

CĂLĂTORIILE CĂPITANULUI Cook

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ

LEI 15,20

CĂLĂTORIILE CĂPITANULUI COOK

În româneşte de *Şerban Andronescu*

EDITURA ŞTIINŢIFICĂ
Bucureşti, 1959

CAPTAIN COOK'S
VOYAGES OF DISCOVERY
Everyman's Library
Edited by Ernest Rhys
London, 1920

JAMES COOK

Călătoriile căpitanului Cook au avut loc în epoca de formare a imperiului colonial englez, fiind sprijinite de Amiralitatea britanică din dorința de cucerire de noi teritorii, precum şi din interese comerciale.

Cook nu poate fi considerat – aşa cum încearcă să-l prezinte unii autori burghezi – ca descoperitorul mărilor şi pământurilor Oceanului Pacific. Înaintea lui, partea nordică a acestui ocean fusese explorată şi cercetată ştiințific de către navigatorii ruşi I. Evreinov, F. Lujin, V. Bering şi alții, iar navigatorii spanioli, portughezi şi olandezi descoperiseră aproape toate arhipelagurile Polineziei şi Melaneziei, Noua Zelandă şi o parte a continentului australian.

Călătoriile lui Cook au adus însă, fără îndoială, o contribuție de seamă în ştiința geografiei, îmbogățind cu noi şi numeroase date cunoaşterea emisferei sudice. Traduse în numeroase limbi străine, jurnalele de bord ale navigatorului englez sunt astăzi una din cele mai cunoscute cărți de călătorie din lume.

Ediția de față prezintă călătoriile lui Cook în versiunea prescurtată publicată de colecția Everyman's Library şi întocmită pe baza jurnalelor de călătorie ale căpitanului Cook şi secundului său King.

PRIMA EXPEDIȚIE

făcută cu nava Endeavour[1] de 370 de tone, cu un echipaj de 84 de oameni, întreprinsă mai ales în vederea observării trecerii planetei Venus peste discul soarelui precum şi în vederea explorării Pacificului de sud.

În cele ce urmează vom povesti cu de-amănuntul şi fără întrerupere trei dintre principalele călătorii ale iscusitului navigator James Cook.

Acest om capabil şi plin de omenie s-a născut la 27 octombrie 1728 la Marton, în Cleveland, un sat situat la vreo şapte kilometri de Great Ayton, în comitatul York. Tatăl lui, care era un modest servitor de fermă, s-a căsătorit cu o femeie din aceeaşi stare socială. Amândoi erau cunoscuți în împrejurimi ca oameni cinstiți, cumpătați, cu bune purtări şi sârguincioşi, calități care întotdeauna îmbracă în strălucire numele oamenilor simpli.

Când navigatorul nostru era de vreo doi ani, tatăl său s-a mutat la Great Ayton şi s-a tocmit ca supraveghetor la o mare fermă, cunoscută sub numele de Airyholm, care aparținea lui Thomas Scottowe, Esq.[2]

Şi cum tatăl a rămas multă vreme în această slujbă, a urmat şi feciorul aceeaşi îndeletnicire, în măsura în care îi îngăduia vârsta-i fragedă. În primii ani ai copilăriei, educația lui pare să fi fost neglijată; dar la treisprezece ani îl găsim învățând sub îndrumarea unui oarecare Pullen, care preda la şcoala din Ayton. Acolo şi-a însuşit primele noțiuni de

[1] „Străduința". – N. T.

[2] Esquire, – titlu onorific. – N. T.

aritmetică şi de contabilitate, se spune că arăta o remarcabilă uşurinţă în însuşirea ştiinţei numerelor.

Pe la începutul anului 1745, când tânărul Cook avea şaptesprezece ani, tatăl lui îl băgă ucenic la William Sanderson, unde timp de patru ani trebuia să se iniţieze în comerţul cu articole de băcănie şi mărunţişuri, într-o localitate numită Staithes – un populat orăşel de pescari, la vreo zece mile de Whithy. În timp ce se afla acolo, Cook dovedea – după părerea lui Sanderson – o maturitate de judecată şi o rapiditate în calcule care depăşeau cu mult posibilităţile vârstei lui. Dar fiindcă simţea o puternică înclinare pentru viaţa marinărească – înclinare întărită de aşezarea locului şi de cei cu care, poate, legase prieteşug – în urma unei neînţelegeri banale cu patronul, Cook izbuti să-şi desfacă angajamentul după un an şi jumătate de aservire şi se hotărî să urmeze îndemnul inimii.

În iulie 1746, s-a tocmit pe timp de trei ani ca ucenic la domnii Walker din Whitby, unde şi-a îndeplinit slujba spre deplina mulţumire a patronilor. A făcut prima călătorie pe bordul corăbiei „Freelove", o navă de circa 450 de tone, care era folosită mai ales pentru transportul de cărbuni de la Newcastle la Londra.

În mai 1748 a fost chemat la sediu ca să ajute la armarea şi echiparea pentru mare a unei frumoase corăbii noi de 600 de tone, numită *Three brothers*[3]. I s-a dat această însărcinare cu scopul de a-l perfecţiona în meserie şi de a-l califica pentru un post mai bun, când va termina ucenicia. După ce a făcut două transporturi de cărbuni, corabia a fost trecută în serviciul statului şi trimisă la Middleburgh ca să transporte trupe la Dublin. După aceea, nava a luat pe bord un alt regiment, pe care l-a dus la Liverpool. De acolo vasul a purces la Deptford, unde a fost liberat în aprilie 1749. Până la sfârşitul sezonului, Cook a slujit pe bordul lui, în timp ce era folosit în negoţul cu Norvegia.

Desfăcându-i-se în mod onorabil contractul, el se angajează imediat pe bordul unei corăbii folosite în comerţul

[3] „Trei fraţi". – N. T.

baltic şi, în următorii doi ani, făcu mai multe călătorii fără mare însemnătate. În 1752, vechiul său patron îl promovă ca secund pe una din corăbiile sale, numită *Friendschip*[4]*;* în această calitate munci cu multă pricepere – spre mulțumirea armatorilor – deoarece se zice că i s-ar fi oferit postul de căpitan. El însă a refuzat, şi aceasta a fost, într-adevăr, o împrejurare fericită pentru țara lui.

În primăvara anului 1755 au început ostilitățile dintre Marea Britanie şi Franța; s-au emis mandate de înrolare forțată şi Cook, a cărui corabie se afla atunci pe fluviul Tamisa, temându-se să nu fie mobilizat, s-a hotărât, în măsura posibilului, să se ascundă; dar, mai târziu, reflectând asupra greutăților acestui proiect, s-a hotărât să intre voluntar în marina regală, „având de gând – după cum s-a exprimat el însuşi – să-şi încerce norocul pe această cale".

Potrivit acestui plan, a recurs la serviciile unui stabiliment din Wapping şi s-a angajat pe bordul unui vas de şaizeci de tunuri, *Eagle*[5]*,* comandat pe vremea aceea de căpitanul Hamer. În octombrie următor, când pe acest vas a fost numit căpitanul Hugh Palliser – mai târziu Sir Hugh Palliser – sârguința lui Cook şi atenția cu care îşi îndeplinea îndatoririle profesionale n-au rămas neobservate de acel comandant inteligent şi tânărul nostru a găsit mai mult sprijin decât ar fi putut spera în situația lui modestă.

Ajungând la urechile rudelor şi prietenilor din țară veşti despre meritele lui Cook, câțiva dintre aceştia se interesară cu căldură de soarta lui şi procurară de la domnul Osbaldeston, membru al parlamentului pentru Scarborough, o scrisoare de recomandație către căpitan, prin care acesta era rugat să le arate în ce fel ar putea ei să sprijine promovarea lui Cook.

Căpitanul Palliser recunoscând pe deplin calitățile lui Cook, sugeră că i s-ar putea obține un certificat de *master*[6]*,* care l-ar pune într-o situație potrivită aptitudinilor lui şi i-ar

[4] „Prietenia". – N. T.

[5] „Vulturul". – N.T.

[6] Căpitan de vas comercial. – N. T.

da putința să nu înşele aşteptările celor ce l-au cinstit cu ocrotirea lor.

Ca urmare, s-au făcut demersuri pentru un certificat de *master*, pe care l-a obținut în mai 1759 pentru cuterul *Grampus*[7]*;* dar numirea nu i s-a făcut, deoarece *master*-ul precedent s-a reîntors pe neaşteptate. Totuşi, peste câteva zile a fost numit *master* pe *Garland*[8]*;* dar şi aci avu parte de dezamăgire întrucât, la cercetare, se află că vasul plecase în cursă. În cele din urmă a fost numit pe *Mercury,* care trebuia să plece spre America de nord sub comanda lui Sir Charles Saunders; acesta, împreună cu generalul Wolfe, era pe atunci angajat în memorabilul asediu al Quebecului.

Necesitățile operațiilor militare cereau să se facă sondaje pe râul Sfântul Laurențiu, chiar în fața taberei franceze, la Montmorency şi Beauport. Deoarece acțiunea aceasta era socotită de toată lumea ca primejdioasă şi grea, căpitanul Palliser, cunoscând iscusința şi îndrăzneala lui Cook, i-a încredințat lui această misiune. Era greu de făcut sondaje în timpul nopții, pentru a nu fi observat; totuşi Cook a îndeplinit sarcina în chipul cel mai desăvârşit, spre deplina mulțumire a superiorilor săi. El şi-a executat însărcinarea multe nopți la rând, nesupărat, dar în cele din urmă a fost descoperit de inamic. Mai multe pirogi cu indieni au fost trimise ca să-l înconjure; el n-a avut altceva de făcut decât să se îndrepte spre insula Orléans, unde a ajuns urmărit atât de aproape, încât abia reuşise să sară de pe prova bărcii lui, că indienii se şi urcară pe la pupă şi o duseră îndărăt în triumf.

Sunt puține temeiuri, poate chiar niciunul, să se creadă că înaintea acestei perioade, Cook iar fi avut cunoştințe de topometrie; dar mintea lui avea o asemenea vigoare, iar aptitudinea de a-şi însuşi cunoştințe era atât de dezvoltată, încât repede stăpânea orice subiect asupra căruia se concentra. În ciuda împrejurărilor neprielnice în care lucrase, el a prezentat amiralului un plan atât de complet al albiei râului şi al sondajelor întocmite, încât părea să fi fost executat în condiții normale de cel mai experimentat topograf.

[7] „Delfinul". – N. T.

[8] „Ghirlanda". – N.T.

Navigatorul nostru mai îndeplini şi o altă misiune nu mai puțin importantă, care contribui şi ea la faima lui. Navigația pe râul Sfântul Laurențiu era anevoioasă şi primejdioasă – mai ales pentru englezi, care erau străini în acel ținut. De aceea amiralul, care avea o părere foarte bună despre capacitatea lui Cook, îl însărcină să topografieze râul dincolo de Quebec, ceea ce acesta făcu cu sârguința şi îndemânarea de care dăduse dovadă şi mai înainte.

Harta râului s-a publicat după ce a fost completată cu sondaje şi directive de navigație; precizia ei era atât de mare, încât întrecea toate celelalte ridicări topografice ale epocii.

După cucerirea Canadei, la 2 septembrie 1759, Cook a fost numit *master* pe *Northumberland,* sub comanda lordului Colvill. Pe această corabie lordul petrecu iarna acelui an în calitate de comodor, la Halifax; iar purtarea lui Cook în noua situație, îi aduse ca şi altădată prietenia şi prețuirea comandantului său.

Simțind că de data aceasta era pe punctul de a fi înaintat, el arătă o lăudabilă dorință de a se califica în profesiunea lui, drept care îşi închină orele de răgaz studiului acelor ramuri ale ştiinței care i-ar fi putut sluji mai târziu în viață. La Halifax citi el pentru prima oară *Elementele* lui Euclid şi studie astronomia. Cărțile pe care avea posibilitatea să le capete erau într-adevăr puține, dar sârguința şi perseverența împlineau multe lipsuri, dându-i posibilitatea să facă progrese la care un om înzestrat cu mai puțin geniu n-ar fi putut ajunge chiar în împrejurări mult mai prielnice.

La 1 aprilie 1760 el primi o însărcinare oficială şi de atunci înaintă zi cu zi pe calea gloriei. În septembrie 1762 luă parte la recucerirea insulei Terra Nova, după care flota engleză rămase câtva timp la *Placentia*[9] cu scopul de a întări mijloacele de apărare ale acestui port. În această perioadă, Cook avu încă o dată prilejul să-şi arate destoinicia şi zelul în slujba patriei; el făcu ridicarea topografică a portului şi a înălțimilor localității şi, în acest fel, atrase atenția căpitanului Graves, mai târziu amiral, care pe-atunci era guvernator în

[9] Port şi golf în Terra Nova. – N. T.

Terra Nova. Intrând în vorbă cu Cook, căpitanul Graves îşi dădu seama de inteligența şi puterea lui de judecată şi îşi formă o părere deosebit de bună despre aptitudinile sale în general, şi despre priceperea sa nautică în special; ținând mai multă vreme legătura cu el, căpitanul deveni din ce în ce mai binevoitor față de tânărul navigator.

Înzestrat cu o minte ageră şi activă, îndemnat, poate, de succesul obținut în lucrările sale din trecut şi de nădejdea apropiatei înaintări, Cook desfăşură mai departe o muncă neobosită pentru a se familiariza cu coasta nord-americană şi pentru a înlesni navigația de-a lungul ei; iar stima pe care cu drept cuvânt o avea căpitanul Graves pentru el, era împărtăşită cu dragă inimă de toți ofițerii sub care servise.

Spre sfârşitul anului 1762, Cook se reîntoarse în Anglia ca locotenent, iar la 21 decembrie se căsători, la Barking, în Essex, cu o fată ce purta numele de Batts, pe care o iubea cu duioşie şi care avea tot dreptul la cea mai caldă afecțiune şi stimă din partea lui. Se zice că James Cook ar fi fost naşul acestei fete şi că şi-ar fi arătat încă de atunci dorința de a o lua mai târziu de nevastă. Dacă această poveste este adevărată, ea constituie un izbitor exemplu al tăriei sale de caracter şi al trăiniciei dragostei lui. Totuşi, situația sa în viață, ca şi înaltele şi însemnatele slujbe care i-au fost încredințate, nu i-au îngăduit să se bucure fără întrerupere de fericirea matrimonială; şi, ca toți ofițerii de valoare, primele sale gânduri şi le îndrepta către profesiunea lui.

În 1763, la sfârşitul războiului, căpitanul Graves a fost trimis din nou guvernator în Terra Nova. Întrucât insula aceea avea mare însemnătate comercială şi fusese obiectul disputei dintre Marea Britanie şi Franța, guvernatorul obținu, în urma unei stăruitoare solicitări, înființarea unui serviciu pentru topografierea coastelor ei; iar Cook a fost însărcinat să execute acest plan. De aceea porni împreună cu prietenul său guvernatorul şi, după ce topografie micile insule St. Pierre şi Miquelon, cedate Franței prin tratat, se reîntoarse în Anglia la sfârşitul sezonului.

La începutul anului următor, 1764, fu numit topograf al marinei pentru Terra Nova şi Labrador şi însoți pe fostul său

comandant, sir Hugh Palliser, care fusese numit guvernator al Labradorului şi al Terra Novei. El putu astfel să continue topografierea coastelor ca şi mai înainte.

Glasul unanim al celor mai în măsură să judece îl socoteau pe Cook extrem de bine calificat în această funcţie; iar hărţile pe care le-a publicat ulterior îndreptăţeau cea mai deplină încredere în capacitatea sa. El a explorat şi interiorul insulei Terra Nova mult mai amănunţit decât se făcuse până atunci. Intrând în inima ţării, a descoperit mai multe lacuri mari, a căror poziţie a determinat-o cu exactitate.

Se pare că în acest serviciu a fost angajat până în 1767. Totuşi în 1765 îl găsim cu sir William Burnaby în staţiunea din Jamaica. Acest ofiţer, având nevoie să trimită mesaje guvernatorului din Yucatan cu privire la tăietorii de buşteni din golful Honduras, îi încredinţă această misiune locotenentului Cook –, acesta o execută cu multă pricepere iar amiralul fu cât se poate de mulţumit. O relatare a acestei călătorii pe mare şi pe uscat s-a publicat în 1769 sub titlul: *Note dintr-o călătorie de la râul Balise, din golful Honduras, la Merida, capitala provinciei Yucatan, din Indiile Occidentale Spaniole, făcute de locotenentul Cook.*

Că navigatorul nostru ajunsese în acest timp la o desăvârşită măiestrie în astronomia practică, se vede dintrro scurtă comunicare pe care a redactat-o şi care a fost inserată în volumul al şaptelea din *Philosophical Transactions*[10] sub titlul: *O observaţie a unei eclipse solare pe insula Terra Nova, la 5 august 1766, longitudinea locului fiind determinată chiar cu ajutorul eclipsei.* Observaţia a avut loc pe una din insulele Burgeo, aproape de capul Ray, la latitudinea de 47º 36’ 19”, la extremitatea sud-vestică a Terra Novei. Lucrarea lui Cook fiind comunicată lui Witchell, acesta o compară cu o observaţie a aceleiaşi eclipse făcută de profesorul Hornsby şi din ambele calculă diferenţa de longitudine dintre locurile de observare, făcând corecţia necesară pentru paralaxă şi pentru forma sferoidal-alungită a pământului. Admiterea comunicării lui Cook în *Philosophical Transactions* şi faptul

[10] Publicaţia oficială a Academiei Britanice de Ştiinţe. – N. T.

că ea n-a trecut neobservată, denotă îndeajuns că era socotit ca un matematician capabil.

În timpul domniei lui George III, spiritul de întreprindere ajunsese la cea mai mare dezvoltare şi a fost îndrumat spre înfăptuirea celor mai înalte scopuri. De îndată ce restabilirea păcii a dat din nou putința dezvoltării cercetărilor ştiințifice prin lărgirea limitelor descoperirilor, au fost puse la cale două expediții, care au fost conduse de căpitanii Byron, Wallis şi Carteret; iar înainte de întoarcerea celor doi din urmă, a fost organizată o a treia expediție, având ca obiect principal dezvoltarea cunoştințelor astronomice.

Deoarece cu mult înainte se calculase că în 1769, planeta Venus va trece peste discul soarelui – fenomen de mare importanță astronomică şi care mobilizase atenția oamenilor de ştiință – s-a stabilit că locul cel mai potrivit pentru observarea lui ar fi sau insulele Marchize, sau una din insulele cărora Tasman le dăduse diverse numiri ca Amsterdam, Rotterdam şi Middleburgh, dar Care acum sunt mai cunoscute sub numele colectiv de Insulele Amiciției[11]. Fiind o chestiune de mare însemnătate pentru astronomie, Academia Britanică de Ştiințe, cu lăudabilul zel pe care l-a arătat totdeauna pentru promovarea acestei ştiințe, înaintase, la începutul anului precedent, un memoriu în care se cerea, printre altele, să se echipeze pe socoteala guvernului un vas care să transporte oameni competenți care, de la unul din locurile mai sus amintite, să observe trecerea planetei.

Cererea fiind rezolvată cu promptitudine şi amiralitatea primind ordin să pună la dispoziție un vas în acest scop, Stephens, secretarul consiliului, informă Academia de Ştiințe la 3 aprilie că totul se desfăşoară în conformitate cu dorințele ei.

La început, cu supravegherea expediției fusese însărcinat Dalrymple; era un eminent om de ştiință, membru al Academiei de Ştiințe, care demult se distinsese în domeniul geografiei Pacificului de sud. Deoarece avea şi o bună pregătire marinărească, el insistă – pe drept cuvânt – ca înainte de a

[11] Cunoscute şi sub numele de Arhipelagul Tonga. – N. T.

porni în călătorie să i se dea şi brevetul de căpitan al vasului. Sir Edward Hawke – ulterior lord Hawke, din marina militară, nu din cea civilă – care prezida atunci consiliul amiralității, s-a opus cu străşnicie; iar când s-au făcut presiuni, a declarat că pentru nimic în lume nu va aproba un asemenea brevet.

Amândouă părțile erau de neînduplecat; de aceea s-a găsit de cuviință să se caute o altă persoană pentru conducerea expediției. Ca urmare, la recomandarea lui Stephens, întărită şi de referințele lui Sir Hugh Palliser, care cunoştea prea bine meritele navigatorului şi capacitatea lui de a se achita de această însărcinare, lorzii din consiliu îl numiră în acest post deosebit de important pe locotenentul Cook care, la 25 mai 1768, a fost înaintat la gradul de căpitan al marinei regale. Trebuie să amintim că el avea aproape patruzeci de ani.

După aceea, sir Hugh Palliser a fost însărcinat să găsească un vas potrivit unei asemenea călătorii. După ce împreună cu James Cook, a cărui judecată o prețuia mult, a examinat un mare număr de nave ancorate pe Tamisa, s-au hotărât în cele din urmă asupra corăbiei *Endeavour,* de 370 de tone, care inițial fusese construită ca navă de cărbuni.

Între timp, căpitanul Willis se înapoiase din călătoria sa în jurul lumii şi semnalase Academiei de Ştiințe că locul cel mai potrivit pentru observarea fenomenului ar fi la Port Royal în insula Regelui George, actualmente numită Otaheite[12]; părerea sa a fost adoptată şi observatorii au primit ordin să se îndrepte într-acolo.

Charles Green, ajutorul doctorului Bradley, astronomul curții, a fost însărcinat să asiste pe căpitanul Cook la conducerea părții astronomice a expediției. El era însoțit şi de Joseph Banks, (mai târziu Sir Joseph, preşedinte al Academiei de Ştiințe). Acest prieten al ştiinței – posesor încă din tinerețe al unei uriaşe averi, călăuzit de dorința de a o întrebuința în cele mai bune scopuri – a luat parte la această expediție obositoare şi primejdioasă, însuflețit de dorința de a se instrui şi de a-şi spori cunoştințele. El era însoțit de doi

[12] Cunoscută sub numele de Tahiti. – N. T.

desenatori, un secretar şi patru servitori.

Doctorul Solander, un suedez priceput şi învăţat, care fusese numit printre custozii bibliotecii de la *British Museum* şi care, ca elev al lui Linné, era expert în materie de istorie naturală, se alătură şi el expediţiei. Stăpânit de entuziasmul pe care îl insufla Linné discipolilor săi, el înfrunta primejdiile cu curaj, când urmărea vreun studiu preferat şi – fiind un om de mare erudiţie şi capacitate – contribui în mare măsură ca expediţia la care avea să ia parte să strălucească şi din acest punct de vedere.

Deşi principalul scop al acestei călătorii era observarea trecerii planetei Venus, s-a considerat că ar fi bine ca ea să urmărească şi alte obiective. De aceea căpitanul Cook primi directive car după îndeplinirea misiunii principale, să meargă mai departe în vederea unor noi descoperiri în Pacificul de sud, regiune care începea să fie explorată cu un zel neobişnuit.

Echipajul navei *Endeavour* era format din optzeci şi patru de persoane. Fusese aprovizionată pentru optsprezece luni; avea zece tunuri mobile şi douăsprezece semimobile şi muniţie din belşug; apoi mai fuseseră luate pe bord tot felul de mărfuri. Principalii ofiţeri erau următorii:

NAVA *ENDEAVOUR*[13]

James Cook, numit căpitan la 25 mai 1768.

Zachary Hicks, locotenent.

John Gore.

Robert Molineux, *master*, decedat la 15 aprilie 1771; urmat de Richard Pickersgill.

Charles Clerke, secund.

John Gathray, şef de echipaj, decedat la 4 februarie 1771; urmat de Samuel Evans.

Stephen Forward, tunar.

John Satterley, tâmplar, decedat la 12 februarie 1771; urmat de George Nowell.

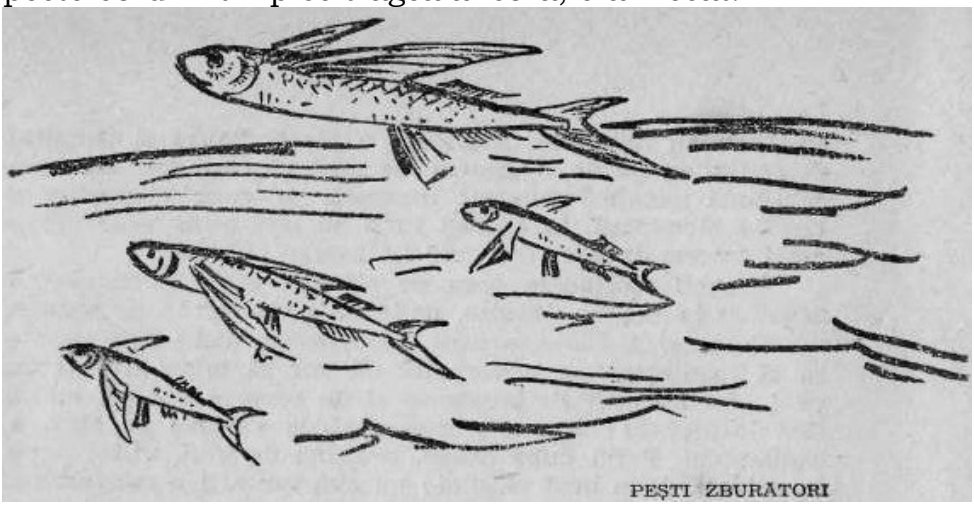
William B. Monkhouse, chirurg, decedat la 5 noiembrie 1770; urmat de William Perry.

[13] Arhivele Amiralităţii, Whitehall. – N. A.

Richard Orton, secretar.

La 30 iulie 1768, căpitanul Cook ridică pânzele la Deptford, iar la 13 august ancoră în strâmtoarea Plymouth, de unde, după o şedere de câteva zile, ieşi în larg.

După ce au părăsit canalul Mânecii, au zărit pentru prima dată uscat la 2 septembrie, când capurile Finisterre şi Ortegal au apărut la orizont, în Spania. La 13 septembrie au ajuns la Madeira şi au ancorat la Funchal. Acolo au pierdut din nefericire pe Weir, secundul *master*-ului, care, căzând peste bord în timp ce trăgea ancora, s-a înecat.

PEŞTI ZBURĂTORI

Cu colinele ei acoperite de podgorii, această insulă apare din mare într-o frumoasă perspectivă. Natura a fost foarte mărinimoasă cu Madeira. Locuitorii nu sunt lipsiți de pricepere, ci de sârguință. Pământul este atât de bogat şi clima atât de variată, încât cu greu se găseşte vreo plantă, fie dintre cele necesare, fie dintre cele ce reprezintă un lux în viață, care să nu poată fi cultivată. Ananasul şi manghierul[14] cresc aproape de la sine, iar pe dealuri se află o mare varietate de pomi roditori. Griul creşte de asemenea foarte frumos şi dă recolte îmbelşugate.

Funchal este aşezat în fundul unui golf, e construit fără plan, la întâmplare, are străzi înguste şi prost pavate.

[14] *Mangifera,* arbore tropical, înalt de peste 10 metri, mereu verde. – N. T.

Bisericile conțin un mare număr de podoabe, picturi şi statui, în cea mai mare parte prost executate.

La 19 septembrie ridicară pânzele din Madeira şi la 23 ajunseră în dreptul piscului Teneriffe. Acest munte are aproape 4 600 m înălțime. La 29 septembrie văzură Bona Vista, una din insulele Capului Verde. De la Teneriffe la Bona Vista întâlniră o mulțime de peşti zburători, foarte frumoşi, părțile lor laterale semănând cu argintul lustruit. Banks prinse la 7 octombrie o aşa-numită galeră[15] şi mai multe animale marine din ordinul moluştelor.

La 25 octombrie traversară ecuatorul. La 29 octombrie, seara, observară şi ei acel aspect luminos al mării de care vorbesc navigatorii: din mare ieşeau raze de lumină care semănau cu fulgerele. Aruncând o plasă, Banks şi doctorul Solander au prins o specie de meduză care semăna cu o substanță metalică puternic încălzită, şi care răspândea o lumină albicioasă. În acelaşi timp au mai prins vreo câțiva crabi extrem de mici, dar care străluceau puternic[16].

Întrucât merindele erau pe sfârşite, luară hotărârea să acosteze la Rio de Janeiro, unde au ajuns la 13 noiembrie.

Cu o barcă, Hicks, primul locotenent, a fost trimis înainte ca să înştiințeze pe guvernator că vor să intre în port ca să-şi procure provizii proaspete şi un pilot. Barca s-a întors fără locotenent; fusese reținut până la venirea pe țărm a căpitanului. Puțin după aceea, o barcă de zece vâsle, plină cu soldați, dădu ocol vasului; nu avu loc nicio convorbire. Veni apoi altă barcă cu mai mulți ofițeri ai viceregelui, care întrebară de unde vine *Endeavour,* ce are pe bord, câți oameni, câte tunuri şi ce destinație are. La aceste întrebări şi la multe altele li s-a răspuns fără echivoc; atunci ei s-au scuzat pentru reținerea locotenentului şi pentru celelalte măsuri pe care le luaseră, arătând că procedaseră astfel doar

---

[15] Sifonoforă răspândită în aproape toate mările. Este o celenterată prevăzută cu o băşică mare cu aer care ține animalul la suprafața apei, când marea este calmă. Are o mulțime de tentacule, de 3–4m lungime, care atârnă de băşică; e superb colorată dar urzicantă. – N. T.

[16] Este vorba de plancton, totalitatea acelor organisme microscopice care trăiesc în suspensie în mări şi oceane. – N. T.

fiindcă aşa era obiceiul.

Căpitanul Cook coborî pe țărm la 14 noiembrie şi obținu aprobarea de a cumpăra ceea ce dorea, cu condiția să se slujească de un agent localnic. Căpitanul, socotind că viceregele îşi închipuie că au venit pentru negoț, se strădui să-l convingă că greşeşte şi-i aduse la cunoştință că ei merg către sud ca să observe trecerea planetei Venus, subiect vrednic de interes pentru propăşirea ştiinței navigației; dar viceregele părea total ignorant în ceea ce priveşte acest fenomen.

Viceregele poruncise ca pe țărm să fie admişi numai căpitanul şi atâți mateloți câți erau necesari serviciului de pază; ei au încercat, cu toate acestea, să coboare, dar au fost opriți de barca de pază. Totuşi, mai mulți membri ai echipajului, fără ştirea santinelei, se furişară către miezul nopții pe fereastra cabinei, coborâră cu ajutorul unei frânghii într-o barcă, vâsliră spre partea neumblată a țărmului şi pătrunseră înăuntrul țării, deşi nu atât de departe cât ar fi dorit ei. Când căpitanul Cook s-a plâns împotriva restricțiilor, singurul răspuns primit din partea viceregelui a fost că el acționa în conformitate cu dispozițiile stăpânului său. Atunci se luă hotărârea de a se prezenta viceregelui două memorii, unul scris de căpitan, iar celălalt de Banks; răspunsurile primite nu fură deloc mulțumitoare. Căpitanul, pentru a se răzbuna, găsi că este necesar să facă presiuni asupra viceregelui; trimise la el cu o scrisoare pe locotenentul Hicks, căruia îi ordonă să nu îngăduie garda în barda sa. Ofițerul bărcii de pază nu uză de forță, dar, întovărăşind pe locotenent pe țărm, merse la vicerege şi-i aduse la cunoştință cele întâmplate, ceea ce făcu pe excelența sa să refuze să deschidă scrisoarea şi să poruncească locotenentului să se înapoieze. Găsind că în lipsa lui, fusese pus de gardă în barcă un soldat, Hicks insistă ca acesta s-o părăsească. Atunci ofițerul viceregelui ridică echipajul bărcii şi-l conduse, sub pază, la închisoare; iar locotenentul a fost trimis îndărăt pe vas, tot sub pază. Când Hicks aduse la cunoştință căpitanului cele întâmplate, acesta scrise viceregelui, cerând eliberarea bărcii şi a oamenilor săi, adăugând şi memoriul pe care acesta refuzase să-i primească de la locotenent.

Acest mesaj a fost trimis printr-un subofițer, iar viceregele a făgăduit să răspundă. Între timp, o rafală bruscă de vânt smulsese şalupa în care se găseau patru butoiaşe cu rom; ea plutea în voia valurilor împreună cu un mic schif al lui Banks care era remorcat de ea. Nenorocirea era cu atât mai mare cu cât cealaltă barcă se afla la țărm. S-a lansat îndată iola, dar aceasta nu se întoarse decât a doua zi dimineața, având pe bord echipajul şalupei. De la ei căpitanul Cook află că şalupa se umpluse cu apă, că au căutat s-o apropie cu o cange, dar au părăsit-o şi că, la întoarcere, întâlnind un şir de stânci submarine, au fost siliți să abandoneze în derivă schiful lui Banks. În această împrejurare, căpitanul expedie o altă scrisoare viceregelui, punându-l la curent cu accidentul şi exprimând în acelaşi timp dorința ca o barcă a viceregelui să-l ajute să şi-o găsească pe a sa; scrisoarea era însoțită de o nouă cerere de eliberare a bărcii şi a echipajului ei. Excelența sa satisfăcu în cele din urmă ambele cereri; şi în aceeaşi zi ei găsiră din fericire şi şalupa şi schiful. La 26 noiembrie Banks înşelă cu îndemânare vigilența gărzii şi coborî pe țărm. Evită însă oraşul şi petrecu ziua prin împrejurimi, unde se găsea ceea ce-l interesa pe el.

Expediția fiind asigurată cu apă şi provizii, la 1 decembrie luară pe bord un pilot; dar vântul potrivnic îi împiedică să iasă din port. La 7 decembrie, după ce depăşiră fortul, pilotul a fost concediat; în acelaşi timp îi părăsi şi barca de pază.

Oraşul Rio de Janeiro este aşezat pe malul apusean al unui râu, în lungul căruia se întinde pe o distanță de vreun kilometru. Terenul pe care se află este destul de neted. Unele străzi merg paralel de la nord la sud şi sunt întretăiate de altele în unghi drept. Strada principală are aproape treizeci de metri lățime, pe când celelalte străzi au de obicei numai şase ori nouă metri. Casele de pe strada principală au trei caturi; în alte locuri sunt însă foarte diferite, deşi au fost construite în acelaşi fel ca la Lisabona. Palatul viceregelui ocupă unghiul drept al unui mare scuar; palatul, monetăria, grajdurile, închisoarea etc. alcătuiesc un singur corp de clădire încăpătoare, care are două caturi şi se află la douăzeci şi şapte de metri de țărm. În mijlocul scuarului se

află o fântână alimentată printr-un apeduct, cu apă de la un izvor situat la o distanță de cinci kilometri. De la această fântână se aprovizionează cu apă şi vasele din port şi locuitorii. La fiecare colț de stradă există un altar. Negrii sunt aproape singurele persoane folosite pentru vânzarea diferitelor mărfuri expuse în piață; ei îşi petrec timpul liber torcând bumbac.

Mica nobilime ține trăsuri la care se înhamă catâri; doamnele însă folosesc lectici cu perdele pe ambele părți; ele sunt purtate de câte doi negri.

Spițeriile servesc şi de cafenele, unde se adună lumea ca să bea „capillaire”[17] şi să joace table. Cerşetorii, care există cu duiumul pe străzile celor mai multe oraşe europene, lipsesc aci cu desăvârşire.

Clima din Rio de Janeiro, plăcută şi sănătoasă, este lipsită de neajunsurile care se întâlnesc uneori în ținuturile tropicale. Numai rareori aerul este prea înfierbântat, căci briza marină începe totdeauna să sufle pe la zece dimineața şi continuă până seara, când este urmată de obicei de un vânt dinspre uscat.

Solul produce din belşug toate fructele tropicale: portocale, lămâi, pepeni, manghieri şi nuci de cocos.

Minele, bogate se află la mare depărtare, în interiorul țării. Locul unde se găseau ele era ținut în mare taină; oricine era găsit pe drumul care ducea la ele era spânzurat de cel mai apropiat copac, dacă nu putea să justifice suficient pricina care-l adusese pe acolo. În fiecare an se importau aproape patruzeci de mii de negri ca să sape în aceste mine; ele sunt atât de dăunătoare sănătății şi provoacă o mortalitate atât de mare printre nenorociții care lucrează în ele, încât în anul 1766 încă douăzeci de mii de inşi au fost transferați din oraşul Rio că să înlocuiască pe cei dispăruți. Cine poate citi acestea fără să nu se emoționeze!

Portul prezintă siguranță, este comod şi poate fi observat uşor datorită unei coline caracteristice în formă de con[18]

[17] „Capillaire” un soi de sirop din ferigă. – N. T.

[18] Denumirea acestei coline e cunoscută de toți călătorii: Pão de azucor – căpățâna de zahăr. – N. T.

aşezată în punctul vestic al golfului.

Joi 8 decembrie 1768, după ce îşi procuraseră toate lucrurile de care aveau nevoie, navigatorii noştri lăsară în urmă oraşul Rio. De atunci nu li s-a mai întâmplat nimic deosebit până la 22 ale lunii, când fură înconjuraţi de o mulţime de marsuini[19] dintr-o specie ciudată, care măsurau vreo cinci metri în lungime şi aveau culoarea cenuşie.

La data de 23 decembrie observară o eclipsă de lună, şi pe la ora şapte dimineaţa, dintr-un norişor alb care apăru dinspre apus, ţâşniră mai multe limbi de foc care se prelungiră spre apus; la vreo două minute după aceea auziră lămurit, una după alta, două explozii puternice, ca de tun; curând după aceea dispăru şi norişorul.

La 4 ianuarie 1769 văzură ceva care părea să fie pământ; crezură greşit că era insula lui Pepys; dar, navigând într-acolo, îşi dădură seama că era ceea ce marinarii numesc un banc de ceaţă. La 14 ianuarie intrară în strâmtoarea La Maire, dar mareea fiind împotriva lor, fură împinşi afară cu violenţă; valurile erau atât de înalte încât bompresul[20] navei era adeseori acoperit de apă; în cele din urmă izbutiră totuşi să ancoreze la intrarea unui mic golf, pe care căpitanul Cook îl numi golful Sf. Vincenţiu.

Plantele, care aici cresc pe teren stâncos, sunt excesiv de mari: ele ajung deasupra apei de la adâncimea de treisprezece-paisprezece metri; frunzele au peste un metru lungime şi tulpinile, deşi nu au mai mult de patru centimetri în circumferinţă, sunt lungi de peste treizeci de metri. Ducându-se pe ţărm pentru câteva ore, Banks şi doctorul Solander s-au întors cu mai mult de o sută de plante şi flori diferite, necunoscute până atunci botaniştilor europeni.

Duminică 15 ianuarie au ancorat deasupra unor stânci de corali, aflate la douăzeci de metri sub ei, în faţa unui mic golf, la vreo milă[21] distanţă de ţărm doi indigeni coborâră pe plajă în nădejdea că marinarii vor debarca; dar, cum locul oferea prea puţin adăpost, căpitanul întinse din nou pânzele

[19] Mamifer cetaceu din ordinul Delphinidaelor. – N. T.

[20] Catargul din provă, aşezat aproape orizontal. – N. T.

[21] O milă marină are 1865 m. – N. T.

iar indigenii se retraseră.

Pe la orele două ancorară în golful Bunului Succes şi căpitanul Cook, însoţit de Banks şi de doctorul Solander, coborî pe ţărm ca să caute apă proaspătă şi să stea de vorbă cu indigenii. Înaintaseră vreo sută de metri când doi dintre indigenii care se apropiaseră şi se aşezaseră jos, se sculară deodată şi la venirea lui Banks şi a doctorului aruncară un mic baston (bumerang) pe care-l ţinuseră până atunci în mâini, în aşa fel încât băţul zbură îndepărtându-se atât de ei cât şi de străini, vrând să arate prin aceasta că vor pace. Apoi se întoarseră sprinteni la tovarăşii lor care rămăseseră la o oarecare distanţă îndărăt şi făcură semn străinilor să înainteze, ceea ce aceştia făcură fără să se codească. Îi primiră cu multă prietenie, deşi toţi se simţeau stingheriţi. Politeţea a fost întoarsă prin distribuirea de mărgele şi panglici, de care indigenii se bucurară mult.

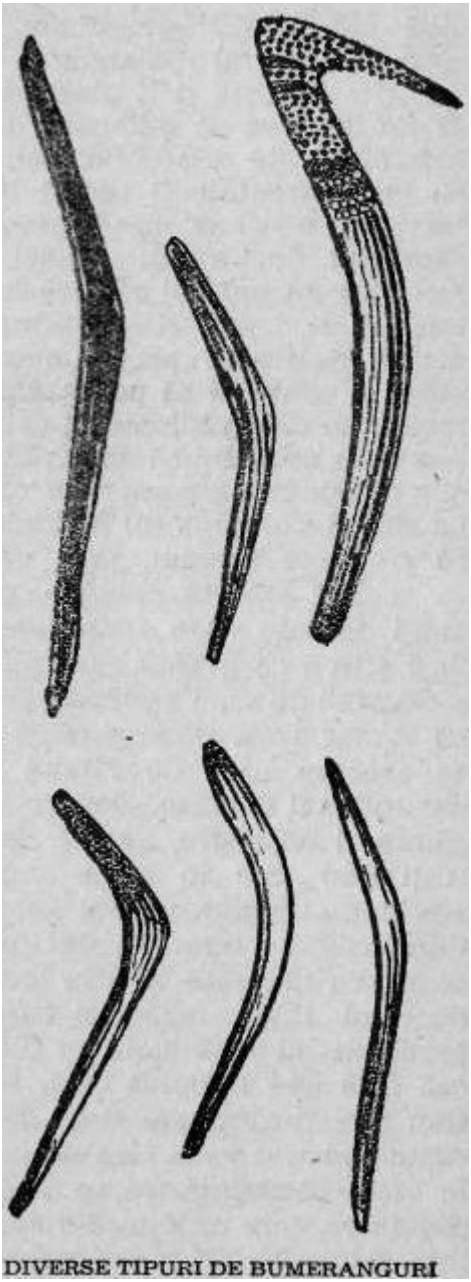
Încrederea reciprocă fiind stabilită, s-au apropiat şi ceilalţi englezi şi a urmat o conversaţie generală de o manieră neobişnuită. Apoi trei indigeni se duseră cu căpitanul şi cu prietenii săi pe vas, unde fură îmbrăcaţi şi ospătaţi. Ei refuzară să bea rom sau brandy, după ce le gustară, arătând prin semne că îi arde pe gât. Erau de statură mijlocie, cu feţe largi şi plate, frunţi joase, obraji proeminenţi, nasuri turtite, nări largi, ochi mici şi negri, guri mari, dinţi mărunţi şi nediferenţiaţi, păr negru, drept, care le cădea peste urechi şi peste fruntea mânjită de obicei cu vopsea castanie şi roşie; Ca toţi indigenii din America, erau spini. Ca îmbrăcăminte purtau piei de guanaco[22] şi de focă petrecute peste umeri. Femeile aveau un mic cordon legat de fiecare gleznă şi câte o bucată de piele în jurul mijlocului.

Banks, doctorul Solander, Buchan şi încă vreo câţiva, însoţiţi de slujitori, au pătruns destul de adânc înăuntrul ţării, unde au avut de luptat cu terenul mlăştinos şi au înfruntat rafale reci de vânt şi de zăpadă. După multă osteneală, au ajuns pe o înălţime mare, unde au găsit o mulţime de plante; aşa încât au socotit că nu s-au obosit

[22] *Arechenia guanaco* sau *Lama huanachus* – patruped asemănător cu lama. – N. T.

degeaba şi au plecat cu sentimentul că oboseala le-a fost răsplătită.

Se făcuse aproape opt seara şi doctorul Solander, care ştia din experienţă că frigul excesiv, când este însoţit de oboseală, provoacă o somnolenţă căreia greu i te poţi împotrivi, îşi îndemna prietenii să nu se oprească din mers oricât de greu le-ar fi. „Cine se aşază jos, adoarme; şi cine adoarme nu se mai trezeşte", zicea el mereu. Toţi păreau hotărâţi să reziste; dar dintr-o dată frigul deveni atât de intens, că ameninţa să aibă cele mai îngrozitoare urmări. Este de remarcat că tocmai doctorul Solander – care îşi prevenise tovarăşii cu atâta energie şi îi alarmase – a fost primul care a cerut să fie lăsat să se odihnească. În ciuda celor mai stăruitoare îndemnuri ale prietenilor săi, el se culcă în zăpadă şi numai cu mare greutate îl ţinură treaz. De asemenea, unul dintre servitorii negri se simţea obosit şi slăbit, fiind gata să urmeze exemplul doctorului. Atunci Buchan primi însărcinarea să plece cu un grup şi să facă foc la primul loc potrivit pe care l-ar întâlni. Banks şi alţi patru inşi rămaseră cu doctorul şi cu negrul Richmond; aceştia numai cu cea mai mare străduinţă au putut fi convinşi să pornească la drum; dar după ce merseră încă vreo câţiva kilometri, cei doi nu mai putură înainta. Când i-au spus negrului că dacă rămâne acolo are să moară îngheţat, el a răspuns că era aşa de istovit încât moartea i-ar fi o alinare. La rândul său doctorul Solander declară că nu se împotriveşte să continue drumul, însă vrea să doarmă mai întâi puţin.

DIVERSE TIPURI DE BUMERANGURI

Luând această hotărâre, amândoi se aşezară jos, se rezemară de tufe şi în scurt timp căzură într-un somn adânc. Sosi ştirea că grupul dare plecase înainte a aprins un foc la o distanță de vreo jumătate de kilometru. Atunci Banks îl trezi

pe doctor, care aproape nu-şi mai putea mişca picioarele, deşi se aşezase abia de câteva minute; el consimți totuşi să meargă mai departe. Deşi se străduiră din răsputeri să-l încurajeze şi pe negru, acesta rămase nemişcat, iar ei se văzură siliți să-l lase în grija unui alt servitor negru şi a unui marinar, care păreau mai puțin sensibili la frig; dar şi aceştia urmau să fie înlocuiți de îndată ce alți doi s-ar fi încălzit destul ca să poată veni în locul lor. Cu multă greutate ajunse doctorul lângă foc. Cei care plecaseră să-i înlocuiască pe tovarăşii lui Richmond se întoarseră după vreo jumătate de oră fără să-i fi putut găsi. Începu să cadă o ninsoare care ținu fără întrerupere vreo două ore; nu prea mai erau speranțe să-i mai vadă cineva în viață pe cei trei absenți. Dar pe la orele douăsprezece se auziră la oarecare distanță strigăte puternice, care prilejuiră o nespusă mulțumire tuturor celor de față. Banks şi alți patru merseră în întâmpinarea marinarului, care abia se mai putea târî; îl puseră imediat lângă foc, iar ei porniră să-i caute pe ceilalți doi. Îl găsiră pe Richmond în picioare dar incapabil să se mişte; celălalt negru zăcea în nesimțire la pământ. Toate străduințele de a-i aduce la foc rămaseră zadarnice şi nici nu putură să aprindă alt foc acolo, din cauza zăpezii care cădea mereu. Nu exista nicio alternativă; trebuiră să-i lase pe cei doi nenorociți de negri în voia soartei, după ce îi acoperiră bine cu ramuri de copaci[23].

Cei care încercaseră să aducă pe negri lângă foc au stat în ger aproape o oră şi jumătate; unii dintre ei începură să aibă aceleaşi tulburări ca şi cei pe care voiau să-i salveze. Ajunseră totuşi în cele din urmă la foc, unde petrecură noaptea destul de greu. De pe corabie plecase un grup de doisprezece inşi, dintre care acum doi erau socotiți pierduți: nu se ştia dacă al treilea va fi în stare să se înapoieze pe bord; iar Buchan, al patrulea, care tocmai îşi revenise din criză, părea din nou amenințat de ea. Se rătăciseră şi erau

[23] Poate că cei doi sărmani tovarăşi de pe corăbiile lui Franklin, găsiți de expediția MacClintock sub o grămadă de veşminte, într-o barcă pe insula Regele William, au fost părăsiți acolo (cu puştile încărcate şi cocoaşele ridicate) în împrejurări oarecum asemănătoare. Nu e de loc cu neputință. – N. A.

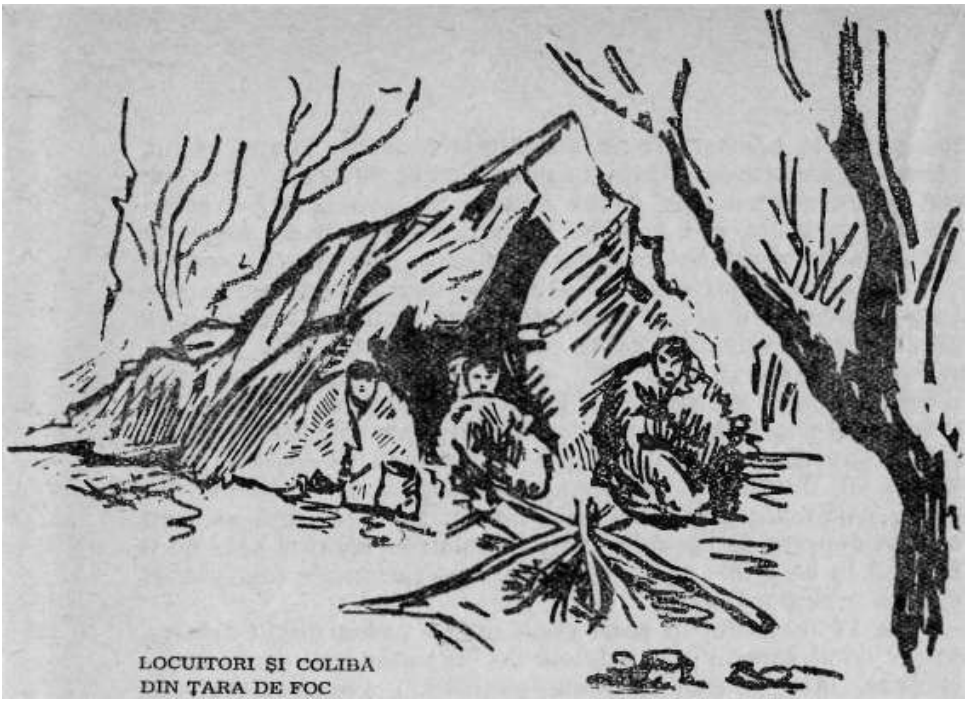
atât de departe de corabie, încât trebuiau să meargă cale de o zi până la ea; nu mai aveau provizii suficiente nici măcar pentru o singură masă.

La 17 ianuarie, în zorii zilei, nu se vedea nimic altceva în jur decât zăpadă, iar rafalele de vânt erau atât de violente şi dese, încât mersul devenea imposibil; aveau deci toate motivele să se teamă că vor pieri de frig şi de foame. Porniră totuşi către corabie şi ajunseră la ea, spre marea lor uimire şi mulțumire, în vreo trei ore[24].

La 20 ianuarie, Banks şi doctorul Solander au făcut o nouă excursie înăuntrul țării. După ce au mers câtva timp, au ajuns într-un sat care se compunea din vreo douăsprezece colibe mizerabile, construite fără gust şi fără orice regulă, în formă de căpățână de zahăr, cu o deschizătură care slujea atât de horn cât şi de uşă. Banks observă câteva articole europene, din care fapt trase concluzia că indigenii călătoreau uneori înspre nord, căci de mai mulți ani nicio corabie nu se mai oprise prin aceste părți ale Țării de Foc.

---

[24] În repetate rânduri, grupuri de oameni din recentele expediții care căutau pe Franklin în mările arctice, s-au aflat în situații asemănătoare, dar din fericire n-a murit niciunul. Chiar Sir R. MacClure a fost în mare primejdie când verifica dacă apele Oceanului Pacific se unesc cu ale Atlanticului în strâmtoarea Barrow. Aceasta s-a întâmplat într-o călătorie cu sania, când „mai la tot pasul unul din grupul lor aluneca în vreo crăpătură adâncă sau se lovea de o movilă imensă, după care, complet istovit, se aşeza jos, gata să cadă într-un somn din care nu s-ar mai fi trezit în această lume. Dar căpitanul MacClure îşi dădea seama de pericol şi vocea lui îi trezea şi îi încuraja". (din povestirea căpitanului Sherard Osborn despre călătoria lui MacClure.)
Cu alt prilej, un om, numit Whitefield, a fost considerat pierdut căci, rătăcindu-se de corabie, îl găsiră mai târziu „țeapăn ca un cadavru".
La fel şi doctorul MacCormick a scăpat ca prin urechile acului: a petrecut o zi şi o noapte fără hrană şi fără alt adăpost, în afară de ceea ce-i oferea ninsoarea, la vreo şapte mile de corabia sa, în ceață deasă şi viscol. – N. A.

LOCUITORI ŞI COLIBA
DIN ŢARA DE FOC

Judecându-i după înfăţişare, oamenii aceştia păreau a fi pe cea mai joasă treaptă a societăţii; singura lor hrană o formau scoicile; erau lipsiţi de orice înlesnire a vieţii care ar fi rezultat din cel mai rudimentar meşteşug[25]. Totuşi păreau mulţumiţi; atât de puţin contribuie luxul şi rafinamentul la realizarea fericirii!

Toţi autorii oare au descris insula Ţara de Foc au arătat că este acoperită cu zăpadă şi lipsită de păduri. În această privinţă ei se înşeală totuşi evident şi eroarea lor trebuie să fi fost prilejuită de faptul că au vizitat-o iarna, când fără îndoială era acoperită de zăpadă. Echipajul de pe *Endeavour* a observat încă de la o mare distanţă că pe insulă se aflau copaci, iar când s-au apropiat mai mult, au găsit coasta mării şi poalele dealurilor înveşmântate în verdeaţă. Culmile dealurilor erau pleşuve, dar văile erau bogate în vegetaţie şi

[25] Parker Snow, în interesanta sa povestire „O croazieră de doi ani în Ţara de Foc" etc., descrie pe indigenii de acolo ca fiind „cu desăvârşire goi, sălbatici ca înfăţişare, ciufuliţi, cu suliţi lungi în mâini" – „într-adevăr asemenea unor draci împieliţaţi". – N. A.

nu părea exclus ca la poalele fiecărei coline să şopotească un pârâiaş; apa, de nuanţă roşiatică, nu avea gust rău şi s-a dovedit a fi una dintre cele mai bune pe care le-au întâlnit în tot cursul călătoriei.

Joi 20 ianuarie, căpitanul Cook ridică ancora; vremea fiind calmă, Banks împuşcă dintr-o mică barcă vreo câţiva pufini[26] şi albatroşi; cei din urmă se dovediră buni de mâncat.

Deşi se spunea că dublarea[27] capului Horn este mai primejdioasă decât trecerea prin strâmtoarea Magellan, care are ape mai liniştite, *Endeavour* dublă capul cu acest prilej tot atât de lesne de parcă ar fi fost North Foreland de pe coasta ţinutului Kent; cerul era senin, vântul moderat, vremea plăcută; aflându-se în apropierea ţărmului, puteau vedea limpede coasta din faţa lor.

Marţi 4 aprilie[28], pe la ora zece, Peter Briscoe, slujitor al lui Banks, descoperi pământ către miazăzi, la o depărtare de vreo trei-patru mile. Căpitanul Cook vira îndată într-acolo şi dădu peste o insulă de formă ovală, cu un lac în mijloc, care ocupa cea mai mare parte a ei[29]. Fâşia de pământ ce înconjura lacul se arăta în multe locuri joasă şi îngustă, îndeosebi înspre miazăzi, unde plaja era alcătuită din recife; trei stânci din partea de miazănoapte aveau aceeaşi înfăţişare. Căpitanul Cook se apropie până la o milă de partea nordică, dar deşi aruncă o sondă la patru sute de metri, nu dădu de fund şi nu găsi un loc de ancorat.

Pe ţărm se zăreau mai mulţi indigeni; păreau înalţi, cu capete deosebit de mari, probabil datorită şi podoabelor capilare; părul lor era negru, iar culoarea feţei arămie. Câţiva" care stăteau în dreptul corăbiei, ţineau în mâini lănci sau prăjini de două ori mai lungi decât ei.

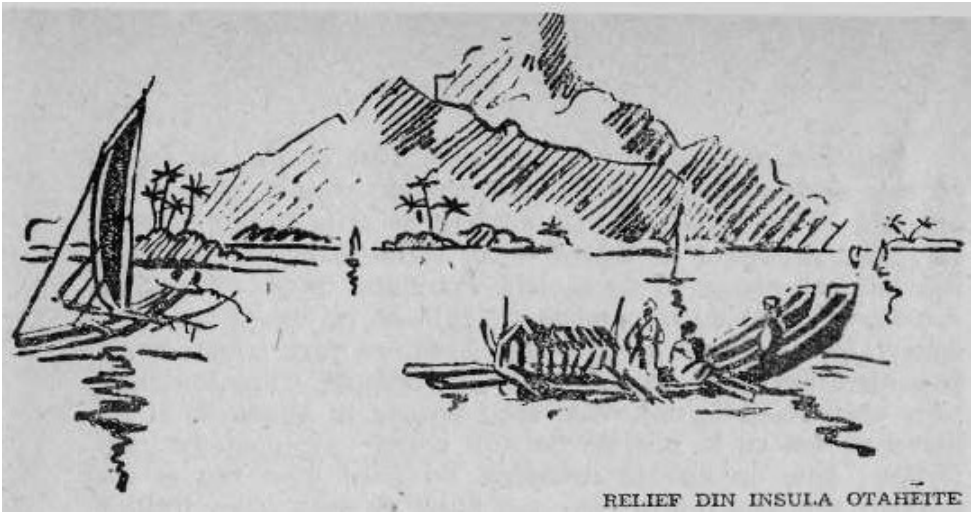
---

[26] Palmipedă din familia *Procelarildae*-lor, cu ciocul coroiat, care trăieşte mai ales în mările reci. – N. T.

[27] Ocolirea unui cap ori a unei configuraţii a coastei. – N. T.

[28] De la 20 ianuarie, de când au dublat capul Horn şi până la 4 aprilie, au străbătut toată distanţa dintre Ţara Focului şi insulele Societăţii, în apropierea cărora se aflau acum. – N. T.

[29] Este vorba de un atol. – N. T.

RELIEF DIN INSULA OTAHEITE

După-amiază, căpitanul Cook zări iarăşi pământ înspre nord-vest. Ajunse acolo la apusul soarelui şi văzu o insulă joasă de formă circulară, acoperită de pădure; avea aproximativ o milă în circumferinţă. Deşi *Endeavour* se apropiase până la o jumătate de milă de ţărm, nu se vedeau locuitori, nici cocotieri; totuşi uscatul părea acoperit de un verde de mai multe nuanţe. Ofiţerii de pe bord numiră această insulă Thrumb Cap.

În ziua de 10 aprilie, în timp ce căutau insula către care porniseră, zăriră în faţa lor pământ. În dimineaţa următoare văzură că este foarte înalt şi muntos; îşi dădură seama că este insula pe care căpitanul Wallis o numise Regele George III, dar căreia băştinaşii îi spun Otaheite. Lipsa de vânt împiedică nava *Endeavour* să se apropie; dar în dimineaţa zilei de 12 începu să sufle briza şi mai multe pirogi se îndreptară spre corabie. Fiecare barcă era împodobită cu ramuri de banani tineri şi de alţi arbori ca semn de pace şi prietenie; ele au fost urcate pe bordul vasului de către indigenii dintr-o pirogă; ei făceau semne foarte grăitoare care voiau să spună că doreau ca aceste simboluri ale păcii să fie aşezate cât mai la vedere pe corabie; aşadar ele au fost înfipte în greement[30], spre mulţumirea indigenilor. În pirogi erau

[30] Printre catarguri. – N. T.

nuci de cocos, banane, fructe de pâine[31], mere şi smochine; membrilor echipajului le plăceau astfel de lucruri, aşa că au fost îndată cumpărate.

În dimineaţa zilei de 13 aprilie, *Endeavour* intră în Port Royal, portul de pe insula Otaheite, şi ancoră la o jumătate de milă de ţărm. Un mare număr de băştinaşi sosiră îndată în bărcile lor şi schimbară mărfuri pe mărgele şi alte podoabe ieftine.

Un om mai vârstnic, numit Ouhau, pe care ofiţerul Gore şi alţii care vizitaseră această insulă cu căpitanul Wallis îl cunoşteau, veni pe bord; deoarece era considerat ca om folositor, căpitanul Cook se strădui să-i răspundă la toate întrebările. Apoi Cook stabili mai multe reguli necesare pentru bunul mers al schimbului comercial cu băştinaşii şi porunci ca ele să fie respectate cu strictețe.

După ce corabia a fost ancorată aşa cum se cuvenea, căpitanul coborî pe ţărm cu Banks şi cu doctorul Solander, însoţiţi de un grup de oameni înarmaţi şi de prietenul lor, bătrânul indigen. Cele câteva sute de indigeni care îi întâmpinară pe ţărm erau cuprinşi de o frică atât de grozavă, încât primul care veni aproape se târa în patru labe. Le oferi şi el ramuri de copac, obişnuitul simbol al păcii, care au fost primite de grupul englez cu demonstraţii de mulţumire şi prietenie.

Conduşi de bătrânul băştinaş şi de compatrioţii săi, se duseră la locul de unde se aprovizionase cu apă echipajul navei *Dolphin*[32]. Aici, pe teren curat, căpeteniile indigenilor aruncară ramurile lor şi căpitanul le urmă pilda, după ce-i încolonă pe marinari care, defilând în ordine, lăsară să cadă crengile lor peste ale indigenilor. Când ajunseră la locul de alimentare cu apă, indigenii îi înştiinţară că le dau voie să ocupe acel teren, dar englezilor nu li se păru potrivit cu scopul lor. În cursul acestei plimbări şi după un ocol prin pădure, indigenii pierdură din sfială şi deveniră mai familiari.

Întregul circuit a fost de aproape şapte kilometri; au trecut prin păduri de cocotieri şi de arbori de pâine; pe sub copaci

[31] Fructul arborelui de pâine – *Artocarpus incisa.* – N. T.

[32] „Delfinul", nava căpitanului Wallis. – N. T.

se aflau locuințele indigenilor – nişte adăposturi fără pereți, având doar acoperiş. Fructul arborelui de pâine este cam de mărimea unui cartof şi ca înfățişare nu se deosebeşte mult de pepenele cantalup. Are întrucâtva consistența pâinii proaspete; trebuie fript înainte de a fi mâncat.

A doua zi dimineața, înainte ca englezii să fi părăsit vasul, au sosit mai multe pirogi pline cu oameni a căror îmbrăcăminte dovedea că făceau parte dintr-o pătură socială înstărită; doi dintre aceştia se urcară pe bord şi fiecare îşi alese un prieten: unul pe Banks, iar celălalt pe căpitanul Cook. Ceremonia consta în dezbrăcarea unora dintre veşminte şi dăruirea lor prietenilor aleşi. Politețea le-a fost întoarsă, oferindu-li-se câteva podoabe. Apoi făcură semne că doreau să fie însoțiți la reşedința lor; şi căpitanul, ținând să afle un port mai potrivit şi să cunoască mai multe despre aceşti oameni, acceptă îndată.

În consecință căpitanul Cook, Banks, doctorul Solander, indigenii şi alți prieteni se urcară în două bărci. La vreo trei mile depărtare acostară şi întâlniră mai multe sute de băştinaşi, care-i călăuziră la o casă mare. Intrând, văzură un om de vârstă mijlocie, numit Tutaha, care după ce oaspeții luară loc, porunci să se aducă un cocoş şi o găină şi le dărui lui Banks şi căpitanului, împreună cu o bucată de pânză parfumată. La această politețe răspunse şi Banks cu un dar. Apoi fură conduşi cu multă ospitalitate la mai multe case mari, construite ca cele ce-au fost descrise mai înainte; femeile, departe de a-i evita, îi îmbiau, ba chiar îi sileau sa se aşeze. Apoi, în timp ce se plimbau pe țărm, se întâlniră cu un alt şef numit Tubora Tumaida, care era întovărăşit de un mare număr de indigeni; încheiară şi cu el un tratat de pace asemănător cu cel descris mai sus. Tubora Tumaida le spuse prin semne că, dacă vor să mănânce, el ar avea hrană pentru ei; în consecință se ospătară zdravăn cu fructe de pâine, banane şi peşte.

În cursul acestei vizite, doctorul Solander se plânse căpeteniei că îi lipseşte un binoclu. Şeful păru foarte mâhnit de această întâmplare şi-i dădu să înțeleagă, cu aparența unei mari sincerități, că se va strădui cât va putea să i-l găsească;

iar dacă acest lucru nu va fi cu putință, el îl va despăgubi dându-i atâta pânză nouă cât să acopere valoarea binoclului. Banks, ca să-i intimideze puțin, sări în sus şi izbi cu patul puştii de pământ, speriind atât de mult pe indigeni, încât o zbughiră toți din casă, afară de căpetenie şi câțiva inşi din pătura înstărită. După puțin timp a fost adusă cutia şi, curând după aceea, chiar binoclul. După sfârşitul amical al acestui incident, navigatorii s-au întors la corabie pe la orele şase seara.

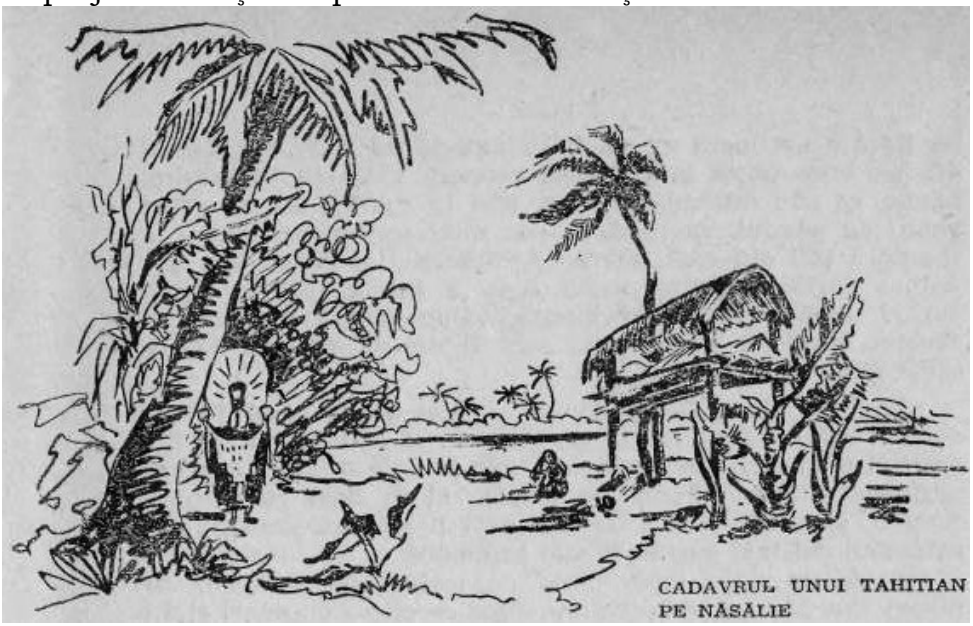
Sâmbătă 15 aprilie, căpitanul, asistat de Banks şi de alți oameni din echipaj, coborî pe țărm ca să stabilească un loc potrivit pentru înjghebarea unui mic fort de apărare necesar perioadei cât vor rămâne în insulă; şi în timp ce marcau terenul, un mare număr de băştinaşi îi priveau curioşi, dar în modul cel mai paşnic şi mai prietenos.

Banks şi alții, întovărăşiți de mai mulți indigeni, au plecat apoi să vâneze în pădure, după ce câțiva marinari şi un subofițer au fost însărcinați cu paza cortului. N-au ajuns însă prea departe, că au şi fost alarmați de două focuri de armă descărcate de garda cortului. Întorcându-se, constatară că un indigen găsise prilejul să înhațe una din puştile santinelelor; la care tânărul subofițer ce comanda, neprevăzător, a ordonat soldaților să tragă şi aceştia au tras de îndată în grosul indigenilor care fugeau, rănind mai mulți dintre ei; dar, deoarece vinovatul nu căzuse, ei îl urmăriră şi-l împuşcară.

Când a auzit ce s-a întâmplat, Banks s-a arătat foarte nemulțumit şi s-a străduit din răsputeri să aplaneze conflictul; prin mijlocirea unui bătrân, convinse pe mulți dintre indigeni să se înapoieze, aducând frunze de banan, obişnuitul lor semn de pace; lovind pieptul cu mâinile, ei strigau „tyau”, adică prietenie.

A doua zi dimineața, pe plajă se iviră puțini băştinaşi şi niciunul dintre ei nu se urcă pe bord. De aici Banks şi ceilalți înțeleseră că nu le pierise în întregime temerile, mai ales că şi Ouhau îi părăsise. Căpitanul, în urma acestor neplăcute întâmplări, aduse corabia mai aproape de țărm şi o fixă cu bordul spre locul marcat pentru înălțarea fortului. Pe seară

coborî cu câțiva oameni din echipaj, iar indigenii se adunară împrejurul lor şi începură schimbul ca şi mai înainte.

CADAVRUL UNUI TAHITIAN PE NĂSĂLIE

Fortul începu să fie clădit la 18 aprilie. Unii săpau tranşee, în timp ce alții se îndeletniceau cu tăierea nuielelor şi a țăruşilor, la al căror cărat din pădure erau ajutați de bună voie şi cu voioşie de către indigeni. Aceştia le mai aduseră, de asemenea, aşa de multe fructe de pâine şi nuci de cocos, încât englezii se văzură siliți să refuze din ele şi să facă semne că nu vor mai avea nevoie de altele în următoarele două zile. Pentru toate dădeau în schimb mărgele.

Monkhouse, chirurgul, în timpul plimbării sale de seară, văzu trupul celui ce fusese împuşcat în apropiere de cort. Era depus într-un şopron, alături de casa în care locuise în timpul vieții. Fusese aşezat pe o năsălie, cu margini de lemn şi cu rogojini aşternute pe fund, susținută de pari de vreun metru şi jumătate înălțime. Era acoperit cu o rogojină, peste care se întinsese o pânză albă; lângă el se găseau o măciucă de lemn şi, mai spre cap, două coji de nuci de cocos; la picioare era un mănunchi de frunze verzi şi rămurele uscate legate la un loc şi înfipte în pământ, o piatră cât o nucă de cocos, un banan tânăr şi un topor de piatră. Indigenii părură

nemulțumiți de faptul că englezul se apropiase de Cadavru.

În ziua de 22 luară contact şi cu muzica de pe acele meleaguri: nişte indigeni cântară din fluiere care aveau doar două găuri, suflând nu cu gura ci cu o nară, în timp ce mai mulți îi acompaniau cu un gong; dar nu s-a cântat decât o singură melodie.

La 25 aprilie se constată lipsa mai multor cuțite ale ofițerilor; atunci Banks, care-şi pierduse şi el pe al său, se pripi să acuze de furt pe unul dintre şefi, deşi cuțitul fusese de fapt rătăcit de slujitorul lui Banks. Sărmanul şef, care era cu totul nevinovat, se simți foarte mâhnit de învinuire. Cu lacrimi în ochi făcu semne cu cuțitul său că primeşte să i se taie gâtlejul dacă a fost vreodată vinovat de fapta ce i se imputa. Cu toate acestea, în general, aceşti oameni, de la cel mai de sus până la cel mai de jos, prea erau nărăviți la furtişaguri.

În ziua de 26 aprilie, şase tunuri mobile fură montate în fort, ceea ce consternă adânc pe băştinaşi şi determină pe mai mulți pescari, care locuiau în jurul acelui loc, să se mute mai departe, închipuindu-şi că în câteva zile urmau să fie împuşcați.

A doua zi Tubora Tumaida, cu un prieten şi cu trei din femeile sale, dejună în fort. Curând după plecare se întoarse foarte agitat şi înştiință pe Banks că măcelarul corăbiei îi amenințase pe una din neveste că-i taie gâtul pentru că aceasta nu voise să-i dea o secure de piatră care-i plăcuse lui, în schimbul unui cui. S-a constatat că măcelarul era vinovat şi a fost biciuit pe bordul vasului în văzul mai multor indigeni. De îndată ce i-a fost administrată prima lovitură, ei intervenim şi cerură stăruitor să fie dezlegat. Deoarece li se refuză cererea, ei izbucniră în plâns şi se arătară foarte mâhniți.

În tot timpul dimineții soseau necontenit piroge, iar cortu-rile din fort erau pline de oameni de ambele sexe. Molineux, *master* pe *Endeavour*, coborî pe țărm şi, fiindcă mai vizitase insula într-o călătorie anterioară, fu cel dintâi care recunoscu şi o arătă pe Oberea, regina insulei.

Fiecare dori atunci cu nerăbdare s-o vadă pe cea despre

care cei dintâi descoperitori ai insulei povestiseră atâtea lucruri frumoase. Regina Oberea avea pe atunci vreo patruzeci de ani; era vânjoasă şi înaltă, avea pielea albă, ochii plini de expresie; fusese frumoasă, dar acum frumusețea ei începuse să se ofilească. Imediat a fost condusă la corabie, pe bordul căreia se urcă împreună cu câțiva membri ai familiei ei. I se oferiră multe daruri, printre care o păpuşă care părea să-i atragă cel mai mult atenția. Căpitanul Cook o întovărăşi pe țărm şi de îndată ce coborâră, ea îi dărui un porc şi nişte banane, care fură duse în fort cu alai, în urma lor venind Oberea şi căpitanul. Pe drum se întâlniră cu Tutaha care, deşi nu era rege, părea să fie totuşi învestit cu autoritate regală. El deveni pe loc gelos de păpuşa reginei, ceea ce îi făcu pe englezi să-şi dea seama că era necesar să-l cinstească şi pe el cu una.

În ziua următoare, duminică 30 aprilie, Tomio sosi în goană la corturi şi, luându-l de braț pe Banks (la care apelau în toate cazurile urgente), îi spuse că Tubora Tumaida este pe moarte fiindcă a mâncat ceva ce-i dăduseră marinarii şi-l rugă stăruitor să meargă la el. Banks îl găsi pe indigen foarte bolnav. I se spuse că vomitase şi că dăduse afară o frunză în care, ziceau ei, se găsea otrava pe care o luase. Examinând frunza, Banks văzu că nu era altceva decât tutun, pe dare i! ceruse de la marinari. Cunoscându-i acum boala, Banks îi prescrise să bea lapte de cocos, care îl însănătoşi curând şi-l făcu tot atât de voios ca şi mai înainte.

La întâi mai, un şef care mâncase pe bord cu câteva zile mai înainte, însoțit de unele din nevestele sale care în mod obişnuit îi dădea să mănânce, veni pe corabie de unul singur; când se aduse mâncarea, căpitanul îl servi cu câteva feluri, socotind că de data asta va catadixi să se hrănească singur; dar el nici măcar nu încercă şi, dacă unul din servitori nu i-ar fi dat să înghită, ar fi plecat desigur flămând.

FLUIER TAHITIAN CU DOUĂ GĂURI
ŞI ÎN CARE SE SUFLĂ PE NAS

În ziua următoare exploratorii având nevoie de quadrant[33], văzură cu uimire şi supărare că acesta lipseşte. Faptul părea cu atât mai neobişnuit, cu cât o santinelă fusese postată în tot cursul nopții la câțiva metri de cortul în care era depozitat aparatul; iar el nici măcar nu fusese vreodată scos din cutia în care era ambalat. Deoarece pierderea instrumentului ar fi făcut imposibilă efectuarea observațiilor astronomice, se întreprinseră cercetări intense în vecinătatea acelui loc. În cele din urmă Banks, însoțit de Green şi de alți navigatori, porniră spre pădure, unde credeau ei că ar putea da de urma aparatului, în cazul când ar fi fost furat de indigeni. Pe drum întâlniră pe Tubora Tumaida cu câțiva băştinaşi; li se explică prin semne că nişte compatrioți de-ai lor au furat quadrantul, care trebuia adus înapoi. Căpetenia făcu de

[33] Quadrant, numit şi octant, instrument de 45° cu care se măsoară unghiurile în astronomie. Spre deosebire de el, sextantul are 60°. – N. T.

îndată cercetări şi, prin intervenţia lui, instrumentul a fost restituit fără să fi suferit vreo deteriorare, deşi fusese desfăcut în bucăţi.

Vineri 5 mai, căpitanul Cook, însoţit de Banks şi de doctorul Solander, ieşiră cu şalupa luând pe unul din oamenii lui Tutaha ca să-i călăuzească la şef. Ajunseră curând la Eparre, localitatea unde trăia acesta, situată doar la câţiva kilometri mai spre vest de corturi. La sosire fură conduşi îndată la căpetenie, în timp ce indigenii strigau împrejurul lor: „Tayo Tutaha! Tutaha este prietenul vostru!" Îl găsiră şezând sub un arbore înconjurat de câţiva bătrâni. După ce le făcu semn să se aşeze, căpitanul Cook îi oferi o cămaşă şi o haină largă de pânză, de care şeful păru foarte încântat şi pe oare le îmbrăcă. După ce au luat împreună o gustare în barcă, englezii au fost conduşi într-o curte mare, ca o arenă, aflată la una din laturile casei; acolo li se oferi un spectacol de lupte corp la corp. Şeful se aşeză la capătul superior al arenei, având mai mulţi dintre sfetnici de o parte şi de alta; în calitatea lor de arbitri, ei aplaudau pe învingători. Pe teren intrau zece sau doisprezece luptători şi, după câteva simple ceremonii de provocare reciprocă, se luau la trântă, fiecare străduindu-se să doboare pe celălalt; se apucau de coapse, de mâini, de păr sau de haine, se tot smuceau fără niciun pic de măiestrie, până ce unul din doi era răsturnat pe spate; biruinţa era răsplătită prin câteva cuvinte din partea bătrânilor şi trei strigăte de ovaţie[34].

Când se termină acest divertisment public, oaspeţii fură informaţi că se pregăteau pentru masă nişte porci şi o cantitate de fructe de pâine; ştirea le păru cu atât mai plăcută, cu cât între timp le crescuse pofta de mâncare în mod deosebit. Dar, în loc să ia masa pe ţărm ori în barcă, trebuiră, spre necazul lor, să meargă tocmai la corabie, din dorinţa căpeteniei. Îndată ce se află de acest lucru, poporul aduse la fort b mulţime de fructe de pâine, nuci de cocos şi alte merinde.

[34] „Învingătorul nu se făIea că a biruit, nici învinsul nu se văicărea; totul se săvârşea în cea mai mare voioşie". (Extras din *Jurnalul căpitanului Cook – Arhivele Amiralităţii).* – N. A.

Marți 9 mai, înainte de amiază, Oberea le făcu o vizită, însoțită de favorita ei, Obadi; ea le dărui un porc şi fructe de pâine.

Fierăria, acum instalată şi adesea în activitate, devenise nu numai un nou subiect de admirație pentru indigeni, dar îi mai dădu căpitanului încă un prilej de a-i îndatora, îngăduind fierarului, în orele sale de răgaz, să transforme în diferite unelte fierul lor vechi, care se bănuia că îl aveau de la corabia *Dolphin.*

După repetate încercări, indigenii pricepură că nu sunt în stare să pronunțe numele englezilor şi recurseră la alte nume noi luate din limba lor proprie. Căpitanul Cook a fost numit Tuti; Hicks, Hiti; Gore, Tura; Solander, Tolano; Banks, Opani; Green, Trini; şi tot aşa pentru cea mai mare parte din echipajul vasului.

În seara următoare Banks trebui, deşi îi era neplăcut, să certe în termeni aspri pe Tubora Tumaida, pentru că acesta îi smulsese puşca şi trăsese în aer – lucru ce-l surprinse mult pe Banks fiindcă nu-şi închipuise că localnicul cunoştea felul în care se mânuieşte arma. Deoarece siguranța lor depindea de neştiința indigenilor, îi spuse printre amenințări că atingerea acestui obiect reprezenta cea mai gravă dintre jigniri. Indigenul nu răspunse nimic, ci plecă împreună cu familia sa acasă, la Eparre. Fiindu-le însă un om folositor, Banks, însoțit de Molineux, se duse după el şi îl găsi în mijlocul mai multor oameni, copleşit de mâhnire. Totuşi, fiindcă Banks ştiu să-i îndepărteze orice gând de pică, îl aduseră îndărăt la cină; apoi căpetenia şi nevasta lui dormiră amândoi în cortul englezului. Curând după aceea, Banks îl bănui pe Tubora Tumaida că i-ar fi furat nişte cuie. Având o părere bună despre el şi vrând să-i pună credința la încercare, îi aşeză în cale diferite ispite – printre altele şi o lădiță de cuie care se dovedi irezistibilă. Indigenul îşi mărturisi fapta, dar când Banks stărui să i se dea cuiele înapoi, el declară că le dusese la Eparre. Această purtare prilejui iarăşi cuvinte tari şi, în cele din urmă, indigenul scoase la iveală un cui. Urma să fie iertat la aducerea celorlalte, dar nefiind decis să-şi îndeplinească cele făgăduite, fugi cu achiziția, şi cu

familia sa înainte de căderea nopții.

La 27 mai Tutaha se mută într-un loc numit Atahuru. Banks, doctorul Solander, căpitanul Cook şi alți câțiva porniră cu şalupa să-i facă o nouă vizită; după ce-i dăruiră câteva mărunțişuri, fură poftiți să-şi petreacă noaptea acolo. Banks, care acceptase un loc în barca Obereei, îşi lăsă prietenii şi se retrase să se odihnească. Dar, cu toată grija Obereei care-i luase hainele în paza sa, acestea îi fură sustrase împreună cu pistoalele, cornul de pulbere şi multe alte lucruri ce se aflau în buzunarele hainei. Se dădu alarma şi-l sculară pe Tutaha, care dormea în piroga vecină; el porni cu Oberea în căutarea hoțului, lăsând pe Banks numai în pantaloni şi cu puşca neîncărcată. Se întoarseră curând, dar fără succes, iar Banks hotărî să se resemneze deocamdată. El se duse totuşi la coliba unde se culcase căpitanul Cook şi trei din tovarăşii săi şi le povesti trista lui pățanie; dar în loc să găsească consolare, află că şi ei pățiseră la fel, căci rămăseseră fără ciorapi şi jachete.

După aceste întâmplări, călătorii începură să facă pregătiri pentru observarea trecerii planetei Venus; după îndrumările pe care căpitanul Cook le primise de la Academia de Ştiințe, el trimise două echipe, urmând ca observațiile să se facă din două locuri diferite, astfel că, dacă rezultatele n-ar fi fost bune la Otaheite, să poată fi folosite cele obținute în cealaltă parte. Se îndeletniciră cu pregătirea instrumentelor şi cu instruirea celor ce urmau să le întrebuințeze. Joi 1 iunie (sâmbăta următoare fiind ziua trecerii planetei), trimiseră la Eimayo şalupa având pe bord pe Gore, Monkhouse şi Sporing, un prieten al lui Banks; Green îi echipase pe fiecare cu instrumentele necesare. Banks şi câțiva dintre băştinaşi însoțiră această echipă. Alții primiră misiune)a să găsească un loc prielnic la o apreciabilă depărtare de stațiunea principală.

Cei care se duseseră la Eimayo cu şalupa, după ce vâsliră aproape toată noaptea, găsiră pe o stâncă, ajutați fiind de un grup de indigeni de pe o pirogă, către care strigaseră, un amplasament potrivit pentru observatorul lor; îşi aşezară acolo corturile şi îşi pregătiră aparatele pentru observațiile

din ziua următoare.

Sâmbătă 3 iunie, îndată ce se lumină de ziuă, Banks îi părăsi plecând spre insulă pentru a face rost de provizii proaspete. Deoarece negocia cu băştinaşii lui Tarrao, regele insulei, acesta sosi în vizită împreună cu sora sa pe care o chema Nuna ca să-i întoarcă vizita. După ce se aşeză ca de obicei, a fost adus darul său, – un porc, un câine, câteva nuci de cocos, fructe de pâine şi altele. Banks trimise un mesager după un toporaş, o cămaşă şi câteva mărgele, pe care regele le primi cu multă plăcere. Apoi Banks se întoarse la observator cu oaspeţii săi şi le arătă trecerea planetei Venus prin dreptul discului solar, spunându-le că el şi tovarăşii săi veniseră acolo din ţara lor numai pentru a vedea acest lucru.

Ambele echipe şi-au efectuat observaţiile cu deplin succes. Cu toate acestea, rezultatele lor se deosebeau mai mult de cât era de imaginat[35] în privinţa măsurării timpilor de contact.

Iată relatarea lui Green:

Dimineaţa	Primul contact extern sau prima ivire a planetei pe soare a fost la 9 ore, 25 minute, 4 secunde. Primul contact intern sau imersiunea totală a fost la 9 ore, 44 minute, 4 secunde.
După amiază	Al doilea contact intern sau începutul imersiunii a fost la 3 ore, 14 minute, 8 secunde. Al doilea contact extern sau imersiunea totală a fost la 3 ore 32 minute 10 secunde. Latitudinea observatorului : 17° 15′ 29″ S. Longitudinea : 149° 32′ 30″ V. de Greenwich.

Câteva zile nu mai găsiră aşa de uşor fructe de pâine; cercetând se află că fuseseră adunate ca să se prepare din ele un soi de pastă acră numită *mahie,* care după fermentare

[35] „Ziua se arătă prielnică scopului nostru aşa cum o dorisem; niciun nor nu se ivi în decursul întregii zile, şi atmosfera era absolut limpede: am putut deci observa perfect întreaga trecere a planetei Venus peste discul soarelui. Văzurăm distinct o atmosferă sau o umbră întunecată în jurul corpului planetei, ceea ce tulbură mult calcularea timpilor de contact, îndeosebi a celor doi interni. Vântul nu bătu aproape de loc tot timpul zilei, iar termometrul, expus la soare pe la amiază, atinse un grad de căldură încă neîntâlnit". (Extras din *Jurnalul căpitanului Cook – Arhivele Amiralităţii).* – N. A.

putea fi păstrată timp îndelungat pentru vremuri de nevoie.

Luni 12 iunie, indigenii veniră să se plângă căpitanului Cook că le-au dispărut nişte arcuri cu săgeți şi corzi de păr împletit. Se făcură cercetări şi, faptul fiind bine dovedit, se administrară două duzini de lovituri de bici[36] marinarilor care le furaseră.

Diverse articole fuseseră furate de băştinaşi la diferite date; de aceea căpitanul, dorind să pună capăt acestor obiceiuri, căută să-i intereseze şi pe indigeni la prevenirea lor. Ca urmare porunci să se sechestreze un număr de pirogi şi să se rețină până ce se vor restitui lucrurile sustrase, dar în cele din urmă se înduplecă să le dea drumul.

Cam în acelaşi timp, o altă întâmplare era gata să provoace o încăierare între englezi şi indigeni. Căpitanul Cook trimisese o barcă la țărm să caute balast, iar ofițerul, negăsind îndată ceea ce căuta, se apucă să dărâme o construcție funerară. Această măsură provocă împotrivirea energică a indigenilor. Aflând de cele ce se întâmplau, Banks se duse la fața locului şi conflictul se rezolvă curând, prieteneşte, căci găsiră în altă parte destulă piatră.

La 19 iunie, pe seară, curând după lăsarea întunericului, în timp ce pirogile erau reținute de căpitan, regina Oberea oferi echipajului un porc, fructe de pâine şi alte daruri, printre care şi un câine. Carnea de câine e socotită acolo ca o mâncare mai »aleasă decât cea de porc; câinilor crescuți pentru a fi mâncați nu li se dădea hrană animală, ci numai vegetală. Ca demonstrație, Tupia ucise şi prepară unul, cocându-l într-o scobitură făcută în pământ. S-a emis părerea că e o mâncare foarte bună.

Mai mulți băştinaşi aduceau diferite daruri echipei de la fort. Printre ei se afla Oamo, o căpetenie a câtorva ținuturi de

[36] Spiritul de dreptate şi de omenie al căpitanului Cook se vădeşte în toate acțiunile sale, atât față de indigenii întâlniți în cursul călătoriilor, cât şi față de oamenii din subordinea sa. El nu recurgea la bici decât în cazuri de absolută necesitate şi nu găsesc, cercetând jurnalele sale de bord din Arhivele Amiralității, nicio imprejurare în care să fi dat o sancțiune mai mare de două duzini de lovituri de bici, nici în cele mai grave cazuri. – N. A.

pe insulă, pe care încă nu-l cunoscuseră şi care veni cu un porc. Şeful, tratat cu mult respect de către indigeni, era însoţit de un băiat şi de o tânără. Pe băiat, deşi era în stare să umble, îl purta în spinare un bărbat. Oberea şi câţiva indigeni ieşiră din fort în întâmpinarea lor, după ce-şi descoperiră capetele şi pieptul până la brâu. Acesta era un semn de respect; călătorii noştri nu observaseră până atunci acest obicei, dar socotiră că se recurgea la el numai între persoane de rang înalt. Oamo intră în cort, însă tânăra, care avea vrea şaisprezece ani, nu putu fi înduplecată să-l însoţească, deşi părea că avea de luptat cu curiozitatea, precum şi cu înclinarea de a o face. Doctorul Solander luă băiatul de mână şi îl duse înăuntru; dar indigenii de afară, care împiedicaseră intrarea fetei, găsiră în curând mijlocul de a-l scoate afară.

Curiozitatea lui Banks şi a celorlalţi fiind aţâţată de aceste întâmplări, ei se interesară cine erau noii veniţi; aflară că Oamo era soţul Obereei, dar că, prin bună înţelegere, stătuseră mult timp despărţiţi şi că băiatul şi fata erau odraslele lor. Băiatul era moştenitorul legitim al suveranului insulei şi se numea Terridiri; el urma să ia în căsătorie pe sora sa de îndată ce ar fi atins vârsta potrivită.

Luni 26 iunie, dis-de-dimineaţă, căpitanul Cook, însoţit de Banks, porni să dea ocol insulei cu barda. Ei navigară spre răsărit şi, înainte de amiază, coborâră pe ţărm într-o parte a insulei unde stăpânea Ahio, un tânăr şef, care-i vizitase de multe ori în corturile lor. Aici întâlniră şi alţi indigeni pe care îi cunoşteau.

După ce făcură o ridicare topografică a portului şi a unui golf mare din apropiere, îşi propuseră să se îndrepte către partea opusă a golfului, dar Titubaola, care le era călăuză; nu numai că refuză să-i întovărăşească, ci se strădui să determine pe Cook şi pe Banks să se răzgândească, zicând că „ţinutul era locuit de oameni care nu făceau parte dintre supuşii lui Tutaha şi care i-ar nimici pe toţi”. Această informaţie nu-i împiedică totuşi să-şi ducă la îndeplinire planul; Titubaola,. după ce văzu că încărcaseră puştile cu gloanţe, îşi luă inima; în dinţi şi merse cu ei. Vâsliră până se

întunecă şi ajunseră la un istm îngust ce despărţea insula în două peninsule, cu stăpâniri deosebite. Cum nu pătrunseră încă în teritoriul duşman, hotărâră să petreacă noaptea pe ţărm, unde: o femeie pe care o chema Uratua le oferi hrană şi adăpost.

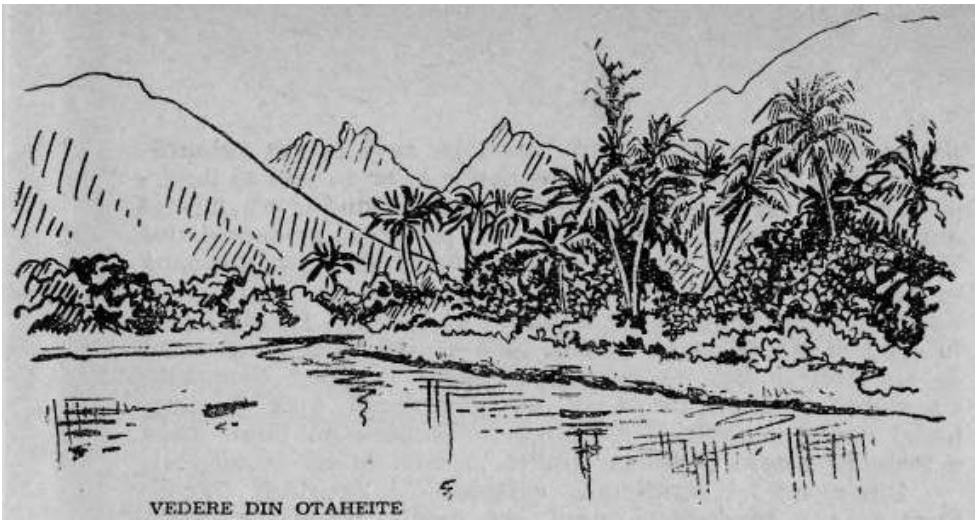
Dimineaţa îşi continuară călătoria şi acostară într-un ţinut de sub conducerea unui şef numit Maraitata, adică; „locul de îngropare al oamenilor", pe tatăl căruia îl chema; Pahairade, adică „hoţul de bărci". Dar, deşi purtau nume sinistre, ei fură ospitalieri cu căpitanul Cook şi cu Banks, şi le dădură provizii şi schimbară cu ei un porc mare pe o secure.

Repede s-a stârnit curiozitatea indigenilor şi în jurul grupului englez se strânsese o mulţime de oameni, printre care nu văzură decât două feţe cunoscute. Călătorii înaintară apoi până ce ajunseră în ţinutul în care domnea principalul şef sau rege, care se numea Waheatua. Continuând să meargă de-a lungul ţărmului, cale destul de lungă, văzură în sfârşit pe şef însoţit de o tânără femeie de vreo douăzeci de ani, numită Tudidde.

Străbătând această parte a insulei, aflară că ea era mas deosebită şi mai civilizată decât toate celelalte întâlnite până atunci; erau puţine case şi acestea destul de mici; în schimb numeroasele pirogi depăşeau pe toate cele văzute mai înainte, atât ca mărime cât şi ca execuţie. Deşi ţinutul era roditor, era lipsă de alimente.

Către partea cea mai de sud a insulei descoperiră un port bun, la adăpostul unui recif; ţinutul dimprejur era deosebit de rodnic.

Acostară din nou ceva mai departe spre răsărit. Mathiabo, căpetenia, pe care nici nu-l cunoscuseră nici nu-l văzuseră vreodată, veni la ei şi-i aprovizionă cu nuci de cocos şi fructe de pâine. Mai cumpărară şi un porc, dând în schimb o sticlă pe care Mathiabo o preferă tuturor celorlalte lucruri oferite. Aici văzură un curcan şi o gâscă, lăsaţi pe insulă de vasul *Dolphin.* Aceste păsări erau deosebit de grase şi păreau a se bucura de mare admiraţie din partea indigenilor.

VEDERE DIN OTAHEITE

O privelişte neobişnuită li se înfăţişă într-o casă din apropiere: mai multe maxilare omeneşti erau aşezate pe o scândură de formă semicirculară; păreau proaspete şi aveau încă toţi dinţii. Banks nu putu să dezlege acest mister. Părăsiră apoi locul şi ajunseră într-un golf situat în partea nord-vestică a insulei.

Le ieşiră în întâmpinare mai multe pirogi cu femei frumoase care păreau doritoare să-i vadă venind la ţărm, ceea ce ei acceptară lesne. Căpetenia, care se numea Wiveru, îi primi cu prietenie şi cinară în casa lui, în tovărăşia lui Mathiabo. O parte a clădirii li se dădu ca dormitor şi, curând după cină, se retraseră acolo să se odihnească. Mathiabo, care împrumutase o manta de la Banks ca s-o folosească drept învelitoare, se făcuse nevăzut cu ea fără ca cineva să bage de seamă. Ştirea furtului le-a fost adusă curând de un indigen şi, în consecinţă, porniră pe urmele hoţului; făcură cale foarte scurtă, deoarece le ieşi înainte alt indigen care aducea înapoi mantaua la care Mathiabo renunţase de frică. La întoarcerea lor, caisa era cu totul părăsită, iar pe la patru dimineaţa santinela dădu de ştire că lipseşte barca. Situaţia lor părea acum deosebit de îngrijorătoare: grupul, alcătuit din patru oameni, nu avea decât o singură puşcă şi două pistoale de buzunar fără niciun glonţ de rezervă sau încărcătură de pulbere. După ce aşteptară un timp îndelungat în

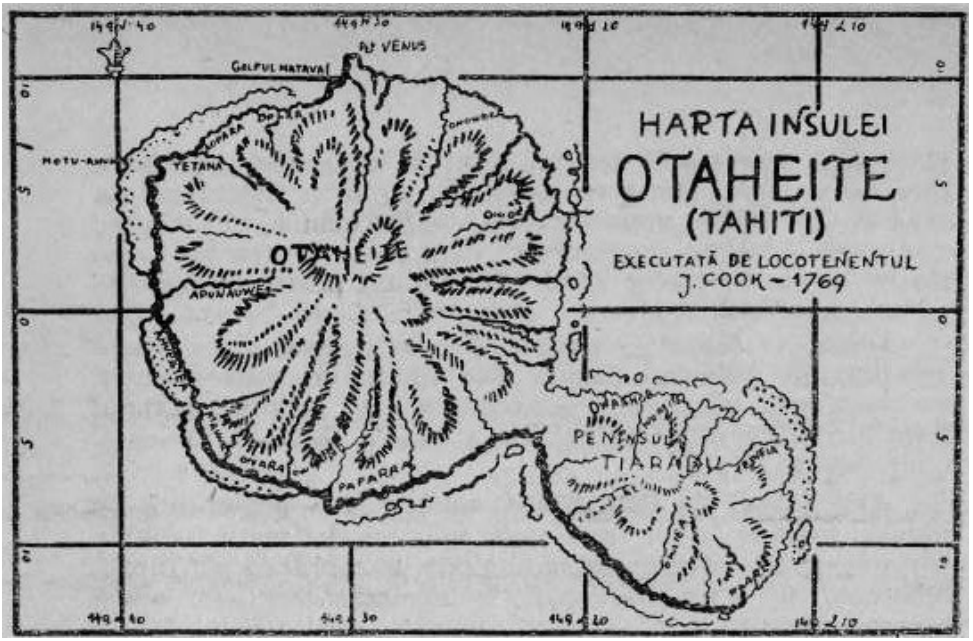
această supărătoare stare de neliniște, temându-se că indigenii s-ar putea folosi de împrejurare, văzură spre marea lor bucurie că barca, ce fusese smulsă de reflux, a fost readusă de valuri; putură deci pleca.

Locul era așezat în partea de miazănoapte a peninsulei Tiarabu din sud-estul insulei. Era roditor și dens populat, iar locuitorii se purtau pretutindeni cu politețe. Ultimul ținut din Tiarabu în care acostară era cârmuit de o căpetenie numită Omoe.

Aici văzură un *itua,* adică zeitate, din împletitură de nuiele; semăna cu un om și avea aproape doi metri înălțime și era acoperit cu pene negre și albe; pe cap avea patru protuberanțe pe care băștinașii le numeau *tate ete,* adică oameni mici.

Călătorii noștri se aflau acum în apropierea ținutului numit Paparra, de sub stăpânirea lui Oamo și a Obereei, aveau de gând să-și petreacă noaptea acolo. Banks și însoțitorii săi acostară cu vreo oră înainte de căderea întunericului și aflară că amândoi șefii plecaseră în vizită la fort. Dormiră totuși în casa Obereei, care deși neîncăpătoare, era foarte curată; în ea se găsea doar tatăl stăpânei, care rămăsese să păzească acum casa și care le arăta mult respect. Călătorii folosiră prilejul pentru a merge într-un loc unde observaseră niște copaci cu numele de *etoa,* care cresc de obicei în cimitire. Aceste locuri de îngropăciune numite *morai* slujesc în același timp și pentru închinăciune. Aci văzură un edificiu imens, despre care aflară că era mor ai pentru Oamo și Oberea.

Alcătuit dintr-o uriașă grămadă de pietre, înălțat în forma unei piramide, cu un șir de trepte de o parte și de alta, avea aproape șaptezeci de metri în lungime pe o lățime de treizeci și o înălțime de doisprezece până la cincisprezece metri. De vreme ce indigenii erau cu totul lipsiți atât. de unelte de fier, cât și de mortar pentru a tăia și a cimenta pietrele pregătite în vederea întrebuințării, o construcție de asemenea înălțime și amploare trebuia să fi fost rezultatul unei istovitoare munci și osteneli.

În centrul vârfului era chipul unei păsări, sculptat în lemn, cu un peşte de piatră alături. Piramida alcătuia o parte din latura unei mari curți pătrate, cu marginile aproape egale, înconjurată de un zid şi pavată cu pietre plate. La o mică depărtare spre apus de clădirea descrisă mai sus, se afla o altă curte pavată, în care se găseau mai multe platforme mici, numite de indigeni *ewatta,* care păreau să fie altare; pe acestea se aşezau alimentele aduse jertfă zeilor.

Locuitorii insulei Otaheite nu păreau că sunt dornici să se ia la întrecere în ceea ce priveşte măreția mormintelor; rangul şi autoritatea Obereei ieşeau bine în evidență cu acest prilej. Totuşi, la sosirea navei *Endeavour* Oberea nu mai avea puterea de care se bucurase pe vremea când fusese aici *Dolphin;* cauza aveau s-o afle abia acum. Se pare că, cu vreo patru-cinci luni înainte de sosirea căpitanului Cook, locuitorii din Tiarabu, peninsula sud-estică, făcuseră o incursiune aici şi uciseseră mulți oameni, atunci Oberea şi cu Oamo, care cârmuiau pentru fiul lor, fugiseră şi se adăpostiseră în munți, în timp ce năvălitorii distrugeau toate casele şi prădau ținutul. Curcanul şi gâsca văzuți în districtul lui Mathiabo făceau parte din pradă, iar maxilarele descoperite

la ei fuseseră de asemenea luate ca trofee ale biruinței.

Vineri 30 iunie englezii ajunseră la Otahuru, unde şedea vechea lor cunoştință Tutaha, care îi primi cu multă cinste, le făcu rost de o masă bună şi îi găzdui cum se cuvine; în ciuda faptului că ultima oară când dormiseră la această căpetenie fuseseră atât de ruşinos jefuiți, acum petrecură noaptea în cea mai mare siguranță; nicio haină sau alt obiect nu le-a lipsit în dimineața următoare.

Sâmbătă 1 iulie se întoarseră la fortul de la Port Royal, după ce descoperiseră că insula cu cele două peninsule măsura vreo sută şi optzeci de kilometri în circumferință.

La întoarcere fură întâmpinați de prietenii lor indigeni, dintre care niciunul nu se înfățişă fără provizii.

Luni 3 iulie Banks făcu o excursie cu câteva călăuze indigene pentru a urmări râul din vale până sus la izvoare şi pentru a observa ce locuitori trăiesc pe malurile lui. După un drum de vreo zece kilometri, în care timp întâlniră diferite aşezări, ajunseră la o casă, despre care li se spuse că ar fi ultima ce mai putea fi văzută. Stăpânul acesteia le dărui nuci de cocos şi alte fructe. După o scurtă vizită porniră iar la drum. Trecură de multe ori pe sub bolți alcătuite din bucăți de stânci sub care li se spuse că se adăposteau adesea cei ce erau surprinşi de căderea nopții. Această plimbare era un bun prilej pentru colecționarea de minerale, dar Banks nu găsi niciunul. Pietrele, care pretutindeni semănau cu cele din Madeira, purtau semne vădite că fuseseră arse. Urme vădite de foc se mai găseau în argila de pe coline, atât pe insula aceasta cât şi pe cele vecine.

La 4 iulie Banks semănă de o parte şi de alta a fortului semințe de pepeni, portocali, lămâi, lămâi dulci şi alte plante şi copaci aduşi de la Rio de Janeiro. El dădu indigenilor mari cantități din aceste semințe şi semănă multe din ele prin pădure; câteva din semințele de pepeni, pe care le semănase îndată după sosire, se prinseră şi dădură vreji deosebit de viguroşi.

Se făceau acum pregătirile de plecare şi căpitanul Cook spera să părăsească insula fără să mai aibă alte neînțelegeri cu băştinaşii, dar se înşela în privința aceasta. Doi mateloți

ieşind pe țărm, unuia i se fură cuțitul; căutând să şi-l ia înapoi, fu atacat de indigeni care îl răniră grav cu o piatră; tovarăşul său se alese şi el cu o uşoară rană la cap. Căpitanul Cook, căruia nu i-ar fi plăcut să ia măsurile de cuviință, n-a fost de loc supărat că vinovații fugiseră în grabă.

Un alt incident la fel de neplăcut se întâmplă curând după aceea. În seara zilei de 8 spre 9 iulie, doi marinari tineri care părăsiseră în taină fortul, dimineața încă nu apăruseră. Se dăduse de ştire că toată lumea trebuia să fie pe bord a doua zi, căci vasul avea să pornească în ziua aceea sau în cea oare urma; căpitanul Cook începu deci să se teamă ca nu cumva marinarilor să le treacă prin gând să rămână pe uscat. El ştia că nu putea lua nicio măsură eficace pentru a-i aduce înapoi, fără să tulbure camaraderia şi buna înțelegere care domneau în prezent între englezi şi indigeni, de aceea se decise să mai aştepte o zi cu nădejdea că se vor întoarce.

Fiindcă în dimineața zilei de 10 iulie încă nu se înapoiaseră, începură cercetările; indigenii declarară că marinarii nu aveau de gând să se mai întoarcă, şi că se refugiaseră în munți, unde era cu neputință să fie descoperiți, şi că fiecare îşi luase o nevastă. Ca urmare, se dădu de înțeles mai multor căpetenii care se aflau la fort cu femeile lor – printre care erau Tubora Tumaida, Tomio şi Oberea – că nu vor fi lăsați să plece de acolo până ce nu vor fi aduşi dezertorii. Indigenii primiră această înştiințare fără să arate prea multe semne de frică sau de nemulțumire şi asigurară pe căpitan că mateloții vor fi trimişi îndărăt; dar, sosind noaptea, căpitanul Cook socoti că nu ar fi prudent să lase ostatecii să rămână în fort; de aceea dispuse să fie urcați pe bordul corăbiei. Aceasta îi îngrijoră straşnic; mai mulți dintre ei, femeile îndeosebi, îşi mărturisiră temerile printr-o mare nelinişte şi prin şiroaie de lacrimi.

Pe seară unul dintre marinari a fost adus îndărăt de câțiva indigeni, care raportară că celălalt şi cei doi ce fuseseră trimişi să-i caute vor fi reținuți până ce Tutaha, care se afla printre ostateci, va fi eliberat. Hicks însoțit de mai mulți oameni a fost îndată trimis cu şalupa să salveze pe prizonierii englezi; în acelaşi timp căpitanul Cook înştiință pe Tutaha că

este de datoria lui să-l ajute cu câțiva oameni şi să dea porunci ca marinarii să fie lăsați liberi, deoarece de această întâmplare va avea să răspundă. Tutaha făcu îndată ce i se ceru şi echipa găsi fără împotrivire oamenii pe care îi căuta.

Atunci căpeteniile de pe corabie fură duse la țărm iar celor din fort li se dădu drumul şir după ce mai stătură vreo oră şi jumătate cu Banks, se înapoiară cu toții la locurile lor de reşedință. La cercetarea dezertorilor se constată că ceea ce povestiseră indigenii nu era de loc neadevărat: ei se ataşaseră de acele femei şi plănuiseră să stea ascunşi până ce corabia ar fi întins pânzele; apoi ar fi vrut să trăiască pe insulă alături de băştinaşi.

Tupia, care fusese primul sfetnic al Obereei când se afla ea la apogeul autorității sale şi mai era şi marele preot al insulei, deci intim legat de religia țării, manifestase adeseori dorința de a pleca odată cu navigatorii; de aceea, miercuri 12 iulie, dimineața, sosi pe bord cu slujitorul său, un băiat de vreo 12 ani numit Taiyota şi ceru îngăduința de a merge cu ei. I se încuviință cererea în mod unanim. Apoi Tupia coborî pe țărm ca să-şi vadă prietenii pentru ultima oară, luând cu el mai multe mărunțişuri arătoase pe care le împărți în semn de amintire la despărțire.

Joi 13 iulie vasul a fost vizitat de o mulțime de prieteni şi împresurat de nenumărate bărci cu băştinaşi de rând. Ridicară ancora pe la ora douăsprezece şi indigenii se despărțiră de echipaj plângând cu lacrimi de prietenie şi înduioşare. În tot acest timp, Tupia se stăpânea cu demnitate; e adevărat că din ochi îi curgeau lacrimi, dar sforțarea ce o făcea ca să le ascundă îl umplea de cinste. El se sui cu Banks pe arboret[37], de unde continuă să facă semne cu mâna către bărci până nu le mai zări.

După cele spuse de Tupia, insula dispunea de peste şase mii de luptători; pornind de aci se putea face uşor socoteala numărului de locuitori.

Băştinaşii nu aveau fructe europene, zarzavaturi sau, legume, nici cereale de niciun fel; aveau în schimb multe

[37] Partea dinspre vârf a unui catarg. – N. T.

produse vegetale indigene, foarte prețuite. Ca animale domestice aveau porci, câini şi găini. Niciun animal sălbatic nu exista pe insulă în afară de rațe, porumbei, papagali şi alte câteva păsări, iar dintre patrupede, şobolani; şerpi nu existau. Marea le oferea în schimbul lipsei de animale de uscat o mare varietate de peşti foarte gustoşi.

În ceea ce priveşte oamenii, ei arătau în general mai mari de stat decât europenii. Bărbații erau înalți, robuşti şi chipeşi. Femeile din pătura înstărită depăşeau de asemenea mărimea noastră obişnuită; dar cele mai de jos erau mai curând scunde, unele dintre ele fiind chiar mititele.

Aveau o culoare naturală frumoasă, măslinie deschisă său ceea ce numim noi brună, iar pielea era delicată, netedă şi catifelată. Trăsăturile feței, de obicei frumoase, şi ochi plini de sensibilitate şi de expresie; dinții de asemenea deosebit de albi şi regulați, iar respirația lor era cu totul lipsită de vreun miros neplăcut; în ce priveşte părul, era în majoritatea cazurilor negru. Aveau mişcări nesilite şi grațioase, clar nu prea viguroase felul lor de a fi era generos şi deschis, iar purtarea îndatoritoare şi plină de curtenie.

Locuitorii de ambele sexe poartă adeseori o bucată de pânză de producție indigenă, legată în jurul capului în chip de turban; iar femeile îşi dau multă osteneală să-şi împletească părul în coade lungi, pe care le înfăşoară apoi pe crenguțe şi le fixează pe frunte ca ornament.

Îşi tatuează corpurile scrijelindu-şi carnea sau înțepând-o cu un mic instrument de os prevăzut cu dinți scurți; umplu înțepăturile cu un amestec albastru-închis sau negricios preparat din fumul unor nuci uleioase – folosite de ei în loc de opaiț – şi apă; această operație de tatuare este nespus de dureroasă şi lasă pe piele semne de neşters. Se execută de obicei pe la vârsta de zece sau doisprezece ani şi se aplică pe diferite părți ale trupului.

Se îmbracă în felurite pânzeturi şi împletituri de păioase; pe cele dintâi le pun pe vreme frumoasă, iar pe cele din urmă pe timp umed. Veşmintele sunt de diverse modele, dar fără nicio formă, iar bucățile din care sunt făcute nu se cos împreună. Femeile din pătura înstărită poartă trei sau patru

piese; pe una, care e foarte lungă, o înfăşoară de mai multe ori în jurul mijlocului şi o lasă apoi să atârne până la genunchi. Apoi aşază una peste alta două-trei piese scurte, având fiecare la mijloc câte o gaură prin care îşi trec capul; părţile lungi le lasă să cadă în faţă şi spate, deschizăturile laterale rămânând deci libere pentru braţe.

Îmbrăcămintea bărbaţilor este foarte asemănătoare, deosebindu-se doar prin faptul că o parte a veşmintelor, în loc sa cadă peste genunchi, este petrecută printre picioare. Aceste veşminte sunt purtate de oameni aparţinând tuturor treptelor sociale, cu singura deosebire că cei din păturile înstărite îmbracă o cantitate mai mare de pânză. La amiază locuitorii de ambele sexe se arată aproape goi, purtând numai bucata de pânză legată în jurul mijlocului.

Băieţii şi fetele umblă în pielea goală – cei dintâi până la şapte-opt ani, cele din urmă – până pe la cinci ani. Aceşti oameni se folosesc rareori de case: numai când dorm sau când se adăpostesc de ploaie; ei mănâncă în aer liber la umbra unui copac. Veşmintele le folosesc mai mult ca să se acopere noaptea, deoarece locuinţele nu au pereţi despărţitori. Şeful familiei şi nevasta sa dorm la mijloc, apoi cei căsătoriţi; lângă aceştia femeile nemăritate şi la o mică distanţă bărbaţii neînsuraţi.

Casele căpeteniilor diferă totuşi într-o oarecare măsură: unele, foarte mici, au fost clădite în aşa fel încât să poată fi purtate de pirogi, toate laturile lor sunt închise cu frunze de cocotieri; cu toate acestea aerul pătrunde înăuntru; căpetenia şi nevasta lui dorm singuri în ele. Mai există şi case în care sunt găzduiţi locuitorii unui ţinut. Acestea sunt mult mai încăpătoare.

Dacă un şef taie un porc, ceea ce se întâmplă destul de rar, el îl împarte în mod egal între supuşii săi; mai des taie însă câini şi păsări.

Când fructele de pâine se trec, sunt înlocuite cu nuci de cocos, diferite soiuri de banane etc.

Bucătăria lor cunoaşte doar friptura, iar ca băutură folosesc în general apa sau laptele de nucă de cocos, au fost însă cazuri când unii din ei au băut produse spirtoase englezeşti

şi s-au îmbătat; se pare că au făcut-o mai mult din neştiinţă decât cu intenţie, deoarece nu s-a băgat niciodată de seamă ca vreunul să repete acest fel de necumpătare. E adevărat, că li se spusese călătorilor noştri că uneori căpeteniile indigene se ameţesc bând seva unei plante numite *ava*[38], dar ei n-au văzut niciun exemplu de acest fel în timpul cât au stat pe insulă.

Şefii mănâncă de obicei singuri, afară de cazul când sunt vizitaţi de vreun străin; acesta primeşte uneori îngăduinţa de a fi al doilea la masă; drept faţă de masă servesc frunzele unor copaci, iar slujitorii, care sunt numeroşi, după ce au pus în faţa căpeteniilor coşul cu alimente şi o coajă de nucă de cocos cu apă proaspătă şi sărată, se aşază în jurul lor. Masa începe prin spălarea gurii şi a mâinilor, după care iau dumicaţi de fructe de pâine şi de peşte, pe care îi înmoaie alternativ în apa sărată până ce consumă totul; de asemenea iau câte o înghiţitură de apă sărată aproape după fiecare îmbucătură. După ce termină fructele de pâine şi peştii, trec la banane sau la mere, pe care nu le mănâncă niciodată necurăţate. În acest timp li se prepară o pastă moale din fructe de pâine, pe care o sorb dintr-o coajă de nucă de cocos. Cu aceasta masa se încheie. După aceea îşi spală iarăşi gura şi mâinile, ca la început. La o singură masă, ei devorează astfel cantităţi enorme de alimente.

Nu este mai puţin surprinzător faptul că locuitorii acestei insule, care par extrem de simţitori la plăcerile societăţii, au o totală aversiune faţă de relaţiile – oricât de reduse – pe care le-ar putea avea unul cu altul în timpul meselor; ei respectă acest neobişnuit obicei cu atâta străşnicie, încât chiar fraţii şi surorile au coşuri separate de alimente şi şed de obicei la câţiva metri unul de altul când mănâncă, întorcându-şi reciproc spatele şi neschimbând nicio singură vorbă în tot timpul cât durează masa. Cei de vârstă mijlocie din păturile înstărite se duc de obicei la culcare după prânz dar, ceea ce este remarcabil, bătrânii sunt mai puţin comozi. Muzica,

[38] Ava sau kava este numele pe care-l dau polinezienii lui *Piper mathysticum,* o varietate de piper, din rădăcina căreia se prepară o băutură. – N. T.

dansul, trânta, tragerea cu arcul sau aruncarea suliței alcătuiesc partea cea mai însemnată a distracțiilor.

Flautele mai sus-amintite şi tobele sunt singurele lor instrumente muzicale; tobele se confecționează dintr-o bucată circulară de lemn, scobită doar la unul din capete şi acoperită cu piele de rechin; în ele se bate cu mâna, nu cu bățul. Cântecele lor sunt improvizate şi adeseori rimate, dar constau numai din două versuri.

Printre alte distracții, au un dans executat de zece-douăsprezece femei tinere care iau cele mai dificile atitudini ce se pot închipui, dar păstrează tactul tot timpul cu cea mai mare exactitate şi drăgălăşenie.

Curățenia personală a indigenilor este un subiect ce merită o atenție deosebită. În afară de spălatul gurii şi al mâinilor înainte şi după fiecare masă, lucru de care am mai vorbit, oamenii de ambele sexe nu uită niciodată să se spele cu apă de trei ori pe zi – când se scoală, la amiază şi înainte de ase culca. De asemenea au mare grijă de curățenia veşmintelor; chiar în mari aglomerări de oameni nu simți niciun miros urât şi nimic altceva neplăcut în afară de căldură.

Principala producție din Otaheite este cea textilă. Pânza lor – de trei calități – e lucrată din scoarța a trei soiuri de copaci: dudul, arborele de pâine şi un arbore foarte asemănător cu smochinul sălbatic ce se întâlneşte în unele părți ale Indiilor de vest. Dudul, pe care localnicii îl numesc *auta,* dă pânza cea mai fină, care este purtată de obicei de către cei de prim rang. Sortul următor, întrebuințat de pătura mai săracă, se obține din arborele de pâine, iar țesătura cea mai grosolană provine din arborele care seamănă cu smochinul. Acest ultim sort – deşi este mai folositor decât primele două din cauză că, spre deosebire de ele, este impermeabil – se găseşte foarte greu, fiind fabricat în cantități restrânse.

Pânza devine albă ca neaua prin înălbire şi se vopseşte în roşu, galben, brun sau negru; cea dintâi culoare este foarte frumoasă şi egalează, dacă nu chiar întrece în calitate oricare țesătură vopsită din Europa.

Rogojinile de diferite feluri constituie o altă industrie de seamă care, în multe privințe, o întrece pe cea europeană. Ei

folosesc sorturile mai grosolane pentru aşternut, iar pe vreme umedă le poartă pe cele mai fine.

Aceşti oameni excelează în confecţionarea coşurilor şi în împletituri de nuiele; atât bărbaţii cât şi femeile se îndeletnicesc cu această muncă şi dau la iveală o mulţime de modele.

Strunele lor de pescuit sunt considerate ca cele mai bune din lume; ei le fabrică din scoarţă de erowa, un soi de urzică ce creşte în munţi. Ele sunt atât de rezistente încât ţin cei mai grei şi mai puternici peşti, cum sunt bonitele şi albicorii; pe scurt, indigenii sunt extrem de iscusiţi în tot ce priveşte confecţionarea sculelor de pescuit.

Uneltele pe care le întrebuinţează ei pentru construirea caselor, confecţionarea bărcilor, tăiatul pietrei şi doborârea, despicarea, scobirea şi şlefuirea lemnului, nu sunt altceva decât un toporaş de piatră şi o daltă de os. Osul este, de cele mai multe ori, braţul unui om; în loc de pilă sau de polizor, folosesc o bucată aspră de coral şi de nisip de corali.

Unele din pirogile lor mai mici sunt făcute din arbori de pâine, care se lucrează cu multă greutate deoarece au o structură uşoară, buretoasă. Îşi confecţionează bărcile numai cu mâna, necunoscând procedeul de încovoiere a scândurilor.

Limba lor este dulce şi muzicală, bogată în vocale, iar cuvintele se rostesc uşor. Dar Banks şi doctorul Solander n-au putut afla cât este de bogată ca înţeles, căci n-au ajuns să se familiarizeze suficient cu ea. Întrucât însă numai puţine cuvinte şi verbe au forme flexionare, trebuie să fie destul de imperfectă. Indigenii găseau totuşi posibilitatea să se înţeleagă între ei fără multă greutate.

Îngrijirea bolnavilor cade în sarcina preoţilor. Metoda lor de tratare constă îndeosebi în rugăciuni şi ceremonii care se repetă până când pacienţii se vindecă, sau mor.

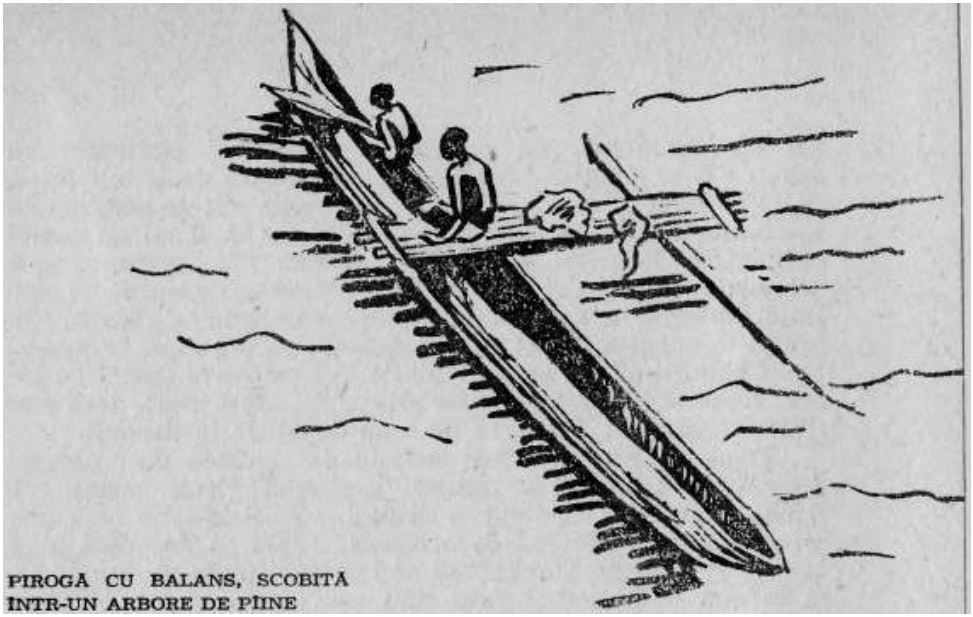
Religia localnicilor pare să exceleze în mistere. Ei cred că fiinţa supremă dă naştere cutremurelor; dar se închină mai mult lui *Tane*[39].

[39] Numele acestei zeităţi este citat şi de Thor Heyerdhal în cartea sa *Expediţia Kon-Tiki – Cu pluta pe Oceanul Pacific.* Editura Ştiinţifică, 1959.

Cred în existența sufletului separat de trup. Mai cred că, după moarte, există două stări diferite, după gradul de fericire pe care îl procură. În aceste stări oamenii ajung după rangul pe care l-au avut în viață, ele nefiind lăcaşuri de răsplată şi de pedeapsă. Mai cred că şefii şi mai-marii lor vor fi preferați celor de rang inferior, deoarece îşi închipuie că faptele lor nu influențează viitoarea stare şi că zeitățile nu le iau în seamă.

Preoția este ereditară. Există mai mulți preoți şi de toate rangurile, dar mai-marele lor vine îndată după rege. Ei sunt superiori celorlalți indigeni nu numai în privința ştiinței divine, dar şi în navigație şi astronomie.

Nu acordă nicio importanță ceremoniei căsătoriei, care este o simplă învoială între bărbat şi femeie; când se hotărăsc să se despartă, o fac cu tot atât de puține formalități ca şi atunci când s-au luat.

PIROGĂ CU BALANS, SCOBITĂ ÎNTR-UN ARBORE DE PÎINE

Folosesc ca arme prăştii, pe care le mânuiesc cu multă dibăcie, sulițe cu vârf de piatră şi măciuci lungi de lemn, deosebit de tari şi grele. Se bat cu multă dârzenie şi cruzime; nu cruță bărbat, femeie sau copil dacă le cade în mână în

– N. T.

timpul bătăliei.

La 13 iulie, după ce părăsiră insula Otaheite, călătorii noştri navigară sub o briză blândă pe timp senin. Aflaseră de la Tupia că patru insule, pe care el le numea Huaheine, Ulietea, Otaha şi Bolabola[40] sunt la o depărtare de o zi-două de navigaţie cu pânze; aflară că acolo vor putea căpăta din belşug porci, păsări şi alte alimente proaspete, care în ultimul timp se cam împuţinaseră pe bord. Prin urmare cârmiră vasul în direcţia acelor insule. La 15 iulie descoperiră insula Huaheine, iar în dimineaţa următoare sondară în apropierea ţărmului ei nord-vestic fără însă a da de fund nici la o adâncime de 140 m.

De îndată îi întâmpinară mai multe pirogi lângă mal, dar indigenii se temeau să se apropie de corabie, până a apărut Tupia care le-a înlăturat în întregime temerile; după asigurări de prietenie, regele din Huaheine şi regina se urcară pe bord. Ei fură vizibil uimiţi de toate lucrurile ce li se arătară; dar nu cercetară mai »amănunţit şi părură mulţumiţi cu ceea ce li se înfăţişa privirilor. Nu întrebară de alte obiecte, deşi era firesc să se creadă că o construcţie atât de neaşteptată şi atât de mare cum era corabia trebuie să fi stârnit multă curiozitate. Regele, căruia i se spunea Ori, propuse să-şi schimbe numele cu al căpitanului Cook, ceea ce obţinu cu uşurinţă. Obiceiul de a-şi schimba reciproc numele este foarte răspândit în această insulă şi se consideră ca un semn de prietenie. Călătorii găsiră că oamenii de aici semănau destul cu cei din Otaheite în aproape toate privinţele, afară doar, dacă s-ar fi dat crezare lui Tupia, că nu erau dedaţi la furtişaguri.

După ce ancorară într-un mic dar frumos port natural din partea apuseană a insulei, căpitanul Cook însoţit de Banks şi de încă vreo câţiva englezi, coborî la ţărm cu Tupia şi cu regele. De îndată ce acostară, Tupia se dezbrăcă până la brâu şi pofti pe Monkhouse să-i urmeze pilda. Aşezându-se, el începu o cuvântare care ţinu cam douăzeci de minute; regele, care şedea în faţa lui, răspunse după toate aparenţele, cu replici stereotipe. În timpul discursului său, Tupia scotea la

[40] Toate aceste insule fac parte din Arhipelagul Societăţii. – N. T.

iveală din când în când o batistă, un fular de mătase neagră, câteva mărgele şi banane ca daruri pentru *itua* (zeitatea) lor. El primi în schimb, pentru *itua* englezilor, un porc, câteva banane proaspete şi două mănunchiuri de pene, care au fost duse toate pe bord. Aceste ceremonii erau socotite ca un fel de întărire a tratatului dintre englezi şi regele din Hauheine.

Miercuri 19 iulie coborâră pe ţărm purtând cu ei câteva securi, în schimbul cărora căpătară trei porci mari. Aflând că aveau de gând să ridice pânzele în după-amiaza zilei, regele, însoţit de câţiva indigeni, veni pe bord spre a-şi lua rămas bun; cu acest prilej el primi de la Căpitanul Cook o mică placă de cositor cu următoarea inscripţie: „Nava majestăţii sale britanice «*Endeavour*», comandată de căpitanul Cook, 16 iulie 1769". I se mai dăruiră câteva medalii şi fise care semănau cu banii englezeşti precum şi alte mărunţişuri.

Această insulă e aşezată la vreo treizeci de leghe[41] de Otaheite şi are cam treizeci şi şase de kilometri în circumferinţă. Deşi mai voinici şi mai înalţi decât cei din Otaheite, oamenii sunt cam leneşi.

Din Huaheine navigară spre insula Ulietea şi, după amiază, ajunseră la o leghe sau două de ţărmul ei. Aruncară ancora în partea de miazănoapte a insulei într-un golf format din recife. Două pirogi cu indigeni se desprinseră curând de la ţărm; în ele erau şi doi porci mici, pe care indigenii îi schimbară pe câteva cuie şi mărgele. La 20 iulie, Banks, căpitanul şi alţii coborâră pe uscat în tovărăşia lui Tupia, care îi prezentă cu acelaşi ceremonial care avusese loc la acostarea lor la Huaheine.

În ziua de 24 înălţară din nou pânzele şi cârmiră înspre nord, printre recife, către o deschizătură la cinci sau şase mile depărtare. Erau astfel în cea mai mare primejdie de a se izbi de vreo stâncă; omul care arunca sonda strigă brusc: „doi stânjeni", alarmându-i straşnic, dar din fericire ieşiră în larg fără să fi suferit vreo neplăcere.

La 25 iulie se aflau la o leghe sau două de insula Otaha, dar vântul menţinându-se potrivnic, nu izbutiră să se

[41] O leghe are cca. 5 km – N. T.

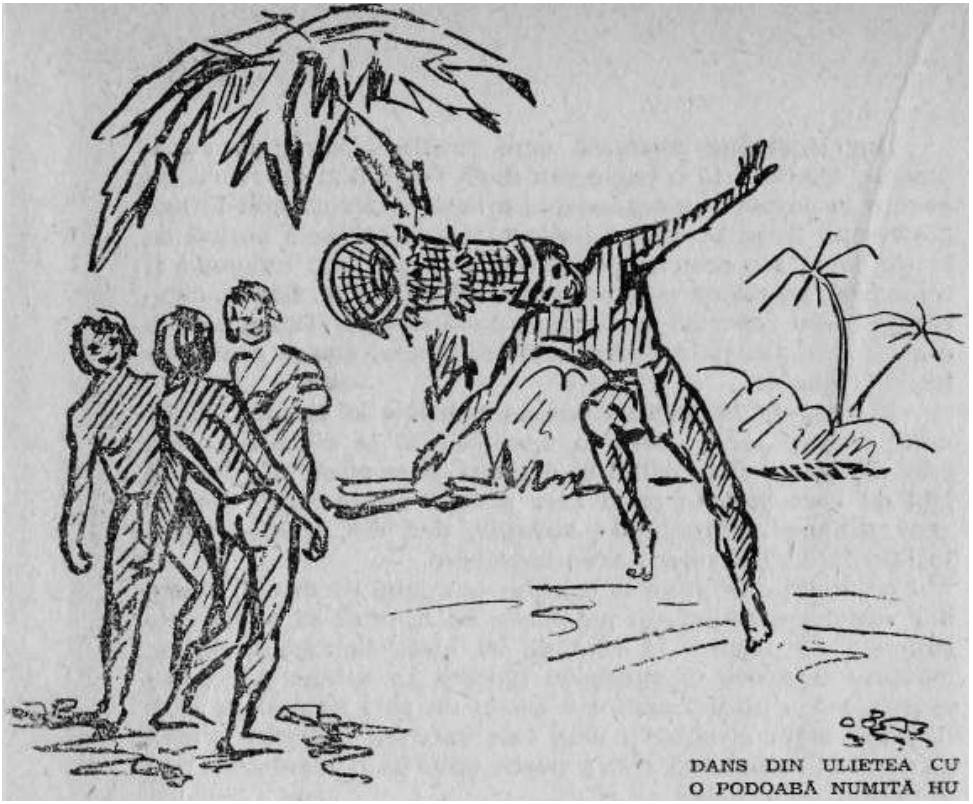
apropie suficient de pământ. În ziua de 28 însă, dimineața, Banks, doctorul Solander şi *master*-ul plecară cu şalupa pe coasta răsăriteană a insulei pentru a sonda un port natural pe care îl găsiră sigur şi potrivit unui bun ancoraj. Coborâră atunci pe țărm şi cumpărară câțiva porci, găini şi o mare cantitate de cartofi şi banane.

Această insulă părea mai săracă în vegetație decât Ulietea, dar produsele ei erau cam aceleaşi.

La 29 iulie porniră spre nord şi, după-amiază, aflându-se în bătaia vântului şi în fața câtorva porturi naturale aşezate în partea apuseană a insulei Ulietea, se gândiră să intre într-unul din ele ca să astupe o crăpătură de la pulberăria vasului şi să mai ia balast.

La 2 august într-un port bun aruncară ancora la patruzeci şi cinci metri adâncime. Între timp mulți indigeni veniseră de pe insulă cu porci, găini şi banane, pe care le cumpărară cu prețuri moderate.

Banks şi doctorul Solander coborâră pe țărm şi-şi petrecură plăcut ziua, băştinaşii arătându-le mult respect. Într-o casă observară fete îmbrăcate cât se poate de îngrijit, care aşteptau ca străinii să intre în vorbă cu ele, erau cele mai frumoase fete pe care le întâlniseră vreodată.

DANS DIN ULIETEA CU O PODOABĂ NUMITĂ HU

Înainte de plecare li se oferi ca divertisment un dans cum nu mai văzuseră până atunci. Executantul îşi aşezase pe cap o podoabă de formă cilindrică, împletită din nuiele, de vreun metru lungime, acoperită cu pene şi garnisită de jur împrejur cu dinţi de rechin. După ce şi-a pus giubeaua pe care localnicii o numeau *hu,* începu să danseze cu mişcări încete, rotindu-şi într-una capul în aşa chip încât să descrie un cerc cu vârful nuielelor şi repezind-o uneori atât de aproape de feţele spectatorilor, încât aceştia săreau înapoi; socoteau acest gest ca o glumă excelentă, care provoca totdeauna râsete copioase când era îndreptată asupra unuia dintre englezi.

În ziua de 3 august văzură o altă echipă de dansatori formată din câteva femei mai de seamă de pe insulă. Ele înaintau lateral, păstrând cu mare grijă cadenţa dată de tobele care sunau repede şi tare; puţin după aceea începură să se

scuture în felurite chipuri, îşi luară tot felul de poziţii ciudate, câteodată stând în şir una îndărătul alteia, uneori stând jos, altădată căzând cu faţa la pământ şi sprijinindu-se în genunchi şi coate; însoţeau toate aceste figuri de multe alte poziţii dificile şi îşi mişcau în acelaşi timp degetele cu o repeziciune aproape de necrezut.

La 5 august *iri rahi*[42] de pe insula vecină, numită Bolabola, trimise în dar căpitanului Cook câţiva porci şi câteva păsări, mai multe bucăţi de pânză – dintre care unele având cincizeci sau şaizeci de metri lungime –, o mulţime de banane şi nuci de cocos, însoţite de un mesaj că se afla pe insulă şi că avea de gând să viziteze pe căpitan în ziua următoare-

Totuşi regele nu veni după cum făgăduise, dar lipsa lui n-a fost de loc regretată, deoarece a trimis trei tinere femei plăcute la vedere ca să ceară ceva în schimbul darului său. După prânz făcură o vizită majestăţii sale pe ţărm, fiindcă acesta socotea că nu se cade să vină pe bord. Întrucât se intitula *iri rahi* al oamenilor de pe Bolabola, pe care o cucerise, şi întrucât era spaima tuturor insulelor vecine, călătorii fură adânc dezamăgiţi când constatară că în locul unui şef tânăr, viguros şi întreprinzător, aveau de-a face cu un sărman bătrân ramolit, slăbit şi istovit, pe jumătate orb şi copleşit de greutatea anilor şi a infirmităţilor. El îi primi fără pompă şi fără vreuna din ceremoniile întâlnite până atunci la alte căpetenii.

Aveau acum porci din belşug, dar fiindcă aceste animale nu puteau fi obişnuite să mănânce niciun fel de grăunţe europene sau vreo altă hrană care se găsea pe corabie, se văzură nevoiţi să-i taie curând după părăsirea insulelor. Găinile muriră toate de o boală care le ataca creierul şi de care se molipseau îndată ce erau aduse pe bord.

Deoarece repararea corăbiei îi reţinuse la Ulietea vreme mai îndelungată decât se aşteptaseră, nu mai coborâră pe ţărm; la Bolabola ci, după ce botezară cu numele colectiv de „Insulele Societăţii" întregul grup de insule ce se aflau între latitudinile de 16° 10' şi 16° 55' S, îşi continuară drumul

[42] Regele. – N. T.

apucând spre miazăzi, către o insulă ce le-a fost indicată de Tupia, aşezată la peste o sută de leghe depărtare şi pe care o descoperiră la data de 13 august. Tot Tupia le spuse că insula care era situată la 23° 10' S se numeşte Ohiteroa sau Rurutu[43].

În dimineaţa următoare porniră cu barca spre ea. Când se apropiară de ţărm, văzură că locuitorii erau înarmaţi cu lănci foarte lungi. Apariţia bărcii îi făcu în curând să se adune în mare număr pe plajă; doi dintre ei săriră în apă străduindu-se să ajungă la barcă, dar aceasta îi lăsă repede în urmă; mai făcură şi alţii aceeaşi încercare cu tot atât de puţin succes.

După ce barca dublase punctul unde aveau de gând să se oprească, vâsliră spre ţărm şi începură să facă pregătirile de acostare. O pirogă se desprinse atunci de ţărm si se apropie de ei. Dădură dispoziţii lui Tupia să-i înştiinţeze pe aceşti oameni că nu aveau de gând să le pricinuiască vreun rău, ci că doreau numai să facă schimb cu ei pe cuie, pe care le şi arătară. Această ştire le dădu curaj; se apropiară de barcă si primiră cu multă plăcere şi cu o mulţumire vădită cele câteva cuie ce li se oferiră. Totuşi, peste câteva clipe, câţiva dintre ei apucară pe neaşteptate să tragă barca spre ţărm; englezii sloboziră atunci câteva încărcături peste capetele 1 or, ceea ce avu efectul dorit, căci indigenii săriră din pirogi Si înotară spre ţărm cât putură mai repede. Iată încă o dovadă de omenia căpitanului Cook, omenie care se vădeşte peste tot. Căpitanul părăsi atunci orice speranţă de a mai stabili relaţii prieteneşti cu aceşti oameni şi se întoarse pe corabie.

Insula Ohiteroa nu-şi înalţă piscurile spre cer ca celelalte insule pe care le vizitaseră; ea este mai plată, mai uniformă, fiind presărată cu mici coline, dintre care unele sunt acoperite de păduri; nu zăriră niciun arbore de pâine; cocotieri erau prea puţini, în schimb numeroşi copaci numiţi etoa erau sădiţi peste tot de-a lungul ţărmului.

La 15 august ridicară pânzele, îndreptându-se spre miazăzi, iar la 25 sărbătoriră aniversarea plecării lor din Anglia, de unde lipseau de un an de zile; scoaseră la iveală o

[43] Una dintre cele mai nordice insule ale Arhipelagului Tubuai, aflat la sud de Insulele Societăţii. – N. T.

brânză mare de Cheshire, care fusese păstrată cu grijă în acest scop şi dădură cep unui butoiaş de vin de Porto, care se dovedi a fi tot atât de bun ca oricare altul pe care-l băuseră cândva în patrie.

La 28 august a murit secundul şefului de echipaj. „Moartea i-a fost pricinuită chiar de şeful de echipaj, dar nu cu Intenție, ci din bunătate; îi dăruise o sticlă cu rom, pe care se crede că el ar fi băut-o cu lăcomie. În ultima noapte se îmbătase de-a binelea, dar deoarece totdeauna făcea la fel când avea ce trage la măsea, nimeni nu-i dăduse atenție.

L-au suit în pat, unde dimineața pe la orele opt a fost găsit fără grai şi țeapăn[44]".

La 7 octombrie[45] zăriră pământ spre vest-nord-vest şi, în după-amiaza zilei următoare, ancorară în fața gurii unui mic râu, la vreo milă şi jumătate de coastă. Căpitanul, Banks, doctorul Solander şi alți câțiva, însoțiți de un grup de marinari, coborâră către seară pe țărm şi se îndreptară spre cele câteva căsuțe care se zăreau la o mică depărtare. Folosindu-se de faptul că barca rămăsese aproape singură, câțiva indigeni, care până atunci stătuseră ascunşi îndărătul tufelor, se năpustiră pe neaşteptate din ascunzătoare şi alergară într-acolo, înălțând în chip amenințător lungile lor lănci de lemn pe care le țineau în mâini. Şeful şalupei trase un foc de puşcă peste capetele lor, fapt care nu păru să-i sperie; atunci el transe a doua oară tot pe deasupra capetelor şi tot fără nici un rezultat; îngrijorat de situația bărcii, de care indigenii se apropiaseră destul de mult pentru a o ajunge cu lăncile, şeful şalupei trase în plin şi doborî pe unul din ei. Năuciți de uimire la căderea tovarăşului lor, se retraseră în cea mai mare grabă în pădure. La auzul focului de puşcă, echipa care plecase se înapoie curând şi cu toți se întoarseră pe corabie.

În dimineața zilei de luni 9 octombrie, un număr de băştinaşi se arătă în apropierea locului unde debarcaseră

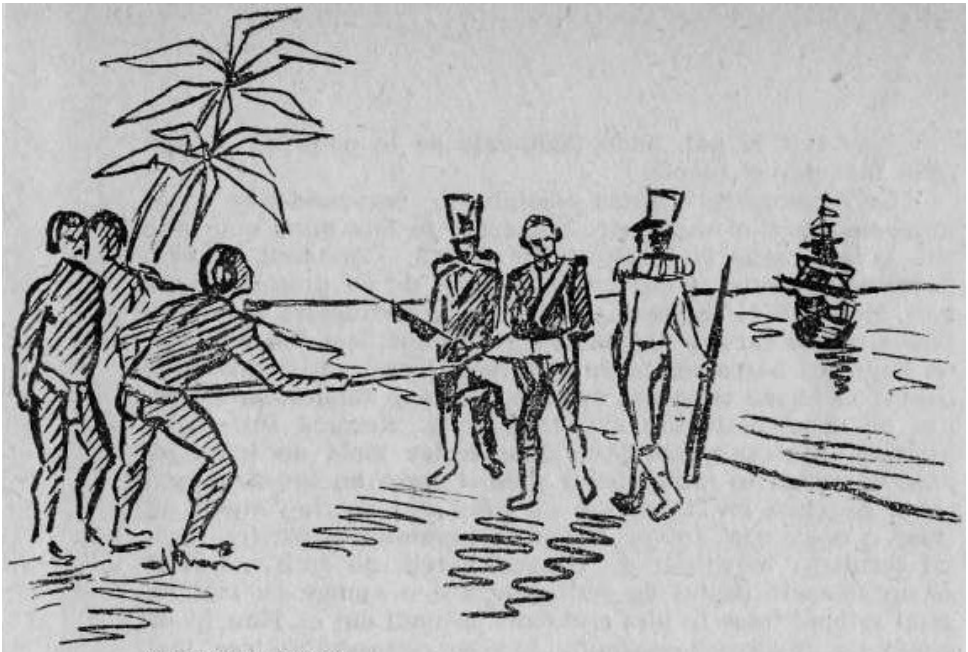
[44] Extras din *Jurnalul căpitanului Cook – Arhivele Amiralității, Whitehall.* – N. A.

[45] De la 15 august şi până la 7 octombrie străbătuseră oceanul până la Noua Zelandă, pe care acum o vedeau spre vest-nord-vest. – N. T.

englezii în seara precedentă; cei mai mulți dintre ei păreau neînarmați. Se comandă lansarea şalupei, a bărcii lungi şi a iolei, şi după ce au fost echipate cu soldați şi cu marinari, căpitanul Cook împreună cu Banks, cu ceilalți ofițeri şi cu Tupia se îndreptară către țărm şi debarcară în partea opusă râului, chiar în fața mai multor indigeni care şedeau la pământ.

Ei săriră în picioare îndată ce englezii începură să coboare şi păreau duşmănoşi de vreme ce înălțau armele în chip amenințător; atunci un marinar trase cu puşca la oarecare distanță de ei; glonțul care se întâmplase să izbească apa îi înspăimântă şi îi făcu să se lase de amenințări. Tupia le vorbi şi îi înştiință că navigatorii vor să facă schimburi cu ei pentru merinde. Ei acceptară repede să negocieze şi-i poftiră pe englezi să treacă râul şi să vină la ei, aceştia primiră, dar puseră condiția ca indigenii să-şi lepede armele; dar ei nu căzură la învoială asupra acestui punct nici după cele mai solemne asigurări de prietenie.

La rândul lor, englezii îi îndemnară pe indigeni să vină la ei peste râu; după un timp, îşi luă unul inima în dinți şi veni; el a fost apoi urmat de mai mulți alții şi toți îşi aduceau şi armele. Nu păreau să pună mare preț nici pe mărgele, nici pe fier nici pe celelalte obiecte care li se ofereau, şi nici nu voiau să dea ceva în schimb. Au propus însă să schimbe armele cu cele ale englezilor, dar fiindcă au fost refuzați, s-au străduit în mai multe rânduri să le înhațe din mâinile lor. Tupia, sub îndrumarea ofițerilor, îi înştiință că cel dintâi semn de violență va fi pedepsit pe loc cu moartea. Unul dintre ei avu totuşi îndrăzneala să înşface baioneta lui Green şi, dându-se înapoi câțiva paşi, o învârtea deasupra capului; deşi indigenul plăti această cutezanță cu viața, englezii nu putură recăpăta baioneta decât cu mare greutate.

NEGOCIERI ÎNTRE
ENGLEZI ŞI INDIGENI

Purtarea indigenilor, precum şi lipsa de apă proaspătă determinară pe căpitanul Cook să-şi continue drumul ocolind capul golfului. Trăgea încă nădejde să aducă pe câțiva indigeni pe bordul corăbiei şi, cu ajutorul darurilor sau al purtărilor civilizate, să răspândească printre ei păreri bune despre englezi. Nu mult după aceea se întâmplă un fapt care, deşi legat de împrejurări neplăcute, făgăduia să-i înlesnească planul. Apărură două pirogi îndreptându-se spre uscat şi căpitanul Cook îşi puse în gând să le intercepteze cu bărcile sale. Una dintre pirogi izbuti să scape, dar indigenii din cealaltă, văzând că sunt înconjurați, începură să atace cu vâslele, ceea ce-i sili pe cei de pe *Endeavour* să tragă asupra lor şi, în timp ce patru băştinaşi erau ucişi, ceilalți trei, – tineri – au sărit în apă străduindu-se să înoate spre țărm. Dar au fost prinşi şi duşi pe bord. La început erau peste măsură de înspăimântați, crezând că vor fi omorâți, dar Tupia, prin repetate asigurări de prietenie, le înlătură frica. După aceea se ospătară cu multă voioşie din proviziile de pe corabie. Când, pe seară, se duseră la culcare, păreau pe

deplin potoliți şi dormiră cât se poate de liniştit[46]. În dimineața următoare se arătară încântați când li se spuse că li se va da drumul. Ei înştiințară pe căpitanul Cook că pe insulă se află o specie deosebită de cerb, precum şi *taro, capes, romara*[47] cartofi, un soi de ardei lung, lişițe negre şi mierle.

La 12 octombrie porniră mai mulți indigeni într-o pirogă, erau tatuați sau vopsiți într-un chip ciudat, dansau, cântau şi se arătau când paşnici, când duşmănoşi; cu toate că Tupia îi invită stăruitor să vină pe bord, niciunul nu voi să părăsească piroga. În timp ce *Endeavour* se îndepărta de locul măcelului, cinci pirogi pline de indigeni porniră spre corabie părând să amenințe pe marinari atât cu lăncile, cât şi prin alte manifestări ostile; de aceea se ordonă să se tragă în vânt

[46] Următoarele observații asupra acestui nenorocit eveniment sunt extrase din jurnalul de zi al căpitanului Cook, 10 octombrie 1769: „Am vâslit ocolind capul golfului dar n-am putut găsi un loc de debarcare din pricina valurilor puternice care se izbeau în tot lungul țărmului. Zărind două bărci sau pirogi ce soseau din larg, vâslii spre una din ele ca să capturăm oamenii şi ajunserăm aşa de aproape, fără ca ei să ne fi băgat de seamă, încât Tupia le strigă să vie lângă bărci că nu li se va pricinui niciun rău; dar, în loc să facă aşa, ei se străduiră să se îndepărteze. Atunci poruncii să se tragă un foc peste capetele lor, socotind că asta îi va sili sau să se predea sau să sară peste bord, dar mă înşelasem, deoarece ei apucară armele şi toate celelalte obiecte pe care le aveau în pirogi şi începură să ne atace. În acel moment ne-am văzut obligați să tragem în ei şi, din păcate, vreo doi-trei au fost uciși, unul rănit iar alți trei au sărit în apă. Pe aceştia din urmă i-am prins şi i-am adus pe bord, unde i-am îmbrăcat şi i-am tratat cu toată bunătatea ce se poate închipui; spre surprinderea tuturor, ei deveniră îndată atât de voioşi şi de veseli de parcă s-ar fi aflat printre prieteni vechi. Toți trei erau tineri; cel mai vârstnic nu avea douăzeci de ani, iar cel mai tânăr vreo zece-doisprezece. Îmi dau seama că majoritatea oamenilor de omenie care n-au trecut prin pățanii de acest fel vor condamna purtarea mea şi faptul că am tras asupra celor din pirogă; nici eu nu socotesc că motivul ce-l aveam, acela de a-i captura, mă va putea cumva justifica; dacă m-aş fi gândit că vor opune cea mai mică împotrivire, nu m-aş fi apropiat de ei, dar față de purtarea lor nu puteam să stau cu mâinile în sân şi să îndur ca eu sau cei care erau cu mine, să fie pocniți în cap". <Extras din *Jurnalul căpitanului Cook – Arhivele Amiralității, Whitehall.)*

[47] Taro, romara, – diferite vegetale tropicale; capes – o pasăre tropicală. – N. T.

o salvă cu încărcătură de trei kile de alice. Aceasta avu efectul dorit şi-i făcu să se întoarcă. A doua zi dimineața, nouă pirogi pline de indigeni veniră de la țărm; cinci dintre ele, după o consfătuire a ocupanților lor, porniră să urmărească pe *Endeavour* cu intenții duşmănoase, pe cât se părea. Tupia a fost invitat să-i încunoştințeze că, dacă vor stărui în astfel de încercări, vor fi nimiciți; dar cuvintele lui n-au avut un răsunet; atunci, pentru a le da prilejul să-şi facă o idee despre armele potrivnicilor, se slobozi o încărcătură de două kile de alice. În fața acestui argument se înspăimântară şi vâsliră grabnic îndărăt.

În după-amiaza zilei următoare, duminică 15 octombrie, se ivi o pirogă mare cu indigeni înarmați; unul din ei, înveşmântat în mod deosebit cu o piele neagră, găsi mijlocul să-l jefuiască pe căpitan de o bucată de țesătură roşie, sub pretextul că vrea s-o schimbe cu pielea cu care era îmbrăcat. Dar cum puse mâna pe țesătură, în loc să dea în schimb pielea, păturii budata furată şi porunci ca să se depărteze piroga de lângă corabie, făcând pe surdul la repetatele proteste ale căpitanului față de necinstita lui purtare. După puțin timp piroga, împreună cu bărcile pescăreşti ce ieşiseră în acelaşi timp pe mare, s-a întors la corabie şi comerțul a fost reluat. În cursul acestei noi negocieri, unul dintre indigeni înhăță pe neaşteptate pe Tayota, băiatul lui Tupia, şi, târându-l în piroga sa, o luă din loc şi se îndepărtă vâslind cu cea mai mare repeziciune. Numeroase puşti se descărcară îndată spre cei din pirogă; când unul dintre indigeni fu rănit, băiatul, care până atunci fusese ținut pe fundul bărcii, scăpă din mâinile lor şi, folosindu-se de faptul că erau zăpăciți, sări în apă şi înotă îndărăt la *Endeavour.* În amintirea acestei încercări de răpire a lui Tayota, căpitanul Cook boteză cu numele de Kidnappers[48] capul în dreptul căruia se petrecuse faptul.

Deoarece amănuntele cu privire la purtările zilnice şi la obiceiurile acestor popoare atrag fără îndoială atenția cititorului curios, nu putem trece cu vederea comportarea lui

[48] Capul Hoților de Copii. – N. T.

Tayota după ce-şi veni în fire în urma spaimei ce o trăsese când a fost răpit. El scoase la iveală un peşte şi-l înştiinţă pe Tupia că avea de gând să-l aducă prinos zeului său – itua – ca o mărturie de recunoştinţă pentru că i-a scăpat zilele. Tupia încuviinţă această intenţie şi îl sfătui să arunce peştele în mare.

Nava *Endeavour* trecu apoi pe lângă o mică insulă, albă şi înaltă, care se bănuia a fi locuită numai de pescari, deoarece părea cu totul stearpă; o botezară Bare Island[49]. La 17 octombrie căpitanul Cook dădu numele de Cape Turnagain[50] unui promontoriu.

Ţinutul dintre acest cap şi golful Kidnappers este deluros: şi seamănă cu colinele înalte ale Angliei. Aici văzură numeroşi locuitori şi mai multe sate. Miercuri 18 octombrie, *Endeavour* ajunsese tocmai în faţa unei peninsule numită Terakako din insula Portland, când sosiră la corabie cinci indigeni într-o pirogă. Două căpetenii care se aflau în pirogă, urcară pe bord, unde rămaseră toată noaptea, fiind trataţi cu multă cinste. N-au vrut nici să mănânce, nici să bea; în schimb slujitorii au compensat cumpătarea stăpânilor prin pofta lor neînfrânată. Cei trei băieţi găzduiţi anterior povestiseră indigenilor despre ospitalitatea şi mărinimia englezilor, fapt care îi convinsese să vină în vizită.

Joi 19 octombrie, *Endeavour* trecu prin dreptul unui promontoriu demn de a fi remarcat, pe care căpitanul Cook îl numi Gable End Foreland[51]. Aici se iviră trei pirogi şi un indigen urcă pe bord; el căpătă câteva mici daruri şi se retrase la tovarăşii săi. Purta îmbrăcăminte nouă de în alb mătăsos tivit cu negru, roşu şi alb.

La 20 octombrie ancorară într-un golf la vreo două leghe spre nord de Foreland. Băştinaşii din pirogi îi invitară acolo şi se purtară foarte prietenos. Printre ei se aflau cele două căpetenii care veniseră pe bord. Primiră în dar pânză de in, care le făcu multă plăcere; dar nu preţuiau cuiele lungi aşa

[49] Insula Goală. – N. T.

[50] Capul Reîntoarcerii. – N. T.

[51] Capul Crestei. Toate acestea sunt promontorii şi insule pe coasta răsăriteană a Noii Zelande. – N. T.

de mult ca locuitorii altor insule. Căpitanul Cook, Banks şi doctorul Solander coborâră pe țărm şi se bucurară de o primire curtenitoare din partea localnicilor, care nu se arătară în grupuri prea mari pentru a evita neînțelegerile. În cursul unei plimbări în jurul golfului, căpitanul avu mulțumirea să dea de apă proaspătă. Rămaseră toată noaptea pe uscat. Clini foarte urâți cu urechi mici, drepte, erau singurele animale domestice de prin partea locului. Se găseau mari cantități de cartofi dulci, ca cei din America de nord; iar planta din care se face pânză creştea spontan. În golf, raci, crabi şi toni mai mari decât cei de pe coastele patriei noastre se puteau pescui din belşug.

Banks şi doctorul Solander vizitară casele localnicilor şi fură primiți cu bunăvoință. Hrana lor principală în acea perioadă consta din peşte, iar rădăcina unui soi de ferigă le servea drept pâine căci, dacă o prăjeau la foc şi o curățau de coajă, era dulce şi moale, cu un gust destul de plăcut, însă greu de mâncat fiindcă avea multe fibre. Fără îndoială, în alte anotimpuri se găseau legume. Femeile îşi vopseau fața în roşu, ceea ce, departe de a spori, dimpotrivă, scădea din puțina lor frumusețe. Bărbații în general nu se vopseau, dar unii se ungeau cu ocru roşu din creştet până în tălpi; nici veşmintele nu erau scutite de această podoabă. Femeile purtau pe sub fustă o cingătoare făcută din lamele de iarbă şi de această cingătoare se lega, în partea dinainte, un mănunchi de frunze mirositoare. După aparențe, prețuiau extrem de puțin castitatea.

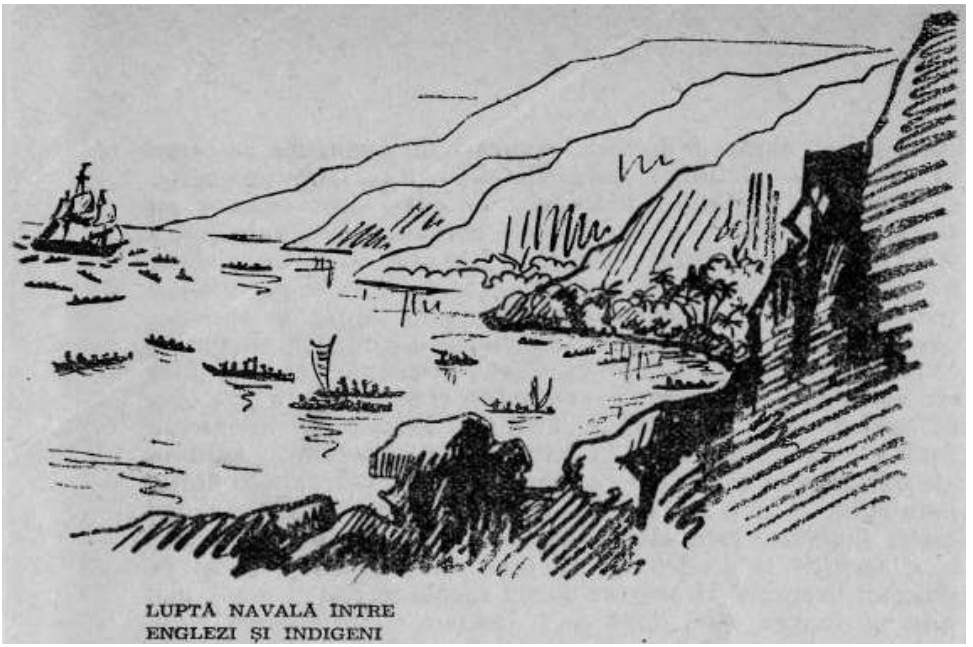
În seara de 22 octombrie, ridicară pânzele din acest golf, căruia indigenii îi spun *Tegadu.* Vântul fiind potrivnic, intrară într-un alt golf puțin mai spre miazăzi, numit de indigeni *Tolaga,* pentru a completa proviziile de lemne şi apă şi pentru a extinde legăturile lor cu băştinaşii.

La 24 octombrie Gore şi soldații au fost trimişi pe uscat ca să asigure paza celor ce tăiau lemne şi aduceau apă. Căpitanul Cook, Banks şi doctorul coborâră de asemenea pe țărm, în drumul lor întâlniră, prin vâlcele, multe case nelocuite, căci băştinaşii stăteau îndeosebi în adăposturi sumare pe creştetele colinelor, care sunt foarte abrupte. Într-

o vale dintre două dealuri foarte înalte văzură în faţa mării o stâncă ciudată, semănând cu o boltă mare. Această cavitate avea peste două zeci de metri în lungime, nouă metri în lăţime şi aproape cincisprezece în înălţime; ea deschidea o privelişte minunată asupra dealurilor şi a golfului. Căci într-adevăr întregul ţinut din vecinătatea golfului este încântător şi dacă s-ar cultiva cum se cuvine, ar fi un loc dintre cele mai rodnice. La întoarcere întâlniră un bătrân, care le vorbi despre exerciţiile militare ale băştinaşilor executate cu *patu-patu* şi cu lancea. Cel dintâi, *patu-patu,* este o secure de bătălie; lancea are trei-patru metri lungime, este făcută dintr-un lemn deosebit de tare şi e ascuţită la amândouă capetele. A fost ales un stâlp ca duşman imaginar al acestui bătrân războinic: el îl atacă mai întâi cu lancea apoi, după ce îl străpunse, întrebuinţă *patu-patu* pentru a-i sfărâma capul; şi, într-adevăr, izbi cu atâta putere încât ar fi spart dintr-o singură lovitură orice ţeastă omenească.

La locul de aprovizionare cu apă, indigenii au fost rugaţi să intoneze cântecul lor de război, un ciudat amestec de strigăte, oftaturi şi strâmbături, la care luau parte şi femeile, în ziua următoare, căpitanul Cook şi alţii merseră pe o insulă situată la intrarea golfului, unde le ieşi în cale o pirogă de douăzeci de metri lungime, doi lăţime şi unu înălţime; fundul ei ascuţit era format din trei trunchiuri de copaci, iar bordurile şi prova erau sculptate în chip ciudat. Motivul lor favorit este o volută sau spirală care poate fi simplă, dublă şi triplă şi care se execută cu mare exactitate, deşi singurele unelte văzute de navigatori erau un topor de piatră şi o daltă.

Se mai aflau acolo mulţi papagali frumoşi; un mare număr de păsări de toate felurile; dintre cele mai numeroase, una scotea o singură notă asemănătoare cu a mierlei europene; dar nicio pasăre terestră sau galinacee nu trăia în partea locului şi nici patrupede, în afară de şobolani şi câini, dar şi aceştia nu prea numeroşi. Câinii sunt socotiţi o delicatesă, iar pieile lor servesc ca podoabe vestimentare.

LUPTĂ NAVALĂ ÎNTRE ENGLEZI ŞI INDIGENI

La 29 octombrie călătorii ieşiră cu toate pânzele sus din acest golf şi, navigând spre nord, dădură de o insuliță situată la vreo milă mai departe. Fiind aşezată în partea cea mai de răsărit a arhipelagului, căpitanul o numi East Island[52], iar promontoriul de lângă care plecaseră a fost botezat East Cape[53]. Insula era mică de tot şi părea a fi stearpă. A doua zi dimineața, pe la ora nouă, veniră dinspre țărm mai multe pirogi cu un număr de oameni înarmați ce păreau să nutrească intenții rele. Înainte ca ele să fi ajuns la corabie, o altă pirogă, mai mare decât oricare din cele văzute până atunci, plină de indigeni înarmați, se desprinse de țărm îndreptându-se vijelios spre *Endeavour.* Căpitanul socoti că era preferabil să prevină atacul şi ordonă să se tragă cu tunul pe deasupra lor, dar cum explozia nu-şi făcu efectul dorit, se mai trase o dată cu o ghiulea; acest fapt îi zăpăci atât de mult, încât se întoarseră brusc şi mult mai repede încă decât veniseră. Dimineața următoare, în zori, văzură de-a lungul țărmului vreo patruzeci-cincizeci de pirogi, dintre care multe porniră la fel ca în ziua precedentă, cu țipete şi

[52] Insula Estului. – N. T.
[53] Capul Estului. – N. T.

amenințări de atac. Unul dintre şefii lor, aflat în cea mai mare dintre pirogi, ținu mai multe cuvântări şi, după ce-şi roti sulița în chip amenințător, păru că provoacă la luptă corabia, navigatorii însă continuau să-i îmbie să iacă târg; ei se apropiară în cele din urmă de bordul corăbiei, dar căpetenia, care tot cuvântase, după ce mai rosti o frază, luă o piatră şi o aruncă pe bord; aceasta însemna se vede declararea ostilităților, deoarece indigenii puseră imediat mâinile pe arme. Unul din ei apucă o pânză de in aşezată la uscat şi fugi cu ea. Un marinar trase cu puşca peste capul lui spre a-l determina să se înapoieze, dar el nu se lăsă convins; ba chiar când marinarul mai trase o dată chiar în el cu alice care-l loviră în spinare, el stărui încă în hotărârea sa. Apoi ceilalți indigeni începură cântecul lor războinic. Totuşi nu făcură pregătiri de a ataca nava. Căpitanul Cook socoti însă că, dacă va răbda ca ei să plece fără să se fi convins de puterea lui de a răzbuna insulta, se va răspândi printre băştinaşii de pe țărm o proastă părere despre ei. De aceea ordonă să se tragă o încărcătură de două kile care trecu peste ei; efectul ei în apă îi înspăimântă într-atât, încât se repeziră spre uscat în miare grabă.

Endeavour petrecu noaptea după o insulă pe care o numiră Mayor[54], la vreo douăzeci de mile de cea principală. În dimineața zilei de 3 noiembrie dădură numele de Court of Aldermen[55] unui număr de insulițe din apropiere. Căpetenia care cârmuia ținutul, de la capul Turnagain până la coasta aceasta, se numea Teratu.

La 4 noiembrie trei pirogi cu mai mulți indigeni se apropiară de corabie. Aceste ambarcații erau de o construcție diferită, fiind alcătuite numai din câte un singur trunchi scobit prin ardere; nu erau înfrumusețate nici cu sculpturi şi nici cu alte ornamentații. Băştinaşii erau mai închişi la culoare ca vecinii lor, dar foloseau aceleaşi procedee provocatoare, aruncând mai multe pietre şi câteva lănci în corabie.

În dimineața zilei de 5 noiembrie, un mare număr de pirogi

[54] Insula Primarului. – N. T.

[55] Curtea consilierilor municipali. – N. T.

cu aproape două sute de oameni înarmați cu sulițe, lănci şi pietre îşi făcură apariția, părând hotărâți să atace nava şi dornici s-o abordeze; dar neputându-se decide în care punct s-o atace, îşi schimbară poziția şi vâsliră în jurul ei. Aceste mişcări ținură echipajul la pândă în ploaie, în timp ce Tupia, la cererea căpitanului, întrebuința toate argumentele pe care le putea născoci pentru a-i împiedica să-şi pună în aplicare aparentele lor intenții; dar cuvintele lui mustrătoare nu reuşiră să-i potolească până nu se traseră câteva focuri de puşcă; abia atunci lăsară la o parte gândurile duşmănoase şi începură târgul. Îşi vândură două arme fără să înşele; dar nu mai vrură să predea pe o a treia, pentru oare primiseră pânză şif în loc să acorde vreo atenție cererii navigatorilor care solicitau arma, râdeau; tot în râs luară şi dojenile lor.

Deoarece căpitanul avea de gând să se oprească în acest loc timp de câteva zile, ca să observe trecerea planetei Mercur, socoti că ar fi fost nimerit să pedepsească pe aceşti oameni pentru obrăznicia şi necinstea lor; ca urmare, trase cu alice în principalul vinovat şi-i slobozi un glonț în pirogă. Tovarăşii săi îl lăsară în voia sorții, nimeni nu se uita la el, deşi era rănit. Ei continuau târgul fără nicio tulburare. Câtva timp negociară foarte corect, dar revenind la apucăturile lor necinstite, o a doua pirogă a fost țintită şi lovită; curând după aceea se îndepărtară vâslind, în timp ce o ghiulea rotundă cădea între ei.

La 6 noiembrie, porniră spre corabie mai mulți indigeni, dar se purtară mult mai bine decât în ajun. Cu ei era un bătrân numit Tojava, care îşi dovedise mai înainte cinstea şi înțelepciunea şi se arăta a fi de rang superior celorlalți. El se urcă pe bord cu un alt indigen şi căpitanul le dărui câteva cuie şi două bucăți de pânză de producție englezească. Tojava încunoştință apoi pe căpitan că-i vizitau deseori pirații din nord, care îi jefuiau de tot ce le cădea în mână şi de multe ori le luau în captivitate copiii şi nevestele; că la sosirea englezilor, neştiind cine erau, indigenii se alarmaseră când se ivise corabia în apropierea coastelor, dar că acum nu se mai îndoiesc de bunele intenții ale marinarilor. Probabil că sărăcia şi starea lor înapoiată se datorau jafurilor făcute de

bandiții care îi prădau adesea de toate bunurile necesare vieții. Asigurările de prietenie pe care le căpătaseră de la cei de pe vas părură a-i influența în bine şi deveniră docili şi supuşi. Într-un cuvânt, ei tratară după aceea pe englezi cu multă ospitalitate, si le făcură rost de o mare cantitate de lemne şi apă de băut. Corabia fiind îmbâcsită de alge, marinarii o întoarseră pe o coastă şi-i curățară fundul cu peria.

Banks şi doctorul Solander au adunat acolo o serie de plante diferite, pe care nu le mai văzuseră până atunci.

În ziua de 9 noiembrie, dis-de-dimineață, mai multe pirogi aduseră o cantitate uriaşă de scrumbii dintr-o specie ce părea că nu se deosebeşte de loc de scrumbiile prinse pe țărmurile noastre. Aceste pirogi au fost urmate de multe altele tot aşa bine încărcate cu acelaşi fel de peşte; s-au cumpărat atunci scrumbii atât de multe încât, după sărare, calculară că ajungeau să hrănească timp de o lună tot poporul de pe vas.

Fiind o zi senină, astronomul Green şi alții debarcară ca să observe trecerea planetei Mercur; în timp ce se efectua observația, o pirogă mare, purtând diferite mărfuri, veni lângă corabie; ofițerul de serviciu, dorind să încurajeze traficul, scoase la iveală o bucată de pânză otaheitană, mult mai valoroasă decât oricare alta văzută până atunci de băştinaşi. Unul dintre indigeni puse imediat mâna pe ea şi refuză cu încăpățânare s-o înapoieze ori să dea ceva în schimb. Plăti scump această îndrăzneală deoarece a fost împuşcat pe loc[56].

Moartea tânărului indigen alarmă pe toți ceilalți; ei fugiră

[56] Toată lumea va fi de acord că a fost o faptă nemiloasă şi neîndreptățită, comisă pe negândite şi, fără îndoială, regretată. Editorul (originalului englez. – N. T.) nu poate crede că ea a căpătat încuviințarea căpitanului Cook, care în toate împrejurările s-a arătat foarte omenos.

După alcătuirea acestei note, editorul (englez. – N.T.) a consultat jurnalul căpitanului Cook şi a găsit următoarea însemnare: „Trebuie să mărturisesc că nu avea aprobarea mea, fiindcă eu socotesc această pedeapsă prea severă pentru astfel de vină. Noi am cunoscut destul aceste neamuri ca să ştim cum să pedepsim neînsemnatele greşeli de felul celei în cauză, fără a lua viața oamenilor". (Extras din *Jurnalul căpitanului Cook*, – *Arhivele Amiralității, Whitehall,* pag. 154).

în pripă şi, pentru moment, nu mai putură fi convinşi să reia negoțul cu englezii. Dar când indigenii de pe țărm auziră amănuntele povestite de Tojava, care condamna cu tărie purtarea celui ucis, ei părură să înțeleagă că acela îşi primise pe drept pedeapsa. Aceasta s-a întâmplat după cum s-a mai amintit, în timp ce se efectua observarea trecerii planetei Mercur. Vremea era atât de prielnică, încât întregul fenomen a fost vizionat în condiții optime; nu era niciun nor care să împiedice vizibilitatea. Green făcea observarea intrării, în timp ce căpitanul Cook se ocupa de evaluarea timpului şi de luarea altitudinii soarelui[57]. În amintirea faptului că aci s-a făcut observația, golful a fost botezat Mercury Bay.

Indigenii cinau înainte de apusul soarelui şi se ospătau cu peşte sau păsări coapte sau fripte. La una din aceste cine se afla odată o bocitoare; aşezată pe pământ, ea plângea fără încetare, repetând în acelaşi timp câteva fraze pe un ton plin de durere. Tupia nu putu explica ce zicea ea; la sfârşitul fiecărei perioade, îşi făcea tăieturi pe piept, pe mâini şi pe față cu o scoică. Cu toate că acest spectacol izbitor îi mişca adânc pe navigatorii de față, indigenii îl priveau cu nepăsare,

La 11 noiembrie li se aduseră o mulțime de stridii dintr-un banc descoperit în apropiere; ele se dovediră neasemuit de bune. A doua zi, corabia a fost vizitată de două pirogi cu indigeni necunoscuți; după invitație, se urcară pe bord şi schimbară fără să comită vreo înşelăciune.

Căpitanul Cook părăsi acest golf la data de 15 noiembrie. Un număr de insule de diverse mărimi se arătară înspre nord-vest. Ele au fost denumite Mercury Islands[58]. Locuitorii, deşi numeroşi, nu aveau plantații, iar pirogile lor, construite foarte primitiv, nu aveau niciun fel de ornament. Pe acest țărm se găseşte din belşug nisip feruginos, ceea ce dovedeşte că există minereuri ale acestui metal în interiorul ținutului, de unde îl cară spre mare un pârâu.

---

[57] La lat. 36° 48' 5½" S după cum se arată în jurnalul căpitanului Cook, a cărui înaltă precizie, aici ca şi în toate observațiile sale, a fost verificată de ridicările topografice ulterioare din Noua Zelandă făcute de căpitanii Stokes, Drury şi Richards, 1848–55. – N. A. Golful lui Mercur. – N. T.

[58] Insulele lui Mercur. – N. T.

La 18 noiembrie, dimineața, *Endeavour* cârmi între uscat şi o insulă care părea foarte rodnică şi tot atât de întinsă ca şi Ulietea. Multe pirogi pline de oameni veniră pe lângă corabie. Indigenii intonară cântecul lor de luptă; cum cei de pe *Endeavour* nu-i luau de loc în seamă, ei aruncară o ploaie de pietre şi apoi plecară vâslind; dar nu după mult timp reveniră, începând din nou insultele. Totuşi, când se trase un foc de puşcă spre una din bărcile lor, bătură grabnic în retragere.

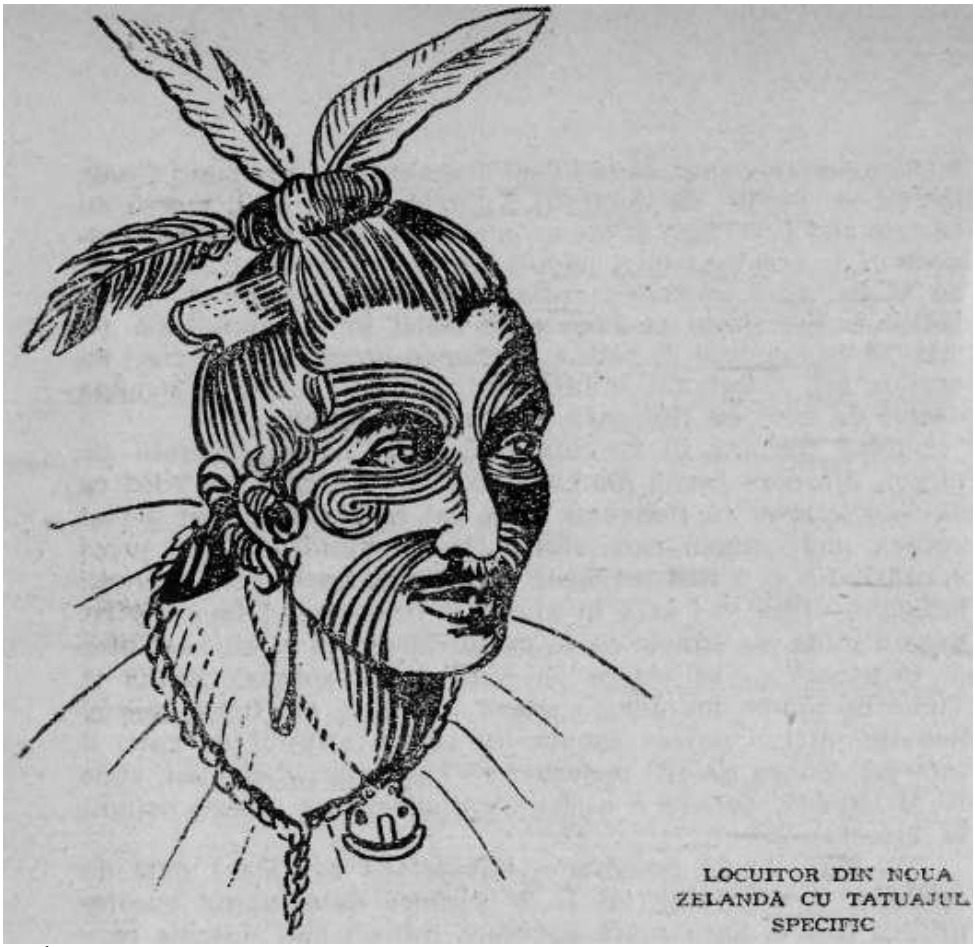
Seara englezii aruncară ancora, iar a doua zi dis-de-dimineață intrară într-un braț de mare. *Endeavour* se afla acum într-un estuar, numit de indigeni *Uahauragi* şi căpitanul Cook, însoțit de Banks, de doctorul Solander şi de alții, merse cu bărcile să-l cerceteze şi nu se întoarseră până a doua zi dimineața. La marginea unei păduri dădură peste un copac care, de la sol până la prima creangă, măsura treizeci de metri înălțime. Era drept şi avea şase metri în circumferință. Pe măsură ce înaintau în pădure întâlneau copaci şi mai mari de acelaşi soi. Căpitanul boteză râul Thames[59], fiindcă semăna destul de mult cu râul care poartă acest nume.

Când plecară în cercetare, corabia fu împresurată de pirogi, din care cauză Banks se hotărî să rămână pe bord ca să facă schimb cu indigenii. Deşi cei ce târguiau s-au purtat corect, unul totuşi, care râvnea la o oglindă, a fost prins ascunzând-o şi a fost pedepsit cu mâța-cu-nouă-cozi[60]. Ceilalți indigeni, vrând să-i sară în ajutor şi întâmpinând împotrivire, puseră mâna pe armele ce le aveau în pirogi şi câțiva dintre ei încercară să se cațere pe bord. Când apărură Banks şi Tupia pe punte, indigenii apelară la acesta din urmă, dar el neavând nicio putere asupra lui Hicks, ofițerul de cart, îi informă asupra naturii pedepsei ce-l aştepta pe vinovat, ceea ce îi împăcă, deoarece ei îşi închipuiseră că fusese osândit la moarte.

---

[59] Tamisa. – N. T.

[60] Bici cu nouă coarde. – N. T.

LOCUITOR DIN NOUA ZELANDĂ CU TATUAJUL SPECIFIC

În ziua de 23 noiembrie, navigatorii se lăsară duşi de reflux în josul râului, iar la 24 cârmiră de-a lungul coastei printre insule. Spre seară ancorară într-un golf deschis care avea o adâncime de vreo douăzeci şi opt de metri. Aci prinseră o mulțime de peşti care semănau cu plătica; de aceea căpitanul numi acest golf Bream Bay[61]. Nu se zărea niciun locuitor dar, după focurile observate noaptea, deduseră că ținutul era locuit.

La 26 noiembrie, căpitanul Cook îşi continuă încet drumul de-a lungul țărmurilor înspre miazănoapte. În ziua aceea apărură două pirogi şi câțiva indigeni se urcară pe vas şi

[61] Golful Plăticii. – N.T.

făcură schimb de produse în chip foarte cinstit. Două pirogi mai mari le urmară curând pe primele şi, apropiindu-se de corabie, oamenii din ele strigară către ceilalți, parlamentară între ei şi apoi se alipiră de navă. Ultimele două ambarcații erau frumos cioplite şi indigenii din ele, care păreau de rang mai înalt, purtau diferite arme; securile lor *patu-patu* erau la mare preț; ele erau făcute din piatră şi oase de balenă şi aveau coaste de balenă cu ornamente de păr de câine, cu aspect foarte bizar.

Endeavour trecu pe lângă un promontoriu impunător pe care căpitanul îl boteză capul Bret, după numele unui baronet. La mai puțin de o milă spre nord-est se afla o curioasă insulă stâncoasă; avea formă de arc şi din depărtare prezenta o privelişte plăcută. Băştinaşii numesc acest loc capul *Motugogogo.* Spre apus el formează un golf care adăposteşte mai multe insulițe. Căpitanul boteză capul de la intrarea nord-vestică *Point Pococke.* Locuitorii de acolo aveau aceeaşi predilecție spre înşelăciune ca şi ceilalți. Unul dintre aspiranți se simți atât de atins de faptul că fusese tras pe sfoară, încât recurse la un ingenios mijloc de răzbunare: luând o undiță de pescuit îi aruncă plumbul cu atâta îndemânare încât cârligul se agăță de fesele indigenului care-l păcălise, undița se rupse şi cârligul rămase înfipt acolo.

Localnicii erau puternici şi bine proporționați; părul lor negru şi-l purtau legat într-un mănunchi în care înfigeau pene; căpeteniile lor aveau veşminte de pânză fină, împodobite cu piei de câine; de asemenea erau tatuați.

La 27 noiembrie *Endeavour* se afla în mijlocul unor insulițe, de pe care veniră mai multe pirogi. Indigenii, după gesturile lor violente şi dezordonate, păreau că nu sunt cu mințea întreagă; ei aruncară în corabie grămezi de peşte fără a cere ceva în schimb. Mai sosiră încă vreo câteva pirogi; indigenii din ele salutară nava aruncând cu pietre. Atunci Cook socoti că este momentul să-i cheme la ordine şi porunci un foc de armă cu alice. O spaimă generală îi cuprinse şi cu toții se retraseră în pripă. Printre peştii căpătați de la aceşti indigeni se aflau cavele din belşug; de aceea căpitanul boteză insulele cu acelaşi nume.

Timp de mai multe zile vântul a fost atât de neprielnic, încât vasul mai mult a dat înapoi decât a înaintat. La 29 noiembrie au ajuns într-un golf vast şi au ancorat în partea sud-vestică a mai multor insule; apoi corabia a fost înconjurată de treizeci şi trei de pirogi mari, în care se aflau aproape trei sute de indigeni, toţi înarmaţi. Câţiva au fost primiţi pe bord şi căpitanul Cook dădu uneia dintre căpetenii o bucată de pânză neagră fină şi celorlalţi câteva daruri mai mici. La început ei târguiră paşnic, fiind îngroziţi de armele de foc al căror efect îl cunoşteau destul de bine, dar în timp ce căpitanul lua masa, la un semnal dat de una dintre căpetenii, toţi indigenii părăsiră corabia încercând să ia cu ei geamandura. Un marinar trase atunci un foc de puşcă, însă fără efect; apoi trase în ei cu alice, dar nu-i atinse. De aceea s-a dat ordin să se tragă cu gloanţe şi fiul uneia dintre căpetenii a fost rănit în pulpa piciorului. Această întâmplare i-a determinat să arunce geamandura peste bord. Dacă indigenii ar fi acţionat după o disciplină ostăşească oarecare, ar fi putut lupta cu mai multă îndemânare; însă procedând fără plan şi fără ordine, s-au expus doar tirului armelor de foc, fără să le izbutească măcar vreunul din proiecte.

Căpitanul Cook, Banks şi doctorul Solander debarcară pe insulă. Tocmai se aflau într-o vâlcea, când se văzură înconjuraţi de aproape patru sute de indigeni înarmaţi. Dar căpitanul nu observă la ei niciun gând duşmănos şi păstră o atitudine paşnică. Englezii se apropiară de ei şi traseră o linie, arătându-le că nu trebuiau să treacă dincolo de ea; un timp ei nu depăşiră această limită, dar până la urmă intonară cântecul de provocare şi începură un dans războinic în timp ce o ceată încerca să tragă bărcile corăbiei *Endeavour* pe ţărm. Aceste semnale de atac au fost urmate îndată de depăşirea liniei şi englezii socotiră că a sosit timpul să ia măsuri de apărare. Ca urmare, căpitanul Cook îşi descarcă puşca încărcată cu alice (nu cu gloanţe)[62]; el a fost urmat de Banks, care-şi descarcă şi el arma, iar alţi doi marinari le urmară pilda. O asemenea purtare îi zăpăci tare pe indigeni,

[62] Acest fapt confirmă pe deplin observaţia editorului în ceea ce priveşte omenia lui Cook. – N. A.

care dădură înapoi; dar unul dintre şefii lor i-a adunat din nou, strigând şi agitându-şi securea *(patu-patu).* Atunci doctorul trase asupra acestui erou şi-l lovi, ceea ce îl domoli şi-l făcu s-o rupă la fugă împreună cu ceilalți băştinaşi. Se retraseră cu toții pe o ridicătură de pământ şi nu mai dădură semne că ar avea chef de alt atac. În această încăierare, indigenii avură doi răniți dar niciun mort. Pacea fiind restabilită, englezii începură să adune țelină şi alte ierburi, dar bănuind că unii dintre băştinaşi le dădeau târcoale cu intenții rele, se duseră la o peşteră din apropiere, unde găsiră pe căpetenia care primise în aceeaşi zi un dar de la căpitan; acesta le ieşi înainte cu nevasta şi cu fratele lui şi le ceru îndurare. Se dovedi că unul dintre indigenii răniți era frate cu acest şef, care se arăta nespus de îngrijorat că rana ar putea să fie mortală; dar teama lui a fost în mare măsură îndepărtată când i s-a explicat diferența dintre alice şi glonț; în acelaşi timp l-au avertizat că la repetarea oricăror alte atacuri se vor folosi gloanțe. Întrevederea se termină într-o atmosferă prietenoasă prin oferirea câtorva daruri neînsemnate căpeteniei şi tovarăşilor săi.

Prudența în această împrejurare nu poate fi lăudată îndeajuns. Dacă cei patru sute de indigeni ar fi avut curaj să năvălească asupra lor cu armele pe care le posedau, focul muschetelor n-ar fi dat prea mari rezultate; dar chiar presupunând că douăzeci sau treizeci dintre indigeni ar fi fost răniți, puştile nefiind încărcate cu gloanțe, ci numai cu alice – ar fi rămas totuşi destui ca să-i masacreze, de vreme ce, după cât se pare, ei nu prea cunoşteau cruțarea în luptă; rumeni de altfel nu s-ar fi aşteptat la altceva în această împrejurare.

Urcându-se din nou în bărci, navigatorii vâsliră către altă parte a insulei. Acolo debarcară şi se urcară pe o movilă. În fața lor se deschidea o plăcută şi romantică perspectivă asupra mai multor insule bine populate şi cultivate. Locuitorii unei aşezări vecine se apropiară neînarmați şi se arătară supuşi. Câțiva marinari din grupul celor care coborâseră pe țărm şi anume tocmai cei care cereau cu mai multă înfocare pedepsirea indigenilor pentru purtarea lor

înşelătoare, se făcuseră acum vinovaţi de încălcări tot atât de condamnabile: intraseră cu sila în plantaţii şi dezgropaseră cartofi. Căpitanul Cook se arătă şi cu acest prilej acelaşi om drept ca totdeauna. El pedepsi pe fiecare vinovat cu câte douăsprezece bice. Atunci unul dintre ei se împotrivi şi se plânse de asprimea osândei, socotind că un englez are dreptul să jefuiască nepedepsit pe indigeni. Şase bice suplimentare l-au făcut să-şi schimbe părerea. Adaosul de pedeapsă a fost îndreptăţit şi de afirmaţia vinovatului care zicea că „prin fapta lui el n-a făcut altceva decât să urmeze pilda mai-marilor săi".

Marţi 5 decembrie ridicară ancora, dar în curând se opriră din nou din lipsă de vânt. Un curent puternic îi mâna în derivă spre ţărm cu atâta repeziciune, încât în fiecare clipă se temeau să nu se ciocnească de stâncile care ieşeau deasupra apei la numai o lungime de Cablu depărtare. Ajunseseră aşa de aproape de pământ încât Tupia, care habar nu avea de primejdie, putea să stea de vorbă cu indigenii de pe plajă. Din fericire, o briză puternică se iscă la timp dinspre uscat şi-i scăpă de primejdie.

La 7 decembrie mai multe pirogi porniră în urmărirea corăbiei *Endeavour,* dar fiindcă nu avea vânt puternic, căpitanul Cook nu stătu să le aştepte. Timp de patru zile, vasul navigă contra vântului; de aceea străbătu o distanţă foarte mică. La data de 10 decembrie se arătă în zare pământul, jos şi sterp, dar nu lipsit de locuitori; în dimineaţa următoare ajunseră în dreptul uscatului; era o peninsulă pe care căpitanul o denumi Knuckle Point[63]. La 16 decembrie depăşiră extremitatea nordică a Noii Zelande, pe care căpitanul Cook o botează North Cape[64]. Situaţia lor nu se modifică prea mult până la 24 decembrie, când descoperiră iar pământ; socotiră că erau insulele Three Kings[65], deşi nu semănau cu descrierea lor din relatarea lui Dalrymple.

La 1 ianuarie 1770 navigau în volte ţinând tot înspre răsărit şi, în ziua de 3, văzură din nou pământ; era înalt şi

[63] Capul Încheieturii. – N. T.
[64] Capul Nordului. – N. T.
[65] Insulele Celor Trei Regi. – N. T.

plat şi se întindea spre sud-est, mai mult de cât puteau vedea cu ochiul liber. Este demn de remarcat că *Endeavour* a avut nevoie de trei săptămâni ca să facă zece leghe spre vest.

La 9 ianuarie zăriră un punct deosebit de înalt către est-nord-est, pe care căpitanul îl numi Albatross Point[66]. La vreo două leghe depărtare de acest punct, în spre nord-est, descoperiră un munte şi mai înalt, egal în înălțime cu Teneriffe, cu vârful acoperit de zăpezi şi care a fost botezat Mount Egmont[67]. Căpitanul hotărî să ancoreze aici ca să curețe carena şi ca să se aprovizioneze cu lemne şi apă; prin urmare, la 15 ianuarie cârmiră şi intrară într-un estuar. Patru pirogi veniră de la țărm ca să viziteze vasul, dar niciunul dintre indigeni nu se aventură pe bord în afară de un bătrân care părea de rang înalt; el a fost primit cu cea mai mare ospitalitate. Căpitanul şi ceilalți ofițeri coborâră apoi pe uscat, unde se găseau lemne şi apă din belşug. De asemenea avură mare succes şi la pescuit, căci în scurt timp prinseseră câteva sute de ocale de peşte.

La data de 16 ianuarie, când echipajul corăbiei *Endeavour* tocmai curăța carena, sosiră trei pirogi cu un mare număr de indigeni, care aduseră cu ei multe din soțiile lor. Prezența lor a fost socotită ca semnul unor intenții paşnice; curând ei dovediră contrariul, încercând să oprească şalupa, care plecase la țărm după apă; atunci căpitanul Cook recurse la vechiul mijloc de a trage câteva focuri care, pentru moment, îi intimidară.

Tupia vorbi cu ei şi îi cercetă cu privire la ciudățeniile Noii Zelande; îi întrebă dacă mai văzuseră vreodată o corabie de mărimea navei *Endeavour,* la care ei răspunseră că nici nu văzuseră un astfel de vas şi nici nu auziseră că ar fi existând vreunul pe acele coaste. Peştele se găsea din belşug prin

---

[66] Capul Albatrosului. – N. T.

[67] Muntele Egmont. – N. T. „La 5 a. m., în ziua de 13, văzui înspre nord-est, timp de câteva minute, ivindu-se dintre nori vârful ascuțit al unui munte. Avea o înălțime extraordinară şi creasta îi era acoperită de zăpezi eterne. Se afla la latitudinea 39º 16' sud şi longitudinea 185º 15' vest". (Extras din *Jurnalul căpitanului Cook. – Arhivele Amiralității, Whitehall).* – N. A.

toate cotloanele golfului. Locuitorii pescuiau cu un năvod cilindric, întins la fund cu mai multe cercuri şi îngustat spre vârf; peştii intrau ca să apuce momeala şi se prindeau în mare număr. Se mai aflau acolo numeroase păsări diferite, îndeosebi papagali, porumbei de pădure, găini de apă, ereți şi multe şi variate păsărele cântătoare. O plantă, o specie de *Philadelphus,* se folosea în loc de ceai; alta, numită *tigumi,* semănând cu rogojina, le slujea indigenilor de veşmânt. Împrejurimile golfului în care se afla ancorat *Endeavour* erau în întregime împădurite. Aerul, foarte umed, înlesnea putrezirea, căci nişte păsări împuşcate cu numai câteva ore înainte au fost găsite cu viermi în ele.

Căpitanul Cook, Banks şi doctorul vizitară un golfuleț la vreo două mile de corabie. Acolo îşi avea locuința o familie de indigeni. La apropierea albilor, aceştia părură tare speriați. După proviziile pe care le aveau, se văzu că erau canibali: marinarii găsiră mai multe oase omeneşti care fuseseră de curând gătite şi roase. Indigenii nu făcură o taină din groaznicul lor obicei, ci răspunseră calm lui Tupía, care voia să se încredințeze de acest fapt. Bănuielile lui, ziceau ei, sunt întemeiate; erau oasele unui om; şi arătară prin semne că_ socoteau carnea omenească o mâncare delicioasă – dar niciodată nu mâncau decât duşmani. Din această familie făcea parte o femeie, ale cărei brațe şi picioare erau sluțite oribil, se află că ea însăşi se mutilase astfel deoarece, nu demult, soțul ei fusese ucis şi mâncat de duşmani[68].

Câțiva dintre indigeni aduseră spre vânzare patru cranii omeneşti şi cerură destul de mult pe ele. Englezii văzură de asemenea într-o pirogă o țeastă de om, care servea la scos apa. Într-un cuvânt, concepțiile lor erau groaznice; păreau că se mândresc cu cruzimea şi sălbăticia lor; le făcea o deosebită plăcere să arate modul în care îşi ucid duşmanii; la ei era un merit deosebit să fii expert în măcelărirea unui om.

[68] „Banks căpătă de la unul din ei un os de antebraț. Pentru a ne arăta că ei mâncaseră carnea, muşcară şi roaseră din os şi îl trecură prin gură într-un chip care arăta limpede că pentru ei carnea era o delicatesă". (Extras din *Jurnalul căpitanului Cook – Arhivele Amiralității, Whitehall,* pag. 182). – N. A.

Procedeul consta din doborârea adversarului cu *patu-patu* după care urma spintecarea lui.

Pe la ora două dimineața, un număr uimitor de mare de păsări îşi începeau de obicei cântecele. Ciripitul lor era foarte plăcut la auz şi fiindcă nava nu se găsea prea departe de țărm, marinarii îl auzeau destul de bine. Aceşti corişti cu pene nu cântau niciodată în cursul zilei.

Câțiva dintre cei plecați în excursie dădură peste nişte întărituri care, dacă nu aveau avantajele aşezării pe înălțime, în schimb erau înconjurate de două sau trei şanțuri largi, cu un pod mişcător; acesta, deşi de o construcție simplă, putea face față oricărei primejdii provenită din partea unui atac al indigenilor.

La 24 ianuarie englezii vizitară o *hippa,* situată pe o stâncă înaltă, scobită dedesubt şi formând o frumoasă boltă naturală cu un braț sprijinit de pământ, iar celălalt ieşind din mare. Această *hippa* era în parte înconjurată de un gard. Aici dădură peste un monument asemănător unui crucifix, împodobit cu pene şi care fusese înălțat în amintirea unei persoane decedate, dar nu putură afla ce se făcuse cu trupul.

Unii dintre cei ce fuseseră trimişi pe țărm să adune țelină s-au întâlnit cu mai mulți băştinaşi, printre care se găseau câteva femei, ai căror bărbați căzuseră de curând în mâinile duşmanilor şi care îşi mutilau trupul într-un mod îngrozitor cu pietre ascuțite, ca mărturie a durerii lor nemărginite. Ceea ce făcea ca ceremonia să pară pe cât de ridicolă, pe atât de oribilă, era faptul că indigenii de sex bărbătesc care se aflau cu ele nu le dădeau nicio atenție ci, cu o nepăsare de neînchipuit, se îndeletniceau cu repararea unor colibe goale din apropiere.

La 30 ianuarie se înălțară doi stâlpi pe care se gravară, ca de obicei, numele corăbiei şi alte date; un stâlp, în vârful căruia flutura un steag a fost aşezat în locul de unde luaseră apă, iar celălalt, pe insula Motuara, localnicilor li s-a spus că aceşti stâlpi sunt lăsați în amintirea faptului că aici a acostat *Endeavour,* iar ei au făgăduit că nu-i vor distruge niciodată.

Căpitanul numi apoi acel canal strâmtoarea Regina Charlotte[69].

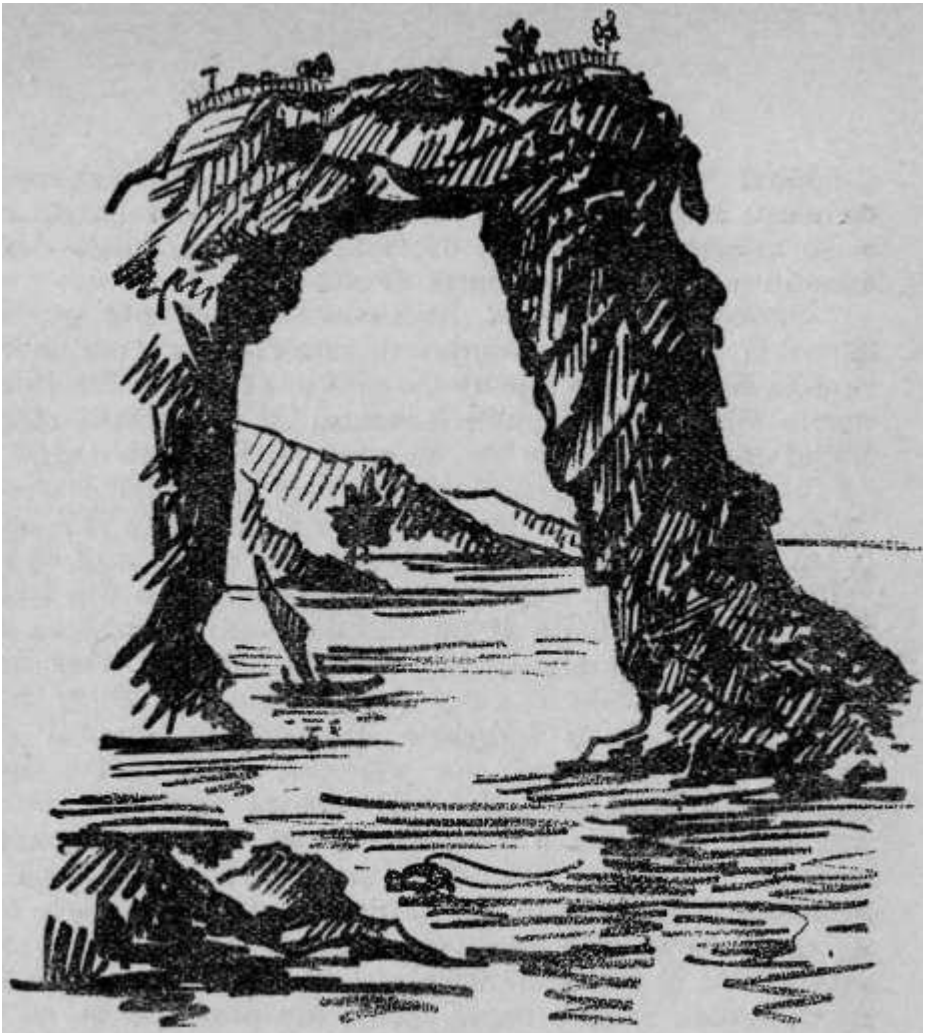
La 6 februarie, dimineața, *Endeavour* ridică pânzele şi ieşi din golful pe care cei de pe vas, scârbiți de crudul obicei care domneşte acolo de a mânca oameni, îl denumiră Cannibal Bay[70]. În jurul acestei strâmtori nu sunt mai mult de patru sute de indigeni; ei sunt risipiți de-a lungul coastei şi se hrănesc cu rădăcini de ferigi şi peşte, acesta din urmă constituind şi singura marfă de schimb.

Părăsind strâmtoarea, *Endeavour* se îndreptă spre răsărit şi, pe la şase seara, navigatorii observară cu multă îngrijorare că sunt târâți de iuțeala curentului către una din cele două insule din dreptul capului *Koamaru* de la intrarea strâmtorii. Vasul era în primejdie aşa de mare, încât în orice clipă putea să fie sfărâmat; aruncară însă o ancoră şi virând două sute de metri de cablu, se opriră când ajunseseră la mai puțin de patru sute de metri de stânci; acolo s-au văzut siliți să aştepte refluxul, care veni abia după miezul nopții. La ora trei dimineața ridicară ancora şi un vântuleț bun îi purtă cu repeziciune prin strâmtoare. La intrarea acesteia, în partea de nord, se găseşte o insuliță care a fost denumită Entry Island[71].

[69] Azi strâmtoarea Cook, aflată între cele două insule ale Noii Zelande. – N. T.

[70] Golful Canibalilor. – N.T.

[71] Insula Intrării. – N. T.

ÎNTĂRITURI PENTRU APĂRARE AŞEZATE PE STÎNCI INALTE ŞI DENUMITE „HIPPA"

La data de 8 februarie ajunseră în dreptul capului Palliser şi descoperiră că pământul cotea către nord-est, spre capul Turnagain. În după-amiaza zilei, trei pirogi cu mai mulți oameni se desprinseră de țărm; ocupanții lor aveau o înfățişare plăcută şi se urcară pe bord cu multă vioiciune. Unul, bătrân, era tatuat într-un mod foarte ciudat: o dungă de vopsea roşie se întindea atât de-a curmezişul nasului cât şi peste amândoi obrajii. Părul îi era alb de tot, ca şi barba, avea o haină făcută din pânză de in, cu marginea brodată, iar

sub ea purta un fel de fustă de pânză; urechile şi le împodobise cu dinţi şi cu bucăţele de piatră verde.

La 14 februarie, vreo şaizeci de indigeni, în patru pirogi duble, veniră până la o aruncătură de piatră de corabia la care priveau cu uimire. Tupia se străduí să-i convingă să se apropie mai mult, dar ei refuzară şi se înapoiară la ţărm.

Călătorii avură de luptat cu vânturi şi cu valuri când potolite, când aprige. La 4 martie zăriră mai multe balene şi foci. La 9 martie văzură un şir de recife; curând după aceea, altul, la trei leghe de ţărm; le depăşiră pe amândouă spre nord în cursul nopţii, dar în zorii zilei descoperiră altele sub bompres. Scăpaseră deci de pieire ca prin urechile acului.

Dimineaţa întinseră pânzele pornind spre miazănoapte şi, în ziua următoare, dădură peste o stâncă stearpă care avea circa o milă în circumferinţă, era foarte înaltă şi se afla la cinci leghe de uscat. O botezară insula lui Solander. La 13 martie descoperiră un golf care adăpostea mai multe insule, în spatele cărora, dacă apa ar fi fost destul de adâncă, ar fi putut găsi un bun adăpost de urgia tuturor vânturilor. Căpitanul Cook îl numi Dusky Bay[72].

Trecuseră până acum aproape de-a lungul întregii coaste nord-vestice a insulei Tovy Ponamu; aspectul regiunii nu oferea nimic demn de amintit, numai povârnişuri stâncoase, uimitor de înalte, pe care doctorul Hawkesworth le descrie ca fiind „sterpe cu desăvârşire, afară de locurile acoperite cu zăpadă, care în multe părţi se zăresc ca nişte pete mari; o privelişte mai aspră, mai prăpăstioasă şi mai dezolantă ca aceea pe care o oferă acest ţinut spre mare, nu se poate închipui; cât poţi cuprinde cu ochii, nu zăreşti nimic altceva decât vârfuri de stânci aşa de apropiate unele de altele încât, în loc de văi, între ele nu sunt decât crăpături".

La 27 februarie înconjuraseră întreaga insulă şi se hotărâră să părăsească aceste coaste de îndată ce vor fi încărcat o bună provizie de apă. Căpitanul Cook merse în acest scop la ţărm cu şalupa şi găsi un loc minunat de unde se putea lua apă şi un golfuleţ potrivit pentru ancorat cora-

[72] Golful Întunecos. – N. T.

bia. Se ținu apoi o consfătuire cu ofițerii ca să se aleagă drumul de înapoiere în Anglia şi stabiliră să treacă prin Indiile răsăritene; pentru aceasta cârmiră spre coasta estică a Noii Olande[73] şi urmară după aceea direcția acestei coaste către miazănoapte.

După ce luară această decizie întinseră pânzele în zorii zilei de 31 martie 1770 şi porniră de la un punct estic, văzut la 23 martie, pe care îl numiră Cape Farewell[74].

Abel Jansen Tasman, un olandez, a fost primul european care a descoperit Noua Zelandă; el îi dădu numele de Staaten Land, adică Țara Statelor Generale. Dar el n-a putut coborî pe țărm, deoarece indigenii l-au atacat îndată ce a ancorat în golful pe care l-a botezat Murderers Bay[75]; aceasta se întâmplase în decembrie 1642.

Cele două insule, după calculele căpitanului Cook, se situează între 34° şi 48° latitudine sudică şi 181° şi 194° longitudine vestică. Băştinaşii numesc insula de nord Eaheinomaue, iar pe cea de sud Tovy Ponamu.

Eaheinomaue, deşi deluroasă, ba chiar muntoasă în unele locuri, este bogat împădurită şi în fiecare vale curge câte un râuleț. Pământul văilor este uşor, dar atât de rodnic, încât pe el pot creşte din belşug toate soiurile de pomi, plante şi cereale din Europa.

Singurele patrupede ce se pot zări acolo sunt câinii şi şobolanii, aceştia din urmă foarte rari. Locuitorii cresc câini numai pentru a-i mânca. Se mai întâlnesc şi ereți, bufnițe, prepelițe şi păsări cântătoare, al căror ciripit este minunat de melodios.

Tovy Ponamu pare să fie un pământ sterp, foarte muntos şi aproape lipsit de locuitori.

Marea care scaldă aceste insule e foarte bogată în peşti; aceştia sunt o hrană pe cât de aleasă pe atât de sănătoasă. Călătorii au ancorat doar rareori, dar de prins, au prins destul; deşi s-au folosit numai de cârlig şi de undiță, au aprovizionat întregul echipaj al corăbiei.

[73] Australia. – N. T.

[74] Capul Rămas-bun. – N. T.

[75] Golful Ucigaşilor. – N. T.

Această regiune este plină de păduri; arborii au un trunchi mare, drept şi fără noduri. Englezii au descoperit aici peste patru sute de plante, aproape toate necunoscute în Anglia. Dar nu există decât un singur soi de arbust sau pom fructifer în ținutul acesta; el produce nişte fructe aproape lipsite de gust. Există o plantă care se foloseşte în locul inului şi al cânepei. Această plantă e de două feluri: una are frunzele galbene, iar cealaltă roşii-închis. Din frunze băştinaşii fabrică sfori şi funii mult mai solide decât cele europene.

Înălțimea medie a bărbaților este egală cu cea mai mare înălțime pe care o ating europenii. Culoarea feței lor este oacheşă, ceva mai închisă ca a unui spaniol. Sunt graşi, dar nu leneşi şi nici desfrânați; sunt spătoşi şi bine formați. Femeile nu au acea gingăşie a formelor care caracterizează pe semenele lor din Europa; vocea lor e totuşi neobişnuit de dulce şi acestea este principalul criteriu după Tare le poți distinge de bărbați, dat fiind că îmbrăcămintea celor două sexe se aseamănă.

Locuitorii Noii Zelande sunt tot aşa de modeşti şi de rezervați în purtări şi în conversație ca şi cele mai politicoase popoare europene.

Aceşti indigeni îşi ung părul cu o unsoare obținută din grăsime de peşte sau de pasăre. Şi bărbații şi femeile, dar bărbații într-o măsură mai mare decât femeile, îşi împestrițează corpurile cu pete negre, numite *amoco.* În afară de *amoco,* îşi mai fac şi nişte brazde, hidoase la vedere, cu margini răsfrânte şi în întregime negre. Tatuajele de pe trupurile lor au aspect de filigran semănând cu frunzele gravate pe vechile podoabe; dar nu întâlneşti două modele de acelaşi fel.

Îmbrăcămintea lor este alcătuită din frunze despicate în fâşii care se întrețes formând un fel de rogojină. O astfel de rogojină se prinde peste umeri, ajungând până la genunchi, iar cealaltă, înfăşurată în jurul mijlocului, atârnă până aproape de pământ.

Femeile nu-şi leagă niciodată părul în vârful capului, nici nu-l împodobesc cu pene şi sunt mai puțin preocupate de veşminte decât bărbații. Îşi strâng bine partea de jos a

îmbrăcămintei şi n-o lasă mai liberă decât atunci când merg la pescuit – şi atunci au mare grijă să nu le vadă bărbaţii.

Şi bărbaţii şi femeile au găuri atât de mari în urechi, încât prin ele poate trece degetul. În aceste găuri ei poartă câte o podoabă făcută din pene, pânză, oase şi, uneori, chiar din bucăţi de lemn. Bărbaţii au câte o bucată de talc verde sau un os de balenă cioplit în chip de om, atârnat de un şiret în jurul gâtului. Unul avea cartilagiul nazal perforat şi băgase prin el o pană care se întindea peste amândoi obrajii.

Aceşti oameni arată mai puţină iscusinţă în construirea caselor decât în alte lucruri care le aparţin; locuinţele au cinci până la şapte metri lungime, trei-patru în lărgime şi doi-trei în înălţime. Cadrul este alcătuit din căpriori subţiri de lemn, iar pereţii şi acoperişul din iarbă uscată, bine îndesată. Unele case sunt căptuşite cu o scoarţă de copac, iar coama acoperişului e formată dintr-o prăjină care merge de la un capăt la altul al casei. Înălţimea uşii este doar atât cât să permită trecerea unui om care merge în patru labe, iar acoperişul locuinţei e oblic. O gaură pătrată lângă uşă serveşte atât de fereastră cât şi de horn, lângă ea aflându-se vatra.

Pirogile din această regiune, lungi şi înguste, nu diferă mult de balenierele din Noua Anglie. Cele mai mari par să fie construite pentru război şi pot purta de la treizeci până la o sută de oameni. La Tolaga a fost măsurată una din ele şi s-a găsit că avea aproape două zeci de metri lungime, doi în lăţime şi unu jumătate în adâncime.

Indigenii vâslesc cu un soi de padele de doi-trei metri, cu o pană lungă şi ovală care se îngustează treptat până la mâner. Repeziciunea cu care le mânuiesc este într-adevăr surprinzătoare. Ambarcaţiile sunt conduse de doi oameni, fiecare din ei ţinând o vâslă şi şezând la pupă; dar ei pot utiliza şi pânze navigând cu vântul în faţă, direcţie în care se deplasează totuşi cu o iuţeală considerabilă.

Aceşti indigeni folosesc securi, toporaşe cu două tăişuri şi dălţi care servesc şi la găurit. Dălţile sunt făcute din jasp[76]

[76] Matostat, piatră dură, colorată în fâşii. – N. T.

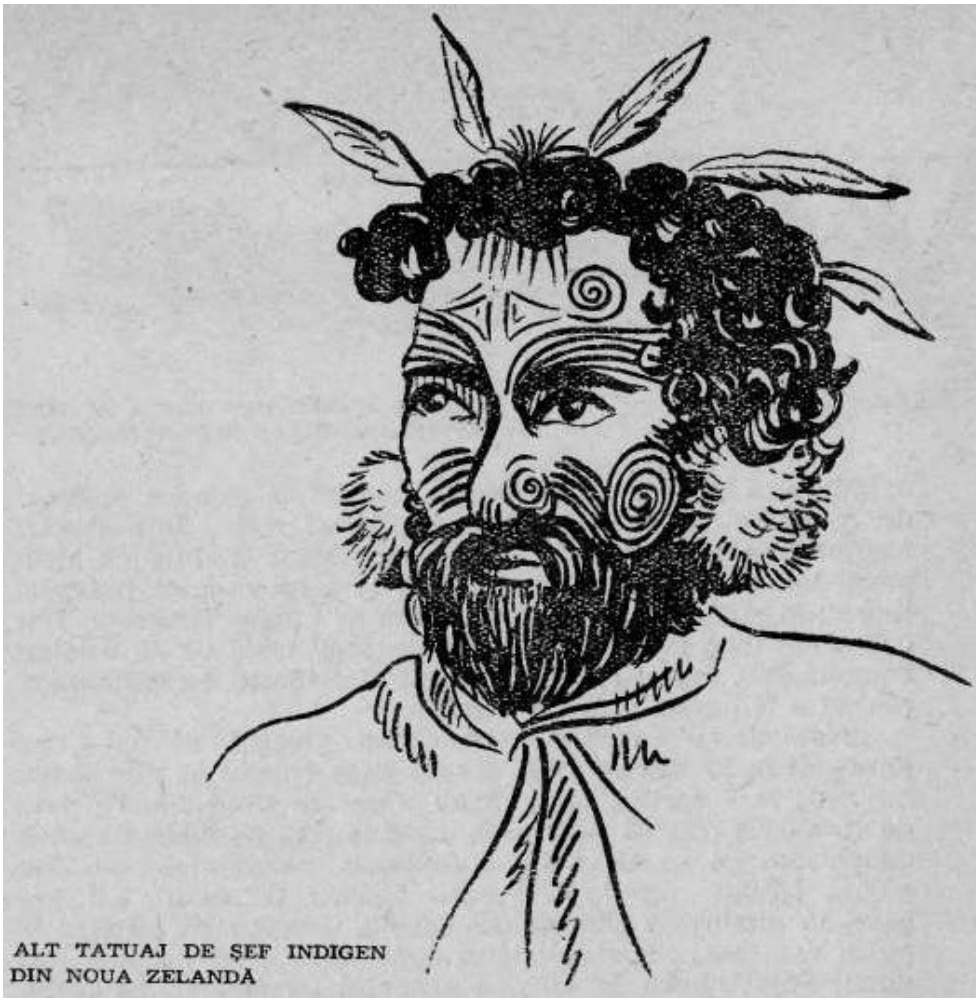
sau din osul unui braț omenesc, iar topoarele şi teslele, dintr-o piatră neagră, dură.

Armele lor de război sunt sulițele, țepuşele, baltagele şi *patu-patu.* Sulița, ascuțită la amândouă capetele, are vreo cinci metri lungime şi se ține de la mijloc, ceea ce face ca o împunsătură a ei să fie greu de parat. Fie că luptă în bărci sau pe uscat, indigenii se bat corp la corp, aşa că sângele curge din belşug.

Când veneau să-i atace pe englezi, în fiecare pirogă se puteau vedea de obicei unul sau mai mulți şefi. Aveau obiceiul să se oprească la aproximativ cincizeci sau şaizeci de metri depărtare de corabie; atunci cel care-i comanda se ridica de la locul său şi, punând pe el o haină de piele de câine, le dădea îndrumări asupra modului de luptă.

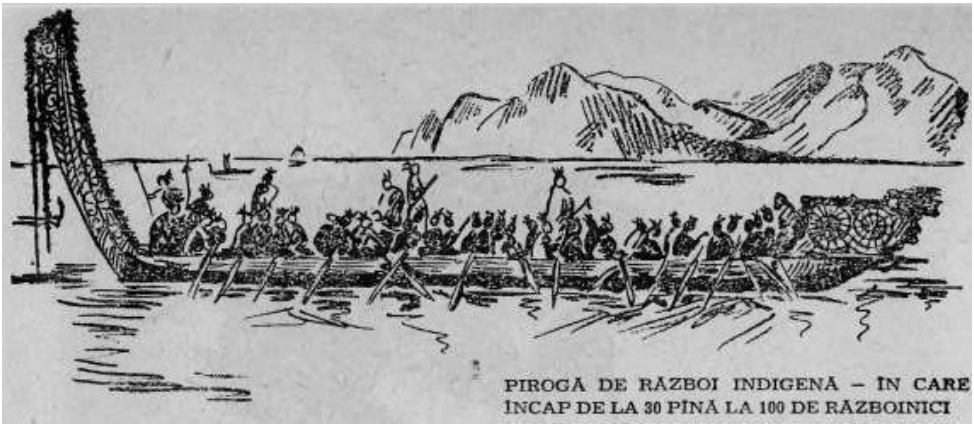
Dansul lor războinic constă din mişcări numeroase, în timp ce îşi răsucesc mâinile şi picioarele în toate felurile şi-şi schimonosesc fețele. Limba le atârnă mult afară din gură iar pleoapele sunt astfel întinse încât să formeze un cerc în jurul ochiului; apoi scutură țepuşele, înalță sulițele şi agită *patu-patu* prin aer. Însoțesc acest dans de un cântec pe care îl execută în cor, fiecare pasaj terminându-se cu un oftat adânc şi zgomotos. În dansul lor dau dovadă de admirabilă vioiciune şi vigoare şi țin tactul muzicii atât de bine încât şaizeci sau optzeci de vâsle lovesc în acelaşi timp marginile luntrii dând naştere unui singur sunet.

În ceea ce priveşte religia, ei recunosc o ființă superioară şi mai multe ființe subordonate ei. Englezii n-au putut însă afla modul lor de adorare şi nici n-au văzut vreun loc special pentru acest scop.

ALT TATUAJ DE ŞEF INDIGEN
DIN NOUA ZELANDĂ

S-a observat o mare asemănare între îmbrăcămintea, mobilele, bărcile şi năvoadele neo-zelandezilor şi cele ale locuitorilor din insulele Pacificului de sud, ceea ce constituie o puternică dovadă că strămoşii comuni ai ambelor grupuri de popoare aparţineau unei aceleiaşi ţări. Într-adevăr, băştinaşii acestor diferite locuri au păstrat tradiţia că strămoşii lor ar fi emigrat dintr-o altă ţară în vremuri îndepărtate; toţi sunt de acord că acea ţară se numea *Heawige.* Dar o dovadă încă mai puternică în sprijinul tezei că au origine comună este faptul că graiurile lor sunt foarte asemănătoare, părând a fi numai dialecte diferite.

PIROGĂ DE RĂZBOI INDIGENĂ – ÎN CARE ÎNCAP DE LA 30 PÎNĂ LA 100 DE RĂZBOINICI

Navigatorii întinseră pânzele şi plecară de la Cape Farewell la 31 martie 1770. Avură timp frumos şi vânt prielnic până la 9 aprilie, când zăriră o pasăre tropicală. Pe data de 16 aprilie o mică pasăre de uscat poposi pe funii, de unde conchiseră că se aflau în apropierea pământului, dar nu găsiră fundul nici la trei sute optzeci de metri. La ora şase, în dimineaţa zilei de 19 aprilie, descoperiră pământ la patru sau cinci leghe; punctul sudic al acestui uscat a fost numit Point Hicks, în cinstea primului locotenent. La prânz, văzură un alt cap înălţându-se ca o movilă rotunjită, foarte asemănătoare cu Ram-Head de la intrarea strâmtorii Plymouth, pentru care motiv căpitanul Cook îi dădu acelaşi nume. Promontoriul era scund şi neted; în interior era verde şi acoperit de păduri[77]. După aceea zăriră trei trombe marine în acelaşi timp; una din ele ţinu un sfert de oră.

La 27 aprilie văzură mai mulţi localnici umblând de-a lungul ţărmului; patru dintre ei purtau pe umeri o luntre, dar nu încercară să o pună pe apă şi să vină spre corabie. Atunci căpitanul luă pe Banks, pe Solander şi pe Tupia în iolă şi se îndreptă în spre acea parte a ţărmului unde se iviseră băştinaşii şi unde se mai găseau şi alte patru mici pirogi trase pe mal. Indigenii aşteptară pe stânci până ce iola ajunse la vreun sfert de milă de pământ, apoi fugiră în pădure. Valurile înspumate care se spărgeau cu furie de

[77] Atinseseră coasta Australiei într-un punct aflat la răsărit de actualul oraş Melbourne. – N. T.

plajă împiedicară debarcarea din iolă.

La cinci seara se înapoiară pe corabie. Începu să sufle o briză uşoară, aşa că întinseră pânzele şi se îndreptară spre miazănoapte, unde descoperiră mai mulţi oameni pe un ţărm. Aceştia îşi agitau în aer armele şi luau atitudini ameninţătoare. Îşi vorbeau unul altuia cu multă tulburare şi fiecare ţinea în mână un soi de iatagan.

Ancorară în faţa unui cătun de vreo opt case şi văzură o bătrână şi trei copii ce ieşeau din pădure încărcaţi cu lemne, toţi erau cu desăvârşire goi. Bătrâna se uita într-una Ja navă, dar cu cea mai mare nepăsare; apoi ea făcu focul iar ei se apucară foarte liniştiţi să-şi pregătească masa.

Având de gând să debarce, englezii echipară bărcile; dar nici nu ajunseseră bine lângă ţărm, că doi bărbaţi păşiră înainte ca şi cum ar fi vrut să-i oprească să pună piciorul pe uscat. Căpitanul Cook le aruncă mărgele, cuie şi alte fleacuri, pe care ei le ridicară şi de care păreau că se bucură. Căpitanul le făcu apoi semne că avea nevoie de apă şi întrebuinţă toate mijloacele cu putinţă pentru a-i convinge că nu voia să le pricinuiască vreun rău. Indigenii făcură la rândul lor semn echipajului să debarce şi navigatorii traseră barca la ţărm; dar cum acostară, cei doi indigeni veniră iar să-i împiedice. Atunci un marinar trase un foc de puşcă în direcţia lor; la zgomotul armei, unul din băştinaşi scăpă din mână legătura de lănci dar o ridică repede de jos. Un indigen zvârli o piatră spre barcă, ceea ce făcu pe căpitanul Cook să dea ordin să se tragă cu alice în ei; cel mai vârstnic, rănit la picior, se retrase în grabă. Acum cei din bărci debarcară, închipuindu-şi că rana pe care acel om o primise va pune capăt certei; dar se înşelau în privinţa asta, deoarece el se întoarse îndată cu un soi de scut şi, înaintând cu mult curaj, împreună cu tovarăşul lui, aruncară amândoi lăncile în echipajul bărcii, fără însă a răni pe cineva. Marinarii traseră un foc în ei, după care indigenii mai zvârliră o lance şi apoi o luară la sănătoasa. Membrii echipajului se îndreptară atunci spre colibe; în una din ele găsiră copiii ascunşi îndărătul unor scoarţe de copac. Lăsară la faţa locului nişte bucăţi de pânză, panglici, mărgele şi alte lucruri şi, luând mai multe

lănci, se înapoiară la bărci.

Navigară apoi spre punctul nordic al golfului unde găsiră din belşug apă proaspătă. Când cei câțiva oameni trimişi după lemne şi apă reveniră pe bord ca să ia masa, băştinaşii coborâră la țărm şi cercetară cu multă băgare de seamă butoaiele, fără însă a încerca să le ia de acolo.

Marți 1 mai, navigatorii botezară punctul sudic al golfului cu numele de Sutherland Point, pentru că unul din mateloți, pe care îl chema Sutherland, murise în acea zi şi fusese îngropat pe țărm.

În aceeaşi zi căpitanul Cook, Banks, Solander şi câțiva alți ofițeri se duseră pe uscat şi lăsară în colibe noi daruri: oglinzi, piepteni şi altele; observară că cele dăruite mal înainte nu fuseseră luate. Al doilea locotenent, Gore, mergând cu o barcă să caute stridii, văzu câțiva indigeni care-i făceau semne să vină pe țărm, dar el refuză. Isprăvindu-şi îndeletnicirile, el părăsi barca şi se duse pe uscat cu un aspirant pentru a se alătura echipei care lua apa. În drum se întâlni cu peste douăzeci de indigeni, care îi urmăriră atât de aproape că ajunseră până la câțiva metri de ei. Gore se opri şi le făcu față; atunci se opriră şi ei; când el porni din nou, îl urmară; dar nu-l atacară, deşi fiecare din ei avea câte o lance. Când ajunseră în văzul celor ce luau apă, indigenii rămaseră locului la vreo cinci sute de metri depărtare, în timp ce Gore şi însoțitorul său sosiră nevătămați lângă tovarăşii lor de navă.

Tupia, care învățase să tragă cu puşca, se îndepărta adesea de unul singur ca să împuşte papagali, iar indigenii fugeau întotdeauna de el ca şi de englezi.

Pescuitul a fost foarte rodnic în acel loc, iar locotenentul secund a prins ceea ce se cheamă un calcan cu țeapă, care cântărea aproape o sută douăzeci de kilograme. Curând după aceea au prins un altul din aceeaşi specie, care avea o sută şaptezeci de kilograme.

La 6 mai 1770, plecară din Botany-Bay[78] cum numise căpitanul Cook acel loc; la amiază se aflau în dreptul unui

[78] Golful Botanicii, în fața portului actual Sydney. (N. T.), care multă vreme a fost loc de deportare pentru ocnaşi. – N. A.

liman, pe care îl botezară Port Jackson, iar către seară se apropiară de un golf căruia îi dădură numele de Broken Bay[79]. La 13 mai văzură fumul unor focuri pe un promontoriu pe care îl botezară de aceea Smoky Cape[80]. Pe măsură ce înaintau de la Botany Bay spre nord, pământul se arăta tot mai înalt şi mai împădurit. Două zile după aceea, căpitanul descoperi un promontoriu înalt pe care-l numi Cape Byron.

De câteva zile observaseră păsările marine numite *Sula* care, cu o jumătate de oră înainte de răsăritul soarelui şi până la o jumătate de oră după asfinţit, zburau necontenit pe deasupra corăbiei în cercuri mari; de aci traseră concluzia că există un râu sau un estuar în sud unde păsările mergeau ziua să se hrănească, iar seara se întorceau pe nişte insule dinspre nord. În cinstea căpitanului Hervey, golful acela fu numit Hervey's Bay.

Căpitanul, Tupia şi un grup de oameni coborâră pe ţărm la 23 mai. Debarcară lângă capul unui golf ce dădea într-o lagună mare, pe marginile căreia creşteau mangrove[81]. În ramurile acestui copac se aflau numeroase cuiburi ale unei ciudate specii de furnică verde ca iarba. Tot acolo mai găseau adăpost puzderie de omizi verzi cu corpul plin de păr care, dacă le atingeai, produceau o iritaţie puternică. Printre bancurile de nisip observară multe păsări mai mari decât lebedele, care semănau cu pelicanii; împuşcară şi o specie de dropie care cântărea nouă kilograme. După această pasăre, care se dovedi a fi o mâncare aleasă, botezară locul cu numele de Bustard Bay[82]. Mai împuşcară şi o raţă cu pene foarte frumoase şi cu ciocul alb. Găsiră de asemenea uriaşe cantităţi de stridii de toate speciile şi printre ele câteva stridii-ciocan având o înfăţişare neobişnuită. În timp ce călătorii noştri cutreierau pădurile, mai mulţi indigeni au coborât spre navă, s-au minunat de ea şi apoi şi-au văzut de drum.

---

[79] Golful Accidental. – N. T.
[80] Capul Fumegător. – N. T.
[81] *Rhisophora mangle.* – N. T.
[82] Golful Dropiilor – N. T.

Exploratorii ridicară pânzele în dimineața următoare, iar peste o zi se găsiră în fața unui punct aşezat imediat sub tropic; această poziție dădu prilej căpitanului să-l numească Cape Capricorn; în partea sa apuseană văzură un număr uimitor de mare de păsări ce semănau cu pelicanul, unele dintre ele măsurând aproape un metru înălțime.

La 27 mai, dimineața, porniră spre miazănoapte; căpitanul Cook dădu celui mai nordic punct numele de Cape Manifold[83], datorită numeroaselor dealuri înalte care se vedeau pe el. Între acest cap şi țărm se află un golf numit Keppel's Bay, precum şi câteva insule purtând aceeaşi denumire. Deoarece căpitanul avea de gând să tragă aici corabia pe uscat pentru ari curăța fundul, debarcară în căutarea unui loc potrivit acestei operații. Umblatul le păru însă nespus de supărător din pricina solului acoperit de o iarbă cu semințe ascuțite şi țepoase. În afară de aceasta mai erau chinuiți şi de desele înțepături ale țânțarilor. Spre interiorul țării văzură eucalipți, de ramurile cărora atârnau cuiburi de furnici albe, ele erau durate din argilă şi aveau mărimea unei banițe. Pe un alt copac descoperiră furnici negre, care îşi aşezaseră locaşul în trunchi, după ce îi mâncaseră măduva; cu toate acestea starea copacilor era înfloritoare. Fluturii erau aşa de numeroşi încât, în orice parte priveau, vedeau cerul întunecat de mulțimea lor, iar alții împânzeau crengile şi ramurile. Găsiră de asemenea pe pământ uscat un peşte de mărimea unui chitic, care fusese adus probabil de flux, era înzestrat cu două aripioare pectorale puternice, cu ajutorul cărora sărea sprinten ca o broască. Pentru că în acel loc nu putură afla apă bună de băut, nu traseră corabia la țărm cum avuseseră de gând.

După depăşirea capului Cleveland, ținură de-a lungul coastei în spre miazănoapte, către un grup de insule, pe una din ele, vreo patruzeci de bărbați, femei şi copii stăteau şi priveau corabia cu o curiozitate nemaiîntâlnită la aceste popoare. Aici coborâră pe țărm Banks şi Solander cu căpitanul Cook, al cărui țel era în primul rând procurarea apei;

[83] Capul Multiplu. – N. T.

dar n-o putură dobândi cu uşurinţă şi se înapoiară curând pe bord.

TIP DE INDIGEN MAORI
DIN NOUA ZELANDĂ

În ziua următoare ajunseră în apropierea unui golf pe care îl numiră Trinity Bay[84]. Cum niciun accident prea important nu li se întâmplase în cursul navigaţiei de peste 1 300 de mile, urmând o coastă de-a lungul căreia abundau în tot locul cele mai primejdioase stânci şi bancuri de nisip, nu găsiseră cu cale să boteze niciun cap sau promontoriu cu vreun nume care să exprime necaz sau amărăciune. De data aceasta totuşi numiră Cape Tribulation[85] punctul pe care-l descoperiră, căci de aici înainte cunoscură nenorocirile[86].

[84] Golful Treimii. – N. T.

[85] Capul Amărăciunii. – N. T.

[86] „Ţărmul dintre capul Grafton şi punctul nordic al uscatului vizibil

Acest cap se află la 16° 6’ latitudine sudică şi 214° 39’ longitudine vestică.

Pentru a nu se ciocni de stânci, ei reduceau pânzele si se opreau mereu în cursul nopţii între orele şase şi nouă, până începea să bată vreun vânt prielnic ori se ivea luna. Trecuseră dintr-o apă de şaizeci de metri adâncime, în alta de treizeci şi trei, apoi nimeriră pe neaşteptate la o adâncime de nouăsprezece, şaisprezece şi paisprezece metri, în răstimp de câteva minute. Tot echipajul fusese chemat să stea la post şi erau pe cale să ancoreze, când deodată dădură din nou de apă adâncă; socotiră deci că primejdia trecuse, încredinţaţi fiind că navigaseră peste coada bancurilor de nisip pe care le zăriseră în cursul serii. În mai puţin de o oră totuşi apa scăzu fără veste de la treizeci la douăzeci şi trei metri şi, înainte de a se mai putea efectua un sondaj, corabia se izbi de o stâncă şi rămase acolo; doar bătaia valurilor o mai legăna. Într-o clipă fură toţi pe punte; feţele lor trădau cu prisosinţă neliniştea care-i frământa. Ştiindu-se departe de ţărm, credeau că s-au lovit de o stâncă de coral, din cele cu vârfuri ascuţite şi suprafaţă atât de aspră încât macină orice s-ar freca de ea chiar cu o mişcare domoală; se temeau deci pe drept cuvânt de grozăvia situaţiei lor.

Strânseră pânzele, coborâră bărcile spre a cerceta adâncimea apei şi constatară că vasul, împins peste o margine de stâncă, zăcea într-o scobitură a acesteia. Corabia se izbea cu atâta putere, încât echipajul cu greu se mai ţinea pe picioare. Luna strălucea acum din plin, iar la lumina ei se putea vedea cum căptuşeala bordurilor se desprindea de pe fundul vasului şi plutea!; în cele din urmă chiar şi chila falsă luă acelaşi drum; aşteptau deci din clipă în clipă deznodământul. Singura încercare de scăpare părea a fi acum doar uşurarea navei. De aceea dădură drumul apei din cală şi o pompară afară. Aruncară peste bord mărfurile

---

alcătuieşte un golf mare, deşi nu prea adânc, pe care l-am numit Trinity Bay, după ziua în care îl descoperiserăm; iar punctul nordic, Cape Tribulation, deoarece aci au început încercările noastre”. (Extras din *Jurnalul căpitanului Cook – Arhivele Amiralităţii, Whitehall,* pag. 262). – N. A.

deteriorate, vasele cu untdelemn, butoaiele, balastul, şase tunuri, precum şi alte lucruri, ajungând în cele din urmă la articole mai grele; iată cu ce se îndeletniciră până în zori, răstimp în care marinarilor nu le scăpase nicio înjurătură, într-atât de copleşiți erau de gândul primejdiei ce-i amenința.

La lumina zilei zăriră pământul la o depărtare de opt leghe, dar nicio insulă nu se afla între ei şi continent; în cazul că s-ar fi sfărâmat vasul, cea mai mare parte din echipaj ar fi pierit cu siguranță. Se întâmplă totuşi ca vântul să se potolească treptat şi pe la amiază ajunsese la un calm desăvârşit. Deoarece pe la ora unsprezece aşteptau fluxul, făcură toate pregătirile în vederea unei noi străduințe de a elibera corabia; dar mareea era atât de scăzută față de aceea din cursul nopții, încât vasul nu pluti nici la o jumătate de metru, deşi se aruncase în apă o greutate de aproape cincizeci de tone; îşi începură deci truda şi zvârliră peste bord toate lucrurile de care se puteau lipsi. Când mareea începu să scadă, apa năvăli cu o asemenea repeziciune înăuntru, încât de-abia putură ține liberă nava prin manevrarea neîntreruptă a două pompe. Singura lor nădejde depindea acum de fluxul de la miezul nopții; începură iar pregătirile pentru o nouă sforțare de a scoate vasul din strâmtoare. Pe la ora cinci, mareea începu să urce; apa din vas crescu de asemenea atât de mult, încât trei pompe fură menținute în lucru până la ora nouă, când corabia se îndreptă; dar spărturile lăsaseră să pătrundă prea multă apă şi scufundarea era iminentă de îndată ce s-ar fi desprins de stâncă.

Situația lor jalnică era de nedescris şi numai închipuirea o mai putea zugrăvi fără să pună în încurcătură puterile descriptive ale vorbirii. Ei ştiau bine că, în clipa fatală, orice autoritate va înceta. Cum bărcile nu erau în stare să-i transporte pe toți la țărm, se temeau să nu se işte printre ei ceartă pentru locurile din bărci, ceartă ce ar fi fost mai cumplită decât însuşi naufragiul; cu toate acestea socoteau şi că cei ce ar rămâne pe bord s-ar putea eventual bucura de o soartă mai blândă decât cei care, ajungând pe uscat, n-ar avea altă ursită decât aceea de a-şi târî restul vieții printre cei mai săl-

batici oameni din lume, într-o regiune unde armele de foc n-ar avea cum să-i ajute să suporte o existență nenorocită.

La douăzeci de minute după ora zece, corabia plutea în apă adâncă; cu acest prilej văzură cu mulțumire că apa nu pătrundea mai mult decât până atunci, că ajunsese la înălțimea de un metru şi că putea fi ținută în loc dacă lucrau pompele. Dar oamenii erau atât de istoviți cu mintea şi cu trupul, încât niciunul din ei nu se simțea în stare să pompeze mai mult de cinci sau şase minute în şir; apoi cădea sleit de puteri pe punte. Cel care-i lua locul, obosind la rândul său, se întindea jos în acelaşi chip, în timp ce altul sărea în picioare şi reîncepea truda; iată cum luptară împreună pentru salvarea vieții, până ce năpasta următoare îi lăsă în prada unei deznădejdi nemărginite.

Între căptuşeala interioară a fundului corăbiei şi scindările dinafară exista un spațiu de vreo patruzeci sau cincizeci de centimetri. Omul care măsurase până atunci adâncimea apei nu o socotise decât până la tavan; fiind înlocuit la un moment dat de alt marinar, acesta luă adâncimea până la scândurăria exterioară; această greşeală îi făcu să creadă că apa de infiltrare a depăşit pompele cu o înălțime egală cu distanța dintre cele două rânduri de scânduri. Această împrejurare le risipi şi ultimele speranțe, căci puțini mai credeau că ar putea fi folositoare strădania de a prelungi o viață ce tot urma să se încheie foarte curând. Dar greşeala se descoperi repede şi bucuria trezită de această ştire bună şi neaşteptată îi însufleți pe oameni şi le dădu atâta vigoare încât, înainte de opt dimineața, scoseseră cu pompele toată apa care pătrunsese în vas. Vorbeau acum cu încredere de aducerea corăbiei la vreun liman şi se apucară cu voioşie să ridice ancorele; dar una din ele şi cablul celeilalte se pierdură. Ajutați de un vânt prielnic, ce bătea dinspre mare, înălțară pânzele la ora unsprezece şi se îndreptară către țărm[87].

---

[87] *„Iată neajunsurile ce însoțesc acest fel de misiuni şi care trebuie să întovărăşească o navigație în necunoscut, dacă nu li s-ar adăuga plăcerea ce o resimți în mod firesc prin faptul că eşti primul descoperitor; chiar dacă n-ai întâlni decât bancuri de nisip, acest serviciu ar fi de neîndurat la*

Neputând descoperi locul crăpăturii, nu aveau nicio perspectivă de a o putea înfunda pe dinăuntrul vasului; adoptară însă următorul sistem, pe care unul din şefii de echipaj îl văzuse încercat cu succes cândva. Luară o bucată de velă veche în care puseră o mare cantitate de cârlți şi lână, tocate mărunt şi amestecate bine; pe deasupra răspândiră băligar de oi şi alte gunoaie. Pânza astfel pregătită o aşezară sub corabie cu ajutorul unor frânghii, care o şi ținură întinsă până în clipa în care ajunse sub crăpătură, unde sugerea aspiră cârlții şi lâna de pe suprafața pânzei. Încercarea izbuti atât de bine, încât în loc de trei pompe, una era acum de ajuns pentru a face față uşor apei care pătrundea.

Până în acest moment nu se gândiseră decât cum să aducă la liman corabia, pentru ca, din materialele ei, să construiască un vas cu care ar fi putut ajunge până în Indiile răsăritene, acum începură să se gândească la un loc potrivit unde să repare stricăciunile, ca să poată apoi continua călătoria conform planului inițial. La ora şase seara aruncară ancora la şapte leghe de țărm; iar în dimineața următoare trecură prin dreptul a două insule care fură denumite Hope

---

asemenea mari depărtări, când eşti lipsit de provizii ca şi de aproape toate celelalte bunuri trebuincioase. Lumea iartă cu greu pe cel ce părăseşte, fără a explora, o coastă pe care a descoperit-o. Dacă primejdiile sunt scuza sa, lumea îl învinuieşte de laşitate şi de nestăruință – şi îl declară pe dată cel mai nepotrivit om de pe lume pentru a fi folosit ca descoperitor. Dacă, pe de altă parte, el înfruntă cutezător toate pericolele şi piedicile şi, cu toate acestea, are atâta nenoroc că nu izbuteşte, atunci îl acuză de temeritate şi de nesocotință. Prima dintre aceste învinuiri nu mi se poate aduce fără doar şi poate; iar dacă voi avea destul noroc ca să înfrunt toate primejdiile ce le voi întâlni, cea de a doua nici nu se va pune vreodată în discuție. Trebuie să mărturisesc că am pătruns printre insulele şi bancurile de nisip ale acestei coaste mai mult decât ar fi fost prevăzător, având o singură corabie şi ținând seama de toate împrejurările; dar dacă n-aş fi procedat aşa, relatarea pe care am făcut-o n-ar fi fost nici pe jumătate mai bună decât în cazul când aş fi făcut-o fără să fi văzut vreodată locurile acelea; cu alte cuvinte, nu am fi putut şti dacă pământul acesta formează un continent sau insule; iar, în ceea ce priveşte produsele sale, le-am fi ignorat cu totul, deoarece acest fapt este în funcție de celălalt". (Extras din *Jurnalul căpitanului Cook, – Arhivele Amiralității, Whitehall,* pag. 291. – N. A.

Islands[88].

După-amiază, *master*-ul a fost trimis cu două bărci să facă sondaje şi să caute un port unde să poată fi reparat vasul. Ancorară în asfinţitul soarelui la o adâncime de şase metri, la două mile de uscat. Unul din secunzi, care plecase cu barca, se înapoie la ora nouă raportând că a şi găsit limanul dorit, la depărtare de două leghe.

A doua zi dimineaţă, la ora şase, întinseră pânzele şi curând ancorară la o milă de ţărm; căpitanul ieşi şi găsi canalul foarte strimt, însă limanul părea mai potrivit scopului lor decât oricare alt loc întâlnit în cursul întregii călătorii. Deoarece în acea zi şi în noaptea următoare vântul suflă foarte tare, nu cutezară să pătrundă în liman, ci rămaseră la ancoră încă două zile.

Între timp oamenii începuseră să sufere de scorbut, iar prietenul lor, Tupia, era atât de bolnav încât îi apărură pete vinete pe amândouă picioarele. Green, astronomul, se îmbolnăvise şi el de aceeaşi boală; faptul că nu puteau debarca se vădi deci dăunător în toate privinţele. Vântul se menţinu tăios până la 17 iunie, când hotărâră totuşi să încerce să pătrundă în liman, şir cu oarecare greutăţi, fixară corabia de-a lungul unei plaje.

A doua zi dimineaţa au ridicat un cort pentru bolnavii care au fost aduşi pe ţărm îndată ce totul fusese pregătit ca să-i primească. Mai ridicară încă un cort în care urmau să păstreze proviziile şi rezervele, pe care le debarcară în aceeaşi zi. Trimiseră apoi barca în căutare de peşte proaspăt pentru cei bolnavi, dar ea se întoarse fără niciun rezultat.

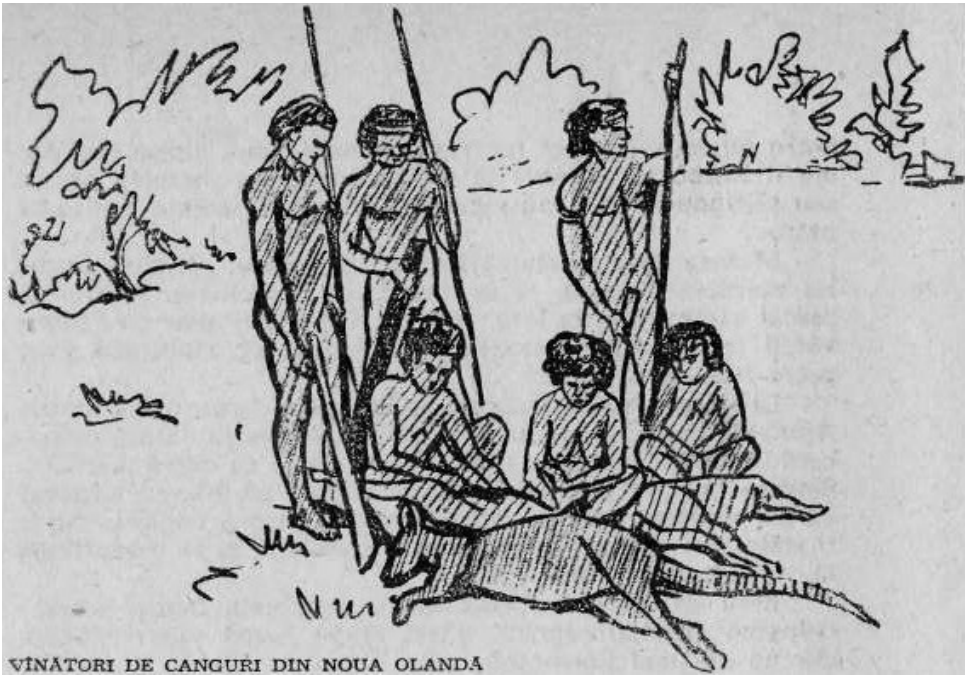
Căpitanul hotărî să se instaleze atelierul de fierărie şi dădu sfaturi armurierului cum să pregătească materialul fieros necesar reparaţiilor. Porunci de asemenea să fie scoase bagajele ofiţerilor şi apa pentru a uşura corabia. În aceeaşi zi, Banks trecu râul ca să examineze ţinutul, care era acoperit de nişte dealuri nisipoase. Întâlni stoluri uriaşe de ciori şi de porumbei; doborând mai mulţi porumbei, putu constata că erau păsări foarte frumoase.

---

[88] Insulele Speranţei. – N. T.

În zorii dimineții de 22 iunie, refluxul lăsă nava pe uscat, cercetând spărtura, văzură că stâncile tăiaseră patru scânduri până la lemnăria interioară şi că alte trei scânduri fuseseră de asemenea vătămate. Între spărturi nu se putea zări nicio aşchie, totul fiind neted de parcă ar fi fost retezat de un instrument; văzură însă că vasul a scăpat datorită unei împrejurări foarte neobişnuite. Una dintre găuri era destul de largă pentru a provoca scufundarea, chiar dacă opt pompe s-ar fi menținut în lucru; dar această gaură se astupase în bună parte cu o frântură de stâncă ce rămăsese înfiptă în ea. În afară de aceasta, porțiuni din câlții de frânghie, lână şi celelalte se înțepeniseră între trunchiurile de lemn şi înfundaseră în multe locuri crăpătura făcută de stâncă. În afara acestor spărturi se mai produseseră multe stricăciuni în diferite părți ale fundului corăbiei.

În timp ce fierarii şi tâmplarii îşi vedeau de treabă, o parte din echipaj a fost trimis peste râu să împuşte porumbei pentru bolnavi. Vânătorii găsiră un pârâu cu apă proaspătă, descoperiră multe case indigene şi zăriră un animal de culoarea şoarecilor, foarte iute în mişcări şi mare cât un ogar. În ziua următoare, mai mulți oameni din echipaj văzură animalul sus-pomenit, iar un marinar declară că fusese diavolul şi-l descrise astfel: „Era mare cât un bidon de cinci litri, şi foarte asemănător cu el; avea coarne şi aripi şi totuşi se târa atât de încet prin iarbă încât, dacă n-aşi fi fost înspăimântat, aş fi putut pune mâna pe el”. Se dovedi după aceea că sărmanul om văzuse un liliac care era aproape negru şi de mărimea unei potârnichi; numai spaima îl înzestrase cu coame pe acest „diavol”.

VÎNĂTORI DE CANGURI DIN NOUA OLANDĂ

Un şef de echipaj zări un lup ce semăna foarte mult cu cei din America. Gore văzu şi el două animale de culoarea paielor şi de mărimea unui iepure, dar având înfăţişare de câine. Prinseră atâta peşte încât fiecărui om îi reveni mai mult de un kilogram,; şi se adunară din belşug verdeţuri pe care, fierbându-le împreună cu mazărea, le mâncară cu multă plăcere.

Master-ul găsi scoici atât de mari că una ar fi săturat uşor doi oameni; apoi alte scoici şi crustacee la fel de numeroase, din care aduse o bună parte la corabie.

Banks, însoţit de un grup, făcu o excursie pe râu, în sus, şi zări mai multe animale, printre care şi un fel de lup[89]. Pe înnoptate aprinseră focul şi-şi aşezară tabăra pe malul râului, dar noaptea se dovedi extrem de neplăcută din pricina ţânţarilor. În zorii zilei ieşiră să caute vânat şi văzură patru animale; ogarul lui Banks urmări două dintre ele, dar ele îl întrecură cu mult în repeziciune, deşi înaintau sărind sau săltându-se pe două picioare în loc să alerge pe toate

[89] Câinele Dingo. – N. T.

patru[90].

Mareea fiind prielnică pentru întoarcere, călătorii noştri nu pierdură vremea, ci se înapoiară la corabie. *Master*-ul, plecat şapte leghe în larg, reveni curând; prinsese cu cangea bărcii trei broaşte țestoase, care la un loc cântăreau vreo patru sute de kilograme.

Dimineața, patra indigeni se apropiară într-o mică luntre. Ajunseră curând lângă navă şi, după ce primiră daruri, debarcară în locul de pe țărm unde se afla Tupia cu câțiva marinari. Fiecare indigen purta două lănci şi câte un băț cu ajutorul căruia aruncau lăncile. Cum înaintau înspre englezi, Tupia îi sfătui şi-i convinse să-şi lepede armele şi să se aşeze lângă el; ei îl ascultară pe dată.

Erau de statură obişnuită, cu membrele foarte scurte; culoarea ciocolatie-închis, părul negru neted sau cârlionțat, dar nu de tipul lânos-creț.

Trei din aceşti băştinaşi înnoiră vizita în dimineața următoare, când veniră şi cu un al patrulea, numit Yaparico, ce părea să aibă oarecare trecere printre ei. Cartilajul nasului său era străpuns de un os de pasăre lung de vreo cincisprezece centimetri; de fapt toți localnicii aveau nasul găurit în vederea introducerii acestei podoabe. Cum umblau în întregime goi, căpitanul dărui unuia dintre ei o cămaşă veche, dar el o înfăşură în jurul capului ca un turban, în loc s-o folosească pentru a-şi acoperi trapul. Luntrea lor era lungă de vreo trei metri şi putea cuprinde patra persoane; când apa nu era suficient de adâncă, ei o urneau din loc cu ajutorul prăjinilor.

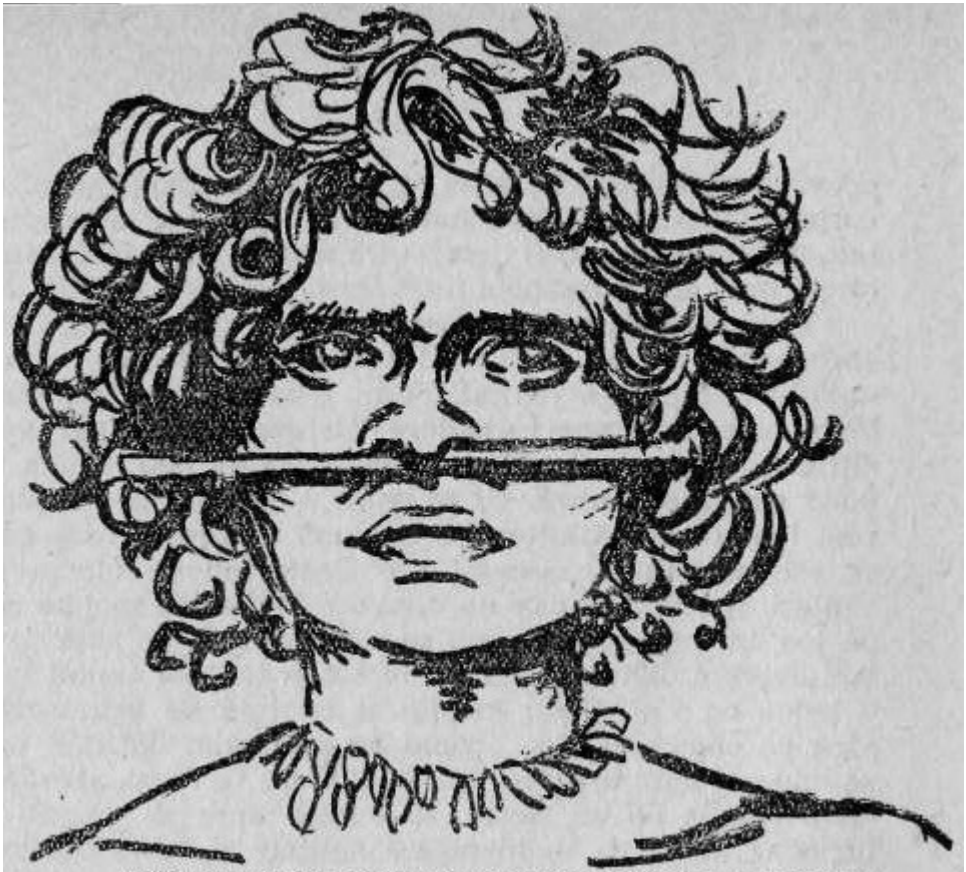
În ziua de 14 iulie, Gore împuşcă unul dintre animalele cenuşii mai sus amintite. Pielea acestui animal, pe care indigenii îl numesc *kanguru*[91], era acoperită de o blană scurtă. Capul şi urechile lui semănau întrucâtva cu cele ale iepurelui: îl pregătiră pentru prânz, iar el se dovedi a fi o mâncare excelentă.

Deoarece băştinaşii se familiarizaseră acum cu echipajul corăbiei, unul dintre ei a fost poftit să-şi arunce lancea; el o

[90] Erau canguri. – N. T.

[91] *Macropus giganteus.* – N. T.

făcu cu atâta îndemânare şi putere încât, deşi nu se afla la mai mult de un metru şi jumătate de la pământ, arma pătrunse adânc într-un copac aflat la o depărtare de cincizeci de metri.

BĂŞTINAŞE DIN NOUA OLANDĂ CU CARTILAJUL NASULUI STRĂPUNS DE UN OS DE PASĂRE

La 19 iulie văzură mai multe femei care, ca şi bărbaţii, erau în întregime goale. Mai primiră în acea zi şi vizita a zece băştinaşi, care păreau hotărâţi să obţină una dintre broaştele ţestoase de pe bord; cum li se refuză, manifestară o neţărmurită furie şi ciudă. În cele din urmă apucară cu mâinile două broaşte şi le traseră spre marginea corăbiei unde îi aştepta luntrea; dar marinarii le luară îndărăt. După câteva încercări asemănătoare, însă tot atât de neizbutite, săriră deodată în luntre şi vâsliră spre ţărm. Tot atunci căpitanul,

Banks şi cinci sau şase mateloți, coborâră pe coastă înaintea indigenilor. Când debarcară şi băştinaşii, unul din ei înşfăcă o bucată de lemn aprins de sub un ceaun şi, alergând către bagajele depozitate pe țărm de călători, dădu foc ierbii uscate care arzând cu repeziciune din cauză că bătea vântul, provocă stricăciuni fierăriei şi puse în primejdie unul dintre corturi. Deoarece păreau hotărâți să se dedea şi la alte răutăți, compatrioții noştri descărcară asupra lor o încărcătură de alice; unul dintre indigeni fiind rănit, o rupseră cu toții la fugă.

Cum însă nu se depărtaseră prea mult, marinarii traseră aproape de ei cu o puşcă încărcată cu gloanțe; auzind-o, indigenii dispărură curând. Puțin timp după aceea glasurile lor răsunară din nou în pădure; de aceea căpitanul pomi cu câțiva oameni împotriva lor. Când ajunseră față în față, amândouă cetele se opriră, cu excepția unui bătrân indigen care păşi înaintea tovarăşilor săi şi, după ce rosti câteva cuvinte, se retrase printre semenii lui. Capturându-le câteva sulițe, englezii îi urmăriră cale de vreo doi kilometri, apoi se aşezară pe jos, în timp ce indigenii se opriseră la vreo sută de metri mai departe. Bătrânul înaintă iarăşi în fața lor ținând în mână o lance cu vârf. Stătu locului şi cuvântă de mai multe ori, până ce căpitanul făcu semne de prietenie. Bătrânul indigen se întoarse spre tovarăşii săi şi, după ce le vorbi, aceştia rezemară lăncile de un copac şi veniră spre ei pentru a se împăca; atunci li se înapoiară sulițele şi toată cearta păru că se terminase. Când căpitanul ajunse pe bord, văzu că la vreo două mile depărtare focul aprins de băştinaşi cuprinsese pădurile.

Master-ul fiind trimis să caute un loc de trecere înspre nord, se înapoie cu vestea că nu putuse găsi niciunul. În noaptea de 20 iulie, focul se întinsese pe o distanță de mai mulți kilometri pe dealurile din jurul lor. În ziua următoare, unul dintre marinari, care se rătăcise de grupul său, nimeri peste patru indigeni care mâncau; deşi era îngrijorat de această neaşteptată întâlnire, se arătă îndeajuns de socotit ca să-şi ascundă teama şi, aşezându-se lângă ei, le dărui un cuțit pe care, după ce îl examinară cu toții, i-l dădură înapoi.

Marinarul ar fi vrut atunci să-i părăsească, dar ei îl reținură până ce, pipăindu-i mâinile şi fața, căpătară convingerea că este alcătuit şi el tot din came şi oase. Apoi îi îngăduiră să plece, arătându-i cea mai scurtă cale spre corabie.

La data de 4 august se îmbarcară, iar la amiază ridicară ancora; punctul cel mai nordic de pământ pe care-l putură vedea a fost numit de căpitan *Cape Bedford* iar estuarul din care tocmai ieşiseră, *Endeavour River*[92]. Proviziile făcute în timpul şederii în acel liman constau din broaşte țestoase, scoici de trei soiuri diferite, scrumbii mari, chefali, nişte peşti turtiți, numeroase scrumbii obişnuite şi calcani, iarbă-grasă, fasole sălbatică, vârfuri de cocotieri şi palmieri cu frunze crețe ca varza. Ca patrupede, au prins capre, lupi şi dihori, precum şi un animal cu pete de felul viverei. Singurele animale domestice erau câinii.

În cursul următoarelor şase zile se luptară din răsputeri ca să poată naviga în siguranță dincolo de bancurile de nisip şi de stâncile care-i înconjurau din toate părțile. După o consfătuire între ofițeri, părerea unanimă a fost că cel mai nimerit lucru ar fi să părăsească țărmul şi să rămână în larg; ca urmare, porniră la 13 august 1770 şi navigară în mare deschisă, după ce aproape trei luni de zile trecuseră printre primejdioase bancuri de nisip şi stânci. Străbătuseră până în prezent peste o mie de mile, timp în care fuseseră nevoiți să facă necontenit sondaje, lucru care, pare-se, nu se mai întâmplase vreodată altei corăbii. Căpitanul Cook a notat în jurnalul său că se simțiră foarte uşurați când scăpaseră de bancurile de nisip şi de celelalte primejdii, după ce rătăciseră printre ele, de la 26 mai aproape fără întrerupere, cale de 360 de leghe; în tot acest timp un om trăgea plumbul pentru sondaj ori de câte ori erau pânzele întinse[93].

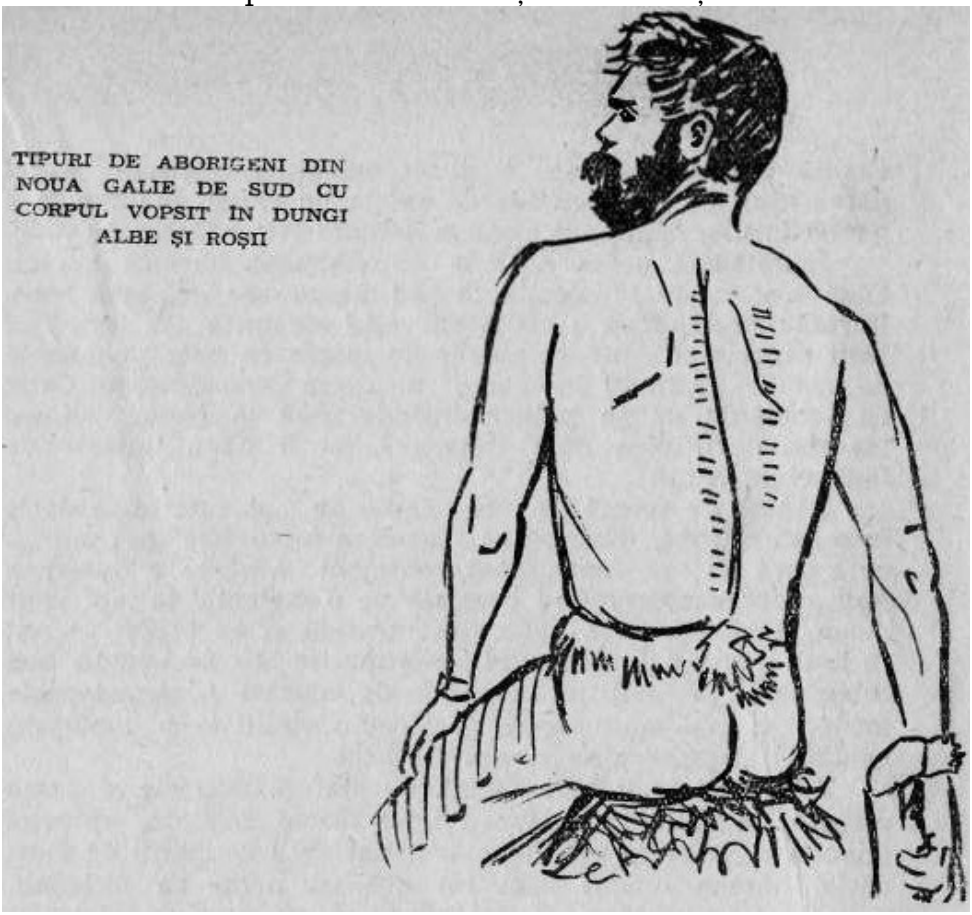
[92] Râul Străduinței. – N. T.

[93] *Jurnalul căpitanului Cook, – Arhivele Amiralității, Whitehall,* pag. 287. – N. A.

După ce ancorară la 14 august, o luară spre apus; a doua zi zăriră din nou pământul şi căutară să nu piardă din vedere vreo trecere între acel ţinut şi Noua Guinee, dacă o astfel de strâmtoare ar fi existat. Ţinură spre nord până la miezul nopţii. Când se lumină de ziuă, văzură valuri înalte ce se spărgeau năprasnic la vreo milă depărtare; corabia era mânată cu mare iuţeală chiar spre locul unde se rostogoleau undele. În această răstrişte, trimiseră bărcile înainte, spre a trage corabia cu odgoanele. Botul ei a putut fi întors doar la mai puţin de o sută de metri distanţă de stânci, între navă şi ele nu mai rămăsese nimic altceva decât prăpastia lichidă lăsată de ultimul val care-i scăldase bordul. În clipa în care

se aşteptau să fie distruşi, pe loc, o briză abia simțită ajută bărcile să îndrepte vasul în direcție oblică față de stânci.

TIPURI DE ABORIGENI DIN NOUA GALIE DE SUD CU CORPUL VOPSIT ÎN DUNGI ALBE ŞI ROŞII

Atunci descoperiră o mică deschizătură în recif; un tânăr ofițer, trimis s-o cerceteze, găsi că de cealaltă parte a stâncilor apa era liniştită. Însuflețiți de speranța că-şi vor salva viețile, ei încercară acum să treacă prin deschizătură, ceea ce părea cu neputință, deoarece între timp survenise mareea, iar refluxul, se năpustea prin deschizătură cu un avânt uluitor, împingând corabia la o mare depărtare de recif. Când încetă refluxul valul fluxului mână încă o dată vasul în apropierea stâncilor, reînnoind perspectiva nimicirii. Descoperiră însă o altă trecere şi, cu ajutorul unei uşoare adieri, pătrunseră în ea atât de repede, încât corabia nu mai avu timp să se izbească de vreuna din laturile canalului.

Promontoriul înalt de pe continentul care se zărea îl denumiră Cape Weymouth, iar golful alăturat, Weymouth Bay. În ziua aceea bărcile ieşiră la pescuit şi avură mare succes, îndeosebi în ceea ce priveşte scoicile; unele aveau dimensiuni atât de mari, încât era nevoie de puterea a doi oameni pentru a le urni din loc.

La 21 august descoperiră mai multe insule care primiră numele de insulele York. După-amiaza ancorară printre ele şi băgară de seamă că de acolo înainte canalul începea să se lărgească. Observară două puncte depărtate între care nu se putea distinge pământul; speranța că, în sfârşit, găsiseră trecerea spre Oceanul Indian, îi însufleți.

Căpitanul şi tovarăşii săi urcară apoi pe un deal de pe una din aceste insule, de unde puteau vedea în depărtare până la aproape patruzeci de mile, pe toată întinderea nu văzură nimic care le-ar fi putut ameninţa trecerea; astfel părea aproape neîndoielnic că exista un canal. Înainte de a părăsi insula, căpitanul Cook o denumi Noua Galie de sud[94].

Înaintaseră acum până la extremitatea nordică a Noii Olande şi aveau satisfacția că văd marea deschisă spre apus. Intrarea nord-estică a strâmtorii este alcătuită din teritoriul Noii Olande şi dintr-un număr de insule ce primiră numele de insulele Prinţului de Wales[95] şi despre care căpitanul Cook îşi închipuia că se puteau întinde până la Noua Guinee. Iar strâmtorii prin care trecuseră, el îi dădu numele de Endeavour Strait[96].

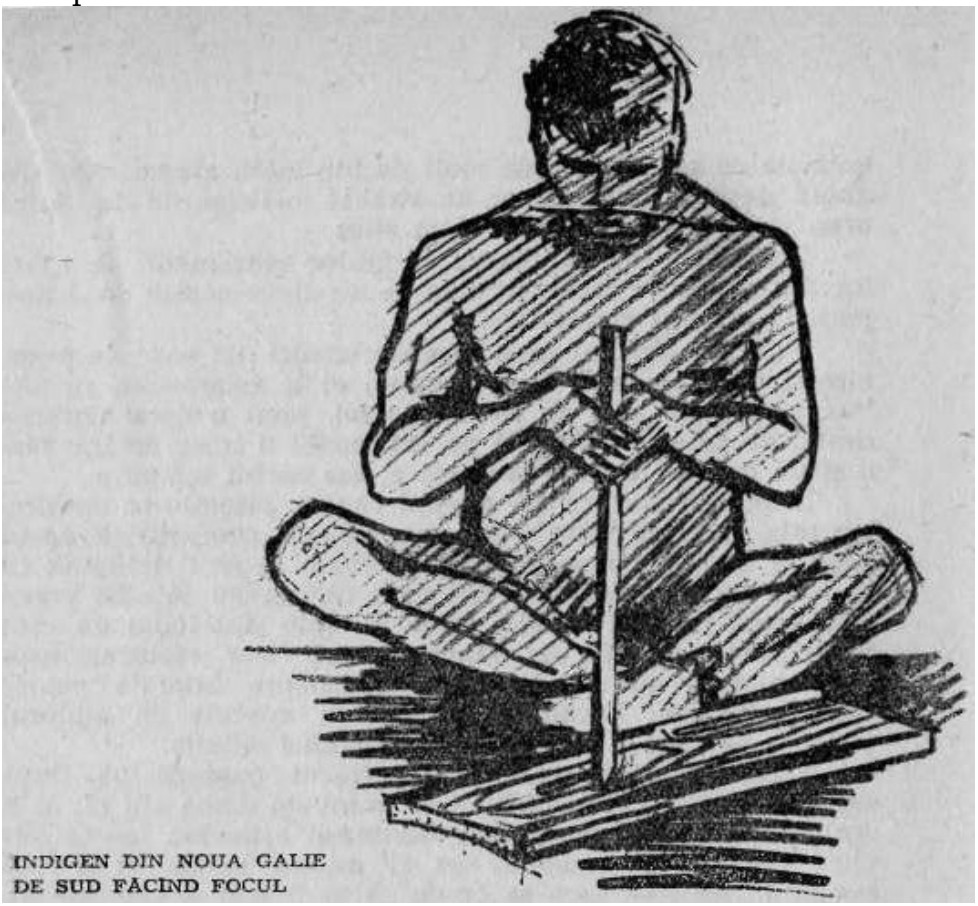
Băgară de seamă că Noua Galie de sud, mai mare decât întreaga Europă, depăşea în întindere orice altă țară cunoscută care nu era considerată continent. Aceasta o dovedise *Endeavour* parcurgându-i coastele pe o distanță de mai mult de două mii de mile, chiar dacă traseul ei ar fi fost socotit în linie dreaptă. Înspre nord iarba nu era atât de bogată, nici arborii atât de înalți ca în părțile de miazăzi – şi mai peste tot

[94] New South Wales, numele vechi al coastei răsăritene a Australiei. – N. T.

[95] Insule aflate foarte aproape de capul York, din nordul Australiei. – N. T.

[96] Strâmtoarea Străduinței, între capul York şi ins. Prinţuluî Wales. – N. T.

– cei mai mari copaci creşteau răsleţiţi la o depărtare cam de treisprezece metri unul de altul.

INDIGEN DIN NOUA GALIE
DE SUD FĂCIND FOCUL

Băştinaşii erau bine făcuţi, de statură mijlocie şi peste măsură de muncitori, aveau voci foarte delicate, aproape femeieşti. Pielea le era ciocolatie, dar fiind acoperiţi de murdărie, păreau uneori cam tot atât de negri ca africanii. Podoaba principală a acestor triburi o constituia osul înfipt în nas, pe care marinarii îl numiră în glumă „depozitul de pânze-fantomă". Unii dintre indigeni purtau atârnat pe piept un şirag de scoici. Pe lângă aceste podoabe, ei îşi vopseau trupul şi membrele cu dungi albe şi roşii de diferite lăţimi; apoi mai aveau şi câte un cerc alb în jurul fiecărui ochi şi pete din aceeaşi vopsea pe faţă.

Colibele şi le clădeau din nuiele arcuite, cu amândouă

capetele înfipte în pământ; ele căpătau astfel înfățișarea unui cuptor; acoperişul era din bucăți de scoarță de copac şi din frunze de palmier. Uşa acestor construcții, înaltă doar atât cât să poți sta în picioare în cadrul ei, era aşezată în fața vetrei; băştinaşii dormeau cu genunchii la gură, dar chiar şi în această poziție nu încăpeau mai mult de patru oameni într-o colibă.

Făceau focul într-un fel cu totul deosebit: tăiau pieziş capătul unui băț pe care îl vârau într-o bucată de lemn uscat, apoi învârteau cu mare iuțeală între palme bățul vertical şi astfel aprindeau focul[97]. Marinarii observară pe unul dintre băştinaşi că alerga de-a lungul coastei şi aşeza focul în diferite locuri. Făcea aceasta cu intenția de a prinde canguri, animale ce se tem aşa de mult de foc încât, atunci când sunt goniți de câini, nici măcar nu străbat meleagurile de curând arse, chiar dacă focul este deja stins.

Eschimoşii întrebuințează un mijloc asemănător de a face foc. Este greu de închipuit cum de au ajuns aceste două neamuri la aceeaşi deprindere.

Vârfurile lăncilor erau formate uneori din oase de peşte, alteori dintr-un lemn tare şi greu ; ei le împreunau cu alte bucăți de lemn sau de os în aşa fel, încât o dată pătrunse destul de adânc în trup, să nu mai poată fi trase îndărăt fără a sfâşia cumplit carnea sau fără a lăsa aşchii înăuntru.

În părțile nordice ale acestei coaste, pirogile se construiau prin scobirea trunchiului unui copac; compatrioții noştri bănuiră că o asemenea operație trebuie să se fi înfăptuit cu ajutorul focului, deoarece indigenii nu păreau să aibă vreun instrument potrivit acestui scop. Pirogile sunt lungi de vreo patru metri şi atât de înguste, încât s-ar răsturna uşor dacă n-ar fi prevăzute cu o prelungire laterală pentru contrabalansare. Localnicii le pun în mişcare cu ajutorul vâslelor, pe care le mânuiesc cu amândouă mâinile.

Timpul scurt pe care l-au petrecut englezii pe lângă aceşti oameni nu le-a îngăduit să le învețe limba atât cât ar fi dorit.

---

[97] Unelte asemănătoare (primite de la eschimoşii din Pond's Bay de către sir Edward Belcher, C. B.) pot fi văzute în *Colecția Arctică* donată de Barrow şi aflate în sala etnografică de la British Museum. – N. A.

În tovărăşia englezilor, băştinaşii articulau foarte distinct sunetele şi repetau des şi de mai multe ori la rând cuvântul „tut", – care se crede că ar fi fost o expresie de uimire şi de admirație. Privită în ansamblu, limba lor nu suna nici aspru nici nearmonios.

La 24 august 1770 cablul se rupse lângă inel în timp ce încercau să tragă ancora; de aceea trebuiră să arunce o altă ancoră spre a împiedica devierea corăbiei. Ancora pierdută a fost însă regăsită a doua zi dimineața.

Ridicând ancora[98] la 25 august, cârmiră spre nord-vest şi, după câteva ore, una din bărcile ce mergeau înainte semnaliză că apa nu mai este adâncă. Corabia se opri imediat cu toate pânzele întinse. Băgară atunci de seamă că din nou scăpaseră ca prin minune, deoarece bancuri de nisip îi împresurau aproape din toate părțile; felul în care pătrunseseră între ele ar fi provocat ciocnirea încă înainte ca echipajul bărcii să fi observat ceva, dacă nava s-ar fi aflat doar la jumătate de cablu mai spre stânga sau spre dreapta. În după-amiaza zilei, corabia pomi cu ajutorul mareei şi, pe la apusul soarelui, ajunse în afara locului primejdios. Până la 3 septembrie, ea pluti exact spre miazănoapte, menținându-se abia în văzul pământului; şi, deoarece apa nu avea decât adâncimea necesară navigației, repetatele încercări de a aduce vasul mai aproape de țărm, pentru debarcare, nu dădură rezultate; de aceea călătorii noştri luară hotărârea de a coborî pe uscat într-una din bărci, în timp ce corabia se va plimba de colo-colo, în aşteptare. Ca urmare a acestei hotărâri, căpitanul, însoțit de Banks şi de Solander, ieşiră cu barca dar, când ajunseră la vreo două sute de metri de țărm, apa deveni atât de puțin adâncă, încât fură nevoiți să lase

[98] Căpitanul Cook a consemnat următoarele la plecarea din Noua Olandă: „Convins de existența unei trecători prin care am de gând să conduc corabia şi nemaiputând debarca pe coasta răsăriteană a Noii Olande, iar pe partea ei apuseană nemaiavând vreo descoperire nouă de făcut, onoarea în această privință aparținând navigatorilor olandezi, sunt încredințat că țărmul răsăritean de la latitudinea de 38° sud până în acest loc *(Endeavour Strait)* nu a fost văzut nici vizitat de vreun european înaintea noastră. (Extras din *Jurnalul căpitanului Cook, – Arhivele Amiralității, Whitehall,* pag. 297). – N. A.

barca în grija a doi marinari, iar ei să păşească prin apă până la uscat. Îndată ce ajunseră, văzură mai multe urme de picior omenesc pe nisip.

Exploratorii se găseau acum la aproape un sfert de milă de şalupă, când trei băştinaşi se năpustiră ţipând în chipul cel mai sălbatic dinspre pădurea ce se afla la vreo sută de metri mai sus de ei. Alergau întins spre compatrioţii noştri, cel dintâi aruncând cu mâna ceva ce ardea ca pulberea de puşcă, dar fără a face vreun zgomot, în timp ce ceilalţi doi îşi azvârleau lăncile. Atunci englezii traseră, iar băştinaşii se opriră şi aruncară alte lănci; exploratorii îşi încărcară puştile cu gloanţe şi traseră din nou. Sărmanii indigeni o luară acum la sănătoasa, căci fuseseră probabil răniţi în cursul acestui conflict inegal.

Căpitanul Cook şi tovarăşii săi, nevoind să facă rău acelora care poate nu avuseseră vreun gând duşmănos, se retraseră în grabă la barcă şi porniră vâslind prin faţa celor cam optzeci de indigeni ce se adunaseră între timp. Statura lor era cam aceeaşi cu a locuitorilor Noii Galii de sud, însă pielea n-o aveau chiar atât de întunecată.

Întreaga coastă a acestei ţări este joasă, dar acoperită cu copaci şi ierburi într-o bogăţie ce depăşeşte orice descriere.

La data de 16 septembrie ajunseră în apropierea insuliţei numită Rotte şi în aceeaşi zi văzură insula Semau. La ora zece noaptea zăriră în văzduh o lumină roşiatică. Fenomenul, care se întindea cam la zece grade deasupra orizontului, semăna nespus de mult cu aurora boreală, numai că razele de lumină emise de el nu aveau mişcarea tremurătoare. Îl priviră două ore, timp în care strălucirea nu se micşoră.

Deoarece corabia se afla acum departe de insulele deja însemnate pe hărţile de pe bord, ei navigară în cursul nopţii fiind uimiţi, a doua zi dimineaţa, când zăriră o insulă spre vest-sud-vest; se mândriră deci că au făcut o nouă descoperire. Înainte de amiază putură desluşi pe ea case, pilcuri de cocotieri şi mari turme de oi. Priveliştea era binevenită pentru nişte oameni a căror sănătate se resimţea din lipsă de provizii proaspete. Îl delegară îndată pe locotenentul secund să plece cu şalupa şi să caute un loc de debarcare. El luă cu

sine felurite lucruri pe care le socotea a fi pe placul indigenilor.

De pe vas călătorii observară doi călăreți; unul dintre ei purta pe cap o pălărie cu panglică şi era îmbrăcat într-o haină şi o vestă de modă europeană. Aceşti oameni călăreau de colo-colo pe coastă privind cu cea mai mare băgare de seamă spre corabie. Îndată ce barca ajunse la țărm, alți câțiva călăreți şi mai mulți pedeştri se grăbiră într-acolo, aducând nuci de cocos. La un semnal dat din şalupă cu înțelesul că se putea ancora într-un golf ce fusese indicat de indigeni, la oarecare depărtare, corabia ridică pânzele spre a merge în acel loc.

Când locotenentul sosi pe bord, el raportă că nu putuse cumpăra nuci de cocos, deoarece proprietarul lor lipsea; cele aduse îi fuseseră date în schimbul pânzei de in pe care o oferise indigenilor.

El văzuse că mai mulți locuitori ai insulei purtau lanțuri de aur la gât şi erau îmbrăcați în țesături fine de in.

Pe seară, când corabia intră în golful ce le fusese arătat, călătorii noştri zăriră în apropiere un oraş indigen. Ridicară deci un pavilion la catargul din față, apoi traseră trei salve de tun, în timp ce în oraş se înălțau culorile olandeze. Corabia îşi urmă totuşi drumul şi ancoră la ora şapte seara.

În dimineața următoare observară şi pe plajă culorile olandeze; căpitanul înțelese acum că olandezii şi-au făcut o aşezare pe insulă, de aceea trimise pe locotenentul secund ca să le facă cunoscut că duceau lipsă de anumite lucruri.

Locotenentul a fost condus la *raja* sau regele insulei, pe care-l înştiință de însărcinarea sa prin mijlocirea unui tălmaci portughez. *Raja* spuse că era gata să procure corăbiei proviziile proaspete de care avea nevoie, dar că neputând face comerț decât cu olandezii, lor nu le putea vinde nimic dacă nu avea mai întâi încuviințarea acestora; totuşi el va înainta o cerere agentului olandez, singurul alb ce trăia printre ei. Acest agent, numit Lange, se purtă politicos cu locotenentul şi-i spuse că poate cumpăra tot ce doreşte de la locuitorii insulei.

Curând după aceea, *raja* şi Lange îşi manifestară dorința

de-a merge pe bordul vasului, dacă doi oameni din echipajul bărcii ar putea fi lăsați ca ostatici, ca să chezăşuiască întoarcerea lor; locotenentul le făcu plăcerea primind amândouă solicitările şi-i conduse pe bord tocmai în preajma cinei. Mâncarea de căpetenie a acestei mese era carnea de oaie, iar după ce *raja* gustă din ea, ceru să i se dea o oaie englezească – şi singura ce mai rămăsese pe bord i-a fost dăruită. Apoi dori un câine şi Banks îi dădu ogarul său; de asemenea i se mai oferi şi un ochean, după ce Lange le spusese că aşa ceva i-ar fi pe plac.

Oaspeții îi povestiră apoi căpitanului Cook că pe insulă se află găini, porci, oi şi bivoli din belşug, că a doua zi vor trimite multe animale pe țărmul mării, ca el să poată cumpăra cele trebuincioase pentru înzdrăvenirea bolnavilor şi pentru reîmprospătarea proviziilor de drum. Aceste ştiri binevenite însufleţiră mult adunarea, iar sticla începu să facă ocolul mesei cu atâta sprinteneală, încât lui Lange şi însoțitorului nu le mai trebui mult ca să se îmbete. Ei îşi păstrară totuşi cumpătul şi plecară înainte de a se fi amețit de-a binelea.

A doua zi, căpitanul, însoțit de mai mulți membri ai echipajului, coborî pe țărm pentru a întoarce vizita *raja*-lei. Când debarcară, se supărară băgând de seamă că vitele nu fuseseră aduse pe plajă. Continuară totuşi drumul spre oraş.

Au fost poftiți la masă de către *raja,* dar acesta nu luă parte la ospăț deoarece aici nu se obişnuia să se stea jos împreună cu musafirii. Prânzul lor consta din carne de porc şi orez, foarte gustoase fiecare în felul lor, servite în treizeci şi şase de farfurii şi trei oale de pământ pline cu un fel de supă în care fusese fiartă carnea de porc. Lingurile din frunze erau atât de mici, încât oaspeții, cât erau de înfometați, greu au avut răbdarea să le întrebuințeze.

La sfârşitul mesei, căpitanul invită pe *raja* să bea vin cu el, însă acesta refuză, spunând că cel ce ospătează o societate nu trebuie niciodată să se îmbete cu musafirii săi.

După ce sticla circulă câtva timp, căpitanul Cook întrebă de soarta vitelor despre care primise făgăduieli că vor fi aduse pe plajă. Atunci Lange îl încunoştință că, printr-o

scrisoare primită de la guvernatorul Concordiei, din Timor, i se dăduseră instrucțiuni să aprovizioneze nava, în caz că ea s-ar opri pe insulă şi ar avea nevoie de hrană, dar să nu-i îngăduie staționarea aci mai mult decât se dovedea necesar. În afară de aceasta, să nu permită să se facă daruri indigenilor de rang inferior; totuşi, adăugă el, măruntele gesturi de politețe din partea indigenilor puteau fi răsplătite cu mărgele sau orice alt articol de mică valoare. Călătorii noştri bănuiră, ca un lucru mai mult ca sigur, că întreaga poveste era o născocire de-a lui Lange, scornită pentru a atrage toate darurile mai de preț în propriul său buzunar.

Curând după aceea căpitanul a fost înştiințat că se mânaseră câteva oi pe plajă, dar niciun porc şi niciun. bivol, şi că fuseseră din nou îndepărtate înainte ca oamenii să apuce să aducă de pe corabie blănii de plată. Adânc lovit şi dezamăgit că nu putea căpăta principalele articole de care avea nevoie, căpitanul protestă pe lângă Lange, care îi spuse că, dacă el şi ofițerii săi s-ar fi dus la fața locului, Sar fi putut cumpăra orice ar fi dorit, dar că indigenii îşi închipuiau că marinarii vor să-i înşele cu monede false.

Acestei poveşti nu-i dădură mai multă crezare decât celei precedente; totuşi, pentru a nu pierde timp într-un moment atât de important, căpitanul se îndreptă deîndată spre plajă, unde însă nu mai găsi nicio vită de vânzare. În lipsa lui, Lange îl informă pe Banks că indigenii sunt jigniți de faptul că marinarii nu le-au oferit aur pe mărfurile lor, pe care nu voiau să le vândă pe niciun alt metal; dar Banks, scârbit să continue o convorbire cu un om ce se făcuse vinovat de asemenea şiretlicuri repetate, îl părăsi pe loc.

La 20 septembrie, căpitanul Cook şi doctorul Solander coborâră din nou pe țărm. În timp ce ultimul purcese spre oraş în căutarea lui Lange, căpitanul rămase pe plajă cu gândul să cumpere vite. Aci se află un bătrân care fusese distins cu rangul de prim-sfetnic, deoarece părea învestit cu o autoritate demnă de luat în seamă; spre a-i câştiga prietenia, căpitanul îi dărui un ochean. În prezent nu se mai adusese nimic la vânzare afară de un bivol prăpădit, pentru care băştinaşul cerea cinci guinee. Deşi căpitanul ştia că

prețul acesta reprezintă îndoitul valorii mărfii, el propuse totuşi trei guinee ca unul ce era doritor să înceapă târgul cu orice preț. Vânzătorul spuse că nu putea primi banii până ce nu-l informa pe *raja* de prețul oferit; trimise, aşadar, un om, care se înapoie curând de la *raja* cu vestea că cinci guinee ar fi prețul cel mai scăzut; însă căpitanul refuză să plătească atât; atunci se repezi un al doilea mesager oare întârzie multă vreme şi îl lăsă pe căpitanul Cook să-l aştepte cu nerăbdare; între timp apăru doctorul Solander escortat de peste o sută de băştinaşi, dintre care câțiva țineau lănci în mâini, iar restul erau înarmați cu puşti. Ajungând la locul de târg, doctorul îl informă pe căpitan că Lange îi tălmăcise un mesaj al *raja*-lei, al cărui înțeles era că indigenii nu au chef să încheie vreun târg cu englezii, fiindcă aceştia nu vor să dea nimic peste jumătate din valoarea reală a lucrurilor oferite spre vânzare şi că orice fel de negoț va fi oprit începând de a doua zi.

Englezii nu se mai îndoiră că presupusul ordin al *raja*-lei era tot o născocire de-a lui Lange şi complicilor săi în vederea stoarcerii de bani; în timp ce chibzuiau cum ar trebui să acționeze în această împrejurare grea, unul din tovarăşii lui Lange începu să izgonească pe băştinaşii care aduseseră spre vânzare sirop de palmieri şi păsări, precum şi pe ceilalți care acum mânau oi şi bivoli spre târg.

Tocmai în acel moment, căpitanul Cook se uită spre bătrânul ce fusese distins cu titlul de prim-sfetnic; părându-i-se că citeşte pe fața lui dezaprobarea vru să-şi mărească avantajul şi, apucând mâna indigenului, îi dărui o veche sabie lată. Darul, în momentul potrivit, avu cel mai bun efect, primul sfetnic, fermecat de acest semn de distincție şi socotindu-se deosebit de onorat, dădu poruncile necesare şi târgul pomi să se desfăşoare cu mare repeziciune. Băştinaşii, zeloşi să procure toate cele solicitate, aduseră vitele spre vânzare şi piața se umplu în scurtă vreme cu de toate. Căpitanul Cook plăti cu zece guinee primii doi bivoli; dar după aceea îi cumpără la schimb, dând câte o puşcă pentru fiecare; cu acest preț ar fi putut obține oricâți ar fi vrut. Nu încăpea nicio îndoială că Lange avea să primească partea sa

din câştigul primelor două vânzări şi că motivul pentru care spusese că indigenii nu acceptă decât aur în schimbul vitelor era că, în felul acesta, el poate împărți câştigul mai uşor.

Obținând deci, în cele din urmă, proviziile proaspete trebuincioase, căpitanul Cook se pregăti să ridice ancora.

Insula se numeşte Savu; aşezată la 10° 35' latitudine sudică şi la 237° 30' longitudine vestică, fusese până acum foarte puțin cunoscută sau eronat descrisă. Lungimea ei măsura între treizeci şi cincizeci de kilometri, dar nu i s-a putut stabili lățimea. Când *Endeavour* se oprise acolo, anotimpul uscat se apropia de sfârşit; nu plouase de vreo şapte luni; de aceea nu se putea vedea curgând niciun râu cu apă dulce, iar indigenii se alimentau doar de la mici izvoare situate la oarecare depărtare înăuntrul țării.

Pe lângă mei şi porumb, insula producea tutun, bumbac, betel, tamarinzi, tei, portocale, manghieri, piper, orez, pepeni şi alte fructe tropicale. Se mai cultivau aici o cantitate neînsemnată de scorțişoară precum şi diferite legume europene.

Bivolii văzuți pe această insulă erau cam cât boii de mari, deşi nu cântăreau mai mult de jumătate din greutatea acestora, căci pierduseră mult în greutate în cursul ultimului anotimp secetos; carnea lor era totuşi suculentă şi de un gust ales. Aveau coarnele întoarse spre spate, nişte urechi deosebit de mari şi erau aproape lipsiți de păr. Alte animale domestice de pe insulă erau câinii, pisicile, porumbeii, găinile, porcii, caprele, oile, măgarii şi caii.

Caii depăşeau rareori 1,30 m înălțime, dar erau iuți şi călcau firesc şi viguros. Oile cam semănau cu caprele şi de aceea erau numite *cabritos.* Coasta mării procură locuitorilor broaşte țestoase, deşi nu în prea mare cantitate.

INDIGEN DIN INSULA SAVU

Băştinaşii insulei Savu sunt de statură mai curând sub cea mijlocie; părul lor e negru şi țepos, iar culoarea feței cafenie-închis la oamenii de tot rangul, atât la cei ce stăteau în aer liber, cât şi la cei ce trăiau mai mult în casă. Bărbații sunt bine legați şi vioi, iar trăsăturile lor se deosebesc mult de la unul la altul; femeile, dimpotrivă, au un singur tip de trăsături, sunt foarte scunde şi robuste.

Îmbrăcămintea bărbaților este alcătuită din două bucăți de pânză de bumbac, dintre care una se leagă în jurul mijlocului, marginea ei inferioară fiind petrecută destul de strâns printre picioare iar cea de sus lăsată liberă, pentru a întocmi un fel de buzunar în care se pun cuțitele şi alte obiecte; cealaltă bucată este trecută pe sub cea dintâi pe la spatele purtătorului, iar capetele îi sunt aduse peste umeri şi vârâte

în buzunarul din față. Femeile întind marginea de sus a primei bucăți peste mijloc, în timp ce extremitatea inferioară le cade până în dreptul genunchilor, formând un fel de fustă; cealaltă bucată de pânză se prinde de-a curmezişul pieptului şi pe sub brațe. Această pânză este țesută de indigeni din fire vopsite în albastru şi, deoarece e de diferite nuanțe, pare foarte frumoasă. Ei poartă o mulțime de podoabe felurite.

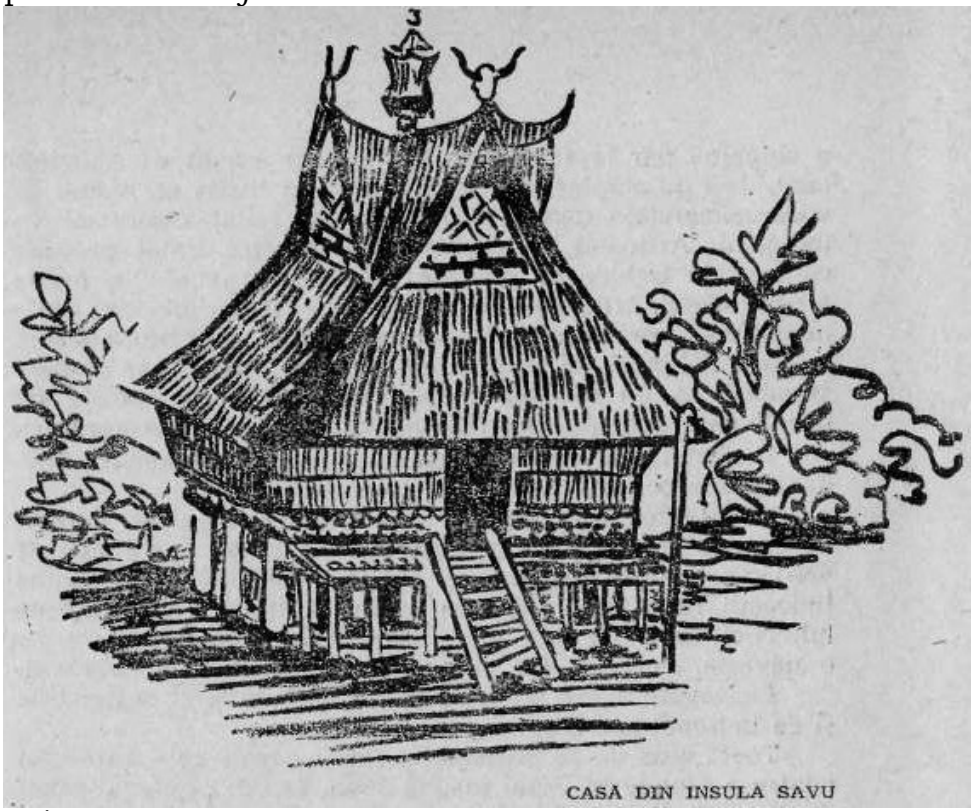
Casele de pe insula Savu au diverse mărimi – de la şase până la o sută douăzeci de metri lungime, după rangul locuitorului – şi sunt aşezate pe stâlpi la un metru sau doi deasupra pământului. Ele se împart, în general, în trei încăperi de mărime egală, cea din mijloc fiind rezervată folosinții femeilor; uneori, laturile clădirii mai cuprind şi camere mai mici, iar acoperişul este alcătuit din frunze de palmier.

Indigenii consumă carnea tuturor animalelor domestice de pe insulă, dar preferă porcul tuturor celorlalte; în ordinea preferinței urmează calul, bivolul şi păsările domestice. Carnea de pisică şi de câine se consumă de asemenea mult mai mult decât cea de capră şi de oaie. Aceşti oameni rareori mănâncă peşte.

Palmierul-evantai este cel mai important şi mai util copac de pe insulă, foloasele lui fiind şi mari şi multiple. De îndată ce-i dau mugurii, indigenii îi taie şi, legând sub ei coşulețe făcute din frunzele arborelui, adună în ele licoarea ce picură; aceasta, având gustul vinului slab, este băutura obişnuită a tuturor locuitorilor. Frunzele au variate întrebuințări: la fabricarea pipelor, umbrelelor, ceştilor, coşurilor, acoperişurilor de case. Fructul atinge mărimea unui nap matur, dar indigenii nu-l prea apreciază.

Insula se împarte în cinci provincii, fiecare având un *raja* sau guvernator principal. Locuitorii se grupează de asemenea în cinci ranguri: *raja,* proprietarii de pământ, meşteşugarii, plugarii şi sclavii. Respectul de care se bucură proprietarii este în funcție de întinderea moşiilor şi de numărul de sclavi. Ei sunt cumpărați şi vânduți o dată cu proprietățile de care aparțin; un sclav se cumpără separat cu prețul de vânzare al unui porc gras. Deşi proprietarul poate vinde sau dărui robii

o dată cu pământurile, puterea sa asupra lor este limitată, căci lui nu i se îngăduie nici măcar să-i lovească fără permisiunea *raja*-lei.

CASĂ DIN INSULA SAVU

În general indigenii sunt bine legați şi sănătoşi – şi ajung, pe cât se pare, la adânci bătrâneţe. Variola şi-a croit drum până în această insulă, unde este tot atât de temută şi de urâtă ca şi ciuma. Când boala atacă pe vreunul din ei, el este dus la mare depărtare de orice locuință, iar hrana i se întinde cu ajutorul unei prăjini lungi, căci nimeni nu se încumetă să se apropie de bolnav, care este astfel lăsat în voia soartei între viață şi moarte.

Portughezii au vizitat insula Savu aproape de la primele lor călătorii prin aceste părți ale lumii şi au înființat pe ea o colonie; dar la scurtă vreme au fost urmați de olandez, care, deşi nu stăpâneau formal insula, au trimis un număr de vase comerciale pentru a încheia un tratat comercial cu indigenii.

Articolul de căpetenie al acestui tratat prevede că *raja*-lele trebuie să procure olandezilor anual din insula lor mirodenii, orez, porumb şi celelalte; iar ei urmează să le înapoieze contravaloarea în rachiu de orez, cuțitărie, mărfuri, țesături de in şi de mătase. La această înțelegere, *raja*-lele stipulară ca un rezident olandez să rămână permanent pe insulă pentru a observa îndeplinirea părții lor de contract.

De îndată ce încheiară tratatul, olandezii îl numiră rezident pe Lange, care se afla pe insulă de zece ani.

Moralitatea acestui popor este din cele mai pure. Rareori se comite vreo tâlhărie şi niciodată un omor. Dacă se iscă vreo ceartă între băştinaşi, ei supun de îndată neînțelegerea judecății *raja*-lei şi rămân pe deplin mulțumiți cu hotărârea lui. Niciunui om nu-i este îngăduit să aibă mai mult de o nevastă. Purtarea lor este deci cu desăvârşire virtuoasă.

Endeavour ridică pânzele din insula Savu la 21 septembrie şi se îndreptă spre soare-apune.

Toată ziua de 28 septembrie ținură cârma spre nord-vest pentru a ajunge în văzul insulei Java. La 30, căpitanul primi de la majoritatea ofițerilor şi marinarilor jurnalele lor de călătorie, în privința cărora îi povățui să păstreze cea mai adâncă taină, mai luă asupra sa şi jurnalul de bord. Noaptea următoare, în cursul unei furtuni cu tunete şi trăznete, apăru către răsărit, în lumina fulgerelor, Java.

În zorii dimineții de 2 octombrie ajunseră în apropierea coastei javaneze, de-a lungul căreia navigau în prezent. Deoarece credinciosul lor prieten indian, Tupia, era pe atunci foarte bolnav, căpitanul trimise la țărm o barcă ce urma să-i aducă ceva fructe proaspete şi să procure nutreț pentru bivoli. În câteva ore marinarii făcură rost de proviziile după care fuseseră trimişi şi se înapoiară pe corabia care înaintă, în cursul nopții, cu viteză redusă.

La 3 octombrie, dimineața, întâlniră corabia poştală olandeză care naviga în urma navei *Endeavour*. *Master*-ul olandez aduse două registre: într-unul înscrise numele căpitanului şi al vasului, pentru a fi trimis guvernatorului şi Consiliului Indiilor, iar în celălalt registru rugă pe câțiva din echipaj să înscrie de asemenea numele vasului şi al căpitanului, de

unde veneau şi spre ce port se îndreptau.

Curând după aceea corabia trebui să arunce ancora din lipsă de vânt. Totuşi, pornindu-se o boare, ea îşi reluă drumul până în dimineaţa următoare, când a fost din nou nevoită să ancoreze din pricina repeziciunii curentului. În ziua aceea şi a doua zi, ridicară şi lăsară ancora de mai multe ori. La 8 octombrie fură din nou siliţi să ancoreze în apropierea unei mici insule netrecută pe vreuna din hărţile lor. Era una dintre cele ce poartă numele de Milles Isles. Solander şi Banks, debarcând, adunară câteva plante şi împuşcară un liliac care avea un metru în lungime măsurat de la un vârf la celălalt al aripilor.

La puţin timp după ce aceşti doi călători se înapoiară pe corabie, sosiră într-o luntre câţiva malaiezi aducând cu ei, spre vânzare, bostani, peşte uscat şi broaşte ţestoase, dintre care una, pe care o vândură cu un dolar, cântărea aproape şaptezeci şi cinci de kilograme.

Corabia navigă acum încet până la căderea nopţii, iar când se porni briza de uscat, cârmi spre est-sud-est, pentru ca în ziua următoare să ajungă în rada Bataviei.

Nici nu ancoraseră bine şi observară o corabie cu o flamură ce flutura la catarg; de la această corabie se trimise o barcă ai cărei marinari doreau să afle numele vasului şi al comandantului. Căpitanul Cook dădu răspunsurile pe care le crezu potrivite, iar ofiţerul ce conducea barca plecă. Acesta, ca şi echipajul însoţitor, erau atât de măcinaţi de climatul nesănătos, încât păreau nişte umbre de oameni; căpitanul îi socoti ca o tristă prevestire a prăpădului pe care moartea avea să-l semene în curând şi printre oamenii săi; totuşi, pentru moment, nu se afla niciun invalid pe bord, în afara lui Tupia. Marinarii englezi nu păreau să dea atenţie faptului că boala ar putea ataca un grup de oameni atât de căliţi în diverse clime ca ei, dar vai! nu aveau nici cea mai mică idee despre molima necruţătoare care bântuia la Batavia.

Ofiţerii şi marinarii fiind de părere că nu mai puteau scoate corabia pe mare în starea ei actuală, căpitanul decise să ceară îngăduinţa de a curăţi carena acolo; întrucât aflase că cererea trebuia făcută în scris, alcătui o petiţie şi puse să

fie tradusă în limba olandeză. v

La 10 octombrie 1770, căpitanul şi ceilalți ofițeri coborâră pe țărm şi se duseră la singurul englez ce locuia pe atunci în Batavia. Acesta, numit Leith, îşi primi compatrioții în chipul cel mai civilizat şi îi tratâ la prânz cu multă ospitalitate.

După-amiază căpitanul Cook merse la guvernatorul general, dare-l întâmpină cu politețe şi-i spuse să aştepte întrunirea Consiliului de a doua zi dimineața, când se va prezenta petiția lui şi toate cele cerute îi vor fi lesne acordate.

Târziu, spre seara acelei zile, se stârni o furtună din cele mai cumplite, cu tunete şi trăznete, însoțită de o ploaie foarte deasă, care vătămă un vas al Indiilor Răsăritene Olandeze atât la catarge, cât şi la greement. *Endeavour,* deşi în apropierea navei olandeze, scăpă fără vreo pagubă; aceasta se datora, după părerea căpitanului Cook, unui lanț electric care condusese fulgerul peste bordul vasului[99]. O santinelă de pe puntea corăbiei *Endeavour,* care tocmai încărca puşca în timpul furtunii, a scăpat-o din mână şi ea s-a sfărâmat. Lanțul electric arăta ca un şuvoi de foc, iar corabia s-a zguduit puternic.

A doua zi căpitanul Cook aşteptă pe cei din Consiliu, care îl înştiințară că toate cele cerute îi vor fi acordate.

Prietenul nostru, Tupia, care până atunci fusese foarte greu bolnav pe bord, se încăpățâna să refuze orice medicament ce i se dădea. Banks ceru atunci să fie adus în locuința lui, în speranța că acolo şi-ar putea recăpăta sănătatea. Cât

[99] „După toate probabilitățile, am fi împărtăşit soarta olandezului dacă nu am fi avut lanțul electric pe care de-abia îl instalasem. Acesta purtă fulgerul sau materia electrică peste bord, în afara corăbiei. Zguduitura a fost atât de tare că scutură simțitor întregul vas. Iată un singur exemplu, dar îndestulător, pentru a recomanda asemenea lanțuri tuturor felurilor de corăbii". (Extras din Jurnalul căpitanului Cook, – Arhivele Amiralității, Whitehall).

N. B. – Recomandarea aceasta n-a fost luată în seamă timp de mai bine de o jumătate de veac. Astăzi însă, toate navele sunt înzestratei cu conductorii lui sir Snow Harris şi niciun accident nu s-a întâmplat – după ştiința editorului – vreunui vas astfel echipat, deşi mai multe dintre ele au fost lovite. Cele neechipate în acest mod sufereau înainte vreme numeroase stricăciuni şi multe vieți de viteji fuseseră pierdute în împrejurări asemănătoare. – N. A.

timp stătuse pe corabie şi chiar după ce l-au aşezat în barcă se arăta indispus şi cu moralul foarte scăzut; dar în clipa în care a ajuns în oraş, întreaga lui făptură păru că se însufleţise. Casele, trăsurile, oamenii şi multe alte lucruri erau cu totul noi pentru el şi, în prezenţa unor privelişti atât de încântătoare, trăsăturile feţei sale oglindeau o adâncă uimire. Dacă Tupia se minuna de ceea ce vedea, băiatul său, Tayota, era cu desăvârşire fermecat; ţopăia de-a lungul străzilor şi se bucura straşnic, privind tot ce vedea cu cea mai serioasă dorinţă de a cunoaşte şi cu mare curiozitate.

Dintre toate lucrurile înconjurătoare care-i atrăgeau atenţia lui Tupia, nimic nu-l izbi mai mult ca varietatea veşmintelor purtate de locuitorii Bataviei; vru să cunoască motivul acestei diversităţi ce i se părea atât de neobişnuită şi, când află că oamenii de naţiuni felurite se îmbrăcau după moda propriei lor ţări, ceru şi el îngăduinţa să le urmeze obiceiul; dorinţa i se îndeplini uşor şi cineva a fost trimis pe corabie ca să aducă nişte pânză din Pacificul de Sud, iar el se îmbrăcă pe loc în costumul din Otaheite.

Căpitanul Cook făcu demersuri pe lângă mai multe persoane în scopul de a i se împrumuta banii trebuincioşi acoperirii cheltuielilor necesitate de reparaţia corăbiei; dar, neputând găsi în tot oraşul pe cineva care să aibă la îndemână suma trebuincioasă sau care să vrea s-o avanseze, trebui să facă o intervenţie la guvernator; acesta dădu ordine să i se furnizeze suma cerută din tezaurul Companiei Indiilor Răsăritene Olandeze.

După ceva mai mult de o săptămână petrecută la Batavia, începură să se facă simţite urmările nefaste ale climei. Doctorul Solander şi Banks se îmbolnăviră de friguri; cei doi slujitori ai lui Banks se simţeau nespus de rău; băiatul indian Tayota avea aprindere de plămâni; iar Tupia era într-o stare atât de gravă, încât îl socoteau pierdut. Îmbolnăvirea se datora în parte căldurii, în parte aşezării oraşului ce se învecina cu o mlaştină, cât şi duhorii din canalele murdare de care oraşul era împresurat[100].

[100] Într-o scrisoare interesantă, datată numai cu trei zile mai înainte, căpitanul Cook dă amănunte asupra călătoriei sale atât de rodnice şi

La 26 ale lunii, foarte puțini oameni din echipaj se simțeau îndeajuns de zdraveni spre a fi gata la datorie, în această zi se ridică un cort pentru ei. Tupia ceru atunci să fie dus pe corabie, în speranța că va respira un aer mai curat decât în oraş, dar cererea lui nu putu fi împlinită, deoarece navei i se dăduse jos greementul şi se făceau pregătirile pentru calaj şi pentru reparațiile fundamentale. Cu toate astea, la data de

---

notează că „bolile nu l-au făcut să piardă niciun om"; descrie apoi cu tristețe relele efecte ale climatului din Batavia, la care se adăuga poate şi necumpătarea oamenilor în clipa sosirii navei în acel loc:

Nava „*Endeavour*" lângă Batavia
23 octombrie 1770

„Domnule, vă rog să încunoştințați pe lorzii din Consiliul Amiralității că am părăsit Rio de Janeiro la 28 decembrie 1768, iar la 16 ianuarie următor am sosit la Success Bay, în strâmtoarea La Maire, unde ne-am împrospătat proviziile de lemne şi apă; la 21 a aceleiaşi luni am părăsit strâmtoarea La Maire pentru a sosi la Otaheite la 13 aprilie. În călătoria noastră spre această insulă am urmat un curs mult mai vestic decât a făcut vreodată altă corabie; devierea nu ne-a dat însă prilejul să descoperim nimic până la tropic, unde am întâlnit mai multe insule necunoscute. Pe insula Otaheite, am fost întâmpinați cu toată prietenia dorită şi am avut grijă să ne punem în siguranță în aşa fel încât să fim la adăpost de o eventuală încercare de izgonire chiar dacă s-ar fi răsculat întreaga insulă.

Cu câteva zile înainte de 3 iunie, când trebuia să observăm trecerea planetei Venus, am trimis pe locotenentul Hicks spre răsăritul insulei, iar pe locotenentul Gore cu alți ofițeri (cărora le dăduse instrucțiuni domnul Green) pe insula York, pentru a avea sorți mai buni de izbândă în cazul că vizibilitatea ar fi fost neprielnică; dar, în această privință am avut atâta noroc, încât observațiile s-au efectuat în amândouă locurile în cele mai bune condiții. Până să ne pregătim de plecare din această insulă s-a făcut 13 iulie; apoi a mai trecut o lună, în care timp am cercetat alte câteva insule aşezate mai spre apus, înainte de a cârmi spre sud. La 14 august am descoperit o mică insulă situată la 22° 27' latitudine sudică şi 150° 47' longitudine vestică. După ce am părăsit această insulă, am continuat drumul spre sud, îndreptându-ne puțin către răsărit până ce am ajuns în latitudinea de 40° 12' sud, fără a zări cea mai mică urmă de pământ. Apoi am navigat spre apus între latitudinile de 30° şi 40° până la 6 octombrie, zi în care am dat de coasta răsăriteană a Noii Zelande, care este alcătuită din două insule mari ce se întind de la 34° la 48° latitudine sudică, după cum am constatat navigând în jurul amândurora. La 1 aprilie 1770 am părăsit Noua Zelandă şi am ținut cârma spre vest până ce am dat de coasta răsăriteană a Noii Olande, la latitudinea sudică de 38°. Am mers

28 octombrie, Banks îl însoți pe Tupia pe insula lui Cooper, unde se întinsese pentru el un cort aşezat în aşa fel, încât să fie răcorit alternativ de briza de uscat şi de briza mării; bietul om arătă multă recunoştință pentru faptul că i se dăduse un adăpost atât de plăcut.

La 5 noiembrie muri Monkhouse, chirurgul, a cărui pierdere se resimți cu atât mai mult cu cât fusese un om

---

de-a lungul țărmului acestei țări spre nord, debarcând în locurile ce mi s-au părut prielnice, până ce am ajuns la latitudinea de 15° 45' sud unde, în noaptea de 10 iunie, ne-am ciocnit de un recif şi unde am zăcut douăzeci şi trei de ore suferind stricăciuni foarte însemnate. Aceasta a fost o lovitură fatală pentru tot restul călătoriei, deoarece ne-am văzut nevoiți să ne adăpostim la primul liman întâlnit, unde pentru repararea stricăciunilor suferite am zăbovit până la 4 august; dar în cele din urmă am ieşit în larg cu o corabie cu spărturi; apoi am plutit din nou pe lângă țărm spre miazănoapte, şi am avut parte de cea mai primejdioasă navigație pe care a îndurat-o vreodată o corabie. La 22 a aceleiaşi luni, găsindu-ne la latitudinea 10° 30' sud, am descoperit o trecere spre Oceanul Indian, între extremitatea nordică a Noii Olande şi Noua Guinee. După ce am străbătut această strâmtoare, m-am îndreptat spre coasta Noii Guinee, pe care am atins-o la 29 august; dar găsind că este absolut necesar să curăț carena corăbiei pentru a-i astupa fisura înainte de a purcede spre patrie, nu m-am oprit aici, ci am părăsit această coastă la 3 septembrie, grăbindu-mă spre Batavia, unde am ajuns la 10 curent; curând după aceea am obținut îngăduința guvernatorului şi a Consiliului de a curăți carena la Onrust; tocmai am fost acolo de-a lungul cheiului, pentru a ne scoate lucrurile etc.

Trimit alăturat o copie a jurnalului meu cuprinzând faptele din cursul întregii călătorii, împreună cu hărțile pe care am avut răgazul să le copiez şi care socotesc că vor fi deocamdată îndestulătoare pentru a ilustra jurnalul amintit. Am însemnat, fără a ascunde adevărul şi fără a adăuga comentarii, toate întâmplările călătoriei şi am făcut numeroasele observații şi descrierile pe care le-am socotit de cuviință, cât am putut de bine. Deşi descoperirile din această călătorie nu sunt mari, mă mândresc că, aşa cum sunt, ele pot îndreptăți atenția lorzilor. Cu toate că n-am izbutit să dau peste mult discutatul continent sudic, la care eu țin atât de mult şi care, poate, nu există, sunt încredințat că nedesăvârşirea acestei descoperiri nu poate să fie pusă pe socoteala mea. Dacă am fi avut norocul să nu fim zvârliți pe țărm, s-ar fi înfăptuit mult mai mult în ultima etapă a călătoriei; totuşi, aşa cum stau lucrurile, presupun că se va aprecia că ea a fost la fel de fructuoasă ca oricare din cele ce s-au întreprins până acum în Pacificul de Sud în acelaşi scop. Planurile desenate după locurile prin care am trecut au fost executate cu toată

priceput în meseria lui; el căzu jertfă aerului pestilențial al ținutului, într-un timp când priceperea lui era cât se poate de necesară.

Moartea secera acum cu paşi grăbiți pe aventuroşii noştri călători, care erau tot atât de neputincioşi să i se împotrivească cât şi să fugă de îmbrățişările ei. Au fost tocmiți mai mulți servitori malaiezi ca să îngrijească de bolnavi; dar aceşti oameni erau aşa de nepăsători față de îndatoririle lor, încât nu rareori cel ce zăcea trebuia să se dea jos din pat da să-şi caute slujitorul. Băiatul indian Tayota, şi-a dat sufletul la 9 a lunii, iar Tupia, a cărui dragoste duioasă pentru tânăr putea fi egalată doar de aceea a unui părinte față de copilul său favorit, a fost atât de lovit de această pierdere, încât era clar că nu avea să-i supraviețuiască mult.

Între timp se cercetase cu grijă fundul corăbiei, şi întreg echipajul avea motive puternice să fie mulțumit că în cursul unei traversări de mai multe sute de mile prin cele mai primejdioase mări de pe fața pământului nu i se întâmplase nimic prea grav; învelişul fusese smuls de pe vas în mai

---

grija şi precizia pe care răgazul şi împrejurările ni le-au îngăduit, – şi sunt sigur că puține părți ale lumii au latitudini şi longitudini stabilite mai exact. În această îndeletnicire am fost foarte mult ajutat de domnul Green care, în tot cursul călătoriei, nu a lăsat să-i scape vreun prilej de-a face observații pentru stabilirea longitudinii; iar numeroasele descoperiri valoroase, făcute de domnul Banks şi doctorul Solander în problemele de istorie naturală, precum şi în alte domenii folositoare lumii învățaților, nu pot să nu contribuie foarte mult la succesul călătoriei.

Ca să fiu drept cu ofițerii şi cu întregul echipaj, trebuie să spun că au îndurat toate oboselile şi primejdiile călătoriei cu buna dispoziție şi vioiciunea care vor face întotdeauna cinste marinarilor britanici; iar eu am mulțumirea să anunț că bolile nu m-au făcut să pierd niciun om în tot cursul călătoriei.

Trag nădejde că reparațiile de care corabia are nevoie nu vor fi atât de însemnate, încât să ne rețină vreme prea îndelungată. Puteți fi sigur că nu-mi voi îngădui nicio întârziere fără rost, aci sau în altă parte, ci mă voi întoarce pe calea cea mai scurtă spre patrie.

Am onoarea să fiu, cu cel mai mare respect, domnule, al dv. prea ascultător şi plecat servitor.

(semnat) James Cook".

(Din scrisoarea originală a căpitanului Cook, *Arhivele Amiralității, Whitehall. Scrisorile căpitanului Cook, vol. 22).*

multe locuri, chila falsă se desprinsese, chila principală era grav avariată, câteva scânduri suferiseră stricăciuni grele şi trei dintre ele deveniseră mai subțiri decât talpa unei ghete.

Întrucât Solander şi Banks erau măcinați de boală, medicul care îi îngrijea le recomandă aerul de țară ca singurul lucru ce mai putea eventual să-i însănătoşească, după dorințele prietenilor lor. Închiriară, prin urmare, locuința de țară a stăpânului hotelului, care se obligă să le facă rost de sclavi şi de cele trebuincioase mesei; dar cum păţiseră destule din cauza nepriceperii acestor sclavi, cumpărară două malaieze, care deveniră în scurtă vreme excelente infirmiere, datorită gingăşiei fireşti dare face atâta cinste sexului lor. În timp ce bolnavii se străduiau să-şi recapete sănătatea, sărmanul Tupia căzu victimă bolii şi durerii ce o încerca din cauza morții lui Tayota. Au fost îngropați amândoi în insula Edam.

În acest timp doar vreo zece oameni din tot echipajul corăbiei erau în stare să muncească; ei se îndeletniceau cu căratul apei şi al proviziilor pe bord, precum şi cu instalarea greementului[101].

Acum se îmbolnăvi şi căpitanul Cook, iar Sporing şi un marinar care îngrijeau pe Banks şi pe Solander la locuința lor de la țară fură atinşi de febră recurentă. Cu timpul se făcură ceva mai bine, deşi convalescența lor dură mult. Casa lor era aşezată pe malurile unui pârău, care desigur că ajuta la circulația aerului; locul era în acelaşi timp deschis brizei marine.

În noaptea de 25 noiembrie, timp de 4 ore căzu o aversă de ploaie atât de abundentă cum navigatorii nu-şi puteau aminti să mai fi văzut alta la fel. Ploaia curgea prin toate

---

[101] „Mortalitatea europenilor în Batavia depăşeşte cu mult cele ştiute despre orice alte colonii, întrecând chiar ravagiile din cele mai necruțătoare insule vest-indiene. Am avut într-adevăr, în propriul nostru caz, o dovadă fatală a vrăjmăşiei climatului, cu toate că se luaseră toate măsurile pentru apărarea sănătății echipajului. Un fel de dizenterie însoțită de febră tifoidă s-a dezlănțuit pe bord şi s-a prelungit cu mai multă sau mai puțină gravitate în tot restul călătoriei. Nu avusesem nicio pierdere până la sosirea noastră în acest loc, dar de aici şi până la sfârşitul expediției muriră nu mai puțin de cincizeci de oameni”.

(Călătoria lui Barrow în Cochinchina, cu nava „Lion”, pag. 179).

ungherele casei lui Banks, iar prin încăperile situate mai jos trecea un şuvoi de apă care ar fi putut învârti o moară. Deoarece Banks era acum destul de înzdrăvenit, se duse în ziua următoare la Batavia şi rămase uimit văzând că locuitorii îşi atârnaseră aşternuturile la uscat. Pe la 26 a lunii se porni musonul vestic. În timpul zilei sufla dinspre nord sau nord-vest, iar în cursul nopții dinspre sud-vest. În mai multe nopți fusese precedat de tunete puternice şi de ropote de ploaie.

Țânțarii, a căror tovărăşie fusese destul de neplăcută în timpul uscăciunii, începură acum a roi în cete uriaşe, înălțându-se din băltoace ca albinele din stup. Erau nespus de supărători noaptea, dar durerea provocată de înțepăturile lor, deşi foarte usturătoare, nu dura de obicei mai mult de o jumătate de oră; ziua atacau rareori. Broaştele orăcăiau necontenit prin şanțuri, semn neîndoios că începuse anotimpul umed şi că de aici înainte se puteau aştepta zilnic la ploaie.

Corabia reparată, bolnavii aduşi pe bord şi majoritatea proviziilor de apă şi celelalte încărcate, porniră de la Onrusi la 8 decembrie şi se opriră în rada Bataviei.

La 24 decembrie căpitanul Cook îşi luă rămas bun de la guvernator, precum şi de la alți câțiva oameni de seamă care îi arătaseră o deosebită bunăvoință. Îndată după aceea se urcă pe bord însoțit de Banks şi de ceilalți care locuiseră până atunci în oraş, în dimineața următoare porniră cu pânzele sus. De la sosirea navei în rada Bataviei tot echipajul de pe bordul ei fusese bolnav, cu excepția îngrijitorului de vele care, deşi număra peste şaptezeci de ani, totuşi se îmbătase în fiecare zi în timpul şederii lor acolo! *Endeavour* îşi înmormântase în Batavia şapte dintre oamenii săi şi anume, pe Tupia şi feciorul său, trei marinari, servitorul astronomului Green şi chirurgul; în momentul plecării vasului, patruzeci de oameni din echipaj erau suferinzi, ceilalți fiind atât de slăbiți de recenta lor boală, încât abia îşi puteau îndeplini îndatoririle.

Oraşul Batavia este aşezat la 6° 10’ latitudine sudică şi 106° 50’ longitudine estică față de meridianul Greenwich. El

se înalță pe marginea unui golf mare, la ceva mai mult de douăzeci de mile de strâmtoarea Sunda, pe coasta nordică a insulei Java, pe un teren jos şi mlăştinos. Mai multe râulețe, ce izvorăsc din munții Blaeuwen Berg, la şaptezeci de kilometri înăuntrul țării, se varsă în mare în acest loc după ce mai întâi taie oraşul în diferite direcții. Canale largi cu apă aproape stătătoare străbat cam fiecare stradă şi, datorită malurilor mărginite de şiruri de copaci, au o înfățişare foarte plăcută; pe de altă parte însă, copacii şi canalele contribuie la infectarea aerului.

Călătorii aflară că foarte rar se întâmpla ca din o sută de soldați aduşi din Europa, să mai rămână în viață după un an cincizeci; dar din cei cincizeci care se întâmpla să mai trăiască, nici zece nu erau pe deplin sănătoşi şi probabil că nu mai puțin de jumătate intrau în spital. S-ar putea crede că niciun om cu scaun la cap nu ar fi ispitit să şadă în Batavia pentru vreun interes oarecare, dar neţărmurita sete de aur este atât de mare, încât oamenii îşi riscă de bunăvoie viața, ba sunt siguri că-şi pierd sănătatea, fără de care nu te poți bucuria nici de cea mai mare bogăție.

În portul Batavia pot ancora oricâte corăbii, căci solul lui este atât de prielnic, încât ancora nu scapă niciodată. Totuşi portul acesta este câteodată primejdios pentru nave, şi anume, atunci când suflă tare briza mării; cu toate acestea se socoteşte – cu una cu alta – că ar fi cel mai bun şi mai comod port din toată Insulindia.

Împrejurimile Bataviei au o înfățişare foarte plăcută şi ar constitui în orice altă țară o aşezare de invidiat. Grădinile şi casele ocupă ținutul pe o întindere de mai mulți kilometri; grădinile sunt însă atât de înțesate de arbori, încât avantajul că pământul a fost defrişat de pădurea ce-l acoperea la început se pierde aproape în întregime; fiind împresurate de şanțurile şi ogoarele învecinate, ele sunt departe de a răspândi un parfum îmbietor, iar turbăriile şi mlaştinile din câmpurile învecinate se dovedesc a fi şi mai vătămătoare.

La aproape şaptezeci de kilometri de oraş se înalță nişte coline; acolo unde aerul este în mare parte purificat, îşi trimit medicii bolnavii, atunci când orice altă încercare de vindecare

dă greş; experienţa izbuteşte în mai toate cazurile, iar pacienţii îşi recapătă curând sănătatea; însă, cum se întorc în oraş, vechile tulburări revin.

Fructele cele mai alese sunt uimitor de ieftine şi de numeroase; e o adevărată plăcere să vezi în ce cantităţi sunt consumate în Batavia. Două târguri mari se ţin săptămânal în locuri depărtate pentru a fi mai la îndemâna locuitorilor din diferitele părţi ale ţării. În aceste târguri se pot vedea ca un lucru obişnuit „cincizeci sau şaizeci de căruţe cu ananas de cea mai bună calitate aşezat claie peste grămadă fără nicio grijă".

Batavienii, ca şi băştinaşii din alte regiuni ale insulei Java, sădesc un foarte mare număr de flori în jurul caselor şi ard aproape într-una răşini şi lemne aromatice, în scopul, pare-se, de a primeni oarecum aerul.

Înainte vreme, insula Java nu producea niciun fel de mirodenii, în afară de piper, pe care încă şi astăzi olandezii îl aduc anual de acolo într-o cantitate însemnată; în ţară se consumă însă foarte puţin, deoarece băştinaşii preferă piperul de Cayenne. Locuitorii sunt mari amatori de nuci tămâioase şi de cuişoare, însă acestea sunt prea scumpe pentru a fi folosite pe scară largă, întrucât arborii care le produc aparţin exclusiv olandezilor.

În insula Java cresc capre, oi, porci, bivoli şi cai. Calul, care, după cum se spune, a fost găsit aici la descoperirea ţinutului, este mic dar ager, întrecând rareori înălţimea de 1,40 m. Vitele cornute ale acestei ţări se deosebesc de cele din Europa; carnea lor este extrem de slabă şi foarte fină. Atât chinezii cât şi băştinaşii insulei se hrănesc cu bivoli, dar olandezii nici nu vor să guste din carnea sau din laptele lor, având credinţa ridicolă că ar produce friguri. Oile au carnea tare şi neplăcută la gust; au lână abundentă, iar urechile lor sunt pleoştite.

Carnea de porc, mai ales de rasă chinezească, alcătuieşte o mâncare aleasă; e atât de grasă, încât părţile slabe se vând separat.

Peştele se prinde aici într-o cantitate uimitor de mare – toate speciile sunt delicioase, cu excepţia unora care se

găsesc de altfel şi foarte rar; dar mândria locuitorilor este atât de mare, încât aceste câteva specii mai rare se vând la preţuri ridicate, în timp ce alţi peşti gustoşi se vând mai pe nimic şi nu sunt consumaţi decât de sclavi. Un locuitor la care căpitanul Cook a prânzit o dată i-a spus că ar fi putut cumpăra cu un singur şiling o mâncare de peşte mai fină decât cea pe care o plătise cu zece, dar că ar fi ajuns de râsul întregii lumi bune dacă s-ar fi dus la un târg atât de ieftin.

Banks a împuşcat o şopârlă lungă de aproape un metru extrem de gustoasă, călătorii noştri au fost înştiinţaţi că puteau întâlni asemenea vietăţi chiar de grosimea unei coapse de om.

În timpul cât au stat pe insulă, căpitanul Cook a aflat că acolo nu trăiau nici cincizeci de femei născute în Europa; totuşi oraşul era plin de femei albe coborâtoare din europenii care se statorniciseră pe acele meleaguri în diferite epoci; toţi bărbaţii pieriseră între timp; căci fapt este că, în climatul Bataviei, bărbaţii se prăpădesc mult mai repede decât femeile.

Indigenii care locuiesc în Batavia şi în împrejurimi nu se nasc javanezi, ci sau îşi trag obârşia din numeroasele insule de unde îi aduc olandezii ca sclavi, sau sunt urmaşii celor născuţi pe acele insule; aceştia fiind eliberaţi, fie ei înşişi, fie ca urmare a eliberării strămoşilor, persoana lor se bucură de toate drepturile oamenilor liberi. Ei primesc numele colectiv de *oranslam.*

Diferiţi locuitori indigeni ai acestui ţinut îşi respectă, fiecare datinile originii, stând de o parte de cei de alte neamuri şi practicând atât virtuţile cât şi viciile caracteristice patriei lor.

Toţi au părul negru şi foarte des. Femeile şi-l prind în creştet cu un ac, după ce-l răsucesc mai întâi într-un coc în jurul căruia înfig o elegantă cunună de flori; întreaga piep-tănătură are astfel o înfăţişare din cele mai atrăgătoare.

Atât bărbaţii cât şi femeile au obiceiul de a se scălda în râu cel puţin o dată pe zi dacă nu chiar mai des; aceasta nu numai că prieşte sănătăţii, dar şi preîntâmpină depunerea murdăriei, care altminteri ar fi de neînlăturat într-un climat

atât de fierbinte.

Cine n-a citit sau n-a auzit de *Mohawks,* denumire alterată din cuvântul *amoc,* noțiune care va fi bine lămurită de povestirea şi observațiile următoare! A deveni *amoc* înseamnă a te îmbăta cu opiu, a înşfăca apoi vreo armă primejdioasă şi a te năpusti afară din casă pentru a ucide persoana sau persoanele socotite că ar fi pângărit *amoc*-ul sau pe oricine altul care ar încerca să-ți împiedice trecerea; te porți astfel până în clipa când eşti luat prizonier sau omorât pe loc. În timp ce căpitanul Cook se afla la Batavia, un localnic, ale cărui mijloace de viață nu au importanță pentru întâmplarea de față, gelos pe fratele său, se îmbătă cu opiu şi-l ucise pe el şi pe alți doi oameni care se străduiau să-l prindă. Împotriva obiceiului, asasinul nu-şi părăsi locuința, ci se închise înăuntru; dar cantitatea de opiu înghițită fusese atât de mare, încât el nu-şi mai reveni din delir.

Cât timp a stat căpitanul Cook în Batavia, au avut loc mai multe întâmplări asemănătoare; un ofițer oare avea sarcina de a lua în pază astfel de delicvenți i-a povestit că nu trecea o săptămână fără să fie nevoit să-şi exercite autoritatea. Când prindea pe câte unul de viu era răsplătit din plin; dar asta nu se întâmpla prea des, deoarece cei ce devin amoc sunt atât de deznădăjduiți, încât nu e uşor să-i arestezi. Când îi omora încercând să pună mâna pe ei, ofițerul primea numai gratificația obişnuită. Cei prinşi de vii erau traşi pe roată cât mai aproape de locul unde făptuiseră prima crimă şir întrucât numai rareori erau arestați fără să fi fost răniți în prealabil, sorocul ales pentru execuție se fixa mai devreme sau mai târziu, după cum apreciau medicii că rănile ar fi sau nu mortale.

Aceste seminții au câteva credințe ciudate în legătură cu visele, dar cea mai neobişnuită din tot lanțul slăbiciunilor omeneşti locale este următoarea: sunt pătrunşi de convingerea că, atunci când una din nevestele lor se află pe patul facerii, se naşte un crocodil ca frate al pruncului; ei îşi mai închipuie că moaşa duce puiul de crocodil într-un râu apropiat, unde îl aşază cu cea mai mare grijă şi duioşie. Cei care presupun că sunt astfel onorați de naşterea noii lor

rubedenii nu uită să-i aducă hrana necesară traiului; aceasta este îndeosebi datoria fratelui geamăn, care îndeplineşte serviciul cu sfinţenie la intervale stabilite pentru tot cursul vieţii – şi care crede în acelaşi timp cu tărie că o delăsare din partea sa i-ar putea pricinui îmbolnăvirea sau moartea.

În insulele Butu şi Celebes, indigenii cresc crocodilii chiar în familie; de altfel se presupune că aci s-a născut la început ciudata credinţă a crocodilului geamăn; ea s-a răspândit totuşi spre apus în Java şi Sumatra, iar spre răsărit prin celelalte insule până în Ceram şi Timor. Este uimitor cum oamenii cei mai ignoranţi şi mai creduli pot afirma cu tărie că această imposibilitate se întâmplă zilnic; cu siguranţă că niciunul dintre indigenii întrebaţi de căpitanul Cook nu avea nici cea mai mică îndoială în această privinţă. Crocodilii despre care se bănuieşte că s-au născut astfel se numesc *sudara.* Nu se poate ca cititorii noştri să nu fie amuzaţi de următoarea istorisire auzită de Banks din gura unei tinere femei, născută la Benculen care, trăind printre englezii de acolo, învăţase să vorbească îndeajuns de bine limba engleză pentru a se face înţeleasă.

Ea a povestit că, atunci când tatăl ei se afla pe patul de moarte, îi dăduse cele mai energice porunci cu privire la hrana pe care s-o dea unui crocodil care era sudara al lui; şi că îi încredinţase numele cu care trebuia să-l cheme şi locul anumit din râu unde îl va putea găsi. Curând după moartea tatălui, ea se grăbi să meargă la râu şi, chemându-l pe *Raja-Puti* (ceea ce însemnă Rege Alb), pe dată îşi făcu apariţia crocodilul *sudara* pe care îl hrăni cu mâinile ei. Era mai frumos decât sunt în general crocodilii, căci avea nas roşu şi pete pe corp; urechile îi erau împodobite cu inele, iar picioarele cu podoabe de aur. Această povestire pare cu atât mai absurdă cu cât se ştie că niciun crocodil nu are urechi.

Un om, fiu al unei indigene de pe insula Java şi al unui olandez, fusese tocmit în serviciul lui Banks în cursul şederii în Batavia. Omul a spus stăpânului său că mai mulţi olandezi şi mai mulţi javanezi, ca şi el de altfel, văzuseră crocodili ca cei descrişi de fată şi că toţi aveau picioarele împodobite cu aur. Când Banks a remarcat absurditatea

acestor născociri, crocodilii neavând urechi, el a răspuns că *sudara* se deosebesc mult de ceilalți crocodili, că au urechi, deşi – recunoştea el – foarte mici, că limbile lor sunt atât de mari, încât le umplu gurile şi că la fiecare picior au câte cinci degete.

Locuitorii chinezi din Batavia sunt socotiți, ca şi cei din patria lor, ca unul dintre cele mai sârguincioase popoare de pe fața pământului. Ei se îndeletnicesc cu broderia, vopsitoria bumbacului, croitoria, tâmplăria, fabricarea mobilelor, fierăria, papucăria; unii dintre ei au prăvălii şi fac negustorie mai ales cu produse manufacturate în Europa şi în China. Şiretenia lor a ajuns de pomină.

Oamenii legii din Batavia sunt nemaipomenit de părtinitori în aplicarea dreptății. Când un indigen comite vreo crimă care se pedepseşte cu moartea, el este tras în țeapă, spânzurat sau tras pe roată fără multă ceremonie. Dacă, dimpotrivă, un creştin primeşte osânda capitală, sentința este rareori executată şi, ceea ce este şi mai neobişnuit, nimeni nu se osteneşte să aresteze pe vinovat până nu trece destul timp pentru a-i îngădui să o şteargă, dacă îi place.

Vom trece acum în revistă evenimentele care au avut loc în cursul traversării oceanului de la Batavia spre Capul Bunei Speranțe.

În zorii dimineții de 27 decembrie 1770, *Endeavour* lăsă în urmă rada Bataviei şi, după o mică întârziere din cauza vânturilor potrivnice, se îndepărtă de țărmul Javei la 1 ianuarie 1771. Deoarece în echipajul corăbiei se mal aflau mulți oameni care în Batavia fuseseră foarte bolnavi şi care se simțeau acum şi mai rău, ancorară în după-amiaza zilei de 5 ianuarie în apropierea insulei Princes cu scopul de a procura hrană proaspătă şir în acelaşi timp, pentru a încărca lemne şi apă.

Solander şi Banks au coborât pe țărm împreună cu căpitanul şi, de îndată ce au debarcat, au fost conduşi de câțiva indigeni la regele insulei, de la care s-au străduit să obțină câteva broaşte țestoase, dar n-au putut să ajungă la înțelegere asupra prețului. Cum călătorii noştri nu se îndoiau că le

vor putea cumpăra a doua zi în condițiile în care voiau ei, au părăsit pe băştinaşi şi au purces să caute un loc potrivit pentru aprovizionarea cu apă – pe care, de altfel, l-au găsit.

A doua zi cumpărară pe prețuri foarte mici câteva broaşte țestoase şi întreaga comunitate a vasului se hrăni cu această carne delicioasă. Regele se afla într-o casă aşezată într-un ogor de orez şi Banks, care-l vizită, îl găsi gătindu-şi singur prânzul.

La 12 ianuarie, în timp ce căpitanul dădea ordine pe țărm celor care tăiau lemne şi umpleau butoaiele de apă, i se aduse la cunoştință că unul dintre indigeni furase o secure. Nu se cunoştea hoțul, dar căpitanul Cook, hotărât să nu deschidă drumul unor viitoare furtişaguri de acest fel prin trecerea cu vederea a primei încălcări, se adresă de îndată regelui; ca urmare a acestei intervenții, securea a fost adusă a doua zi la locul de unde se lua apa. Indigenul care o înapoie declară că fusese lăsată lângă casa Iui peste noapte, dar se bănui că hoțul ar fi fost chiar el.

După o şedere de zece zile la Princes Island, timp în care cumpărară diverse legume, păsări, cerbi şi broaşte țestoase, ridicară ancora şi vasul ieşi din nou în larg.

Insula, aşezată în partea apuseană a strâmtorii Sunda, este mică şi păduroasă, fiind defrişată doar în câteva locuri. Corăbiile noastre pentru Indii obişnuiau să se oprească acolo pentru a se aproviziona cu apă, dar de câțiva ani nu se mai întâmplase acest lucru, căci se spunea că apa este cam sălcie; căpitanul Cook afirmă totuşi că ea este excelentă dacă ai grijă s-o iei mai din susul pârâului.

Casele, în formă de pătrat, sunt construite pe stâlpi, la un metru jumătate deasupra solului; ele sunt bine acoperite cu frunze de palmier, care le apără de soare şi de ploaie; au pardoseala făcută din bețe de bambus, prinse la oarecare depărtare unul de altul, pentru aerisire. Aceste case au câte patru încăperi; într-una se primesc oaspeții, în a doua dorm copiii, iar celelalte două sunt destinate una ca bucătărie iar cealaltă ca dormitor pentru stăpân şi nevasta lui. Reşedința regelui insulei – ca şi aceea a altor persoane cu mare trecere – are pereți de lemn pe laturi, pe când casele tuturor

oamenilor mai de rând au pereții alcătuiți din bețe de bambus, despicate în fâşii mici şi răsucite de-a curmezişul căpriorilor clădirii, în formă de gratii. Regele insulei este supusul sultanului din Bantam.

Căpitanul Cook spune că băştinaşii sunt foarte cinstiți în afacerile lor; singurul lor cusur este că cer mai mult decât îndoitul sumei cu care au de gând să vândă.

În timp ce *Endeavour* părăsea Princes Island, echipajul ei începu să simtă cu prisosință relele urmări ale aerului infect al Bataviei; şi, curând după aceea, corabia nu mai era decât un spital plin de nefericite zdrențe umane, copleşite de accesele frigurilor şi ale dizenteriei[102].

Într-un interval de şase săptămâni au murit, în afară de cei şapte inşi care fuseseră îngropați la Batavia, douăzeci şi trei de oameni, şi anume: nouă marinari, caporalul, bucătarul, doi din oamenii tâmplarului[103], tâmplarul şi ajutorul lui, un şef de echipaj, bătrânul îngrijitor de pânze care în Batavia era perfect sănătos în timp ce restul oamenilor bolea, precum şi ajutorul lui, subofițerul Monkhouse, Sporing care-l însoțea pe Banks, Parkinson, secretarul lui şi Green, astronomul[104].

---

[102] „30 ianuarie 1771. În cursul acestor douăzeci şi patru de ore am avut patru morți din cauza diareei, tristă mărturie a situației dezastruoase în care ne aflăm; abia avem câțiva oameni sănătoşi cu care să ne îngrijim de pânze şi să supraveghem bolnavii, dintre care unii se simt atât de rău, încât nu sunt nici cele mai slabe speranțe că-şi vor reveni". (Extras din *Jurnalul căpitanului Cook – Arhivele Amiralității, Whitehall).* – N. A.

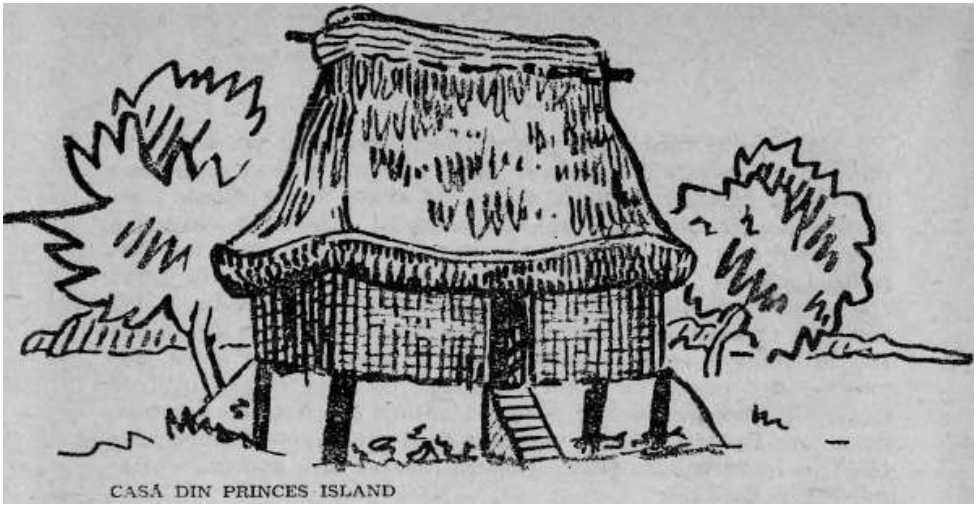
[103] „12 februarie 1771. A murit de diaree, după o lungă şi dureroasă suferință, John Satterly, un om foarte prețuit de mine şi de toți ceilalți de pe bord" *(ibidem).*

„27 februarie. Au murit de diaree H. Jeffs, E. Parrey şi P. Morgan, marinari. Moartea acestor trei oameni, într-o singură zi, nu ne-a făcut să ne temem. Dimpotrivă, avem speranța că ei vor fi ultimii care vor cădea jertfă acestei boli necruțătoare, căci cei ce mai suferă de ea, în prezent se află pe drumul bun al vindecării". (Extras din *Jurnalul căpitanului Cook – Arhivele Amiralității, Whitehall).*

N. B. – Acestea au fost din fericire ultimele morți înregistrate. – N. A.

[104] În Arhivele Amiralității se află o scrisoare pe care a trimis-o căpitanul Cook la 9 mai 1771 de pe *Endeavour*; în ea el pomeneşte de boala de pe bord în termenii următori: „Acea neîntreruptă stare de sănătate de care

După o traversare în timpul căreia nu se petrecu nimic de seamă, corabia ancoră în dreptul Capului Bunei Speranțe la 15 martie 1771. Căpitanul Cook se duse îndată la guvernator, care îi făgădui cu dragă inimă să-i dea provizii proaspete recoltate din ținut; după aceea închirie o casă pentru cei ce erau încă bolnavi.

CASĂ DIN PRINCES ISLAND

În timp ce *Endeavour* era ancorat, înălță pânzele cu destinația portul Londrei un vas al Indiilor Răsăritene Engleze, care îngropase peste treizeci de oameni din echipaj în răstimpul cât stătuse în Indii şi care, în acea vreme, încă mai avea pe bord mulți oameni grav bolnavi de scorbut; suferințele navigatorilor de pe *Endeavour*, ținând seama de îndelungata absență din Anglia, nu mai sunt deci de loc de mirare.

Capetown avea o înfățişare plăcută şi cuprindea pe vremea aceea vreo mie de case de cărămidă cu fațadele de obicei tencuite; străzile, largi şi frumoase, se întretăiau în unghiuri

---

ne bucuraserăm tot timpul a fost curmată, după sosirea noastră la Batavia, de o îmbolnăvire generală, care ne-a ținut acolo atât de mult, încât ajunsesem la 26 decembrie şi tot nu puteam părăsi locul. Am fost destul de norocoşi că nu am pierdut decât puțini oameni în Batavia, dar în traversarea spre Capul Bunei Speranțe am avut douăzeci şi patru de morți, toți sau cei mai mulți din cauza diareei cu sânge. Necruțătoarea boală a domnit pe vas cu atâta încăpățânare încât medicamentele, oricât de priceput au fost administrate, n-au avut nici cel mai slab efect". – N. A.

drepte, locuitorii erau mai ales olandezi sau de proveniență olandeză, femeile, nespus de frumoase, aveau acea expresie înfloritoare care dovedeşte cea mai desăvârşită sănătate; majoritatea aveau mulți copii; căpitanul Cook spune că sunt cele mai bune neveste din lume[105].

Aerul la Capul Bunei Speranțe este curat şi sănătos.

Vinul de Constanția produs aici este excelent, dar sortul veritabil provine numai dintr-o podgorie particulară, aşezată la vreo câțiva kilometri de oraş. Grădinile dau felurite fructe europene şi indigene – şi aproape toate produsele obişnuite de legume. Oile în această țară au cozi de o mărime nemaiîntâlnită, multe dintre ele cântărind până la mai mult de şase kilograme[106]; din carnea lor şi din cea de bou se pregăteşte o mâncare foarte plăcută la gust; lâna oilor este mai curând păroasă, iar coarnele vitelor negre[107] sunt mult mai larg desfăcute decât ale celor din Anglia, în timp ce animalul însuşi este mai frumos şi mai zvelt.

La 14 aprilie 1771, *Endeavour* îşi ridică ancora din nou şi ieşi în larg. Luni, în ziua de 1 mai, ancorară lângă insula Sfânta Elena, cum hotărâseră să rămână acolo trei zile, Banks folosi acest răstimp spre a cerceta tot ce i se păru demn de luat în seamă.

Insula Sfânta Elena, care se înalță din apele Oceanului Atlantic, este aşezată la vreo mie opt sute de mile de coasta americană şi la o mie două sute de cea africană. Are înfățişarea unui munte uriaş, a cărui temelie se află probabil în centrul pământului. Înainte vreme existau numeroşi vulcani, după cum apare lămurit din aspectul solului şi al pietrelor. Insula arată ca o grămadă de stânci pe care o mărginesc prăpăstii foarte adânci. Stânci uriaşe spânzură amenințător

---

[105] Populația din Capetown era socotită în 1800 (treizeci de ani după vizita căpitanului Cook) la 6 000 de locuitori. După recensământul din 1858 ea se urca la 26 000, ceea ce reprezintă cam media populației întregii colonii din 1800. În 1920 populația totală se ridica la 265 500. – N. A.

[106] „Ele cântăresc rareori mai puțin de două jumătate-trei kilograme iar uneori depăşesc şase kilograme". *(Călătoriile lui Barrow în Africa de Sud.).* – N. A.

[107] Rase de vaci scoțiene şi galice. – N. T.

deasupra vasului ce navighează de-a lungul coastei.

La 4 mai, *Endeavour* înălță pânzele şi plecă din Sfânta Elena alături de nava de război *Portland* şi de mai multe corăbii ale Indiilor. Ele îşi ținură tovărăşie până la 10 mai. Dar căpitanul Cook, observând că sunt depăşiți de alte corăbii şi gândind deci că vreuna ar ajunge înaintea lui în Anglia, făcu semnale că doreşte să vorbească cu nava *Portland.* Căpitanul acelui vas veni pe bord şi primi de la căpitanul Cook o scrisoare către Amiralitate, precum şi o cutie în care fuseseră depuse jurnalele mai multor ofițeri şi jurnalele de bord ale corăbiei.

La 23 mai pierdură din vedere toate corăbiile cu care navigaseră de la Sfânta Elena; iar în după-amiaza aceleiaşi zile, Hicks, primul locotenent, muri mistuit de o boală de care suferise în tot cursul călătoriei.

Niciun fapt demn de a fi amintit nu se mai întâmplă din acest moment până aruncară ancora în Downs, fapt care avu loc în ziua de 12 iulie, după o absență de doi ani, nouă luni şi paisprezece zile.

Ținta măreață a expediției căpitanului Cook este amănunțit descrisă în al şaizeci şi unulea volum al publicației *Philosophical Transactions.* Niciun navigator, de la Columb încoace, nu a făcut descoperiri originale mai importante ca el. Pe lângă câteva insule încă nevizitate, el a stabilit, navigând printre ele, că Noua Zelandă este alcătuită din două insule şi a cercetat de asemenea o întinsă porțiune a coastei Noii Olande, prea puțin cunoscută pe atunci europenilor.

Acestea sunt meritele deosebite ale primei şi glorioasei călătorii a căpitanului Cook. Ceea ce urmează va arăta că putea face şi mai mult. Pentru înfăptuirile sale de până acum el rămâne totuşi neîntrecut.

. . . . . .

Curiozitățile de care se vorbeşte în următoarea scrisoare a căpitanului Cook pot fi văzute în colecția etnografică de la British Museum:

Mile End, 13 august 1771

Domnule,

Alăturat veți primi o mulțime de curiozități pe care le-am adunat în cursul călătoriei, după cum este menționat mai jos; veți binevoi a dispune de ele cum veți crede mai nimerit.

Sunt, domnule, prea plecatul dv. servitor,

James Cook

– Una ladă cu pânză şi pieptare din insulele Pacificului de sud împreună cu pânzeturi şi alte lucruri din Noua Zelandă.

– Una cutie lungă din insulele Pacificului sudic cu diverse mărunțişuri.

– Un butoi, o cutie sculptată din Noua Zelandă conținând mai multe articole mici din acelaşi loc, o tobă, o tablă de lemn, cinci perne, două lopățele, două securi de piatră şi două de lemn, două bătătoare pentru pânză, 1 cârlig de pescuit, 3 imagini cioplite şi 8 bătătoare pentru aluat, toate din insulele Pacificului de sud; 5 *patu-patu* de lemn, 3 de os şi 4 de piatră, precum şi 5 buga-buga din Noua Zelandă.

– Una legătură de arme neo-zelandeze.

– Alta din insulele Pacificului de sud.

– Alta de pe o luntre de pescuit din Noua Olandă.

– Una legătură cu o podoabă de cap care se poartă la Heiva în Ulietea.

N. B. – Multe dintre aceste articole (menționate în ediția in-quarto a *Călătoriilor lui Cook)* se află în colecția națională de la Britisch Museum prezentate în vitrină, şi pot fi uşor identificate. Desenele originale după care s-au gravat plăcile din *Călătoriile lui Cook* sunt acum în colecția bankseană, împreună cu multe desene încă nepublicate; este îndeosebi cazul animalelor, plantelor etc.

În casa secretarului de la Amiralitate, la Whitehall, ca şi în însuşi acel edificiu, se află mai multe portrete originale ale căpeteniilor indigene şi ale altor băştinaşi, făcute de artistul care însoțea nava *Endeavour;* acestea ar trebui toate mutate la British Museum, singurul loc potrivit. Acolo ele ar putea fi văzute nu numai de public, dar şi de toți străinii care vizitează acea instituție.

Prin scrisoarea următoare, căpitanul Cook îşi anunță sosirea:

„Endeavour", Downs 12 iulie 1771

Domnule,

Am bucuria de a vă ruga să binevoiți a înştiința pe lorzii din Consiliul Amiralității de sosirea în acest port a corăbiei majestății sale de sub comanda mea; o las să aştepte aici până la noi ordine;

supunându-mă de îndată poruncilor domniilor lor, mă voi duce cu această scrisoare la biroul lor pentru a le prezenta o relatare completă a felului în care s-a desfăşurat întreaga călătorie.

Nu mă îndoiesc că aţi primit scrisorile mele şi jurnalul expediat din Batavia cu corăbiile olandeze în octombrie trecut, precum şi scrisoarea mea din 10 mai împreună cu câteva jurnale ale ofiţerilor, pe care le-am trimis prin corabia *Portland.* De atunci încoace nu s-a mai întâmplat nimic mai de seamă în afară de moartea locotenentului Hicks. Locul vacant ivit cu acest prilej l-am împlinit numindu-l pe Charles Clerke, un tânăr merituos, pentru care cer îngăduinţa să-l recomand domniilor lor. Sper că această numire, ca şi toate celelalte pe care le-am făcut pe corabie în locurile devenite vacante prin moartea unor ofiţeri, aşa cum reiese din lista alăturată, vor primi aprobarea domniilor lor.

Totodată veţi primi jurnalele mele cuprinzând o relatare a faptelor întregii călătorii, împreună cu toate hărţile, planurile şi schiţele ce le-am făcut în locurile unde ne-am oprit; vă rog să binevoiţi a le înfăţişa domniilor lor. Nădăjduiesc că acestea din urmă vor fi îndestulătoare pentru o cunoaştere aproximativă a locurilor vizitate şi că descoperirile pe care le-am făcut, deşi nu-s mari, vor scuza durata călătoriei.

Am onoarea să fiu, domnule, prea supusul şi plecatul dv. servitor.

James Cook

Philip Stephens, Esq.

(Scrisorile căpitanului Cook, vol. 22, Arhivele Amiralităţii, Whitehall).

LISTA OFIŢERILOR

numiţi de căpitanul James Cook, comandant al corăbiei *Endeavour*, în locul celor decedaţi:

1770 noiembrie 6, William Perry, chirurg, în locul lui Wm. B. Monkhouse, mort la 5 noiembrie 1770, la Batavia.

1771 februarie 5, Samuel Evans, şef de echipaj, în locul lui John Gathrey, mort la 4 februarie 1771.

1771 februarie 13, George Nowell, tâmplar, în locul lui John Satterley, mort la 12 februarie.

1771 aprilie 16, Richard Pickersgill, *master,* în locul lui Robt. Molineux, mort la 15 aprilie.

1771 mai 26, John Gore, al doilea locotenent, în locul lui Zachariah Hicks, mort la 25 mai.

1771 mai 26, Charles Clerke, al treilea locotenent, în locul lui

John Gore, numit al doilea locotenent.

James Cook.

A DOUA EXPEDIȚIE CĂTRE POLUL SUD ŞI ÎN JURUL LUMII

cu navele Resolution de 462 de tone şi Adventure de 336 de tone, în anii 1772–1775.

Aventurosul nostru navigator nu avu parte de un răgaz prea îndelungat. În decembrie 1771, primi îngăduința de a lipsi trei săptămâni „pentru a încheia nişte afaceri în Yorkshire ca şi pentru a vedea pe bătrânul meu tată”[108]. Între timp însă guvernul hotărâse o nouă expediție ce urma să întregească descoperirile din emisfera sudică, unde geografii bănuiau de veacuri că ar mai exista un continent.

Două corăbii au fost echipate pentru a verifica aceste presupuneri şi, ca nu cumva să se uite vreun lucru ce ar fi putut contribui la reuşita întreprinderii, vasele au fost înzestrate cu toate ustensilele pe care doar o grijă mărinimoasă față de sănătatea şi bunăstarea echipajelor şi le poate închipui. Corăbiile, construite într-un mod deosebit, fuseseră cumpărate la Hull. Cea mai mare se numea *Resolution*[109], avea 462 de tone şi era comandată de căpitanul James Cook; cealaltă purta numele de *Adventure*[110], era de 336 de tone şi avea drept căpitan pe Tobias Furneaux, promovat de la gradul de locotenent.

Resolution avea pe bord o sută douăsprezece persoane, inclusiv ofițerii, iar *Adventure* optzeci şi una. Forster cu fiul său – amândoi naturalişti de seamă – şi Wales, care avea să fie mai târziu profesor de matematică, îi însoțeau. Iată lista principalilor ofițeri:

---

[108] *Scrisorile căpitanului Cook, Arhivele amiralității, Whitehall.* – . N. A.

[109] „Hotărârea”. – N.T,

[110] „Aventura”. – N. T.

RESOLUTION

R. P. Cooper, Charles Clerke, Richard Pickersgill, locotenenți.
Ioseph Gilbert, *master.*
James Patten, chirurg,
John Edgecumbe, locotenent din marina regală.

ADVENTURE

Joseph Shank, Arthur Kempe, locotenenți.
Peter Fannin, *master.*
Thomas Andrews, chirurg.
James Scott, locotenent din marina regală.

Amândouă corăbiile ridicară pânzele din strâmtoarea Plymouth la 13 iulie 1772, pentru a ancora în seara zilei de 29 în rada Funchal, pe insula Madeira. Căpitanul şi Forster debarcară, fiind întâmpinați de un trimis al viceconsulului, care îi conduse la casa lui Loughnans, cel mai de vază dintre negustorii englezi locali. Acesta nu numai că dobândi încuviințarea ca Forster să cerceteze plantele de pe insulă, dar le şi procură toate celelalte lucruri de care aveau nevoie; ba stărui chiar să-i găzduiască în casa lui.

În timpul şederii lor acolo oamenii din echipaj fură aprovizionați cu carne proaspătă de vită şi ceapă; fiecare primi pentru mai târziu, pe mare, provizii din belşug.

După încărcarea rezervei de apă, vin şi alte provizii necesare, părăsiră Madeira la 1 august şi se îndreptară spre sud.

Căpitanul Cook umplu trei butoaie mari cu bere pregătită din suc îngroşat de malț. Proporțiile erau cam zece părți de apă la una de suc. La data de 10 august opriră la St. Jago[111] pentru a lua apă şi, după ce făcură rost de porci, capre, găini şi fructe, ca merinde proaspete, ieşiră în larg şi-şi urmară călătoria.

Ancorară în portul Praya, aşezat într-un mic golf în

[111] St. Jago, în ortografia modernă Santiago, este o insulă din Arhipelagul Capului Verde. – N. T.

mijlocul coastei sudice a insulei St. Jago. Apa de acolo era bană, dar puțină şi greu de cărat, din pricina furiei cu care se spărgeau valurile pe plajă.

La 19 august, unul dintre ajutorii tâmplarului căzu peste bord şi se înecă; alunecase printr-o deschizătură de pe punte şi nimerise în partea cealaltă a bastingajului, de fapt, doar se bănuieşte că aşa ar fi căzut, căci n-a fost zărit decât chiar în clipa în care se scufunda sub pupa vasului şi când orice străduință de salvare era prea târzie. Pierderea lui a fost resimțită în tot cursul călătoriei, căci era om serios şi priceput în meserie.

Înaintau încet, cu vânturi schimbătoare şi fără să întâmpine ceva demn de amintit. La 29 octombrie a apărut în zare pământul Capului Bunei Speranțe. Table Mountain[112], care domină Capetown-ul, se afla la o depărtare de şaizeci-şaptezeci de kilometri. Nori deşi îi acopereau crestele înalte, altminteri s-ar fi putut zări de la o distanță mult mai mare. Pe seară, întreaga mare, cât puteau cuprinde ochii, se lumină sau, după cum spun marinarii, se aprinse. Marea capătă deseori o astfel de înfățişare, dar fenomenul a fost interpretat în diferite chipuri; în general se presupune că lumina s-ar datora fosforescenței anumitor insecte marine[113].

De îndată ce ancorară în Table Bay[114], primiră vizita căpitanului portului şi a lui Brandt. Acesta din urmă adusese cu el diverse lucruri care îşi închipuia că ar fi pe placul unor oameni ce veneau de pe mare. *Master*-ul local îi vizită, după cum era regula, pentru a înregistra corăbiile, a cerceta starea sănătății echipajelor şi îndeosebi pentru a afla dacă există pe bord variolă, boala cea mai temută la Cap, (căci nu cu mult timp înainte, în 1858, boala aceasta făcuse un mare prăpăd în rândurile populației).

Căpitanul Cook, însoțit de căpitanul Furneaux şi de cei doi Forster, merse în audiență la guvernator. Acesta îi primi cu multă bunăvoință şi le făgădui toate înlesnirile pe care le

[112] Muntele Mesei. – N. T.

[113] În toate mările calde această fosforescență se datoreşte planctonului. – N. T.

[114] Golful Mesei, situat în fața oraşului Capetown. – N. T.

puteau găsi în localitate.

După vizitele la guvernator şi la celelalte personalităţi mai de vază din Capetown, se stabiliră în caste lui Brandt care, în acea vreme, găzduia pe toţi ofiţerii de pe corăbiile engleze.

Abia la 18 noiembrie au fost gata de drum. În cursul escalei, marinarii celor două nave se ospătau zilnic cu came proaspătă de vacă sau de oaie, cu pâine caldă şi cu verdeţuri din belşug. Vasele, călăfătuite şi vopsite, erau acum, în toate privinţele, într-o stare tot atât de bună ca şi la plecarea din Anglia.

Forster îşi petrecea tot timpul cercetând istoria naturală şi botanica; întâlnind un suedez care studiase cu Linné, ceru încuviinţarea căpitanului Cook de a-l îmbarca în calitate de asistent; tot el suportă cu mărinimie cheltuielile lui pe bord şi îi mai dădu pe deasupra un fel de bursă anuală.

În după-amiaza zilei de 22 noiembrie ridicară ancora; la 25 dădură de un cârd uriaş de albatroşi; prinseră câţiva cu undiţa; această pradă încântă mult pe unii oameni din echipaj, deşi încă mai aveau carne proaspătă de oaie. Ştiind că în curând trebuia, să ajungă în regiuni din ce în ce mai reci, căpitanul hotărî să împartă oamenilor îmbrăcămintea călduroasă pe care Amiralitatea i-o pusese la dispoziţie gratuit[115].

O furtună năpraznică, însoţită de ploaie şi de grindină se dezlănţui cu atâta furie, încât îi împiedică să-şi ţină pânzele sus; din această pricină au fost împinşi departe, spre răsărit de drumul hotărât, şi pierdură nădejdea de a ajunge la Cape Circumcision. Dar cel mai mare nenoroc pe care l-au avut a fost pierderea unei bune părţi din stocul de vietăţi aduse de la Cap. Trecerea neaşteptată de la clima caldă, temperată, la cea foarte rece şi umedă a avut urmări asupra tuturor oamenilor de pe vas; căci, în timp ce la Capetown temperatura se ridica de obicei la 19° C. şi chiar peste, acum mercurul din termometru scăzuse la 3° C. Noaptea se arăta

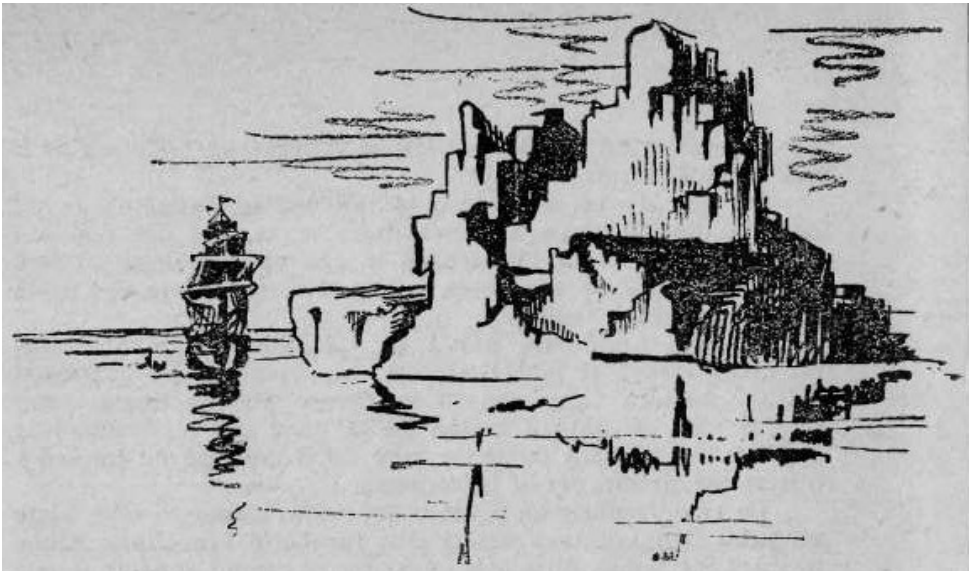
[115] Toate vasele care au pornit de curând în mările arctice s-au bucurat de o bunăvoinţă asemănătoare. Într-adevăr, obiceiul de a se distribui gratuit îmbrăcăminte călduroasă în călătoriile de descoperiri a rămas neschimbat. – N. A.

clară şi senină – cum nu avuseseră alta de când înălţaseră pânzele – iar în dimineaţa următoare răsăritul soarelui îi legăna cu speranţa amăgitoare că ziua va fi frumoasă; se hotărâră deci să dea drumul la toate terţarolele pânzelor. Dar nădejdile li se spulberară în curând, căci pe la ora unu vântul începu să sufle aproape ca un uragan.

La 10 decembrie, din pricina vremii neguroase se îndreptau vertiginos spre un gheţar plutitor, pe care l-au descoperit abia când au ajuns la mai puţin de o milă de el.

Deoarece timpul rămânea ceţos, cu lapoviţă şi ninsoare, erau nevoiţi să înainteze cu mare atenţie printre gheţarii plutitori. Într-o singură zi au întâlnit vreo şase, dintre care unii aveau aproape două mile în circumferinţă şi optsprezece metri înălţime. Totuşi talazurile erau atât de puternice şi de înalte, încât se sfărâmau chiar deasupra lor. Iată ce spune căpitanul Cook: „Priveliştea ce ni se înfăţişa era plăcută ochiului, dar numai pentru câteva clipe; când începurăm să cugetăm asupra primejdiei, ne cuprinse groaza, căci dacă vreo corabie s-ar fi nimerit în partea bătută de vânt a sloiurilor, atunci când marea umflată se repezea spre ele, ea ar fi fost sfărâmată într-o clipă”[116].

[116] Câteodată accidentul se putea înlătura. Când, la 13 martie 1842, corăbiile lui Sir James Ross, fiind împinse de o puternică rafală, se ciocniră de partea dinspre vânt a unui lanţ de aisberguri din Atlanticul de sud, capetele vergilor zgâriară sloiul; însă resaca, adică revenirea valului de lângă peretele vertical al muntelui de gheaţă, salvă corăbiile de la sfărâmare în clipa ciocnirii. Dar manevra de mers înapoi izbutită de *Erebus* cu acest prilej, a fost una din cele mai grele, mai primejdioase şi mai îndrăzneţe sforţări de navigaţie încercată vreodată şi îndeplinită cu succes. Ea este socotită de toţi marinarii ca o capodoperă de cutezanţă şi de îndemânare. – N. A.

GHEȚAR PLUTITOR ÎNTÎLNIT DUPĂ PLECAREA DIN CAPETOWN

În ziua de 14 decembrie la ora opt se opriră lângă un cap de gheață, unde apa era lină, acum, cei doi căpitani hotărâră unde să se întâlnească în caz că s-ar despărți fără veste; stabiliră de asemenea şi alte amănunte care să-i ajute să țină mai bine legătura.

În ziua următoare avură de înfruntat o mică furtună, cu ceață deasă şi multă zăpadă; de pânze şi pe greement atârnau țurțuri. Cum negura se făcuse atât de deasă, încât uneori nici nu puteau vedea de la un capăt al corăbiei la celălalt, nu scăpară decât cu greu de o ciocnire cu unul din numeroşii ghețari care-i înconjurau.

La 17 decembrie au întâlnit mai multe balene, o focă, nişte pinguini şi numeroase păsări albe (probabil *Procellaria nivia,* pe care Sir James Ross le-a văzut în tot timpul expediției sale antarctice, până la cea mai mare latitudine sudică atinsă de el). Au observat că marginile gheții erau mai sfărâmate ca de obicei şi că sloiurile se întindeau la oarecare depărtare de banchiză; cea mai mare parte din zi navigară strecurându-se printre ele; înaltele insule de gheață erau nenumărate. Vremea devenise simțitor mai rece decât arăta termometrul, fapt de care s-a plâns întregul echipaj. Pentru ca să îndure mai uşor frigul, li se căptuşiră mânecile hainelor cu rips şi se

confecționă pentru fiecare câte o şapcă din acelaşi material, la care se adăugă şi pânză de cort, lucru foarte folositor.

PINGUINI ARCTICI

După o înaintare de câteva zile printre banchize şi insule de gheață, hotărârâ, la 29 decembrie, să se îndrepte spre apus, până la meridianul capului Circumcision; aceasta, bineînțeles, dacă nu-i va împiedica nimic, căci până acolo nu erau mai mult de optzeci de leghe, iar vântul părea prielnic şi marea se arăta destul de liberă. La ora unu cârmiră spre o insulă de gheață cu gândul să ia pe bord câteva din sloiurile eventual desprinse din jurul ei, pentru a le topi şi a-şi procura apă proaspătă. La ora patru se opriră la adăpostul unei insule, unde însă nu găsiră ceea ce căutau, dar unde zăriră optzeci şi şase de pinguini. Insula avea o circumferință de vreo jumătate de milă şi cam treizeci de metri înălțime; rămaseră în dosul ei timp de câteva minute fără ca o singură pânză să fie înfiorată de vânt.

Îşi urmară apoi drumul spre apus cu un vânt tărişor, şi cu vreme când destul de limpede, când cețoasă, înnourată sau cu lapoviță. La 30 decembrie împuşcară una dintre păsările albe şi trimiseră o barcă s-o aducă; în aceiaşi chip uciseră şi un pinguin ce cântărea vreo cinci kilograme. Pasărea albă făcea parte din genul petrelilor, avea ciocul cam scurt, de o culoare între negru şi albastru-închis, iar picioarele şi labele

albastre.

La 2 ianuarie 1773 vizibilitatea era atât de bună încât s-ar fi putut distinge pământul la o depărtare de paisprezece–cincisprezece leghe.

Totuşi la 5 ianuarie începu să cadă ninsoare multă şi lapoviță care, ca de obicei, înghețа pe greement; în scurt timp toate frânghiile erau acoperite de o pojghiță de gheață subțire, străvezie.

La 9 ianuarie s-au oprit ca să încarce gheață; o topiră şi umplură cincisprezece butoaie cu apă proaspătă şi bună. Sloiurile luate pe bord erau tari ca piatra şi unele atât de mari, încât se văzură siliți să le spargă cu târnăcoapele ca să le poată urca în-bărci.

Cantitatea de apă sărată care aderase la suprafața gheții era aşa de neînsemnată, că abia se simțea la gust; dacă sloiul era lăsat câtva timp pe punte, apa sărată se evapora în întregime; apa obținută din gheață era deci dulce şi cu gust bun. Căpitanul Cook spune: „Iată cel mai rapid mijloc de aprovizionare cu apă pe care l-am cunoscut vreodată”[117].

În ziua de 17 ianuarie au trecut pe lângă nu mai puțin de treizeci şi opt de insule de gheață, în jurul cărora se bălăceau numeroase balene.

La 1 februarie după-amiază, căpitanul Furneaux înştiință pe căpitanul Cook că zărise o uriaşă masă plutitoare de alge marine sau de stâncă şi, în apropierea ei, mai multe păsări. Erau semne neîndoioase ale vecinătății uscatului, dar n-aveau cum să ştie dacă el se situa spre răsărit sau spre apus. „Aflându-ne aproape pe acelaşi meridian cu insula Mauricius, la o longitudine unde ne aşteptam să întâlnim pământul pe care francezii pretind că l-au şi descoperit, n-am, găsit totuşi nici cea mai slabă urmă de aşa ceva” – observă căpitanul Cook[118].

---

[117] După ce a întâlnit aceste ghețuri, căpitanul Cook a socotit că n-ar fi fost cuminte să urmeze drumul spre sud acum, când vara era pe jumătate trecută. Atinseseră latitudinea de 67° 15’ sud, iar banchiza se întindea pe tot orizontul de la est la vest-sud-vest fără vreo urmă de spărtură. – N. A.

[118] „De vreo şase-şapte zile tot rătăcim în căutarea pământului anunțat de

La 8 februarie pierdură din vedere *Adventure* şi se temură de o despărțire, deşi nu şi-o puteau explica. Căpitanul Furneaux primise instrucțiuni de la căpitanul Cook ca, în caz de despărțire, să străbată timp de trei zile locul unde îi văzuse ultima oară; continuară deci făcând într-una volte[119] şi trăgând cu tunul din jumătate în jumătate de oră, până la 9 februarie când, o dată cu risipirea ceții, îşi putură da seama că *Adventure* nu se afla pe o rază de mai multe leghe. Se găseau atunci la vreo două sau trei leghe spre răsărit de locul de unde o văzuseră ultima oară. Nu o zăriră nici în ziua următoare, deşi vizibilitatea era destul de bună, iar căpitanul Cook trăsese cu tunurile şi aprinsese toată noaptea focuri false. În cele din urmă încetară să mai caute, ridicară toate pânzele şi se îndreptară spre sud-est cu un vânt bun însoțit de hulă.

În ziua de 17 februarie, la orele nouă dimineața, cârmiră către o insulă de gheață, la care ajunseră la amiază. Avea o jumătate de milă în circumferință şi cel puțin şaizeci de metri înălțime, dar în jurul ei se aflau prea puține sloiuri răzlețe. În timp ce chibzuiau dacă să coboare sau nu bărcile spre a le aduce pe bord, un sloi uriaş se desprinse de insulă. Din acest sloi făcură ce făcură şi încărcară vreo nouă sau zece tone înainte de ora opt, când suiră bărcile la loc şi porniră spre est-sud-est.

La 23 februarie navigară în volte şi petrecură o noapte nespus de furtunoasă, cu întuneric beznă, ceață, lapoviță şi ninsoare, făcând borduri scurte. Împresurați din toate părțile de primejdii, aşteptau cu nerăbdare lumina zilei. Dar zorile nu făcură decât să le sporească temerile, arătându-le coloşii de gheață pe lângă care trecuseră fără să ştie în cursul nopții.

---

francezi la Capul Bunei Speranțe. Dacă prietenul Monsieur a descoperit vreun uscat, apoi desigur c-a greşit-o al dracului cu latitudinea şi longitudinea, căci noi am cercetat cu multă băgare de seamă atât locul indicat de el, cât şi împrejurimile lui, fără să dăm de vreo urmă de pământ pe acolo". (Extras din *Jurnalul locotenentului Clerke – Arhivele Amiralității, Whitehall).* – N. A.

[119] Navigație în zig-zag în contra vântului. – N. T.

Pe de altă parte se deprinseseră într-atâta cu primejdiile, încât spaima resimțită nu dura niciodată prea mult, căci era contrabalansată în oarecare măsură atât de muncile pentru aprovizionarea cu apă proaspătă pe care le prilejuia întâlnirea cu insulele de gheață, cât şi de înfățişarea romantică a acestora, mult accentuată de spumegarea valurilor în jurul lor, privelişte care îi copleşea căci erau pătrunşi de admirație şi de groază în acelaşi timp; socoteau că un astfel de peisaj nu s-ar fi lăsat zugrăvit decât de mâna unui pictor iscusit.

La 7 martie vremea se îmbunătăți, bolta deveni senină şi noaptea se arătă deosebit de plăcută. Dimineața zilei următoare întrecu şi ea în strălucire, senin şi blândețe pe toate cele trăite de ei de când părăsiseră Capul Bunei Speranțe. Era o zi cum rar întâlneşti pe mare şi, pentru ca încântarea să fie deplină, nu putură desluşi în zare nicio insulă de gheață.

La 17 martie căpitanul Cook hotărî să părăsească marile latitudini sudice şi să înainteze spre Noua Zelandă în căutarea navei *Adventure*; în acelaşi timp ar fi putut încărca provizii proaspete pentru echipaj. Se apropiase de Polul Sud mai mult decât oricare alt navigator până atunci; abia în 1823, exact după cincizeci de ani, Weddell va atinge latitudinea 74°15', adică un punct aşezat mai spre miazăzi cu 214 mile geografice, iar în anul 1841, căpitanul James Clark Ross va ajunge la cea mai mare latitudine atinsă până atunci în Oceanul Antarctic, şi anume la 78° 4', de unde începe Bariera Polară de Sud, care se întinde pe o lungime de 450 de mile şi al cărei perete se ridică perpendicular la cincizeci de metri deasupra nivelului mării[120].

Dar vântul, care bătea tot dinspre miazănoapte şi apus, nu le îngădui să meargă spre țara Van Diemen[121]; îşi schimbară

---

[120] Cu 40 de ani mai târziu – între 1819–1821 – vestiții navigatori ruşi F. F. Bellingshausen şi M. P. Lazarev au înfăptuit – contrar celor susținute de Cook că cel de-al şaselea continent nu ar exista – expediția fără precedent în Marea Antarctică, când au descoperit Continentul mult căutat.

[121] Adică spre Tasmania. – N. T.

deci drumul către Noua Zelandă şi, cum nu mai erau temeri că vor întâmpina noi pericole, căpitanul nu şovăi să ridice toate pânzele.

În cursul ultimelor trei zile mercurul din termometru urcase la 7° C şi vremea era acum foarte plăcută. Diferența de temperatură a aerului era surprinzătoare după şapte sau opt grade de latitudine; o simțeau cu toții cu o nespusă mulțumire.

La 26 martie se îndreptară spre Dusky Bay în care intrară pe la amiază. Se simțeau cu totul străini în acest golf – pe care căpitanul Cook îl descoperise şi-l botezase în călătoria precedentă.

După ce pătrunseră vreo două leghe înăuntrul golfului trecând pe lângă mai multe insule, se opriră şi coborâră două bărci, dintre care una a fost trimisă cu un ofițer în căutarea unui loc de ancorat. Curând el îi înştiință prin semnale că descoperise locul prielnic. Corabia se apropie şi ancoră în apa de optzeci de metri atât de aproape de țărm încât îl puteau ajunge cu un sart[122]. Împliniseră o sută şaptesprezece zile de mers pe mare şi străbătuseră 3 660 de leghe fără să fi zărit o singură dată pământul.

După o atât de lungă navigație numai în larg, la o mare latitudine sudică, ar fi fost de aşteptat ca mulți dintre oameni să se fi îmbolnăvit de scorbut. Dar acest lucru nu s-a întâmplat. Cei ce dăduseră semne de boală primiseră varză dulce. Urmările au fost atât de mulțumitoare încât numai un singur om pe bord se putea socoti grav bolnav de această maladie, prilejuită, în cazul lui mai ales, de o constituție debilă şi survenind în urma altor tulburări

Prima grijă după amararea[123] vasului a fost trimiterea unei echipe la pescuit cu o barcă; norocoşii se înapoiară cu peşte suficient pentru cina tuturor; iar a doua zi dimineața prinseră destul pentru prânz. Nădăjduiau deci că se vor aproviziona din belşug cu acest aliment. Pe de altă parte, nici țărmul, nici pădurile vecine nu păreau lipsite de vânat înaripat; aveau, prin urmare, la îndemână tot ceea ce, în situația

[122] Odgon care întăreşte un catarg legându-l de bord sau de pupă. – N. T.
[123] Legarea vasului la țărm. – N. T.

lor, le putea desfăta viața. Datorită acestor împrejurări, luară hotărârea de a zăbovi câtva timp în golf, pentru ari cerceta cu de-amănuntul, căci până la ei nu mai debarcase nimeni în vreuna din părțile acelea sudice ale insulei.

La vreo sută de metri de pupa navei, se vărsa în mare un pârău fermecător cu apă dulce. Aici începură să croiască luminişuri în pădure pentru a instala observatorul astronomului, fierăria şi corturile diferiților meşteşugari. Puseră de asemenea la fermentat, pentru bere, ramuri sau frunze culese dintr-un soi de arbore ce semăna foarte mult cu bradul negru american.

Puținele oi şi capre pe care le mai aveau nu prea păreau să se descurce în acel loc unde nu creşteau decât ierburi aspre şi tari. Deşi ar fi fost de aşteptat ca animalele să le înghită cu multă lăcomie, spre uimirea călătorilor noştri, ele nici nu voiră să le guste. Cercetându-le cu luare aminte băgară de seamă că dinții le jucau în gingii; în afară de aceasta, multe dintre ele prezentau şi celelalte semne ale unui scorbut marin învechit. Din patru oi şi doi berbeci pe care căpitanul Cook îi luase de la Capetown cu gândul de a-i debarca în acest ținut, nu putură opri decât câte unul din fiecare; chiar şi aceştia erau de altfel într-o stare atât de proastă, încât ar fi fost de mirare să-şi recapete sănătatea cu toate că li se dădeau cele mai bune îngrijiri cu putință,

La 28 martie se apropie o pirogă cu şapte sau opt oameni. Ei statură câtva timp uitându-se la corabie, apoi se îndepărtară, deşi călătorii noştri le făcuseră semne de prietenie. După masă, căpitanul Cook porni în căutarea lor cu două bărci. Întâlniră curând luntrea trasă la țărm în apropierea a două mici colibe; văzură acolo mai multe vetre, câteva plase de pescuit, nişte peşti aruncați pe țărm, vreo câțiva în luntre, dar oameni, nicăieri! Îi aşteptară un timp, apoi după ce puseră în pirogă vreo câteva medalii, oglinzi, mărgele şi altele, se îmbarcară şi vâsliră până la capătul golfului fără a mai întâlni ceva vrednic de luat în seamă.

La 6 aprilie căpitanul Cook descoperi un golfuleț frumos şi larg, în fundul căruia se vărsa un râu cu apă dulce; pe partea lui apuseană se aflau o sumedenie de mici ca-scade

încântătoare cu țărmuri atât de abrupte, încât putură trage corabia destul de aproape de ele şi încărcară apa cu ajutorul unui furtun.

Pe seară, la întoarcere, avură o scurtă întrevedere cu trei băştinaşi: un bărbat şi două femei. Erau primii ce se arătau la capul nord-estic al insulei, pe care o şi botezară cu acest prilej Indian Island[124]. Bărbatul nu putu să nu-şi trădeze frica atunci când barca se apropia de stâncă. Stătu totuşi locului şi nici măcar nu încercă să ridice lucrurile pe care i le aruncară europenii. În cele din urmă aceştia debarcară, merseră la el şi îl îmbrățişară; abia când îi mai dăruiră din obiectele ce le aveau asupra lor, i se risipi spaima. Atunci se apropiară şi femeile, precum şi câțiva marinari. Lăsarea nopții îi sili să se înapoieze: dar, înainte de despărțire, cea mai tânără dintre femei, a cărei limbuție întrecea orice măsură, execută un dans.

A doua zi, europenii făcură o nouă vizită indigenilor în tovărăşia lui Forster şi al lui Hodges; diversele daruri ce le luaseră cu ei au fost primite cu multă nepăsare, dar nu tot aşa securile şi cuiele lungi. Întrevederea avu loc pe acelaşi petic de pământ din ajun; de data aceasta au avut prilejul de-a face cunoştință cu întreaga familie, alcătuită din bărbat, două neveste (după cum s-a presupus), tânăra femeie mai sus pomenită, un băiat de vreo paisprezece ani şi trei copii mici, dintre care unul la sân. Ei îi poftiră pe străini la locuința lor care se afla puțin mai înăuntrul pădurii şi care era formată din două colibe joase de scoarță de arbori. Luntrea lor dublă, neîncăpătoare, având una dintre părți doar atât de mare cât să poată duce dintr-un loc în altul întreaga familie, se găsea într-un pârăiaş din apropierea colibelor. Când îşi luară rămas bun, bărbatul dărui căpitanului Cook o bucată de pânză de haine, confecționată de ei înşişi, precum şi alte câteva mărunțişuri.

La 9 aprilie îi vizitară din nou pe băştinaşi. Îi găsiră pe toți acasă, îmbrăcați sau îmbrăcându-se ca de sărbătoare, cu părul pieptănat, uns cu ulei, legat în creştet şi împodobit cu

[124] Insula Indianului. – N. T.

pene albe. Unii purtau o cunună de pene în jurul capului şi toţi aveau mănunchiuri de pene albe înfipte în urechi. Căpitanul Cook oferi bărbatului o haină anume lucrată pentru el; acesta păru atât de încântat de dar încât îşi scoase securea de la cingătoare şi o dărui în schimb.

La 12 aprilie mai mulţi indigeni veniră să se aşeze pe ţărm, în faţa corăbiei. Căpitanul ordonă să se cânte cu cimpoaiele şi cu fluierele şi să se bată toba. Băştinaşii n-au dat nicio atenţie cimpoaielor şi fluierelor, dar toba le-a atras puţin atenţia; totuşi nimic nu-i putu îndupleca să urce pe bord. Intrară însă fără sfială în vorbă (deşi se înţelegeau greu) cu ofiţerii şi cu marinarii care se apropiaseră de ei, dând mai multă cinstire unora decât altora.

După o ploaie care a ţinut mai multe zile, cerul se înseninã din nou; căpitanul plecă atunci cu două bărci să cerceteze partea nord-vestică a golfului; era însoţit de cei doi Forster şi de mai mulţi ofiţeri; pe aceştia îi trimise cu o barcă într-un golf în care aveau de gând să înnopteze, iar el purcese spre alt golf, privind cu luare aminte limanurile şi insulele ce-i ieşeau în cale. Pe drum au prins vreo douăzeci de păsări sălbatice şi destul peşte pentru tot grupul; ajungând la locul de întâlnire puţin înainte de a se înnopta, se ospătară voios cu ceea ce prinseseră; apoi se duseră la odihnă.

În zori se pregătiră să vâneze raţe şi le merse din plin! Datorită acestei împrejurări, numiră golful Duck Cove[125]. La vreo milă de-aci, de-a curmezişul unui istm, descoperiră un număr uriaş de găinuşe de pădure. După prânz, cărând vreo şapte duzini de vânat cu pene şi două foci, porniră înapoi spre corabie, unde ajunseră la orele şapte seara.

La 17 aprilie doi indigeni, căpetenia şi fiica sa, cutezară să se urce pe bord; căpitanul Cook îi pofti pe amândoi jos în cabină, unde urmau să ia prânzul, dar ei nu vrură să se atingă de bucate. Căpetenia iscodea din ochi fiecare colţ al cabinei, cercetând cu oarecare uimire toate lucrurile pe care le vedea, dar nu-şi fixa atenţia asupra unui singur obiect nici măcar o clipă. Lucrurile de proveniență artificială îi apăreau

[125] Golful Raţelor. – N. T.

în aceeaşi lumină ca şi cele naturale, căci toate erau la fel de îndepărtate de înțelegerea sa.

Înainte de a veni pe bord, omul dăruise căpitanului o bucată de pânză şi o secure de talc verde, iar lui Forster o bucată de pânză; fata dăduse altă bucată lui Hodges. Acest obicei de a face daruri înainte de a primi este răspândit printre indigenii insulelor Pacificului de sud, – dar călătorii noştri încă nu-l întâlniseră în Noua Zelandă. Dintre diversele obiecte oferite căpeteniei, securile şi cuiele lungi aveau cel mai mare preț în ochii lui.

La 20 aprilie englezii coborâră pe uscat ca să cerceteze capul golfului; în drum traseră cu puşca după câteva rațe; indigenii, care până atunci stătuseră ascunşi, dezlănțuiră un zgomot înspăimântător în două sau trei locuri din apropiere. Mareea în scădere îi sili pe călători să se retragă de pe râu spre locul unde îşi petrecuseră noaptea. Acolo prânziră şi, tocmai când se pregăteau să se înapoieze, căpitanul zări, pe celălalt mal, doi oameni strigând, fapt care îl determină să vâslească peste râu spre ei. Debarcă împreună cu doi tovarăşi neînarmați, în timp ce băştinaşii stăteau în picioare, ținând fiecare în mână câte o suliță.

În cele din urmă unul dintre ei se înduplecă să lepede sulița şi veni în întâmpinarea căpitanului cu o plantă ierboasă în mână; îi întinse un capăt, în timp ce el ținea pe celălalt. Stând în acest chip, el începu un discurs întrerupt de câteva pauze lungi. Cum luă sfârşit ceremonia, cei doi se salutară. Indianul îşi scoase apoi *hahu*-ul sau haina din spate şi o aşeză pe umerii căpitanului; apoi pacea păru a se fi statornicit trainic.

La despărțire, indigenii îi însoțiră până la barcă; văzând puştile aşezate la pupă, făcură semn să fie luate de acolo; abia după aceea se apropiară şi ajutară la împingerea bărcii în apă. În acest timp trebuiau bine supravegheați căci râvneau să care de acolo, în afară de puşti, tot ce ar fi putut înşfăca. De puşti însă aveau grijă să nu se atingă, căci învățaseră, văzând cum fuseseră vânate păsările sălbatice, să le considere ca unelte ale morții.

În după-amiaza zilei de 21 aprilie călătorii noştri porniră la

vânătoare de foci. Resaca era atât de puternică încât nu putură debarca decât într-un singur loc, unde omorâră zece foci. Aceste vietăți oferă trei feluri de servicii: pieile pentru greement, grăsimea pentru lămpi, iar carnea pentru mâncat, aceasta fiind prețuită aproape ca friptura de vacă.

În dimineața zilei de 23 aprilie, Pickersgill, Gilbert şi alți doi se cățărară pe un munte. Întorcându-se pe bord, spre seară, raportară că înăuntrul țării nu se vedea nimic afară de munți pleşuvi cu imense prăpăstii abrupte, despărțiți de văi sau, mai curând, de crăpături înspăimântătoare la vedere.

Cum mai aveau încă cinci gâşte din cele aduse de la capul Bunei Speranțe, căpitanul le dădu drumul în acel loc unde hrana părea îmbelşugată şi nu le păştea vreo primejdie –, nu se îndoia că se vor înmulți şi că, în scurtă vreme, se vor răspândi în întreg ținutul; aceasta era de altfel intenția cu care le lăsa.

La 27 aprilie vremea deveni cețoasă. Dimineața, căpitanul, însoțit de Pickersgill şi de cei doi Forster, ieşi să cerceteze un golf zărit în ajun. După ce vâsliră vreo două leghe în interiorul lui, băgară de seamă că răspundea în mare de partea cealaltă şi că, pentru o corabie ce se îndrepta spre nord, el oferea o ieşire mai bună decât cea prin care veniseră. După această descoperire şi după un ospăț îmbelşugat cu peşte fiert şi cu vânat înaripat, porniră spre corabie, pe al cărei bord ajunseră la ora unsprezece noaptea. În timpul expediției împuşcaseră nu mai puțin de patruzeci şi patru specii de păsări.

Corturile şi toate celelalte lucruri fiind încărcate pe bord, ridicară ancora la 28 aprilie şi, purtați de o briză uşoară, se îndreptară, prin golf, spre noua trecere.

În dimineața zilei de 11 mai ridicară ancora şi ieşiră în larg; pe la amiază, uscatul nu se mai vedea.

Ținutul pe care îl vizitaseră era foarte muntos şi rar s-ar fi putut întâlni o privelişte mai aspră şi mai plină de prăpăstii; căci înăuntrul țării nu zăreai nicăieri decât vârfuri de munți de înălțimi uluitoare şi stânci sterpe şi goale, prin locurile neacoperite cu zăpadă. Doar părțile mărginaşe de pe coasta mării şi insulele erau acoperite de păduri dese, care se

întindeau aproape până la apă. Copaci de diferite soiuri, care se mai întâlnesc şi în alte părți ale țării, ar fi fost folositori, printre altele, constructorului de nave, dulgherului, tâmplarului de mobile.

Aici, ca şi în celelalte regiuni ale Noii Zelande, creşteau numeroşi copaci şi arbuşti aromatici, cei mai mulți fiind înrudiți cu mirtul; dar, cu toată această diversitate, niciunul nu dădea roade bune de mâncat. Lianele-ferăstrău atingeau o lungime de optzeci de metri.

Solul, negru închis, îngrăşat vădit cu vegetale descompuse, era atât de afinat încât se afunda la fiecare pas. Cu excepția culturilor de in sau de cânepă şi de alte câteva plante, nu prea existau păşuni. În schimb, se găseau peşti din belşug în Dusky Bay. Pe cât erau de mulți, pe atât erau de variați; unii din ei puteau fi găsiți şi pe coastele mat nordice, alții însă erau superiori, îndeosebi cel pe care îl numiseră peştele-suveică; după părerea celor mai mulți de pe bord, el alcătuia cea mai aleasă hrană dăruită de mare. Se mai puteau întâlni scoici, midii, languste şi multe soiuri de moluşte.

Mai creşteau acolo şi cinci specii de rațe atât de diferite, că nici căpitanul Cook nu-şi amintea să le fi văzut în altă parte. Cea mai mare era cât o rață moscată şi avea pene pestrițe foarte frumoase, datorită cărora o botezară „rața pictată".

La 3–4 zile după sosire, în timp ce defrişau mici suprafețe în pădure pentru a-şi aşeza corturile, câțiva marinari zăriseră un patruped, dar cum descrierea unuia nu se potrivea cu a celuilalt, nu s-a putut stabili ce fel de vietate fusese. Totuşi erau de acord cu toții că era cam cât o pisică de mare, avea picioarele scurte şi culoarea cenuşie. Unul dintre marinari, anume cel ce văzuse mai bine, susținea că avea şi o coadă stufoasă şi că, din toate animalele pe care le cunoştea el, semăna mai mult cu şacalul.

Insectele cele mai dăunătoare erau musculițele negre de nisip, extrem de numeroase şi neînchipuit de supărătoare. Se zice că, oriunde muşcau, provocau o umflătură şi o mâncărime de nesuportat, care se transforma în cele din urmă în ulcerații mici ca la variolă.

Localnicii din acest golf erau de aceeaşi rasă, vorbeau

aceeaşi limbă şi practicau cam aceleaşi obiceiuri ca oamenii din celelalte părți ale țării. E greu de închipuit ce a putut determina trei sau patru familii (căci se pare că nu erau mai mulți) să se depărteze într-atât de restul semenilor lor. Ba chiar aşa puțini cum erau, nu păreau să trăiască în deplină prietenie unii cu alții.

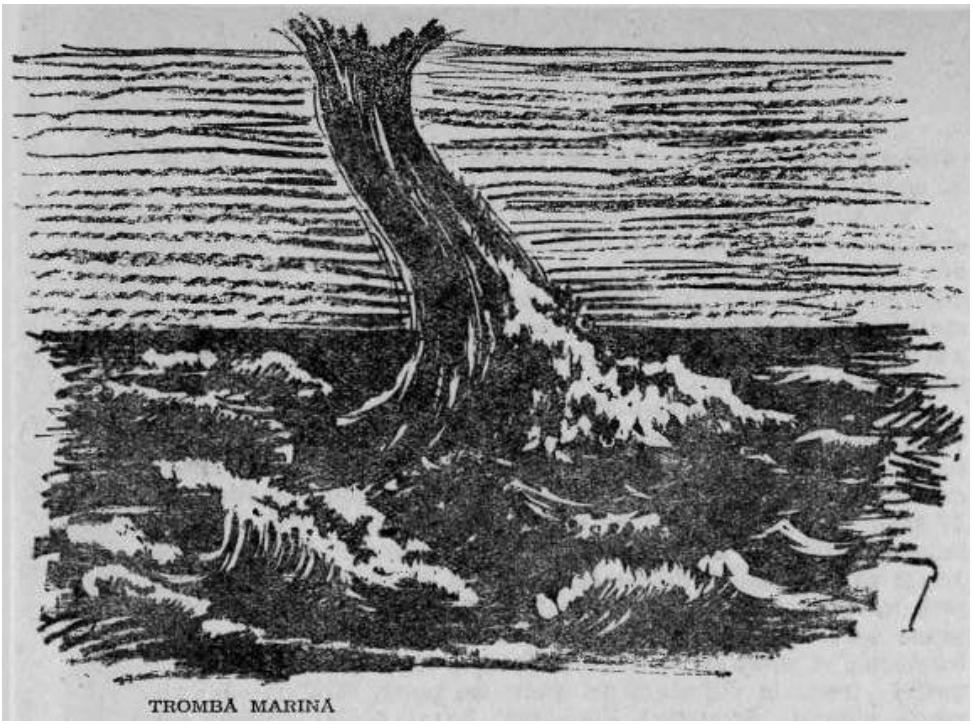
După ce au părăsit Dusky Bay[126] s-au îndreptat spre strâmtoarea Regina Charlotte, unde nădăjduiau să întâlnească nava *Adventure*. În această călătorie nu li s-a întâmplat nimic deosebit sau demn de reținut. Dar în după-amiaza zilei de 17 mai, cerul se acoperi pe neaşteptate de nori deşi şi întunecați ce păreau să prevestească vânt puternic. Îndată după aceea zăriră şase trombe marine. Patru se înălțară şi se risipiră între corabie şi uscat, a cincea era mai spre larg, iar a şasea se ivi mai întâi la o depărtare de două sau trei mile Mişcarea ei progresivă nu era liniară, ci urma o traiectorie curbă; trecu la cincizeci de metri de pupă, fără ca să i se simtă efectul. Apreciară diametrul bazei acelei trombe ca fiind de vreo cincisprezece-optsprezece metri. Se înălța ca un tub sau ca un corp colonar prin care apa sau aerul, ori amândouă deodată, erau supte într-un curent spiral ce se ridica până în nori. Unii marinari susțineau că în tromba cea mai apropiată de ei ar fi văzut o pasăre, ce se învolbura ca fluturarea unei flamuri, în timp ce era împinsă în sus. Mişcarea ascendentă a păsării şi alte câteva fapte arată foarte limpede că trombele sunt pricinuite de vârtejuri de vânt şi că apa din ele este aspirată în sus cu putere; deci nici vorbă că ar coborî din nori, cum se presupune de obicei. Ivirea unei trombe se vesteşte printr-o puternică agitație şi

[126] „Ploile dese şi grele de aici fac ca ținutul să fie câteodată foarte neplăcut; dar aceasta este a treia mea călătorie în jurul lumii şi nu-mi pot aminti de nicio regiune care să nu fi avut şi vreo latură neplăcută; de aceea socotesc că Dusky Bay, în ochii unei cete de fârtați lihniți de foame după o traversare lungă pe mare, este totuşi unul dintre cele mai plăcute locuri prin care am trecut vreodată. Oamenii noştri sunt sănătoşi şi cu voie bună, datorită cred eu, în mare măsură, căpitanului Cook, care veghează riguros asupra curățeniei şi asupra tuturor celorlalte chestiuni în legătură cu buna lor stare". (Extras din *Jurnalul de bord al locotenentului Clerke – Arhivele Amiralității, Whitehall).* – N. A.

umflare a apei; apoi începe să se ridice o coloană rotundă sau un tub format din norii de deasupra, care coboară aparent până se unesc cu apa zbuciumată de dedesubt. Căpitanul Cook spune *aparent,* deoarece el crede că nu aşa se petrec lucrurile în realitate; dimpotrivă, coloana s-ar forma din apa clocotitoare de dedesubt şi ar începe să se urce deşi nu se poate vedea, fiind fie prea mică, fie prea subțire. În clipa în dare devine vizibilă, diametrul ei aparent creşte destul de mult; apoi descreşte şi, în cele din urmă, se rupe sau dispare în partea inferioară. Curând după aceea marea de dedesubt se linişteşte, iar coloana se retrage încetul cu încetul spre nori, unde se risipeşte.

În zorii zilei de 18 mai ajunseră în dreptul strâmtorii Reginei Charlotte unde întâlniră şi recunoscură nava *Adventure* după semnalele pe care le făcea; acest eveniment îi umplu pe toți de o mare bucurie. La amiază sosi pe bord locotenentul Kempe de pe *Adventure;* de la el aflară că se găseau acolo de vreo 6 săptămâni. Pe seară izbutiră să ancoreze în Ship Cove[127], aproape de *Adventure.* Căpitanul Furneaux se urcă pe bordul corăbiei *Resolution* şi dădu căpitanului Cook raportul asupra celor întâmplate după despărțire.

[127] Ungherul corăbiilor. – N. T.

TROMBĂ MARINĂ

În dimineața zilei de 7 februarie 1773, vântul schimbător împinsese deasupra o negură foarte deasă făcându-i să piardă din ochi vasul *Resolution*, care-i depăşise cu vreo două mile. Curând au început să audă bubuituri de tun şi, cârmind în direcția din care li se părea că vin, au tras şi ei fără încetare încărcături de două kilograme la fiecare jumătate de oră, fără însă a primi vreun răspuns. Pe seară vântul a început să sufle puternic risipind în răstimpuri ceața, dar *Resolution* nu se zărea nicăieri, lucru care-i umplu de neliniște. Au navigat atunci în volte în lungul şi-n latul locului unde o văzuseră pentru ultima oară, conform înțelegerii pentru cazurile de despărțire; dar în ziua următoare o năprasnică furtună şi vremea cețoasă i-a silit să se oprească, împiedicându-i să mai ajungă în locul de unde plecaseră. Apoi, timp de trei zile au rămas prin împrejurimi; în cele din urmă, părăsind orice speranță de revedere, s-au îndreptat spre cartierul de iarnă, Ia o mie patru sute de leghe depărtare, pe o mare cu totul necunoscută şi cu insuficientă provizie de apă, din care cauză au fost nevoiți să reducă rația

la un litru pe zi. Numeroase păsări de mare i-au întovărăşit tot drumul şi deseori au văzut marsuini.

La 1 martie s-au îndreptat spre pământul care pe hărțile lor se numea Țara lui Van Diemen; pe atunci se presupunea că acest ținut ar fi unit de Noua Olandă.

La 9 martie au zărit uscat, la vreo opt sau nouă leghe, în spre nord-nord-est. Părea destul de puțin înalt, şi în apropierea mării, deluros, şi acoperit de păduri; dar n-au văzut locuitori.

Dimineața de 10 martie era liniştită; aflându-se la vreo patru mile de uscat, au trimis cuterul cel mare cu locotenentul secund ca să caute un liman sau un golf potrivit. Dar curând s-a pornit un vânt atât de tare încât, în mai multe rânduri, au făcut bărcii semnalul de întoarcere; cum nici nu o vedeau, nici nu auzeau vreun zgomot din partea ei, i-a cuprins neliniştea, deoarece se iscase între timp şi o hulă foarte puternică. Spre marea lor mulțumire, cei cu barca s-au întors teferi după prânz. Debarcaseră, deşi foarte anevoie, şi observaseră mai multe locuri prin care trecuseră indigenii; unul, după urmele de foc, părea părăsit de curând. Vremea neprielnică îi silise însă să se înapoieze fără să cerceteze ținutul în amănunțime şi fără să fi găsit un loc de ancorare.

La 16 martie au trecut de insulele pe care Tasman le botezase Maria's Islands[128] şi care păreau că fac corp comun cu continentul. Deşi ținutul era mult mai atrăgător, jos şi neted, n-au mai găsit nici urmă de liman sau golf în care ar fi putut ancora în siguranță o corabie.

Ajutați de o uşoară briză de nord-vest, în dimineața de 5 aprilie s-au îndreptat spre răsărit, către strâmtoarea Charlotte, iar la 6 aprilie în fața lor se deschidea strâmtoarea. În timp ce navigau într-acolo, au putut desluşi crestele înalte ale munților acoperite de zăpezi eterne. La data de 7 aprilie au ancorat în Ship Cove, într-o apă de şaisprezece metri adâncime.

Timp de două zile au curățat un luminiş pe insula

[128] Insulele Mariei. – N. T.

Motuara, în vederea înălțării corturilor pentru cei bolnavi, pentru cei ce dregeau pânzele şi pentru dogari.

La 9 aprilie au primit vizita a şaisprezece indigeni veniți cu trei pirogi; ca să-i hotărască să aducă peşte şi alte merinde, le-au dat mai multe daruri de care băştinaşii au părut foarte încântați. Un marinar, văzând la indigeni un obiect înfăşurat cu grijă, avusese curiozitatea să-l cerceteze şi a descoperit cu surprindere că era capul unui om de curând ucis. Indigenii, temându-se să nu le fie luat cu forța şi dându-şi parcă seama de grozăvia canibalismului lor, încercau să-l ascundă şi să se dezvinovățească.

Pomeneau deja de Tupia şi când li s-a spus că a murit, câțiva dintre ei păreau foarte mâhniți; în măsura în care se puteau înțelege, căutau să afle dacă fusese ucis sau pierise de moarte naturală. Întrebările pe care le puneau arătau limpede că făceau parte din tribul pe care îl cunoscuse şi căpitanul Cook. După-amiază au revenit cu peşte şi cu rădăcini de ferigă; le-au schimbat pe cuie şi pe alte mărunțişuri.

În dimineața următoare un număr de aproape şaizeci de băştinaşi au apărut în cinci pirogi duble; în fruntea lor se afla – după cum se putea presupune – căpetenia. Au oferit scule de război, securi de piatră şi îmbrăcăminte; doreau cuie şi sticle vechi pe care puneau mare preț. Câțiva au urcat pe bord şi marinarii văzură că nu era uşor să-i dea jos cu frumosul, dar la apariția unei puşti cu o baionetă în vârf, nimeriră foarte repede înapoi în pirogile lor.

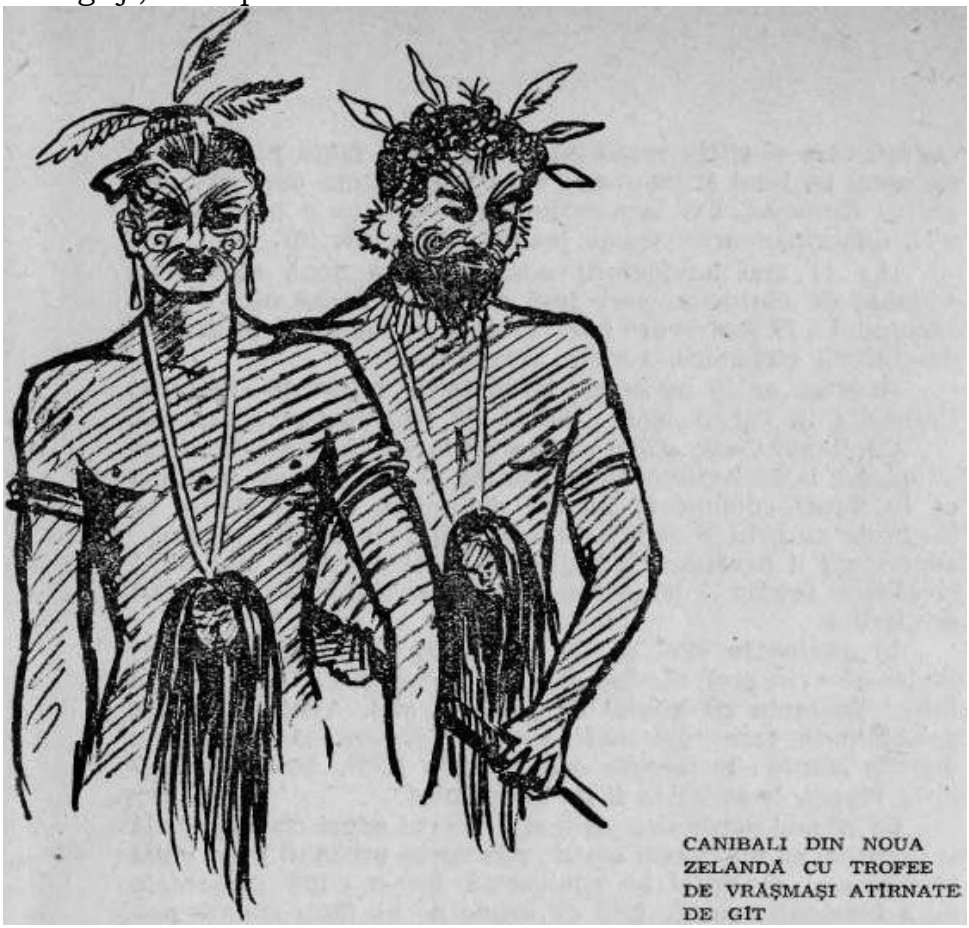
La 11 mai navigatorii noştri simțiră două zguduituri serioase de cutremur, care însă nu le pricinuiră nicio stricăciune. La 17 mai avură bucuria de a zări apărând în dreptul deschiderii strâmtorii, corabia *Resolution”.*

Acestea ar fi, pe scurt, întâmplările trăite de căpitanul Furneaux în cursul unei absențe de paisprezece săptămâni.

Căpitanul Cook, ştiind că în strâmtoarea Reginei Charlotte se găsesc iarbă antiscorbutică, țelină şi alte legume, porunci ca în fiecare dimineață înainte de dejun, aceste plante să fie fierte cu grâu şi supă – iar la prânz cu mazăre şi supă; experiența îl învățase că legumele astfel pregătite sunt binefăcătoare pentru înlăturarea tuturor soiurilor de tulburări

scorbutice.

În dimineața zilei de 20 mai a trimis pe țărm oaia şi berbecul care mai rămăseseră din turma luată de la capul Bunei Speranțe cu gândul de a-i lăsa aici. Apoi au vizitat grădinile în care căpitanul Furneaux pusese să se semene diferite plante; le mergea atât de bine încât, dacă indigenii le-ar îngriji, le-ar putea fi de mare folos.

CANIBALI DIN NOUA ZELANDĂ CU TROFEE DE VRĂȘMAȘI ATÎRNATE DE GÎT

La 22 mai dimineața, oaia şi berbecul aduşi cu atâta grijă şi greutate au fost găsiți morți; păscuseră probabil vreo iarbă otrăvitoare. Şi astfel se spulberară într-o clipă speranțele de a îmbogăți această țară cu turme de oi. Spre amiază primiră, pentru prima oară de când sosiseră, vizita câtorva indigeni, care prânziră cu ei, şi care mâncară zdravăn.

În dimineața zilei de 24 mai întâlniră o pirogă încăpătoare care purta paisprezece–cincisprezece oameni. Lina dintre primele întrebări pe care le-au pus aceştia a fost în legătură cu Tupia, cel adus din Otaheite în călătoria precedentă, se arătară mâhniți la vestea că murise.

Unul dintre ei îl luă pe căpitanul Cook de o parte şi îi arătă nişte cartofi plantați de Fannen, *master*-ul navei *Endeavour*. Nu încăpea îndoială că le mersese foarte bine, între timp, iar indigenul păru atât de încântat, că din proprie inițiativă începu să-i prăşească. Apoi îl duseră şi în celelalte grădini şi-i arătară napii, morcovii şi păstârnacul; aceste rădăcinoase, împreună cu cartofii, le vor fi mai de folos lor, indigenilor, decât orice alte legume cultivate de ei; şi, pe deasupra, nici nu era greu să-şi facă o idee despre avantajele lor; destul să le comparăm cu cele pe care le cunoşteau ei înşişi.

Două sau trei familii de indigeni se statorniciră în apropierea corăbiilor, îndeletnicindu-se zilnic cu pescuitul şi aprovizionându-i pe europeni cu produsele trudei lor; rezultatele se simțiră curând, căci erau pescari mult mai pricepuți decât englezii.

Corăbiile fiind aproape gata de plecare, căpitanul Cook trimise la 2 iunie o pereche de capre pe țărm. Iar pe coasta din Cannibal Cove[129], căpitanul Furneaux debarcă un vier şi două scroafe fătătoare, aşa încât puteau spera ca dobitoacele să se înmulțească, dacă nu le vor nimici indigenii înainte de a se sălbătăci; căci, după aceea, nu mai era pericol.

În zorii dimineții următoare, câțiva băştinaşi aduseră o însemnată cantitate de peşte. Unul dintre ei îi dădu de înțeles căpitanului Cook că ar dori să primească o cămaşă albă, pentru fiul său şi i se făcu pe plac. Băiatul era atât de încântat de noua sa îmbrăcăminte, încât străbătea corabia în lung şi în lat, arătându-se oricui îi ieşea în drum. Libertatea ce şi-o îngăduise l-a jignit pe Moş Will, țapul care-i dădu brânci cu coarnele de-l trânti pe spate pe punte. Şi Will ar fi repetat lovitura dacă cineva din echipaj n-ar fi sărit în ajutorul băiatului. Accidentul i se păru însă acestuia de nere-

[129] Golful Canibalilor. – N. T.

parat. Îşi murdărise cămaşa şi-i era teamă să mai apară în faţa tatălui său în cabină; în cele din urmă, îl aduse Forster şi atunci băiatul începu o poveste cu văicăreli despre Goury, câinele cel mare (căci aşa numeau băştinaşii toate patrupedele de pe bord) şi nu se domoli decât după ce i s-a spălat şi uscat cămaşa.

Pe la ora nouă se ivi o pirogă mare dublă, în care erau douăzeci–treizeci de oameni. Indigenii de pe bord părură foarte îngrijoraţi, spunând că aceştia erau duşmanii lor. Doi dintre ei, unul cu o suliţă, celălalt cu o secure de piatră în mână, se căţărau pe lanţurile de la pupă şi, de acolo, îşi sfidau inamicii în timp ce ceilalţi de pe bord se repezeau în piroga lor şi se îndreptau spre ţărm, probabil pentru a-şi pune la adăpost femeile şi copiii.

Indigenii nou-veniţi urcară şi ei pe bord şi se purtau foarte paşnic. Curând începură târgul cu marinarii. Era cu neputinţă să-i împiedici de a-şi da hainele de pe ei pe adevărate nimicuri. De aceea căpitanul Cook se văzu nevoit să-i izgonească mai curând decât ar fi vrut.

În timpul şederii în strâmtoare, căpitanul Cook a observat că a doua lor vizită în această ţară nu ajutase la îmbunătăţirea moravurilor băştinaşilor. Dimpotrivă, bărbaţii deveniseră mai lacomi, iar femeile mai puţin virtuoase.

În ziua de 7 iunie, la ora patru dimineaţa, vântul fiindu-le prielnic, desfăcură legăturile, iar la ora şapte ridicară ancora şi porniră la drum alături de *Adventure*[130].

Nimic mai de seamă nu surveni până la 29 iunie, când căpitanul Cook fu înştiinţat că izbucnise boala printre marinarii vasului *Adventure*, ştire care se adeveri din plin. Bucătarul vasului murise şi vreo douăzeci din cei mai buni oameni erau la pat, doborâţi de scorbut şi de diaree[131]. În

[130] Corăbiile fiind pregătite pentru larg, căpitanul Cook hotărî să ajungă până pe la 46° latitudine sudică, deşi erau în plină iarnă australă. „Speram cel puţin, spune el, să pot arăta posterităţii că aceste mări sunt navigabile şi că este posibil să se continue explorările chiar în miezul iernii”. – N. A.

[131] „La ora nouă am coborât barca şi am trimis-o pe bordul corăbiei *Adventure*. Ea s-a înapoiat curând, aducându-ni-l pe locotenentul Kempe, căci căpitanul nu se simţea bine.

aceeaşi vreme pe lista bolnavilor de pe *Resolution* nu se găseau decât trei oameni, dintre care doar unul suferea de scorbut. Totuşi, mai târziu începură şi alţii să prezinte simptome ale acestei boli; au fost deci puşi la dietă de verdeţuri, marmeladă de morcovi şi un fel de magiun de coji de lămâie şi portocale.

Ca să poţi introduce un nou aliment printre marinari, oricât de mult ar fi spre binele lor, este nevoie atât de pilda cât şi de autoritatea comandantului; fără aceste condiţii, inovaţia ar fi părăsită înainte ca echipajul să-i simtă bine-facerile. Multora, ofiţeri ca şi marinari, nu le plăcuseră la început ţelina, iarba antiscorbutică şi celelalte verdeţuri fierte cu mazăre şi grâu; câţiva au refuzat chiar să le mănânce. Dar, cum hotărârea căpitanului Cook nu slăbi în urma acestor împotriviri, încăpăţânarea lor se toci cu încetul până ajunseră să mănânce cu plăcere verdeţurile.

Boala echipajului navei *Adventure* îi sili să ia calea cea mai scurtă spre Otaheite, unde erau siguri că pot găsi hrana proaspătă de care aveau nevoie. Îşi urmară deci drumul spre apus şi, la ora şase seara zăriră, din vârful catargului pământ înspre sud-vest. Căpitanul Cook îl numi *Doubtful Island*[132], dar atingerea unui loc unde să poată face rost de merinde proaspete era la ora aceea un ţel mai important decât descoperirile.

La 12 august în zori uscatul se ivi drept în faţa lor, la vreo două mile depărtare, aşa că lumina zilei îi înştiinţă doar în ultimul moment de primejdia spre care înaintau. Pământul acesta se dovedi a fi tot o insulă din cele joase, pe jumătate inundată, sau mai degrabă un banc mare de corali, de vreo douăzeci de leghe în circumferinţă, căruia îi dădură numele căpitanului Furneaux.

În dimineaţa următoare, la ora patru, ridicară pânzele şi,

Kempe îmi dădu vestea foarte neplăcută că marinarii de pe corabia sa erau grav bolnavi, că peste douăzeci de oameni căzuseră la pat din cauza scorbutului şi că cu câteva zile mai înainte fusese înmormântat bucătarul, care pierise în urma aceleiaşi blestemate boli. (Extras din *Jurnalul locotenentului Clerke – Arhivele Amiralităţii, Whitehall).* – N. A.

[132] Insula Îndoielii. – N. T.

în zori, desluşiră o altă insulă joasă ce primi numele de *Adventure*. Bougainville a botezat pe drept cuvânt acest şirag de insule joase, inundabile, Arhipelagul Primejdios[133]. Calmul mării le îngăduia îndeajuns să-şi dea seama că erau împresurați de insule şi că trebuiau să înainteze cu mare luare aminte, îndeosebi noaptea.

În ziua de 15 august, la ora cinci dimineața, zăriră insula Osnaburg sau Maitea[134], descoperită de căpitanul Wallis. Se opriră prin urmare, aşteptând să-i ajungă din urmă *Adventure* pentru a înştiința pe căpitanul Furneaux că, înainte de a merge la Matavia, aveau de gând să pătrundă în golful Oaitipiha din Otaheite ca să ia de acolo cât mai multe merinde. Apoi ridicară pânzele şi, pe la ora şase seara, zăriră insula înspre apus.

De îndată ce se apropiară de coastă, veniră din toate părțile localnici, aducând în pirogi peşte, nuci de cocos şi alte fructe, pe care le schimbară pe cuie şi mărgele. Cei mai mulți îl recunoscură pe căpitanul Cook şi întrebară de Banks şi de ceilalți tovarăşi ai săi din călătoria precedentă, dar nimeni nu întrebă de Tupia.

Fiind în vecinătatea unui recif, mareea puternică şi calmul desăvârşit îi amenințau în fiecare clipă cu naufragiul. Au încercat toate mijloacele ca să iasă din încurcătură, dar totul a fost în zadar, până când o adiere uşoară dinspre uscat împinse lin corabia îndărăt, în largul mării, dar cu destule pierderi şi stricăciuni.

Iată-i deci din nou teferi pe mare, după ce scăpaseră ca prin urechile acului de primejdia de a fi zdrobiți chiar de insula la care, cu câteva zile înainte, doriseră atât de fierbinte să ajungă. Din fericire lipsa de vânt, după ce-i vârâse în bucluc, se menținea, căci dacă briza mării s-ar fi pornit ca de obicei, *Resolution* ca şi *Adventure* ar fi fost fără îndoială pierdute.

În timp ce se aflau în această situație grea, câțiva băştinaşi veniră pe bordul corăbiilor. Dar păreau nesimțitori la pericol; nu arătau nici uimire, nici bucurie, nici teamă când se

[133] Supranumele arhipelagului Tuamotu. – N. T.
[134] Insulă din Arhipelagul Tuamotu. – N. T.

izbeau corăbiile; le părăsiră puțin înainte de apusul soarelui, cu totul nepăsători.

În dimineața zilei de 17 august ancorară în golful Oaitipiha la două lungimi de cablu de țărm; amândouă Vasele erau înțesate de indigeni, care aduseseră cu ei nuci de cocos, banane, mere, batate[135] şi diverse rădăcini, pe care le-au schimbat pe cuie şi mărgele. Căpitanul Cook dărui celor care se intitulau căpetenii cămăşi, securi şi mai multe alte obiecte. Ei făgăduiră în schimb să aducă porci şi găini, dar nu se ținură de cuvânt şi – probabil – nici nu avuseseră vreodată de gând s-o facă.

Mulți dintre cei ce-şi spuneau *iri* sau căpetenii urcară pe bord, unii ca să capete daruri, alții să şterpelească ceea ce le-ar fi fost la îndemână. Un asemenea *iri* a stat în cabina căpitanului aproape o zi întreagă, primind daruri pentru el şi pentru toți prietenii lui, care nu erau puțini la număr. În cele din urmă a fost surprins luând lucruri ce nu-i aparțineau şi înmânându-le altora de pe coridor. Numeroase plângeri asemănătoare pe care echipajul le adresa căpitanului, îl deciseră pe acesta să izgonească indigenii de pe corabie. Oaspetele din cabină se grăbi să plece. Purtarea lui îl scosese pe căpitan din răbdări; era atât de supărat, încât când indigenul ajunsese la oarecare depărtare de navă, trase două focuri peste capul lui; acesta îşi părăsi piroga şi sări în apă. Căpitanul trimise atunci o barcă să captureze luntrea şi porunci să se tragă de-a lungul coastei, cu un tun mare încărcat cu gloanțe, fapt care pricinui retragerea tuturor băştinaşilor de pe țărm. După câteva ore însă erau din nou prieteni la toartă.

Abia în seara aceleiaşi zile întrebară de Tupia – şi numai vreo doi–trei. Îndată ce aflară cauza morții lui, se arătară mulțumiți de explicație deşi nu arătau că s-ar fi neliniştit câtuşi de puțin dacă moartea lui Tupia ar fi fost prilejuită de altceva decât de boală.

Nimic demn de remarcat nu s-a mai întâmplat până în seara de 20 august, când unul dintre indigeni a luat-o la

[135] Gen de *Dioscoriacee,* plantă agățătoare cu rădăcină foarte mare, în formă de morcov, având gust asemănător cartofului. – N. T.

sănătoasa cu puşca gărzii de pe țărm. Căpitanul Cook, care fusese de față când s-a petrecut furtul, trimise câțiva oameni să-l prindă; dar încercarea ar fi fost zadarnică dacă nu săreau pe loc şi câțiva băştinaşi în urmărirea hoțului. Ei îl doborâră, îi smulseră puşca şi o aduseră îndărăt. Desigur, că ei au luat parte la prinderea hoțului mai mult de frică decât din principiu; merită totuşi să fie prețuiți pentru acest act de dreptate.

Pe seară, căpitanul Cook a fost înştiințat că Uahitua sosise în vecinătate şi că dorea să-l vadă. Se hotărî prin urmare să mai aştepte o zi pentru a avea o întrevedere cu acest conducător. Ieşi deci a doua zi dis-de-dimineață, însoțit de căpitanul Furneaux, de Forster şi de mai mulți indigeni, îl găsiră pe Uahitua aşezat pe un scaun, înconjurat de oamenii săi. Căpitanul şi cu principele se recunoscură reciproc de la prima privire, deşi nu se mai văzuseră din 1769. Pe vremea aceea nu era decât un băiețandru şi purta alt nume, dar după moartea tatălui său îşi luase titlul actual.

După primul schimb de saluturi şi după ce căpitanul se aşează pe acelaşi scaun cu el, iar ceilalți însoțitori pe pământ, Uahitua începu să întrebe, spunându-le pe nume, de diferitele persoane care luaseră parte la călătoria anterioară. Ținu apoi să ştie cât de lungă va fi şederea lor acolo, iar când căpitanul Cook îl înştiință că vor pleca a doua zi, păru mâhnit şi-i ceru să mai rămână câteva luni; în cele din urmă se învoiră pentru cinci zile; iar principele făgădui că în acest răstimp vor avea porci din belşug.

Tot timpul cât stătură acolo, nu-i îngădui căpitanului Cook să plece de lângă el, de pe scaun. În sfârşit, îşi luară rămas bun, căci era timpul să se înapoieze pe bord pentru prânz. Ca urmare a acestei întrevederi, navigatorii primiră atâta carne proaspătă de porc încât ajunse pentru masa echipajelor de pe ambele corăbii. În zorii zilei de 24 august ridicară pânzele în bătaia unei uşoare brize de uscat.

Fructele obținute ajutară mult la vindecarea bolnavilor de pe *Adventure*. Mulți dintre cei ce se simțeau atât de rău, că nici nu se puteau mişca neajutați, se îndreptaseră în acest scurt răstimp aşa de mult, încât puteau să se plimbe singuri.

Chiar în seara aceleiaşi zile sosiră în golful Matavia.

Nici nu ancoraseră încă şi punţile erau înţesate de băştinaşi; căpitanul Cook îi recunoscu pe mulţi, iar ei îl ţineau minte aproape toţi. O mare mulţime de oameni, printre care şi Otu, regele lor, se adunase pe ţărm. Căpitanul se pregătea tocmai să-i facă o vizită regelui, când află că acesta plecase la Oparri.

La 26 august exploratorul nostru purcese spre Oparri însoţit de căpitanul Furneaux, de Forster şi de alţii. Imediat ce debarcară, fură conduşi la Otu, pe care-l găsiră aşezat pe pământ la umbra unui copac, înconjurat de o mulţime imensă. După primele urări, căpitanul îi dărui din obiectele ce-şi închipuia că ar avea mai mare preţ în ochii lui, ştiind prea bine că n-avea decât de câştigat de pe urma prieteniei cu acest om. Mai făcu daruri multora dintre cei apropiaţi lui Otu, iar ei oferiră în schimb pânzeturi; căpitanul le refuză însă, spunându-le că darurile sale erau dovezi de prietenie. Regele întrebă de Tupia şi, numindu-i pe fiecare în parte, de toţi cei ce însoţiseră pe căpitan în călătoria precedentă. Le făgădui câţiva porci pentru ziua următoare, dar se lăsă greu până să primească să vină în vizită pe bord. Spunea că-i este teamă de tunuri; într-adevăr, toate faptele sale arătau că era o fire timidă. Avea vreo treizeci de ani, cam un metru optzeci înălţime şi era bine făcut, arătos, chipeş. Toţi supuşii, până şi părintele său, stăteau descoperiţi în faţa lui, cu capul şi umerii goi, fără niciun fel de îmbrăcăminte mai sus de piept.

La 27 august Otu, însoţit de un numeros alai, le făcu o vizită. Trimisese mai întâi pe corabie uriaşe cantităţi de pânză, fructe, un porc şi doi peşti mari; după oarecare parlamentări, se hotărî să vină el însuşi, cu sora lui, un frate mai tânăr şi câţiva însoţitori. Printre darurile împărţite cu acest prilej, căpitanul Furneaux îi oferi regelui o frumoasă pereche de caprine – ţap şi capră – cu nădejdea că se vor înmulţi.

LOCUITOR DIN OTAHEITE

În zorii zilei de 28 august primiră din nou în vizită pe Otu, care aducea multă pânză, un porc şi nişte fructe. Sora lui, care-l însoţea, şi câţiva curteni urcară pe bord; dar el, împreună cu alţii, merse pe *Adventure*, cu daruri asemănătoare pentru căpitanul Furneaux. Curând reveni cu acesta pe bordul corăbiei *Resolution*, unde căpitanul Cook îi oferi o frumoasă răsplată pentru darul adus, îmbrăcându-i sora cu ce avea mai bun. În momentul în care Otu intra în cabină, Ereti şi câţiva dintre prietenii lui stăteau jos; dar cum îl văzură intrând, îşi desfăcură în grabă la piept veşmintele cu care erau îmbrăcaţi. Aceasta era singura cinstire ce i-a fost arătată, căci nici nu s-au sculat de pe scaune, nici n-au făcut vreun alt gest de respect. Când regele socoti că venise momentul să plece, fu condus până la Oparri într-o barcă; ajunşi pe ţărm, căpitanul Cook îi desfăţă, pe el şi pe cei din alai, cu cimpoaiele (după ale cărui sunete se prăpădeau) şi cu dansuri executate de marinari. La rândul său Otu porunci şi el unora dintre supuşii săi să danseze, dar dansul lor era

alcătuit mai ales din răsuceli acrobatice.

În dimineața următoare făcură o excursie la Oparri spre a înapoia vizita lui Otu. Îi dăruiră tot felul de lucruri nemaivăzute de el, de pildă o sabie lată; la vederea ei se înfricoşă însă atât de tare, încât căpitanul Cook cu greu îl putu hotărî s-o primească şi să şi-o prindă la cingătoare, unde de altminteri n-a rămas prea mult, căci porunci repede să fie luată şi dusă din văzul său.

Curând după aceea, oaspeții au fost poftiți la teatru, unde s-a reprezentat o piesă dramatică cuprinzând şi dansuri şi comedie. Executanții erau cinci bărbați şi o femeie, care nu era alta decât sora regelui. Orchestra era formată doar din trei tobe. Întreaga reprezentație a durat cam două ore şi, în general, a fost bine regizată. Englezii n-au izbutit să descopere înțelesul piesei jucate. O parte părea adaptată actualității, deoarece se rostea des numele căpitanului Cook, în schimb, alte părți n-aveau cu siguranță nici cea mai mică legătură cu el. Costumul de dans al femeii era foarte frumos, fiind împodobit cu ciucuri de pene care îi atârnau de la brâu în jos. La sfârşit regele îşi luă rămas bun de la căpitanul Cook, oferindu-i în dar fructe şi peşti.

Nimic deosebit nu se mai întâmplă până la ora zece seara când, pe neaşteptate, auziră un strigăt: ucigaşii! O mare larmă se iscă pe țărm, aproape de fundul golfului, la oarecare depărtare de tabără. Căpitanul Cook, temându-se ca scandalul să nu fi fost pricinuit de unii dintre oamenii săi, armă pe dată o barcă şi o trimise pe coastă; ea se întoarse curând, aducând trei soldați şi un marinar. De asemenea au fost ridicați şi băgați la arest încă vreo câțiva de pe, *Adventure*. În dimineața următoare, căpitanul porunci să fie pedepsiți fiecare după vina sa. Totuşi nu putu afla ce încălcări săvârşiseră, căci cei învinuiți nu vrură să mărturisească nimic. Indigenii însă se speriaseră aşa de tare, încât fugiseră în puterea nopții din locuințele lor, răspândind panica pe mai multe mile de-a lungul coastei. Când, după înțelegerea din ajun, căpitanul Cook merse în aceeaşi dimineață să-l vadă pe Otu, îl găsi mutat sau, mai degrabă, refugiat la multe mile de locul reşedinței sale anterioare. Şi acolo chiar, navigatorul a

fost silit să aştepte câteva ore până să-l poată vedea măcar; iar când, în sfârşit, dădu ochii cu el, regele se plânse de scandalul din timpul nopții.

Ştiind că aceasta va fi ultima sa vizită, căpitanul Cook luase cu el un dar potrivit cu acest prilej. Îi dădu deci printre altele şi trei oi aduse de la Cap, pe care Otu le mai văzuse şi le ceruse. Regele se bucură mult, deşi nu prea avea ce foloase să tragă de pe urma lor, căci erau numai berbeci castrați. Darurile primite în cursul acestei întâlniri izbutiră să-i risipească spaima şi-i deschiseră într-atât inima, încât trimise după trei porci, pe care îi oferi la rândul său.

Apoi călătorii îşi luară rămas bun, înştiințându-l că a doua zi urmau să părăsească insula. Regele, foarte mişcat de această ştire, îmbrățişă de mai multe ori pe căpitan.

La 1 septembrie corăbiile desfăcură odgoanele. Cu câteva ore înainte de a înălța pânzele, sosi un tânăr care se rugă să fie luat cu ei, lucru pe care căpitanul îl încuviință; se mai oferiră şi alții, dar căpitanul Cook îi refuză. Tânărul ceru un topor şi un cui lung pentru tatăl său caret-l însoțise pe bord. După înmânarea obiectelor, cei doi băştinaşi se despărțiră chiar în clipa înălțării pânzelor, părând mai degrabă doi străini, nu tată şi fiu. Nepăsarea aceasta trezi bănuieli cu privire la înrudirea lor şi ele se întăriră mai mult când, după ieşirea din golf, se alătură de corabie o pirogă, ai cărei ocupanți cerură în numele lui Otu, predarea tânărului. Şiretenia era acum străvezie: tânărul făcuse propunerea doar pentru a stoarce daruri de la căpitan. Îl făcură deci să înțeleagă că dacă nu înapoiază toporul şi cuiul nu va fi lăsat să plece. Cum obiectele se aflau pe țărm, tânărul a fost luat în călătorie, lucru clare nu părea să-l nemulțumească prea mult, deşi-i dădură lacrimile când îşi văzu țara dispărând la pupă.

Îndată ce ieşiră în larg, se îndreptară spre insula Huaheine, unde aveau de gând să facă escală; în dimineața zilei de 3 septembrie ancorară în golful de la Ouharre. După ce asigurară corăbiile, cei doi căpitani debarcară, fiind întâmpinați cu cea mai mare căldură de indigeni. Le împărțiră câteva daruri, pentru ca pe loc băştinaşii să aducă

şi ei pe țărm porci, găini, câini şi fructe, pe care le schimbară de bunăvoie pe securi, cuie şi mărgele. După puțin timp se deschisese şi pe bordul corăbiei un târg asemănător, aşa că navigatorii noştri se mângâiau cu gândul că vor fi aprovizionați din belşug cu carne proaspătă de porc şi cu orătănii, lucru nu se poate mai bine venit pentru nişte oameni în situația lor.

În zorii zilei următoare, locotenentul Pickersgill porni cu un cuter ca să ia parte la un târg ce avea loc înspre capătul de miazăzi al insulei. El o văzuse pe Oberea în cursul, şederii lor la Otaheite; regina îmbătrânise între timp şi acum era săracă. Trimise şi căpitanul Cook un grup de oameni să târguie pe țărm, în apropierea corăbiilor, ba chiar îi însoți, pentru a supraveghea ca lucrurile să se desfăşoare bine, de la primele schimburi, ceea ce era foarte important.

La 4 septembrie căpitanul Cook dori să se ducă la regele Ori, dar i se răspunse că acesta va veni el însuşi să-l vadă; într-adevăr regele apăru curând şi se aruncă de gâtul căpitanului, îmbrățişându-l. Fără nicio urmă de ceremonie, lacrimile ce şiroiau din belşug pe venerabilii săi obraji zbârciți grăiau îndeajuns în limba inimii sale. Îi prezentă apoi pe prietenii lui, cărora li se făcură daruri. La rândul său, regele dărui englezilor un porc şi o cantitate de pânză, făgăduind să le împlinească toate dorințele.

Bunul bătrân, însoțit de câțiva prieteni, le mai făcu a vizită în zorii zilei de 5 septembrie, aducând cu el un porc şi fructe. Dărnicia lui mergea chiar până la a trimite zilnic, şi fără greş cele mai bune fructe şi rădăcini, în mare cantitate şi gata pregătite pentru masa căpitanului Cook. Locotenentul Pickersgill se întoarse pe seară cu douăzeci şi opt de porci; iar pe țărm şi pe lângă corabie se cumpăraseră de vreo patru ori pe atât.

A doua zi, localnicii se îmbulzeau aducând porci, orătănii şi fructe cu care încărcară două bărci. Ori însuşi le dădu un porc mare şi o cantitate de fructe. El şi căpitanul Cook se socoteau prieteni după toate datinele băştinaşilor; iar regele părea să creadă că legătura dintre ei nu putea fi tulburată, de faptele altor persoane.

La data de 7 septembrie, dis-de-dimineață, în timp ce navele îşi desfăceau odgoanele, căpitanul Cook însoțit de căpitanul Furneaux şi de Forster merse la Ori în vizită de despărțire. Îi duceau în dar felurite lucruri nu numai prețioase ci şi folositoare. Îi mai lăsară de asemenea şi plăcuța cu inscripția pe care o păstrase din călătoria precedentă, precum şi o altă mică placă de aramă, pe care erau săpate cuvintele: „Au ancorat aici corăbiile britanice *Resolution* şi *Adventure*, septembrie 1773", împreună cu câteva medalii, toate puse într-o pungă; căpetenia indigenilor făgădui s-o păstreze cu grijă şi s-o arate primei corăbii care ar mai sosi pe insulă. Le dărui apoi, la rândul său, un porc şi le încărca barca de fructe; după aceea îşi luară cu toții rămas bun, iar bunul şi bătrânul şef îmbrățişă din nou cu lacrimile în ochi pe căpitanul Cook.

În cursul scurtei lor şederi pe mica dar rodnica insulă Huaheine, făcuseră rost pentru cele două corăbii de nu mai puțin de trei sute de porci, pe lângă păsări şi fructe; dacă ar mai fi rămas aici ar fi primit şi mai mult, căci belşugul departe de-a fi secat, părea tot atât de mare ca altădată.

Înainte de a părăsi insula, căpitanul Furneaux se învoi să primească pe bordul corăbiei sale pe un tânăr numit Omai, născut în Ulietea, unde avusese oarecare avere pe care i-a furaseră însă cei din Bola-bola. Căpitanul Cook se miră că amicul său îşi luase pe cap un asemenea om care, după părerea sa, nu era un reprezentant strălucit al băştinaşilor acestor fericite insule, căci nu se situa nici mai presus de alții prin naştere sau prin vreun rang câştigat, şi nici nu se deosebea prin statură, înfățişare sau culoarea feței. Dar, după sosirea sa în Anglia, căpitanul Cook recunoscu că greşise şi se convinse că niciun alt indigen nu s-ar fi purtat mai frumos în Europa. „Omai, observă căpitanul, înțelege totul de minune, are o replică vioaie şi principii cinstite buna sa purtare firească face să fie bine primit în cea mai înaltă societate şi mândria l-a învățat să înlăture tovărăşia persoanelor de rang inferior. Având aceleaşi porniri ca ceilalți tineri, a ştiut totuşi, prin judecată, să nu se lase în voia viciilor. Nu-mi închipui că nu i-ar fi pe plac băutura; dacă ar

fi nimerit printre oameni care prețuiesc în primul rând pe cel ce bea mai zdravăn, nu mă îndoiesc că s-ar fi străduit să câştige şi el aplauzele celor cu care s-ar fi întovărăşit – dar, din fericire pentru el, a băgat repede de seamă că băutura fără măsură este un obicei răspândit doar printre oamenii de rând; observând cu mare luare-aminte apucăturile şi purtarea persoanelor de rang care îl cinsteau cu ocrotirea lor, a rămas cumpătat şi cuviincios; n-am auzit niciodată, în tot cursul celor doi ani cât a stat în Anglia, că şi-ar fi pierdut vreodată măsura bând vin, sau că ar fi nesocotit cât de cât cele mai stricte reguli ale cumpătării".

„Curând după sosirea lui la Londra, contele de Sandwich, primul lord al Amiralității, îl prezentă regelui la Kew, unde Omai se bucură de cea mai binevoitoare primire şi deveni cât se poate de îndatorat şi recunoscător față de acest mare şi amabil principe; sunt convins că va păstra aceste sentimente până în ultima clipă a vieții sale. În timpul şederii lui printre noi a fost mângâiat de mulți din cei mai de seamă nobili, dar el n-a făcut nimic ce i-ar fi putut îndepărta stima vreunuia dintre ei; cei mai însemnați ocrotitori ai săi au fost contele de Sandwich, Banks şi doctorul Solander. Cel dintâi socotea probabil că era o datorie a biroului său să ocrotească şi să susțină pe locuitorul unei țări atât de primitoare, care uşurase şi împlinise cu multă mărinimie cerințele şi necazurile celor ce țineau de departamentul său; iar ceilalți doi doreau să-şi arate în felul acesta recunoştința față de generoasa primire ce li se făcuse în insulele acelea. Am băgat de seamă că, deşi nu-i lipsiseră distracțiile cât timp stătuse în Anglia, gândul întoarcerii în țara de baştină nu-l părăsise nicicând pe Omai; şi, cu toate că nu părea nerăbdător să plece, i se citea bucuria pe față când se apropie ziua călătoriei spre patrie. Se îmbarcă deci cu mine pe *Resolution*, care se pregătea de o nouă expediție. Era încărcat cu daruri de la numeroşii prieteni ce şi-i făcuse între timp şi plin de recunoştință pentru binevoitoarea primire şi îngrijire pe care le cunoscuse printre noi".

La 8 septembrie ancorară la Ulietea unde începură curând târgul cu băştinaşii. În dimineața următoare făcură o vizită

oficială lui Oreo, căpetenia acestei părți a insulei, ducându-i darurile obişnuite. Şeful şedea în propria lui casă, aşezată aproape de țărm şi, împreună cu prietenii săi, îi primi foarte călduros. După ce-şi arătă mulțumirea de a revedea pe căpitanul Cook, Oreo îşi exprimă dorința de a face schimb de nume cu el; căpitanul acceptă. La ei aceasta este cea mai puternică dovadă de prietenie față de străini.

În ziua de 10 septembrie, după micul dejun, căpitanul Furneaux şi căpitanul Cook îl vizitară din nou pe şef, dare îi înveseli cu un spectacol dramatic din cele obişnuite prin aceste insule. Sunetele a trei tobe alcătuiau muzica; însăşi fata căpeteniei, împreună cu şapte bărbați, erau actorii. Singura parte atrăgătoare a dramei era prezentarea unui furt săvârşit cu atâta măiestrie de un om şi de complicele lui, încât dezvăluia pe deplin îndemânarea indigenilor în practica acestui viciu. Căpitanul Cook spune: „Am urmărit cu multă luare-aminte toată această parte, fiind sigur în sinea mea că sfârşitul va fi cu totul altul. Căci fusesem înştiințat mai dinainte că *teto* (adică furul) urma să fie judecat şi osândit, fie la moarte, fie la o bună *tiparahi* (bătaie) care sunt, după cum mi s-a spus, pedepsele date celor ce se fac vinovați de asemenea crimă. Oricum ar sta lucrurile, străinii nu sunt, fără îndoială, ocrotiți de această lege, căci indigenii nu pierd prilejul de a-i jefui, rămânând totuşi nepedepsiți".

În ziua de 16 septembrie i se aduse la cunoştință căpitanului Cook că tânărul tahitian hotărâse sări părăsească şi că la ora aceea o ştersese; întâlnise între timp o iată cu care se împrietenise şi plecaseră împreună; de atunci n-a mai fost văzut.

Deoarece aveau acum pe bord provizii mari de hrană proaspătă, căpitanul se decise să plece mai departe în dimineața următoare; îl încunoştință de această hotărâre şi pe Oreo, căpetenia locului, care făgădui să-l revadă înainte de plecare. De cum se lumină, Oreo, însoțit de fiul său şi de câțiva prieteni, se urcă pe bord. În urma lui veneau numeroase pirogi încărcate cu fructe şi porci; în privința acestora din urmă, băştinaşii ajunseseră chiar să se roage de englezi să-i cumpere, strigând: „Sunt prietenul vostru, luați-mi

porcul şi daţi-mi un toporaş în schimb". Dar punţile erau aşa de înţesate, pe bordul ambelor vase stând între trei şi patru sute de indigeni, încât abia te mai puteai mişca. Nu este uşor de socotit câţi porci ar fi putut lua călătorii noştri cu ei, dacă ar fi găsit loc pentru tot ce li se aducea.

Căpetenia şi prietenii săi nu plecară decât după înălţarea pânzelor; înainte de coborâre, vrură să ştie dacă se vor întoarce şi când anume. Mulţi insulari puneau zilnic întrebări de felul acesta. Fuga tânărului tahitian de pe corabia căpitanului Cook nu avu nicio urmare, căci numeroşi tineri din partea locului cerură de bunăvoie să meargă cu englezii. Căpitanul găsi că n-ar fi rău să ia pe bord un băiat de vreo 17–18 ani, numit Oedidi, de fel din Bola-bola şi rudă apropiată cu şeful acelei insule.

Insula Otaheite care, în anii 1767 şi 1768 gemea, cum s-ar spune, de porci şi găini, ducea acum o lipsă aşa de mare, încât cu greu reuşeau navigatorii să-i facă pe posesorii acestor vietăţi domestice să se despartă de ele.

Căpitanul Cook avea oarecari motive să creadă că, printre alte obiceiuri religioase, indigenii de aici socoteau uneori necesare jertfele omeneşti; se duse deci într-o zi la un *morai* din Matavia, însoţit de căpitanul Furneaux şi, ca de obicei, de un marinar care vorbea destul de bine idiomul indigen, precum şi de mai mulţi băştinaşi, dintre care unul părea a fi om deştept şi cu judecată. În *morai* se afla un *tupapo* pe care zăcea trupul unui mort şi nişte cărnuri. Căpitanul începu prin a pune întrebări privitoare la diversele obiecte ce se găseau în faţa sa: dacă bananele şi celelalte erau hărăzite lui Itua? Dacă îi jertfeau lui Itua porci, câini, găini etc.? La toate întrebările i se răspunse afirmativ; totuşi, neînţelegând prea bine limba, nu-şi puteau da seama de tot ce li se spunea.

Căpitanul a aflat mai târziu de la Omai că zeului suprem i se aduc şi jertfe omeneşti. După povestirile lui, alegerea oamenilor pentru sacrificiu depindea de bunul plac al marelui preot care, atunci când locuitorii se adunau cu prilejul vreunei solemnităţi, se retrăgea singur în casa zeului şi rămânea acolo câtva timp. La ieşire, le vestea tuturor că văzuse pe miarele lor zeu, că vorbise cu el şi că acesta ceruse

o jertfă omenească; apoi desemna pe cel sortit, care se afla de faţă şi care, fără îndoială, nu prea era iubit de preot. Cel în cauză, ucis pe loc, devenea astfel victima răzbunării preotului, care era desigur destul de îndemânatic pentru a convinge la nevoie poporul că sacrificatul fusese un om rău.

După ce părăsiră Ulietea, la 17 septembrie 1773, cârmiră spre apus, iar la 1 octombrie zăriră insula Middleburg[136]. Când se apropiară de ţărm, li se alăturară cu îndrăzneală două pirogi din care câţiva indigeni se urcară pe bord fără să şovăie. Atâta încredere îl făcu pe căpitanul Cook să aibă o părere bună despre insulari şi-l hotărî să-i viziteze, dacă va putea. Găsiră un loc prielnic pentru ancorare şi se opriră într-o apă de patruzeci şi cinci de metri adâncime. Dar nici nu ancoraseră bine, că se şi treziră împresuraţi de un mare număr de pirogi pline de oameni, care deschiseră târgul. Printre ei se afla un şef numit Tiuny, căruia căpitanul îi dărui o secure, cuie lungi şi mai multe alte obiecte, de care păru foarte încântat.

Curând după aceea, o parte din navigatori se urcară în două bărci, iar Tiuny îi călăuzi într-un golfuleţ între stânci, situat chiar în faţa corăbiilor, unde s-ar fi putut debarca nespus de lesne, iar bărcile ar fi fost ferite de bătaia resacei[137]. Aici dădură peste o mulţime uriaşă de oameni, care îi întâmpinară pe ţărm cu zgomotoase strigăte de bun-venit. Indigenii n-aveau asupra lor nici măcar un băţ, darmite alte arme; era deci neîndoielnic că nutreau gânduri paşnice. Se îngrămădiseră atât de aproape de nave, aducând pânză şi rogojinărie pentru a le schimba pe cuie, încât englezii nu izbutiră să debarce decât după un timp. Mulţi băştinaşi din cei ce nu puteau ajunge lângă corăbii zvârleau deasupra capetelor celorlalţi baloturi întregi de pânză şi plecau apoi, fără a cere sau a aştepta ceva în schimb. Căpetenia îl conduse în casa lui, care se afla la vreo trei sute de metri de mare, la marginea unei pajişti frumoase şi la umbra unor arbori producători de grepuri[138]. Era o poziţie

[136] Insulă din Arhipelagul Tonga. – N. T.

[137] Adică de bătaia valurilor care revin de la ţărm. – N. T.

[138] *Citrus maxima,* sin. C. *decumiana,* sin. C. *paradisi.* – N. T.

încântătoare. În față, se întindea marea cu corăbiile la ancoră; în spate şi pe laturi, se zăreau plantații unde creşteau unele din cele mai bogate produse ale naturii. Pe jos erau aşternute rogojini, pe care se aşezară, în timp ce poporul făcea roată în jurul lor, pe din afara casei. Căpitanul Cook porunci oamenilor săi să cânte din cimpoaiele pe clare le aveau la ei; la rândul său căpetenia puse pe trei tinere femei să cânte, ceea ce ele făcură cu multă gingăşie; şi, cum călătorii dăruiră fiecăreia câte ceva, toate celelalte femei din jur prinseră şi ele a cânta. Melodiile lor erau duioase şi plăcute. Apoi englezii fură poftiți să mănânce banane şi nuci de cocos; şi în fața lor se pregăti un blid plin cu băutură din suc de *Iva,* care li se oferi. Totuşi doar căpitanul Cook gustă din ea, deoarece modul de preparare potolise setea tuturor celorlalți. Băştinaşii goliră însă repede blidul.

Navigatorii noştri, întovărăşiți de şef, se întoarseră pe bord pentru a prinzi. Şeful se aşeză la masă, dar nu mâncă nimic, lucru destul de neobişnuit, căci i se oferise friptură proaspătă de porc. În apropierea unora dintre case şi pe maidanele ce despărțeau plantațiile, alergau de colo-colo câțiva porci şi nişte găini foarte mari, de altfel singurele animale domestice din partea locului dar, cum localnicii nu prea păreau că vor să le vândă, englezii se hotărâră să părăsească ținutul.

Pe seară, se înapoiară cu toții pe bord, foarte încântați de insulă şi de purtarea îndatoritoare a băştinaşilor, care se întreceau în a face tot ceea ce – după închipuirea lor – ar fi putut să placă oaspeților. După ce dărui căpeteniei diferite obiecte, precum şi un soi de semințe de legume, căpitanul Cook îi dădu de înțeles că aveau să plece, ştire care nu păru să-l mişte câtuşi de puțin.

De îndată ce căpitanul ajunse pe bord, corăbiile porniră spre Amsterdam[139]; când ajunseră la o deschizătură pe partea apuseană a insulei, au fost întâmpinați de mai multe pirogi, mânate fiecare de trei-patru bărbați. Aceştia li se alăturară cu îndrăzneală, le oferiră rădăcini de *Iva,* apoi

[139] Denumire perimată a insulei Tongatabu din Arhipelagul Tonga. – N. T.

urcară pe bord fără multă codeală, invitându-i cu ajutorul tuturor semnelor prieteneşti ce le puteau face, să coboare pe insula lor, arătându-le cu degetul locul unde ar trebui să ancoreze.

După amararea corăbiilor, căpitanul Cook debarcă întovărăşit de căpitanul Furneaux, de Forster şi de mai mulţi ofiţeri, precum şi de o căpetenie sau persoană mai de seamă cu numele de Attago, care se legase de căpitan din clipa urcării pe bord, chiar înainte de ancorarea navelor.

Înaintară cale scurtă înăuntrul ţinutului, apoi se întoarseră la locul debarcării, unde dădură peste Wales, care se afla într-o situaţie hazlie, deşi neplăcută. Deoarece bărcile cu care veniseră pe ţărm nu putuseră ajunge chiar lângă coastă din pricina apei prea puţin adânci, el se descălţase pentru a păşi prin apă; îndată ce ajunse pe uscat, îşi aşezase ghetele şi ciorapii între picioare, pentru a le încălţa din nou, dar într-o clipită, un indigen din spatele lui i le şterpelise, pierzându-se apoi iute în mulţime. Lui Wales îi era cu neputinţă să urmărească pe făptaş pentru că, fiind desculţ, şi-ar fi sfârtecat tălpile dacă ar fi călcat pe stâncile tăioase de coral ce alcătuiau ţărmul. Barca se înapoiase la corabie, tovarăşii lui îşi făcuseră fiecare drum prin gloată, iar el rămăsese singur în starea aceasta. Căpetenia descoperi curând hoţul şi recăpătă încălţămintea şi ciorapii furaţi; apoi îi conduse, după mintea şi vrerea lui, la o plantaţie învecinată, unde le arătă un iaz cu apă dulce, deşi nu-î interesa de loc aşa ceva.

Forster şi grupul lui îşi petrecură ziua adunând ierburi, iar mai mulţi ofiţeri se duseră la vânătoare. Toţi au fost primiţi foarte politicos de către indigeni. Câte o barcă din partea fiecărei corăbii se îndeletnicea cu târguitul pe ţărm, cărând pe bord încărcătura îndată ce spaţiul disponibil se umplea, ceea ce în general se petrecea la răstimpuri scurte. Pe această cale obţinuseră, mai ieftin şi cu mai puţină bătaie de cap, o frumoasă cantitate de fructe şi de alte merinde de la cei ce nu aveau pirogi ca să le ducă la corăbii.

Deşi indigenii începuseră să se cam dedea la furtişaguri, diferitele grupe ce târguiau izbutiseră să facă rost, pentru amândouă corăbiile, de o cantitate destul de mare de provizii

proaspete. Ca urmare a acestui fapt, căpitanul Cook încuviință, în dimineața următoare, ca fiecare să-şi cumpere curiozitățile de care avea chef. Era uimitor să vezi câtă silință îşi dădeau toți să înhațe orice întâlneau în cale. Lucrurile ajunseseră atât de departe, încât marinarii se făcuseră de râsul indigenilor, care la ofereau bucăți de bețe şi pietre la schimb.

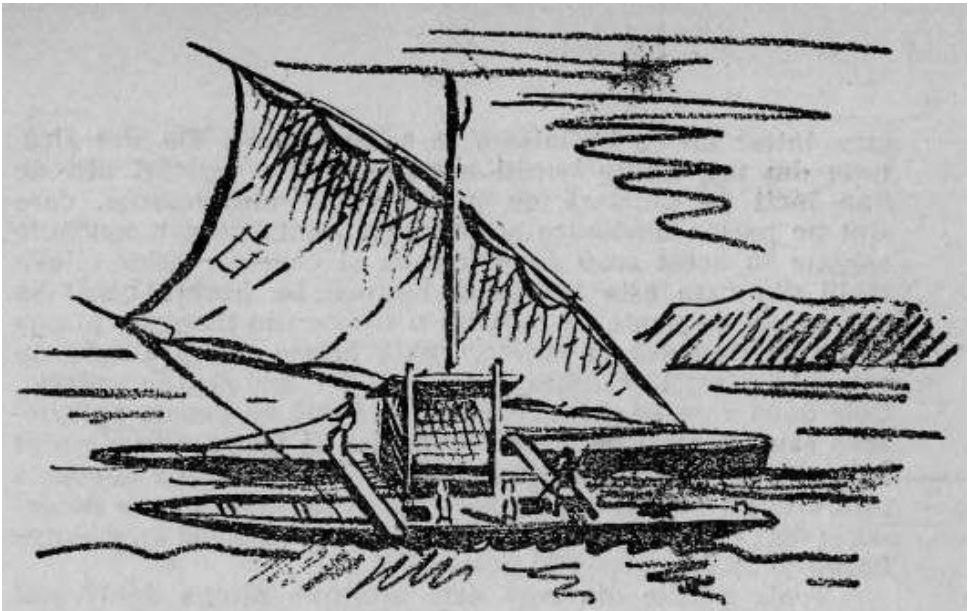
Unul dintre băştinaşi nimerind în cabina *master*-ului a pus mâna pe câteva cărți şi pe alte lucruri. Descoperit pe când se îmbarca în pirogă, a fost urmărit de una dintre bărci, care-l sili să părăsească piroga şi să sară în apă. Cei din barcă încercară de mai multe ori să-l prindă, dar de fiecare dată el se scufunda pe sub barcă; în cele din urmă, desfăcându-le cârma, se îndepărtă în înot întins. Băştinaşii mai înfăptuim încă vreo câteva hoții foarte îndrăznețe, la punctul de debarcare. De pildă, unul înhață haina unui marinar din barcă şi o şterse cu ea, în ciuda tuturor celor ce se aflau de față. Restul indigenilor, foarte numeroşi, nu dădură nici cea mai mică atenție întregii întâmplări şi nu părură câtuşi de puțin îngrijorați când se trase după hoț.

În aceeaşi zi, ofițerii de pe țărm înştiințară pe căpitanul Cook că un om mai însemnat decât toți cei întâlniți până atunci venise să le facă o vizită. Pickersgill anunță că îl mai văzuse şi înăuntrul țării şi că, pe semne, era o personalitate cu oarecare vază, judecând după cinstea cu totul neobişnuită pe Care i-o arătau băştinaşii. Când ajungeau în apropierea lui, unii indigeni se trânteau la pământ ascunzându-şi capul între picioare şi niciunul nu îndrăznea să treacă prin fața lui fără îngăduință. El şedea cu atâta gravitate posomorâtă şi neroadă lângă locul de debarcare, încât căpitanul, cu toate cele ce i se povestiseră, îl luă drept un neghiob, pe care poporul îl adora din cine ştie ce pricini superstițioase. Deşi îl salută şi îi vorbi, omul nici nu răspunse, nici nu-şi clinti vreo trăsătură a feței. Această purtare întări părerea căpitanului care se pregătea tocmai să plece, când unul dintre indigeni îi arătă greşeala pe care o făcea judecând astfel, şi-l lămuri atât de bine, încât nu mai încăpea vreo îndoială că nou-venitul era chiar regele sau omul cel mai însemnat de pe insulă.

Căpitanul îi dărui, prin urmare, o cămaşă, un topor, o bucată de pânză roşie, o oglindă, câteva cuie, medalii şi mărgele. El primi aceste lucruri sau, mai bine spus, îndură să fie aşezate pe el sau alături de el, fără a-şi pierde nicio fărâmă din gravitate, fără a scoate o vorbă, fără a întoarce capul la dreapta sau la stânga, ci şezând fot timpul nemişcat ca o stană de piatră. Căpitanul îl părăsi în aceeaşi stare, spre a se înapoia pe corabie, iar el se retrase curând. Scurtă vreme după sosirea pe bord, căpitanul află că se adusese la țărm o cantitate de provizii din partea acestei căpetenii. Barca trimisă să le ridice se înapoie cu vreo douăzeci de coşuri pline de banane prăjite, patru pâini şi batate, precum şi un porc fript de vreo zece kilograme în greutate. Aducătorii declarară că era un dar din partea regelui insulei. După un asemenea gest nu se mai îndoi nimeni de rangul posomorâtului şef.

Căpitanul coborî din nou pe țărm şi-i dădu marelui om un dar potrivit, apoi se pregăti îndată să părăsească locul. La ora zece pânzele se umflară în vânt. Proviziile obținute pe această insulă se urcau la vreo sută cincizeci de porci, de două ori pe atâtea păsări, banane şi nuci de cocos câte au putut încăpea şi ceva batate; iar dacă şederea lor s-ar mai fi prelungit, fără îndoială că ar fi făcut rost de mult mai multe.

Aceste insule fuseseră descoperite prima oară în ianuarie 1642–1643 de căpitanul Tasman şi botezate tot de el Amsterdam şi Middleburg. Dar băştinaşii o numesc pe cea dintâi Ton-ga-ta-bu, iar pe cea de-a doua Ea-u-ui.

PIROGĂ DUBLĂ DIN ARHIPELAGUL TONGA
CU CATARG ŞI VELĂ

Aceleaşi produse cresc pe Middleburg şi pe Amsterdam, cu singura deosebire că în timp ce cea dintâi e cultivată numai în parte, suprafaţa celeilalte este cultivată în întregime. Drumurile sau căile cerute de trafic sunt trasate cu atâta chibzuială, încât îngăduie o comunicaţie liberă şi lesnicioasă dintr-o parte a insulei în alta. Oraşe sau sate nu există, cele mai multe case sunt clădite prin plantaţii fără nicio altă rânduială decât cea cerută de înţelegerea dintre locuitori. În faţa celor mai multe case se află mici arii înconjurate, de obicei, de copaci sau tufe de podoabă, ale căror miresme parfumează tot aerul. Iată şi uneltele lor casnice: blide de lemn, coji de nuci de cocos şi câteva căpătâie de lemn având forma unor scaune sau pupitre cu patru picioare. Pentru a-şi alcătui aşternutul de odihnă, ei adaugă la îmbrăcămintea obişnuită o rogojină.

Ca animale domestice n-au decât porci şi găini. Porcii sunt de aceeaşi rasă ca în celelalte insule din acest ocean; găinile însă sunt mult superioare, tot atât de mari ca cele mai bune din rasele europene, iar carnea la fel de gustoasă, dacă nu chiar mai gustoasă. Păsările de uscat sunt numeroase. Nu

prea aveau ştire de produsele mării, dar bănuiau că şi acolo se găsesc aceleaşi specii de peşti ca şi în celelalte insule. Iar uneltele de pescuit sunt identice.

Nimic nu dezvăluie mai mult iscusința indigenilor decât structura şi execuția pirogilor care, ca precizie şi meşteşugire, întrec tot ce întâlniseră în această mare. Ele sunt alcătuite din mai multe bucăți asamblate prin legături atât de fine încât pe dinafară nu poți deosebi încheieturile, care sunt pe partea dinăuntru şi trec prin canturile sau muchiile aşezate în acest scop pe marginile şi capetele celor câteva tăblii din care este întocmită luntrea. La fiecare capăt se află un fel de punte ce acoperă o treime din lungime, piroga rămânând deschisă la mijloc. Toate aceste pirogi simple au catarge şi uneori navighează cu pânze dar, mai des, cu padele[140]. Cele două vase ce alcătuiesc piroga dublă au fiecare optsprezece sau douăzeci de metri lungime şi un metru ori un metru şi jumătate lățime în dreptul mijlocului şi se încheie la capete prin câte un vârf destul de ascuțit; construcția lor se deosebeşte deci întrucâtva de cea a pirogii simple; totuşi asamblarea bucăților se face exact în acelaşi fel.

Toate părțile din care este alcătuită piroga dublă sunt atât de tari şi de uşoare pe cât o îngăduie felul lucrăturii; ambarcația se poate cufunda până la bordul copastiei fără să fie în pericol de a lua apă. Scufundarea nu este cu putință, în nicio împrejurare, atât timp cât sunt prinse solidar. În acest chip ele nu folosesc doar ca vase de transportat sarcini ci sunt şi foarte potrivite navigației la mari depărtări. Sunt greate cu un catarg şi o pânză latină[141] întinsă de o vergă lungă, uşor îndoită sau încovoiată. Vela se întocmeşte din rogojini, iar frânghia întrebuințată o aşază chiar ca europenii, grosimea ei atingând uneori zece-doisprezece centimetri. Pe platformă este clădită o colibă mică sau un

[140] Padela este soiul de vâslă întrebuințat şi azi la caiace. Bara de lemn, care se prinde în mâini, are la ambele capete palete aşezate una față de cealaltă în planuri la 90°. – N. T.

[141] Spre deosebire de vela aurică (trapezoidală), vela latină este triunghiulară. – N. T.

adăpost care apără echipajul de soare şi de ploaie, servind de asemenea şi pentru alte scopuri.

Uneltele lor de lucru sunt făcute din piatră, oase şi scoici, la fel ca pe celelalte insule. Privind lucrările efectuate cu ajutorul acestor instrumente, călătorii s-au minunat de priceperea şi răbdarea meşteşugarului. Cunoştinţele indigenilor despre foloasele fierului îi învăţau să prefere cuiele mărgelelor şi altor mărunţişuri; unii, dar foarte puţini, erau chiar dispuşi să schimbe un porc pe un cui mare sau pe o secure. Hainele vechi, pânza, cămăşile, chiar şi zdrenţele erau totuşi mai preţuite decât cel mai bun instrument tăios ce li se putea oferi, aşa încât căpătară numai puţine topoare, doar cele dăruite. Singurul obiect de fier întâlnit la ei a fost un mic sfredel făcut dintr-un cui.

Atât bărbaţii cât şi femeile sunt de statura europenilor, iar pielea le este arămie-deschis, mult mai uniformă decât cea a locuitorilor din Otaheite şi din Insulele Societăţii. Călătorii găseau că femeile de aici erau cele mai vesele făpturi din câte au cunoscut vreodată, flecăreau într-una pe lângă ei, fără a aştepta cea mai vagă invitaţie şi fără a se sinchisi dacă sunt sau nu înţelese, dorind numai să-i mulţumească. În general păreau a fi modeste, deşi nu lipseau dintre ele nici cele lipsite de această calitate.

Au ochi frumoşi şi, în general, dinţi sănătoşi, chiar când ating vârste înaintate. Obiceiul de a se tatua, adică de a-şi face desene pe piele, este foarte răspândit. Bărbaţii se tatuează de la mijlocul coapsei până peste şolduri.

Femeile au tatuajele foarte slabe şi numai pe braţe şi pe degete.

Îmbrăcămintea celor două sexe este alcătuită dintr-o bucată de pânză sau de împletitură înfăşurată în jurul mijlocului şi atârnând până mai jos de genunchi. De la mijloc în sus sunt de cele mai multe ori goi, se pare că obişnuiesc să-şi ungă această parte a corpului în fiecare dimineaţă.

Atât bărbaţii, cât şi femeile purtau podoabe ce constau din amulete, coliere şi brăţări făcute din oase, scoici şi mărgele

de sidef şi de baga[142]. Acolo se lucrează diverse soiuri de rogojini, unele împletite foarte mărunt şi întrebuinţate mai ales pentru îmbrăcăminte, iar altele mai groase şi mai tari, servind drept aşternut ori pentru velele luntrilor. Printre obiectele folositoare ei mai au şi diverse soiuri de coşuri din acelaşi material ca rogojinile, sau făcute din fibre de nuci de cocos răsucite. Aceste coşuri nu sunt numai trainice, ci şi frumoase, diferit colorate şi împodobite cu mărgele făcute din scoici ori cu oase. Pe scurt, indigenii îşi desfăşoară din belşug iscusinţa în diversele lor produse meşteşugăreşti.

Femeile îi desfătau adesea pe navigatori cu cântece destul de plăcute. Melodia o însoţeau cu pocnituri din degete, în tact. Nu numai vocile, dar şi muzica era nespus de duioasă; puteau executa notele pe un registru foarte întins. Singurele lor instrumente erau flautul şi toba.

Se salutau de obicei atingându-şi sau întâlnindu-şi nasurile, ca neo-zelandezii ori eschimoşii; iar semnul lor de pace faţă de străini era desfăşurarea uneia sau a mai multor flamuri; cel puţin în felul acesta procedaseră atunci când se apropiară navigatorii pentru întâia oară de ţărmul lor. Din încrederea cu care urcaseră pe bord şi cu care îi primiseră de la început pe ţărm, se vedea că erau rareori tulburaţi de necazuri, fie dinafară, fie casnice. Posedau totuşi arme foarte de temut – ca măciuci şi suliţe făcute din lemn tare, precum şi arcuri cu săgeţi.

În semn de mulţumire, aveau ciudatul obicei de a aşeza pe cap orice dar primeau. Deseori femeile apucau mâna căpitanului Cook, o sărutau şi o duceau la cap.

O datină deosebit de barbară dăinuieşte în aceste insule. Călătorii băgaseră de seamă că celor mai mulţi, atât bărbaţilor cât şi femeilor, le lipseau unul sau amândouă degetele mici[143]. Se străduiră în zadar să descopere pricina acestei ciuntiri. Nu era ceva caracteristic nici rangului, nici vârstei, nici sexului; şi nici nu se săvârşea la o anumită vârstă, căci văzuseră indigeni de toate vârstele cărora abia li se făcuse

[142] Baga, material din carapacea broaştelor ţestoase. – N. T.

[143] Acest obicei nu este caracteristic Insulelor Amiciţiei. Vezi *Recherches Philosophiques sur les Américains,* tom. 11, pag. 253 etc. – N. A.

amputația; şi, cu excepția copiilor mici, întâlniră puțini oameni având amândouă mâinile întregi. Fiind mai răspândit printre cei bătrâni decât printre tineri, unii crezură că obiceiul era prilejuit de moartea părinților sau a vreunei alte rude apropiate. De asemenea îşi ardeau sau îşi crestau obrajii, aproape de pomeți. Pricina nu s-a putut cunoaşte nici în acest caz. Cu toții păreau sănătoşi, voinici şi în putere – dovadă a blândeții climatului în care trăiau.

Părăsind insulele, navigară spre miazăzi căci căpitanul plănuia să meargă de-a dreptul la strâmtoarea Regina Charlotte din Noua Zelandă, unde să încarce lemne şi apă, iar apoi să se îndrepte pentru noi descoperiri spre sud şi răsărit. Mai era de asemenea şi doritor de a intra în legătură cu indigenii ținutului din apropierea golfurilor *Poverty* sau *Tolaga,* pe care-i bănuiau mai civilizați decât cei din jurul strâmtorii Reginei Charlotte; în afară de aceasta voia să le ducă nişte porci, găini, semințe şi rădăcini pregătite în acest scop. Sosiră la 21 octombrie şi, înconjurând capul Kidnapper, văzură câteva pirogi ce se desprindeau de țărm. Atunci se opriră pentru a le îngădui să ajungă pe bord.

Cei din prima pirogă care se alăturară corăbiei erau pescari şi schimbară câțiva peşti pe bucăți de pânză şi pe cuie. În a doua pirogă se aflau doi bărbați care, după îmbrăcăminte şi după purtare, păreau a fi căpetenii. Aceştia se hotărâră lesne să urce pe bord, unde li se dăruiră cuie şi alte obiecte. Erau aşa de doritori de cuie, încât apucau toate câte puteau găsi – cu atâta grabă, că se vedea limpede că le prețuiau mai mult decât orice altceva. Căpitanul Cook dădu porci, găini, semințe şi rădăcini celui mai de seamă dintre cei doi oameni. La început acesta nu înțelese că e vorba de un dar şi nici nu le luă în seamă; când însă se lămuri că-i erau hărăzite lui, nu se arătă nici pe departe atât de încântat ca în clipa în care primi un cui lung cât o jumătate de braț. Căpitanul observă totuşi, că, la plecare, a avut grijă să-şi adune toate darurile primite şi să le supravegheze cu ochii în patru, da nu cumva să i se ia vreunul. Făgădui să nu ucidă niciuna din vietăți şi, dacă şi-o fi ținut cuvântul şi le-o fi îngrijit cum trebuie, atunci va fi avut îndeajuns pentru a

popula cu timpul întreaga insulă. Semințele erau de grâu, diverse soiuri de fasole, mazăre, varză, napi, ceapă, morcovi, păstârnac, batate etc. Fără îndoială că indigenii de acolo nu uitaseră vizita corăbiei *Endeavour* pe coastele lor, căci primele cuvinte pe care le rostiră au fost „Ne temem de tunuri". De vreme ce nu erau străini de ceea ce se petrecuse în largul capului Kidnapper în timpul călătoriei precedente, înseamnă că pățania lor îi învățase să aibă oarecare respect față de aceste unelte ale morții.

Navigatorii noştri îşi îndreptară acum prova spre miazăzi şi, curând, îi prinse o vreme atât de rea, încât trebuiră să lupte cu o furtună aprigă timp de două zile. Când sosiră în sfârşit în dreptul unui liman, avură crunta dezamăgire de a se vedea din nou împinşi în larg de o vijelie năprasnică.

Continuară să înfrunte uraganul până la 30 octombrie când pierdură din vedere corabia *Adventure.* În după-amiaza acelei zile furtuna se domoli. Căpitanul Cook regreta despărțirea de cealaltă corabie pentru că, dacă ar fi fost împreună, ar fi renunțat la planul de a lua lemne şi apă din strâmtoarea Reginei Charlotte; ar fi căutat să facă rost de ele mai spre miazăzi, vântul fiind acum prielnic unei navigații de-a lungul coastelor. Iar despărțirea îi silea să se îndrepte spre strâmtoare, căci acolo era locul de întâlnire.

Apropiindu-se de pământ, zăriră ridicându-se fumuri în mai multe locuri de-a lungul țărmului, semn sigur că era locuit. Continuară să se îndrepte spre răsărit toată noaptea, nădăjduind că vor întâlni nava *Adventure* în dimineața următoare, dar o nouă dezamăgire îi întâmpină şi în această privință; curând avură de înfruntat o altă vijelie.

După o succesiune de timp frumos şi scurte furtuni, tot urmărind mereu coasta, descoperiră în partea răsăriteană a capului *Teera-whitte* un nou estuar pe care nu-l întâlniseră înainte; pătrunseră în el şi aruncară ancora.

Câțiva indigeni porniră în pirogile lor, două de pe un țărm şi una de pe celălalt, curând după ancorare. N-a fost nevoie de prea multe îndemnuri pentru a face pe trei sau patru dintre ei să urce pe bord. Erau nespus de ahtiați după cuie, în primul rând. Căpitanul Cook îi dărui unuia dintre ei doi

cocoşi şi două găini, dar acesta le primi cu atâta nepăsare, încât nu prea se putea nădăjdui că avea să le îngrijească aşa cum trebuie.

Nici nu trecuseră mai mult de două ore de când erau la ancoră şi vântul viră la nord-est; ridicară deci din nou ancora şi se îndreptară spre strâmtoare, unde ajunseră chiar la căderea nopții, cu majoritatea pânzelor sfâşiate.

În dimineața zilei următoare, 3 noiembrie, vântul se potoli şi urmă o linişte de câteva ore; apoi se iscă o briză de nord-vest, cu ajutorul căreia ridicară ancora şi pânzele, grăbindu-se să intre în *Ship Cove,* unde nu dădură de *Adventure*, aşa cum nădăjduiseră.

Imediat după amarare, prima grijă a fost să coboare toate pânzele, căci nu era una care să nu aibă nevoie de reparații. După-amiază debarcară toate butoaiele de apă goale şi ridicară corturi pentru pânzari, dulgheri şi ceilalți meşteşugari care, pentru lucrul lor, trebuiau să stea pe țărm. În ziua următoare începu călăfătuirea bordurilor corăbiei şi a punților, demontarea greementului, dregerea velelor, tăierea lemnelor de foc şi instalarea atelierului de fierărie pentru repararea obiectelor metalice, toate aceste operații fiind absolut necesare.

Dădură de cea mai tânără dintre cele două scroafe pe care le lăsase căpitanul Furneaux la ultima escală pe țărmul din *Cannibal Cove;* şchiopăta pe unul din picioarele dindărăt, altminteri era teafără şi foarte blândă. Dacă înțeleseră bine ce spuneau localnicii, vierul şi cealaltă scroafă fuseseră luați de acolo, despărțiți, dar nu ucişi. Mai aflară şi că cele două capre debarcate mai înăuntrul strâmtorii fuseseră omorâte. Astfel, toate străduințele de-a îmbogăți țara cu animale utile erau, după cum se vedea, spulberate chiar de cei ce ar fi putut trage folos din ele. Grădinilor le mersese ceva mai bine. Tot ce se semănase în ele, în afară de cartofi, fusese lăsat în întregime pe seama naturii, care îşi îndeplinise atât de bine însărcinarea, încât cele mai multe legume se aflau într-o stare înfloritoare, poate şi pentru că iarna fusese, probabil blândă. Băştinaşii dezgropaseră mare parte din cartofi; totuşi unii mai erau în creştere şi probabil nu vor mai ieşi vreodată

din pământ.

A doua zi dimineața căpitanul Cook trimise o echipă să dea cu năvodul în partea unde locuiau indigenii; el luă cu sine un vier, o scroafă tânără, doi cocoşi şi două găini aduse din insule. Le dădu pe toate băştinaşilor, fiind încredințat că vor avea grija cuvenită de ele, de vreme ce păstraseră scroafa căpitanului Furneaux timp de aproape cinci luni. Pe când târguiau peştele, călătorii noştri băgară de seamă că indigenii arătau o mare îndemânare la uşurarea buzunarelor; de asemenea ştiau cum se ia înapoi cu o mână peştele pe care tocmai îl vânduseră sau îl schimbaseră cu cealaltă. O căpetenie de-a lor încercă să stăvilească acest năravşi, cu priviri pline de furie, le arătă străinilor cum îşi ținea oamenii la distanța cuvenită. Iată ce povesteşte căpitanul: „Prețuiam purtarea lui, dar eram în acelaşi timp cu ochii în patru, căci îl surprinsesem şterpelindu-mi batista din buzunar; l-am lăsat s-o ascundă în sân înainte de a arăta că-i băgasem de seamă lipsa, dar apoi i-am spus ce pierdusem. El păru cu totul neştiutor şi nevinovat, până când îi luai îndărăt batista; atunci renunță la ea râzând şi jucându-şi rolul cu atâta dibăcie, că mi-a fost cu neputință să mă supăr pe el; râmaserăm deci buni prieteni şi mă însoți pe bord pentru prânz”[144]. Cam tot pe atunci primiră vizita mai multor străini în patru sau cinci pirogi. Aceşti nou-veniți înnoptară într-un ungher din apropierea corturilor, dar a două zi dis-de-dimineață o luară din loc cu şase butoiaşe de apă; în acelaşi timp dispărură şi toți băştinaşii care se aflau pe acolo la sosirea lor. Această retragere zorită părea să se datoreze furtului săvârşit de ceilalți. Lăsară în urma lor câțiva câini şi vierul dăruit în ajun şi pe care căpitanul Cook îl luă acum îndărăt, deoarece nu mai avea altul. Cel mai puțin resimțeau pierderea butoaielor. Câtă vreme au mai rămas acolo, au fost în general bine aprovizionați cu peşte pe cheltuială puțină.

Când au despachetat pâinea, au găsit că vreo două mii de kilograme erau cu totul de nemâncat, iar alte vreo mie trei

[144] Această înclinare spre furt a oamenilor necivilizați pare să fie universală; ea persistă mai ales printre diferitele triburi de eschimoşi, care la fel, râd când sunt prinşi. – N. A.

sute nu puteau fi mâncate decât de oameni care se aflau într-o situație ca a lor.

În dimineața de 15 noiembrie, fiind vreme plăcută, o ceată de englezi a trecut spre *East Bay*[145] şi s-a urcat pe unul din dealurile ce străjuiau partea răsăriteană a strâmtorii, pentru a cerceta zarea în căutarea corăbiei *Adventure*. Plimbarea a fost obositoare şi nu şi-a atins ținta căci, odată ajunşi în vârf, băgară de seamă că orizontul era atât de cețos că nu se putea desluşi nimic mai departe de două mile. Forster, care făcea şi el parte din acest grup, se folosi de excursie pentru a aduna câteva plante noi. Începură acum să piardă nădejdea de-a mai întâlni nava *Adventure* şi nu erau în stare să înțeleagă ce i se întâmplase.

În zorii zilei de 22 noiembrie au fost vizitați de mai mulți indigeni, care au sosit în patru sau cinci pirogi; printre ei recunoscură doar pe câțiva. Aduceau cu ei felurite obiecte cu gândul de a le schimba. La început schimbul se desfăşura mai ales în favoarea marinarilor, până când apăru un bătrân care nu era străin şi care îşi ajută semenii prin sfaturile sale, ceea ce întoarse târgul cu peste 1 000 la sută împotriva englezilor.

După plecarea acestor indigeni, căpitanul luă trei scroafe şi un vier, doi cocoşi şi două găini pe care le coborî în *West Bay*[146], mai înăuntrul pădurii şi le lăsă hrană pe zece sau douăsprezece zile, pentru a-i ține în pădure, căci altfel ar fi coborât pe țărm în căutare de mâncare şi ar fi fost descoperiți de băştinaşi.

Corabia fiind acum din nou în stare să iasă pe mare şi să înfrunte latitudinile sudice, strânseră corturile şi urcară totul pe bord.

Într-o zi când şeful echipajului se dusese însoțit de un grup de oameni prin pădure să taie nişte mături sălbatice, câțiva marinari dădură de o colibă a indigenilor, în care se păstrau cele mai multe din comorile căpătate de la englezi, precum şi alte câteva lucruri de-ale lor. Curând după aceea localnicii se plânseră că li se luaseră unele obiecte, învinuind

[145] Golful estic. – N.T.

[146] Golful Vestic. – N. T.

de hoție îndeosebi pe unul dintre marinari. Căpitanul porunci ca făptaşul să fie pedepsit în faţa lor, iar ei plecară aparent mulțumiți, deşi nu-şi recăpătaseră niciunul din lucrurile pierdute şi nici nu putuseră afla de soarta lor. Dar acesta era unul din principiile de totdeauna ale căpitanului Cook, şi anume, pedepsirea celei mai mici fărădelegi săvârşite de oamenii săi împotriva localnicilor. Faptul că şi ei furau adesea fără a fi pedepsiți nu îngăduia europenilor să se poarte în acelaşi fel cu aceşti oameni neştiutori.

Adierile uşoare şi prea liniştite dinspre nord îi împiedicară, în tot cursul zilei de 23 noiembrie, să pornească pe mare, după cum aveau de gând. După-amiază, câțiva ofițeri coborâți pe țărm spre a-şi petrece timpul, văzură zăcând pe plajă capul şi măruntaiele unui tânăr ucis nu demult, iar inima-i era înfiptă într-un băț bifurcat înțepenit la capătul uneia dintre cele mai mari pirogi. Un ofițer cumpără capul şi îl aduse pe bord; acolo unul dintre indigeni fripse o bucată de carne şi o mâncă în faţa tuturor ofițerilor şi a celor mai mulți marinari. Căpitanul Cook se afla pe țărm în acel moment dar, întorcându-se curând pe bord, află de cele întâmplate şi găsi puntea ofițerilor înțesată de indigeni, iar capul mutilat, sau mai curând o parte din el, zăcând pe parapetul pupei. Țeasta fusese sfărâmată în partea stângă, puțin mai sus de tâmplă, iar din ceea ce mai rămăsese din faţă se putea deduce că mortul fusese un tânăr sub douăzeci de ani.

Înfățişarea acestui cap şi povestirea faptelor de mai sus îl umplu de groază şi de mânie împotriva canibalilor. Curiozitatea învinse totuşi indignarea, mai ales atunci când îşi dădu seama că nu servea la mare lucru, şir doritor de-a vedea cu ochii lui un lucru de care mulți se îndoiau, căpitanul Cook porunci să se fiarbă o budată de carne din acest cap şi apoi să fie adusă pe puntea ofițerilor; acolo un canibal o devoră cu o uimitoare lăcomie. Unora dintre marinari li se făcu greață. Tânărul fusese ucis într-o încăierare a două grupuri aflate în duşmănie.

Acum nu mai încăpea îndoială că neo-zelandezii erau canibali. Povestirea unei întâmplări asemănătoare din călătoria precedentă a căpitanului Cook nu prea avusese trecere,

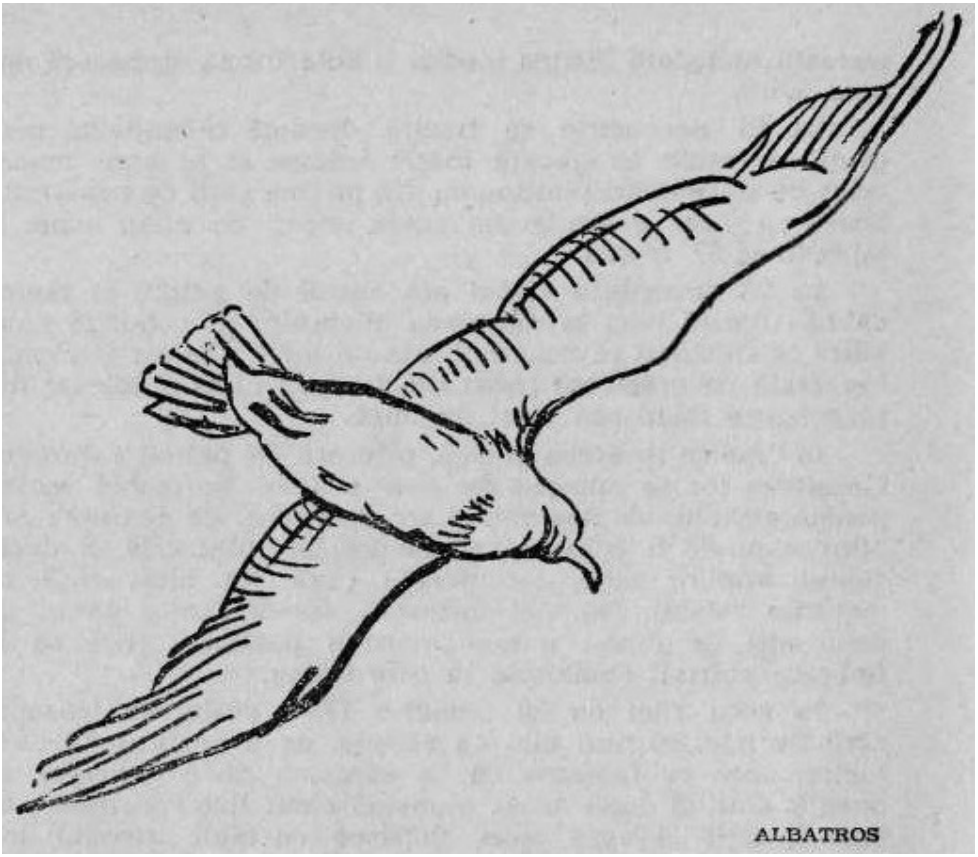
datorită în parte împrejurărilor, după cum aflase mai târziu. Fiind foarte hotărât să nu i se mai pună la îndoială afirmațiile, îşi luă măsurile potrivite pentru a le dovedi. Prea puțini îşi dau seama ce înseamnă un om sălbatic în starea sa naturală sau chiar după ce s-a civilizat în oarecare măsură!

La data de 25 noiembrie ridicară ancora pe o briză uşoară. Căpitanul Cook scrisese în ajunul plecării un memorandum în care însemnase data sosirii, ziua plecării, drumul ce avea de gând să-l urmeze şi toate celelalte amănunte socotite necesare căpitanului Furneaux, dacă ar fi intrat în strâmtoare; îl băgă apoi într-o sticlă pe care o îngropă la rădăcina unui copac din grădină, în aşa fel încât să poată fi descoperită de Furneaux sau de orice alt european care ar fi nimerit pe acolo.

Fiind cu toții de părere că *Adventure* nu putuse nici să eşueze pe coastă, nici să se adăpostească în vreunul din limanurile acesteia, renunțară s-o mai aştepte şi părăsiră gândul de a o revedea în cursul călătoriei, căci în afară de Noua Zelandă, nu mai hotărâseră niciun loc sigur de întâlnire.

Când lăsară în urma lor coasta şi orice nădejde de a fi ajunşi de vasul frate, nu se simțeau copleşiți de griji, nici nu socoteau că primejdiile ce le aveau de înfruntat de aci înainte ar fi fost cât de cât mărite de împrejurarea că navigau singuri.

La 12 decembrie văzură prima insulă de gheață la latitudinea 62° 10’ sud şi longitudinea 172° vest, aşezată deci cu 11½° mai la sud decât primul sloi zărit cu un an înainte.

ALBATROS

La 14 decembrie dădură peste mai multe insule mari; pe la prânz navigară printr-o grămadă de sloiuri mărunte. Zăriră albatroşi cenuşii, petreli albaştri şi comuni şi fulmari. Pe măsură ce înaintau cu vânt puternic din apus, băgară de seamă că numărul de insule de gheață creştea cu repeziciune, ca şi cantitatea de gheață fărâmată, de altfel. Navigară în volte, întins spre nord şi, curând izbutiră să scape de ele, dar numai după ce primiseră câteva lovituri zdravene de la sloiurile mai mari, pe care, cu toate sforțările depuse, nu le putuseră ocoli. De abia ieşiți din raza unei primejdii, avură de înfruntat alta: vremea era tot neguroasă şi în cale le ieşeau încă mulți ghețari. Pe unul au fost cât pe ce să-l abordeze, dacă s-ar fi întâmplat aceasta, faptul nu s-ar mai fi povestit niciodată. Atâtea piedici îi hotărâră să cârmească mai spre nord.

La 21 decembrie se treziră deodată în mijlocul unui grup de insule de gheață foarte întinse şi al unui număr uriaş de sfărâmături plutitoare; din pricina ceții de nepătruns, ieşiră cu mare greutate din acest impas. Se aflau acum la latitudinea 67° 5' sud.

La 23 decembrie vântul era destul de potolit şi marea calmă; opriră deci la marginea ghețarilor şi coborâră două bărci ce trebuiau să aducă gheață de topit. Ningea şi zăpada înghețată pe greement făcea din frânghii nişte sârme iar din pânze nişte tăblii sau plăci metalice.

În timp ce încărcau gheața, prinseră doi petreli antarctici. Greutatea lor se apropia de cea a unui porumbel mare; penele capului, ale spatelui şi ale unei părți de deasupra aripilor erau de o culoare cafenie-deschis, pântecele şi dedesubtul aripilor albe, iar penele cozii tot albe, însă cu vârfurile cafenii. Nu mai văzuseră vreodată alte păsări cu pene atât de dese, natura avusese pesemne grijă să le îmbrace potrivit climatului în care trăiau.

În zorii zilei de 30 ianuarie 1774, desluşiră deasupra zării de miazăzi nori albi ca zăpada, de o neobişnuită strălucire, ceea ce însemna că se apropiau de o banchiză de gheață. Curând după aceea ajunseră chiar lângă marginea ei. Spre răsărit şi spre apus, depăşea cu mult orizontul lor. Din locul unde se aflau ei, toată jumătatea sudică a zării strălucea de razele de lumină răsfrânte de gheață, până la o înălțime neînchipuită. Se puteau număra desluşit nouăzeci şi şapte de coline înăuntrul țării de gheață, în afară de cele ce se aflau pe dinafară; multe erau foarte mari şi semănau cu nişte munți ce se ridicau unii peste alții pentru a se pierde în nori. Marginea exterioară sau nordică a acestui câmp uriaş era alcătuită din sloiuri sau sfărâmături de gheață atât de strâns înghesuite unele în altele, încât nimic n-ar fi izbutit să se strecoare printre ele. Porțiunea aceasta era lată de aproximativ doi kilometri, apoi începea gheața solidă, neîntreruptă, alcătuind un întreg compact. Era mai curând joasă şi netedă (în afara colinelor), dar părea să se înalțe spre miazăzi, unde se întindea dincolo de spațiul pe care-l cuprindea privirea.

Căpitanul Cook spune: „Nu afirm că nu s-ar fi putut trece mai departe spre sud, dar ar fi fost o încercare primejdioasă şi nesocotită, pe care cred că niciun om; în situația mea n-ar fi întreprins-o. Eu, care am râvnit nu numai să ajung mai departe decât toți înaintaşii mei, ci atât de departe cât poate înainta un om, n-am regretat că am dat peste această piedică, deoarece în oarecare măsură, ea ne-a luat o piatră de pe inimă: cel puțin ea ne-a scurtat zilele pline de pericole şi de greutăți ce sunt nedespărțite de o navigație în regiunile polare sudice. De aceea, de vreme ce nu mai puteam pătrunde niciun centimetru spre sud, nu am nevoie să invoc vreo altă scuză pentru faptul că am pornit în volte spre miazănoapte".

Se hotărâse, aşadar, să înainteze spre nord şi să petreacă iarna australă între tropice, dacă nu va întâlni nimic altceva înainte de-a ajunge acolo; era însă pe deplin încredințat că nu există niciun continent în acest ocean, – decât poate atât de departe spre sud, încât ar fi cu totul inaccesibil din cauza gheții; iar dacă ar fi fost vreunul de descoperit în sudul Oceanului Atlantic, ar fi avut nevoie de întreaga vară pentru a-l explora.

Cârmiră acum spre nord şi puțin spre răsărit, când, pe seară, îi ajunse din urmă o furtună năprasnică însoțită de ninsoare şi lapoviță. Se abătuse atât de neaşteptat asupra lor încât, înainte de a putea strânge velele, două dintre ele se sfâşiaseră în bucăți, iar celelalte suferiseră mari stricăciuni.

La data de 25 februarie, căpitanul Cook se îmbolnăvi atât de violent de colici hepatice încât căzu la pat; conducerea corăbiei rămase, aşadar, pe seama primului ofițer Cooper, care se achită foarte mulțumitor de sarcina ce i-a fost încredințată. De abia după câteva zile dispărură cele mai primejdioase simptome ale bolii; în tot acest timp Patten, chirurgul, se arătă a fi nu numai un medic îndemânatic, dar şi o infirmieră plină de dragoste. Când intră în convalescență, un câine favorit ce aparținea lui Forster a fost jertfit pentru stomacul, devenit acum gingaş, al căpitanului. Cum nu mai aveau niciun fel de carne proaspătă pe bord, el trebui să mănânce din carnea acestui animal, ca şi din supa făcută

din ea şi să nu mai guste nimic altceva. Se hrăni şi se întări deci cu un aliment care în Europa ar fi îngreţoşat pe cei mai mulţi; iată dar ce adevărat este că nevoia te sileşte să faci şi ce nu ţi-e voia.

La ora 8, în dimineaţa zilei de 11 martie, văzură de pe catarg pământul apărând spre apus la vreo 12 leghe depărtare. Se apropiară atunci în volte şi încercară să pătrundă în ceea ce părea a fi un golf la vest de un promontoriu; dar noaptea se lăsă înainte de a putea duce la bun sfârşit această manevră; până în dimineaţa următoare navigară deci, când apropiindu-se, când depărtându-se de pământul zărit. Era insula Paştelui sau Ţara lui Dawis. De pe ţărm se desprinse o pirogă mânată de doi bărbaţi; aduceau cu ei un maldăr de banane pe care marinarii îl urcară pe corabie cu ajutorul unei frânghii; apoi cei doi se înapoiară pe coastă. În urma acestui gest, căpitanul Cook îşi făcu impresie bună despre insulari şi-şi întări nădejdea de a dobândi acolo lucrurile proaspete de care ducea mare lipsă.

Navigară mai departe de-a lungul coastei până ce găsiră un adăpost la capul nordic al insulei. În timp ce intrau în volte în golf se urcă pe bordul corăbiei un indigen. Cel dinţii lucru pe care l-a făcut a fost să măsoare lungimea vasului, socotind de ta bastingajul pupei până la etravă; şi, în timp ce el număra stânjenii, navigatorii băgară de seamă că rostea numerele la fel ca cei din Otaheite, deşi limba lui era aproape de neînţeles pentru toţi cei de pe vas.

A doua zi dimineaţa, căpitanul coborî pe uscat întovărăşit de câţiva ofiţeri, pentru a vedea cam ce le putea oferi insula. Debarcară pe o plajă nisipoasă, unde se adunaseră câteva sute de băştinaşi, aceştia erau atât de nerăbdători să-i vadă, încât mulţi porniseră înot să întâmpine bărcile. Niciunul nu avea asupra sa vreun băţ ori alt soi de armă. După ce le împărţiră diferite podoabe ieftine, englezii le dădură de înţeles prin semne că aveau nevoie de ceva merinde. Localnicii aduseră atunci nişte cartofi, banane, trestie de zahăr şi le schimbară pe cuie, oglinzi şi bucăţi de pânză.

FEMEIE ŞI BĂRBAT
DIN INSULA PAŞTELUI

Navigatorii descoperiră curând că şi aceşti indigeni, ca şi cei pe care-i întâlniseră până atunci se pricepeau la furtişaguri şi la înşelătorii în schimburile ce le făceau. Doar cu greu puteau să păstreze în buzunar vreun obiect, chiar din cele vândute de băştinaşii înşişi, căci ei pândeau orice prilej pentru a-l înhăța din nou s-a întâmplat deci în unele cazuri ca acelaşi lucru să fie cumpărat de două trei ori la rând şir până la urmă să nu rămână totuşi în proprietatea cumpărătorului.

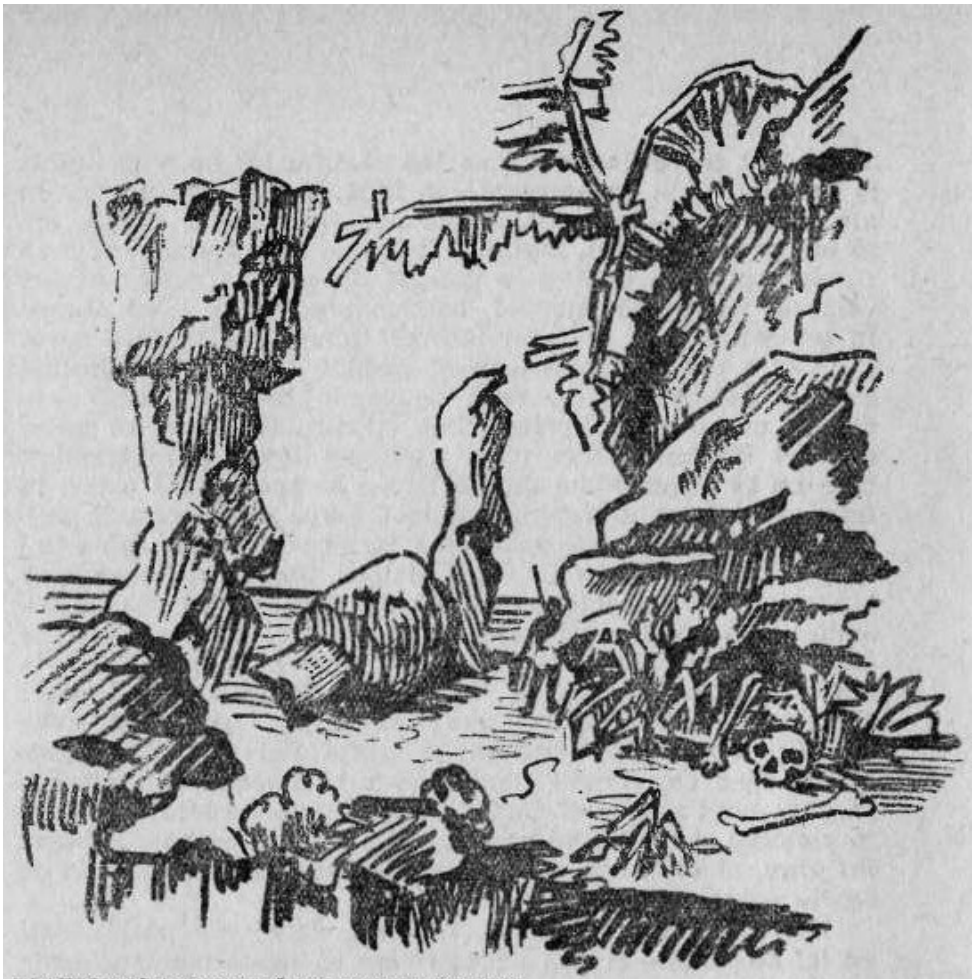
Ținutul părea în întregime sterp şi lipsit de păduri, deşi existau mai multe plantații de cartofi, banani şi trestie de zahăr; zăriră şi câteva găini şi întâlniră un puț cu apă cam sălcie. Corabia fusese între timp ancorată la aproximativ o milă de cel mai apropiat țărm.

Căpitanul Cook trebui să se împace cu gândul de a rămâne la locul de debarcare, printre indigeni, deoarece nu

se întremare încă pe deplin. Navigatorii începură un târg destul de însufleţit cu băştinaşii pentru cartofi, pe care aceştia îi scoteau dintr-o plantaţie vecină; dar schimbul, din care trăgeau multe foloase, luă sfârşit după puţin timp, căci apăru (după cum bănuiau englezii) proprietarul plantaţiei, care îi izgoni pe toţi cei ce se aflau în ea. Înţeleseră deci că indigenii îl furaseră de roadele pământului său, şi că, prin urmare, nu pregetau să se jefuiască unul pe celălalt, în acelaşi fel în care săvârşeau şi asupra străinilor toate micile înşelăciuni pe care le puteau născoci; îndeplineau de obicei cu succes asemenea isprăvi, căci nici nu erau bine prinşi asupra unui fapt, că se şi descoperea altul nou. În acel moment se înapoie un grup plecat de dimineaţă în cercetarea ţinutului. Aceştia nu apucaseră să înainteze prea mult, când le apăru în cale un bărbat de vârstă mijlocie, tatuat din creştet până în tălpi, cu faţa mânjită cu un soi de vopsea albă şi ţinând în mână o suliţă; el li se alătură făcând semne tovarăşilor săi să rămână la distanţă şi să nu-i supere pe străini. Prinse apoi o bucată de pânză albă în vârful suliţei şi pornind în fruntea grupului, îi călăuzi cu această flamură a păcii.

În partea dinspre răsărit, aproape de mare, dădură peste trei platforme de piatră sau, mai bine zis, peste ruinele lor. Pe fiecare fuseseră cândva aşezate câte patru statui mari[147]; acum însă de pe două din platforme căzuseră toate statuile, iar de pe a treia – una. În cădere, cu excepţia uneia, se sfărâmaseră sau, cel puţin se ciuntiseră toate. Wales, măsurând-o pe cea rămasă întreagă, găsi că are patru metri jumătate lungime şi doi metri în lăţime, în dreptul umerilor. Fiecare statuie purta pe cap câte un bolovan cilindric de o culoare roşie, rotunjit cu măiestrie. Cel pe care îl măsurară – şi care nu era nici pe departe cel mai mare – avea 1,30 m înălţime şi 1,40 m în diametru. Unora li se tăiase colţul de sus, în formă concavă, în timp ce la altele cilindrul rămăsese întreg.

[147] Vezi călătoria lui Roggeween. – N. A.

PLATFORMĂ DE PIATRĂ CU STATUI URIAȘE
ÎN INSULA PAȘTELUI

Dincolo de ele ajunseră în ținutul cel mai rodnic de pe insulă, presărat cu plantații de cartofi, trestie de zahăr şi bananieri; nu le-a fost însă cu putință să găsească apă, în afară de cea adusă de băştinaşi în două sau trei rânduri şi care, deşi cam sălcie şi urât mirositoare, li se păru bună căci îi chinuia setea. Mai trecuseră şi pe lângă câteva colibe, ai căror locatari le ieşiseră înainte cu cartofi copți şi trestie de zahăr; dar în timp ce unii indigeni căutau să le aline setea şi foamea, alții se străduiau să le fure chiar hrana ce le fusese oferită. În cele din urmă, spre a preîntâmpina urmări mai rele, englezii se văzură nevoiți să tragă un foc, cu o

încărcătură de alice mărunte, asupra unui băştinaş care mersese cu îndrăzneală până acolo încât înhăţase tocmai sacul în care-şi duceau bagajele. Când lovitura îl atinse în spinare, dădu drumul sacului şi alergă vreo câţiva paşi, apoi căzu, se ridică totuşi repede şi o rupse iar la fugă, fără ca englezii să mai afle ce s-a mai întâmplat cu el sau, măcar, cât de tare fusese rănit. Această întâmplare îi întârzie oarecum; între timp se adunaseră şi alţi indigeni, curând călăuza lor de până atunci şi vreo alţi doi, se apropiară în fugă de navigatori; dar în loc să se oprească în momentul când i-au ajuns, continuară să alerge în jurul lor, îngânând într-una, fără duşmănie câteva cuvinte, până ce englezii o porniră din nou la drum. Atunci călăuza îşi înălţă steagul conducându-i ca şi până atunci. În tot restul zilei n-a mai încercat nimeni să le fure ceva.

Către capătul răsăritean al insulei dădură de o fântână a cărei apă, aflându-se mult deasupra nivelului mării, era dulce; era însă în acelaşi timp şi murdară, datorită necurăţeniei sau curăţeniei (cum vreţi s-o luaţi) a indigenilor, care nu beau niciodată din ea fără a se spăla după aceea în întregime, oricât de mulţi ar fi fost. Sărea unul drept în mijlocul fântânii, bea şi se spăla fără multă ceremonie, apoi altul îi lua locul şi făcea la fel. Călătorii băgară de seamă că această parte a insulei era plină de statui uriaşe, ca acelea amintite mai sus, unele aşezate în grupuri pe platforme de zidărie, altele singuratice, înfipte doar în pământ, dar la mică adâncime; ultimele, în general, erau mult mai mari decât celelalte. Măsurând una căzută jos, găsiră că avea aproape opt metri lungime şi peste doi metri jumătate lăţime, de-a curmezişul pieptului sau al umerilor; şi totuşi li se păru mult mai mică faţă de altă statuie ce rămăsese încă în picioare şi la a cărei umbră, puţin după ora două, întregul lor grup, alcătuit din aproape treizeci de inşi, se adăposti de razele soarelui.

Nu întâlniseră pe drum, în afară de câteva păsări, niciun fel de vietate şi nici altceva care să poată ispiti pe nişte corăbieri ce nu erau în prea mare restrişte, să facă o escală mai lungă pe această insulă. Văzând deci că nu putea

procura nimic care să îndreptățească o prelungire a şederii lor acolo, căpitanul Cook hotărî să înalțe pânzele în dimineața următoare.

Produsele insulei, anume cartofii dulci, batatele, rădăcinile comestibile, bananele şi trestia de zahăr erau destul de gustoase; îndeosebi cartofii păreau de cel mai bun soi pe care-l mâncaseră vreodată. Indigenii mai aveau şi câteva păsări domestice, printre care cocoşi şi găini, mici dar bune la gust. Apele nu păreau să fie bogate în peşti; cel puțin englezii nu izbutiseră să prindă vreunul cu undița şi nici la băştinaşi nu prea văzuseră mult.

Locuitorii nu depăşeau numărul de şase-şapte sute de suflete şi peste două treimi din cei întâlniți erau bărbați. De aici înțeleseră, ori că femeile erau mai puțin numeroase, ori că nu li se prea îngăduia să se arate.

În general, locuitorii acestei insule aparțin unei rase de oameni zvelți. Niciun bărbat însă nu măsura doi metri, deci erau departe de a fi uriaşi, cum afirmase unul dintre autorii călătoriei lui Roggeween. Vioi şi harnici, cu trăsăturile frumoase, cu înfățişarea destul de plăcută, ei sunt prietenoşi şi primitori cu străinii, dar şi foarte iscusiți la furtişaguri, de altfel ca şi toți vecinii lor.

Îmbrăcămintea femeilor constă fie dintr-o bucată sau două de pânză vătuită, mare de vreo doi metri pe unu jumătate fie dintr-o împletitură. Una din bucăți înfăşurată în jurul şalelor, alta peste umeri, alcătuiesc întregul veşmânt. Bărbații însă umblă în cea mai mare parte aproape goi, deoarece n-au decât o fâşie îngustă de pânză petrecută printre picioare, capetele ei prinzându-se de cingătoarea sau de frânghia pe care o poartă în chip de brâu. Prețuiesc mult pânză din Otaheite sau chiar pe cea de altă proveniență.

Deşi par paşnici şi prietenoşi, ei folosesc totuşi anumite arme de luptă cum ar fi, de pildă, sulițele şi măciucile scurte de lemn.

Locuințele, nişte mizerabile colibe joase, le fac înfigând în pământ, la o depărtare de doi-trei metri, nişte bețe pe care apoi le încovoaie unul spre celălalt, ca să formeze un soi de boltă gotică. La sfârşit acoperă totul cu frunze de trestie de

zahăr. Uşa, asemănătoare unui portic şi aşezată în mijlocul uneia din laturi, este atât de scundă şi de îngustă, încât de abia dacă poate trece prin ea un om în patru labe.

Căpitanul Cook era de părere că statuile uriaşe nu sunt idolii actualilor locuitori, chiar dacă aceştia le adorau pe vremea olandezilor; el cel puțin nu văzuse nimic care să-l îndreptățească să creadă un asemenea lucru. Bănuia, dimpotrivă, că sunt mai degrabă monumente funerare ale anumitor triburi sau familii.

La 16 martie se îndreptară spre larg; deoarece alizeul sufla potolit şi neschimbător, iar vremea era frumoasă, hotărâră să instaleze fierăria pe punte şi să dreagă ori să făurească diverse obiecte din fier ce le făceau trebuință.

La 7 aprilie întâlniră o insulă pe care, fiind o descoperire nouă, o botezară insula lui Hood, după numele tânărului ce o zărise primul; a doua insulă a fost San Pedro, a treia La Dominica, iar a patra Santa Christina[148]. Navigară de-a lungul coastei sud-estice a insulei La Dominica fără a găsi vreun loc prielnic ancorării. Câteva pirogi se desprinseră de coastă, urmându-i în lungul țărmului.

Când corabia ajunse în cele din urmă în fața golfului căutat, aruncară ancora. Imediat porniră spre ei vreo treizeci-patruzeci de indigeni în zece-douăsprezece pirogi, dar a fost nevoie de oarecare iscusință pentru a-i face să vină lângă navă. În sfârşit o secure şi câteva cuie lungi convinseră pe cei dintr-o pirogă să se apropie până sub dunetă[149]; apoi căpătară toți curaj şi, după ce schimbară fructe de pâine şi peşti pe cuie mici, se retraseră pe țărm.

A doua zi de cu zori băştinaşii îi vizitară din nou; de astă dată erau mult mai numeroşi şi aduceau pentru schimb fructe de pâine, banane şi un porc. Dar adesea, în timp ce se desfăşura târgul, ei îşi păstrau bunurile şi nu dădeau nimic în schimb, până ce căpitanul se văzu nevoit să tragă un glonț de puşcă pe deasupra unui om care îl înşelase astfel de mai multe ori; după aceea se purtară mai cinstit şi, curând, câțiva dintre ei se urcară chiar pe bord. Căpitanul voia

[148] Denumirile insulelor din arhipelagul Marchizelor. – N. T.

[149] Punte mică la pupa vasului. – N. T.

tocmai să plece cu o barcă în căutarea unui loc mai potrivit amarării vasului, dar băgă de seamă că se aflau prea mulți indigeni pe bord; sfătui deci pe ofițeri să fie cu ochii în patru. Nici nu ajunsese bine în barcă când i se aduse ştirea că sălbaticii furaseră unul din suporții de fier şi că dispăruseră cu el. Căpitanul porunci să se tragă un foc deasupra pirogii, însă cu luare aminte, pentru a nu omorî pe cineva; dar indigenii făceau atâta gălăgie că nu i se auzi recomandarea, aşa că nefericitul hoț căzu ucis de al treilea glonț.

După această tristă întâmplare toți băştinaşii se retraseră în grabă. Căpitanul îi urmă în golf şi îndupleca pe cei ce ocupau o pirogă să se apropie de barca sa şi să primească nişte cuie şi alte mici daruri. S-ar fi putut crede că localnicii înțelesesem între timp rostul armelor de foc şi că nu mai era nevoie să se tragă asupra lor; dar desfăşurarea faptelor dovedi contrariul. Căci îndată ce barca ridică ancorotul[150], doi oameni din pirogă porniră spre țărm, puseră mâna pe cablul geamandurii şi încercară să-l tragă pe uscat, nepăsându-le de ceea ce era agățat de el. Căpitanul porunci să se tragă cu puşca în ei. Glonțul lovi aproape şi ei nici nu-l luară în seamă; dar când al doilea trecu pe deasupra capului, dădură drumul cablului şi vâsliră întins spre țărm. Acesta a fost totuşi ultimul foc tras asupra vreunui băştinaş cât timp au stat englezii în acest loc. El a avut probabil mai mult răsunet decât uciderea primului indigen, căci dovedise localnicilor că nu erau în siguranță nici când se aflau la distanță.

[150] Ancoră fără traversă cu mai multe gheare. – N. T.

STATUI DE PIATRĂ URIAŞE ŞI SINGURATICE ÎNFIPTE ÎN PĂMÎNT, ÎN INSULA PAŞTELUI

În zorii zilei de 10 aprilie veniră pe lângă corabie indigeni din ținuturi mai depărtate, care le vândură câțiva porci; pe bord erau acum destule animale din acest soi, aşa că se putu servi echipajului o mâncare proaspătă. După prânz căpitanul Cook coborî pe uscat, unde făcu rost de alți optsprezece porci.

În dimineața următoare el se duse unde fusese în ajun, dar în loc să capete porci după cum se aştepta, găsi cu totul altă situație. Cuiele şi celelalte lucruri după care indigenii se dăduseră în vânt cu o seară doar înainte, erau acum disprețuite de ei. Aceasta se explica prin faptul că mai mulți dintre englezii tineri veniseră în ziua precedentă şi dăduseră la schimb felurite articole încă necunoscute de ei, care le aprinseseră imaginația mai mult decât cuiele şi uneltele de fier atât de folositoare. Astfel târgul se întrerupse, iar căpitanul se pregăti să plece de aici pentru a se îndrepta către alt loc unde să împlinească efectiv cerințele echipajului; căci, după nouăsprezece săptămâni de călătorie pe mare, în care timp se hrăniseră doar cu alimente conservate, era imposibil să nu se simtă nevoia unei hrane proaspete; totuşi, datorită numeroaselor leacuri antiscorbutice şi bunei supravegheri a chirurgului, nimeni nu se îmbolnăvise pe bord.

Ridicară ancora în ziua de 11 aprilie, la ora trei după-amiază. Vântul era acum slab şi schimbător, însoţit de averse de ploaie.

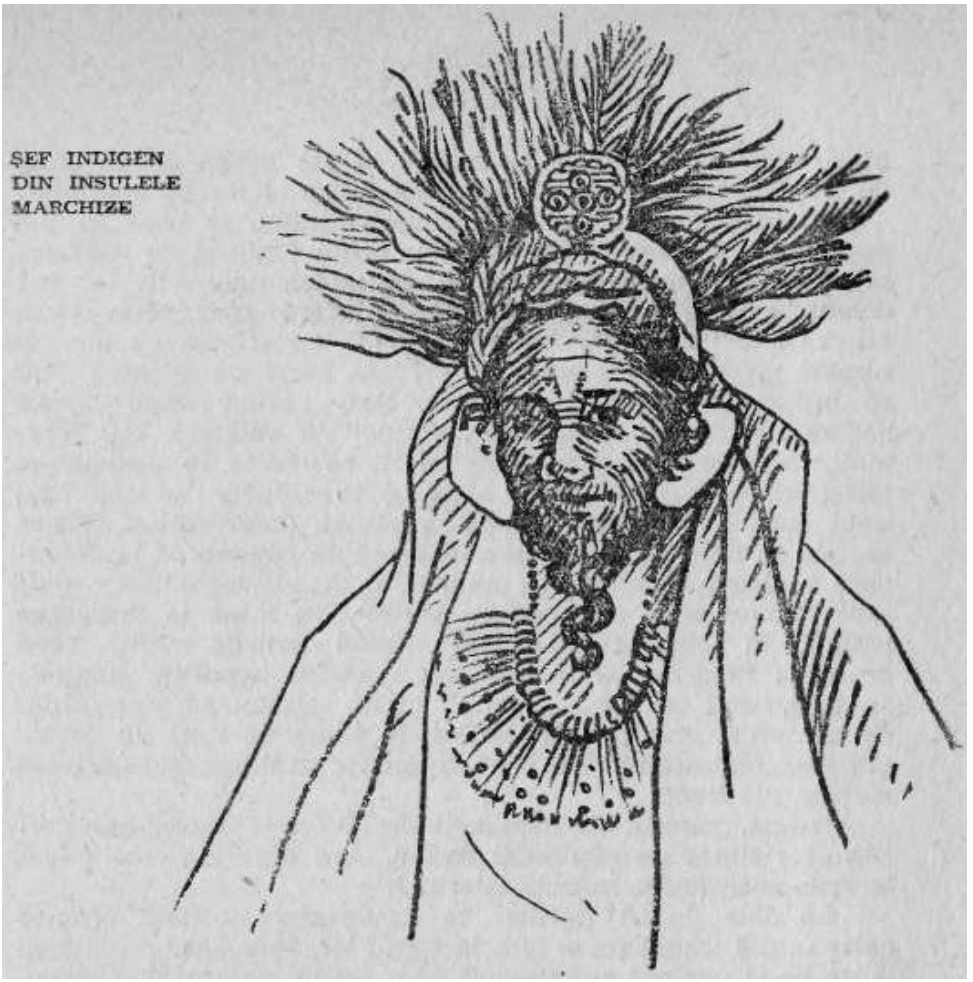
Insulele Marchize, pe lângă care tocmai trecuseră, fuseseră descoperite de Mendana, un spaniol de la care le-a rămas numele de astăzi. Sunt cinci la număr şi anume: La Magdalena, San Pedro, La Dominica, Santa Christina şi insula lui Hood, cea mai nordică. Cea mai întinsă dintre ele este La Dominica.

Toţi locuitorii lor, fără excepţie, fac parte din cea mai frumoasă rasă omenească ce trăieşte în aceste mări. Ei întrec poate toate celelalte populaţii de pe aci căci sunt înalţi la statură şi au trăsături regulate. Totuşi asemănarea limbii lor cu cea vorbită în Otaheite şi în Insulele Societăţii arată că aparţin aceluiaşi popor. Oedidi se putea înţelege destul de bine cu ei şi se vedea lesne că limbile lor erau aproape identice.

Majoritatea bărbaţilor îşi acopereau trupul doar cu o fâşie îngustă de pânză petrecută în jurul pântecelui şi printre picioare şi care, în Otaheite, se numeşte *marra.* O îmbrăcăminte atât de simplă este suficientă pentru acel climat şi răspunde tuturor cerinţelor modeste. Femeile aveau câte o bucată de pânză înfăşurată ca o fustă în jurul şalelor şi ajungând în jos până la jumătatea pulpei, precum şi un soi de pelerină pe umeri.

În privinţa mâncării, ei nu găteau nici pe departe aşa de curat ca tahitienii. Chiar şi bucătăria lor era murdară. Căpitanul Cook povesteşte că i s-a întâmplat să-i vadă pregătind un terci din fructe şi rădăcini subţiat cu apă; îl puseseră într-un vas plin de murdărie, din care mâncaseră porcii cu o clipă mai înainte, iar ei nici nu-l clătiseră, nici nu-şi spălaseră mâinile, la fel de murdare, când le-a arătat dezgustul său, l-au luat în râs.

Singurele patrupede din partea locului erau porcii, iar cocoşii şi găinile singurele păsări domesticite. În păduri se pare că se aflau totuşi din belşug păsări mici cu pene foarte frumoase care ciripeau plăcut.

ŞEF INDIGEN
DIN INSULELE
MARCHIZE

Un vânt bun din răsărit îi ajută să navigheze până la 17 aprilie, când zăriră pământul la vest-nord-vest; apropiindu-se mai mult, băgară de seamă că era vorba de un şirag de insuliţe joase, legate între ele prin recife de mărgean.

În timp ce navigau de-a lungul coastei, se iviră în mai multe locuri indigeni înarmaţi cu suliţe lungi şi cu măciuci, pe când alţii se adunaseră pe versantul unei vâlcele. Sub comanda locotenentului Cooper, plecară spre ţărm două bărci bine înarmate, ca să înceapă tratativele cu el. Cei rămaşi pe bord îi văzură pe cei din bărci că debarcă fără să întâmpine nicio împotrivire. Dar, curând după aceea, zărind totuşi vreo patruzeci-cincizeci de indigeni, toţi înarmaţi, care

se îndreptau spre bărci, rămaseră în apropierea țărmului, gata să sară în ajutorul tovarăşilor lor în cazul unui atac. Dar nu se întâmplă nimic şi, după puțină vreme, bărcile se înapoiară; Cooper înştiință pe căpitan că la debarcare fusese întâmpinat pe plajă doar de câțiva indigeni, deşi alții numeroşi se opriseră cu sulițele în mână la marginea pădurii. Ei primiseră cu multă răceală darurile oferite, ceea ce arăta limpede că îi socoteau musafiri nepoftiți. Englezii se întoarseră pe bord cu cinci câini, păreau că sunt destul de numeroşi prin partea locului. În afară de nuci de cocos, din care obținuseră prin schimb două duzini, nu mai găsiseră niciun alt fruct.

Insula, numită de locuitorii ei Tiukea[151]. fusese descoperită şi vizitată de căpitanul Byorn. Are o formă cam ovala şi vreo zece leghe în circumferință.

La data de 18 aprilie, în revărsatul zorilor, cârmiră către o altă insulă ce se afla în văzul lor, spre apus; ajunseră la ea pe la ora opt şi navigară de-a lungul coastei sud-estice, la o milă de țărm. Erau probabil insulele pe care căpitanul Byorn le botezase George's Islands[152].

Nu se poate şti cu siguranță dacă acest grup de insule este cel descoperit de navigatorii olandezi; pe aci, insulele joase sunt atât de răspândite, încât niciodată un navigator nu poate spune că pluteşte cu prea multă băgare de seamă.

Zăriră înălțimile din Otaheite la 21 aprilie, iar la ora opt în dimineața următoare ancorară în golful Matavai. Cum aflară de sosirea lor, indigenii porniră în mare număr spre corabie şi revăzându-i arătară multă bucurie.

În ziua de 24 aprilie regele Otu şi alte câteva căpetenii urmați de un alai de însoțitori, veniră să-i viziteze aducând în dar vreo zece-doisprezece porci mari şi fructe. Ştiind că era folositor să şi-l facă prieten căpitanul Cook îi ieşi în întâmpinare lângă corturi şi îl călăuzi apoi împreună cu tovarăşii săi pe bord, unde rămaseră cu toții la prânz; apoi după ce indigenii căpătaseră darurile cuvenite se despărțiră, fiind

[151] Insule din partea nord-vestică a arhipelagului Tuamotu între Marchize şi Tahiti. – N. T.
[152] Idem

încântați de primirea ce li se făcuse.

Englezii băgară de seamă că insularii îşi construiau acum numeroase pirogi şi case de tot felul; că cei care, cu opt luni înainte nu avuseseră niciun adăpost, locuiau de data aceasta în locuințe încăpătoare; că pe lângă fiecare casă se puteau vedea mai mulți porci mari, precum şi tot felul de alte semne de prosperitate.

Din aceste fapte căpitanul Cook trase concluzia că dacă ar coborî pe altă insulă nu ar avea mai mult de câştigat, aşa că se hotărî să facă aici o escală mai lungă.

În dimineața zilei de 26 aprilie, însoțit de câțiva ofițeri se duse la Oparri ca să-l viziteze pe Otu. Când se apropiară" văzură navigând un număr de pirogi mari şi, ceea ceri uimi şi mai mult, dădură cu ochii la sosire, de mai bine de trei sute de pirogi, rânduite în ordine la oarecare depărtare de-a lungul țărmului, toate complet echipate şi armate; pe lângă ele, se afla şi pe țărm o ceată numeroasă de oameni, tot înarmați. O pregătire războinică atât de neaşteptată în vecinătatea lor şi în răstimpul unei singure nopți dădu naş-tere la tot felul de presupuneri.

Flota de război era alcătuită din o sută şaizeci de pirogi mari, duble, foarte bine echipate şi înarmate. Căpeteniile, ca şi toți luptătorii îşi îmbrăcaseră veşmintele de război – adică o sumedenie de pânzeturi, turbane, pieptare şi căşti. Vasele erau împodobite cu steaguri şi flamuri, iar ansamblul lor avea o înfățişare măreață şi nobilă, cum nu mai întâlniseră nicicând în aceste mări. Ca arme de luptă aveau măciuci, sulițe şi pietre. Pe lângă vasele de război se mai aflau o sută şapte zeci de pirogi duble mai mici, toate prevăzute cu un soi de căsuță şi greate cu un catarg şi o pânză, ceea ce le deosebea de primele. Ele emu hărăzite transporturilor şi aprovizionării, deoarece pirogile de luptă nu duceau niciun fel de merinde. În cele trei sute trei zeci de vase se aflau nu mai puțin de şapte mii şapte sute şaizeci de bărbați.

PIROGĂ DE RĂZBOI TAHITIANĂ

Tupia îi informase la prima lor venire aici că întreaga insulă putea chema sub arme între şase şi şapte mii de oameni, dar de data aceasta văzură că numai din două districte se ridicase acest număr de luptători.

Părăsiră Oparri, unde nu-l găsiseră pe Otu. Nu după mult timp întreaga flotă se urni spre apus, de unde venise. Ajungând la Matavai, englezii aflară că această flotă constituie o parte a armatei pregătite pentru a porni împotriva insulei Eimea, al cărei şef scuturase jugul tahitian şi se declarase independent.

În dimineaţa zilei de 27 aprilie, căpitanul primi în dar de la o căpetenie numită Touha, doi porci mari şi fructe; cei doi slujitori care-l aduseseră aveau dispoziţii să nu primească nimic în schimb şi, într-adevăr, nici nu primiră când li se oferi ceva. Curând după aceea, căpitanul plecă în barca sa la Oparri, undezi găsi atât pe Touha cât şi pe rege, după un scurt popas, îi aduse pe amândoi pe bordul corăbiei, împreună cu fratele mai mic al regelui şi cu Ti şi îi pofti pe toţi la masă. Cum ajunseră în apropierea corăbiei, „amiralul" indigen, care nu mai văzuse până atunci un astfel de vas, fu cuprins de o nemărginită uimire faţă de o privelişte atât de nouă pentru el. Îl plimbară prin toată nava, pe care el o cercetă cu multă luare aminte. Cu acest prilej îi servi de călăuză mai ales Otu, care cunoştea acum bine diferitele părţi ale vasului. Curând după aceea regele şi însoţitorii săi plecară. Îl rugaseră stăruitor pe căpitanul Cook să le dea

ajutor împotriva celor din Tiarabu[153], dar el nu încurajase de fel cererile lor.

La data de 28 aprilie unul dintre băştinaşi a încercat să fure un butoi de la locul de unde se lua apă; fiind prins asupra faptului, marinarii l-au dus pe bord şi l-au pus în fiare, în văzul lui Otu şi al altor căpetenii. Aflând ce nelegiuire săvârşise omul, Otu solicită punerea lui în libertate. Dar căpitanul refuză, răspunzând regelui că de vreme ce îşi pedepsea oamenii lui ori de câte ori pricinuiau cea mai neînsemnată neplăcere indigenilor, era cât se poate de drept ca şi acest om să fie pedepsit. Porunci prin urmare ca vinovatul să fie adus pe țărm lângă corturi şi, după ce făcu mustrări lui Otu pentru purtarea supuşilor săi în general, îi aminti că nici el, nici alt călător de pe vas nu luaseră vreun lucru de la localnici fără a-l plăti mai întâi; adăugă apoi că pedeapsa ce o va primi infractorul îi va speria pe ceilalți şi-i va face să se teamă a mai făptui asemenea nelegiuiri, iar pe de altă parte, acesta ar fi un mijloc de salvare a vieților altor supuşi ai săi. Înțelegând destul de bine. toate argumentele lui, regele păru mulțumit şi-şi exprimă doar dorința ca vinovatul să nu fie ucis. Căpitanul porunci ca mulțimea să fie ținută la depărtarea cuvenită şi, în fața tuturor, puse să i se dea făptaşului două duzini de lovituri de bici, pe care el le îndură cu multă tărie; apoi îl lăsară liber. Când băştinaşii începură a se îndepărta, Touha păşi înaintea lor, îi chemă îndărăt şi-i dăscăli timp de aproape o jumătate de oră. Cuvântarea lui, formată din fraze scurte, n-a fost prea bine pricepută de englezi, dar din ce au izbutit să prindă, înțeleseră că îi mustra pentru purtarea lor şi-i sfătuia să şi-o schimbe în viitor. Eleganța faptei sale şi luarea aminte cu care fusese ascultat dovedeau că era un mare orator.

Otu nu rosti niciun cuvânt. Îndată ce Touha îşi încheie cuvântarea, căpitanul porunci marinarilor să execute exerciții militare, să încarce arme şi să tragă salve de gloanțe; cum aceştia n-au aşteptat mult ca să-şi înceapă manevrele, este mai uşor de înțeles decât de descris uluirea care-i

[153] Peninsula sud-estică a insulei Tahiti. – N. T.

cuprinsese pe indigeni în tot acel timp.

Apoi căpeteniile îşi luară rămas bun şi se retraseră cu toţi însoţitorii lor, mai mult înspăimântaţi decât încântaţi de cele ce văzuseră.

Coborând pe uscat, în dimineaţa zilei de 7 mai, englezii îl găsiră pe Otu lângă corturi; se folosiră de acest prilej ca să-i ceară îngăduinţa să taie câţiva copaci pentru foc, ceea ce el încuviinţă pe loc. Căpitanul îi spuse că nu va doborî niciun pom roditor. Regele se arătă mulţumit de această asigurare şi o anunţă celor din jur cu o voce tare şi de mai multe ori.

În noaptea următoare, legăturile de prietenie ce se înfiripaseră între ei primiră o grea lovitură datorită neglijenţei uneia dintre sentinelele de pe ţărm. Acesta, fie că adormise, fie că-şi părăsise postul, dădu prilej unui băştinaş să-i şterpelească puşca. Prima ştire despre furt i-o spuse căpitanului Ti, pe care Otu îl trimisese pe bord în acest scop. Englezii nu erau încă îndeajuns de obişnuiţi cu limba localnicilor da să înţeleagă toată povestirea lui Ti, dar pricepură destul pentru a afla că cele petrecute îl îngrijoraseră nespus pe rege. Ca să se informeze pe deplin, căpitanul coborî pe ţărm cu Ti. Imediat ce debarcă, sergentul care comanda grupa îi relată întreaga întâmplare. Băştinaşii erau cu toţii îngroziţi şi cei mai mulţi o luaseră la fugă. Ti şi căpitanul plecară în căutarea lui Otu. Pe măsură ce înaintau, el se străduia să potolească temerile poporului, stăruind în acelaşi timp ca să se înapoieze puşca. După ce mărşăluiră cale destul de lungă înăuntrul insulei. Ti se opri pe neaşteptate şi-l sfătui pe căpitan să se întoarcă, spunând că Otu plecase în munţi şi că el se va duce mai departe să-l înştiinţeze din partea căpitanului că-i mai era încă prieten. Ti făgădui în acelaşi timp că va depune toate sforţările pentru a recăpăta puşca.

Căpitanul Cook se înapoie pe corabie şi curând după aceea zări şase pirogi mari venind de după Point Venus. Deoarece se putea bănui că unul dintre membrii echipajului acestor pirogi săvârşise furtul, căpitanul hotărî să le intercepteze; porni deci într-acolo cu o bardă, dând dispoziţii ca alta să-l urmeze. Una dintre pirogi, care le depăşise oarecum pe

celelalte, venea de-a dreptul spre corabie. El i se alătură şi află că Otu era în acea clipă la corturi. Mulțumit de această ştire, contramandă ordinul de a se intercepta celelalte pirogi, crezând că şi ele vor veni la bordul corăbiei. Dar când debarcă, i se spuse că Otu nu fusese pe acolo şi că nici nu se ştia nimic despre el. Privind îndărăt, căpitanul văzu că toate pirogile se îndepărtau în cea mai mare grabă, iar ocupanții celor pe care le lăsase alături de navă nu voiseră să se urce pe bord, ci o luaseră la sănătoasa. Supărat că s-a lăsat astfel amăgit, căpitanul se hotărî să-i urmărească; trecând pe lângă corabie, porunci să se trimită încă o barcă în acelaşi scop. Cinci din şase pirogi fură capturate de marinari şi aduse lângă vas; totuşi cea dintâi, cu cei dare născociseră atât de bine şiretlicul izbutise să scape.

Într-una din pirogile capturate se afla o căpetenie, prieten al lui Forster, care până atunci se întitulase *iri* şi care s-ar fi arătat adânc jignit dacă cineva i-ar fi pus la îndoială rangul; cu el mai erau şi trei femei; nevasta şi fiica lui precum şi mama răposatului Tutaha. Căpitanul hotărî să le rețină pe acestea împreună cu pirogile şi să trimită căpetenia la Otu, gândind că regele va avea destulă autoritate asupra lui pentru a obține restituirea puştii, deoarece erau în joc înseşi bunurile sale.

După ce s-a întunecat, trei oameni care urmăriseră hoțul aduseră puşca la corturi împreună cu alte câteva lucruri pe care englezii le pierduseră fără să bage de seamă. Căpitanul nu putu afla dacă îşi dăduseră atâta silință din îndemnul propriu, sau la porunca lui Otu. Îi răsplăti totuşi şi nu mai făcu alte cercetări.

Când se restitui puşca şi celelalte obiecte, toți cei prezenți sau care se mai înfățişaseră după aceea pretindeau că au luat şi ei parte într-o oarecare măsură la recăpătarea lor şi cereau să fie răsplătiți. Dar niciunul nu jucă mai bine această comedie, ca Nuno, un om cu oarecare vază, bine cunoscut căpitanului Cook de când fusese aci în 1769. Acest indigen îşi luă o înfățişare plină de furie sălbatică; ținea în mână o măciucă zdravănă cu care izbea în jurul său pentru a arăta că el singur ucisese pe fur, când de fapt, după cum o

ştiau cu toţii, el nici nu ieşise din casă în tot acest timp.

Relaţiile fiind restabilite, Otu făgădui din partea lui că a doua zi englezii vor fi aprovizionaţi ca de obicei.

Se înapoiară apoi cu el la adevărata lui reşedinţă de la Oparri, unde trecură în revistă câteva docuri (care meritau cu prisosinţă să fie numite astfel), precum şi pirogile cele mari, unele construite de curând iar altele în curs de construcţie; două din ele erau cele mai mari ambarcaţiuni de acest soi pe care le văzuseră vreodată călătorii noştri. După aceea se întoarseră la corabie. Deoarece Otu îşi manifestase dorinţa de a vedea în funcţie tunurile cele mari de pe corabie, căpitanul Cook porunci să fie încărcate şi să se tragă cu douăsprezece deodată înspre larg. Regele nu mai văzuse vreodată un tun luând foc, aşa încât această privelişte îi pricinui şi spaimă şi plăcere. Pe seară îl înveseliră cu focuri de artificii, de care se arătă foarte încântat. În felul acesta se puse capăt tuturor neînţelegerilor.

Cum cea mai mare parte din reparaţiile esenţiale ale corăbiei erau pe isprăvite, navigatorii hotărâră să părăsească Otaheite peste câteva zile; căpitanul Cook porunci deci să se adune toate lucrurile de pe ţărm, pentru ca indigenii să-şi dea seama că englezii se pregătesc de plecare.

La, 12 mai, bătrâna Oberea, femeia care la escala din 1767 a vasului *Dolphin* fusese luată drept regina insulei şi pe care călătorii noştri n-o mai văzuseră din 1769, le făcu o vizită şi le dărui porci şi fructe. Curând după aceea sosi Otu, însoţit de un mare alai şi de o uriaşă cantitate de provizii. Căpitanul se arătă la rândul său destul de mărinimos, socotind că era poate ultima oară când îi mai vedea pe aceşti oameni de treabă care satisfăcuseră dorinţele echipajului cu atâta dărnicie; iar pe seară le oferi din nou un joc de artificii.

La data de 14 mai zăriră un număr de pirogi de război care dublau promontoriul din Oparri. Doritori să-i privească mai îndeaproape, căpitanul şi mai mulţi ofiţeri se grăbiră să meargă la Oparri, unde sosiră înainte ca toate pirogile să fi fost trase pe uscat; avură deci prilejul să cerceteze modul în care indigenii le aduceau la ţărm. Ajunşi în dreptul locului unde aveau de gând să debarce, ei se împărţeau în grupe, iar

fiecare grupă, una după alta, vâslea apoi cu toată puterea şi cu cea mai mare precizie şi regularitate înspre coastă. Îşi îndeplineau mişcările cu atâta repeziciune, încât se vedea limpede că erau meşteri în această îndeletnicire. Otu, care era de față, ordonă ca o parte din trupe să-şi execute exercițiile pe țărm. Două echipe începură mai întâi manevre cu măciucile, dar le terminară atât de repede că englezii nici nu avură timp să le bage în seamă. Apoi trecură la trântă individuală şi prezentară cu multă vioiciune diferite procedee de luptă, răspunzând cu dibăcie loviturilor şi brâncilor pe care fiecare combatant le dădea celuilalt. Ca arme aveau măciuci şi lănci, ultimele folosite şi ca sulițe. În lupta cu măciuca scăpau de loviturile la picioare sărind în sus; de cele îndreptate spre cap se fereau ghemuindu-se şi sărind într-o parte, pentru ca lovitura să cadă pe pământ.

Englezii fuseseră primiți într-un chip atât de plăcut pe această insulă, încât un ajutor de tunar urzise planul de a rămâne aici; a fost însă descoperit înainte de a-şi fi adus la îndeplinire gândul. Irlandez din naştere, el navigase în serviciul olandezilor. Căpitanul îl înrolase la Batavia când se întorcea din călătoria precedentă şi de atunci omul îl urmase pretutindeni. Nu părea să aibă nici prieteni, nici cunoştințe care să-l rețină în vreo anumită parte a lumii. Pentru el nu exista deosebire între națiuni. Unde s-ar fi putut deci simți mai fericit un asemenea ins decât pe una din aceste insule? Căci aici, clima fiind dintre cele mai plăcute din lume, el se putea bucura, nu numai de cele absolut necesare vieții, dar şi de desfătare, înlesnire şi belşug.

Cele două capre pe care căpitanul Furneaux le dăduse lui Otu la ultima lui escală aici, făgăduiau să împlinească scopul pentru care fuseseră debarcate. Capra fătase după puțină vreme două iede, care crescuseră atât încât acum erau aproape în stare să se înmulțească; iar mama lor purta iarăşi iezi. Băştinaşii păreau să le îndrăgească mult; caprelor de asemenea le pria acolo, după cum se vedea din starea lor înfloritoare. Aceste împrejurări lăsau să se întrevadă că în puțini ani vor fi pe aici şi capre de prisos pentru ei şi pentru vecinii lor; ele se vor răspândi astfel cu timpul în toate

insulele oceanului. În schimb oile muriseră curând după ce fuseseră debarcate, în afară de una, care mai era pare-se în viață. Englezii le mai dădură şi nişte pisici, vreo douăzeci în total, ce fuseseră lăsate libere pe insulă.

În după-amiaza zilei de 15 mai ancorară în portul O'Wharre de pe insula Huaheine; Ori, căpetenia, aduse un porc precum şi alte merinde căpitanului, care la rândul său, îl invită împreună cu prietenii săi la masă. În seara zilei de 17 mai, câțiva englezi luară parte la o reprezentație teatrală oferită de Ori. Piesa înfățişa fuga unei fete din Otaheite pe corabia lor, poveste oarecum adevărată, căci o tânără traversase cu ei marea până la Ulietea. Fata era întâmplător de față când se reprezentau propriile ei isprăvi, lucru care avu o înrâurire atât de puternică asupra ei, încât englezii abia cu mare greutate o putură hotărî să rămână până la sfârşitul piesei sau să nu plângă în timpul reprezentației[154].

Vreo câțiva subofițeri, care primiseră îngăduința de a merge în interiorul insulei pentru a-şi petrece timpul mai plăcut, luară cu ei doi indigeni drept călăuze şi hamali pentru sacii ce conțineau cuie, securi şi alte lucruri drept monedă curentă pentru târguieli. Dar cei doi se făcură nevăzuți cu saci cu tot prin următorul vicleşug: englezii aveau asupra lor două puşti pentru vânat păsări. După un ropot de ploaie, călăuzele le arătară câteva păsări bune de împuşcat. Cum una dintre puşti nu luă foc în mai multe rânduri iar cealaltă era descărcată, indigenii, socotindu-se în siguranță față de amândouă o rupseră la fugă, lăsând pe englezi să se uite după ei cu gura căscată şi atât de uimiți că nici nu le dădu prin gând să-i urmărească.

În zorii dimineții de 23 mai desfăcură amarajul şi ieşiră în larg. Ori, căpetenia, coborî ultimul de pe bordul corăbiei.

---

[154] „. . . . . Se zice
Că la teatru-odată-un vinovat
A fost atât de răscolit de jocul
Actoricesc, încât mărturisit-a
Pe loc nelegiuirea săvârşită". – N. A.
(*Hamlet,* actul II, scena a doua, pag. 94; traducere de Petru Dumitriu, E.S.P.L.A., 1955). – N. T.

Când, la despărțire, căpitanul îi spuse că nu se vor mai revedea, el se porni pe plâns şi declară: „Atunci să vină fiii tăi, noi îi vom primi bine”. Ori era un om cumsecade în cel mai înalt înțeles al cuvântului, dar mulți dintre supuşii săi nu-i semănau nici pe departe, ci, dimpotrivă, păreau a trage foloase de pe urma vârstei lui înaintate. În timpul şederii lor acolo, englezii procuraseră fructe de pâine şi nuci de cocos din belşug, dar găsiseră mai puțini porci decât le-ar fi trebuit, deşi nu se părea că ar fi fost rari pe insulă. Trebuie însă ținut seamă de faptul că ultima oară primiră un număr atât de mare, că probabil se răriseră simțitor; pe de altă parte navigatorii aprovizionaseră prea mult insula cu articole de-ale noastre.

De îndată ce ieşiră din golf călătorii noştri înălțară pânzele şi navigară spre capătul sudic al insulei Ulietea, unde aruncară ancora a doua zi.

La 25 mai, un grup coborî pe uscat pentru a-i face căpeteniei o vizită şi a-i duce obişnuitul dar. Intrând în casa lui, fură întâmpinați la început de patru sau cinci femei bătrâne; ele plângeau şi se văicăreau, cum s-ar spune, cu multă amărăciune şi, cu ajutorul unor unelte făcute din dinți de rechini, îşi crestau creştetele până ce şiroaie de sânge le curgeau pe față şi pe umeri. Mai mult încă, englezii se văzură nevoiți să îndure îmbrățişările acestor zgripțuroaice bătrâne, care-i mânjiră astfel cu sânge. La sfârşitul ceremoniei, ele ieşiră afară, se spălară şi apoi se arătară pe loc tot atât de vesele ca şi ceilalți din adunare. Căpitanul îşi prezentă darurile şi, după o nu prea îndelungată şedere, se întoarse pe bord.

În ziua de 27 mai indigenii le oferiră o reprezentație cu piesa intitulată „Mididij Harramy”, care însemnează „Soseşte copilul”.

La sfârşit piesa înfățişa o femeie în durerile facerii[155]; era jucată de un grup de flăcăi vânjoşi, dintre care unul dădea în cele din urmă naştere unui băiat voinic de vreo doi metri înălțime, care alerga pe scenă, târând după el un şomoiog

[155] S-ar putea spune că-l citiseră pe Terentiu! – N. A.

mare de paie, ce-i atârna, legat cu o sfoară, de mijloc. Englezii au avut prilejul să mai vadă o dată această piesă şi au băgat de seamă că, în clipa în care puneau mâna pe flăcăul ce întruchipa copilul, indigenii îi turteau sau îi apăsau nasul. Înțeleseră de aici că este o operație ce se face de obicei copiilor la naştere şi căreia i se datorează poate faptul că toți băştinaşii au, în general, nasurile turtite. Partea aceasta a piesei, prin noutatea ei şi prin felul caraghios în care era executată, îi înveselise oarecum pe călătorii noştri când o văzuseră prima dată şi se porniseră pe râs, probabil de aceea actorii o repetaseră. Totuşi, ca şi celelalte piese ale lor, ea nu i-a putut distra mai mult decât o singură dată pe englezi.

În ziua de 30 mai, unul dintre şefi dărui doi porci căpitanului; acesta îl invită la masă şi puse să se taie şi să se pregătească unul dintre porci; asistă el însuşi la prima parte a operației, care se desfăşură după cum urmează: trei oameni gătuiau porcul; îl culcau întâi pe spate şi, în timp ce doi dintre ei îi aşezau de-a curmezişul grumazului un băț destul de gros pe care-l apăsau cu toată greutatea lor la fiecare capăt, al treilea îi ținea nemişcate picioarele dindărăt, menținându-l în aceeaşi poziție. L-au ținut aşa vreo zece minute până şi-a dat duhul. Cântărea vreo douăzeci şi cinci de kilograme. L-au copt după procedeul obişnuit şi porcul se dovedi că avea un gust bun şi o aromă foarte plăcută.

Deoarece căpitanul hotărâse plecarea pentru data de 4 iunie, căpetenia Oreo se urcă pe vas cu întreaga sa familie pentru a-şi lua ultimul rămas bun; era însoțit de U-u-rou şi de mai mulți prieteni ai lor. Nimeni nu venise cu mâna goală; dar mai ales U-u-rou adusese un dar deosebit de bogat, căci făcea prima şi cea din urmă vizită a sa pe bord. Căpitanul le împărți aproape toate lucrurile ce-i mai rămăseseră. Felul atât de primitor în care fusese întotdeauna întâmpinat de aceşti oameni îl făcuse să-i îndrăgească şi îl îndreptățea să le dăruiască tot ce avea.

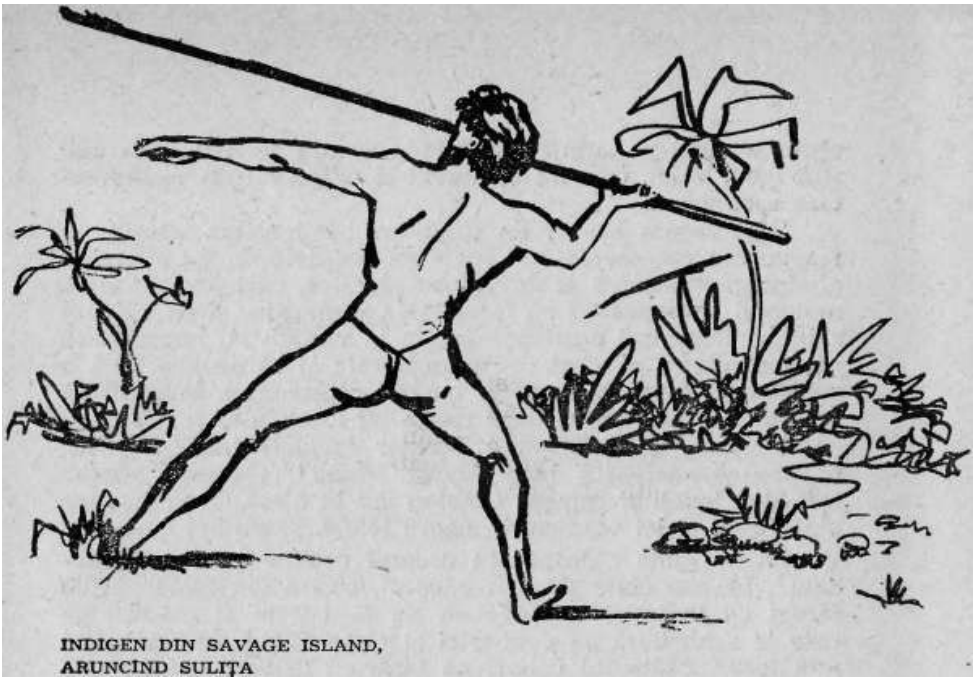
Oreo îl rugă stăruitor să mai vină, dar când căpitanul refuză să facă vreo făgăduială în această privință, el întrebă cum se cheamă *morai*-ul (locul de înmormântare) său. Cu

toate că întrebarea îi păru foarte ciudată, navigatorul nu şovăi o clipă să-i răspundă că era Stepney, parohia din Londra în care locuia. Indigenii cerură să le repete de mai multe ori acest nume, până ce izbutiră şi ei să-l rostească; atunci răsună dintr-o sută de guri deodată *„Stepney morai no tuti”.* Ce mărturie mai puternică puteau aştepta de la aceşti oameni, de felul în care îi preţuiau ca prieteni decât aceea că doreau să-şi amintească de ei chiar dincolo de mormânt? Fiindcă li se spusese de mai multe ori că nu se vor mai vedea cu englezii, ţinură să ştie unde urmau ei să se facă una cu ţărâna părinţilor lor.

Deoarece nu se putea făgădui şi nici măcar presupune că vor mai fi trimise şi alte corăbii engleze în aceste insule, credinciosul lor însoţitor Oedidi preferă să rămână în ţara lui natală. Dar părăsi corabia cu atâta părere de rău, că dovedea prin aceasta din plin cinstea de care englezii se bucurau în ochii lui. Când să plece de pe bord, îl rugă pe căpitan să dea un *Tatou parou* pentru a-l putea arăta comandanţilor altor vase ce s-ar mai opri pe aici. Căpitanul îi încuviinţă cererea şi-i înmână un certificat asupra timpului cât stătuse cu ei, recomandându-l atenţiei celor ce ar face escală pe insulă în urma lor.

Natura este nemărginit de mărinimoasă cu aceste insule, iar băştinaşii, imitându-i dărnicia, sunt la fel de largi la inimă, fapt pentru care contribuiră cu prisosinţă şi cu voie bună la îndeplinirea cerinţelor navigatorilor. Aceştia, la părăsirea portului, traseră o salvă în onoarea zilei.

Nimic de seamă nu se întâmplă timp de peste o săptămână.

INDIGEN DIN SAVAGE ISLAND, ARUNCIND SULIȚA

La data de 16 iunie, îndată după răsăritul soarelui, din vârful catargului se zărea pământ. Cârmiră imediat într-acolo şi găsiră că era o insulă formată din vreo cinci, şase insulițe păduroase, legate una de alta prin bancuri de nisip şi recife şi cuprinzând un lac în care orice intrare părea cu neputință. Căpitanul socoti că făcuseră o nouă descoperire şi o boteză insula Palmerston[156], în cinstea lordului Palmerston, unul dintre lorzii Amiralității.

La 20 iunie văzură iar pământ; când se apropiară, băgară de seamă că era o insulă de o foarte mare întindere. Desluşind câțiva oameni pe țărm şi părându-le uşoară debarcarea, coborâră două bărci, cu care căpitanul şi câțiva ofițeri se îndreptară spre uscat.

Deşi făcură semne de prietenie băştinaşilor, aceştia le răspunseră cu amenințări. Toate străduințele de a-i aduce la gânduri mai paşnice se dovediră zadarnice, căci până la urmă indigenii se năpustiră cu ferocitatea mistreților şi îşi zvârliră sulițele. Două-trei puşti descărcate în văzduh nu

[156] Insula Palmerston se află la N. N.-V. de Arhipelagul Cook, între Samoa şi Insulele Societății. – N. T.

împiedicară pe unul dintre ei să-şi continue năvala şi să arunce încă o suliță, care trecu chiar peste umărul căpitanului. Îndrăzneala lui l-ar fi costat viața, dacă puşca lui Cook n-ar fi dat greş.

Purtarea şi înfățişarea acestor insulari îndreptăți pe căpitan să numească locul *Savage Island*[157]. Oamenii păreau a fi bine legați şi trupeşi. Umblau goi în afară de mijloc, iar unii dintre ei îşi vopseau în negru fețele, pieptul şi coapsele.

La 26 iunie ajunseră în dreptul coastei insulei Rotterdam[158]. Înainte chiar de a fi ancorat, sosiră din toate părțile pirogi cu indigeni ce aduceau cu ei batate şi grepuri pe care le schimbară pe cuie mici şi cârpe vechi. În zorii zilei următoare, căpitanul coborî pe țărm cu Gilbert ca să caute apă proaspătă; localnicii îi primiră cu multă curtenie. După ce le împărți daruri, căpitanul întrebă de apă; ei îl călăuziră spre o baltă cam sălcie, la vreun kilometru de locul unde debarcaseră şi care părea a fi cea din care se alimentase şi Tasman. Între timp, ceilalți umpleau şalupa cu fructele şi rădăcinile aduse de indigeni în schimbul cuielor şi mărgelelor. După prânz un individ fură puşca chirurgului şi o rupse la fugă cu ea; şi n-ar fi pregetat să-l despoaie eu totul – după părerea lui – dacă doctorul nu le-ar fi oferit o cutie de scobitori, pe care băştinaşii o luară probabil drept o puşcă mică. Imediat ce află pățania, căpitanul se duse la fața locului, dar nu întreprinse nimic pentru recăpătarea armei; aceasta, după cum mărturiseşte chiar el, a fost o greşeală, căci încurajă noi agresiuni.

În zorii dimineții de 28, locotenentul Clerke cu *master*-ul şi cu vreo paisprezece-cincisprezece oameni merseră la țărm cu şalupa pentru a lua apă. Îndată ce atinseră pământul, băştinaşii se îngrămădiră în jurul ei purtându-se atât de grosolan, încât ofițerii nu mai ştiau dacă să debarce sau nu butoaiele; se încumetară totuşi s-o facă, le umplură destul de anevoie şi le readuseră la barcă. În timp ce Clerke era astfel ocupat, un băştinaş îi smulse puşca şi o luă din loc cu ea; o

[157] Insula Sălbatică, numită şi Nive, se află la apus de Arhipelagul Cook. – N. T.

[158] În Arhipelagul Tonga. – N. T.

soartă asemănătoare avură şi unele unelte dulghereşti, precum şi alte obiecte. Toate aceste lucruri fuseseră, ca să zicem aşa, şterpelite, căci nu puseseră pe nimic mâna chiar cu forţa. Căpitanul Cook sosi tocmai când şalupa se pregătea să părăsească ţărmul. Văzând că băştinaşii, dare erau destul de numeroşi pe plajă, se depărtaseră imediat ce îl zăriseră, nu i-a fost greu să-şi închipuie că se întâmplase ceva. Convinse totuşi pe mulţi dintre ei să mai rămână şi, aflând cele petrecute, hotărî pe loc să-i silească să restituie obiectele luate; în acest scop porunci ca toţi marinarii să fie înarmaţi şi trimişi pe uscat. Expedie apoi toate bărcile, în afară de aceea în care rămase el; între timp era înconjurat de mulţi băştinaşi care se purtau cu obişnuita lor curtenie, dar el le arătă atât de limpede ce are de gând să întreprindă, încât cu mult înainte de sosirea soldaţilor puşca lui Clerke a fost înapoiată; în schimb găseau fel de fel de motive pentru a-i abate gândul şi a-l convinge să nu mai stăruie pentru restituirea puştii chirurgului. În cele din urmă sosirea lui Edgcumbe cu soldaţii îi îngrijoră în aşa măsură, încât mulţi o luară la sănătoasa. Doar un singur indigen fusese rănit, şi cealaltă puşcă a şi fost adusă şi depusă la picioarele navigatorului. În acelaşi moment căpitanul dispuse să fie eliberate pirogile sechestrate, arătându-le astfel pricina pentru care le reţinuse.

Întorcându-se către corabie, căpitanul văzu o mulţime de indigeni adunaţi la un loc; de la ei înţelese că omul în care trăsese a murit. Socoti totuşi această născocire de necrezut şi se adresă unui bărbat care părea să aibă oarecare vază, cerându-i să înapoieze un topor dulgheresc pe care-l pierduseră în dimineaţa aceea. Navigatorul crezu că băştii naşul a şi trimis doi oameni după el, dar curând îşi dădu seama că se înţeleseseră greşit unul pe altul, căci în loc de topor, indigenii îl aduseră întins pe o targă pe rănit sau, după toate aparenţele pe mort şi îl culcară lângă căpitan. Foarte mişcat de accident, acesta descoperi însă că omul fusese de fapt rănit doar la mână şi la coapsă. Trimise deci după chirurg, care îi pansă rănile cu totul neprimejdioase. Între timp căpitanul se adresă mai multor indigeni cerându-

le toporul; se uită îndeosebi cu luare aminte la o femeie mai în vârstă care, încă de la prima debarcare, nu-l slăbise cu vorbăria, şi care şi cu acest prilej îşi dăduse drumul Ia limbă. Căpitanul înțelegea prea puțin din limbuția ei; când bătrâna pricepu că era hotărât să ia măsuri, o luă din loc împreună cu încă vreo trei-patru femei; după puțin timp se aduse toporul, dar bătrâna nu se mai arătă. Căpitanul o regretă, căci ar fi dorit să-i facă un dar ca răsplată pentru partea ce o luase în tranzacțiile cu indigenii.

După ce lăsară în urmă insula Rotterdam sau Anamoca, zăriră la 30 iunie vârful Amatafoa, care nu se arătă totuşi destul de limpede ca ei să-şi dea seama dacă era sau nu vulcan; ceea ce văzură însă îi îndreptăți să creadă că era vulcan.

Deoarece căpitanul avea de gând să se îndrepte către miazăzi pentru a explora pământurile ce s-ar afla pe acolo, navigară mai departe în volte între *Isle of Lepers* şi *Aurora*[159]*;* ultima se ivi spre sud în ziua de 19 iulie, la o distanță de douăzeci de mile.

În zorii zilei de 21 iulie se găseau în fața canalului ce desparte *Whitsuntide Island* de *South Land* care se află la peste două leghe mai departe. După ce trimiseră mai întâi două bărci înarmate pentru a sonda şi a căuta un loc de ancorare, corabia sosi şi ea curând.

În ziua următoare, la revărsatul zorilor, se apropiară o mulțime de indigeni, unii în pirogi, alții înot. Curând căpitanul convinse pe unul să se urce pe bord, dar acesta a fost repede urmat de mai mulți chiar decât ar fi dorit navigatorul, căci nu numai punțile dar şi greementul erau acum pline de indigeni. Căpitanul luă pe patru dintre ei în cabină şi le dădu diverse obiecte pe care ei, foarte încântați că le-au primit, le arătară celor din pirogi. În timp ce căpitanul se împrietenea cu cei din cabină, avu loc un incident care-i puse pe toți în mare încurcătură, dar care până la urmă se dovedi a fi fost folositor. Într-o pirogă, un individ, căruia nu-i fusese îngăduit să se urce pe una din bărcile de lângă corabie îşi încordase

[159] Insula Leproşilor şi insula Aurora se găsesc în arhipelagul Noile Hebride. – N. T.

arcul spre a trimite o săgeată înveninată în păzitorul bărcii. Câțiva dintre compatrioții săi îl împiedicară şi-i dădură astfel căpitanului prilej să afle ce se pregătea. Individul părea totuşi neîmblânzit şi ținti din nou cu arcul spre păzitorul bărcii, iar când căpitanul strigă la el, întoarse arcul spre el. Având în mână o puşcă încărcată cu alice, căpitanul trase. Omul se clătină o clipă, dar aceasta nu-l împiedică să ție mai departe arcul în poziție de tragere. De-abia la al doilea foc îl scăpă din mâini. Între timp câțiva localnici începură să zvârle săgeți pe partea cealaltă. O puşcă descărcată în aer nu avu efect, dar o încărcătură de două kilograme trasă cu tunul peste capetele lor îi puse pe fugă şi îi zăpăci cu desăvârşire.

Aceşti oameni nu prețuiau nici cuiele, nici obiectele de fier, nici orice alt obiect din cele ce aveau englezii de dat. Din când în când se înduplecau să schimbe câte o săgeată pe o bucată de pânză, dar foarte rar se despărțeau de arc.

Dorind să folosească nopțile cu lună plină, navigatorii noştri ridicară ancora la 23 iulie şi ieşiră din golf.

Când băştinaşii văzură pânzele înălțate, îşi desprinseră pirogile de țărm şi veniră să facă târg cu mai multă încredere ca înainte, dând atât de neaşteptate dovezi de cinste că îi uimiră pe englezi. Deoarece corabia îşi luase un avânt puternic, câțiva băştinaşi căzuseră peste pupă după primirea bunurilor şi înainte de a fi avut vreme să le înmâneze pe ale lor. În loc să tragă un folos din această împrejurare, ei se străduiră din răsputeri să se urce din nou pe bord pentru a preda marfa ce li se plătise. Prețuiau îndeosebi bucățile de pânză şi hârtia marmorată, în schimb păreau să nesocotească uneltele tăioase, cuiele şi mărgelele.

Dacă escala ar fi fost mai lungă, englezii s-ar fi împăcat foarte bine cu acest popor asemănător albinelor. În general, erau cei mai urâți şi mai rău proporționați din câți întâlniseră vreodată; în toate privințele se deosebeau de toate celelalte seminții din acele mări. Aveau culoarea foarte închisă, erau cam mărunți, cu capete lungi, fețe turtite şi înfățişare de maimuțe. Părul lor, mai mult negru sau castaniu, era scurt şi cârlionțat, dar nu atât de moale şi lânos ca al negrilor. Bărbile lor erau foarte tari, crețe, stufoase şi

îndeobşte negre şi scurte. Bărbaţii umblau cu totul goi, folosind doar o bucata de pânză sau o frunză în chip de apărătoare.

Puţinele femei pe care le-au văzut erau tot atât de urâte ca bărbaţii; capetele, feţele şi umerii şi-i vopseau în roşu; purtau un fel de fustă şi unele dintre ele îşi aşezau peste umeri ceva asemănător unei desage în care-şi purtau copiii. Niciuna nu s-a apropiat de corabie, iar când cei de pe vas coborau pe ţărm, ele stăteau la oarecare depărtare. Ca podoabe aveau cercei făcuţi din baga, precum şi brăţări, în jurul încheieturii mâinii drepte purtau colţi de porc, legaţi în cerc şi inele făcute din scoici, iar la mâna stângă o bucată rotundă de lemn ce le servea, după cum socoteau călătorii, la strunirea corzii arcului. Îşi străpungeau cartilajul nasului, pentru a face loc unei bucăţi de piatră albă lungă de vrea trei-patru centimetri şi încovoiată în chip de arc. În semn de prietenie ei prezentau o ramură verde şi stropeau apă cu mâna peste cap.

Ca arme aveau măciuci, suliţe, arcuri şi săgeţi. Primele două erau lucrate din lemn tare ca fierul. Arcurile lor măsurau peste un metru lungime; făcute dintr-un băţ despicat la mijloc, ele nu erau curbate armonic, ci încovoiate mai mult la un capăt decât la celălalt. Săgeţile, dintr-un soi de trestie, erau uneori prevăzute cu un vârf lung şi ascuţit, făcut din lemn tare şi câteodată din os. Toate aceste vârfuri le acopereau cu o substanţă pe care englezii o luară drept otravă. Chiar băştinaşii le întăriră aceste bănuieli, învăţându-ii prin semne să nu se atingă de vârfuri, şi dându-le să înţeleagă că, dacă ar fi înţepaţi de ele, ar muri.

Poporul din *Malicolo*[160] părea să fie o seminţie cu totul deosebită de cele pe care englezii le întâlniseră până atunci; chiar limba pe care o vorbeau era diferită. Printre cele vreo optzeci de cuvinte adunate de Forster, n-au găsit unul înrudit cu limba răspândită pe vreuna din celelalte insule în care se opriseră. Foloseau foarte mult în cuvintele lor litera R, care se găsea deseori de două sau trei ori la un loc, făcând

[160] Insulă din arhipelagul Noile Hebride, numită şi Malecula în faţa căreia acostaseră. – N. T.

cuvintele greu de rostit. Căpitanul observă însă. că insularii pronunțau cu uşurință cele mai multe cuvinte englezeşti. Admirația şi-o exprimau sâsâind ca gâştele.

Judecând după puținul ce văzuseră, socotiră că ținutul trebuia să fie rodnic, dar fructele ce creşteau acolo nu erau atât de bune ca cele din Insulele Societății sau Insulele Amiciției. Călătorii lăsară pe uscat o pereche de câini, pe care indigenii îi îndrăgiră foarte repede.

Căpitanul botează golful aşezat în partea nord-estică a insulei Malicolo cu numele de *Port Sandwich;* el era în aşa fel adăpostit, încât vântul nu putea tulbura o corabie ancorată în acel loc. Un alt mare avantaj era şi faptul că vasul putea fi adus atât de aproape de țărm, încât se putea asigura securitatea celor care eventual ar fi lucrat pe pământ.

La puțin timp după ieşirea în larg, luară direcția *Ambrym*[161]. La 24 iulie ajunseră la o insulă din apropiere de *Api*[162], care avea vreo douăzeci de kilometri în circumferință şi se evidenția prin cele trei coline cu vârf înalt de la care îşi primi numele. Navigatorii cârmiră apoi spre răsărit şi, după ce trecură de *Threehills*[163], se îndreptară spre un grup de insulițe care se aflau în dreptul capului sud-estic al insulei Api. Acestea au fost denumite insulele *Shepherd* în cinstea doctorului Shepherd, profesor de astronomie la Cambridge.

Ar trebui amintit că în noaptea dinaintea plecării lor din Port Sandwich, prinseseră cu undița doi peşti roşiatici de mărimea unei plătici mari şi destul de asemănători cu ea. A doua zi majoritatea ofițerilor şi câțiva dintre subofițeri au mâncat din aceşti peşti, dar în noaptea care a urmat au fost cu toții apucați de puternice dureri de cap şi de oase, însoțite de febră generală şi de amorțirea încheieturilor. Nu încăpea îndoială că se îmbolnăviseră din cauza substanțelor otrăvitoare pe dare le conțineau peştii şi ale căror urmări vătămătoare le-au resimțit toți cei ce gustaseră din ei. Chiar porcii şi câinii au avut de suferit: un porc a murit după vreo

[161] Insula Ambrym sau Ambrim face parte din arhipelagul Noilor Hebride. – N. T.

[162] Insulă aşezată la sud de Ambrym. – N. T.

[163] Treehills înseamnă „trei coline". – N. T.

16 ore, şi la scurt timp, un câine îi împărtăşi soarta; iar oamenilor le trebui unora o săptămână, altora zece zile ca să-şi revină pe deplin. Aceşti peşti trebuie să fi făcut parte din specia menționată de Quiros[164] sub numele de „pargos", care otrăvise în aşa măsură echipajele corăbiilor sale, încât a trecut multă vreme până să se însănătoşească, iar călătorii noştri s-ar fi aflat fără îndoială în aceeaşi situație, dacă ar fi mâncat mai mulți[165].

Urmându-şi cursa către miazăzi, se apropiară de regiunea de sud care, după cum constatară, era formată dintr-o insulă mare, cu extremitatea sudică şi vestică întinzându-se mai departe decât vedeau cu ochii, precum şi din trei sau patru insule mai mici, aşezate în dreptul coastei nordice a primei. Cele două dinspre nord sunt cu mult mai mici, destul de înalte şi situate spre sud-est şi nord-vest una față de cealaltă, la o depărtare de două leghe. Pe una din ele o numiră *Montagu,* pe cealaltă *Hinchinbrook,* iar insula cea mare, Sandwich, în cinstea contelui de Sandwich[166].

Trecând prin dreptul insulei Hinchinbrook, zăriră mai mulți oameni ce veneau pe țărm şi care păreau să-i invite pe uscat, prin semne. Mai văzură câțiva şi pe insula Sandwich spre care aveau o privelişte din cele mai încântătoare, căci era bogat acoperită de păduri şi pajişti, deci foarte variată pe toată întinderea ei, precum şi de dealuri nu prea înalte ce coborau în plantă lină, până la țărmul mării. Coasta, la rândul ei, era joasă şi străjuită de un lanț de stânci de care se spărgeau valurile şi care împiedicau acostarea din parcea aceea.

La 3 august navigatorii noştri se găsiră în fața unui promontoriu înalt; în zorii dimineții următoare, căpitanul Cook

---

[164] Phedro Fernadez de Quiros a fost un navigator portughez din secolul XVI. – N. T.

[165] La puțini ani după aceea, mai mulți ofițeri şi marinari de pe vasul *Calliope* comandat de căpitanul sir Everard Home, s-au îmbolnăvit greu mâncând peşte otrăvitor, unul sau doi au murit, iar vindecarea celorlalți a întârziat mult. – N. A.

[166] Insula cea mare ca şi cele două mici (Nguna şi Emau) sunt situate tot în arhipelagul Noilor Hebride N. T.

luă două bărci şi plecă să cerceteze coasta şi să caute un loc prielnic ancorării, lemne şi apă. Între timp, indigenii începuseră să se adune pe țărm şi să-i îmbie prin semne să debarce. Căpitanul se îndreptă mai întâi spre o mică plajă, unde nu găsi ceea ce căuta. Câțiva băştinaşi care se aflau acolo se oferiră să poarte bărcile peste stânci până la plaja nisipoasă; englezii socotiră la început propunerea lor cât se poate de prietenoasă, dar mai târziu pricini serioase îi făcură să-şi schimbe părerea. Încercară țărmul în vreo două sau trei locuri dar, neplăcându-le aşezarea, nu debarcară, între timp indigenii înțelegând ce căutau navigatorii, îndrumară barca pe după un promontoriu stâncos unde, pe o plajă cu nisip fin, şi în fața unei mari mulțimi, căpitanul putu coborî fără să-şi ude picioarele şi ținând în mână doar o ramură verde. Şi îl primiră cu mult respect şi politețe şi păreau gata să se retragă de lângă barcă la cea mai mică mişcare a mâinii sale. Un bărbat, pe care englezii îl socotiră căpetenie, îi aşeză pe ai săi în semicerc la prova bărcii şi puse să-i bată pe cei ce încercau să strice ordinea. Căpitanul îi încărcă de daruri atât pe şef cât şi pe ceilalți şi le ceru prin semne apă dulce, în speranța că va vedea de unde o aduc. Îndată căpetenia trimise un om, dare alergă la o locuință şi se întoarse repede cu puțină apă într-un vas de bambus; nu prea aflară deci multe în acest chip. Le ceru apoi, prin aceleaşi mijloace, ceva de mâncat şi tot atât de grabnic i se aduse o batată şi câteva nuci de cocos.

Pe scurt, căpitanul era fermecat de purtarea lor; numai faptul că cei mai mulți erau înarmați cu măciuci, lănci, sulițe, arcuri şi săgeți trezea oarecari bănuieli. Din acest motiv nu-l slăbea din ochi pe şef, supraveghindu-i atât expresia feței cât şi mişcările. Căpetenia făcu semn ca barca să fie trasă pe plajă şi, în cele din urmă, se strecură în mulțime, unde vorbi cu mai mulți inşi, apoi se întoarse şi repetă semnele ce invitau să se aducă barca pe țărm; când i se oferiră câteva cuie lungi, şovăi mult înainte de a le primi. Aceasta îl făcu pe căpitan să presupună că indigenii nutreau gânduri rele; de aceea se urcă îndată în barcă, spunându-le tot prin semne că se va reîntoarce curând. Dar ei nu voiau

să-l lase să plece atât de repede şi încercau să capete acum cu forţa ceea ce nu putuseră obţine prin mijloace mai blânde.

În timp ce englezii desprindeau barca de ţărm, indigenii puseră mâna pe schelă[167] şi o desprinseră de la pupa bărcii. Dar fiindcă nu plecaseră cu ea, marinarii crezură că au făcut-o din întâmplare; căpitanul Cook porunci deci să fie luată. Atunci băştinaşii agăţând schela de provă, încercară să tragă barca pe ţărm; în acelaşi timp alţii smulgeau vâslele din mâinile marinarilor. Când aceştia ţintiră cu puşca spre ei, se retraseră puţin, ca să revină însă peste o clipă hotărâţi, după cât se părea, să-şi atingă ţelul. În fruntea cetei era căpetenia. Deoarece semnele şi ameninţările nu avură niciun efect, siguranţa echipajului bărcii rămase singurul lucru ce trebuia luat în consideraţie –, totuşi căpitanul nu voi să tragă asupra mulţimii şi decise ca doar şeful să cadă jertfă propriei sale trădări; dar tocmai în acest greu moment puşca nu luă foc. Dacă până atunci băştinaşii ar fi nutrit vreo teamă faţă de armele călătorilor, desigur că acum le priveau ca nişte obiecte copilăreşti şi, ca să le arate cât de superioare erau ale lor, începură să arunce pietre, sulițe şi săgeţi. Căpitanul trebui deci să ordone imediat foc. Prima salvă îi zăpăci numai, dar a doua avu un efect mai mult decât suficient pentru ari izgoni de pe plajă. Pe ţărm rămăseseră patru indigeni, după toate aparenţele morţi, dar doi dintre ei se târâră după aceea până în tufişuri. Norocul băştinaşilor a fost că nici jumătate din puşti nu luaseră foc, altminteri ar fi căzut mult mai mulţi. Un marinar fusese rănit în obraz de o suliţă al cărei vârf, de grosimea degetului mic, pătrunsese totuşi mai mult de cinci centimetri în came, ceea ce înseamnă că trebuie să fi venit cu mare putere. O săgeată lovise pieptul gol al lui Gilbert, însă fusese aruncată probabil de la oarecare depărtare, căci abia îi zgâriase pielea. Vârfurile acestor săgeţi erau din lemn tare.

Cum sosiră pe bord, căpitanul porunci să se ridice ancora. În acest timp mai mulţi indigeni se iviră pe promontoriul stâncos şi scund şi agitară, spre a fi văzute, cele două vâsle

[167] Mică punte mobilă care serveşte la debarcare. – N. T.

pierdute în cursul învălmăşelii. Se bănui că o făceau în semn de supunere şi ca să-şi arate dorința de a înapoia vâslele. Căpitanul trase totuşi o ghiulea de două kilograme pentru a-i face să cunoască efectul tunurilor celor mari. Ghiuleaua căzu departe de ei, dar îi înspăimântă atât de mult, încât niciunul nu se mai arătă după aceea, iar vâslele rămaseră în picioare, sprijinite de tufe.

Locuitorii de pe insulă păreau să aparțină linei alte rase decât cei din Malicolo; limba pe care o vorbeau era şi ea diferită. De statură mijlocie şi bine legați, ei aveau o înfățişare acceptabilă. Erau foarte întunecați la culoare şi îşi vopseau fețele, unii cu negru, alții cu roşu. Nu se iviseră decât puține femei şi acelea foarte comune; se îmbrăcau cu un soi de fustă făcută din frunze de palmier sau din altă plantă asemănătoare. Dar bărbații, ca şi cei. din Malicolo, erau aproape goi, căci nu purtau decât o cingătoare în jurul mijlocului şi o bucată de pânză sau frunză ca apărătoare.

În noaptea de 5 august văzură un vulcan care arunca uriaşe cantități de foc şi fum făcând un zgomot huruitor care se putea auzi de la mare depărtare. Navigară atunci întracolo şi, curând după aceea, descoperiră o mică intrare, care părea să fie un golf bun. Vântul îi părăsi imediat ce pătrunseră înăuntru şi-i sili să arunce ancora într-o apă de şapte metri. Apoi trimiseră bărcile pentru sondaj.

Mulți, indigeni, toți înarmați, începuseră să se adune în cete în mai multe locuri pe țărm. Unii porniră înot spre ei, alții veniră în pirogi. La început păreau că se tem şi opreau la depărtare de o aruncătură de piatră, dar, pe nesimțite, deveneau tot mai cutezători şi, în cele din urmă, ajunseră până sub pupă şi făcură câteva schimburi. Oamenii din una din primele pirogi, după ce se apropiară atât cât avură curaj, le aruncară câteva nuci de cocos. Căpitanul coborî într-o barcă şi începu să le adune, dându-le în schimb pânză şi alte articole. Atunci se hotărâră şi alții să vină sub pupă şi lângă bord, dar purtarea lor deveni obraznică şi sfidătoare. Încercau să înhațe tot ce era la îndemână; apucară până şi flamura pe care ar fi vrut s-o smulgă de pe prăjina ei. Câteva focuri de puşcă trase în văzduh nu avură niciun efect, dar o

încărcătură de două kilograme îi îngrozi în aşa măsură încât într-o clipă părăsiră pirogile, sărind în apă. Dar, de îndată ce băgară de seamă că nu au fost răniți, se urcară din nou în pirogi, scoaseră câteva strigăte, agitându-şi armele şi reveniră din nou la geamanduri. Navigatorii se văzură deci siliți să mai risipească ceva gloanțe, care avură rezultatul dorit, fără a ucide niciun băştinaş.

Spre seară, căpitanul Cook debarcă la capătul portului, însoțit de un puternic grup de oameni; nu avură de înfruntat nicio împotrivire din partea marelui număr de indigeni înarmați, care se adunaseră în două cete, una în dreapta, alta în stânga. După ce împărți celor mai vârstnici (căci nu se putea distinge vreo căpetenie) precum şi altora daruri, pânză, medalii etc., căpitanul porunci să se umple două butoaie cu apă dintr-un lac ce se afla la vreo douăzeci de paşi în spatele locului de debarcare; le dădu astfel de înțeles indigenilor că acesta este unul din articolele de care au nevoie. Pe lângă apă, căpătară de la ei nişte nuci de cocos, care se aflau din belşug prin arbori; dar sălbaticii nu putură fi convinşi în niciun chip să se despartă de vreuna din armele lor; le țineau tot timpul pregătite, într-o atitudine de atac şi apărare, aşa încât nu le lipsea prea mult ca să dea năvală peste călători. Grabnica reîmbarcare a acestora le răsturnă probabil planul, căci după aceea se retraseră cu toții.

În timp ce marinarii aduceau corabia mai aproape de țărm ca să încarce lemne şi apă, observară că indigenii se adunaseră din toate părțile aşezându-se, cum făcuseră şi cu o seară mai înainte, în două cete de fiecare parte a locului de debarcare; erau în număr de câteva mii şi toți înarmați. Din când în când pornea câte o pirogă de la țărm, aducând nuci de cocos sau banane. Căpitanul Cook, prin semne, dădu de înțeles unui bătrân, ce părea mai bine intenționat, că ei trebuie să-şi lase armele; ba, mai mult, el aruncă peste bord pe cele din pirogă şi-i dărui o bucată mare de pânză. Nu încăpea îndoială că băştinaşul îl înțelesese şi că şi-a înştiințat compatrioții de această cerere, deoarece, îndată ce debarcară, îl observară mergând întâi la unul din grupuri şi apoi la celălalt, iar după aceea nimic care ar fi semănat cu o

armă nu se mai văzu. Sosi apoi sub pupă o pirogă cu trei inşi, dintre care unul ținea ridicată o ghioagă cu care lovi în bordul corăbiei şi, după ce mai făptui şi alte gesturi de sfidare, o oferi în schimbul unui şirag de mărgele şi altor nimicuri. Acestea li se trimiseră pe o sfoară, dar în clipa în care se văzură în posesia lor, el şi tovarăşii săi fugiră de acolo vâslind în toată graba, fără să dea măciuca în schimb. Era tocmai ce aştepta căpitanul Cook şi fără părere de rău, căci căuta un prilej să arate mulțimii de pe țărm efectul armelor de foc, evitând totuşi să vatăme trupeşte pe cineva. Descărcă alicele unui tun uşor în direcția acelui individ iar când indigenii ieşiră din bătaia muschetelor, porunci să se tragă câteva focuri de muschetoane ceea ce îi sperie foarte tare pe sălbatici. Cu toate acestea nu reuşiră să facă nicio impresie asupra oamenilor de pe țărm, căci ei începură să strige şi să facă haz.

După ce amarară corabia şi aşezară tunurile în aşa fel încât să domine întregul golf, căpitanul, împreună cu soldații şi cu un grup de marinari, se urcară în trei bărci şi vâsliră spre uscat. Am spus mai înainte că cele două grupe de indigeni se înşiruiseră de o parte şi de alta a locului de debarcare, lăsând între ei un spațiu de treizeci sau patruzeci de metri, în care aşezaseră spre folosul lor doar câteva legături mici de banane, o batată şi vreo două-trei alte rădăcinoase. Bătrânul pomenit mai înainte şi alți doi oameni îi invitară prin semne pe englezi să debarce; dar acestora le stăruia încă vie în amintire capcana în care fuseseră gata să cadă pe insula vizitată mai înainte; situația de aici cam semăna cu cea de acolo. Pe scurt, totul îi făcea să creadă că indigenii aveau de gând să se năpustească asupra lor imediat ce ar fi coborât pe țărm. Pentru a preîntâmpina acest lucru, căpitanul Cook puse să se tragă un foc de puşcă pe deasupra grupului din dreapta, care părea cel mai puternic, dar spaima pe care o încercară indigenii dură doar un moment. Pe loc îşi reveniră şi începură să-şi arate armele. De pe corabie se descărcară atunci câteva tunuri mari, al căror zgomot îi împrăştie la iuțeală; grupul de englezi putu deci debarca şi însemnă limitele în dreapta şi în stânga cu câte o

linie. Băştinaşii se apropiară treptat de ei, arătându-se mai prietenoşi; unii nici nu aveau arme, deşi cea mai mare parte le aduseseră; iar când călătorii le cerură prin semne să le lase jos, ei le dădură de înțeles că englezii sunt cei ce trebuie să înceapă. În felul acesta amândouă taberele rămaseră înarmate. Mulți se temeau să se atingă de ceea ce aparținea vizitatorilor şi se părea că nu le trece prin gând că ar putea schimba vreun obiect pe altul. Căpitanul luă pe bătrân (care se numea, după cum aflară acum, Paowang) până în pădure şi-l făcu să înțeleagă că voia să doboare câțiva copaci spre a-i urca pe bordul corăbiei. Paowang îşi dădu lesne consimțământul pentru tăierea lemnelor; şi nimeni altul nu se împotrivi. Debarcând din nou, încărcară barca cea mare cu apă, după ce aruncară de trei ori năvodul, şi prinseră peste o sută cincizeci de kilograme de chefali şi alți peşti. Trecu un timp până să se mai ivească un indigen; în cele din urmă apărură doar vreo douăzeci-treizeci, printre care şi credinciosul lor prieten Paowang, care le dărui un porc mic, dealtfel singurul căpătat pe această insulă.

În cursul nopții vulcanul, care se afla la vreo şapte kilometri spre apus, vărsă uriaşe cantități de foc şi fum, ca şi în noaptea precedentă; se puteau vedea înălțându-se flăcări deasupra colinei ce se ridica între ei şi munte. La fiecare erupție se auzea un lung zgomot huruitor, ca un tunet sau ca aruncarea în aer a unor mine mari. Ropotul greu al ploii care cădea tocmai atunci părea să amplifice vuietul; iar cum vântul sufla din aceeaşi parte, văzduhul era încărcat cu cenuşă sau, de fapt, cu un soi de nisip fin ori de pietriş măcinat sau ars până devenise pulbere şi care era nespus de supărător pentru ochi.

În zorii zilei de 7 august, indigenii înarmați ca de obicei începură din nou să se îngrămădească în jurul locului de unde luau englezii apă; dar nu mai erau atât de numeroşi ca înainte. Coborând pe țărm, călătorii băgară de seamă că mulți insulari, îndeosebi cei vârstnici, păreau dornici să se împrietenească, pe de altă parte însă, majoritatea tinerilor erau sfidători şi obraznici, silindu-i pe englezi să-şi păstreze armele în mâini. Căpitanul stătu cu ei până socoti că nu s-ar

mai isca vreo neînțelegere, apoi se înapoie pe corabie, lăsând grupul sub comanda locotenenților Clerke şi Edgecumbe.

În ziua de 9 august Forster află de la oameni adevăratul nume al insulei, căreia indigenii îi spuneau Tanna[168]. Aceştia îi făcură să înțeleagă, într-un mod ce nu îngăduia vreo îndoială, că mâncau în mod obişnuit carne de om; şi că practicau circumcizia. Unul dintre marinarii ce se îndeletniceau cu strângerea balastului îşi opări degetele în timp ce scotea o piatră dintr-o mică băltoacă. Împrejurarea duse la descoperirea mai multor izvoare fierbinți care se aflau la poalele colinei, puțin sub nivelul mareei maxime.

În cursul nopții dintre 10 şi 11 august, vulcanul a fost deosebit de supărător, vuia îngrozitor şi la fiecare izbucnire, deci tot la trei sau patru minute, zvârlea în sus coloane de foc şi de fum; la un moment dat s-au văzut chit; bolovani împroşcați prin văzduh. Forster şi cu grupul iui urcară dealul din partea apuseană a golfului şi găsiră acolo trei locuri din care, prin crăpăturile sau fisurile aflate în pământ, ieşea un fum cu miros de pucioasă. Solul dimprejur era nespus de fierbinte, pârjolind tot ce era pe el, iar fumarolele țineau parcă pas cu vulcanul deoarece, la fiecare izbucnire a acestuia, cantitatea de fum sau abur creştea mult şi țâşnea cu atâta putere, că se înălța în mici coloane; călătorii noştri le zăriseră şi de pe corabie, dar le luaseră drept focuri obişnuite aprinse de indigeni. La poalele înălțimii se aflau izvoarele fierbinți amintite mai sus.

Din multe alte părți ale colinei țâşnea fum sau aburi în tot cursul zilei; în acelaşi timp şi vulcanul se arăta îndeobşte mânios, aşa că văzduhul era încărcat cu cenuşă. Ploaia ce cădea între timp era un amestec de apă, nisip şi pământ; putea fi deci foarte bine numită o aversă de noroi. Din orice parte ar fi bătut vântul, navigatorii erau stânjeniți de cenuşă, în afară de cazul că ar fi suflat cu adevărat foarte tare din direcția oceanului.

În dimineața zilei de 14 august, un grup plecă pe uscat pentru a încerca să ajungă într-un loc de unde să aibă o

[168] Insula Tanna e cea mai sudică din arhipelagul Noilor Hebride. – N. T.

privelişte mai bună şi mai de aproape asupra vulcanului. Porțiunea de pământ înfierbântată nu depăşea opt sau zece metri pătrați şi, alături de ea, creşteau câțiva smochini, care-şi întindeau crengile peste o parte din suprafața fierbinte. Se părea că aşezarea aceasta le prieşte. Crezură că această căldură neobişnuită era pricinuită de aburul de apă fierbinte puternic impregnată cu pucioasă. Călătorii se suiră apoi pe deal, trecând printr-o regiune unde creşteau atât de mulți copaci, tufe şi plante, încât arborii de pâine şi cocotierii ce păreau sădiți acolo de natură aproape că se înăbuşeau. Ici şi colo dădeau de câte o casă, de un mic grup de oameni, ori de vreo plantație. Acestea din urmă se aflau în diferite stadii de lucru, unele foarte bătrâne, altele abia desțelenite, iar altele în curs de desțelenire. Întâmplarea făcu pe englezi să se abată de pe cărarea obişnuită. În acest fel ei nimeriră într-o plantație în care lucra un om; acesta, fie din bunătate, fie pentru a-i vedea plecând mai repede de pe holda lui, se oferi să le slujească drept călăuză. Îl urmară, aşadar, şi nu merseră mult şi dădură de răscrucea a două drumuri, în mijlocul unuia din ele stătea un alt indigen înarmat cu o praştie şi cu o piatră, dar socoti că e mai bine să le lase jos în clipa în care văzu o puşcă ațintită asupra sa. Din atitudinea în care îl găsiră, din sălbăticia expresiei şi din purtarea lui de mai târziu, englezii înțeleseră că avea de gând să apere cărarea pe care se aținea. Într-o oarecare măsură îşi impuse punctul său de vedere, căci călăuza o apucă pe celălalt drum; călătorii noştri îl urmară, dar bănuiră că voia să-i conducă în afara rutei obişnuite. Al doilea indigen îi însoți de asemenea, numărându-i în mai multe rânduri şi scoțând strigăte ce păreau a fi de chemare în ajutor; curând li se alăturară alți doi sau trei, printre care şi o tânără femeie, care ținea în mâini o măciucă. Aceşti oameni îi conduseră pe sprinceana unui deal, de unde le arătară o cărare ce cobora în jos spre golf şi îi îndemnară să apuce pe ea. Călătorii însă refuzară, se întoarseră la drumul pe care porniseră şi îl urmară singuri, căci călăuza renunțase să-i mai însoțească. După ce suiră altă înălțime la fel de bogat împădurită ca şi cea pe care o străbătuseră până atunci, văzură încă o serie de dealuri care

se ridicau între ei şi vulcan; acesta părea tot atât de depărtat de aici ca şi din punctul de unde plecaseră. Curajul îi părăsi şi nu-şi mai continuară drumul, îndeosebi pentru că nu puteau găsi o călăuză. Hotărâră deci să se înapoieze. Dar cum porniră din loc, se şi întâlniră cu vreo douăzeci-treizeci de băştinaşi, pe care individul pomenit mai înainte îi adunase fără îndoială cu gândul de a-i opri să pătrundă înăuntrul ţării. Pe seară căpitanul Cook şi câţiva dintre călători făcură o plimbare prin ţinutul de pe cealaltă parte a golfului, unde au fost întâmpinaţi cu totul altfel, nu ca în cursul dimineţii. Oamenii vizitaţi acum, printre care se afla şi prietenul lor Paowang, îi cunoşteau mai bine şi arătau deci cu un zel deosebit în a-i îndatora cu tot ceea ce le stătea în putinţă. Ajunseră la un cătun care număra vreo douăzeci de case, dintre care cele mai multe pot fi asemuite cu acoperişul de paie sau stuf al unei case englezeşti, luat de pe ziduri şi aşezat pe pământ. Unele locuinţe erau deschise la amândouă capetele, altele în parte închise cu stuf; toate erau acoperite cu frunze de palmier. Câteva dintre ele aveau o lungime de vreo zece-doisprezece metri şi o lăţime cam de patru-cinci metri. Această parte a insulei arăta bine cultivată, deschisă şi aerisită, cu plantaţii alineate, cu belşug de bananieri, trestie de zahăr, batate şi alte rădăcini, plantaţiile erau de asemenea înzestrate şi cu arbori fructiferi.

La 15 august, când sfârşiseră de aprovizionat vasul cu lemne şi apă, rămăseseră pe ţărm numai câţiva marinari care făceau mături; ceilalţi se îndeletniceau pe bord cu aşezarea greementului şi pregătirea corăbiei în, vederea ieşirii în larg. În cursul excursiilor sale botanice, Forster împuşcase un porumbel în guşa căruia găsise o nucşoară sălbatică. El se strădui să descopere arborele respectiv, dar sforţările sale rămăseseră zadarnice.

La 17 august căpitanul Cook coborî pe uscat pentru a face o vizită unei bătrâne căpetenii, despre care se zicea că ar fi regele insulei. Paowang nu prea-i dădea atenţie sau, mai degrabă nu-l lua de loc în seamă; căpitanul însă îi făcu un dar, iar acela plecă la repezeală, ca şi cum ar fi căpătat tot ceea ce dorise. Numele lui era Geogy şi i se dădea titlul de

Arike. Era foarte înaintat în vârstă, dar avea o fire veselă şi deschisă. Purta în jurul mijlocului un brâu roşu împestriţat cu alb, ceea ce nu prea constituia o marca de distincţie.

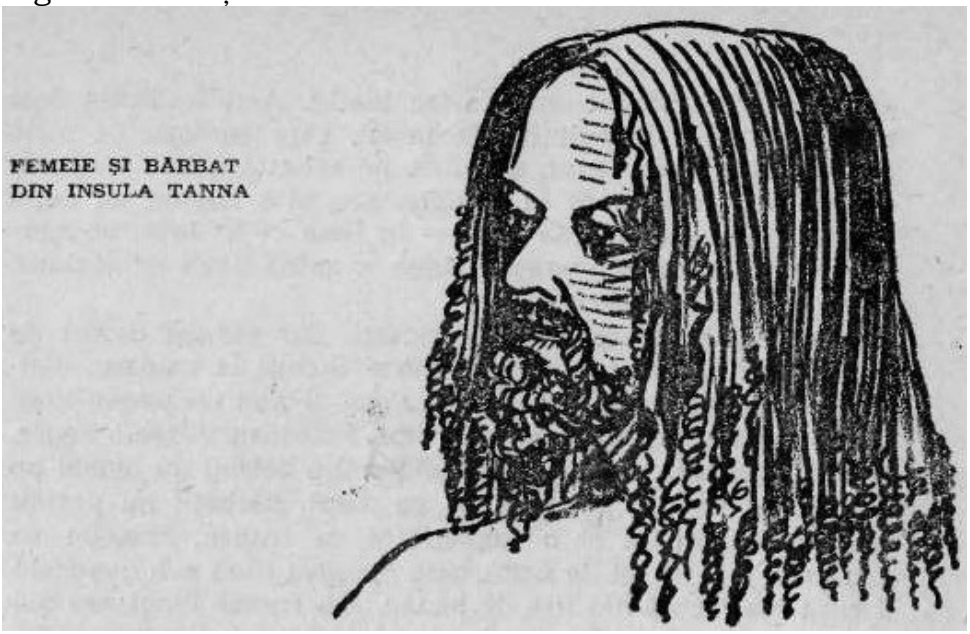
A doua zi căpitanul se duse iarăşi pe ţărm şi căută prin mulţime pe bătrânul Geogy; îl găsi stând cu un fiu al său, care îl făcu repede să înţeleagă că doreau să ia masa împreună; de aceea îi aduse cu încă alţi doi indigeni pe bordul corăbiei. Ajunşi aici, le arătă toate colţişoarele vasului, pe care ei le cercetară cu o neobişnuită mirare şi cu multă luare-aminte. Se întâmplă să aibă la prânz, pentru desfătarea lor, un soi de turtă sau budincă făcută din banane şi câteva feluri de verdeţuri căpătate de la un băştinaş. Cu astfel de mâncăruri şi cu nişte batate prânziră, plini de voie bună. După-amiază oaspeţii au fost conduşi pe ţărm, după ce li s-a dăruit câte o secure, un cui lung şi o medalie.

La 19 august căpitanul, găsind ca de obicei numeroşi insulari adunaţi la locul de debarcare, împărţi printre ei toate nimicurile pe care le avea cu el şi apoi se reîntoarse pe bord ca să mai aducă altele. Reveni în mai puţin de o oră, tocmai în clipa în care marinarii încărcau nişte buşteni mari în barcă. În acelaşi timp, vreo patru-cinci băştinaşi înaintau ca să vadă ce fac ei şi, deoarece nu le era îngăduit să încalce limitele trasate decât pentru a trece în lungul plajei, santinela le porunci să se retragă, ceea ce făcură îndată. În clipa aceea, căpitanul Cook, fiind cu ochii aţintiţi asupra lor, observă că santinela ridicase arma, fapt pentru care tocmai voia s-o mustre; deodată, spre uimirea lui, văzu că sentinela trage fără a avea vreun motiv real.

După acest incident, majoritatea indigenilor o rupseră la fugă. În timp ce ei se îndepărtau, căpitanul băgă de seamă că un om căzuse; alți doi îl ridicară îndată, îl duseră la apă, îi spălară rana şi îl luară apoi de acolo. Curând după aceea sosiră câțiva indigeni şi descriseră natura rănii, iar el trimese după chirurg. Cum sosi acesta, căpitanul îl conduse la indigenul rănit, pe care-l găsiră dându-şi sufletul. Glonțul îi sfărâmase brațul stâng şi pătrunsese apoi în corp printre coastele false, rupându-i una din ele. Ticălosul care-l împuşcase pretindea că un indigen pusese o săgeată în arc şi era pe punctul să tragă în el; dar acesta era un gest pe care-l făceau întotdeauna, fără alt gând decât să arate că sunt şi ei înarmați; cel puțin aşa trebuia să se creadă, de vreme ce nu trecuseră niciodată la fapte. Această întâmplare îi consternă adânc pe băştinaşi; puținii pe care îi înduplecaseră să mai rămână dădură fuga la plantații şi aduseră nuci de cocoş şi alte fructe, pe care le puseră la picioarele străinilor. Când

căpitanul plecă să prânzească pe bord, se retraseră cu toții şi doar câțiva se mai iviră după amiază. Printre ei se găsea şi Paowang. El făgădui să le aducă nişte fructe a doua zi de dimineață, dar plecarea prematură a englezilor nu-i mai îngădui să se țină de cuvânt.

FEMEIE ŞI BĂRBAT
DIN INSULA TANNA

La 20 august ieşiră în larg.

Localnicii de pe acea insulă habar nu aveau de fier şi nu foloseau pânza, pentru că umblau goi.

Pe insulă porcii nu erau prea rari, în schimb nu se vedeau decât puține orătănii. Erau de altfel singurele animale domestice din partea locului. Păsările de uscat nu erau mai numeroase aici decât la Otaheite şi în celelalte insule; englezii dădură totuşi peste nişte păsărele cu pene foarte frumoase, pe care nu le mai întâlniseră niciodată până atunci.

Ca şi în alte insule pe care se mai opriseră, creşteau şi aici copaci şi plante felurite; botaniştii au avut destul timp ca să le cerceteze.

N-au văzut însă unelte pescăreşti, nici pe cineva ieşind la pescuit; doar pe bancurile de nisip sau de-a lungul țărmurilor golfului stăteau oameni care pândeau peştii ce se

apropiau pentru a-i străpunge cu o suliță. La treaba aceasta se dovedeau tare dibaci, deşi păreau că admiră mult modul european de a prinde peştele cu năvodul.

Localnicii erau de statură mijlocie, mai curând zvelți decât greoi; cei mai mulți dintre ei aveau trăsături frumoase şi plăcute. N-ar fi dat nicio mână de ajutor vreuneia din muncile săvârşite de englezi, deşi acesta era un lucru care-i amuzase mult pe locuitorii altor insule. Aici treburile cele mai grele erau îndeplinite de femei, care trudeau ca nişte cai de povară. Au văzut, de pildă, pe această insulă o femeie cărând o boccea mare în spinare, sau alta ducând un copil în cârcă şi o boccea sub braț – în timp ce în fața lor mergea bățos un bărbat care nu ținea în mână decât o măciucă, o suliță sau ceva asemănător.

Femeile nu erau nişte frumuseți, dar păreau destul de drăguțe pe lângă bărbații lor. Foarte închişi la culoare, indigenii erau totuşi departe de a fi negri şi nici nu aveau vreo cât de vagă caracteristică a negrilor. Foloseau vopsele negre, roşii ori cafenii, pe care le întindeau din belşug nu numai pe față dar şi pe gât, pe umeri şi pe piept. Bărbații nu purtau decât o cingătoare şi o împletitură de frunze. Femeile se îmbrăcau într-un fel de fustă care ajungea până sub genunchi şi care era făcută din fire de banan, din frunze lungi sau din altceva asemănător. Oamenii de amândouă sexele se împodobeau cu brățări, cercei, coliere şi amulete.

Fiind foarte buni ochitori, ei ucideau cu sulițele atât păsări, cât şi peşti. Îşi aruncau armele întotdeauna cu toată puterea, neluând în seamă depărtarea. Wales, vorbind despre iscusința lor, zice: „Trebuie să mărturisesc că ajunsesem la concluzia următoare: isprăvile cu sulițele pe care Homer le pune în sarcina eroilor lui țin prea mult de miraculos pentru a fi admise într-un poem eroic; vreau să zic că-ți vine greu să le crezi, dacă te menții în limitele corsetului strâmt al lui Aristotel. Chiar un avocat homeric atât de mare ca Pope recunoaşte că astfel de isprăvi sunt surprinzătoare. Dar, de când am văzut ce izbutesc să facă aceşti oameni cu sulițele lor de lemn, cu vârfuri prost ascuțite şi înjghebate din material slab, nu mai aduc niciun fel de obiecție vreunuia din

versurile referitoare la sulițe ale acelui mare poet. Dacă acum nu mai găsesc deci nimic de obiectat, descopăr în schimb în text infinit mai multe frumuseți, deoarece, după cum socotesc eu, puține sunt acțiunile,. Împrejurările sau descrierile de orice fel în legătură cu sulița pe care să nu le fi văzut şi recunoscut la aceşti indigeni: de pildă, mişcarea învârtejită a sulițelor şi zgomotul şuierător în timp ce zboară, felul în care vibrează când se înfig în pământ, la cădere, cum şi obiceiul oamenilor de-a cântări din ochi ținta şi de-a cumpăni sulițele în mână în timp ce merg".

Îndată ce bărcile au fost urcate pe bord, au întins pânzele şi s-au îndreptat spre răsărit. Nu s-a întâmplat nimic mai de seamă până la 4 septembrie când, privind spre sud-est, văzură un țărm care se termina cu un promontoriu înalt, pe care căpitanul îl numi *Cape Colnet,* după numele aspirantului care descoperise primul acest pământ.

La 5 septembrie zăriră câteva goluri sau deschideri presărate de-a lungul întregii coaste şi navigară în volte întracolo. După ce merseră două leghe în lungul recifului (căci recif era) ajunseră în fața unei deschizături care avea aparența unui canal navigabil. Ei doreau să ajungă pe țărm ca să poată observa o eclipsă de soare ce urma să aibă loc în curând. În acest scop, coborâră două bărci înarmate şi le trimiseră să sondeze canalul. Zece sau douăsprezece pirogi cu pânze se aflau în apropiere. Navigatorii le observaseră în tot cursul dimineții cum porneau de la țărm, din diverse puncte.

Deoarece bărcile semnalizaseră că era într-adevăr un canal, se îndreptară spre el. Nici nu aruncară bine ancora, că se şi văzură înconjurați de un mare număr de băştinaşi aflați în vreo şaisprezece-optsprezece pirogi, majoritatea lor fiind fără niciun fel de arme. La început ezitau să se apropie de corabie, dar în scurtă vreme ocupanții unei pirogi se hotărâră să vină destul de aproape pentru a primi câteva daruri pe care marinarii le coborâră cu ajutorul unei frânghii; ca schimb, băştinaşii legară la capătul frânghiei doi peşti ce miroseau îngrozitor de urât. Schimburile acesteia mutuale dădură naştere unui început de încredere şi doi dintre

indigeni se încumetară să urce pe bordul corăbiei; nu după mult timp nava era înțesată de ei; mulți rămaseră prin cabine şi ținură tovărăşie marinarilor la masă. Ca toate popoarele văzute în ultimul timp, bărbații erau aproape goi. Se arătau foarte curioşi să cerceteze fiecare colțişor al corăbiei, pe care o priveau cu o neobişnuită luare-aminte. Nu aveau nici cea mai mică idee despre capre, porci, câini sau pisici şi nici măcar nu ştiau cum să numească vreuna din aceste vietăți. Păreau foarte doritori să capete cuie lungi şi mari, bucăți de pânză roşie şi chiar de orice altă culoare, dar roşul le plăcea cel mai mult.

După masa de prânz căpitanul Cook, însoțit de un indigen care se împrietenise cu elf merse la țărm cu două bărci înarmate. Debarcară pe o plajă nisipoasă; în fața lor se adunase o mare mulțime de băştinaşi, care nu doreau altceva decât să-i vadă, căci mulți dintre ei nu aveau nici măcar un băț în mână. Au fost primiți cu multă prietenie şi cu uimirea firească a unor oameni care vedeau făpturi şi lucruri atât de neobişnuite, căci aşa trebuie să fi apărut călătorii noştri în ochii localnicilor. Căpitanul făcu daruri tuturor acelora pe care noul său prieten îi indica şi care erau fie bătrâni, fie că făceau parte dintre cei ce păreau că se bucură de oarecare trecere; nu ținu însă seamă de câteva femei ce stăteau îndărătul mulțimii şi reținea mâna căpitanului ori de câte ori acesta le dădea mărgele şi medalii. Găsiră aici o căpetenie cu numele Tibuma, care la vreo zece minute după ce păşiseră pe țărm, ceru să se facă linişte. Toți cei de față îi dădură imediat ascultare, iar el ținu o scurtă cuvântare; nu mult după aceea o altă căpetenie ceru din nou ascultare şi rosti altă cuvântare. Era amuzant să vezi cu câtă atenție îi urmăreau indigenii. Cuvântările lor erau formate din fraze scurte; la fiecare frază, vreo doi-trei bătrâni răspundeau dând din cap sau scoțând un soi de mormăit în semn de încuviințare. Englezii n-au izbutit să prindă înțelesul acestor cuvântări, dar nu se îndoiau că le erau favorabile şi că li se adresau.

Când întrebară de apă, băştinaşii îi conduseră vreo trei kilometri pe după coastă, la un mic sat risipit printre nişte manghieri; debarcară acolo şi găsiră apă dulce. Terenul din

apropierea acestei aşezări era frumos cultivat, fiind împărţit în plantaţii de trestie de zahăr, bananieri, cartofi şi rădăcinoase. Auziră cucurigul cocoşilor dar nu văzură niciunul. În timp ce înaintau pe pârâu în sus, Forster împuşcă o raţă ce trecea în zbor peste capetele lor; băştinaşii vedeau pentru prima oară cum se întrebuinţează o armă de foc şi indigenul pe care căpitanul Cook îl distinsese cu numele de prieten îl rugă să-i dea puşca. În clipa când debarcară, el povesti celorlalţi localnici cum fusese ucisă pasărea. Ziua fiind pe sfârşite, se despărţiră şi navigatorii ajunseră pe bord puţin după apusul soarelui.

A doua zi dimineaţa au fost vizitaţi de câteva sute de indigeni, aşa că înainte de ora zece punţile ca şi celelalte părţi ale corăbiei erau înţesate de oameni. Prietenul căpitanului, care se afla în mulţime, îi adusese câteva rădăcini, dar toţi ceilalţi veniseră cu mâinile goale. Câţiva aveau la ei arme, ca măciuci şi suliţe, pe oare le schimbară pe cuie, bucăţi de pânză şi altele. În ziua următoare Wales, însoţit de locotenentul Clerke, plecă să facă pregătirile în vederea observării eclipsei de soare ce urma să aibă loc după-amiază.

În aceeaşi după-amiază, unul dintre băştinaşi străpunse un peşte lângă locul de unde luau apă, secretarul căpitanului îi cumpără, şi, după ce se înapoie pe bord, îl trimise comandantului sau. Peştele, dintr-o specie necunoscută, oarecum asemănător cu peştele-lună[169], avea un cap mare, lung şi urât. Neavând motive să creadă că ar fi otrăvitor se hotărâră să-l pregătească pentru cină; din fericire însă operaţia desenării şi a descrierii lui necesită atât de mult timp, încât se făcu prea târziu; gătiră totuşi ficatul şi icrele, din care gustară doar cei doi Forster şi căpitanul. Pe la orele trei dimineaţa se treziră apucaţi de o sfârşeală neobişnuită, însoţită de amorţirea mădularelor. Căpitanul îşi pierduse aproape simţul pipăitului, nu mai putea deosebi corpurile uşoare de cele grele, pe care mai avea încă puterea să le mişte: i se părea că o oală de un litru şi o pană cântăreau la

[169] *Orthagorisea mola* – un peşte mare care atinge peste 2,5 m lungime şi cântăreşte până la 700 kg. Trăieşte în apele zonelor tropicale şi temperate; se spune că noaptea este fosforescent. – N. T.

fel în mâna lui. Luară fiecare câte un emetic şi după aceea un sudorific, care îi uşurară mult. Dimineaţa, unul dintre porcii care mâncaseră măruntaiele peştelui a fost găsit mort. Când băştinaşii veniră pe bord şi văzură peştele atârnat, arătară îndată prin semne că nu era o hrană sănătoasă şi-şi exprimară cel mai mare dezgust faţă de el, deşi niciunul nu lămurise aceasta când vânduseră peştele şi nici măcar după cumpărarea lui.

În după-amiaza zilei de 8 septembrie, căpitanul primi o înştiinţare prin care i se aducea la cunoştinţă că Tibuma, căpetenia, a sosit cu un dar constând în batate şi trestie de zahăr. În schimbul lor, primi printre altele, un câine şi o căţea, amândoi tineri dar aproape adulţi. Câinele era roşu cu alb, dar căţeaua era roşie toată, de culoarea unei vulpi engleze. Căpitanul menţionează aceste amănunte, pentru că, zice el, cele două animale ar putea fi progenitorii speţei lor în acel ţinut.

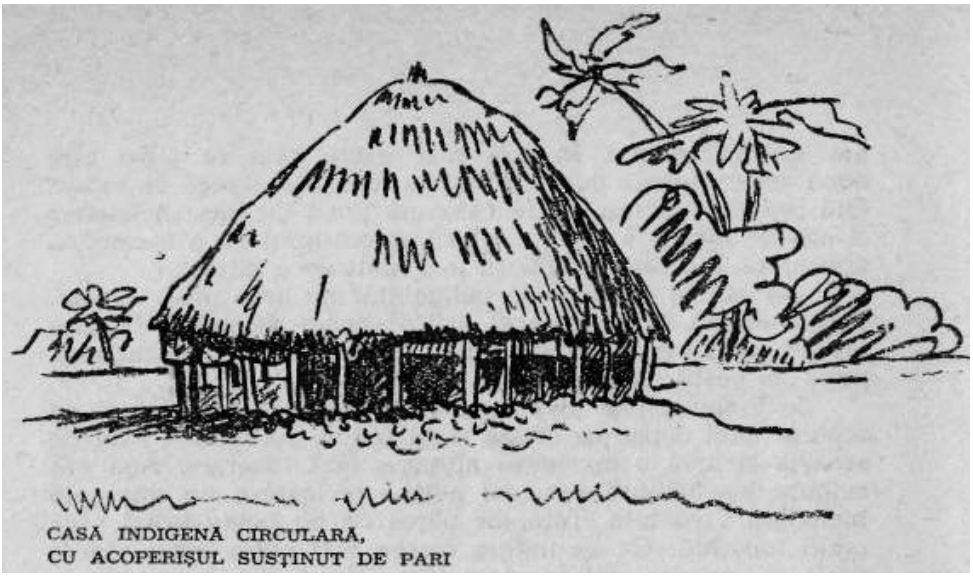
În seara zilei de 11 septembrie, la înapoierea bărcilor, căpitanul află că fusese gata ca să se piardă cuterul, care se umpluse deodată cu apă, ceea ce îi obligase pe ocupanţi să zvârle mai multe lucruri peste bord înainte de a-i putea astupa crăpătura.

Căpătaseră peşte din belşug de la o pirogă de pescari, pe care o întâlniseră venind dinspre recife, şi fuseseră primiţi cu multă politeţe de Tibi, căpetenia insulei Balabea. Pentru u nu fi înghesuiţi prea tare, trăseseră o linie pe pământ şi dăduseră indigenilor să înţeleagă că nu trebuiau să treacă peste ea. Această restricţie a fost respectată şi nu mult după aceea unul dintre indigeni o întoarse în propriul lui folos. Iată cum: indigenul avea câteva nuci de cocos de care nu voia să se despartă, dar pe care unul dintre marinari dorea să le cumpere; ca să scape de el, localnicul plecă, dar omul oare le râvnea îl urmări; văzând aşa, băştinaşul se aşeză pe nisip şi trase un cerc în jurul său, cum văzuse că făcuseră marinarii şi arătă prin semne că celălalt nu trebuia să calce linia; englezul nu mai avu ce face.

În după-amiaza zilei de 12 septembrie căpitanul Cook coborî pe ţărm, adese un copac mare ce creştea în apropierea

locului de unde luau apă şi puse să se sape în coaja lui o inscripție cu numele corăbiei, data şi altele, ca o mărturie a faptului că erau primii descoperitori ai acelei țări. După ce terminară operația, îşi luară rămas bun de la băştinaşi şi se înapoiară pe bord; urcară cu ei toate bărcile pentru a putea fi gata de plecare pe mare a doua zi dimineața.

Oamenii de pe această insulă erau puternici, robuşti, activi şi bine făcuți; se purtau curtenitor, prietenoşi şi nu aveau năravul furtişagului, ceea ce pentru popoarele din acele meleaguri constituia culmea însuşirilor. Aveau aproape aceeaşi culoare ca şi indigenii din Tanna, dar trăsături mai frumoase, figuri mai plăcute şi trupuri mai vânjoase; unii dintre ei măsurau chiar doi metri. Părul foarte creț şi bărbile erau în general negre, aşa încât la prima vedere semănau cu ale unui negru. Capetele lor păroase aveau desigur nevoie de a fi des scărpinate; în acest scop se slujeau de un soi de pieptene făcut din beţişoare de lemn tare, având de la şaptesprezece la douăzeci şi cinci de centimetri lungime şi cam de grosimea unor ace de croşetat; un număr de astfel de bețe, rareori peste douăzeci, dar în general mai puține, erau prinse împreună la un capăt şi aşezate paralel la o depărtare de aproape doi milimetri şi jumătate unul de altul. Celelalte capete nu prea ascuțite, se răsfirau sau se deschideau ca nervurile unui evantai. Indigenii purtau totdeauna în păr, pe o parte a capului, astfel de obiecte care serveau şi ca piepteni şi ca scărpinători. Deseori întâlneai bărbați cu picioarele umflate şi ulcerate ori cu testiculele umflate. Nu se ştie dacă aceste beteşuguri se datorau unei boli sau modului de aplicare a apărătorii pe care o foloseau ca şi cei din Tanna sau Malicolo. Acesta era singurul lor veşmânt, făcut de obicei din coaja unui copac, dar uneori şi din frunze. Micile bucăți de pânză, hârtie şi altele asemenea pe care le căpătau de la marinari, le întrebuințau de obicei în acelaşi scop. Unii purtau un fel de tichie neagră, rigidă, concavă şi cilindrică, ce părea să fie o podoabă de seamă; era de presupus că doar notabilii sau războinicii o purtau. La aceasta foloseau şi bucăți mari de carton dacă se întâmpla să capete aşa ceva în schimbul vreunui obiect oarecare.

CASĂ INDIGENĂ CIRCULARĂ,
CU ACOPERIȘUL SUSȚINUT DE PARI

Casele lor, sau cel puțin cele mai multe dintre ele, erau circulare, cam ca un stup de albine primitiv, cu aer închis şi cald. Se intra în ele printr-o uşă mică sau printr-o gaură pătrată, lungă, atât de mare cât să îngăduie trecerea unui om aplecat înainte. În cele mai multe case se aflau câte două vetre, în care de obicei ardea focul; deoarece nu exista altă ieşire decât uşa, toată casa era plină de fum înăbuşitor şi atât de încălzită încât englezii, neobişnuiți cu o asemenea atmosferă, n-o puteau îndura mai mult de o clipă.

Ustensilele casnice ale indigenilor nu erau prea variate, vasele de lut fiind singurul articol demn de notat. Fiecare familie avea cel puțin unul în care îşi cocea rădăcinile şi, poate, şi peştii.

Se hrăneau mai ales cu rădăcini şi peşti, precum şi cu scoarța unui copac ce creşte şi în Indiile Apusene[170]. Prăjeau scoarța şi apoi o mestecau aproape fără încetare. Apa era singura lor băutură sau, cel puțin, navigatorii nu văzuseră niciodată vreo alta. Țara lor părea că nu poate hrăni prea mulți locuitori. Cu ea natura fusese mai puțin binevoitoare decât cu oricare din insulele tropicale cunoscute în acele mări, căci cea mai mare parte a suprafeței ei era acoperită de

[170] Antile. – N. T.

munți stâncoşi şi sterpi.

Cu toate acestea, acolo existau multe plante comune şi insulelor estice şi nordice, chiar o speță de pasifloră, de care nu se ştia până atunci că ar mai creşte sălbatic în alt loc decât în America. Botaniştii nu s-au putut plânge de inactivitate pe această insulă, căci fiecare zi scotea la lumină ceva nou în botanică sau în alte ramuri ale istoriei naturale.

Ca unelte de pescuit, băştinaşii aveau plasele pentru broaşte țestoase, făcute din fire de banan răsucite, precum şi mici plase de mână cu ochiuri foarte mărunte, confecționate din sfoară subțire; foloseau de asemenea şi cângile de prins peşte.

Femeile din această țară, ca şi cele din Tanna, sunt mult mai caste decât cele din insulele răsăritene. Căpitanul spunea că nu a auzit niciodată ca vreunul din oamenii săi să fi obținut cea mai mică favoare de la vreuna din ele.

Totul fiind pregătit pentru ieşirea în larg, ridicară ancora la data de 13 septembrie, la răsăritul soarelui şi se avântară pe mare.

Nimic deosebit nu surveni până în seara de 28 septembrie când zăriră două insulițe joase înspre sud-vest; întrucât erau legate între ele de şiraguri de stânci submarine, ce păreau a fi unite cu cele dinspre tribord, navigatorii au fost nevoiți să vireze ca să iasă din regiunea lor. Curând însă se iviră alte şiruri de stânci submarine, care se întindeau de la insulițele cele joase până la o mare depărtare în ocean.

Îşi petrecură noaptea făcând volte scurte, cu teama îngrozitoare că ar putea nimeri în orice clipă în vreuna din numeroasele capcane ce îi înconjurau.

Lumina zilei le arătă că frica lor fusese întemeiată şi că trecuseră prin cea mai mare primejdie, deoarece stâncile îi pândiseră tot timpul în partea de sub vânt, la foarte mică depărtare de ei. Îşi datorau salvarea numai unei veghi atente şi dibăciei cu oare fusese condusă corabia.

Erau sătui acum de această coastă pe care n-o puteau explora mai departe decât cu riscul de a pierde nava şi de a rata întreaga călătorie.

Corabia era în acest timp condusă de un ofițer cățărat pe

arboret; ajunseră, curând, dar cu multă greutate, până la mai puțin de o milă de pământ şi se văzură siliți să ancoreze într-o apă adâncă de şaptezeci de metri; apoi lansară o barcă în care căpitanul se duse la țărm însoțit de botanişti. Găsiră aici mai mulți arbori înalți pe care-i observară înainte de la o depărtare considerabilă; păreau a fi un soi de pin, cu lemn foarte potrivit pentru vergi, de care duceau lipsă; după ce făcură această descoperire se înapoiară în grabă pe bord ca să le rămână mai mult timp după masă, când debarcară din nou cu două bărci pentru a doborî copacii de care aveau nevoie.

Mica insulă pe care coborâseră era un simplu banc de nisip şi nu depăşea un kilometru în circumferință. Pe ea, în afara acestor pini, creştea copacul etos din Otaheite, precum şi o mulțime de alți arbori, arbuşti şi plante ierboase. Acestea au dat suficient de lucru botaniştilor pentru timpul cât au stat acolo; căpitanul botează deci ostrovul *Botany Isle*[171]. Nişte vetre, ramuri şi frunze veştede arătau că nu demult trecuseră oameni pe insulă; scheletul avariat al unei pirogi zăcea pe nisip.

Deoarece tăiaseră vreo zece-douăsprezece prăjini mici pentru a face verfafoare[172] şi fiindcă se lăsa noaptea, se înapoiară pe bord cu ele.

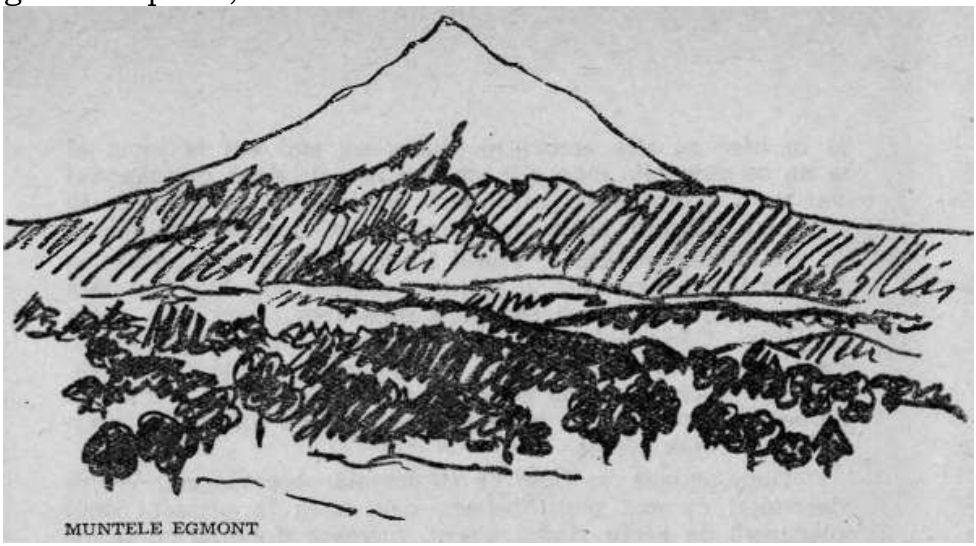
Scopul pentru care ancoraseră lângă această insulă fiind atins, au luat în discuție cele ce urmau să întreprindă de aci înainte. Din vârful catargului putuseră cuprinde cu ochii toată marea dimprejur; observaseră deci că înspre apus, până departe în zare, apa era presărată peste tot cu insulițe, bancuri de nisip şi stânci submarine. Aceasta determină pe căpitan să încerce să iasă dintre recife. A doua zi în zori, la 30 septembrie, înălțară pânzele şi câteva zile nu li se mai întâmplă niciun fapt vrednic de a fi notat. În seara zilei de 8 octombrie, Cooper prinse cu harponul un marsuin, aşa că au trebuit să oprească nava şi să lase jos două bărci pentru a-l putea ucide şi aduce pe bord. Avea doi metri lungime şi era o

[171] Insula Botanicii. – N. T.

[172] Drugi de lemn, care se aşază la capătul unei vergi pentru a o prelungi, în vederea fixării unei bonete (velă ajutătoare). – N. T.

femelă din speța pe care naturaliştii o numesc „delfinul celor vechi” şi care se deosebeşte de cealaltă speță de marsuini prin capul şi fălcile mai lungi şi mai ascuțite. Acesta avea optzeci şi opt de dinți pe fiecare falcă. Măruntaiele şi carnea lui macră au constituit o masă de sărbătoare. L-au mâncat fript, copt şi prăjit, după ce mai întâi l-au ținut în apă caldă. La drept vorbind, după ce trăiseră atâta timp cu carne sărată, nu era nevoie de o prea mare artă culinară ca să le placă orice lucru proaspăt.

La 10 octombrie, în zorii zilei, descoperiră pământ înspre sud-vest; când se apropiară, văzură că era o insulă destul de înaltă, de cinci leghe în circumferință. O numiră insula Norfolk[173], în cinstea nobilei familii din Howard. După prânz un grup se îmbarcă în două bărci şi coborî, fără să fi suferit vreun neajuns pe insulă, dincolo de nişte stânci mari ce mărgineau o parte, din coastă.

MUNTELE EGMONT

O găsiră nelocuită şi îşi dădură seama că ei erau cei dintâi oameni care păşeau pe țărâna ei. Observară mulți arbori şi

[173] Această insulă, timp îndelungat locul de trai al ocnaşilor deportați pe viață, e acum reşedința insularilor din Pitcairn. – N. A. Redactorul englez vorbeşte aici de marinarii răsculați de pe Bounty care au trăit în Pitcairn cu femei din Tahiti şi apoi s-au stabilit aici. Insulele Norfolk, azi cu acelaşi nume, se află între Noua Zelandă şi Noua Caledonie, iar insula Pitcairn se găseşte la sudul arhipelagului Tuamotu. – N. T.

plante comune cu cele neo-zelandeze, îndeosebi inul, care era parcă mai îmbelşugat mici decât în orice parte a acelei țări; dar produsul principal îl constituia un soi de pin, care creştea din belşug şi atingea înălțimi uriaşe; mulți dintre arbori ajungeau atât de groşi la înălțimea pieptului unui om, încât doi inşi abia îl puteau cuprinde cu brațele; erau drepți, înalți şi semănau cu pinii de Quebec. Până la vreo două sute de metri de țărm terenul era atât de mult acoperit cu tufe şi plante, că anevoie se putea pătrunde mai înăuntrul ținutului. Pădurile erau foarte luminoase şi lipsite de tufărişuri, iar solul părea bogat şi gras. Întâlniră aceleaşi spețe de porumbei şi papagali ca în Noua Zelandă, cârstei şi câteva alte păsări mici. Păsările marine se înmulțeau netulburate pe țărmuri şi pe falezele stâncoase. Insula avea apă dulce; palmierul-varză, măcrişul şi susaiul se găseau din belşug în unele locuri de pe țărm; navigatorii aduseră pe bord din fiecare speță atât cât putuseră aduna în răstimpul de care dispuneau. După ce părăsiră insula Norfolk se îndreptară spre Noua Zelandă având de gând să se oprească la strâmtoarea Reginei Charlotte, pentru a îngădui echipajului să se odihnească şi pentru a revizui corabia, astfel ca să fie în stare să facă față latitudinilor sudice.

În zorii zilei de 17 octombrie zăriră muntele Egmont acoperit de zăpezi eterne. Se găseau la vreo opt leghe depărtare de țărm.

La 18 octombrie ancorară în Ship Cove, iar după-amiază căpitanul se duse în golfuleț cu năvodul şi încercă să prindă câțiva peşti. Primul lucru pe care l-a făcut după debarcare a fost să caute sticla pe care o lăsase la ultima escală acolo şi în care se afla memoriul. Sticla nu mai era la locul ei şi nu se putu afla cine o luase. Au tras de două ori năvodul dar n-au prins decât patru peşti mici şif ca să acopere în oarecare măsură acest eşec, împuşcară mai multe păsări.

În dimineața aceea, vântul fiind slab, ridicară ancora şi traseră la edec corabia în golfuleț, unde o amarară. Instalară atelierul de fierărie şi începură repararea navei şi a greementului. Căpitanul dădu ordine să se fiarbă zilnic legume cu făină de ovăz şi cu supă pentru gustarea de

dimineață, iar pentru cină legume cu mazăre şi cu supă; în fiecare zi se servi acest amestec întregului echipaj pe lângă raţia obişnuită de carne sărată.

După-amiază, în timp ce îşi instala observatorul, Wales descoperi că mai mulţi copaci, care erau în picioare când plecaseră de acolo rândul trecut, fuseseră doborâţi cu ferăstraie şi topoare. Nu mai încăpea îndoială deci că *Adventure* trecuse prin acest golf după ce îl părăsise *Resolution.*

Nu se întâmplă nimic deosebit până la 24 octombrie când, în cursul dimineţii, zăriră două pirogi venind din strâmtoare; dar când vâslaşii dădură cu ochii de corabie făcură cale întoarsă. După gustarea de dimineaţă plecară cu o barcă să-i caute pe băştinaşi şi, în timp ce înaintau de-a lungul ţărmului, împuşcară câteva păsări. Răsunetul puştilor le vesti sosirea; îi descoperiră pe băştinaşi în Ship Cove, aceştia începură să strige. În clipa în care debarcară însă, localnicii îi recunoscură. Bucuria înlocui atunci teama şi restul indigenilor se grăbi să iasă din pădure; se îmbrăţişară cu toţii de mai multe ori, în timp ce localnicii ţopăiau şi zburdau ca nebunii, dar nu îngăduiră unor femei, care şedeau mai departe, să se apropie. După ce le dăruiră securi, cuţite şi alte lucruri pe care le aveau cu ei, englezii primiră în schimb o mare cantitate de peşte, pe care localnicii abia o prinseseră,

A doua zi, dis-de-dimineaţă, locuitorii le făcură o vizită pe bord, aducând cu ei alţi peşti, pe care-i schimbară pe pânză de Otaheite.

La 28 octombrie un grup plecă să vâneze în West Bay şi ajunse în locul unde lăsaseră porcii şi găinile, dar nu văzură nicio urmă, nici de animale nici de oameni care să fi fost acolo de atunci încoace. Pe seară urcară pe bord cu vreo duzină şi jumătate de păsări sălbatice, cormorani şi altele. Vânătorii care se duseseră în pădurea lângă care ancorase corabia avuseră mai mare noroc cu păsările mici.

Vechii lor prieteni se aciuiaseră între timp prin preajma navei şi la 6 noiembrie, unul, al cărui nume era Pedro (un om destul de însemnat) dărui căpitanului un baston de onoare, din acelea pe care le poartă în general căpeteniile. În schimb,

Cook îl îmbrăcă într-un costum de haine vechi, de care indigenul se simți foarte mândru. Cu încetul, Pedro şi alt indigen deveniră vorbăreți; căpitanul începu atunci să-i cerceteze dacă *Adventure* fusese acolo în lipsa sa, iar ei îl făcură să înțeleagă într-un mod ce nu lăsa loc îndoielii că la scurtă vreme după plecarea lor sosise cealaltă corabie, care stătuse la ei între zece şi douăzeci de zile şi că plecase de zece luni.

La 8 noiembrie lăsară pe țărm doi porci, un vier şi o scroafă pe care îi duseră în golful vecin, dincolo de Cannibal Cove; în acest fel cu greu puteau să dea greş metodele încercate de căpitan pentru a popula această țară cu animale.

La 9 noiembrie băştinaşii aduseră o foarte mare şi bine venită provizie de peşte, iar căpitanul îi dărui lui Pedro un urcior de untdelemn gol, care îl făcu pe acesta fericit ca un prinț.

După-amiază câțiva marinari coborâră pe țărm şi cercetară un golf, unde aflară două familii de indigeni ce îşi petreceau timpul în felurite chipuri: unii dormeau, alții făceau rogojini, alții frigeau peşti şi rădăcini, iar o fată încălzea pietre. Când se înfierbântau pietrele, ea le scotea din foc şi le trecea unei femei bătrâne care şedea în colibă şi care le aşeza grămadă, punea peste ele o mână de țelină verde, peste țelină o rogojină grosolană şi apoi se aşeza în vârful întregii înjghebări ca într-un fel de culcuş în care şedea ghemuită ca găina pe ouă. Căpitanul presupuse că făcea aşa ca să se vindece de vreo boală de care suferea, căci aburii care se înălțau din țelină verde puteau să joace rolul vreunui medicament.

La 10 noiembrie îşi luară rămas bun de la Noua Zelandă şi se îndreptară spre Capul Campbell.

Căpitanul avea acum de gând să străbată vastul ocean în aşa fel încât să treacă prin locurile pe care nu le explorase în vara precedentă.

Sâmbătă 17 decembrie zăriră pământ la vreo şase leghe. După această descoperire făcură voltă în vânt şi se opriră cu prova spre sud; la sondare găsiră o sută treizeci şi cinci de metri adâncime şi fund cu pietre şi scoici. Pământul din fața lor nu putea fi altul decât coasta apuseană a Țării de Foc, în

partea de lângă intrarea vestică a strâmtorii Magellan.

Aceasta a fost prima traversare făcută drept de-a curmezişul oceanului, la o mare latitudine sudică. Căpitanul zice că n-a întreprins nicio altă traversare atât de lungă în care să se petreacă aşa de puține fapte interesante. Căci, cu excepția declinației magnetice, nu întâmpinară nimic vrednic de luat în seamă. Îşi luară aci rămas bun de la Oceanul Pacific de sud. „Am terminat acum cu Pacificul sudic – spune căpitanul Cook în ediția in quarto a *Călătoriilor* sale, „şi mă încumet să cred că nu se va găsi nimeni care să susțină că l-am lăsat necercetat sau că, într-o singură călătorie, s-ar fi putut face mai mult decât am înfăptuit eu".

La 18 decembrie, în timp ce continuau să navigheze la depărtare de două leghe de-a lungul coastei, trecură prin dreptul unui promontoriu ce se ridica din mare şi pe care îl numiră *Cape Gloucester.* Suprafața lui rotundă, de o înălțime considerabilă, avea mai curând înfățişarea unei insule; era situat la şaptesprezece leghe de insula *Landfall*[174].

În ziua de 20 decembrie, la prânz, observară *York Minster* la o depărtare de cinci leghe. La ora zece se iscă o briză de la sud-est, iar ei folosiră acest prilej pentru a se îndrepta spre uscat ca să încarce lemne şi apă, precum şi pentru a arunca o privire asupra țării.

Aci găsiră din belşug lemne şi apă; se apucară deci să curețe corabia, al cărei exterior se îmbâcsise de alge. Căpitanul află apoi de tristul sfârşit al unuia dintre marinari. Acesta nu mai fusese văzut de pe la orele unsprezece sau douăsprezece ale nopții trecute, aşa că toți au presupus că a căzut peste bord pe la provă, unde-l zăriseră ultima oară, şi că s-a înecat.

La 23 decembrie Pickersgill a fost trimis cu un cuter da să cerceteze partea răsăriteană a strâmtorii cu gândul de a examina insula lângă care ancoraseră şi pe care căpitanul o botezase *Shag Island*[175].

Pe la şapte seara ofițerul se înapoie şi raportă ca pământul din vecinătate era o insulă căreia îi dăduse ocol şi că între ea

[174] Insula Acostării. – N. T.

[175] Insula Cormoranilor. – N. T.

şi capătul estic se găsea un golf în care trăiau numeroase gâşte.

Când aflară aceasta, se împărţiră în două echipe de vânătoare, iar a doua zi Pickersgill şi tovarăşii lui plecară în cuter, iar căpitanul şi botaniştii în şalupă. Pickersgill apucă într-o direcţie, căpitanul în alta; cu toţii se amuzară bine cu gâştele, fapt de la care se trase şi denumirea ei: *Goose Island*[176]. Debarcarea a fost anevoioasă datorită valurilor foarte înalte; după debarcare se căţărară cu greu pe stânci, aşa încât sute de gâşte scăpară, unele spre mare, altele înăuntrul uscatului. Vânară însă prin diferite mijloace 62 de păsări, cu care se înapoiară pe bord; erau cu toţii frânţi de oboseală, dar achiziţia făcută înlătură orice alt considerent; se aşezară la cină înfometaţi şi consumară o parte din vânatul doborât în cursul zilei. Puţin mai înainte, Pickersgill şi tovarăşii lui aduseseră pe bord paisprezece gâşte pe care le împărţiră întregului echipaj; darul acesta a fost foarte bine primit.

În dimineaţa următoare, la 25 decembrie, câţiva băştinaşi le făcură o vizită. Erau mărunţi, urâţi, spânatici şi pe jumătate morţi de foame; nu se afla printre ei niciunul mai înalt. Umblau aproape goi, singurul lor veşmânt fiind o piele de focă. Femeile îşi acopereau goliciunea cu marginea unei piei de focă, dar altfel erau îmbrăcate ca şi bărbaţii. O femeie ţinea la sân doi copii în întregime despuiaţi; ei se obişnuiesc astfel de mici cu frigul şi cu suferinţele. Aveau cu ei arcuri şi săgeţi, suliţi sau mai curând harpoane, făcute din os şi fixate pe un băţ. Atât ei cât şi toate lucrurile lor miroseau insuportabil de tare a untură de peşte.

Femeile şi copiii rămăseseră la pirogi. Acestea erau făcute din scoarţe de copac şi în fiecare ardea un foc în jurul căruia se înghesuiau bietele făpturi. În pirogi ei aveau piei mari de focă sub care se adăposteau când se aflau pe mare şi care slujeau şi de învelitoare colibelor lor de pe ţărm; câteodată le mai foloseau şi ca vele.

Înainte de prânz toţi băştinaşii plecară; nimeni nu-i invi-

[176] Insula Gâştelor. – N. T.

tase să rămână la masă. Murdăria de pe ei şi duhoarea ce o răspândeau în jur erau de ajuns ca să strice pofta de mâncare a europenilor; şif dacă n-ar fi putut mânca, le-ar fi părut tare rău, căci de multă vreme nu mai avuseseră bucate atât de bune: gâşte fripte şi fierte, apoi budincă de gâscă, bunătăți pe care aproape le uitaseră; le mai rămăsese şi ceva vin de Madeira, singura provizie care devenea mai bună prin păstrare.

A doua zi băştinaşii le făcură o nouă vizită şi, fiindcă i se rupea inima văzându-i cum şedeau tremurând şi goi pe punte, căpitanul Cook le dădu, plin de omenie, nişte rips şi o pânză veche de cort ca să se acopere.

Navigatorii se îndoiau că vor putea face rost de provizii proaspete în acel loc, unde se găseau mai ales păsări sălbatice, care n-ar fi fost niciodată în număr îndestulător pentru întregul echipaj al vasului. Erau gâşte, rațe, coțofene marine, cormorani şi acei pescăruşi numiți „găini de Port Egmont". Mai trăia acolo un soi de rață pe care marinarii o botezară „calul de curse" din pricina repeziciunii cu care alerga pe apă, căci avea aripile prea scurte ca să se ridice în aer şi deci nu putea zbura. Gâştele, de asemenea mult mai mici decât cele domestice din Anglia, erau tot atât de bune la gust. Aveau ciocuri negre, scurte şi picioare galbene. Gâsca-t nul era în întregime alb, iar gâsca pătată cu alb şi negru sau cenuşiu, cu o pată mare albă pe fiecare aripă.

Căpitanul Cook spunea că din toate popoarele pe care le-a văzut, indigenii de aici păreau a fi cei mai nenorociți. Sortiți să trăiască în unul din cele mai aspre climate din lume, nu erau destul de isteți pentru a-şi rostui cele de trebuință şi care le-ar fi putut face viața mai confortabilă, în oarecare măsură[177].

Cu toate că ținutul era sterp, se găseau acolo felurite plante necunoscute, iar Forster şi grupul lui au avut cu ce să se îndeletnicească.

La 28 decembrie ridicară ancora şi se îndreptară spre larg, reluându-şi drumul către răsărit, iar a doua zi dublară capul Horn şi intrară în Oceanul Atlantic de sud. Capul Horn este extremitatea de miazăzi a unui grup de insule de întinderi neegale, ce se află în fața golfului Nassau, şi care sunt

[177] Băştinaşii se află şi astăzi în aceeaşi stare înapoiată. O relatare completă şi interesantă despre ei se poate găsi în *Călătoria lui Parker Snow în Pacificul de sud pe iahtul Allen Gardener.* – N. A.

cunoscute sub numele de *Hermit Islands*[178].

De aici se îndreptară spre Success Bay, ajutați de curenții ce-i mânau spre miazănoapte. Înainte de plecare ridicaseră pavilionul şi trăseseră două lovituri de tun; curând după aceea zăriră un fum înălțându-se din pădure deasupra capătului sudic al golfului şi socotiră că l-au făcut băştinaşii. Cum ajunseră în dreptul golfului, locotenentul Pickersgill se duse să vadă dacă rămăseseră urme ale trecerii navei *Adventure*, dar nu descoperi nimic din care să reiasă că o corabie s-ar fi oprit pe acolo de curând. Căpitanul scrise numele corăbiei sale pe o tăbliță şi o bătu în cuie pe un copac la locul de unde luase apă dulce corabia *Endeavour*.

La ora trei dimineața virară, îndreptându-se spre capătul răsăritean al Țării Statelor, unde ajunseră a doua zi după-amiază.

După-prânz lansară trei bărci şi debarcară cu un mare grup de oameni, unii pentru a ucide foci, alții pentru a prinde sau vina păsări, peşti sau ce le-ar fi ieşit în dale. Foci puteau găsi oriunde ar fi acostat, deoarece întregul țărm era împânzit cu ele; după gălăgia pe care o făceau, s-ar fi zis că insula era populată cu vaci şi viței. La debarcare băgară de seamă că de fapt nu erau foci ci alt soi de vietăți care, prin formă şi prin mişcări, se asemănau cu viței de mare. Marinarii le botezară lei, căci masculul semăna tare mult cu această fiară sălbatică[179]. Se mai afla acolo acelaşi soi de focă pe care îl găsiră în Noua Zelandă şi care era cunoscut îndeobşte sub numele de „urs de mare", – cel puțin aşa îl botezaseră ei. Erau în general atât de blânde, sau mai curând nătânge, încât aşteptau ca navigatorii să se apropie de ele şi să le doboare cu lovituri de ciomege; totuşi pe cele mari le împuşcau, fiindcă socoteau că era primejdios să se ducă lângă ele. Se mai găseau pe insulă pinguini şi numeroşi cormorani, gâşte şi rațe, dar nu prea multe, precum şi păsări răpitoare şi câteva specii de păsărele. Pe seară călătorii se înapoiară pe bord cu o pradă foarte bogată.

În ziua următoare, la 1 ianuarie 1775, constatară că nu le

[178] Insulele Sihastrului. – N. T.

[179] Este probabil vorba de otarie *(Otaria).* – N. T.

lipsea decât un golf bun ca să poată face acolo o escală convenabilă. Corabia lor fusese adusă pe acele meleaguri fie de soartă, fie datorită voinței oamenilor în căutare de merinde proaspete şi trebuia să fie adăpostită undeva; aşa că Gilbert trecu în cuter spre Țara Statelor pentru a găsi un golf prielnic. Căpitanul mai trimise alte două bărci ce se întoarseră încărcate cu lei de mare şi cu urşi de mare. Ucideau lei sau urşi bătrâni, îndeosebi pentru grăsimea lor, din care se făcea ulei, căci în afară de măruntaie, care erau destul de bune, carnea lor duhnea prea tare pentru a fi mâncată cu cât de puțină plăcere. Dar puii tineri se dovediră foarte gustoşi şi chiar carnea unor leoaice bătrâne nu era de lepădat.

Pe la ora zece, Gilbert se înapoie de pe Țara Statelor, unde găsise un port bun, aşezat la trei leghe spre apus de Capul St. John. Golful avea aproximativ trei kilometri jumătate lungime şi, în unele locuri, atingea lățimea de doi kilometri. Pe insulă se aflau lei de mare, foci şi atât de mulți pescăruşi încât se întuneca cerul când erau tulburați, iar oamenii aproape se înăbuşeau de mirosul găinațului lor care, duhnind mai rău ca *assa foetida,* devenise pentru ele o armă de apărare. Ziua descoperirii acestui port îi dădu căpitanului prilejul de a-l numi *New-year's Harbour*[180].

Căpitanul Cook spune că leii de mare găsiți aici nu fac parte din speța descrisă sub acelaşi nume de lordul Anson, dar că totuşi lor li s-ar cuveni mai pe drept cuvânt această denumire datorită părului lung ce le acoperă ceafa, gâtul şi umerii, dându-le în mare măsură aerul şi înfățişarea unor lei. Femelele nu-s nici pe jumătate atât de mari ca masculii; o blană scurtă de culoare cenuşie sau pământie deschisă le acoperă trupul.

Trăiesc într-un fel de turme pe stânci şi pe lângă țărmul mării. Era tocmai perioada zămislirii şi a naşterii puilor şi englezii văzură un mascul, înconjurat de vreo douăzeci-treizeci de femele, stând cu ochii în patru ca să le păstreze pe toate pentru el şi alungând orice alt rival care ar fi încercat

[180] Golful Anului Nou. – N. T.

să pătrundă în turma sa. Alți masculi aveau mai puține soațe, iar câțiva doar una sau două.

Urşii de mare nu sunt nici pe departe atât de mari ca leii, dar depăşesc totuşi în dimensiuni foca obişnuită. Nu au coama caracteristică a leilor de mare. Părul lor este de aceeaşi lungime peste tot, mai fin decât al leilor şi asemănător cu al vidrei, dar de culoare cenuşie ca fierul. Aceasta este speța pe care francezii o numesc lupi de mare şi englezii foci, ea se deosebeşte totuşi de focile din Europa şi din America de Nord. Leii pot fi şi ei numiți, fără a greşi prea mult, foci uriaşe; căci şi unii şi celelalte fac parte din acelaşi neam. Nu era de loc primejdios să umbli printre ei, deoarece sau fugeau sau rămâneau nemişcați. Singurul pericol ar fi fost să treci între ei şi ocean, fiindcă atunci când se speriau de ceva, coborau într-un număr atât de mare, încât dacă nu fugeai din drumul lor, te-ar fi strivit cu năvala.

Păsările oceanului erau pescăruşii, rândunicile de mare, „găinile de Port Egmont" şi nişte păsări mari, cafenii, de dimensiunile Albatroşilor. Pe acestea din urmă marinarii le porecliseră „gâştele mătuşii Cary" şi găseau că sunt o mâncare destul de bună. Ca păsări de uscat erau vulturi sau şoimi, vulturi pleşuvi ori ceea ce marinarii numeau curcani-şoimi, sturzi, precum şi câteva alte păsărele.

Era interesant să observi felul în care conviețuiau diferitele vietăți ce locuiau pe aceste meleaguri. Păreau să fi întocmit o ligă pentru a nu-şi tulbura reciproc liniştea. Leii de mare ocupau cea mai întinsă parte a coastei, urşii de mare se aciuiaseră înăuntrul insulei; cormoranii crestați se adă-posteau în râpile cele mai înalte; pinguinii îşi statorniciseră reşedința acolo unde comunicația, atât de la mare cât şi spre mare, era mai uşoară, iar celelalte păsări îşi alegeau unghe-rele mai retrase. Căpitanul Cook spune că a văzut toate aceste vietăți amestecându-se între ele ca vitele domestice şi orătăniile din curtea unei ferme, fără ca vreuna să încerce a vătăma pe cealaltă.

După ce părăsiră uscatul la 3 ianuarie seara, călătorii îl zăriră din nou înspre apus, a doua zi dimineața.

La 14 ianuarie, pe la ora 9 dimineața, deslușiră ceea ce li

se păru atunci o insulă de gheață; dar, la amiază, începură să se îndoiască dacă era vorba de gheață sau de pământ; până la urmă, se adeveri ultima presupunere, căci țărmul era în întregime acoperit cu zăpadă.

În ziua de 16 ianuarie începură să exploreze coasta nordică şi, în dimineața următoare, coborâră o barcă, în care se sui căpitanul Cook în tovărăşia lui Forster şi a grupului său pentru a face o recunoaştere înainte de a se încumeta să rămână aci cu corabia; renunțară însă până în cele din urmă, deoarece băgaseră de seamă că părțile mai lăuntrice ale ținutului erau sălbatice şi aride. Stâncile dezordonate îşi înălțau culmile mărețe până ce se pierdeau printre nori, iar văile zăceau acoperite de zăpezi veşnice. Nu se zărea vreun arbore şi nu exista vreo tufă nici măcar atât de mică încât să-ți poți face o scobitoare. Acolo trăiau cam aceleaşi vietăți ca şi în New Year's Harbour.

Când ajunseră pe coastă, căpitanul hotărî ca, în afara rației obişnuite, să se fiarbă şi grâu pentru gustarea din fiecare dimineață; dar cei mai mulți preferau carnea proaspătă celei sărate. În ceea ce-l privea, căpitanul Cook spunea că era sătul până în gât de orice fel de carne sărată; deşi carnea pinguinilor greu se putea compara cu ficatul de vacă, faptul că era proaspătă o făcea să alunece pe gât. Numiră golful acesta *Possession Bay*[181].

Îndată ce ridicară barca pe bord, navigară de-a lungul coastei către răsărit cale de unsprezece sau douăsprezece leghe, până la o ieşitură ce primi numele de capul Saunders. Dincolo de acest cap aflară un golf mărişor pe care-l botezară *Cumberland Bay.*

La 20 ianuarie dădură peste o insulă pe care o denumiră insula Georgia. Ea se întinde pe treizeci şi una de leghe în lungime, iar lățimea ei cea mai mare este de vreo zece leghe. Pare a avea golfuri şi golfulețe din belşug, îndeosebi pe coasta nord-estică; dar uriaşa mulțime de ghețuri de pe țărmuri o făcea mai tot anul de nepătruns.

De la 20 la 27 ianuarie avură fără întrerupere vreme

[181] Golful Posesiunii. – N. T.

neguroasă. Se săturaseră acum de marile latitudini sudice, unde nu întâlneau decât gheață şi cețuri dese; se îndreptară deci spre răsărit şi, curând după aceea, dădură deodată peste numeroase insule mari de gheață, într-o mare presărată cu sloiuri mărunte. Din această pricină schimbară murele şi se îndreptară spre apus cu vântul de la nord. Ghețarii plutitori ce-i înconjurau erau toți de înălțime aproape egală şi se înfățişau ca o suprafață turtită, netedă.

La 1 februarie dădură cu ochii de o nouă coastă. Într-adevăr era un promontoriu înalt pe care-l botezară *Cape Montagu* dar, prevăzători, nu se încumetară să se apropie de țărmul care nu oferea niciun loc de ancorare; golfurile erau blocate sau umplute până sus cu gheață iar ținutul, în întregime, din vârfurile munților până la marginea falezelor cu care se termina coasta, era acoperit de zăpezi eterne de mai mulți metri grosime.

Înainte de a purcede mai departe spre răsărit, cercetară cu privirea ținutul şi dinspre miazănoapte.

La 3 februarie văzură două insule. Ziua în care fuseseră descoperite îi făcu să le numească *Candlemas Isles.* Deşi nu erau prea întinse, aveau totuşi înălțimi demne de luat în seamă şi erau acoperite cu zăpadă. La 4 februarie îşi reluară drumul spre răsărit. Pe la amiază întâlniră mai multe insule de gheață şi câteva sloiuri răzlețe, vremea continuând a rămâne închisă, cu ninsori şi ploi.

Riscul de a explora o coastă în aceste mări necunoscute şi înghețate este atât de mare, încât nimeni, zice căpitanul Cook, nu se va încumeta vreodată să navigheze mai departe decât a mers el; de aceea ținuturile ce s-ar afla mai spre miazăzi nu vor fi niciodată explorate. „Trebuie înfruntate cețuri adânci, viscole, geruri puternice şi toate celelalte fenomene care fac navigația primejdioasă, spune Cook; aceste greutăți, confirmă el, sunt mult mărite de înfățişarea nespus de aspră a ținutului sortit de natură să nu simtă nici măcar o singură dată căldura razelor soarelui, ci numai să zacă îngropat pentru vecie în zăpezi şi ghețuri eterne. Golfurile care s-ar afla poate pe țărmuri sunt, ca să spun aşa, înfundate cu totul de munți de zăpadă înghețată; iar dacă

vreunul din ele ar fi destul de prielnic pentru adăpostirea unei corăbii, aceasta ar risca să rămână înțepenită înăuntru pentru totdeauna sau să iasă de acolo odată cu vreun ghețar plutitor".

După o asemenea lămurire, cititorul nu se va aştepta desigur să-i vadă navigând mai departe spre miazăzi. Nu. că le-ar fi pierit dorința de a-şi continua călătoria; alte pricini îi împiedicau. Ar fi fost o nesocotință să rişte tot ceea ce înfăptuiseră până atunci, numai de dragul de a descoperi un țărm care, odată cunoscut, nu ar fi acoperit nicio nevoie, nu ar fi fost nici de cel mai mic folos nici navigației, nici geografiei, nici chiar oricărei alte ştiințe, în afara cercetărilor magnetice; pe lângă toate acestea, exploratorii noştri nu se aflau în condițiile cerute de o întreprindere atât de grea şi nici nu mai aveau timpul s-o facă, oricât de bine ar fi fost aprovizionați.

Aceste motive hotărâră pe căpitanul Cook să vireze spre răsărit, în timp ce un viscol deosebit de puternic se isca dinspre miazănoapte, aducând cu el o ninsoare nespus de bogată. Cantitatea de nea ce se aşeza pe pânze era atât de mare, încât îi silea deseori să întoarcă în aşa fel corabia ca vântul să poată scutura zăpada de pe ele, altminteri nici pânzele, nici vasul nu ar mai fi suportat greutatea.

La 1 februarie vremea se schimbă, dar apa de pe punte era tot înghețată şi la prânz mercurul din termometru nu arătă mai mult de 1,4° C.

La 22 februarie, aflându-se la două grade longitudine de ruta lor spre sud, după ce părăsiseră Capul Bunei Speranțe, socotiră că nu mai avea niciun rost să-şi continue drumul spre răsărit pe această paralelă, deoarece ştiau că pe acolo nu puteau întâlni uscatul.

Făcuseră până atunci ocolul oceanului sudic la mari latitudini şi-l străbătuseră în aşa chip încât nu mai rămânea nici cea mai mică bănuială în privința existenței unui continent, decât poate în apropierea polului şi deci – după cum se credea pe atunci – dincolo de limita navigației. Vizitând în două rânduri marea tropicală, nu numai că stabiliseră poziția unor ținuturi descoperite mai de demult, dar

înfăptuiseră şi multe noi descoperiri, nemailăsând decât foarte puţin de cercetat prin acele părţi. Astfel ţinta călătoriei lor a fost atinsă în toate privinţele; emisfera sudică era acum suficient explorată şi se pusese în sfârşit capăt căutării continentului sudic.

Pânzele şi greementul se uzaseră atât de mult încât mai în fiecare ceas se rupea câte ceva şi călătorii nu mai aveau cu ce să le dreagă sau să le înlocuiască. Proviziile, de asemenea în scădere, nu mai erau nici destul de hrănitoare; de multă vreme nu mai gustaseră alimente proaspete. Ce e drept, mateloţii erau încă sănătoşi şi ar fi mers înainte cu voioşie, aşa cum au făcut întotdeauna şi cum o vor face mereu, oriunde ar fi conduşi, dar se temeau să nu se îmbolnăvească de scorbut într-o vreme când nu ar fi avut cu ce să scape de el. Ar fi fost o cruzime din partea celui care ar fi vrut să prelungească mai mult decât era necesar oboselile şi suferinţele la care se găseau ei expuşi tot timpul. Comportarea lor în cursul îndelungatei călătorii era vrednică să fie privită cu multă înţelegere. Însufleţiţi de purtarea ofiţerilor, ei se arătau în stare să înfrunte orice greutăţi şi primejdii întâlnite în drum şi nu socoteau nicio clipă că fie unele, fie celelalte ar fi fost mărite din pricina despărţirii de nava-consoartă, *Adventure*.

La 8 martie mercurul din termometru se urcă la 16° C şi găsiră cu cale să mai lepede din cojoace.

La 12 martie coborâră o barcă pe apă şi împuşcară câţiva albatroşi şi petreli, care în acea împrejurare au fost foarte bine veniţi. Fiecare membru al echipajului era nerăbdător să ajungă la liman, ceea ce hotărî pe căpitan să se plece în faţa dorinţei generale şi să cârmească spre capul Bunei Speranţe. Căpitanul Cook ceru acum ofiţerilor şi subofiţerilor jurnalele de bord şi jurnalele ce le ţinuseră; ele îi fură predate şi sigilate în vederea inspectării lor de către Amiralitate. Căpitanul Cook le mai dădu instrucţiuni atât lor cât şi întregului echipaj să nu divulge nimic în privinţa locurilor pe unde trecuseră, până nu vor primi din partea lorzilor îngă-

duința de a o face[182].

În seara zilei de 17 martie zăriră pământ la vreo şase leghe depărtare. A doua zi, având prea puțin vânt sau deloc, lăsară o barcă pe apă şi o trimiseră în direcția unei corăbii ce plutea la vreo două leghe de ei; căci erau prea nerăbdători să afle veşti pentru a mai ține seamă de distanță. Curând după aceea se iviră în vânt trei alte vase, dintre care unul arbora

---

[182] În ciuda acestui ordin, călătoria făcuse atâta vâlvă, că publiciştii zilei se arătau tare ahtiați să afle cum a decurs; la fel au făcut şi după călătoria lui McClintock, al cărui jurnal de bord a fost foarte căutat de toți publiciştii mai cunoscuți, premiul căzând în mâinile lui Murray. Următoarea corespondență este întrucâtva amuzantă:

„Mile End, 18 septembrie 1775”

„Domnule,

Sâmbăta aceasta, în cursul dimineții, l-am cercetat pe Anderson, tunarul, în legătură cu darea în vileag a recentei mele călătorii, a cărei descriere se zice că se află sub tipar, şi i-am spus că-l bănuiesc a fi autorul ei. El a susținut că nu are nicio cunoştință şi că se va strădui să descopere pe autor. Ieri mi-a înmânat raportul alăturat.

„Astăzi m-a vizitat Marra şi mi-a confirmat ceea ce afirmă Anderson în raport şi a mai adăugat că Bordel, timonierul meu şi Reardon, au ținut fiecare câte un jurnal pe care l-au oferit librarilor, dar erau atât de prost scrise că nimeni nu le-a putut citi. Nu am niciun temei să mă îndoiesc de adevărul acestui fapt, dar mă voi duce totuşi la tipograf şi voi încerca să arunc o privire pe manuscris, deoarece cunosc felul lor de a scrie. Acest Marra este unul dintre ajutorii tunarului, chiar acela care voia să rămână în Otaheite. Dacă singura relatare a călătoriei ce se tipăreşte este a lui, nu cred că merită atenție. Am luat oarecare măsuri pentru a descoperi dacă mai sunt şi altele şi informațiile pe care eventual le voi căpăta, vă vor fi comunicate, domnule, de prea supusul şi plecatul dv. servitor.
(semnat) James Cook

Către *Philip Stephen, la Amiralitate*
(anexă)

„Domnule,

„Ca urmare a directivei dv. am cercetat cu de-amănuntul toate prăvăliile librarilor din cartierul Sfântul Paul până ce am ajuns la a lui Francis Newbury. Am aflat destul de uşor ceea ce voiam de la vânzător, care mi-a răspuns (când i-am cerut călătoria navei *Resolution*) că nu avuseseră încă

culorile engleze.

La întoarcerea bărcii, cei din ea raportară că vizitaseră o navă a Indiilor Răsăritene Olandeze, al cărei căpitan le oferise, foarte îndatoritor, zahăr, arac[183] şi tot ce avea de prisos. Câțiva marinari englezi de pe bordul acestei corăbii le-au spus că *Adventure* sosise cu douăsprezece luni înainte la Capul Bunei Speranțe şi că membrii echipajului uneia din

---

timp s-o tipărească; l-am întrebat apoi dacă ceea ce aveau ei era jurnalul căpitanului; la care m-a privit lung şi mi-a spus că, deocamdată, nu posedă niciun jurnal, dar că au sorți la fel de buni să-l publice pe acesta ca şi alți librari. Între timp a înțeles că încercam să-l trag de limbă, aşa că s-a dus să-mi aducă o listă de cărți şi mi-a spus bună ziua, asigurându-mă că, înainte de publicarea călătoriei, apariția cărții va fi anunțată prin presă. Atunci m-am îndreptat spre locuința lui Marra şi a lui Peckover, unde l-am găsit pe cel dintâi. I-am spus că am de predat un mesaj din partea dv., domnule, lui Peckover, pe care el, Marra, s-a dus să-l caute. L-am înştiințat că va fi vai de el şi de mine dacă nu putem descoperi cine era cel care publica relatarea. Această veste îi întristă pe toți cei de față, căci se mai aflau acolo câțiva membri ai ultimului dv. echipaj. Unii îmi declarară că Reading a scris un jurnal pe care Enell îl scoase la iveală. I-am oferit cinci guinee ca să mă lase să vă arăt relatarea. El a acceptat. Alții mi-au spus că Rollet a ținut un jurnal şi că l-a scris printre rândurile Bibliei sale. Am notat toate aceste amănunte pentru a vă informa satisfăcător. În cele din urmă Marra trase hârtia din fața mea (scrisă la Angel, Angel Court, în vecinătatea oraşului Southwark). „Du-i asta căpitanului Cook: dacă vrea să-mi trimită un rând mie sau pentru mine, voi scoate din cauză pe toți cei ce sunt bănuiți". Adăugă apoi: «Eu sunt cel care publică această călătorie; nu doresc nicio avansare şi Dumnezeu să mă ferească să pun piedici celor ce-şi câştigă pâinea de la marina militară; şi, domnule Anderson, fiindcă dumneata mi-ai fost totdeauna prieten, vino cu mine şi te vei convinge din nou că nu s-a plănuit niciodată ca numele Anderson să fie pus pe coperta călătoriei». Porunci unei trăsuri să mâne la prăvălia lui Newbury; mă duse în salonul din spate; informă pe domnul Newbury că prietenul lui era scos din slujbă şi de aceea dezvăluise totul. «Acum – zise el – pe ce nume va apărea jurnalul meu de călătorie?» «Pe niciun nume» – zise librarul. «Atunci – zise celălalt, pune-l să iasă pe numele lui John Marra!» adăugând în cele din urmă: «dacă va binevoi căpitanul Cook să vie aici, domnule Newbury, dați-i toată satisfacția în măsura în care vă stă în putere». Newbury spuse că aşa va face, după care ne invită pe amândoi la masă.

„Ar fi trebuit, domnule, să vă caut aseară, dar şchioapăt atât de tare că mi-ar fi fost greu să urc până la dv. Dacă veți binevoi să mă înştiințați când veți trimite după Marra, vă voi căuta în acelaşi timp pentru

bărcile sale fuseseră uciși și mâncați de indigenii din Noua Zelandă.

La 19 martie dădu de ei *Adevăratul Breton,* comandat de căpitanul Broadly. Acest vas venea din China și deoarece nu oprea la Cap, căpitanul Cook trimise pe bordul lui o scrisoare pentru secretarul Amiralității.

Trista știre despre *Adventure* le-a fost acum confirmată. Echipajul corăbiei le trimise un pachet de ziare vechi, care însă pentru ei erau noi și care-i făcură să-și treacă timpul în chip plăcut; dar aceasta a fost cea mai neînsemnată favoare pe care o primiră de la căpitanul Broadly. El le dărui provizii proaspete, ceai și alte articole foarte bine-venite, fapt pentru care avu parte de recunoștința tuturor. După-amiază se despărțiră. *Adevăratul Breton* porni în larg iar ei, către țărm.

În dimineața următoare, care la ei era miercuri 22, iar la cei de aici, marți 21 martie, – ancorară în Table Bay, unde găsiră mai multe corăbii olandeze, câteva franceze, precum și pe *Ceres* comandată de căpitanul Newte, o corabie a Companiei Indiilor Răsăritene Engleze venind din China și mergând de-a dreptul în Anglia; prin ea expediară Amiralității o copie a părții precedente a acestui jurnal, câteva hărți și desene. Încă înainte de a fi terminat manevra de ancorare, căpitanul trimisese un ofițer ca să înștiințeze pe guvernator de sosirea lor și să solicite mărfurile și proviziile proaspete necesare, care le-au fost lesne acordate.

Căpitanul află acum că *Adventure* se oprise aici la întoarcere; găsi o scrisoare prin care căpitanul Furneaux îl înștiința de pierderea bărcii și a zece din cei mai buni oameni, în strâmtoarea *Reginei Charlotte.* Mai târziu, după

---

confruntare; dar au fost de față prea mulți martori ca el să mai poată da înapoi.

Onorate domn, veți binevoi să observați că aceasta este a doua oară că mă aflu nevinovat în calea mâniei dv.

Sunt, domnule, cu cel mai mare respect, prea supusul și prea plecatul dv. servitor,

(semnat) „Rt. Anderson"

(Arhivele Amiralității, Whitehall, Scrisorile Căpitanului Cook, vol. 23).

[183] Băutură alcoolică din orez sau orz fermentat. – N. T.

sosirea căpitanului Cook în Anglia, Furneaux îi înmână o povestire completă a faptelor sale din momentul celei de a doua şi ultime despărțiri a lor; o redăm acum în amănunt pentru a împlini istoria acestei expediții.

În octombrie 1773 vântul azvârlise din larg pe coasta Noii Zelande pe *Adventure*, despărțind-o astfel de *Resolution*, pe care după aceea n-o mai întâlni. Echipajul de pe *Adventure* a avut de luptat cu furtuni violente până la 6 noiembrie când, vasul aflându-se la nord de capul Palliser, a acostat într-un golf oarecare pentru a-şi completa proviziile de lemne şi apă, căci duceau mare lipsă de amândouă; ultimele câteva zile avuseseră drept rație un litru de apă, dar chiar şi atât nu le-ar fi ajuns mai mult de şase sau şapte zile. Au ancorat în golful Tolaga. Lemnele şi apa se găseau uşor aici. Băştinaşii semănau cu cei din strâmtoarea Reginei Charlotte, însă erau mai numeroşi. În una din pirogile lor observară capul unei femei, expus la vedere, împodobit cu pene şi alte ornamente. Părea viu, dar după ce se mai apropiară constatară că era uscat, fiecare trăsătură fiind perfect conservată; înțeleseră că indigenii îl păstrau ca pe o relicvă a vreunei rude decedate.

După ce au luat vreo zece butoaie mari de apă şi lemne, călătorii ridicară pânzele la 12 noiembrie, îndreptându-se către strâmtoarea Reginei Charlotte, dar vremea neprielnică îi împiedică să ajungă acolo înainte de 30 noiembrie. Nu vedeau nicăieri pe *Resolution* şi începură să se neliniştească de soarta ei; dar, coborând pe țărm, observară locul unde ceilalți înălțaseră corturile, iar pe un ciot vechi al unui arbore au văzut gravate cuvintele: „Caută dedesupt”. Au săpat şi au dat de o sticlă astupată cu un dop şi cernită, în care se afla o scrisoare a căpitanului Cook, prin care el le aducea la cunoştință sosirea lor acolo la 3 a lunii şi plecarea la 24, precum şi intenția pe care o avea de a petrece câteva zile la intrarea strâmtorii, pentru a-i căuta.

Începură deci îndată să facă reparațiile trebuincioase corăbiei, lucru care îi ținu ocupați până la 16 decembrie.

A doua zi trimiseră cuterul cel mare cu aspirantul Rowe şi cu echipajul bărcii ca să adune verdețuri sălbatice pentru marinari, cu dispoziția de a se înapoia în aceeaşi seară, deoa-

rece aveau de gând să înalțe pânzele a doua zi dimineața. Dar barca nu mai veni nici seara, nici în dimineața următoare. Burney, locotenentul secund, porni deci în căutarea lor cu şalupa armată cu echipaj de barcă şi cu zece puşcaşi de marină. Se reîntoarse în aceeaşi seară pe la orele unsprezece şi-l informă pe căpitan asupra unei scene cu adevărat cumplite, ce nu se poate descrie mai bine decât prin propriile lui cuvinte:

La data de 18 am părăsit corabia şi, purtați de o briză uşoară, am ocolit repede *Long Island*[184]. În timp ce înaintam, cercetam de la babord fiecare ungher, uitându-mă bine peste tot cu un telescop. La unu şi jumătate ne-am oprit pe o plajă de pe partea stângă şi am poposit în Golful Estic, pentru a fierbe nişte alimente. În timp ce găteam, am văzut pe țărmul opus un indigen alergând de-a lungul plajei spre capătul golfului. Mâncarea noastră fiind gata, ne urcarăm în barcă şi plecarăm; în scurtă vreme ajunserăm la capătul acelei coaste, unde zărirăm o aşezare indigenă.

În timp ce ne apropiam, câțiva băştinaşi veniră spre noi pe stânci şi ne făcură semn să plecăm –, dar, văzând că nu-i luam în seamă, îşi schimbară tonul. Găsirăm trase pe plajă şase pirogi mari, cele mai multe duble, precum şi numeroşi băştinaşi. Lăsând echipajul bărcii s-o păzească păşii pe țărm cu puşcaşii (un caporal şi cinci oameni) şi scotocirăm prin mai multe case, negăsind însă nimic care să-mi dea de bănuit. Coborând pe plajă, unul dintre indigeni adusese o legătură de *hepato* (sulițe lungi) dar, văzând că mă uit foarte grav la el, le puse jos şi porni să se plimbe cu o nepăsare prefăcută. Deoarece câțiva indigeni păreau speriați, am dăruit unuia o oglindă şi altuia un cui mare. Din acel loc golful se întindea, cât puteam eu aprecia, cam pe doi kilometri. M-am uitat de jur împrejur cu ocheanul, dar n-am văzut nici barcă, nici pirogă, nici vreun alt semn care să trădeze prezența locuitorilor. M-am mulțumit de aceea să trag câteva focuri de armă cum am făcut în fiecare ungher în timp ce inspectam coasta.

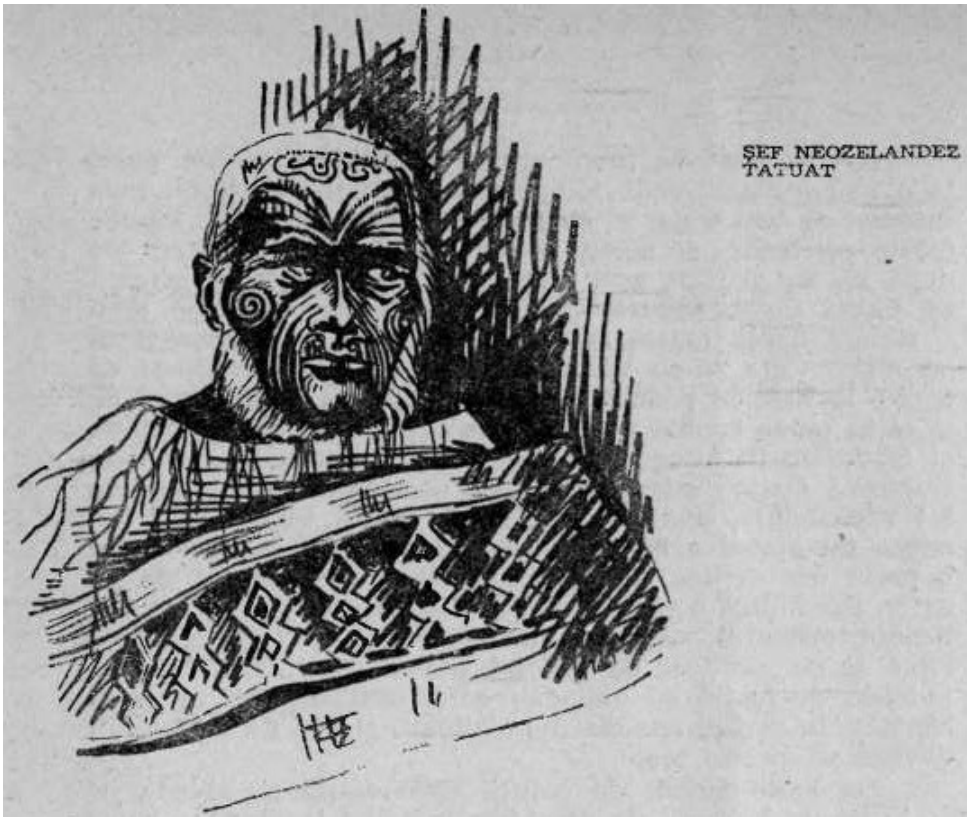
[184] Insula Lungă. – N. T.

Am navigat pe lângă coasta răsăriteană şi am ajuns la o altă aşezare, unde indigenii ne invitară pe țărm. I-am întrebat de barcă, dar ei au pretins că nu ştiu de ea. Păreau foarte prietenoşi şi ne-au vândut nişte peşte. La vreo oră după ce am părăsit acel loc, pe o mică plajă, învecinată cu Grass Cove, văzurăm că tocmai fusese trasă pe țărm o pirogă dublă foarte mare, în care erau doi oameni şi un câine. Cum ne-au văzut, oamenii au lăsat piroga şi au rupt-o la fugă în pădure. Asta m-a făcut să bănuiesc că de la ei aş putea căpăta veşti despre cuter. Coborârăm pe țărm şi căutarăm în pirogă, unde găsirăm furcheții de pe cuter şi câteva ghete; ştiam precis că una dintre ele aparținea lui Woodhouse, unul din aspiranții noştri. Un marinar îmi aduse tot atunci o bucată de carne, pe care o luase drept o parte din carnea sărată ce aparținea echipajului de pe cuter. Examinând-o şi mirosind-o, constatai că era proaspătă. Fannin, *master*-ul, care mă însoțea, bănuia că era carne de câine şi eu am fost de aceeaşi părere, căci încă mă mai îndoiam de faptul că indigenii ar fi canibali. Dar urma să căpătăm în curând cea mai îngrozitoare şi mai de netăgăduit dovadă că nu era aşa.

Un mare număr de coşuri, vreo douăzeci, zăceau pe plajă legate la gură; le descinserăm tăind legăturile, unele erau pline cu carne prăjită şi altele cu rădăcini de ferigi, care servesc drept pâine. Căutând mai departe, dădurăm de alte ghete şi de o mână pe care o identificarăm de îndată ca fiind a lui Thomas Hill, unul dintre oamenii noştri de la teugă[185] fiindcă era marcată T. H. cu un instrument tahitian de tatuare. Am înaintat cu câțiva oameni cale nu prea lungă înspre pădure, dar n-am văzut nimic altceva. Coborând iarăşi, aflarăm un loc rotund acoperit de curând cu pământ, de vreun metru în diametru, unde fusese îngropat ceva. Neavând niciun hârleț, începurăm să săpăm cu un cuțit; între timp am lansat piroga pe apă cu gândul de a o nimici dar, văzând o dâră mare de fum ce se înălța din spatele colinei vecine, am adunat toți oamenii în barcă şi am pornit în grabă ca să ajungem acolo înainte de apusul soarelui.

[185] Punte mică la provă, deasupra copastiei. – N. T.

Când golful următor, Grass Cove, se deschise în fața noastră, văzurăm pe plajă patru pirogi şi un mare număr de oameni care, la apropierea noastră, se retraseră pe o mică măgură, la o lungime de corabie de malul apei, unde se opriră şi începură să ne vorbească. Un foc mare fusese aprins sus pe podişul de dincolo de pădure, iar de acolo în jos, cât ținea povârnișul colinei, era o înghesuială de oameni ca la bâlci. Sălbaticii de pe măgură o țineau într-una cu strigăte şi semne îmbietoare ca să debarcăm; totuşi, cum am ajuns lângă ei, cu toții descărcarăm armele. Prima salvă nu păru să-i îngrijoreze prea mult, dar după a doua începură s-o ia din loc, târându-se cât puteau de repede, unii dintre ei urlând. Continuarăm să tragem atât timp cât mai desluşirăm pe vreunul în tufiş. Printre indigeni se aflau doi bărbați foarte vânjoşi, care nici nu încercaseră să se mişte, până ce se treziră părăsiți de tovarăşii lor; abia atunci plecară păşind cu multă nepăsare şi foarte cumpănit, mândria neîngăduindu-le să fugă. Unul dintre ei căzu totuşi sau se târî de-a buşilea, celălalt se îndepărtă părând a nu fi atins. Atunci am debarcat cu soldații, iar Fannin a rămas să păzească barca.

ŞEF NEOZELANDEZ
TATUAT

Pe plajă se aflau două legături de felină ce fuseseră adunate de cei din cuter. De o vâslă ruptă, înfiptă drept în pământ, indigenii îşi legaseră pirogile; era o dovadă că aici avusese loc atacul. Am cercetat apoi peste tot în spatele plajei pentru a vedea dacă nu cumva cuterul se afla pe acolo. N-am găsit nici urmă de barcă, dar în locul ei, ni se înfăţişă o scenă atât de zguduitoare prin cruzimea şi sălbăticia ei, încât nu poate fi nici amintită, nici închipuită, fără să te cutremuri de groază: vedeam capetele, inimile şi plămânii oamenilor noştri zăcând pe plajă, iar la o mică depărtare, câinii le rodeau măruntaiele.

„În timp ce râmaserăm înmărmuriţi în acel loc, Fannin ne strigă că-i auzea pe sălbatici adunându-se în pădure; atunci ne-am înapoiat la barcă şi, trăgând alături pirogile, am distras trei din ele. Între timp focul din vârful dealului dispăruse şi puturăm auzi vocile mânioase ale indigenilor din

pădure presupun că se certau dacă trebuiau sau nu să se năpustească peste noi şi să încerce să-şi salveze luntrile. Se făcuse acum întuneric, de aceea am mai înaintat doar câțiva paşi şi m-am uitat o dată îndărătul plajei ca să văd dacă nu cumva cuterul fusese tras între tufişuri; dar nezărind niciun semn, ne-am întors şi am pornit în larg. Cu toate forțele noastre, abia dacă am fi avut posibilitatea să urcăm; până pe deal; iar ca să ne încumetăm cu jumătate din oameni (căci cealaltă jumătate trebuia lăsată să păzească barca) ar fi fost o cutezanță de nebun".

„Când ne depărtarăm destul ca să avem în fața ochilor înălțimile strâmtorii, văzurăm sus la vreo cinci-şase kilometri un foc foarte mare, care ardea în jurul unei suprafețe ovale din vârful unui deal până jos, aproape de marginea apei", spațiul dinăuntru era închis din toate părțile de foc, ca de un gard. M-am sfătuit cu Fannin şi am fost amândoi de aceeaşi părere că nu ne mai putem aştepta la alt folos decât la mizerabila mângâiere de a ucide câțiva sălbatici în plus".

„Ajungând între două insule rotunde aşezate în partea de miazăzi a Golfului Estic, ni se păru că auzim pe cineva strigând; lăsarăm vâslele şi ascultarăm, dar nu mai deslu-şirăm nimic, strigarăm şi noi, de mai multe ori, dar în zadar. Sărmanele suflete erau mult prea departe spre a ne mai auzi; la drept vorbind simțeam o oarecare consolare, gândindu-ne că, după cât se părea, fiecare dintre ei fusese ucis pe loc."

Până aici am redat raportul lui Burney; şi pentru a com-pleta relatarea acestei tragice întâmplări, poate nu este de prisos să pomenim că cei din cuter au fost Rowe, Woodhouse, Francis Murphy, maistru timonier; William Facey, Thomas Hill, Michael Bell şi Edward Jones, toți de la teugă, John Cavenaugh şi Thomas Milton care făceau parte dintre paznicii pupei şi James Sevilley, ordonanța căpitanului, în total zece oameni. Mulți dintre aceştia fuseseră cei mai buni, mai voinici şi mai sănătoşi marinari de pe vas. Grupul lui Burney adusese pe bord două mâini, una aparținând lui Rowe, căci s-a putut recunoaşte după o cicatrice; iar cealaltă a lui Thomas Hill, după cum s-a spus mai sus, precum şi capul ordonanței căpitanului. Aceste

rămăşiţe şi altele au fost legate într-un hamac şi azvârlite peste bord cu destul pietriş şi plumb pentru a se scufunda.

După toate probabilităţile, întâmplarea aceasta nenorocită era urmarea vreunei neînţelegeri care avusese loc acolo; ori poate lipsa de prevedere a echipajului bărcii i-a putut ispiti pe indigeni să folosească prilejul de a-şi potoli nesăţioasa lor poftă de mâncare. După ce trista ceremonie s-a isprăvit, marinarii au fost reţinuţi de vânturile neprielnice timp de patru zile, vreme în care nu văzură niciun băştinaş.

La 23 decembrie ridicară ancora şi ieşiră din strâmtoare, îndreptându-se spre răsărit; vreo două-trei zile i-au împiedicat nişte vânturi slabe, apoi au izbutit să iasă din dreptul coastei.

La 10 ianuarie 1774 sosiră în faţa capului Horn. Făcuseră ceva mai mult de o lună de la capul Palliser din Noua Zelandă până la Capul Horn, adică parcurseseră 121° de longitudine.

Deschizând câteva butoaie de mazăre şi de făină ce fuseseră stivuite pe cărbuni, constatară că ele erau complet stricate şi de nemâncat; socotiră deci că cel mai înţelept lucru era să se îndrepte spre Capul Bunei Speranţe. La 17 februarie zăriră pământul Coloniei Capului, iar la 19 februarie ancorară la Table Bay, unde-l găsiră pe căpitanul sir Edward Hughes cu corăbiile *Salisbury* şi *Sea horse*[186]. La 16 aprilie, căpitanul Furneaux ridică pânzele şi porni spre Anglia, iar la 14 iulie ancoră la Spithead.

Revenim acum la căpitanul Cook. şi dăm cititorilor noştri posibilitatea să citească în propriile lui cuvinte următorul rezumat, scurt dar magistral al ultimei părţi a acestei interesante călătorii.

Nava „Resolution", Table Bay, Capul Bunei Speranţe,
22 martie 1775

Domnule,

Deoarece căpitanul Furneaux v-a informat desigur despre

[186] Cal de mare. – N. T.

acțiunile mele dinaintea despărțirii noastre finale, mă voi mărgini în această scrisoare la întâmplările de după aceea. Cum *Adventure* nu sosise până la 26 noiembrie în strâmtoarea Reginei Charlotte, am ieşit în larg şi după ce am petrecut două zile căutând vasul-tovarăş în lungul coastei, m-am îndreptat spre miazăzi cârmind uşor către răsărit. Aproape neîntrerupt am întâlnit sloiuri de gheață până ce am ajuns la 66° latitudine, unde marea era atât de înghețată, încât n-am mai putut înainta mai departe; am virat atunci spre sud-est, înfruntând o mare presărată cu munți de gheață şi am trecut Cercul Polar Antarctic pe la meridianul de 14° 6' est. Apoi am găsit că este necesar să ne urcăm spre miazănoapte, nu numai pentru a ieşi dintre foarte numeroasele insule de gheață, dar şi ca să explorăm un spațiu marin pe care-l lăsasem necercetat în mijlocul oceanului, în direcția aceea. După ce am ajuns la latitudinea de 483, am cârmit spre răsărit, apoi iarăşi spre miazăzi, până ce am ajuns la latitudinea de 71° 10', longitudine 106½° vest. Mai departe nu ne-a fost cu putință să mergem, căci înspre sud marea era în întregime acoperită cu gheață, ba chiar cu munți de gheață, ale căror culmi foarte înalte se pierdeau în nori. Până aici nu văzuserăm nici cele mai slabe semne de pământ sau orice altceva care să ne încurajeze cercetările; totuşi nu socoteam că Oceanul Pacific a fost îndeajuns de explorat şi îndată ce am constatat că întruneam condițiile ca să putem rămâne încă un an pe valurile lui, m-am decis să o fac şi, ca urmare, m-am îndreptat spre miazănoapte şi am căutat în zadar Țara Juan Fernandez. Am fost mai norocos cu Insula Paştelui, unde am făcut o scurtă escală; apoi am vizitat Insulele Marchize; din Marchize am purces spre Otaheite şi Insulele Societății, unde am fost primiți cu o ospitalitate nemaiîntâlnită nici printre națiunile cele mai civilizate. Aceşti oameni cumsecade ne-au împlinit toate dorințele cu mărinimie; de aceea am găsit de cuviință să-mi petrec şase săptămâni la ei. Am părăsit insulele la 4 iunie, am mers către apus, ne-am oprit la Rotterdam, unde am rămas două sau trei zile, şi apoi ne-am urmat drumul către Terra del Espirette Santo[187] a lui Quiros, pe care am zărit-o la 16 iulie. Am găsit că această țară este formată dintr-un mare grup de insule, multe dintre ele încă nevăzute de europeni, aşezate între latitudinile 14° şi 20° şi aproape în jurul meridianului estic de 168°. Cu explorarea acestor insule se termina tot ce avusesem de gând să descopăr la tropice; de aceea m-am lăsat spre miazăzi,

[187] Noile Hebride de azi. – N. T.

intenționând să mă opresc în Noua Zelandă, dar la 4 septembrie pe latitudinea de 20° am dat peste o țară întinsă pe care am numit-o Noua Caledonie. Am navigat de-a lungul coastei ei nord-estice şi am determinat în parte întinderea coastei sud-vestice. Am găsit totul atât de împresurat de bancuri de nisip, încât riscul ce l-aş fi întâmpinat cu explorarea ei ar fi fost foarte mare. În cele din urmă, ne-am trezit aruncați în larg de vânturi; se făcuse de altfel timpul să ne întoarcem spre miazăzi. Am fost nevoit să las explorarea neterminată şi să-mi urmez drumul spre strâmtoarea Reginei Charlotte, unde am sosit la 6 octombrie. Am rămas aici reparând nava şi lăsând echipajul să se refacă până la 9 noiembrie, când am ieşit în larg şi am purces de-a dreptul spre Țara Focului. De data aceasta am străbătut acele porțiuni ale oceanului pe care încă nu le vizitasem. Am preferat să mă îndrept spre intrarea apuseană a strâmtorii Magellan pentru ca să-mi fie cu putință să cercetez sud-vestul şi țărmul sudic al Țării de Foc, ceea ce am şi făcut apoi, ca şi coasta Țării Statelor. Am părăsit acele locuri în ziua de 3 ianuarie ultim (1775), iar la 14 ianuarie am descoperit la 54° latitudine şi 38° longitudine vestică o coastă care, după uriaşa cantitate de zăpadă de pe ea, şi după înălțimea neînchipuită a munților, am socotit că ar aparține unui mare continent; am constatat însă că era o insulă cu nu mai mult de 70 sau 80 de leghe în circumferință[188]. Când am părăsit acest ținut, am cârmit spre sud-est şi la 59°, am descoperit altă insulă, nespus de înaltă şi muntoasă şi atât de îngropată în zăpezi eterne, încât a trebuit să ne apropiem destul de mult de țărm, ca să ne convingem că temelia ei nu avea aceeaşi formație. Am navigat de-a lungul coastei spre miazănoapte şi am văzut că se termina într-acolo printr-un grup de insule. Aceste insule ne-au atras pe nesimțite departe de coastă, la care apoi n-am mai putut reveni; am fost prin urmare silit s-o părăsesc fără să fi fost în stare să lămuresc dacă aparținea unui continent ce se întinde spre miazăzi, sau era numai un grup de insule. Faptul că dădusem de pământ mă făcea să cred în existența Țării Capului Circumciziei, aşa că am părăsit acest hidos țărm sudic cu mai puțină părere de rău. Dar a doua călătorie a noastră în căutarea Capului Circumciziei n-a fost mai rodnică decât cea dintâi şi a slujit doar pentru a ne asigura că nu există un astfel de pământ. În cele din urmă, după ce dădusem ocol globului şi nimic nu ne mai rămânea de făcut, anotimpul şi alte împrejurări, pe care cred că nu mai este nevoie să le

[188] Insula Georgia de sud. – N. T.

pomenesc, m-au hotărât să mă îndrept spre Capul Bunei Speranțe, unde am ajuns la data prezentei (22 martie 1775) găsind corabia *Ceres,* comandată de căpitanul Newte, cu destinația Anglia, prin care trimit aceasta, împreună cu o relatare a întâmplărilor întregii călătorii şi ridicările, peisajele şi celelalte desene ce s-au făcut în cursul ei. Hărțile sunt întocmite parte după observațiile mele, parte după cele ale lui Gilbert, *master*-ul meu, a cărui judecată şi râvnă în această materie ca şi în toate celelalte ramuri ale profesiunii sale nu sunt depăşite de nimeni. Peisajele aparțin toate lui Hodges şi sunt alese cu atâta înțelepciune şi executate cu atâta măiestrie încât nu numai că dovedesc judecata şi îndemânarea artistului, dar vor exprima prin ele însele diferitele subiecte înfățişate; dar ele nu alcătuiesc întreaga operă a acestui neobosit desenator: mai există şi alte câteva vederi, portrete[189] şi valoroase desene în ulei care, din lipsa culorilor potrivite, a timpului şi a împrejurărilor nu vor putea fi terminate decât după sosirea noastră în Anglia. Ceilalți călători pe care guvernul a găsit nimerit să-i trimită cu noi şi-au adus fiecare partea sa la succesul expediției. Am căpătat tot ajutorul cel puteam cere de la astronomul Walls; ceasul lui Kendal a întrecut aşteptările celor mai zeloşi apărători ai lui şi, fiind când şi când corectat prin observații asupra mişcărilor lunii, mi-a fost o călăuză credincioasă ori de câte ori am schimbat climatul. Ca să fiu drept cu ofițerii mei şi cu echipajul, trebuie să spun că au îndurat toate primejdiile şi oboselile călătoriei cu cea mai mare tărie sufletească şi voioşie; aceste însuşiri împreună cu neînchipuita iscusință, grijă şi băgare de seamă a chirurgului Patten, au făcut ca starea sănătății tuturor să se mențină bună în tot cursul călătoriei; căci nu se poate spune că boala ne-a făcut să pierdem vreun om de când am părăsit Anglia. Dacă am dat greş în privința descoperirii unui continent, este pentru că el nu se află într-o mare navigabilă şi nu pentru că nu l-am fi căutat: greutăți de nedepăşit au alcătuit hotarele cercetărilor mele spre miazăzi. Omul care va avea hotărârea şi stăruința să găsească un continent dincolo de latitudinea la care am ajuns eu nu va fi ținta pizmei mele pentru cinstea de-al fi descoperit; dar mă voi încumeta să susțin că lumea nu va trage vreun folos din asta. Cercetările mele nu s-au mărginit numai la un continent ci şi la insulele şi toate celelalte subiecte ce pot contribui la completarea explorării emisferei sudice."

[189] Aceste portrete, aşa cum s-a mai menționat, se află la Amiralitate şi ar trebui mutate la British Museum. – N. A.

(Arhivele Amiralității – Whitehall, Scrisorile căpitanului Cook, vol. 23).

A doua zi după sosirea la Capul Bunei Speranțe, căpitanul Cook se duse în audiență la guvernator, baronul Plettenberg şi la alți funcționari mai de seamă, care îl primiră şi îl tratară cu cea mai mare politețe.

N-a fost nevoie să trimitem de pe vas pe țărm pentru refacerea sănătății decât trei oameni; căpitanul Cook le făcu rost de încartiruire la prețul de treizeci de stiveri[190] sau jumătate de coroană pe zi, pentru care li se dădea mâncare, băutură şi locuință.

Examinând cârma, navigatorii constatară că sunt nevoiți s-o desfacă şi s-o ia pe țărm în vederea unei reparații. Lipsa de călăfătuitori i-a întârziat de asemenea. În cele din urmă obținură doi lucrători de la una din corăbiile olandeze; când vasul *Dutton* al Indiilor Răsăritene Engleze sosi din Bengal, căpitanul Rice îl îndatoră pe căpitanul Cook cu încă doi oameni, aşa că pe la 26 aprilie reparația luă sfârşit; îndată ce încărcară pe bord toate mărfurile necesare şi un stoc de merinde şi apă proaspătă, îşi luară rămas bun de la guvernator şi de la ceilalți funcționari principali şi, în dimineața următoare, se urcară pe bord.

După înălțarea pânzelor, salutară garnizoana prin treisprezece lovituri de tun, la care li se răspunse îndată cu acelaşi număr. O fregată spaniolă şi un vas al Indiilor daneze îi salutară pe când treceau, iar căpitanul Cook întoarse fiecare salut cu un număr egal de lovituri de tun.

Pe când se găseau la Cap, căpitanul Cook a scris următoarea prefață *Călătoriei* sale pe care o redăm *verbatim* după documentele originale:

LĂMURIRI.

Am început acest jurnal din timpul când abia se hotărâse călătoria, iar navele erau încă pe cale de a fi armate. Am dat de

[190] Cea mai măruntă monedă engleză. – N. T.

asemenea oarecare amănunte despre diversele modificări ce au fost aduse navei *Resolution*, despre echipamentul final al celor două vase, despre modul în care se făcuse etc. etc.

Am amintit pe cei care urmau să se îmbarce pentru expediție, pe cei ce s-au îmbarcat efectiv, precum şi rolurile fiecăruia. Am pomenit în acelaşi timp atât de ceasul cât şi de celelalte diverse aparate ce au fost puse de încercare pe bord pentru experimentări; dar când am înțeles că toate aceste lucruri erau bine cunoscute Amiralității, pentru informarea căreia urma doar să dau socoteala de funcționarea lor, am văzut că ar fi fost cu totul fără rost să pun aceste explicații în fruntea jurnalului; am găsit deci că este bine să-l încep din clipa plecării mele din Plymouth.

În tot acest jurnal am folosit ziua calendaristică şi nu cea nautică; deci, ori de câte ori întrebuințez termenii „A. M." şi „P. M.", cel dintâi înseamnă înainte de amiază sau prima jumătate a zilei, iar cel din urmă după amiază sau ultima jumătate.

În toate drumurile, relevmentele etc., declinația magnetică este corectată în afară de cazul când anunț contrariul.

Greenwich este tot timpul subînțeles ca primul meridian, sau cel de referință; tot ce se află la răsărit de acest meridian se numeşte aici longitudine estică, iar tot ce se găseşte spre apus, longitudine vestică, până la meridianul opus; sau, cu alte cuvinte 180° în fiecare direcție

Hărțile sunt construite conform acestei reguli şi cu toată precizia îngăduită de împrejurări, parte după propriile mele observații, parte după ale lui Gilbert, *master*-ul meu, a cărui judecată şi sârguință în această materie ca şi în orice altă ramură a profesiunii sale nu sunt de nimeni depăşite.

Peisajele etc. aparțin toate lui Hodges şi sunt atât de judicios alese şi executate cu atâta măiestrie încât nu numai că limpezesc cele ce am putut spune eu, dar exprimă prin ele însele pe deplin diferitele subiecte înfățişate.

Se va constata că unele zile au fost lăsate de o parte fără însemnări: în acele zile nu s-a petrecut niciun fapt interesant.

Recitind jurnalul, descopăr că anumite lucruri au fost omise, iar altele n-au fost îndeajuns lămurite; încerc să împlinesc acum aceste lipsuri prin note. Pe scurt, am dat relatarea cea mai cinstită şi mai completă de care am fost în stare. În privința scrisului nu am nici îndemânare naturală, nici câştigată. Pot spune că, încă de copilandru am fost tot timpul pe mare; am străbătut din greu (cu

ajutorul câtorva prieteni buni) toate treptele marinăreşti, de la mus[191] până la comandant. După o mărturisire atât de deschisă, sper că mi se vor ierta toate prostiile ce se vor găsi în acest jurnal.

(semnat) *James Cook*

„Capul Bunei Speranțe, 22 martie 1774".

(Arhivele Amiralității, Whitehall, Jurnalul căpitanului Cook de pe nava „Resolution").

În zorii zilei de 15 mai zăriră insula Sfânta Elena la depărtare de 14 leghe, iar la miezul nopții ancorară în rada din fața oraşului.

Guvernatorul Skettowe şi notabilitățile de pe insulă îl primiră şi îl tratară cu cea mai mare politețe pe căpitan în cursul şederii sale acolo, dându-i felurite dovezi de curtenie.

În cursul escalei, călătorii făcură unele reparații necesare pe care nu avuseseră timpul să le termine la Cap. Îşi umplură de asemenea cu apă butoaiele goale, iar la masă echipajul căpătă came de vacă proaspătă, cumpărată cu 10 pence kilogramul. Carnea de aici a fost foarte prețuită fiind singura provizie proaspătă demnă de amintit.

La 21 mai căpitanul îşi luă rămas bun de la guvernator şi veni pe bord. La părăsirea țărmului au fost salutați cu treisprezece lovituri de tun; răspunseră la fel.

În dimineața zilei de 28 mai deslușiră insula Ascension şi, în aceeaşi seară, aruncară ancora în Cross Bay[192]. Rămaseră acolo până în seara zilei de 31 mai şi, deşi în fiecare noapte ieşiră la pescuit cu mai multe echipe, nu prinseră decât douăzeci şi patru de broaşte țestoase, anotimpul fiind prea înaintat. Totuşi, cum, ele cântăreau între două sute şi două sute cincizeci de kilograme una, situația în privința cărnii proaspete era destul de bună.

Insula Ascension are vreo şaisprezece kilometri lungime în direcția nord-vest şi sud-est şi zece în lățime. Suprafața ei este acoperită cu dealuri şi văi sterpe, majoritatea lor

[191] Marinar învățăcel. – N. T.
[192] Golf în insula Ascension. – N. T.

neavând nicio tufă sau plantă pe întinderi de mai mulți kilometri la rând; doar piatră şi cenuşă era din belşug, semn neîndoios că în timpuri îndepărtate insula a fost distrusă de un vulcan care a aruncat la suprafață uriaşe grămezi de pietre, ce formează azi dealuri. Un munte înalt la capătul sud-estic al insulei părea să fi rămas în starea lui de la început, scăpând de nimicirea generală. Solul era un fel de marnă albă ce-şi mai păstra ceva din însuşirile de fertilitate, deoarece producea un soi de porcină, laptele cucului şi un soi-două de iarbă. Cu ele se hrăneau caprele, care nu puteau fi găsite decât în această parte a insulei[193].

În timp ce se aflau în radă, un cuter din Bermuda plecase doar cu câteva zile mai înainte luând pe bord 105 broaşte țestoase, adică atât cât putea încărca; echipajul lui răpuse multe alte broaşte pe diferitele plaje nisipoase, le spintecase şi le scosese ouăle, lăsându-le hoiturile să putrezească, act neomenos şi jignitor față de cei ce ar fi venit în urma lor.

Pe această insulă se pot găsi broaşte țestoase marine din ianuarie până în iunie. Ele se prind în felul următor: oamenii se instalează pe plajă şi le pândesc când vin să-şi depună ouăle, ceea ce se întâmplă totdeauna noaptea, le răstoarnă apoi pe spate şi le lasă aşa până a doua zi când le ridică. Este un lucru neîndoios că toate țestoasele din jurul acestei insule vin aici numai pentru a-şi depune ouăle, căci nu erau decât femele printre ele; din cele pe care le prinseră, niciuna nu avea în stomac hrană demnă de amintit; semn sigur că nu mâncaseră de un timp îndelungat, se prea poate ca din pricina aceasta carnea lor să nu fi fost atât de bună ca acelora capturate pe coasta Noii Galii de sud, unde ele au şi cu ce se hrăni.

La 31 mai călătorii părăsiră insula Ascension şi se îndreptară spre miazănoapte. Le veni atunci chef să viziteze insula

[193] Insula Ascension a început între timp să fie cultivată. Un grup de marinari s-au instalat acolo de mai multă vreme. S-au clădit case şi rezervoare de apă. Golful este cercetat de corăbiile ce vin din Indiile răsăritene spre patrie, căci acolo se găsesc, într-o oarecare măsură, provizii proaspete, îndeosebi broaşte țestoase. Insula reprezintă de asemenea un loc ce întâlnire pentru corăbiile porturilor africane. – N. A.

Sfântul Matei, pentru a-i stabili poziția; dar, deoarece vântul nu le sprijini acest proiect, se îndreptară spre insula Fernando de Noronha de pe coasta braziliană pentru a-i determina longitudinea.

La 9 iunie, la amiază o zăriră la o depărtare de şase sau şapte leghe. Ea se ivea cu dealurile ei rare şi ascuțite, dintre care cel mai mare arăta ca un turn sau ca o turlă de biserică. Când sosiră în radă auziră o lovitură de tun trasă dintr-unul din forturi. După ce determinară cu repeziciune longitudinea plecară fără a mai debarca.

Da 18 iunie nu se mai îndoiră că au fost prinşi de alizeul de nord-est, deoarece aveau vreme frumoasă în afară de câteva uşoare şi întâmplătoare averse de ploaie; pe măsură ce înaintau înspre nord, vântul creştea şi bătea cu multă tărie.

La 21 iunie căpitanul Cook porunci să se fixeze alambicul la cazanul cel mai mare care cuprindea 277 de litri. Focul a fost aprins la ora patru dimineața şi pe la şase, alambicul începu să curgă. Continuară până la şase seara, obținând între timp 138 litri de apă dulce cu cheltuiala a 54 kg de cărbuni, ceea ce depăşea cu 27 kg cantitatea necesară pentru gătirea hranei echipajului corăbiei; dar consumul de combustibil nu conta la ei. La urma urmei, inovația era folositoare; căpitanul spuse totuşi că n-ar sfătui pe nimeni să se bizuie cu totul pe ea, căci dacă dispui de combustibil din belşug şi de cazane bune, poți obține în felul acesta atâta apă cât ai nevoie pentru întreținerea vieții dar nu vei izbuti, cu oricâte strădanii, să capeți destulă pentru menținerea sănătății, îndeosebi în climatele fierbinți, unde apa se caută mai mult ca oriunde[194].

Nimic demn de amintit nu se mai întâmplă până la 13 iulie când zăriră insula Fayal, una dintre Azore şi, curând după aceea insula Pico. În zorii zilei următoare navigară spre golful Fayal sau de Horta, unde ancorară la ora opt.

Singurul motiv pentru care se opriseră acolo a fost ca să-i dea prilejul lui Wales să verifice mersul ceasului pentru a

[194] În zilele noastre aparatul de distilare al lui Grant a fost introdus cu mare folos peste tot în marina regală. – N. A.

putea apoi determina cu mai multă siguranță longitudinea acelor insule. Îndată ce ancorară, căpitanul trimise un ofițer în audiență la consulul englez pentru a-i anunța sosirea sa şi pentru a-i cere încuviințarea ca Wales să efectueze observații pe țărm. Dent, care deținea pe atunci postul de consul, nu numai că obținu de la guvernator această îngăduință, dar îl şi duse pe Wales în grădina sa, într-un loc potrivit pentru instalarea instrumentelor şi îi primi pe toți călătorii de pe bord în modul cel mai mărinimos şi cu cea mai mare bucurie.

În cursul şederii lor acolo, echipajul vasului căpătă la masă carne proaspătă de vacă. Pe de altă parte încărcară pe bord vreo cincisprezece butoaie de apă.

Fayal, deşi vestit mai ales prin vinurile sale, nu produce îndeajuns pentru consumul local. Vița de vie se cultivă pe insula Pico, unde nu există o radă în vederea ancorării corăbiilor; de aceea vinul este adus de la Horta, de unde se încarcă pentru străinătate, mai ales pentru America; iată de ce a şi căpătat numele de vin de Fayal.

După ce părăsiră golful în dimineața zilei de 19 iulie, exploratorii se îndreptară spre insula Tercera a cărei lungime voiau s-o măsoare; dar apucându-i o vreme urâtă cu ceață de nepătruns şi apropiindu-se noaptea, renunțară la acest gând şi se îndreptară cu toată iuțeala spre Anglia.

La 29 iulie zăriră uscatul în apropiere de Plymouth. În dimineața următoare ancorară la Spithead şi, în aceeaşi zi, căpitanul Cook debarcă la Portsmouth de unde plecă spre Londra în tovărăşia lui Wales, Forster şi Hodges.

La 9 august, căpitanul Cook a fost înaintat la rangul de *post captain*[195], ca recunoaştere a eminentelor sale servicii şi a strălucitelor sale descoperiri.

Fiindcă timp de trei ani şi optsprezece zile cât lipsise din Anglia, în ciuda tuturor schimbărilor de climat, nu pierduse decât patru oameni, dintre care unul singur datorită bolii, poate că nu este lipsit de rost să înşirăm la încheierea acestui jurnal numeroasele cauze cărora căpitanul Cook le

[195] Comandant al unui vas cu mai mult de 20 tunuri. – N. T.

atribuie neobişnuita şi perfecta stare a sănătății de care s-a bucurat echipajul său.

Ei erau aprovizionați cu o cantitate de malț, din care făceau o infuzie şi care se dădea oamenilor îndată ce prezentau cele mai uşoare simptome de scorbut; doza administrată varia de la o jumătate până la un litru şi jumătate pe zi de om, sau cât socotea chirurgul necesar. Întrebuințat la timp, constituia fără îndoială cel mai bun leac antiscorbutic pe mare, descoperit pe atunci[196].

Varza acră pe care o aveau din belşug era o hrană vegetală sănătoasă, foarte folositoare ca antiscorbutic şi care nu se strica prin păstrare. Când se găseau în larg, fiecărui om i se servea câte o jumătate de kilogram de varză de două ori pe săptămână sau chiar mai des, dacă se credea de cuviință.

Bulionul era un alt articol din care aveau mari rezerve. 30 de grame de om (sau orice altă proporție cerută în împrejurări) se fierbea în mazăre de trei ori pe săptămână; iar dacă navigatorii se aflau în locuri unde se puteau procura legume, acestea se fierbeau cu grâu sau cu făină de ovăz pentru gustarea de dimineață, sau cu mazăre şi zarzavat pentru prânz. Chirurgul mai întrebuințase în multe cazuri şi cu succes deplin zeamă de lămâie şi de portocale.

Dar administrarea celor mai salutare articole, fie provizii, fie medicamente, se va dovedi în general, lipsită de rezultate, dacă nu va fi sprijinită de anumite rânduieli. Astfel, experiența multor ani, ca şi unele idei date căpitanului Cook de alți ofițeri luminați, îi dădură posibilitatea de a fixa un plan după care trebuiau să se conducă toți.

În afară de anumite împrejurări neobişnuite, echipajul se împărțea în trei carturi. În felul acesta marinarii nu erau atât de mult expuşi vremii ca atunci când ar fi făcut cart după cart. Ei aveau de obicei haine uscate cu care se primeneau când se întâmpla să se ude. Se foloseau mijloacele cele mai potrivite pentru păstrarea continuă a curățeniei şi căutau ca atât persoanele cât şi hamacele, aşternuturile şi veşmintele să fie mereu uscate. O grijă la fel de mare se depunea pentru

[196] Astăzi se înlocuieşte cu zeamă de lămâie, care se furnizează tuturor corăbiilor ce pornesc pe mare. – N. A.

curăţenia şi uscarea corăbiei între punţi. O dată sau de două ori pe săptămână calele erau aerisite cu ajutorul focului; iar când aceasta nu era cu putinţă, se afuma cu pulbere de puşcă amestecată cu oţet şi apă. Deseori se mai aprindea şi câte un foc într-un vas de fier pe fundul navei, ceea ce ajuta mult la purificarea aerului în părţile inferioare ale corăbiei. Nu se poate da niciodată destulă atenţie acestui lucru şi curăţeniei atât pe corabie, cât şi printre oameni; cea mai mică nepăsare dă naştere unui miros neplăcut de putregai, pe care numai focul îl poate îndepărta.

Căpitanul Cook îşi încheie relatarea celei de-a doua călătorii în jurul lumii după cum urmează:

Nu mi se cuvine mie să spun în ce măsură au fost îndeplinite sarcinile principale ale călătoriei noastre. Dacă am fi găsit continentul căutat, am fi putut satisface mai uşor curiozitatea semenilor noştri, dar sperăm că negăsindu-l, în ciuda cercetărilor noastre stăruitoare, vom lăsa mai puţin teren pentru viitoare speculaţii asupra unor lumi necunoscute ce rămân a fi explorate de aci înainte.

Oricare ar fi preţuirea pe care publicul mi-o va acorda în alte privinţe, eu închei mulţumit această relatare. Nu pretind alt merit decât acela de a-mi fi făcut datoria. Deoarece împrejurările îmi îngăduie să fac o observaţie, trebuie să spun că ceea ce am făcut noi, adică descoperirea posibilităţilor de a păstra sănătatea unui numeros echipaj navigant vreme atât de îndelungată, în asemenea diversitate de climaturi şi printre asemenea continue greutăţi şi oboseli, va face remarcabilă această călătorie şi oricare persoană binevoitoare va aprecia acest fapt, atunci când discuţiile contradictorii în jurul unui continent sudic vor înceta să mai agite minţile şi să împartă în tabere judecata filozofilor".

Vom mai adăuga numai un lucru: în cursul acestei călătorii căpitanul Cook rezolvase totuşi marea problemă a unui continent sudic, deoarece străbătuse emisfera antarctică în aşa chip, încât nu mai îngăduia în acel moment credinţa în existenţa unui continent în apele navigabile[197]. În drumul său

[197] Continent descoperit, aşa cum am arătat mai înainte, de navigatorii ruşi.

el descoperi totuşi Noua Caledonie, cea mai mare insulă din Pacificul sudic, cu excepția Noii Zelande, apoi insula Georgia precum şi o coastă necunoscută pe care a numit-o Țara Sandwich, ultima Thule a emisferei sudice, vizitând de două ori mările tropicale, el a stabilit coordonatele unor ținuturi descoperite mai de mult şi făcu alte noi descoperiri.

A TREIA EXPEDIȚIE ÎN OCEANUL PACIFIC

Întreprinsă pentru explorarea emisferei nordice, făcută în corăbiile Resolution de 462 tone şi Discovery de 300 tone în anii 1776–1780.

În urma călătoriei precedente problema referitoare la existența unui continent sudic a fost lăsată deocamdată deoparte, – dar existența unei treceri pe la nord din Atlantic în Pacific rămânea încă un obiectiv atât de însemnat pentru Anglia, încât stârnea o râvnă puternică pentru cele mai sârguitoare cercetări[198].

De mult timp planul favorit al celor mai vestiți navigatori, ca şi al învățaților timpului, era să se descopere un drum către ținuturile orientale care să fie mai scurt şi mai lesnicios decât cel de pe la Capul Bunei Speranțe. De peste două secole se căuta această trecătoare prin diferite puncte, dar niciodată încercările n-au izbutit, iar problema legăturii celor două mari oceane, Atlanticul şi Pacificul, peste țărmurile nordice ale Americii a rămas să fie rezolvată abia în timpul nostru de multiplele călătorii şi descoperiri ale lui sir Edward Parry, Ross, sir John Franklin, Collinson, M'Clure, sir Leopold M'Clintock, Dease, Simpson, Back, Richardson şi Rae – dintre care Franklin, după cum s-a dovedit fără putință de îndoială, a fost *primul* descoperitor al trecătorii nord-vestice.

Este evident că pentru ducerea la bun sfârşit a unei astfel de întreprinderi se cereau în primul rând îndemânare, stăruință şi capacitate. Deşi toată lumea socotea că cel mai

[198] Este vorba de odinioară faimosul North-West Passage. – N. T.

nimerit ar fi căpitanul Cook, nimeni nu cuteza să-i facă propuneri în această privință. Atât de multe şi felurite fuseseră serviciile pe care le adusese patriei, muncile susținute şi primejdiile înfruntate de el, încât cu toții socoteau că ar fi un lucru nechibzuit să-l îndemne să se avânte în noi primejdii.

Ca o dovadă de cinstire a meritelor şi cunoştințelor lui, luară totuşi hotărârea să-i ceară părerea cu privire la alegerea persoanei celei mai potrivite căreia să i se încredințeze conducerea expediției; pentru a lua o hotărâre în această chestiune, au fost invitate cele mai de seamă personalități navale, iar odată cu ele şi căpitanul Cook, în casa lordului Sandwich, care prezida pe atunci Consiliul Amiralității.

În timp ce se discuta despre acest subiect, mintea lui Cook se aprindea în fața măreției proiectului şi a urmărilor pe care le-ar fi avut probabil reuşita. De aceea se ridică deodată şi, cuprins de un avânt de nedescris, îşi oferi serviciile pentru organizarea acestor importante obiective. Nicio propunere nu ar fi fost primită cu mai multă plăcere, iar comanda expediției i-a fost pe loc încredințată[199].

[199] El îşi oferă formal serviciile prin următoarea scrisoare:

Biroul Amiralității, 10 februarie 1776

Domnule,

Aflând că senioriile lor au poruncit să se pregătească două corăbii în vederea unei noi călătorii de descoperiri în Oceanul Pacific, – şi deoarece senioriile lor, când au binevoit să mă numească la spitalul Greenwich, au binevoit de asemenea să-mi spună că acceptarea acestui post nu va prejudicia asupra vreunei oferte ulterioare a serviciilor mele, îmi iau îngăduința de a mă pune la dispoziția Amiralității, dacă lorzii mă socotesc potrivit pentru a comanda proiectata călătorie amintită mai sus; în cazul când vor binevoi să-mi accepte oferta, mă bizui pe faptul că, la întoarcerea mea, mă vor repune în funcția de căpitan la spital, sau îmi vor da o altă dovadă de favoare, după ce vor fi examinat serviciile mele din trecut.

Sunt, domnule, prea plecatul dv. servitor

James Cook

Odată stabilit acest prim pas, se trecu la cercetarea temeinică a planului exact al expediției. Toți cei ce navigasem cândva în jurul pământului se întorseseră pe la Capul Bunei Speranțe; căpitanului Cook i se dădu anevoioasa însărcinare de a încerca să treacă prin acelaşi loc, îndreptându-se însă către ținuturile situate la cele mai nordice latitudini dintre Asia şi America, acest plan a fost desigur adoptat în urma propriilor sale sugestii. Primise instrucțiuni să meargă spre Oceanul Pacific şi să treacă deasupra tropicului sudic prin îngrămădirea de insule vizitate în călătoria precedentă; iar de acolo, dacă îi va fi cu putință, să navigheze de-a lungul coastei nordice a Americii până când va izbuti să descopere o trecere către Oceanul Atlantic, căci nu se ştia încă nimic pe atunci în legătură cu aceasta.

Pentru a da mai mult imbold înfăptuirii unui proiect atât de măreț se adăugară, pe lângă îndatoririle de serviciu, şi motive de interes. Un act al parlamentului, votat în 1745 şi oferind o recompensă de 20 000 lire sterline acelui ce ar descoperi o trecere prin golful Hudson, a fost lărgit şi i s-a precizat tema. După noua redactare orice corabie care ar găsi şi ar naviga prin vreo trecătoare marină între Oceanul Atlantic şi Pacific, în orice direcție şi pe orice paralelă a emisferei nordice, la nord de 52° latitudine[200], urma să fie răsplătită pentru această descoperire cu suma de 20 000 lire sterline.

Resolution şi *Discovery* au fost vasele destinate expediției. Comanda celui dintâi a preluat-o căpitanul Cook, iar a celui de-al doilea vas căpitanul Clerke, care fusese locotenent secund în călătoria precedentă. Echipajul de marinari şi ofițeri atribuit fiecăreia din corăbii era aproape acelaşi ca şi înainte. Iată lista principalilor ofițeri:

RESOLUTION

Lui George Jackson, Esq.

Arhivele Amiralității. – (N. A.)

[200] Latitudinea nordică de 52° trece puțin mai la miazănoapte de hotarul dintre Statele Unite ale Americii şi Canada. – N. T.

John Gore, James King, John Williamson, locotenenți.
William Bligh, *master.*
William Anderson, chirurg,
Molesworth Phillips, locotenent din marina militară.

DISCOVERY

James Burney, John Rickman, locotenenți.
Thomas Edgar, *master.*
John Law, chirurg.

Echiparea şi pregătirea corăbiilor a durat mai multe luni, deoarece s-a lucrat cu atenție şi grijă, pentru a se asigura apărarea sănătății marinarilor, fapt care contribuia la asigurarea reuşitei expediției. Iar pentru ca locuitorii din Otaheite şi din alte insule ale Pacificului de sud unde englezii fuseseră primiți cu atâta prietenie să poată trage folos de pe urma călătoriei, s-a hotărât să se ia pe bord pentru acele țări animale europene dintre cele mai folositoare. Pe lângă acestea, căpitanul Cook a fost aprovizionat cu o cantitate de semințe de legume, iar Consiliul Amiralității a adăugat diferite articole de comerț care să ajute la înjghebarea unor relații prieteneşti cu indigenii şi sări atragă să stabilească legături comerciale cu englezii.

Omai, despre care s-a pomenit în descrierea călătoriei precedente, urma să fie dus îndărăt în țara sa natală. El îşi părăsea prietenii din Londra cu părere de rău şi cu mulțumire în acelaşi timp. Când îşi amintea de bunătatea ce i se arătase, nu-şi putea stăpâni lacrimile; dar apoi gândul plăcut că îşi va revedea vechile cunoştințe făcea repede să-i scapere ochii de bucurie.

Jurnalul original al călătoriei din care s-a extras această relatare istorică este scris de mâna căpitanului Cook până în ziua în care a pierit lăsând în urma lui atât de mult regret; relatarea o fost continuată de căpitanul King, care a publicat întregul manuscris; noi am preferat însă să prezentăm istorisirea la aceeaşi persoană, adăugând unele observații ocazionale, a căror oportunitate şi rost vor fi apreciate de cititorii noştri. Parte din descrierile generale aparțin docto-

rului Anderson, chirurgul navei *Resolution*, un om de o deosebită capacitate; însuşi căpitanul Cook s-a simţit mult îndatorat faţă de talentele acestuia şi pentru contribuţia lui la descrierea numeroaselor amănunte interesante ale călătoriei.

Vânturile potrivnice precum şi alte împrejurări au întârziat până la 14 iulie 1776 plecarea din Canal a corăbiilor. Pe bordul amândurora se aflau o sută nouăzeci şi două de persoane inclusiv ofiţerii. „Nimic de seamă nu s-a întâmplat – scrie căpitanul Cook – până la 1 august, când am sosit în dreptul insulei Teneriffe, una din insulele Canare, unde au debarcat mai mulţi dintre noi. Se zice că locuitorii originari de acolo nu mai există ca popor distinct, din unirea lor cu spaniolii a rezultat o rasă de oameni puternici şi musculoşi care s-au răspândit pe toate insulele".

La 4 august am ridicat ancora şi am continuat călătoria. În seara zilei de 10 august, la ora nouă, apăru înspre miazăzi insula Bonavista; ea se găsea la o distanţă de vreo leghe, deşi noi ne credeam mult mai departe în acel moment, lucru ce se dovedi greşit. Căci, după ce ţinurăm spre răsărit până la ora douăsprezece, pentru a ocoli stâncile submarine aflate cam la o leghe de capătul sud-estic al insulei, ne trezirăm deodată chiar lângă ele şi le dublarăm foarte îndeaproape. Timp de câteva clipe situaţia noastră a fost dintre cele mai îngrijorătoare. Am preferat să nu mai sondez, deoarece aceasta ar fi agravat pericolul în loc să-l micşoreze.

Cu câteva zile înainte de 6 octombrie am văzul albatroşi, bibilici şi petreli, iar acum văzurăm trei pinguini, ceea ce ne îndemnă să sondăm; însă nu dădurăm de fund nici cu o saulă[201] de două sute şaptezeci de metri.

La 8 octombrie, seara, una din păsările pe care mateloţii le numesc „nebuni"[202], oprindu-se pe catarg, a fost prinsă.

La 18 octombrie, ajungând la Capul Bunei Speranţe, am găsit în golf două corăbii franceze din Indiile Răsăritene, una venind din patrie şi alta îndreptându-se către ea. Cu vreo două-trei zile înainte de venirea noastră, o altă corabie de

[201] Parâmă subţire de cel mult 20 mm diametru. – N. T.

[202] Palmipede din ordinul *Sula,* cunoscute prin prostia lor. – N. T.

aceeaşi naţionalitate, care se întorcea în patrie, se rupsese din parâme şi fusese împinsă de la ţărm la capătul golfului, unde s-a scufundat. Echipajul a fost salvat, dar cea mai mare parte a încărcăturii a împărtăşit soarta vasului.

După salutul de rigoare am coborât pe uscat, însoţit de câţiva dintre ofiţerii mei şi m-am dus în audienţă la guvernator, la locţiitorul său, la intendentul fiscal şi la comandantul trupelor. Aceştia m-au primit cu cea mai mare amabilitate; guvernatorul, mai ales, mi-a făgăduit tot sprijinul pe care mi-l putea da. Totodată am căpătat de la el încuviinţarea de a ne instala observatorul, de a înălţa corturi pentru pânzari şi dulgheri şi de a aduce vitele la păscut pe ţărm, lângă tabăra noastră. Înainte de a mă înapoia pe bord am poruncit ca bucătăria echipajului să fie aprovizionată zilnic cu pâine caldă, carne proaspătă şi verdeţuri.

Nimic deosebit nu s-a întâmplat până în seara de 31 octombrie când a început să sufle dinspre sud-est un vânt deosebit de puternic, care a continuat vreme de trei zile; în tot acest timp orice comunicaţie între corabie şi ţărm a fost întreruptă. *Resolution* a fost singura navă din golf care a suportat furtuna fără să are fundul cu ancorele. Efectele vijeliei le-am simţit de altfel şi pe ţărm, căci corturile şi observatorul au fost răvăşite, iar cvadrantul nostru astronomic a scăpat ca prin minune de distrugere. Furtuna a încetat la 3 noiembrie.

Nava *Discovery,* reţinută câteva zile la Plymouth, nu sosi aici decât la 10 noiembrie. Căpitanul Clerke mă înştiinţă că ridicase pânzele din Plymouth la 1 august şi că ar fi trebuit să fie lângă noi de o săptămână, dacă recenta furtună n-ar fi aruncat-o în larg. Făcuse cu şapte zile mai mult decât noi până aici. Avusese nenorocirea să piardă un marinar ce căzuse peste bord; n-a mai fost niciun caz mortal printre oamenii, care acum erau teferi şi sănătoşi.

În timp ce corăbiile se pregăteau de plecare, câţiva dintre ofiţerii noştri au făcut o excursie în ţinutul învecinat. Iată cum a relatat doctorul Anderson, chirurgul meu, care făcuse parte din grup, întâmplările prin care au trecut.

La 16 noiembrie, înainte de prânz, am plecat într-o căruţă

împreună cu încă cinci oameni, pentru a vedea câteva locuri din ținut. Am străbătut vasta câmpie de la răsărit de oraş, formată numai din nisip alb, cum e cel ce se găseşte în mod obişnuit pe plajă şi unde cresc numai ciulini şi alte plante mici de diverse soiuri. La cinci după-amiază am trecut pe lângă un mare conac al unei ferme, înconjurat de ogoare de grâu şi podgorii, aşezate dincolo de câmpie, la poalele unor dealuri joase, acolo unde solul începe să merite să fie cultivat. Între orele şase şi şapte am ajuns la Stellen Bosch, colonia care, ca însemnătate, urmează imediat după cea a Capului.

Satul nu e format din mai mult de treizeci de case, este aşezat la poalele unui şir de munți înalți, la peste treizeci şi şase de kilometri spre răsărit de Capetown. Casele sunt frumuşele şi datorită unui pârău ce curge în apropiere şi câtorva stejari mari plantați încă de la înființarea coloniei, apare un peisaj rural în plin deşert. Viile şi livezile, prin aspectul lor înfloritor, dovedesc că pământul este foarte roditor; se prea poate ca şi clima să contribuie la aceasta, deoarece aerul de aici are o prospețime neobişnuită.

Am petrecut ziua următoare căutând plante şi insecte, dar n-am prea avut succes. În acest anotimp se găsesc puține plante înflorite pe aici, iar insectele sunt şi ele rare. Am cercetat solul în mai multe locuri şi am constatat că este alcătuit dintr-o argilă gălbuie amestecată cu destul de mult nisip.

Am părăsit Stellen Bosch a doua zi dimineața, îndreptându-ne spre casa pe lângă care trecusem sâmbătă. Proprietarul, domnul Cleoder, ne invitase să-l vizităm. El ne-a ospătat cum nu se poate mai bine. Ne-a primit cu muzică, iar orchestra a continuat să cânte în tot timpul cât am luat masa, ceea ce, ținând seama de aşezarea locului, poate fi socotit ca un lucru foarte distins. Gazda ne-a arătat cramele, livezile şi podgoriile; toate acestea ne-au trezit dorința de a afla cum sunt în stare aceşti oameni sârguincioşi să creeze un asemenea belşug într-un loc unde, cred, că niciun alt popor european n-ar fi încercat să se aciueze.

După-amiază am străbătut ținutul şi am văzut în trecere câteva plantații, dintre care una părea foarte întinsă şi era

întocmită după un gust diferit de toate celelalte. Pe seară am ajuns la o fermă numită „Perla”, prima din regiunea cultivată. Tot atunci a apărut în depărtare cea de a treia colonie, Drakenstein, care se află la poalele dealurilor înalte pomenite mai sus şi care cuprinde mai multe ferme sau plantații, nu prea mari.

În dimineața zilei de 20 noiembrie am părăsit „Perla”, întorcându-ne pe un alt drum, am străbătut un ținut în întregime necultivat, până ce am ajuns la Tyger Hills, unde am dat de nişte lanuri de grâu care arătau destul de mediocru. La prânz ne-am oprit într-o vâlcea ca să ne înviorăm, dar, în timp ce ne plimbam pe acolo, ne-a exasperat marele număr de țânțari sau muşte de nisip, primele pe care le-am văzut în această țară.

Aici căpitanul Cook şi-a mărit stocul inițial de animale vii, cumpărând doi tauri tineri, două juninci, doi armăsari tineri, două iepe, doi berbeci, mai multe oi şi capre, precum şi iepuri şi găini. Erau destinate Noii Zelande, insulei Otaheite şi insulelor vecine, ca şi tuturor locurilor pe care avea să le întâlnească în cursul călătoriei şi unde condițiile ar fi fost prielnice pentru lăsarea acestor animale spre folosul posterității.

Iată asupra acestui subiect un extras din scrisoarea căpitanului Cook:

Capul Bunei Speranțe, 28 noiembrie 1776

Acum sunt gata să ies în larg cu cel dintâi vânt, căci am încărcat corăbiile cu provizii şi am mărit destul stocul de vietăți de pe bordul navei *Resolution,* stoc hărăzit insulei Otaheite. În scopul de a servi posteritatea îmi iau libertatea de a lăsa cele câteva animale de prisos pe meleagurile pe care, eventual, mă voi opri înainte de Otaheite. Sper că voi căpăta pentru aceasta încuviințarea lorzilor şi că senioriile lor vor dispune să se onoreze în favoarea domnului Christoffel Brand polița pe care mi-am îngăduit s-o semnez la această dată în valoare de două sute paisprezece lire sterline zece şilingi şi şase pence. Tot ceea ce am cumpărat mi-a fost necesar pentru achiziționarea şi îngrijirea stocului de vietăți, întreținerea lui Omai şi acoperirea cheltuielilor

domnului Weber, după cum rezultă şi din documentele alăturate. Un tabel al acestor cumpărături, făcut la Santa Cruz pe insula Teneriffe, l-am încredinţat domnului Brand din localitate, spre a fi înaintat Amiralităţii cu primul prilej[203].

După ce-i dădu căpitanului Clerke o copie a instrucţiunilor sale şi un ordin cuprinzând directive cu privire la ceea ce avea de făcut în cazul unei eventuale despărţiri, se urcară pe bord în dimineaţa de 30 noiembrie, iar la cinci după-amiază ridicară ancora şi ieşiră în largul golfului.

Am luat direcţia sud-est, ajutaţi dinspre apus de un vânt extrem de puternic; marea zbuciumată, care zguduia nespus de tare corabia, ne dădea mult de furcă cu vitele de pe bord. Cu toată grija noastră au murit mai multe capre şi un număr şi mai mare de ţapi, precum şi câteva oi. Nenorocirea se datora în mare parte frigului pe care am început să-l simţim binişor.

Nu s-a mai întâmplat nimic de seamă de la 5 decembrie până la 26 ianuarie când sosiră în *Ţara Van Diemen*[204]*;* de îndată ce ancorară în *Adventure Bay*[205]*,* căpitanul Cook porunci să se coboare bărcile. Într-una merse el însuşi în căutarea celui mai nimerit loc pentru aprovizionare; iar căpitanul Clerke plecă în barca lui, urmărind acelaşi scop.

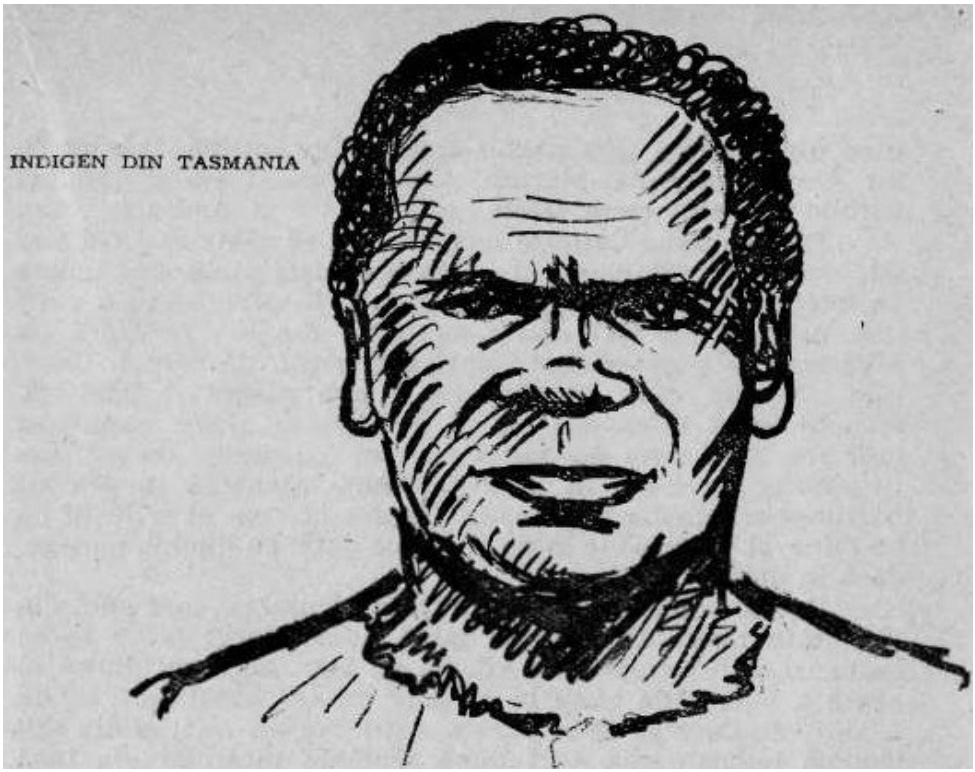
În zorii dimineţii următoare – spune căpitanul Cook – l-am trimis în partea răsăriteană a golfului pe locotenentul King cu două grupuri, unul după lemne, iar celălalt după iarbă, toţi protejaţi de soldaţi. Căci, cu toate că încă nu apăruse niciun băştinaş, nu încăpea vreo îndoială că se aflau câţiva în vecinătatea noastră. Am trimis de asemenea şalupa după apă; iar apoi am vizitat eu însumi toate aceste grupuri. Pe seară am aruncat năvodul în capătul golfului şi, dintr-o singură dată, am prins o mare cantitate de peşte. Cei mai mulţi făceau parte din specia cunoscută de marinari sub numele de peşte-elefant.

---

[203] *Arhivele Amiralităţii, Whitehall.* – N. A.

[204] Tasmania, insulă din sudul Australiei. – N. T.

[205] Golful Aventurii. – N. T.

INDIGEN DIN TASMANIA

În după-amiaza zilei următoare, aflându-ne în locul unde se tăiau lemnele, am fost plăcut surprinşi de vizita Unor băştinaşi – opt bărbaţi şi un băiat. Se apropiaseră de noi dinspre pădure, fără a arăta vreo urmă de teamă, căci nu aveau nicio armă asupra lor, în afara unui ciomag cam de şaizeci de centimetri lungime, ascuţit la un capăt, pe care unul din ei îl ţinea în mână.

Erau de statură obişnuită, dar cam firavi. Pielea le era neagră; la fel şi părul, care mai era şi lânos ca al oricărui băştinaş din Guineea; dar nu se remarcau nici prin buze prea groase, nici prin nasuri turtite. Dimpotrivă, trăsăturile lor erau destul de plăcute. Cei mai mulţi aveau părul şi bărbile, iar alţii chiar feţele, mânjite cu o unsoare roşie.

Primiră toate darurile noastre fără să arate nici cel mai mic semn de mulţumire. Li se dăduse nişte pâine, dar îndată ce înţeleseră că era ceva de mâncat, o înapoiară sau o zvârliră, neîncercând nici măcar să guste din ea. Refuzară de

asemenea şi peştii-elefant, cruzi sau gătiți, pe care îi oferirăm. De-abia când le dădurăm câteva păsări, le păstrară, făcându-ne să înțelegem că se prăpădeau după asemenea mâncare. Adusesem doi porci pe țărm cu gândul de a-i lăsa în pădure. În clipa în care animalele ajunseră în dreptul băştinaşilor aceştia le prinseră de urechi cum ar fi făcut cu un câine şi vrură să le ia de acolo pe dată, cu gândul, pare-se, de a le ucide.

Dorind să cunosc întrebuințarea bățului pe care unul din vizitatorii noştri îl purta în mână, le-am făcut semn să-mi arate la ce le servea; am izbutit pe loc, căci unul dintre ei aşează o bucată de lemn ca țintă şi aruncă bățul spre ea de la distanța de vreo douăzeci de metri. Nu am avut motiv să-i lăudăm îndemânarea, căci după repetate încercări era încă foarte departe de obiectiv. Atunci Omai, spre a-i face să-şi dea seama cât de superioare erau armele noastre față de ale lor, trase cu puşca în țintă, ceea ce îi sperie într-atât încât, în ciuda tuturor spuselor şi faptelor noastre, dispărură într-o clipită în pădure.

Astfel se termină prima noastră întrevedere cu băştinaşii. Îndată după retragerea lor am hotărât ca cei doi porci – vier şi scroafă – să fie duşi la vreo doi kilometri înăuntrul pădurii, spre capătul golfului. Acolo au fost lăsați pe malul unui pârău cu apă potabilă. Un tăuraş şi o vacă, precum şi câteva oi şi capre fuseseră de asemenea hărăzite la început Țării Van Diemen, ca un dar suplimentar. Dar m-am răzgândit curând, fiind convins că indigenii nu erau în stare să înțeleagă planurile mele de a le îmbogăți țara şi le-ar fi nimicit.

În dimineața zilei de 29 ianuarie am avut calm plat, care s-a menținut toată ziua şi ne-a împiedicat efectiv să plecăm. Am trimis de aceea spre capul estic al golfului un grup de oameni după iarbă şi un altul după lemne, eu, personal însoțindu-i pe cei din urmă. Observasem în aceeaşi dimineață mai mulți localnici ce țopăiau de-a lungul țărmului, ceea ce ne asigură că, deşi spaima îi făcuseră să ne părăsească atât de neaşteptat în ajun, înțeleseseră totuşi că nu le purtam vreun gând rău şi erau deci dornici să reia

legăturile cu noi. Firește că vroiam să fiu și eu de față cu acest prilej.

Nu debarcasem de prea mult timp, că se și înfățișară vreo douăzeci de bărbați și băieți, fără a arăta nici cea mai slabă urmă de teamă sau de neîncredere. Unul dintre ei era schilod și se distingea atât prin cocoașa din spinare cât și prin caraghioslâcul gesturilor precum și prin umorul aparent al cuvântărilor, pe care parcă-i plăcea să le țină pentru a ne înveseli. Limba lui îmi păru diferită de cea vorbită de locuitorii întâlniți în prima mea călătorie prin părțile mai nordice ale acestei țări, dar faptul nu este de mirare, de vreme ce indigenii pe care îi vedeam acum și cei pe care îi vizitasem atunci se deosebesc și în multe alte privințe.

Unii din cei de față purtau în jurul gâtului trei-patru colane subțiri, făcute din blana vreunui animal, iar alții își legau în jurul gleznelor o fâșie îngustă de piele de cangur. Am dat fiecăruia câte un șirag de mărgele și o medalie, pe care cred că le-au primit cu oarecare plăcere. După cât se părea nu cunoșteau valoarea fierului și nici a sculelor de fier. Nu știau nici cum să întrebuințeze cârligele de undiță, dacă judecăm după felul în care s-au uitat la unul pe care li l-am arătat – deși cu siguranță că obțin o bună parte din hrana lor din pescuit. Totuși n-am văzut nicio ambarcație cu care să fi putut ieși pe apă. Locuințele lor erau niște mici adăposturi sau bordeie clădite din nuiele și acoperite cu scoarță de copac.

După ce am stat vreo oră cu grupul tăietorilor de lemne și cu indigenii, am trecut la cei ce coseau iarba. Când bărcile au fost încărcate, m-am înapoiat pe bord pentru masă; după puțin timp a sosit și locotenentul King.

Am aflat de la el că îndată după plecarea mea de pe țărm se iviseră mai multe femei și copii. Femeile aveau câte o piele de cangur legată peste umeri și în jurul mijlocului. Dar pieile acelea foloseau după cât se părea, numai ca să le ajute să-și poarte copiii în spinare, căci nu le acopereau trupurile care, de fapt, erau tot atât de goale ca și ale bărbaților, la fel de negre și tatuate în același chip. Se deosebeau totuși de bărbați prin părul lor care, deși de aceeași culoare, era în

întregime tuns, la unele, iar la altele acoperea doar o parte a craniului, pe când restul femeilor aveau tot creştetul capului ras, cu un singur cerc de păr crescut împrejur. Mulți dintre copii aveau trăsături gingaşe şi păreau frumoşi; dar, în privința femeilor, îndeosebi a celor de vârstă mai înaintată, constatările marinarilor au fost mai puțin favorabile.

Singurul animal patruped pe care l-am prins a fost un fel de opossum, mare cât doi şobolani. Spinarea lui era de o culoare întunecată, cu pete cafenii sau ruginii, iar pântecele albicios. Cam o treime din coadă, în partea dinspre vârf, era albă şi lipsită de păr pe dedesubt. Animalul se agață probabil de ramurile copacilor şi se cațără pe ei cu ajutorul cozii şi se hrăneşte cu boabe. Cangurul întâlnit mai înspre miazănoapte, în Noua Olandă[206], trăieşte fără îndoială şi pe aici, de vreme ce indigenii pe care i-am văzut purtau bucăți din pielea lui; iar noi am, zărit în mai multe rânduri un animal care fugea din tufişuri pe când umblam prin pădure şi care, după mărime, deşi n-am izbutit să-l vedem destul de bine, nu putea fi decât cangur.

Trăiesc acolo mai multe specii de păsări, dar toate sunt atât de rare şi de sperioase încât nu încape îndoială că le hărțuie băştinaşii, care poate că se şi hrănesc cu ele. Spețele principale din păduri sunt şoimii mari cafenii sau vulturii, ciorile asemănătoare cu cele din Anglia, papagalii gălbui şi porumbeii mari. Mai există de asemenea trei sau patru feluri de păsări mici, dintre care una asemănătoare sturzului. Pe țărm se aflau mai mulți pescăruşi, albatroşi, câteva rândunele negre de mare şi un frumos fluierar de culoarea pietrei, cu un fel de glugă neagră. Pe lângă lacul din spatele plajei s-au văzut câteva rațe sălbatice, cormoranii crestați obişnuiau să se aşeze pe copacii înalți fără frunză[207] din apropierea țărmului".

Produsele mării erau mult mai îmbelşugate şi cel puțin tot atât de felurite ca şi cele ale uscatului. Peştii-elefanți sau *pejegallo,* menționați în *Călătoria* lui Frezier, erau cei mai numeroşi; deşi inferiori multor altor peşti, ei constituie o

[206] Australia. – N. T.

[207] Desigur eucalipți. – N. T.

mâncare foarte gustoasă. Mai puțini în cantitate dar superiori în calitate față de peştii-elefanți erau unii pe care niciunul dintre noi nu îşi aminteşte să-i mai fi văzut. Ei semănau şi cu peştii rotunzi şi cu cei plați; aveau ochii foarte apropiați, partea anterioară a corpului mult turtită sau teşită, iar restul trupului rotunjit. Culoarea lor era cafenie-nisipie, cu pete ruginii pe spinare şi pe burtă. După cantitatea de noroi cu care sunt totdeauna acoperiți, se pare că trăiesc pe fund ca peştii plați. Pe stânci se găsesc din belşug scoici şi alte câteva moluşte.

Se mai pot vedea foarte numeroase stele de mare, puține anatife mici şi uriaşe cantități de bureți, dintre care un soi nu prea răspândit, aruncat pe țărm de valuri şi care are un țesut foarte delicat.

Insectele, deşi rare, sunt foarte variate. Printre ele se află lăcuste, fluturi şi mai multe soiuri de molii mărunte, fin vărgate; apoi două feluri de libelule, tăuni, muşte de cămile, mai multe soiuri de păianjeni şi scorpioni, dar aceştia din urmă destul de mari. Cei mai supărători, dar din fericire nu prea numeroşi, sunt țânțarii, precum şi nişte furnici negre, ale căror muşcături provoacă dureri aproape de nesuportat, însă trecătoare.

Locuitorii pe care i-am întâlnit acolo nu prea aveau o înfățişare fioroasă sau sălbatică, ca alți oameni în starea lor; păreau, dimpotrivă, blânzi şi veseli, încrezători şi neinvidioşi față de străini. Aceasta se datoreşte şi faptului că nu prea au ce pierde şi nici de ce să se îngrijoreze. În privința activității lor personale sau a iscusinței nu putem spune mare lucru. Ei nu se arată prea muncitori; cât despre iscusință dau dovadă, pe cât se vede, într-o măsură chiar mai mică decât locuitorii sălbatici ai Țării de Foc, care nu pot nici măcar să născocească ceva cu care să se apere de asprimea climatului, deşi au la îndemână tot ce le trebuie pentru aceasta. Pielea celor de aici este de un negru mat, nu chiar atât de închisă ca a negrilor africani. Părul lor, pe de-a-ntregul lânos, e lipit în şuvițe sau despărțit în mici porțiuni ca al hotentoților, din cauză că folosesc un fel de grăsime amestecată cu vopsea sau ocru roşu, cu care îşi năclăiesc din plin capetele; poartă

bărbi lungi, la fel de năclăite cu vopsea ca şi părul de pe cap[208].

În ziua de 30 ianuarie, la ora opt dimineaţa, iscându-se o briză uşoară din apus, am ridicat ancora şi am ieşit din Adventure Bay în larg. Am urmat drumul nostru spre răsărit fără a întâlni ceva demn de amintit până în noaptea de 6 spre 7 februarie, când un marinar aparţinând navei *Discovery,* a căzut peste bord şi n-a mai putut fi găsit.

La 12 februarie, la patru după-amiază, se ivi pământul Noii Zelande şi, curând după aceea, ancorarăm în strâmtoarea Reginei Charlotte. Aici se apropiară de corăbii mai multe pirogi pline cu băştinaşi, dar foarte puţini au vrut să se încumete pe bord, ceea ce părea cu atât mai de neînţeles cu cât le eram bine cunoscut tuturor. Se afla printre ei mai ales unul, faţă de care arătasem o deosebită bunătate în tot cursul ultimei mele şederi aici. Acum totuşi, nici dovezile de prietenie, nici darurile nu-l putură îndupleca să urce pe corabie. Nu ne-am putut explica această sfială decât presupunând că se temeau să nu debarcăm ca să răzbunăm moartea oamenilor căpitanului Furneaux.

La 13 februarie am înălţat două corturi, câte unul de fiecare corabie, în locul unde fuseseră odinioară. Între timp am instalat şi observatoarele, iar King şi Bayly îşi începură îndată operaţiile.

În tot cursul zilei veniră numeroase familii din diferite părţi ale coastei şi se aciuară aproape de noi; în jurul nostru nu mai exista niciun singur loc destul de încăpător pentru o colibă care să nu fi fost ocupat de ei; doar porţiunea unde aşezasem mica noastră tabără rămăsese liberă.

Uşurinţa cu care îşi clădesc colibele este uimitoare. Am văzut vreo douăzeci ce se ridicară pe o bucată de teren care cu o oră mai înainte era acoperită de tufişuri şi buruieni. Aduc de obicei o parte din materiale cu ei, iar restul îl găsesc primprejur. Am fost de faţă când un număr de indigeni au

[208] Aborigenii Tasmaniei – cum se numeşte acum această ţară – au dispărut aproape cu totul. La ultimul recensământ (31 decembrie 1858) mai existau doar 14 inşi (5 bărbaţi şi 9 femei) la o populaţie totală de 84 102 oameni exclusiv militarii. – N. A.

debarcat şi şi-au durat un astfel de cătun.

În afară de localnicii care îşi aleseseră reşedința alături de noi, mai eram vizitați ocazional şi de alții, ale căror sălaşuri nu erau prea depărtate, precum şi de unii ce trăiau la mai mare distanță. Ca articole de comerț ne ofereau curiozități, peşte şi femei. Primele două articole erau căutate, cele din urmă însă nu. Marinarii prinseseră un fel de dezgust față de aceşti oameni, fie că nu voiau, fie că se temeau să se amestece cu ei; urmarea a fost că nu am mai avut niciun caz de părăsire a cantonamentului în favoarea locuințelor băştinaşilor.

Printre oaspeții noştri întâmplători era o căpetenie numită Cahura care, după cum aflasem, fusese în fruntea cetei ce omorâse pe oamenii căpitanului Furneaux; el însuşi îl ucisese pe Rowe, ofițerul care comanda echipa. Trebuie să menționez, pentru cunoaşterea caracterului lui Cahura, că după cele auzite de la mulți dintre conaționalii săi, el părea că este mai mult temut decât iubit de ei. Nemulțumindu-se numai să-mi spună că era un om foarte rău, un indigen îmi ceru chiar foarte stăruitor să-l ucid; şi cred că a fost destul de uimit că nu i-am dat ascultare căci, după concepția lor despre dreptate, acesta ar fi fost singurul lucru bun de făcut. Dar dacă aş fi urmat sfatul tuturor celor ce se pretindeau a fi prietenii noştri ar fi trebuit să stârpesc întreaga rasă, deoarece rând pe rând populația fiecărui cătun sau sat îmi cerea să nimicesc pe ceilalți.

La 16 februarie, în revărsatul zorilor, am pornit cu o ceată de oameni în cinci bărci să adun nutreț pentru vite. Eram însoțit de căpitanul Clerke şi de mai mulți ofițeri, Omai şi doi indigeni. Am înaintat cam trei leghe pe strâmtoare în sus şi am debarcat în partea răsăriteană a unui lac unde mai fusesem altădată. Acolo am cosit atâta iarbă, încât am încărcat zdravăn cele două şalupe.

La întoarcere, în josul strâmtorii, ne-am oprit la Grass Cove, memorabilul loc unde au fost măcelăriți marinarii căpitanului Furneaux. În timp ce ne aflam acolo, curiozitatea ne împinse să cercetăm împrejurările în care şi-au găsit tristul lor sfârşit compatrioții noştri şi în acest scop îl folo-

sirăm pe Omai ca interpret. Indigenii de față răspunseră fără şovăială, la toate întrebările în legătură cu acest subiect, ca nişte oameni care nu au de ce să se teamă că vor fi pedepsiți pentru o crimă de care nu se simțeau vinovați. Căci noi ştiam că niciunul dintre ei nu fusese amestecat în acea nenorocită întâmplare. Ei ne povestiră că, în timp ce ai noştri stăteau la masă, înconjurați de mai mulți băştinaşi, unii dintre aceştia au furat sau au înhățat nişte pâine şi câțiva peşti, fapt pentru care au fost bătuți. De necaz că au fost pedepsiți, au provocat o încăierare şi doi neo-zelandezi au fost împuşcați pe loc de singurele două focuri de puşcă ce au fost trase, căci înainte ca englezii să aibă timpul să mai tragă un foc, sau să reîncarce puştile, indigenii s-au năpustit asupra lor; i-au biruit cu greutatea numărului şi i-au nimicit.

Am stat acolo până pe seară când, după ce am încărcat celelalte bărci cu iarbă, țelină şi iarbă antiscorbutică, ne-am îmbarcat pentru a ne înapoia pe corăbii, unde câteva din bărcile noastre nu au ajuns decât la ora unu după miezul nopții; şi călătorii din ele au avut norocul să urce pe bord la timp, căci după aceea s-a stârnit o adevărată furtună. Pe seară vijelia s-a mai potolit şi vântul, mutându-se spre răsărit, aduse vreme frumoasă".

Între timp, mai mult de două treimi din populația strâmtorii îşi aşezaseră sălaşele împrejurul nostru. Urcau zilnic în mare număr pe corăbii, în vreme ce marinarii noştri topeau nişte grăsime de focă. Nu cred că vreun groenlandez[209] să fi fost cândva mai ahtiat după untură de peşte decât păreau a fi prietenii noştri de aici. Ei se delectau chiar cu lingerea tingirii; o singură picătură din acea urât mirositoare untură topită avea în ochii lor valoarea unui straşnic ospăț.

Deoarece strânsesem pe bord atâta fân şi iarbă cât să ajungă vitelor până la sosirea în Otaheite – şi completasem şi proviziile de lemne şi apă ale ambelor corăbii, ridicarăm ancora la 24 februarie şi ieşirăm din golfuleț.

În timp ce desfăceam parâmele şi înălțăm pânzele, mulți

[209] Cunoscuți prin cantitățile enorme de grăsime pe care le consumă. – N. T.

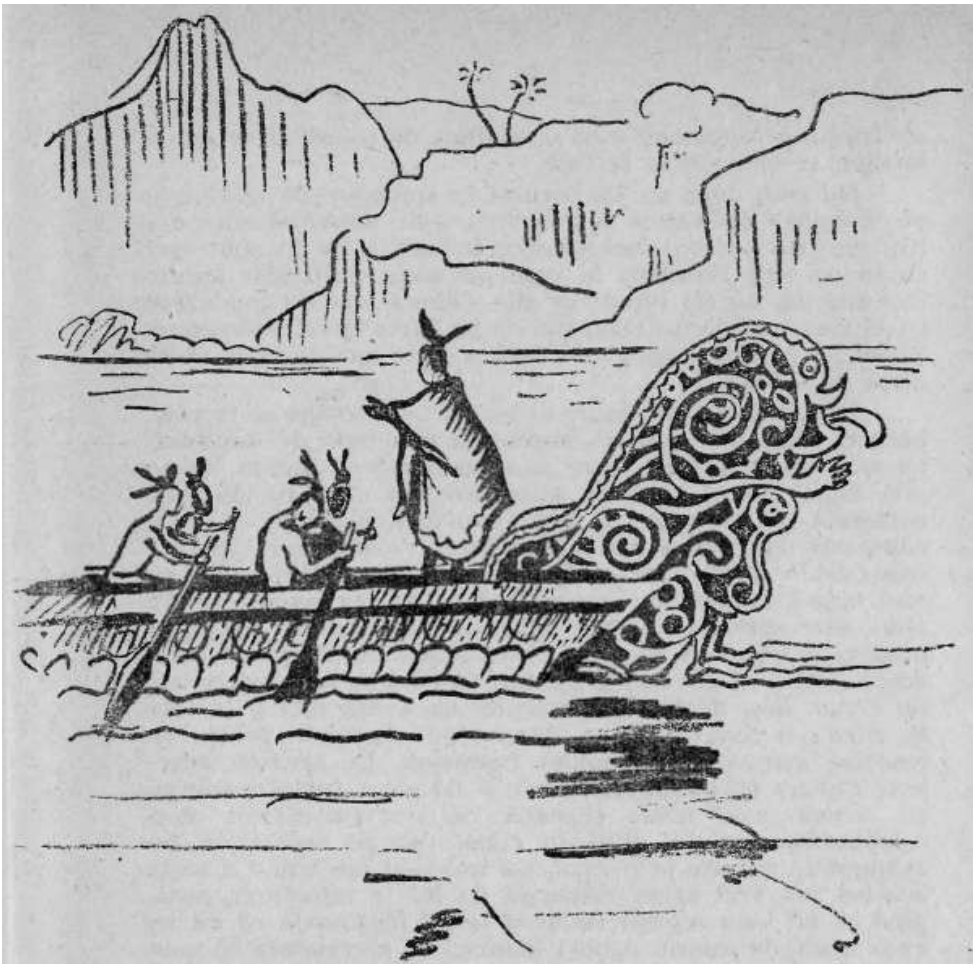
dintre indigeni veniră să-şi ia rămas bun de la noi sau, mai curând, să capete, dacă se putea, câteva daruri noi, înainte de despărțire. Prin urmare am dat celor două căpetenii ce se aflau printre ei câte doi porci – vier şi scroafă. Ei mi-au făgăduit să nu-i omoare, deşi trebuie să mărturisesc că nu prea le-am dat crezare. Mi se spusese că animalele debarcate aici de căpitanul Furneaux şi care căzuseră în mâinile băştinaşilor muriseră toate; dar mai târziu am aflat că Tiratu, o căpetenie, avea o mulțime de cocoşi şi de găini, precum şi una dintre scroafe.

Nu mult după ce am ancorat în apropiere de Mortuara, pe marginea sud-estică a strâmtorii, s-au îndreptat spre noi trei sau patru pirogi încărcate cu indigeni; am început deci cu ei un târg însuflețit la care au adus curiozități locale, într-una din aceste pirogi se afla Cahura, cel ce condusese ceata care măcelărise echipajul de pe barca navei *Adventure.* Ne vizita pentru a treia oară fără a arăta nici cea mai slabă urmă de teamă.

În dimineața următoare el reveni cu întreaga sa familie, bărbați, femei şi copii, în număr de mai bine de douăzeci. Omai a fost cel dintâi care m-a înştiințat că piroga lui se află lângă bordul corăbiei, întrebându-mă dacă trebuie să-l poftească sus pe punte. Îi spusei s-o facă şi atunci el aduse căpetenia în cabina mea, zicându-mi: «Iată-l pe Cahura; omoară-l!» După aceea mă mustră foarte serios: «De ce nu-l ucizi? Pretinzi că în Anglia dacă un om omoară pe un altul, este spânzurat pentru fapta sa. Acest om a ucis zece oameni şi totuşi nu vrei să-l ucizi, deşi mulți dintre ai lui o doresc, ceea ce ar fi de altminteri foarte bine». Argumentele lui Omai, deşi destul de înțelepte, nu avură nicio trecere la mine; îl rugai doar să întrebe pe căpetenie pentru ce omorâse marinarii căpitanului Furneaux. La această întrebare Cahura îşi încrucişă brațele şi îşi plecă fruntea, arătând ca cineva prins într-o capcană: şi sunt încredințat că-şi aştepta moartea din clipă în clipă. Dar de îndată ce s-a asigurat că nu este în pericol, s-a înveselit din nou. Cu toate acestea n-a vrut să-mi răspundă de fel la întrebarea pusă. până ce nu i-am repetat iarăşi şi iarăşi făgăduiala că nu va avea nimic de

suferit. Atunci îndrăzni să ne relateze că unul dintre oamenii lui adusese o secure de piatră pentru schimb la târg, iar marinarul căruia i-o oferise a luat-o şi n-a mai vrut nici să i-o înapoieze, nici să-i dea ceva pe ea; atunci păgubaşul înhățase pâinea ca o compensație şi aşa începuse încăierarea.

Cu câtva timp înainte de a ajunge în Noua Zelandă, Omai îşi exprimase dorința de a lua cu sine în țara lui pe unul dintre localnici. După câteva zile de la sosire avu prilejul să fie satisfăcut în această privință, căci un tânăr de vreo şaptesprezece sau optsprezece ani, numit Toeiharua, se oferi să-l însoțească. Aflând că-şi menținea hotărârea de a merge cu noi şi că era singurul fiu al unei căpetenii răposate, îi spusei mamei sale că, după toate probabilitățile, el nu se va mai reîntoarce, dar această ştire nu le făcu vreo impresie nici ei, nici lui; tot timpul cât a stat pe bord, în dimineața următoare, când venise să-şi ia ultimul bun rămas de la fiul ei, mama se arătă foarte veselă şi plecă cu totul nepăsătoare. Un alt băiat de vreo zece ani, numit Kokoa, îl însoțea pe tânăr în calitate de slujitor; el mi-a fost prezentat de tatăl său, care îl dezbrăcă lăsându-l gol-goluț; şi acesta părea să se despartă de fiul său cu o desăvârşită indiferență.

PIROGĂ SCULPTATĂ DIN NOUA ZELANDĂ

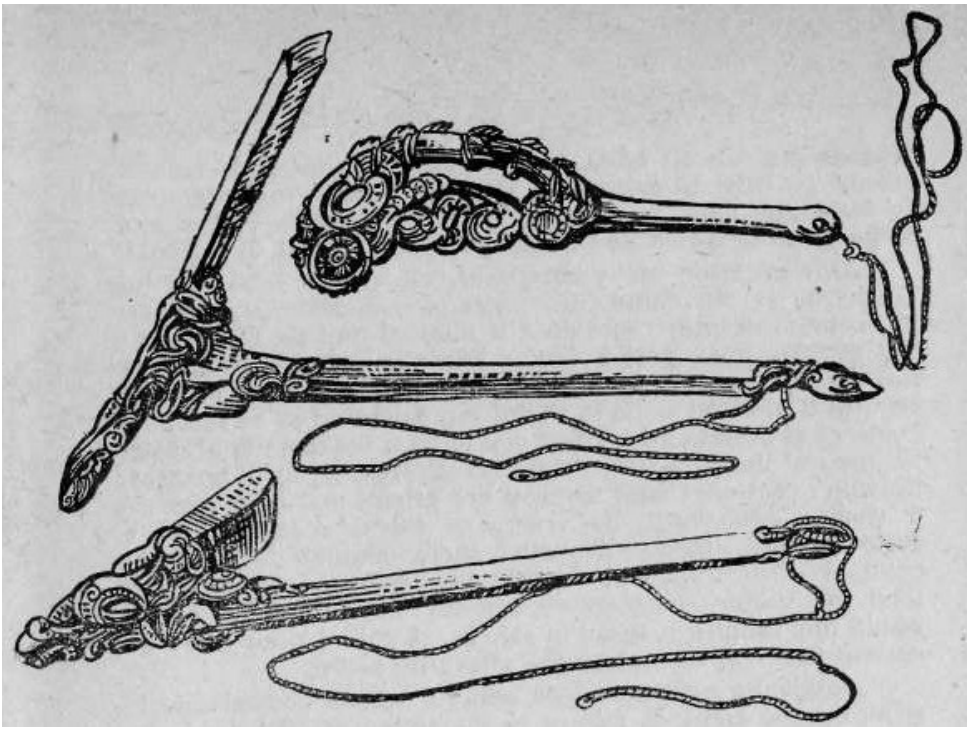
Din propriile mele observații, cât şi din relatările lui Toeiharua şi ale altora, era vădit că neo-zelandezii trăiesc într-o neîntreruptă teamă de a fi nimiciți unii de către alții; într-adevăr, prea puține dintre triburile lor nu îndurase samavolnicii, aşa cum socotesc ei, din partea unui alt trib, pe care îl pândeau acum la rândul lor, aşteptând să se răzbune. Poate că şi dorința de o hrană mai bună îi îndemna la aceasta. Cu greu ai lua prin surprindere un neo-zelandez, fie noaptea, fie ziua; căci cine altul decât el are pricini mai temeinice de a veghea necontenit, de vreme ce salvarea trupului şi a sufletului său depinde de asta? După credința

lor, sufletul celui al cărui trup este devorat de duşmani, rămâne sortit unui foc veşnic, în timp ce sufletul unui om care a fost smuls din mâinile ucigaşilor săi, ca şi cel al unui mort de moarte firească, se înalță spre sălaşurile zeilor.

Poligamia este îndeobşte admisă printre neo-zelandezi; şi nu-i deloc lucru de mirare ca un bărbat să aibă două sau trei neveste. Femeile sunt nubile de la o vârstă foarte timpurie; iar cele nemăritate se află, pe cât se pare, într-o stare nenorocită.

Deseori, sau mai bine zis întotdeauna, au loc ciocniri între ei, căci după numărul armelor şi după dibăcia cu care le mânuiesc, războiul pare a constitui îndeletnicirea lor de căpetenie. Înainte de a începe năvala, îşi unesc vocile într-un cântec războinic pe care-l menţin cu toţii într-un tact desăvârşit; apoi se înflăcărează din ce în ce mai mult până ce se simt cuprinşi de o furie nestăpânită; însoţesc toate acestea cu cele mai înfricoşătoare strâmbături ale ochilor, gurii şi limbii, ca să înspăimânte până în măduva oaselor pe inamici; prin aceasta, par mai mult demoni decât oameni în ochii celor ce nu sunt obişnuiţi cu un astfel de spectacol şi aproape că îngheaţă sângele chiar şi în vinele celor mai curajoşi. Aici trebuie adăugat un amănunt uluitor de ruşinos pentru neamul omenesc prin cruzimea lui şi care a putut fi dedus din sălbatica lor purtare; ei taie bucăţi din trupurile duşmanilor încă înainte ca aceştia să fi murit de-a binelea şi, după ce le prăjesc la foc, le devorează nu numai fără silă, dar chiar cu o deosebită plăcere.

La 25 februarie ne îndepărtarăm de Noua Zelandă cu pânzele sus; cum nu se mai zări uscatul, cei doi tineri aventurieri se căiră amarnic de pasul făcut. Nici cele mai mângâietoare încurajări pe care le puturăm născoci nu prea dădură rezultate. Plângeau când pe faţă, când pe ascuns şi printre văicăreli, înălţau un imn de slavă ţării lor. O ţinură aşa mai multe zile în şir dar, în cele din urmă, uitară şi de patrie şi de prieteni şi se arătară atât de legaţi de noi de parcă s-ar fi născut în mijlocul nostru.

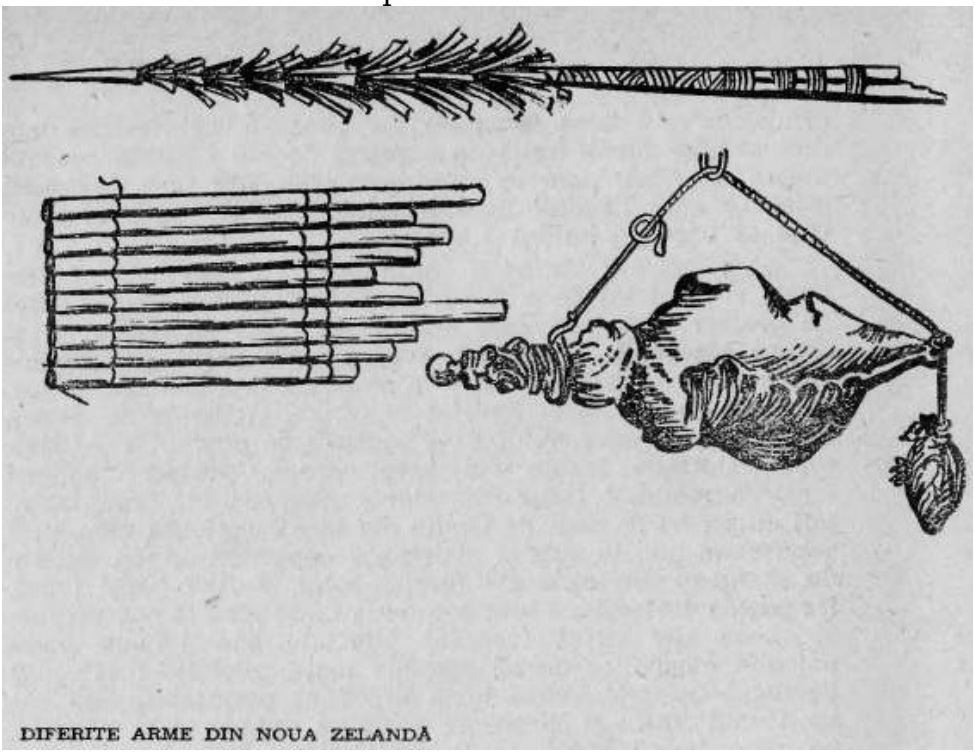

La 29 martie, în timp ce ne îndreptam spre. nord-est, cei de pe *Discovery* făcură semne că zăreau pământ; ne dădurăm în curând seama că era vorba de o insulă nu prea întinsă.

Apropiindu-ne de țărm, am putut desluşi cu ocheanele mai mulți indigeni înarmați cu sulițe lungi şi cu măciuci, pe care le mişcau în aer în semn de amenințare sau, după cum tălmăciră unii de pe bord, de îmbiere ca să coborâm. Majoritatea erau goi; doar un soi de cingătoare, petrecută printre coapse, le acoperea acea parte a corpului. Unii purtau, aruncate peste umeri, nişte bucăți de pânză felurit colorate, albe, vărgate sau bălțate; pe de altă parte, aveau aproape toți un coif alb pe cap, destul de asemănător cu un turban. Culoarea pielii lor era portocalie-cafenie, iar statura mijlocie.

Lansară în mare grabă o pirogă mică, la capătul mai depărtat al plajei; în timp ce eu manevram pânzele în aşa fel încât corabia să stea pe loc, doi oameni vâsleau spre noi. Totuşi, după puțin timp se opriră locului, ca şi când le-ar fi

fost frică să înainteze, până ce Omai, adresându-li-se în limba otaheitiană, le potoli în oarecare măsură temerile. Atunci veniră îndeajuns de aproape pentru a lua nişte mărgele şi cuie, pe care le legarăm de o bucată de lemn şi le aruncarăm în pirogă. Omai le puse întrebarea – poate nepotrivită – dacă mănâncă vreodată carne de om. La care ei răspunseră negativ, cu indignare şi silă în acelaşi timp. Întrebându-l pe unul dintre ei, numit Maurua, cum de a ajuns să capete cicatricea ce o avea pe frunte, ne spuse că era urmarea unei răni primite într-o luptă cu oamenii de pe o insulă aşezată înspre nord-est, care le cotropeau câteodată ţara. Indigenii prinseră apoi capătul unei frânghii, însă nu se încumetau încă să urce pe bordul corăbiei.

DIFERITE ARME DIN NOUA ZELANDĂ

Maurua era vânjos şi chipeş, dar nu prea înalt. Trăsăturile şi felul lui de a fi păreau plăcute; căci făcu o serie de gesturi amuzante, care arătau atât bună dispoziție cât şi simțul umorului. Pielea lui avea nuanța pielii europenilor din extremul sudic. Celălalt bărbat nu era atât de arătos.

Amândoi aveau părul lung şi drept, ca tăciunele de negru, legat în creştetul capului cu o bucăţică de pânză. Ca şi locuitorii celorlalte insule din acest ocean, purtau cingători dintr-un material făcut din *Morus papyrifera*[210]. Erau încălţaţi cu un fel de sandale făcute din iarbă împletită care, presupuserăm noi, le apărau picioarele împotriva stâncii tăioase de mărgean din care era format solul. Purtau bărbi lungi, iar partea dinăuntru a braţelor, de la umăr până la cot, precum şi câteva alte locuri fuseseră punctate sau tatuate după obiceiul oamenilor de pe aproape toate celelalte insule din Pacificul de sud. Aveau lobul urechilor perforat în aşa hal încât unul dintre ei îşi pusese acolo un cuţit şi mişte mărgele, pe care le căpătase de la noi; acelaşi indigen mai avea atârnate de gât două scoici sidefii lustruite şi o şuviţă de păr omenesc, abia răsucit. Acestea au fost singurele podoabe pe care le-am văzut. Piroga în care veniseră nu măsura mai mult de trei metri şi jumătate lungime şi era foarte îngustă, dar solid şi îngrijit construită. Condusă cu vâsle, putea fi mânată în amândouă sensurile fără nicio deosebire.

Am navigat apoi alternativ spre larg şi spre ţărm şi, de îndată ce corăbiile au ajuns într-un loc prielnic, am coborât două bărci pentru a sonda coasta cu scopul de a găsi un debarcader. Din acelaşi motiv am urcat şi eu pe una din ele, luând cu mine darurile cu care socoteam că puteam câştiga bunăvoinţa indigenilor. Îndată ce m-am desprins de corabie, cei doi oameni din luntrea care ne părăsise cu puţin timp înainte vâsliră înspre barca mea şi, acostând-o, Maurua păşi în ea nepoftit şi fără a şovăi măcar o clipă".

I-am poruncit lui Omai, care se afla cu mine, să-i întrebe unde putem debarca, iar el ne-a îndrumat spre două locuri diferite. Mi-am dat însă seama cu părere de rău că nu puteam încerca să debarcăm, nici într-o parte nici în alta fără riscul de a ne umple bărcile cu apă, sau chiar de a ni le sfărâma în bucăţi. N-am avut mai mult noroc nici în căutarea unui loc de ancorare, căci n-am găsit fundul decât la o distanţă de o lungime de cablu de recife[211].

[210] O varietate tropicală de dud. – N. T.

[211] Erau prea aproape de recife ca să poată ancora. – N. T.

Pe când ne îndeletniceam astfel cu recunoaşterea ţărmului, un număr mare de indigeni înarmaţi se adunaseră pe recif. Maurua, care se afla acum în barca mea, crezând probabil că înfăţişarea lor războinică ne împiedică să debarcăm, le porunci să se retragă. Deoarece mulţi se supuseră, socotii că el trebuia să se bucure de oarecare trecere printre ei. Şi, într-adevăr, dacă l-am înţeles bine, era fratele regelui. Aţâţasem însă într-atât curiozitatea mai multor băştinaşi încât se aruncară în apă şi, înotând către bărci, se urcară pe bordul lor fără şovăire. Ne-a fost din cale afară de greu să-i împiedicăm s-o facă şi încă şi mai greu să-i oprim să care cu ei toate obiectele pe care puteau pune mâna. În cele din urmă, când băgară de seamă că ne înapoiem la corăbii, ne părăsiră cu toţii, în afară de oaspetele nostru de la început, Maurua. Acesta, deşi nu fără vădite semne de teamă, rămase în barca mea şi mă însoţi pe bordul corăbiei.

Vitele şi toate obiectele necunoscute ce i se înfăţişau vederii nu-l surprinseră atât de mult cât ar fi fost de aşteptat. Poate că mintea lui era prea îngrijorată de propria sa siguranţă pentru a-i îngădui să observe alte lucruri. Nu am putut căpăta multe informaţii de la el; de aceea, după ce a stat câtva timp pe vas, am poruncit unei bărci să-l ducă pe uscat. Dar cum ieşi din cabină se întâmplă să se poticnească de una din capre. Curiozitatea biruindu-i acum teama, se opri, se uită la ea şi apoi întrebă pe Omai ce fel de „pasăre” era aceea. Neprimind un răspuns prompt, repetă întrebarea către mai mulţi dintre cei de pe punte. După ce barca îl duse aproape de mal, el sări în mare şi înotă la ţărm. Nici nu ajunse bine pe uscat că mulţimea conaţionalilor săi se şi înghesuise în jurul lui, ca şi cum i-ar fi mânat o vie dorinţă de a afla de la el ce văzuse; şi rămaseră astfel, în timp ce îi pierdeam din vedere.

În după-amiaza zilei de 30 martie părăsirăm Mangia[212], cum se numea această insulă, şi ne continuarăm drumul înspre nord toată noaptea şi a doua zi până la amiază, când zărirăm din nou pământ în direcţia nord-nord-est, la

[212] Insula Mangia sau Mangaia se află în arhipelagul Cook sau Hervey. – N. T.

depărtare de vreo opt-zece leghe; a doua zi dimineața sosirăm în fața capătului său nordic. Trei bărci înarmate au fost trimise în căutarea unui loc bun de ancorat şi de debarcare. În acest timp, cele două corăbii navigau în volte pe lângă insulă.

Tocmai când plecau bărcile, văzurăm mai multe pirogi separate venind dinspre țărm. Ele se îndreptară întâi către *Discovery* care se afla mai în drumul lor. Nu mult după aceea, trei din aceste pirogi, fiecare condusă de câte un singur om, veniră lângă bordul navei noastre. Ele erau lungi şi înguste, susținute de leagăne[213]. Dăruirăm musafirilor noştri câteva cuțite, mărgele şi alte mărunțişuri, iar în urma cererii noastre ei ne dădură câteva nuci de cocos. Dar nu păreau câtuşi de puțin dispuşi s-o facă în schimbul obiectelor primite de la noi. Nu aveau deci noțiunea de troc şi nici nu arătau că prețuiesc prea mult vreunul din darurile noastre.

După câteva invitații, unul din ei se urcă pe bord, iar ceilalți doi, încurajați de pilda lui, îl urmară curând. Purtarea lor arăta că nu se simt de loc stingheriți.

După ce plecară ei, sosi o altă pirogă condusă de un bărbat care-mi aduse în dar un braț de banane; el întrebă de mine rostindu-mi numele aşa cum îl învățase Omai, care fusese trimis înainte într-o barcă împreună cu locotenentul Gore. În schimbul acestui gest de politețe îi dădui un topor şi o bucată de pânză roşie, iar el, foarte mulțumit, vâsli îndărăt spre țărm. Am aflat după aceea de la Omai că darul îmi fusese trimis din partea regelui sau căpeteniei principale ă insulei.

Nu mult după aceea veni spre noi o pirogă dublă, în care se aflau douăzeci de oameni. Când se apropiară de corabie începură să recite ceva în cor, unul dintre ei ridicându-se în picioare şi luând cuvântul înaintea fiecărei repetiții. Când îşi terminară solemnul lor recitativ, veniră bord în bord cu noi şi întrebară de şef. Îndată ce m-am arătat, mi-au trimis sus pe

[213] Leagănul unei pirogi este o stinghie de lungimea ambarcațiunii fixată la 1–2 m de bordul acesteia în aşa fel încât să dea mai multă stabilitate pirogii care, astfel, foarte greu se mai poate răsturna. – N. T.

corabie un porc şi câteva nuci de cocos, iar indigenul mai de seamă din pirogă îmi dădu o bucată de rogojină ca dar suplimentar.

I-am condus pe oaspeţii noştri în cabină şi prin alte părţi ale navei. Câteva obiecte le atrăgeau atenţia şi le stârneau întrucâtva uimirea; dar nimic nu izbutea să le păstreze luarea-aminte nici măcar pentru o clipă. Se temeau să se apropie de cai şi de vaci deşi, pe de altă parte, n-aveau nicio idee despre firea lor. Oile şi caprele intrau însă în sfera cunoştinţelor lor, căci înţeleserăm de la ei că le socoteau păsări! Îi dărui noului meu prieten ceea ce am crezut că ar fi mai bine primit de el dar, la plecare, el se arătă mai mult dezamăgit decât mulţumit. Am aflat apoi că ar fi dorit să capete un câine, animal cu care această insulă nu se putea făli.

Oamenii din pirogi erau în general de statură mijlocie şi semănau destul de mult cu cei din Mangia, deşi vreo câţiva aveau pielea de o nuanţă mai negricioasă decât oricare din cei văzuţi acolo. Aveau fizionomii variate şi câţiva tineri păreau chiar destul de frumoşi. Ca şi cei din Mangia, purtau cingători de pânză mătăsoasă sau de rogojină fină, ale căror capete, petrecute printre coapse, le acopereau acele părţi ale trupului. Podoabe alcătuite dintr-un fel de alamă latră, vopsită cu roşu, pe care erau înşirate boabe dintr-un soi de zârnă[214], le atârnau de gât. Aveau urechile găurite dar nedespicate iar picioarele, de la genunchi la călcâie, erau punctate, ceea ce îi făcea să pară că sunt încălţaţi cu cizme. Purtarea lor deschisă şi veselă dovedea că erau foarte binevoitori din fire.

Curând după ce se crăpă de ziuă observarăm câteva pirogi venind spre corăbii: una dintre ele se îndreptă spre *Resolution.* Indigenii aduceau un porc, nişte banane şi nuci de cocos, în schimbul cărora cerură un câine şi refuzară orice alt lucru pe care-l oferirăm. Pentru a-i satisface, Omai se despărţi de câinele său favorit adus din Anglia; indigenii plecară nespus de mulţumiţi de această achiziţie.

---

[214] Umbra nopţii *(Solanum nigrum),* plantă erbacee veninoasă. – N. T.

Am trimis pe țărm pe locotenentul Gore cu trei bărci, două de pe *Resolution* şi una de pe *Discovery*. Doi dintre băştinaşii ce fuseseră pe bord îl însoțeau, iar Omai merse cu el în barcă pentru a-i sluji de tălmaci. Deoarece când porniră bărcile, corăbiile se aflau la o distanță apreciabilă de insulă, până să ne apropiem şi noi de coastă se făcu vremea prânzului. Observarăm un număr colosal de indigeni adunați în fața bărcilor. Pentru a le putea urmări mişcările şi a fi gata să sărim în ajutorul tovarăşilor noştri, m-am apropiat de țărm numai atât cât era prevăzător s-o fac. Câțiva dintre insulari veneau din când în când la corăbii aducând în pirogile lor nuci de cocos pe care le schimbau cu orice li se oferea.

Aceste vizite întâmplătoare îmi linişteau îngrijorarea ce-o resimțeam pentru soarta celor ce debarcaseră. Deşi nu puteam afla nimic de la vizitatorii noştri, însuşi faptul că se încumetau să vină pe bord părea să ne lase să înțelegem că băştinaşii de pe țărm nu vor înşela încrederea ce le-o acordasem. În sfârşit, puțin înainte de apusul soarelui, am avut mulțumirea să vedem bărcile pornind înapoi. Când au ajuns pe bord, am aflat că doar locotenentul Gore, Omai, doctorul Anderson şi locotenentul Burney debarcaseră. Faptele zilei mi-au fost apoi raportate în întregime de doctorul Anderson; eu le voi reda aproape prin cuvintele lui:

Vâsleam către o mică plajă pe care se adunase un mare număr de indigeni. Mai mulți dintre ei porniră înot spre noi, aducându-ne nuci de cocos, iar Omai, împreună cu conaționalii lor care se aflau în bărcile noastre, le comunicară că doream să debarcăm.

Burney, primul locotenent al corăbiei *Discovery* şi cu mine urcarăm într-o pirogă puțin timp înaintea celorlalți; iar călăuzele noastre, observând cu băgare de seamă mişcările resacei, ne debarcară în siguranță pe recif. Câte un insular ne luă de mână pe fiecare dintre noi, cu gândul vădit de a ne sprijini în timp ce aveam să păşim pe stâncile aspre spre plajă, unde mai mulți alții ne întâmpinară ținând în mână ramuri verzi dintr-un fel de mimoză şi ne salutară atingându-şi nasurile de ale noastre.

De pe plajă am fost conduşi prin mijlocul unei mulțimi

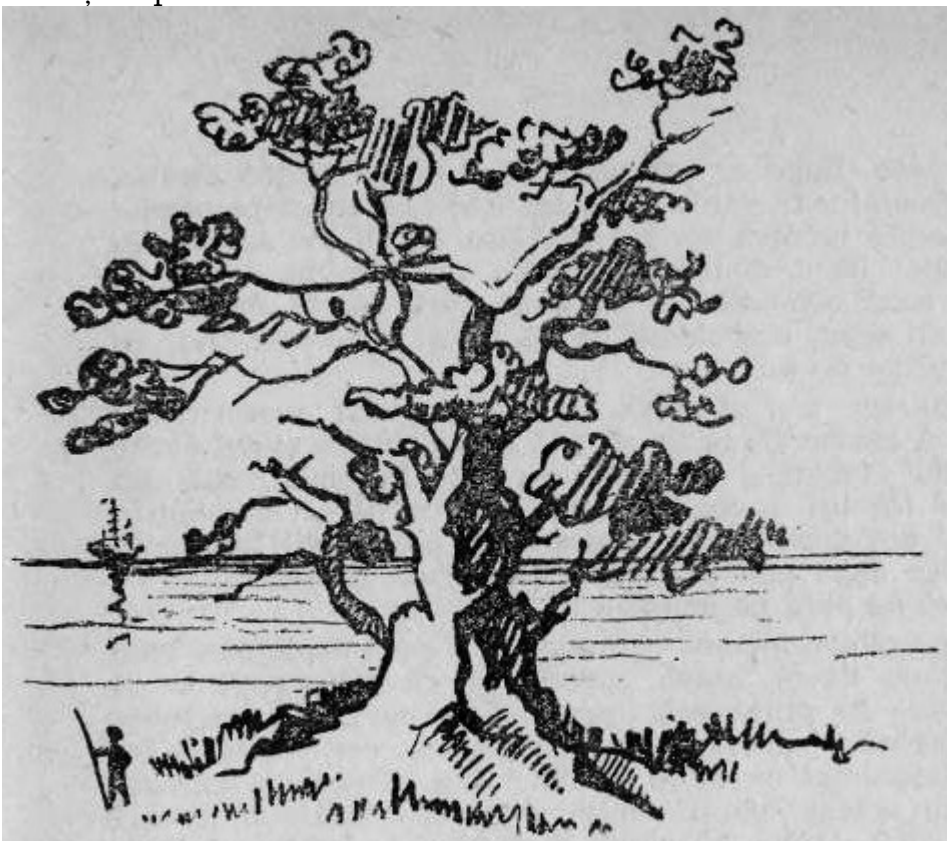
care se îmbulzea curioasă să ne privească. Ne-am dus apoi de-a lungul unei alei de cocotieri şi am ajuns curând la un grup de oameni aşezaţi pe două rânduri şi înarmaţi cu ciomege groase. După ce am păşit câtva timp printre aceştia, am dat de un ins ce părea p căpetenie şi care şedea pe pământ cu picioarele încrucişate, răcorindu-se cu un soi de evantai triunghiular făcut dintr-o frunză de cocotier. În urechi îşi agăţase mari mănunchiuri de pene roşii foarte frumoase; niciun alt semn nu-l deosebea de restul poporului, deşi cu toţii ascultau de el.

Pornirăm mai departe printre oamenii înarmaţi cu măciuci şi ajunserăm la un alt şef, împodobit ca şi cel dintâi, care şedea făcându-şi de asemenea vânt. În acelaşi chip am fost apoi însoţiţi la un al treilea şef, ce părea mai bătrân decât cei doi dinainte. Şi acesta avea pene roşii înfipte în urechi, iar după ce-l salutarăm după cum tăcuserăm şi cu ceilalţi, el ne pofti pe amândoi să stăm jos.

După câteva minute văzurăm, la o mică depărtare, vreo douăzeci de tinere femei, împodobite cu pene roşii ca şi căpeteniile; se prinseseră într-un dans pe care-l executau după o melodie înceată şi gravă, cântată în cor. Ne scularăm şi ne apropiarăm ca să le vedem, deşi pentru ele păream nişte fiinţe ciudate, ele îşi continuară dansul fără a ne da nici cea mai mică atenţie. Mişcările şi cântecul se îmbinau într-un ansamblu desăvârşit. În general erau mai mult plinuţe decât zvelte, cu părul negru revărsându-se în inele pe ceafă; aveau un ten măsliniu, ochi negri şi adânci. Fiecare fizionomie exprima şi bunăcuviinţa şi modestia specifică sexului lor în toate părţile lumii, dar care era poate mai bătătoare la ochi acolo.

Indigenii păreau că se străduiesc să ne despartă pe unul de celălalt, fiecare dintre noi fiind închis într-un cerc de admiratori care ne înconjurau privindu-ne atent; iar când am anunţat căpeteniei cu care şedeam că doream să vorbesc cu Omai, el a respins cu hotărâre cererea mea. În acelaşi timp am constatat că oamenii începuseră să-mi fure mai multe lucruri fără valoare pe care le aveam în buzunar. Când mi-am luat atunci îngăduinţa să mă plâng căpeteniei de

purtările lor, el le-a dat lor dreptate. Toate aceste împrejurări mă cam îngrijorau, căci indigenii ar fi putut avea de gând să ne rețină printre ei.

DUDUL – ARBORELE DIN CARE SE FACE PÎNZĂ ÎN OTAHEITE

Întâmplându-se să vină şi locotenentul Burney în locul unde mă aflam eu, i-am spus cele ce bănuiam; ca să verificăm dacă temerile mele erau întemeiate, încercarăm să ajungem la plajă. Dar câțiva oameni ne opriră la jumătatea drumului, spunându-ne că trebuia să ne întoarcem îndărăt la locul pe care-l părăsisem. Revenind, dădurăm peste Omai care nutrea aceleaşi temeri. Dar el mai avea şi alt motiv de îngrijorare, căci observase că băştinaşii săpaseră o groapă ca un cuptor, pe care tocmai o încălzeau, aceasta nu putea însemna decât că aveau de gând să ne frigă şi să ne mănânce, după cum obişnuiesc locuitorii Noii Zelande.

Astfel am fost reținuți cea mai mare parte din zi, când împreună, când despărțiți, dar mereu în mijlocul gloatei care, nemulțumindu-se să ne privească numai, ne cerea adesea să ne şi descoperim diferite porțiuni din piele, la a cărei vedere se stârnea de obicei un murmur general de admirație.

Când stăruirăm asupra pricinii pentru care venisem, ne dădură să înțelegem că trebuie să stăm şi să mâncăm cu ei; un porc pe care-l văzurăm curând după aceea lângă vatra pregătită şi încinsă înlătură temerile lui Omai că va fi băgat el însuşi în ea, iar pe noi ne făcu să credem că-l pregăteau, poate, pentru hrana noastră. Într-adevăr indigenii ne aduseră o bucată de purcel gătit, îmbiindu-ne să luăm din ea. Pofta noastră de mâncare pierise însă în urma tensiunii din tot cursul zilei, aşa că abia gustarăm, mai mult ca să le facem pe plac, dar fără nicio mulțumire.

Apropiindu-se apusul soarelui, le spuserăm că era timpul să mergem pe bord; încuviințară pe loc şi cărară pe plajă bucatele rămase, pentru a fi transportate cu noi pe corăbii. Ne aşezară în bărci cu nucile de cocos, bananele şi celelalte provizii aduse de ei; iar noi vâslirăm spre corăbii, încântați de-a fi scăpat în sfârşit din mâinile plictisitoarelor noastre gazde.

Ne-a părut însă foarte rău că, simțindu-ne atât de stinghe-riți, n-am avut prilejul să facem observații asupra regiunii. Căci în tot cursul zilei, rareori am putut ajunge la mai mult de o sută de paşi de locul unde ne prezentasem căpeteniilor după debarcare; prin urmare a trebuit să ne mărginim la cele înconjurătoare. Primul lucru demn de observat care ne-a atras atenția a fost numărul populației; trebuie să fi atins cel puțin două mii. Indigenii aveau în general părul legat în creştetul capului, lung, negru şi foarte des. Mulți dintre tineri întruchipau modele statuare desăvârşite, cu obraz de o delicatețe feminină şi cu o înfățişare la fel de prietenoasă.

Nevasta unei căpetenii îşi legase copilul într-o bucată de pânză roşie ce-i fusese dăruită soțului ei de noi; părea că-l poartă cu multă duioşie, alăptându-l într-un mod foarte asemănător cu al femeilor noastre. Un alt şef ne prezentă pe fata lui, tânără şi frumoasă, dar plină de sfiala firească a

sexului ei. Ne privea cu un fel de curiozitate amestecată cu nelinişte, ce nu părea totuşi să fie pricinuită de frică, ci exprima mai degrabă uimirea în faţa unui spectacol atât de neobişnuit ca acela pe care îl oferea prezenţa noastră.

Cam o treime dintre bărbaţi erau înarmaţi cu ciomege şi sulițe. Ciomegele măsurau de obicei vreo doi metri lungime, fiind făcute din lemn negru dur, cu capetele în formă de lance, dar mai late, cu vârfurile frumos dințate şi totul bine lustruit.

N-am putut afla cum era solul mai înăuntrul insulei, dar înspre mare nu se vedea decât un banc de corali, înalt de vreo trei metri şi jumătate, abrupt şi aspru; în unele locuri se găsesc şi mici plaje nisipoase în dreptul unor rupturi de teren cu povârnişul mai lin. Reciful sau stânca ce mărgineşte peste tot ţărmul are diferite lăţimi până în mare, unde se termină pe neaşteptate printr-un zid înalt şi abrupt.

Deşi debarcarea ofiţerilor noştri mi-a îngăduit să îmbogăţesc jurnalul cu amănuntele de mai sus, ţelul principal pe care îl urmărisem rămăsese în mare măsură neatins; într-adevăr ziua trecuse fără să obţinem de pe insulă provizii în cantitate demnă de a fi menţionate. Indigenii avuseseră în schimb un spectacol cu totul nou, pe care probabil nu-l vor mai întâlni vreodată. Cred că doar simpla curiozitate i-a făcut să-i reţină pe oamenii noştri cu asemenea restricţii, precum şi să întrebuinţeze diferite mijloace ca să-i silească să-şi prelungească şederea printre ei.

Omai fusese nu numai tălmaciul locotenentului Gore, ci mai îndeplinise în acea zi şi un alt serviciu. După povestirea lui, răspunsurile pe care le dăduse tuturor întrebărilor puse de indigeni în legătură cu noi ţineau îndestul de domeniul miraculosului. El le-a spus, de pildă, că ţara noastră are corăbii mari cât insula lor şi că pe bordul lor se află instrumente de război de asemenea dimensiuni încât înăuntrul lor ar putea şedea mai mulţi oameni, şi că unul dintre ele ar fi fost de ajuns ca să strivească întreaga insulă dintr-o singură lovitură. Asta îi făcu să-l întrebe ce fel de tunuri aveam pe cele două corăbii. El le răspunse că, deşi erau desigur mici, faţă de cele pe care le descrisese, totuşi aşa cum erau, noi

am fi putut, cu cea mai mare uşurinţă şi chiar de la depărtarea la care se aflau corăbiile, să nimicim insula şi să ucidem toate sufletele de pe ea. Indigenii stârniră atunci cu întrebările, pentru a afla în ce chip s-ar fi putut întâmpla aşa ceva; el îi lămuri cum se pricepu mai bine. Din fericire, Omai avea în buzunar câteva cartuşe, pe care le scoase la iveală. Gloanţele şi pulberea de puşcă au fost supuse cercetărilor; atunci Omai făcu apel la simţurile spectatorilor, pentru a împlini lipsurile descrierii sale. Aşeză cum se cuvine pe pământ, în centrul unui cerc format de indigeni, neînsemnata cantitate de pulbere adunată din cartuşe şi, cu ajutorul unui tăciune din vatra unde se gătea masa, îi dădu foc. Răbufnirea neaşteptată şi zgomotul tunător, flăcările amestecate cu fum ce se produseră pe loc, umplură de uimire întreaga adunare; de atunci nu s-au mai îndoit de puterea înfricoşătoare a armelor noastre, ci au dat deplină crezare tuturor spuselor lui Omai. Aceasta îi determinase probabil să-i elibereze pe oamenii noştri.

Omai descoperise aici trei compatrioţi de ai lui; povestea lor, aşa cum o relatează el, este mişcătoare. Vreo douăzeci de persoane din Otaheite se îmbarcaseră pe bordul unei pirogi pentru a trece în insula învecinată, Ulietea. Dar un puternic vânt potrivnic se stârnise, împiedicându-i atât să ajungă acolo, cât şi să se întoarcă îndărăt pe insula lor. Cum traversarea plănuită de ei ar fi trebuit să fie foarte scurtă, stocul neînsemnat de merinde se isprăvi curând. Suferinţele ce le îndurară în timp ce erau mânaţi de furtună sunt de neînchipuit. Petrecură multe zile fără a avea cu ce se hrăni. Măcinaţi de foame şi istoviţi, numărul lor se micşora treptat. Când se răsturnă barca, nu mai trăiau decât patru dintre ei. Se ţinură totuşi agăţaţi de marginea ambarcaţiei până când ajunseră în văzul oamenilor de pe insulă, care trimiseră îndată pirogi ca să-i aducă pe ţărm. De atunci mai murise unul din cei patru. Ceilalţi trei supravieţuitori lăudau mult bunătatea cu care fuseseră primiţi aici. Erau atât de mulţumiţi de situaţia lor, încât au refuzat oferta pe care le-am făcut-o la cererea lui Omai, de a le îngădui traversarea spre insulele lor natale pe bordul corăbiilor noastre.

Debarcarea ofițerilor pe insulă, deşi dăduse greş în privința scopului ei, nu poate fi considerată decât ca o întâmplare foarte binevenită. Căci în felul acesta am luat cunoştință de un fapt nu numai ciudat, dar şi nespus de instructiv. Rostul povestirii de mai sus este vădit; ea explică mai bine decât o mie de ipoteze ale gânditorilor speculativi, felul în care au ajuns să fie populate odinioară ținuturile despărțite prin ape şi mai ales insulele Pacificului de sud, îndeosebi cele ce se află departe de vreun continent locuit, sau chiar unele de altele.

La 3 aprilie, ajutați de o briză lină dinspre răsărit, ne-am trezit în fața insulei Atiu[215]; am trimis de îndată pe locotenentul Gore cu două bărci ca să facă rost de ceva nutreț pentru vite. Deoarece nu părea să existe vreun locuitor care să ne împiedice să luăm tot ce am fi dorit, îndată ce bărcile ajunseră în partea apuseană a insulei, navigatorii se şi încumetară să coboare pe țărm şi debarcară în bune condiții.

Proviziile obținute aici constau din vreo sută de nuci de cocos pentru fiecare corabie, luarăm de asemenea iarbă pentru vite, precum şi o cantitate de frunze şi ramuri de cocotieri tineri ca şi de copaci numiți la Otaheite *wharra.*

Singurele păsări văzute au fost un cuc frumos, castaniu, vărgat cu negru, care a fost împuşcat, iar pe țărm câteva chirigițe[216], o specie de pescăruş mic, stârci albaştri şi albi şi numeroase cârduri de «nebuni»[217].

Un marinar a prins o şopârlă respingătoare la înfățişare care, deşi mică, se cățăra în fugă pe un copac; au mai fost văzute multe altele.

În vremea aceea nu existau locuitori statornici pe insulă, totuşi urme neîndoioase arătau că ea era frecventată cel puțin ocazional. Mai precis, se găsiră câteva colibe goale. Într-una din ele locotenentul Gore lăsă o secure şi câteva cuie în schimbul celor luate de noi de acolo.

Îndată ce bărcile au fost urcate pe bord, am pornit din nou

[215] Insulă în Arhipelagul Cook. – N. T.

[216] *Sterna,* păsări asemănătoare rândunelelor. – N. T.

[217] Păsările *Sula,* de care am mai pomenit. – N. T.

spre miazănoapte. Deşi insula lui Hervey[218], descoperită în 1773, nu se afla la mai mult de cincisprezece leghe, nu dădurăm cu ochii de ea până dimineața, în zori. În timp ce ne apropiam, am băgat de seamă că mai multe pirogi porneau în întâmpinarea vaselor noastre. În fiecare din ele se aflau de la trei până la şase bărbați. Se opriră la o aruncătură de piatră de corabie şi trecu vreme până ce Omai izbuti să-i convingă să se apropie; dar nicio rugăminte nu putu îndupleca pe vreunul să se încumete să urce pe bord. Dimpotrivă, purtarea lor turbulentă şi gălăgioasă nu arăta că ar fi dispuşi să aibă încredere în noi sau să ne primească frumos. Aflarăm după aceea că încercaseră să smulgă nişte vâsle din barca navei *Discovery* ce plutea bord în bordul ei şi că loviseră un marinar care se împotrivise. Tăiaseră de asemenea, cu ajutorul unei scoici, o plasă cu came ce atârna la pupa aceleiaşi corăbii şi nu voiseră cu niciun chip să înapoieze prada; abia mai târziu izbutirăm să o răscumpărăm. Cei care se învârteau pe lângă corabia noastră se purtau la fel de provocator. Arătară însă repede că aveau cunoştință despre târguit şi ne vândură nişte peşte pe cuie mici, după care erau nespus de ahtiați şi pe care le numeau *guri.* Apucau cu mare lăcomie bucăți de hârtie precum şi orice li se arunca.

Ca aptitudini şi temperament păreau să se deosebească foarte mult de băştinaşii din Uatiu, deşi depărtarea dintre cele două insule nu este prea mare. Culoarea pielii lor era ceva mai închisă şi mulți dintre ei aveau o înfățişare sălbatică, fioroasă, asemănătoare cu cea a indigenilor din Noua Zelandă. Îşi atârnau de gât carapace lustruite de stridii de perle – unica lor podoabă personală; căci niciunul nu adoptase încă moda atât de răspândită printre băştinaşii din acest ocean de a-şi împodobi trupurile cu puncte sau tatuări.

Deşi prezentau astfel de trăsături distinctive, am avut totuşi dovezile cele mai neîndoioase că aparțin unei rase comune. Graiul lor era mult mai apropiat de cel din Otaheite decât cele din Uatiu sau Mangia.

---

[218] Azi denumită şi Insula Cook. – N. T.

Vântul fiind prea slab, ajunserăm abia după ora unu în apropierea coastei de nord-vest a insulei. Am trimis pe locotenentul King cu două bărci înarmate să sondeze şi să facă o recunoaştere a coastei în timp ce țineam corăbiile în volte.

Bărcile se înapoiară la ora trei, iar locotenentul King mă încunoştință că nu există nicio posibilitate de ancoraj pentru corăbii şi că bărcile ar fi putut debarca numai pe marginea exterioară a recifului, care se găsea la vreun sfert de milă de uscat. El îmi mai spuse că o ceată de băştinaşi, înarmați cu lănci şi ciomege, coborâse la recif. Dar cum nu aveau motiv să debarce, englezii nu le dădură prilej să-şi întrebuințeze armele.

Dacă aş fi avut norocul să fi putut face rost de apă şi de iarbă pe vreuna din insulele vizitate înainte, m-aş fi înapoiat, aşa cum avusesem de gând, spre miazăzi, până ce aş fi dat de un vânt dinspre apus. Dar lipsa de provizii ar fi provocat cu siguranță pieirea tuturor animalelor, înainte de a fi ajuns la Otaheite; în schimb n-aş fi avut nimic de câştigat în privința țintei majore a călătoriei noastre. Iată de ce am luat hotărârea să mă îndrept spre Insulele Amiciției, unde eram sigur că voi găsi din belşug proviziile de care duceam lipsă.

La 7 aprilie am cârmit spre vest-sud-vest ajutați de o bună briză de răsărit. Îmi propuneam să mă îndrept întâi spre Midleburgh sau Eoa[219], socotind că, dacă vântul rămânea prielnic, vom avea destulă hrană pentru vite până la sosirea noastră în acea insulă. Dar a doua zi pe la amiază, acele slabe adieri care ne însoțiseră şi ne întârziaseră atâta vreme se porniră din nou, aşa că am găsit necesar să ne tragem mai la nord, pe latitudinea insulelor Palmerston şi Savage, descoperite în 1774, în cursul ultimei mele călătorii; astfel, dacă era necesar, am fi putut lua de pe ele ceea ce ne trebuia.

În zorii zilei de 13 aprilie zărirăm în cele din urmă insula Palmerston, la depărtare de vreo cinci leghe. Totuşi nu ajunserăm în dreptul ei decât la ora opt în dimineața următoare. Patru bărci, cu câte un ofițer în fiecare, porniră

[219] Insulă în imediata apropiere a insulei Tongatabu, în Arhipelagul Tonga. – N. T.

să cerceteze coasta în vederea celui mai potrivit loc de debarcare.

Bărcile examinară întâi partea cea mai sud-estică şi, dând greş acolo, vâsliră spre răsărit unde avurăm mulțumirea să-i vedem debarcând. Ținutul nu era locuit.

Pe la ora unu se întoarse la bord una dintre bărci, încărcată cu iarbă antiscorbutică şi cocotieri tineri ceea ce, în situația de față, constituia un adevărat ospăț pentru vite. Înainte de înserat am coborât pe țărm într-o barcă mică, întovărăşiți de căpitanul Clerke.

Găsirăm toată lumea lucrând vârtos şi constatarăm că debarcaderul era într-un golfuleț. Prin tufişurile din fața mării şi chiar în interiorul insulei descoperirăm numeroase păsări-fregate, păsările tropicului şi două soiuri de «nebuni» care, în acea perioadă, îşi depuneau ouăle şi erau atât de blânde, încât ne lăsau să le luăm în mâini.

Pe recif, în apropierea lacului interior, se afla un banc mare de corali, aproape orizontal, care alcătuia poate una din cele mai fermecătoare privelişti ale naturii. Temelia lui era fixată de țărm, dar ramificațiile pătrundeau atât de mult în mare încât nu puteau fi desluşite; părea deci suspendat în apa care se adâncea deodată, căci la depărtare de câțiva paşi trebuie să fi măsurat doisprezece-treisprezece metri. În timpul acela marea era ca oglinda, iar soarele care strălucea din plin, scălda diferitele neamuri de mărgean în cea, mai frumoasă lumină. Acest tablou căpăta viață datorită numeroaselor specii de peşti ce păreau că lunecă în siguranță printre corali.

În afara unei mici bucăți de pirogă găsită pe plajă şi care probabil fusese adusă de valuri de pe altă insulă, nu descoperirăm niciun semn care să fi dovedit că trecuseră vreodată oameni pe aici.

După ce s-au încărcat bărcile, m-am întors pe bord, lăsând pe locotenentul Gore cu un grup să înnopteze pe țărm, pentru ca a doua zi dis-de-dimineață să se apuce din nou de treabă.

Am petrecut deci această zi, ca şi cea precedentă, adunând nutreț pentru vite. Deoarece pe la apusul soarelui

strânsesem o provizie suficientă, am poruncit ca toată lumea să vină pe bord. Fiind însă vânt prea slab, sau chiar de loc, m-am hotărât să aştept şi să folosesc ziua următoare pentru a culege nuci de cocos de pe insula cea mai apropiată, unde observasem că se aflau palmieri mai mulți decât în locul unde debarcasem.

Ținând seama de aceasta, am mers cu bărcile pe partea apuseană a acelei insule, am debarcat fără multă greutate şi am pus îndată oamenii să adune nuci de cocos, care se găseau din belşug. În foarte scurt timp Omai, care mă însoțea, prinse cu o plasă atâta peşte că putea îndestula masa de prânz a întregului grup de pe țărm; el trimise însă o parte din ei şi celor două corăbii. În această regiune trăiau numeroase păsări, îndeosebi fregate şi păsările tropicului, aşa că ne ospătarăm din belşug cu carnea lor. Trebuie să subliniez, ea să nu nedreptățesc pe Omai, că el ne-a fost de cel mai mare folos în aceste excursii. Nu numai că prindea peştii, dar îi şi gătea şi pe ei şi păsările pe care le vânam noi; îşi făcuse un cuptor de pietre încălzite după obiceiul din patria iui, dând dovadă de o îndemânare şi o voioşie care-i aduceau multă cinste.

Văzurăm că această insuliță era cam o dată şi jumătate mai mare decât cealaltă şi aproape în întregime acoperită de cocotieri. Probabil că nu de mult fusese aruncată aici o tânără broască țestoasă, deoarece țărmul mişuna încă de pui mici. În recife găsirăm scorpioni, nişte insecte şi un mare număr de peşti.

La urma urmelor nu ne-am pierdut vremea degeaba; căci am adunat de pe ultima insuliță vreo mie două sute de nuci de cocos, care au fost împărțite frățeşte întregului echipaj.

Cele nouă sau zece insulițe joase, cunoscute sub denumirea de insulele Palmerston, pot fi luate drept capetele sau culmile aceluiaşi recif coralier ce face legătura dintre ele, fiind acoperite numai cu un înveliş subțire de nisip, dar îmbrăcate, după cum s-a spus, cu arbori şi plante.

Arşița, foarte puternică de vreo lună, devenise acum şi mai neplăcută din cauza anotimpului ploios ce se apropia şi, datorită umezelii crescânde, amenința să fie în curând dău-

nătoare sănătății. Este totuşi demn de remarcat că, deşi singurele merinde proaspete pe care le-am putut procura după ce am părăsit Capul Bunei Speranțe au fost cele din Noua Zelandă, nu exista deocamdată niciun bolnav pe bord; aceasta se datora fie îndelungatei alimentații cu carne sărată, fie variațiilor de climă.

În noaptea de 24 spre 25 aprilie am trecut prin dreptul insulei Savage pe care o descoperisem în 1774. Am ținut cârma spre miazăzi, după care m-am tras către Anamuka[220].

Cum s-a crăpat de ziuă, ne-au vizitat vreo şase-şapte pirogi din diferite insule, care aduceau fructe, rădăcini, doi porci, mai multe orătănii, câțiva porumbei mari de pădure, cârstei şi lişițe mari, de culoarea toporaşilor. Indigenii ni le dădură pe toate în schimbul mărgelelor, cuielor şi securilor. Mai aveau asupra lor şi alte articole de negoț; dar am dat dispoziții să nu se cumpere nicio curiozitate până ce corăbiile nu-şi vor fi achiziționat proviziile necesare şi până când nu voi fi îngăduit eu cumpărarea lor. Ştiam din experiență că dacă toți oamenii noştri începeau, fiecare după cheful lui, să negocieze cu băştinaşii, s-ar fi iscat nenumărate certuri; am poruncit deci ca, atât pe bord cât şi pe țărm, anumite persoane să dirijeze târgul şi am interzis tuturor celorlalți să se amestece. Înainte de amiază, locotenentul King, pe care îl trimisesem la Komango, se înapoie cu şapte porci, câteva găini, o cantitate de fructe şi de rădăcini şi ceva iarbă pentru vite. Grupul lui fusese tratat cu multă bunăcuviință la Komango. Locuitorii nu păreau numeroşi; iar colibele lor, foarte apropiate unele de altele şi aşezate îndărătul unei alei de bananieri, nu aveau nimic deosebit. Nu departe de ele se afla un lac mărişor cu apă dulce, destul de bună; dar nu se vedea niciun pârău. Împreună cu locotenentul King venise pe bord căpetenia insulei, care se numea Tubau-langi – şi un altul al cărui nume era Taipa. Ei îmi aduseră în dar un porc, îmi făgăduiră alte merinde pentru ziua următoare şi se ținură de cuvânt.

Am ancorat acum exact în acelaşi loc în care ancorasem

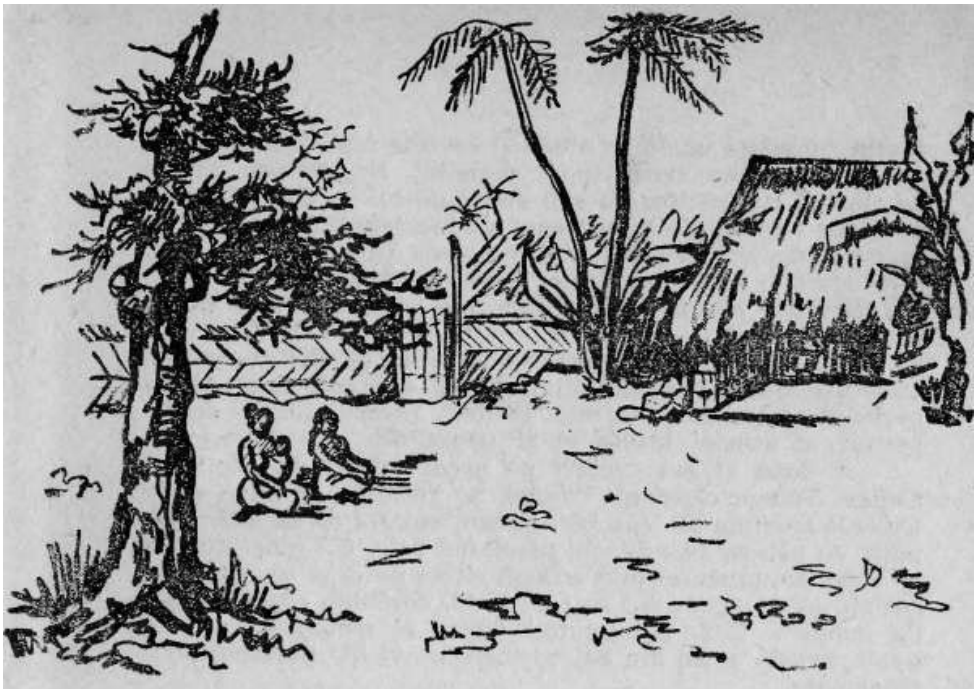
[220] Anamuka sau Namuka este o insulă din Arhipelagul Tonga în grupul Hapai. – N. T.

când vizitasem Anamuka în urmă cu trei ani şi ne aflam probabil acolo unde ancorase, în 1643, Tasman, primul descoperitor al acestei insule şi al unora din cele învecinate.

A doua zi am coborât pe uscat însoţit de căpitanul Clerke. Tubau, căpetenia insulei, ne conduse pe mine şi pe Omai la locuinţa sa. Văzurăm că este aşezată pe un încântător petic de pământ în mijlocul plantaţiei sale. Cât timp am stat pe ţărm, am procurat prin schimb câţiva porci şi ceva fructe; înainte să ajungem din nou pe bord, corăbiile erau înţesate de indigeni. Cum prea puţini dintre ei veniseră cu mâna goală, aveam acum din belşug toate proviziile proaspete trebuincioase.

După-amiază am debarcat din nou cu un grup de marinari; în acest timp caii şi celelalte vite care se aflau într-o stare mai proastă au fost transportate pe ţărm. Totul fiind rânduit spre mulţumirea mea, m-am înapoiat pe vas la apusul soarelui, lăsând locotenentului King comanda pe insulă.

A doua zi, 3 mai, începură feluritele noastre îndeletniciri de uscat. Pe seară, înainte ca băştinaşii să se retragă de la cantonamentul nostru, Taipa le ţinu câtva timp o cuvântare foarte aprinsă. Nu prea ghicirăm despre ce era vorba, dar înţeleserăm că le dădea instrucţiuni cum să se poarte cu noi şi-i îndemna să aducă la târg produsele insulei. Am simţit urmările bune ale elocinţei sale după cantitatea îmbelşugată de provizii pe care le-am primit a doua zi.

LOCUINȚE INDIGENE DIN ANAMUKA

În ziua de 6 mai ne vizită un şef de la Tongatabu[221] numit Finau, pe care Taipa binevoi să ni-l prezinte ca rege al tuturor Insulelor Amiciției. Toți băştinaşii îl primiră cu salutul local şi anume plecându-şi capetele până la picioarele lui, ale căror tălpi le atingeau cu fiecare mână, întâi cu palma şi apoi cu dosul mâinii. Nu încape îndoială că o persoană întâmpinată cu atâta cinstire nu putea fi decât însuşi regele.

L-am vizitat pe acest mare om după-amiază, în prealabil primisem în dar de la el doi peşti aduşi pe bord de unul dintre slujitorii săi. Îndată ce am debarcat, el a venit să mă întâmpine. Avea vreo treizeci de ani, era înalt, dar subțire; din câți oameni văzusem pe aici, trăsăturile lui semănau cel mai mult cu ale europenilor. După o scurtă şedere, noua noastră cunoştință şi vreo cinci-şase dintre însoțitorii săi mă întovărăşiră pe bord. Tuturor le făcui daruri potrivite şi-i ospătai în felul care socoteam că le-ar fi mai plăcut.

Seara i-am condus pe țărm în barca mea, în care căpetenia porunci să fie puşi trei porci ca răspuns la darurile primite

[221] Cea mai de seamă insulă din Arhipelagul Tonga sau Amiciției. – N. T.

de la mine.

În prima zi a sosirii noastre la Anamuka, unul dintre indigeni furase de pe corabie un topor mare. M-am adresat acum lui Finau, care a fost oaspetele meu la 8 mai, cerându-i să facă uz de autoritatea lui pentru a mi se restitui obiectul; indigenii îl ascultară atât de prompt, încât toporul a fost adus pe bord în timp ce noi ne aflam la masă. Localnicii ne-au dat foarte dese prilejuri să simțim cât de pricepuți erau la hoții. Chiar unii dintre mai marii insulei nu socoteau că această îndeletnicire ar fi mai prejos de rangul lor, iar celor din pătura inferioară bătaia cu biciul nuri mişca mai mult decât pe nişte stane de piatră. Când vreunul dintre ei se întâmpla să fie prins asupra faptului, căpeteniile insulei, departe de a interveni în favoarea lui, ne sfătuiau adesea să-l ucidem. Deoarece preferam să nu aplicăm o asemenea pedeapsă, făptaşii scăpau de obicei foarte ieftin. Căpitanul Clerke descoperi în cele din urmă cum să se poarte cu hoții şi tratamentul păru a avea oarecare rezultate: îi dădea pe mâna bărbierului şi punea să li se radă capul, însemnându-i astfel şi făcându-i de râsul confraților lor, iar oamenilor noştri le poruncise să-i țină la distanță şi să nu le mai dea pe viitor prilejul de a-şi repeta relele apucături.

Aflând că am de gând să plec de-a dreptul la Tongatabu, Finau stărui cu tărie să-mi schimb planul şi se împotrivi atât de mult, de parcă ar fi avut cine ştie ce de câştigat dacă m-aşi fi răzgândit. În locul acestui proiect, el îmi recomanda călduros o insulă, sau mai curând un grup de insule, numit Hapai, spre nord-est. Acolo, ne asigura el, am putea căpăta cu cea mai mare uşurință îmbelşugate provizii de toate felurile; şi, pentru a da greutate sfatului său, se legă să ne însoțească personal. M-a convins; am ales insula Hapai ca viitoare escală. Întrucât nu mai fusese vizitată de vreo corabie europeană, cercetarea ei concorda cu țelurile mele.

În zorii zilei de 16 mai, după câteva întâmplări fără însemnătate, cârmirăm spre nord-est, către Hapai, care se vedea în zare. Ancorarăm a doua zi. Corăbiile se umplură între timp de indigeni. Aceştia aduceau de pe țărm porci, găini, fructe şi rădăcinoase pe care le schimbau cu securi,

cuțite, cuie, mărgele şi pânză. După ce am debarcat la miază-noapte de Lesuga, puțin în dreapta locului unde oprisem corabia, m-au dus pe uscat însoțit de Omai şi de Finau.

Căpetenia mă conduse la o colibă din apropierea plajei, pe care văzusem cu câteva clipe înainte că o pregăteau pentru primirea noastră, Finau, Omai şi cu mine luarăm loc înăuntru. Ceilalți şefi şi mulțimea făcură roată în jurul nostru pe dinafară şi se aşezară jos cu fața spre noi. Mă întrebară apoi cât de mult am de gând să rămân acolo. După ce le-am declarat că cinci zile, Taipa primi ordin să vină şi, aşezându-se lângă mine, să proclame acest lucru de față cu poporul. El ținu atunci o cuvântare în mare parte dictată de Finau. După cum aflai de la Omai, prin conținutul ei li se cerea tuturor, atât bătrânilor cât şi tinerilor, să mă socotească drept un prieten care avea de gând să stea la ei câteva zile; că în cursul şederii mele nu trebuiau să fure nimic, nici să mă supere în vreun alt fel; că era de aşteptat ca ei să aducă porci, găini, fructe şi alte alimente la corăbii, unde vor primi în schimb cutare şi cutare lucruri, pe care el le enumeră. Apoi Taipa se folosi de prilej şi mă înştiință că se cuvenea să fac un dar căpeteniei insulei, al cărui nume era Iraupa. Nu mă prinse nepregătit, căci îi dădui nişte lucruri care îi depăşiră cu mult aşteptările. Această mărinimie față de el abătu asupra mea cereri de aceeaşi natură din partea a două căpetenii din alte insule aflate acolo, precum şi din partea lui Taipa însuşi.

După ce văzurăm locul de unde se putea lua apă, ne înapoiarăm la coliba în care fuseserăm primiți şi am găsit acolo un porc copt şi câteva batate, aburind de fierbinți, gata să fie aduse pe bord pentru prânzul meu. Îl invitai pe Finau şi pe prietenii săi să ia parte la ospăț şi ne îmbarcarăm ca să mergem pe corabie; dar numai el se aşeză cu noi la masă. După-prânz l-am condus pe țărm şi, înainte de a face caleantoarsă, am primit darurile sale: o mare şi frumoasă broască țestoasă şi o grămadă de batate. Aveam un abundent stoc de provizii, deoarece în cursul zilei căpătasem prin schimburile de la bordul corăbiei vreo douăzeci de porci mici, în afară de fructe şi rădăcini.

A doua zi dis-de-dimineață, Finau şi Omai, care se ținea scai de şef şi dormea acum pe țărm, veniră pe bord. Scopul vizitei lor era să-mi solicite prezența pe insulă, unde văzui că se şi adunaseră o mulțime de oameni. Ghiceam că se pregătea ceva puțin obişnuit, dar nu mi-am putut da seama ce anume şi nici Omai nu era în stare să mă lămurească.

Nu mult după ce am debarcat, văzurăm venind aproape o sută de indigeni încărcați cu batate, fructe de pâine, banane, nuci de cocos şi trestie de zahăr. Ei îşi depuseră poverile în două grămezi în stânga noastră. Curând după aceea sosiră alții, purtând aceleaşi mărfuri, pe care le aşezară în alte două grămezi, în dreapta. Lângă cele din dreapta erau legați doi porci şi şase găini, iar lângă cele din stânga şase porci şi două broaşte țestoase.

După ce rânduiră frumos acest dar îmbelşugat de merinde şi după ce-l aşezară cât mai la vedere, aducătorii lui se pierdură în mulțimea ce forma un cerc mare în jurul nostru, îndată după aceea, câțiva bărbați înarmați cu ciomege făcute din crengi verzi de cocotieri intrară în cercul din fața noastră. Aceştia defilară timp de câteva minute şi apoi se retraseră, jumătate într-o parte, jumătate în cealaltă, aşezându-se în fața privitorilor. Curând începu spectacolul şi ne desfătară cu lupte individuale. Un luptător, sculându-se şi înaintând dintr-una din părți, mai mult prin gesturi elocvente decât prin cuvinte provoca pe cei din partea cealaltă să trimită pe unul din echipa lor să se lupte cu el. Dacă provocarea era acceptată, ceea ce se întâmpla de obicei, cei doi combatanți luau atitudinile cuvenite şi începea lupta, care continua până ce unul sau celălalt se declara învins, sau până li se fărâmau armele. Îndată ce o luptă lua sfârşit, învingătorul se chincea jos cu fața spre căpetenie, apoi se ridica şi se îndepărta. În acelaşi timp, câțiva bătrâni ce păreau a fi arbitri îşi exprimau satisfacția în câteva cuvinte, iar mulțimea, îndeosebi cei din partea cărora era învingătorul, îi slăveau victoria prin două sau trei urale.

Acest spectacol se întrerupea din când în când pentru câteva minute. În clipele de răgaz aveau loc întreceri de trântă sau de bătaie cu pumnii. Primele semănau cu cele din

Otaheite, iar cele din urmă nu se deosebeau prea mult de cele practicate în Anglia. Dar ceea ce ne-a încremenit de uimire a fost fapta a două fete voinice care păşiră în faţa mulţimii şi începură să boxeze fără niciun fel de ceremonie şi cu tot atâta meşteşug ca şi bărbaţii. Această competiţie nu dură totuşi mai mult de jumătate de minut şi una dintre ele se lăsă păgubaşă. Eroina biruitoare a fost aplaudată de privitori, ca şi luptătorii învingători ai celuilalt sex. Noi arătarăm oarecare nemulţumire faţă de această parte a spectacolului, ceea ce nu împiedică pe alte două femei să intre în arenă. Acestea păreau să fie pline de energie şi şi-ar fi tras desigur una alteia o chelfăneală zdravănă, dacă două femei bătrâne nu s-ar fi amestecat să le despartă. Toate luptele se desfăşurau în mijlocul a cel puţin trei mii de oameni şi erau întovărăşite din partea tuturor de cea mat desăvârşită bună dispoziţie.

Îndată ce se termină spectacolul, căpetenia mă înştiinţa că grămezile de merinde din dreapta îi erau hărăzite lui Omai, iar cele din stânga, ce alcătuiau vreo două treimi din cantitatea întreagă, mi se dăruiau mie. El adăugă că le putem duce oricând voiam pe corabie, dar că nu este nevoie să pun marinarii să le păzească, deoarece trebuia să fiu sigur că nu, se va şterpeli nici măcar o singură nucă de cocos. Aşa s-a şi întâmplat, căci lăsai toate proviziile acolo şi mă înapoiai pe; corabie pentru a prinzi, luând cu mine pe şef, iar când au fost transportate pe bord în cursul după-amiezii nu lipsea nimic. Erau atât de numeroase încât încărcarăm cu ele patru bărci; nu puteam decât să fiu uluit de mărinimia lui Finau, căci acest dar întrecea cu mult pe toate celelalte căpătate de la vreunul din suveranii diferitelor insule pe care le vizitasem; în Oceanul Pacific. Nu mi-am pierdut timpul încercând să-l conving pe prietenul nostru că nu eram nesimţitor faţă de dărnicia lui şi, înainte ca el să plece de pe vas, i-am oferit din mărfurile mele pe acelea care ghicisem că le preţuia cel mai mult.

Finau îşi exprimase dorinţa de a-i vedea pe soldaţii din marină făcându-şi exerciţiile militare. Întrucât voiam să-i satisfac curiozitatea, a doua zi dimineaţa am poruncit săi

coboare pe țărm toți militarii din cele două corăbii. După ce executară diverse manevre şi traseră mai multe salve, de care marea gloată de privitori păru foarte încântată, căpetenia ne oferi la rândul său o demonstrație care, aşa cum am apreciat cu toții, a fost efectuată cu o îndemânare şi o precizie ce depăşea cu mult proba de exerciții militare ce-o dădusem noi. Era un fel de dans, atât de fundamental diferit de tot ceea ce văzusem vreodată, încât mă tem că nu pot să-i fac o descriere care să dea cititorilor mei o imagine cât de cât corespunzătoare. Executat de bărbați, luau parte la el o sută cinci persoane. Fiecare dintre ei ținea în mână un instrument frumos lucrat, oarecum de forma unei vâsle, lung de. şaptezeci şi cinci de centimetri, înzestrat cu un mâner mic şt o lamă subțire, aşa încât era foarte uşor. Cu aceste instrumente făcură multe şi felurite figuri, fiecare din ele însoțite de o mişcare diferită. La început, executanții erau înşirați pe trei rânduri; prin evoluții variate, fiecare om îşi muta (apoi locul în aşa fel încât cei ce fuseseră în spate ajungeau în față. Dar nu rămâneau mult în aceeaşi poziție. O dată se desfăşurau într-un şir, altă dată formau un semicerc şi, la urmă, întocmiră două coloane pătrate. În timp ce ultima mişcare era în curs de îndeplinire, unul dintre ei păşi în fața lor şi execută un dans grotesc, cu care demonstrația luă sfârşit.

Ca instrumente muzicale aveau două tobe sau, mai bine-zis, doi buşteni scobiți, din care scoteau câteva note izbindu-i cu două bețe. Totuşi mi se păru că aceste sunete îi ajutau mai puțin pe dansatori decât melodia corului, în care îşi uneau vocile toți executanții în chip simultan. Cântecul nu era lipsit de o plăcută armonie, iar toate mişcările corespunzătoare se săvârşeau cu atâta îndemânare încât numerosul corp de dansatori părea să acționeze deodată, ca şi cum ar fi fost un singur mare mecanism. Toți am fost de părere că un asemenea spectacol ar fi găsit aprobări unanime pe o scenă europeană. Pe de altă parte depăşea atât de mult orice încercare a noastră de a le oferi distracții încât indigenii păreau să se mândrească de superioritatea ce-o dovedeau. Cât despre instrumentele noastre muzicale, ei nu le prețuiau de loc, în afară de tobă şi, chiar şi pe asta, n-o socoteau aşa

de bună ca a lor.

Pentru a le da o părere mai favorabilă despre distracțiile noastre şi pentru a-i face să priceapă mai bine înțelesul adânc al cunoştințelor noastre superioare, am dat dispoziții să se pregătească nişte jocuri de artificii şi, după căderea amurgului, le-am lăsat să se desfăşoare în fața lui Finau, a altor căpetenii şi a unei uriaşe mulțimi de băştinaşi. Rachetele noastre de apă şi mai ales cele de aer îi fermecară şi-i uluiră dincolo de orice închipuire, aşa că balanța se răsturnă în favoarea noastră.

Asta însă nu păru decât să-i aţâțe ca să ne arate noi forme ale neobişnuitei lor măiestrii; îndată ce focurile artificiilor se stinseră, indigenii începură o întreagă suită de dansuri. În chip de preludiu aşezară în fața noastră, în mijlocul cercului, o orchestră sau un cor compus din optsprezece bărbați. Vreo patru-cinci dintre ei țineau în mână bucăți mari de bambus, lungi de un metru până la doi metri, având capătul superior deschis, iar celălalt astupat printr-un nod. Acest capăt închis îl izbeau într-una de pământ, dar încet; produceau astfel diferite sunete, după lungimea instrumentelor, toate însă din registrul de bas sau de voce joasă; şi, pentru contrabalansare, alt băştinaş lovea necontenit şi repede, cu două bețe, într-o bucată din acelaşi lemn, despicată şi aşezată în lung pe pământ; el scotea în acest chip un sunet pe atât de ascuțit pe cât erau de grave cele produse de ceilalți. Restul cetei, ca şi cei ce băteau cu bucățile de bambus, cântau o melodie înceată şi lină, care îmblânzea atât de bine notele mai aspre ale instrumentelor descrise mai sus, încât niciun ascultător, oricât de obişnuit ar fi fost cu cele mai desăvârşite şi felurite modulații de sunete, nu putea să nu recunoască ce impresie puternică şi plăcută trezeau aceste simple armonii.

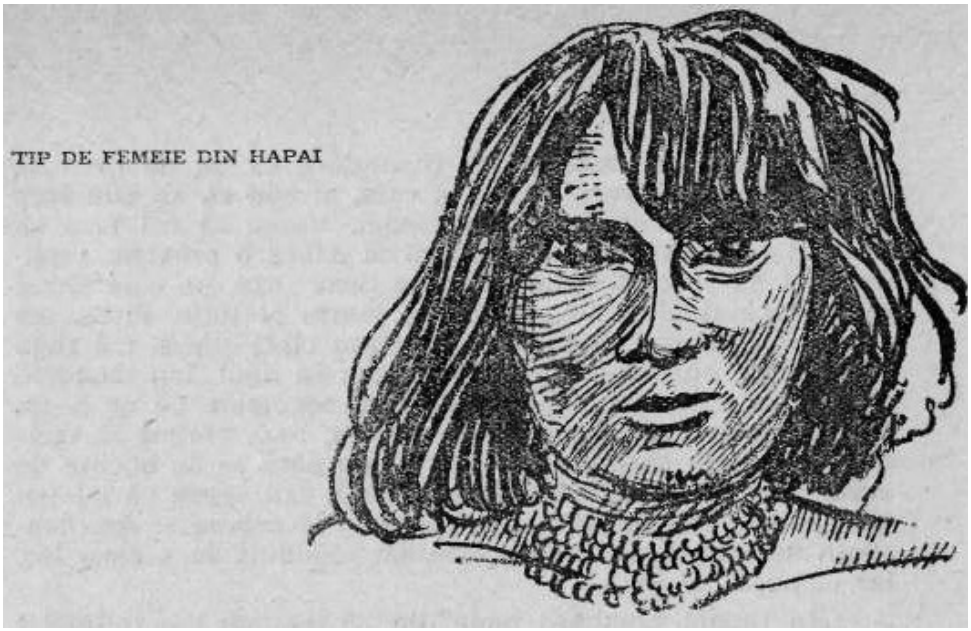
Imediat ce isprăviră, se arătară nouă femei, care se aşezară în fața colibei unde se afla căpetenia. Apoi se ridică un bărbat care o lovi pe prima dintre femei pe spinare cu amândoi pumnii strânşi unul lângă altul. Continuă în acelaşi mod cu a doua şi cu a treia, dar pe a patra, nu ştiu dacă din întâmplare sau premeditat, în loc de spinare, o lovi în piept.

Atunci se ridică imediat un om din mulțime şi îl culcă la pământ cu o lovitură în cap, după care îl luară de acolo fără cea mai mică gălăgie sau dezordine. Dar aceasta nu le scuti pe celelalte cinci femei de ciudata datină sau, poate, ceremonie necesară; căci un alt executant îi luă locul celui ce le tratase astfel. Necazurile lor nu se isprăviră nici de data aceasta; atunci când dansară, avură neplăcerea de a-şi vedea reprezentația de două ori dezaprobată, fiind deci nevoite s-o repete.

Curiozitatea celor două tabere era acum îndeajuns de potolită în urma diverselor distracții pe care le-am descris; am început prin urmare să privesc în jurul meu. A doua zi am făcut o plimbare în insula Lifuga, despre care eram curios să aflu câte ceva. Descoperii că întrecea insula Anamuka în mai multe privințe. Plantațiile erau mai numeroase şi mai întinse. Duzii[222] acopereau mari porțiuni de teren, iar plantațiile erau bine înzestrate cu rădăcinoase şi fructe; ele sunt produsele naturale ale insulei. Am mai adăugat şi eu câteva, semănând porumb, pepeni, dovleci şi altele asemănătoare.

Insula nu are mai mult de treisprezece kilometri în lungime, iar în unele locuri nu depăşeşte patru-cinci kilometri în lățime. Partea ei răsăriteană, expusă alizeului, înaintează în larg printr-un recif, de care valurile oceanului se sparg cu multă violență.

[222] Este vorba de *Morus papyrifera,* o varietate de dud tropical. – N. T.

TIP DE FEMEIE DIN HAPAI

La întoarcerea mea din excursie am găsit o pirogă mare cu pânze legată de pupa corăbiei. În ea se afla Latulibaula, pe care îl văzusem la Tongatabu în cursul ultimei mele călătorii şi pe care-l socotisem pe vremea aceea regele insulei. El şedea în pirogă cu aceeaşi gravitate care îl caracterizase şi în trecut şi n-am putut prin niciun fel de rugăminți să-l înduplec să urce acum pe bord. Mulți dintre insulari erau de față şi ei îl numeau cu toții *areki,* ceea ce înseamnă rege. Nu auzisem niciodată pe vreunul din ei să dea un asemenea titlu lui Finau, cu toată autoritatea de care se bucura acesta printre ei, atât aici, cât şi la Anamuka; începui deci să bănuiesc că nu el ar fi regele, deşi prietenul său, Taipa, se străduia să mă convingă de aceasta. Finau se afla şi el pe bordul corăbiei mele, dar niciunul din cei doi oameni de vază nu păreau că-l bagă în seamă pe celălalt.

În dimineața zilei de 23 mai, pe când ne pregăteam să dezlegăm odgoanele vasului pentru a părăsi insula, Finau, cu primul său sfetnic Taipa, veniră lângă bordul nostru într-o pirogă cu pânze şi mă înştiințară că au de gând să pornească spre Vavau, o insulă care, ziceau ei, se află spre miazănoapte, la două zile de Hapai. Voiau să mă facă să cred

că ținta călătoriei lor era să-mi aducă o provizie suplimentară de porci şi nişte tichii cu pene roşii, pe care Omai să le ducă la Otaheite, unde sunt foarte prețuite. Finau mă asigura că se va întoarce în patru sau cinci zile şi mă ruga să nu ridic pânzele până la înapoierea sa când, îmi făgăduia el, mă va însoți la Tongatabu. Cum socoteam că ar fi un bun prilej de a cunoaşte insula Vavau, i-am propus să mergem într-acolo cu corăbiile; dar el nu păru să se bucure de acest plan şi, ca să mă facă să renunț, îmi spuse că nu voi găsi pe acea insulă nici port, nici loc de ancorare. Am consimțit deci să aştept întoarcerea lui rămânând în acelaşi loc, iar el porni pe dată.

În timpul plimbării mele din 25 mai mi s-a întâmplat să intru într-o casă unde am găsit o femeie ce rădea capul unui copil cu un dinte de rechin înfipt în capătul unui băț. Observai că ea umezea mai întâi părul cu o cârpă muiată în apă, întrebuințând instrumentul pe partea udată de ea în prealabil. Operația părea să nu-l doară pe copil, iar părul era ras tot atât de bine pe cât ar fi făcut-o un brici de al nostru. Îndemnat de cele văzute, încercai îndată pe pielea mea unul din acele ciudate instrumente şi constatai că era un înlocuitor excelent al briciului. Totuşi, bărbații de pe aceste insule recurg la un alt procedeu pentru a-şi rade bărbile. Ei execută operația cu două scoici: pe una o aşază sub un smoc mic din barbă, pe care îl taie apoi cu cealaltă, aplicată deasupra. În felul acesta sunt în stare să se radă foarte aproape de piele. Procedeul este într-adevăr destul de plictisitor, dar nu dureros; printre ei se află unii bărbați ce par a se îndeletnici cu această meserie. În cursul şederii noastre acolo, ne obişnuisem să-i vedem atât pe marinarii noştri mergând pe țărm ca să li se dea jos bărbile după moda din Hapai, cât şi pe căpeteniile lor venind pe bord spre a fi raşi de bărbierii noştri.

Cum în prezent nu se mai aducea la corăbii aproape nimic din produsele insulei, am hotărât să schimbăm locul şi, în după-amiaza zilei de 26 mai, m-am mutat într-un golf care se găseşte între capătul sudic al Lefugei şi capătul nordic al Hulaivei, unde am ancorat.

Lângă capătul sudic al insulei Lefuga am dat de o movilă

artificială. După mărimea unor copaci ce creşteau pe ea am înțeles că fusese înălțată în timpuri îndepărtate. Am socotit că are o înălțime de vreo doisprezece metri. La poalele acestei măguri se afla o piatră ce trebuie să fi fost tăiată dintr-o stâncă de corali. Era lată de un metru şi douăzeci, groasă de şaptezeci şi cinci de centimetri şi înaltă de patru metri douăzeci; indigenii de față ne spuseră că abia jumătate din lungimea ei ieşea deasupra solului. O numeau *Tangata Areki*[223], şi ziceau că fusese aşezată anume, ca şi măgura înălțată de către strămoşii lor, în amintirea unui rege; dar în ce vremuri străvechi nu ştia niciunul să spună.

Pe la amiază sosi la pupa noastră o mare pirogă cu pânze, în care se găsea o persoană numită Futafaihi ori Paulaho sau în ambele feluri; după cum ne spuseră băştinaşii ce se aflau în acea clipă pe bord, era regele insulei Tongatabu şi al tuturor insulelor învecinate. Având atât interesul cât şi plăcerea să fiu curtenitor cu toți oamenii de vază, îl invitai pe Paulaho pe bord, fără să cercetez veracitatea titlurilor ce şi le asuma; el aduse cu sine în dar doi porci graşi, deşi nu atât de graşi ca el. Dacă greutatea trupului ar putea da greutatea în rang sau putere, atunci ar fi fost de hună seamă în această privință cel mai eminent om pe care-l văzusem vreodată. Găsii că era aşezat şi cu mintea cumpănită. Examină corabia şi diferitele obiecte noi pentru el cu o deosebită atenție şi îmi puse multe întrebări la locul lor dintre care una a fost: ce ne-a putut determina să vizităm aceste insule? După ce-şi satisfăcu bine curiozitatea, privind vitele şi celelalte noutăți întâlnite pe punte, îl poftii să coboare în cabină. Auzind aceasta, însoțitorii lui se împotriviră zicând că, dacă acceptă invitația, s-ar putea întâmpla ca unii să păşească deasupra capului său; dar conducătorul mai puțin convențional în această privință decât însoțitorii lui, înlătură cu un gest orice ceremonie şi veni jos[224].

---

[223] *Tangata* în limba lor înseamnă om*; areki,* rege. – N. T.

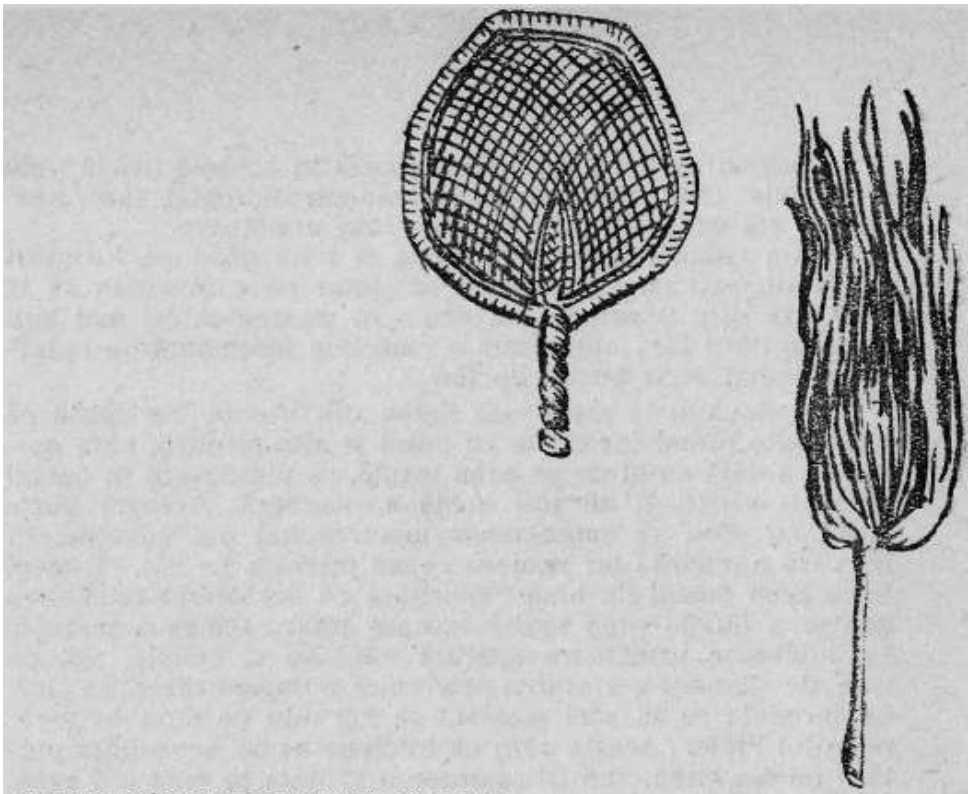
[224] Această întâmplare aminteşte de chinezul care dorea să ştie fel de fel de lucruri despre frumoasele trăsuri cu splendide harnaşamente aduse în dar de lordul Macartney împăratului şi care, când află că pe partea mai

Paulaho şezu cu noi la masă, dar mâncă puţin şi bău şi mai puţin. Când ne scularăm mă rugă să-l însoţesc pe ţărm. L-am condus în propria-mi barcă, după ce-i dăruisem mai întâi din obiectele pe care bănuiam că le preţuia mai mult şi care, după cât am băgat de seamă, au întrecut chiar aşteptările. N-am fost dezamăgit în dorinţa de a-mi asigura astfel prietenia sa, căci în clipa când barca atinse ţărmul, el porunci să se mai aducă doi porci care să fie predaţi oamenilor mei. Câţiva dintre supuşii lui veniră apoi să-l ia din barcă pe o tăblie semănând cu o targă şi-l duseră într-o căsuţă din apropierea ţărmului, ce părea să fi fost înălţată acolo în vederea găzduirii lui. Mă aşeză alături de el, în timp ce însoţitorii lui formau un semicerc în faţa noastră şi a casei. Îndărătul căpeteniei sau mai bine zis într-o parte, şedea o femeie bătrână, având în mână un soi de evantai cu care gonea muştele.

Am stat până ce s-au retras mai mulţi dintre curteni, după câte o plecăciune pe care o făceau ducând mâinile în dreptul tălpilor sale, pe care le atingeau sau le băteau uşor cu partea de deasupra şi cu cea de dedesubt a degetelor fiecărei mâini. Alţii, care nu stătuseră în cerc, se apropiară şi ei, se pare, anume pentru a-i da aceeaşi dovadă de respect, apoi se retraseră fără să scoată o vorbă. Eram cu totul fermecat de cuviinţa care se păstra. Căci nu mai văzusem nicăieri, nici chiar printre popoarele mai civilizate, ceva asemănător.

Paulaho, regele, cum îl voi numi de acum înainte, veni pe bord a doua zi dis-de-dimineaţă; îmi aducea în dar o tichie făcută din pene roşii. Aceste tichii, sau mai bine zis. bonete, sunt alcătuite din penele cozii păsării tropicului, amestecate cu pene roşii de papagal. Ele sunt în aşa fel întocmite încât se leagă pe frunte, în formă de semicerc, având o rază de douăzeci ori douăzeci şi cinci de centimetri.

înaltă (capra) urma să şadă omul ce avea să mâne caii, îşi întreabă informatorul, cu un râs batjocoritor, dacă îşi închipuia că împăratul va tolera ca un alt om să se aşeze mai sus decât el. *(Din călătoriile lui Barrow în China).* – N. A.

EVANTAIE ÎNTREBUINȚATE ÎN INSULELE PACIFICULUI DE SUD

A doua zi în zori, am ridicat ancora pe o briză bună şi m-am îndreptat spre apus cu gândul să mă întorc la Anamuka. Ne urmară mai multe pirogi cu pânze, într-una din ele aflându-se chiar regele. El ne părăsi însă curând, lăsându-ne pe bord pe fratele său şi cinci însoțitori ai acestuia. Ne mai întovărăşea şi un şef numit Tubauitoa, proaspăt venit de la Tongatabu. Îndată ce sosi, îşi trimise piroga îndărăt, declarând că atât el, cât şi cei cinci băştinaşi care-l urmaseră, vor dormi pe bord; acum aveam, prin urmare, cabina plină de oaspeți. Aduseseră cu ei belşug de merinde pentru care căpătaseră, ca întotdeauna, răsplata cuvenită.

Pe drum, corabia a fost gata să nimerească în plin într-o insulă joasă şi nisipoasă, numită Putu. Din fericire marinarii tocmai fuseseră chemați pe punte pentru a vira vasul, aşa încât manevrele necesare au putut fi executate cu judecată şi

cu repeziciune şi numai datorită acestui fapt scăparăm de nimicire. *„Discovery”,* care se afla în pupă, era în afara pericolului. Asemenea situații primejdioase sunt de neînlăturat pentru cel ce porneşte într-o călătorie de descoperiri.

Acest incident i-a înfricoşat aşa de mult pe călătorii noştri încât şi-au exprimat imediat dorința vie de a merge pe uscat. Prin urmare, cum s-a luminat de ziuă, am coborât o barcă şi i-am poruncit ofițerului ce o comanda ca, după ce-i va debarca pe băştinaşi la Kotu, să sondeze de-a lungul recifului în căutarea unui loc de ancorare.

Găsind un loc prielnic, am rămas în această insulă până la 4 iunie când, ridicând ancora, ne-am îndreptat spre Anamuka; am ancorat acolo în dimineața următoare.

Am coborât imediat pe țărm şi i-am găsit pe locuitori foarte ocupați cu dezgropatul batatelor pe care voiau să le aducă la târg. Acestea erau acum în momentul cel mai bun al dezvoltării lor; obținurăm o cantitate însemnată de batate în schimbul unor bucăți de fier.

A doua zi la prânz sosi Finau din Vavau. Ne spuse că mai multe pirogi încărcate cu porci şi alte provizii, care porniseră o dată cu el de pe acea insulă, se pierduseră în cursul recentei vijelii şi că toți oamenii pieriseră. Această veste tristă nu păru să impresioneze pe vreunul din conaționalii lui care o auziră; iar în ceea ce ne priveşte pe noi, făcusem între timp destul de bine cunoştință cu caracterul lui Finau, pentru a nu da prea multă crezare unei asemenea poveşti. În dimineața următoare apărură Paulaho şi ceilalți şefi pe care, de asemenea, vânturile potrivnice îi împiedicaseră să vină. Se întâmpla ca în acel moment să mă aflu pe țărm în tovărăşia lui Finau; acesta păru că înțelege acum necuviința purtării lui din clipa când îşi asumase o calitate pe care n-o avea. Căci nu numai că-l recunoscu pe Paulaho ca rege peste Tongatabu şi peste celelalte insule, dar stărui mult asupra acestui lucru, fără îndoială pentru a face să-i fie iertată prezumțioasa atitudine dinainte. Îl părăsii, ca să vizitez pe acest om mai mare, pe care îl găsii stând cu câțiva oameni în fața lui. Dar cum fiecare se grăbea să-l măgulească, cercul se mărea destul de repede. Eram foarte nerăbdător să observ

comportarea lui Finau în această împrejurare şi am avut dovada cea mai convingătoare a inferiorității lui, căci se aşează printre cei care şedeau în fața lui Paulaho ca însoțitori ai regelui. La prânz atât el cât şi Paulaho veniră cu mine pe bord, dar numai cel de-al doilea se aşează la masă. Finau se retrăsese din cabină, după ce făcuse plecăciunea în modul obişnuit, atingând picioarele suveranului cu capul şi cu mâinile. Regele ne spusese dinainte că aşa se va întâmpla; şi se vădi acum că lui Finau nici nu-i era îngăduit să mănânce sau să bea în prezența suveranului său.

A doua zi dimineața, la ora opt, ne îndreptarăm spre Tongatabu, ajutați de o uşoară briză de nord-est. Odată cu noi porniră vreo paisprezece-cinsprezece bărci cu pânze de ale băştinaşilor; fiecare dintre ele depăşea ca mult corăbiile noastre. În după amiaza zilei următoare ancorarăm în dreptul acelei insule, într-o poziție sigură.

Puțin după aceea debarcai, întovărăşit de Omai şi de câțiva ofițeri. Regele ne aştepta pe plajă. El ne conduse îndată la o casă mică şi drăguță ce era aşezată la marginea pădurii şi avea în fața ei o curte frumoasă şi spațioasă. Această casă, îmi spuse el, avea să-mi stea la dispoziție în tot timpul şederii noastre pe insulă; nici n-aş fi putut dori o rânduială mai bună.

Nu mult după ce intrarăm în casă, se şi adună un număr de indigeni, care se aşezară în fața noastră, în curte. Regelui i se aduse o rădăcină de *kava;* la porunca lui a fost tăiată în bucăți şi apoi împărțită mai multor persoane de ambele sexe care începură imediat s-o mestece; curând vasul cu băutura preferată a băştinaşilor era pregătit. Între timp se adusese un porc fript şi două coşuri de batate coapte, pe care le împărțiră după aceea în zece porții. Aceste porții au fost apoi oferite diverselor persoane de față; dar câți erau îndreptățiți să ia din ele, n-aş putea spune. Pe urmă se servi licoarea, însă băgai de seamă că abia o pătrime din cei adunați acolo gustaseră, fie din alimente, fie din băutură.

Deoarece aveam de gând să rămânem câtva timp la Tongatabu, înălțarăm în cursul dimineții un cort chiar lângă casa pe care ne-o hărăzise Paulaho. Apoi descărcarăm caii,

vacile şi oile, pe când un grup de soldaţi împreună cu ofiţerul lor se aşezară în post pentru a le păzi. Instalarăm, observatorul la o mică depărtare de celălalt cort, iar locotenentul King îşi fixă reşedinţa pe ţărm, pentru a supraveghea observaţiile. Tunarii primiră dispoziţii să dirijeze schimbul cu indigenii care se îmbulzeau din toate părţile insulei, aducând porci, batate, nuci de cocos şi alte produse. În scurtă vreme postul nostru de pe uscat semăna cu un bâlci, iar punţile corăbiilor erau aşa de înţesate de vizitatori, încât abia mai aveam loc să ne mişcăm.

Finau se statornicise în vecinătatea noastră, dar nu mai era omul zilei. Totuşi noi îl găseam încă o persoană cu trecere şi aveam mărturii zilnice ale averii şi mărinimiei sale, prin faptul că daruri de mare preţ nu mai conteneau din partea lui. Dar şi regele era la fel de atent cu noi în această privinţă, căci nu trecea zi să nu primim de la el vreun dar însemnat. Aflasem acum că mai existau şi alţi oameni de vază pe insulă, dar nu-i văzusem încă. Îndeosebi Otago şi Tubau menţionau pe o căpetenie numită Mariwagi care după spusele lor, avea cea mai mare trecere prin acele meleaguri. Unii indigeni ne dădură chiar să înţelegem că el ar fi prea sus pus pentru a catadixi să ne onoreze cu o vizită. Această afirmaţie îmi ataţă curiozitatea; îi pomenii deci lui Paulaho că eram foarte doritor să merg în audienţă la Mariwagi; el căzu de acord să mă întovărăşească la locul reşedinţei acestuia, pe care nu-l găsirăm însă acasă.

A doua zi spre prânz, însoţit de un număr considerabil de oameni de toate rangurile, a venit chiar Mariwagi în vecinătatea taberei noastre. Mi se aduse la cunoştinţă că se deranjase anume spre a-mi da prilejul de a mă prezenta în audienţă. De aceea, după amiază, un grup dintre noi, întovărăşiţi de Finau, debarcarăm spre a-l vizita. Văzurăm un om şezând sub un copac mare din apropierea ţărmului, puţin în dreapta cortului. O bucată de pânză de cel puţin patruzeci de metri lungime era aşternută în faţa lui, iar în jurul său se aşezaseră numeroşi indigeni de ambele sexe. Presupuserăm fireşte că acesta era marele om; dar Finau ne scoase din greşeală, informându-ne că un altul, care şedea

pe o bucată de rogojină la o oarecare depărtare de această căpetenie şi mai spre dreapta, era Mariwagi. Acesta ne primi cu multă bunăvoinţă şi ne pofti să luăm loc alături de el. Persoana ce şedea sub copac cu faţa spre noi se numea Tubau. Atât el cât şi Mariwagi aveau o înfăţişare venerabilă. Cel din urmă, un om subţirel, după înfăţişare părea să fi depăşit cu mult vârsta de şaizeci de ani. Cel dintâi, mult mai voinic şi aproape orb din cauza unei boli de ochi, nu era însă atât de vârstnic.

Îi distrarăm aproape o oră cu un concert executat cu două cornuri franţuzeşti şi o tobă. Părură însă mai încântaţi când căpitanul Clerke descărcă un pistol pe care îl avea în buzunar. Înainte de a-mi lua rămas bun, mi se dărui bucata aceea mare de pânză, învălătucită, împreună cu câteva nuci de cocos.

Paulaho se întoarse pe la amiază din locul unde îl lăsasem cu două zile mai înainte; aducea cu el şi pe fiul său, un băiat de vreo doisprezece ani. Îmi ţinură tovărăşie la prânz, dar deşi puştiul era de faţă, nu i se îngăduia să stea jos în acelaşi timp cu tatăl său. Era ceva foarte plăcut să-l ai ca oaspe pe Paulaho, deoarece în prezenţa lui, lucru frecvent cât timp am stat acolo, orice alt indigen era exclus de la masă şi doar rareori li se îngăduia unora să rămână în cabină. Regele se împăcase foarte repede cu bucătăria noastră. Dar eu încă mai cred că prânzea atât de des cu mine mai mult de dragul băuturii ce i-o ofeream, decât pentru mâncare, căci îndrăgise vinul nostru şi putea acum să golească sticla tot atât de bine ca mai toţi bărbaţii, arătându-se la fel de vesel după aceea.

Îndată după ce-l vizitai pe Tubau şi făcui schimb de daruri cu el, Finau veni să-mi aducă la cunoştinţă că tânărul Fattafaihe, fiul lui Paulaho, dorea să mă vadă; îi ascultai dorinţa şi-l găsii pe principe aşteptând cu Omai sub un baldachin mare confecţionat dintr-o pânză de calitate mai fină; sub ei şi în faţa lor era aşternută o altă bucată de pânză de calitate mai ordinară, care avea şaptezeci şi şase de metri lungime şi şapte metri şi jumătate lăţime. De o parte văzui un vier mare şi bătrân, iar de cealaltă o grămadă de nuci de cocos. Numeroşi băştinaşi se aşezaseră în jurul pânzei şi

printre ei îl zării pe Mariwagi şi pe alţii de prim rang. Am fost poftit să stau alături de principe; apoi Omai mă înştiinţă că primise instrucţiuni de la rege să-mi spună că, deoarece el şi cu mine eram prieteni, spera că şi fiul lui ar putea să se bucure de această prietenie şi mă ruga să-i accept darul ca un semn al consimţământului meu. Bucuros am fost de acord cu propunerea lui şi, apropiindu-se vremea mesei, îi invitai pe toţi pe bord.

Ca urmare, tânărul principe, Mariwagi, Tubau, trei sau patru alte căpetenii mai puţin însemnate şi două respectabile femei bătrâne de prim rang mă întovărăşiră pe corabie. Mariwagi era îmbrăcat cu o bucată nouă de pânză, de marginile căreia fuseseră prinse şase mari şi frumoase aplicaţii cu pene roşii. Costumul părea să fi fost menit anume pentru această vizită căci, imediat ce ajunse pe bord, îl scoase şi mi-l oferi. Fiecare dintre oaspeţi primi de la mine astfel de daruri încât am motive să cred că au fost încântaţi de ele. Când se servi prânzul, niciunul din ei nu vru nici să şadă, nici să mănânce vreo bucăţică din tot ce se adusese pe masă. Exprimându-mi uimirea faţă de acest procedeu, îmi spuseră că toate erau *tabu,* după cum zic ei; cuvântul acesta are un înţeles foarte larg, dar înseamnă de obicei că un lucru este interzis. La sfârşitul prânzului, după ce le satisfăcui curiozitatea, arătându-le fiecare ungher al vasului, îi condusei înapoi pe ţărm.

Îndată ce barca ajunse pe plajă, Finau şi alţi câţiva. coborâră într-o clipă din ea. Când i-a urmat tânărul Fattafaihe, a fost rechemat de Mariwagi, care îi făcu moştenitorului aceeaşi salutare ceremonioasă şi în acelaşi mod în care i se făcea şi regelui.

Între timp căpătasem oarecare cunoştinţe asupra legăturilor de rudenie dintre unii oameni de vază, al căror nume s-a menţionat atât de des. Ştiam acum că Mariwagi şi Tubau erau fraţi, că Finau era unul din fiii lui Mariwagi, far Tuboueitoa, altul.

La 16 iunie, dimineaţa, locotenentul Gore şi cu mine făcurăm o plimbare în interiorul ţării, în cursul căreia nu ni se înfăţişă nimic de seamă, în afară de prilejul ce-l avurăm de

a vedea întregul proces de fabricație a pânzei, principala industrie a acestor insule, ca şi a multor altora din acest ocean.

Se procedează în felul următor: muncitoarele, căci femeile lucrează pânza, iau tulpinile sau trunchiurile subțiratice de duzi pe care îi cultivă în acest scop şi care rareori depăşesc înălțimea de doi metri şi grosimea de zece centimetri. Apoi desprind scoarța de pe ele şi răzuiesc partea ei exterioară cu ajutorul unei scoici, o răsucesc spre a-i înlătura convexitatea dobândită în timpul când îmbrăca tulpina şi o lasă să macereze câtva timp în apă. După aceasta o aşază de-a curmezişul trunchiului unui copac mic, o îndreaptă şi o bat, fie cu un instrument de lemn, lung cam de treizeci de centimetri şi brăzdat pe toate părțile de şănțulețe groscioare, – fie cu un altul neted. Față de mărimea scoarței, o bucată este gata repede, dar operația se repetă deseori de către o altă persoană; alteori ele împăturesc scoarța de mai multe ori şi o bat mai îndelung în scopul de a face țesătura mai deasă, nu mai fină. Când socotesc că au bătut-o destul, o întind la zvântat; bucățile au de la unu la doi metri lungime (sau mai mult), iar lățimea pe jumătate. Apoi le ia în primire altă muncitoare; aceasta prinde bucățile una de alta, ungându-le marginile cu zeama lipicioasă a unei bace numită *tou,* care serveşte drept clei. După ce le-a unit astfel, ea le întinde peste o scândură mare şi aşază dedesubt un fel de tipar făcut dintr-un material fibros şi compact. Muncitoarele iau apoi o cârpă, o înmoaie în zeama stoarsă din coaja unui arbore numit *koka* şi freacă vârtos cu ea bucata la care lucrează. În urma acestei operații bucata capătă o culoare pământie posomorâtă, cu un luciu uscat la suprafață. Astfel continuă ele unind şi colorând treptat fragmentele, până ce ajung să alcătuiască o bucată de pânză de lungimea şi lățimea dorită; marginea o lasă de obicei nevopsită cam pe o lățime de un picior de fiecare parte, şi ceva mai lată la capete. Dacă se întâmplă în cursul lucrului, cum e cazul deseori, ca o parte din bucățile de la început să fie prea subțiri sau să aibă găuri, muncitoarele lipesc deasupra mici pătrate din acelaşi material, până ce totul capătă o grosime egală. Pentru a

obține culoarea neagră, indigenele amestecă seva de *koka* cu funinginea dată de o nucă uleioasă numită *duidui;* proporțiile diferă după întunecimea nuanței pe care au de gând s-o obțină.

Mariwagi hotărâse pentru a doua zi o mare *haiva* sau distracție, la care am fost cu toții invitați. Indigenii curățiseră în acest scop un spațiu larg în fața colibei vremelnice a căpeteniei, care se afla în apropierea postului nostru; alcătuiseră astfel un fel de arenă, unde urmau să aibă loc spectacolele. Dimineața sosiră sumedenie de băştinaşi de prin țară; fiecare purta pe umăr câte o prăjină de vreo doi metri lungime iar la capătul prăjinii era atârnată câte o batată. Stivuiră batatele şi prăjinile de-o parte şi de alta a arenei, în două grămezi mari, împodobite cu diferite soiuri de peştişori şi vârfuite cât se poate de frumos. Acestea întruchipau darurile lui Mariwagi pentru căpitanul Clerke şi pentru mine.

Pe la ora unsprezece, când totul era pregătit, indigenii începură să execute diferite dansuri numite mai. Orchestra era alcătuită la început dintr-un cor de şaptezeci de bărbați care şedeau jos; printre ei aşezaseră trei instrumente cărora noi le spuserăm tobe, după sunetele pe care le scoteau. Indigenii le numesc *naia.* Aceste instrumente produc un sunet aspru, cu toate acestea tare şi puternic.

Primul dans era executat de patru şiruri de câte douăzeci şi patru de bărbați, ei țineau în mână un mic instrument de lemn subțire şi uşor, lung de vreo şaizeci de centimetri şi având o formă asemănătoare cu o vâslă lungă. Cu aceste instrumente numite *paggi* băştinaşii făceau nenumărate şi variate mişcări, toate însoțite de atitudini corespunzătoare ale trupului. Mişcările erau la început încete, dar se iuțeau pe măsură ce se întețeau bătăile tobelor; iar dansatorii recitau între timp pe un ton muzical nişte fraze la care dădea răspunsuri corul; după un scurt interval îşi uneau cu toții vocile şi încheiau printr-un strigăt; apoi ultimul rând se despărți în două şi fiecare jumătate alunecă încet spre margine şi se reuni în fața celorlalți ca să alcătuiască primul rând; în acest timp, toți ceilalți executanți îşi continuau

recitativul. Rând pe rând făcură şi celelalte şiruri această mişcare, până când cei ce fuseseră la început în față deveniseră ultimii; evoluția lor continuă în acelaşi chip şi, în sfârşit, ultimul rând ajunse din nou în față. Începură pe urmă un dans mult mai repede, deşi o porniseră încet şi cântară timp de vreo zece minute; apoi întregul corp de dansatori se despărți în două grupe care se dădură puțin îndărăt şi se apropiară după aceea formând un fel de figură circulară cu care se termină dansul.

În scurtă vreme se adunară şaptezeci de oameni care formau corul pentru un alt dans. Executanții se aşezară în două şiruri de câte şaisprezece persoane, având în fruntea lor pe tânărul Tubau. Dansară, cântară şi învârtiră *paggi*-le ca mai sus dar, în general, cu mai multă repeziciune. O figură care «a stârnit o deosebită admirație a fost aceea în care îşi țineau fețele întoarse ca şi cum s-ar fi ruşinat. Şirul din spate se frânse, dar se încheie înaintea celui ce fusese în față, care însă îşi reluă până la urmă locul, ca şi în cele două dansuri precedente. În acea clipă se iviră doi bărbați care făcură în mare grabă exerciții cu nişte ciomege pe care le întrebuințau ca arme de luptă. Le învârteau mai întâi în mâini, apoi dădeau puternice şi iuți lovituri circulare înaintea lor, cu atâta îndemânare încât, deşi erau foarte aproape unul de celălalt, nu se loviră niciodată. Le urmă alt executant, care purta o suliță şi o mişca tot atât de iute, uitându-se cu vioiciune împrejur, ca şi cum ar fi căutat pe cineva în care să o zvârle. Alergă apoi la un capăt al mulțimii din față şi luă o atitudine amenințătoare îndoindu-şi puțin genunchii şi tremurând de mânie de parcă ar fi avut de gând să izbească pe careva cu sulița. El îşi continuă jocul doar câteva secunde, după care se mută în cealaltă parte, unde stătu un timp într-o postură asemănătoare, dar se retrase curând de pe teren tot atât de iute pe cât venise; alte felurite figuri de dans au fost de asemenea executate cu aceeaşi iscusință.

Spectacolul a durat de la ora unsprezece până aproape de trei; deşi nu încape îndoială că indigenii voiau în primul rând să ne facă nouă o demonstrație a dibăciei de care erau în stare, totuşi o uriaşă mulțime de privitori din popor lua parte

la ea. Unii dintre noi socotiră că se adunaseră nu mai puțini de zece sau douăsprezece mii de oameni, care se înghesuiau pe o rază de un sfert de milă atraşi în mare măsură doar de curiozitate.

Nicio pană nu poate descrie numeroasele atitudini şi mişcări pe cât de ciudate, pe atât de grațioase; iar întregul ansamblu evolua într-o rânduială perfectă, cum nu s-ar fi putut aştepta cineva de la o adunare atât de mare.

În zorii zilei de 18 iunie se întâmplă un incident dare ne zugrăvea în culori vii unul dintre obiceiurile lor. Dintr-o pirogă se urcase un om pe duneta corăbiei *Resolution* şi furase de acolo un lighean de cositor. Descoperit şi urmărit, a fost adus la corabie. Atunci trei femei bătrâne care se aflau în pirogă au început să-l bocească văicărindu-se cât le ținea gura şi lovindu-se puternic peste piept şi față; dar nu vărsau nici măcar o lacrimă.

În aceeaşi zi i-am oferit şi eu lui Mariwagi câteva daruri ca răspuns la cele primite de la el în ajun; spectacolele ce se prezentaseră atunci pentru desfătarea noastră ne obligau la o compensație de aceeaşi natură. În prezența lui Paulaho, a celor mai însemnați dintre şefi şi a numeroşi indigeni de toate categoriile, am cerut ca un grup de soldați de marină să execute exercițiile pe locul unde avuseseră loc dansurile din ziua precedentă, iar seara am dat tot acolo o reprezentație de focuri de artificii, care a decurs destul de bine şi după toate aparențele le-a făcut plăcere, dar ceea ce i-a uimit peste măsură au fost rachetele noastre de apă.

În aşteptarea divertismentului din seara aceea numeroşi băştinaşi din jurul cortului nostru şi-au petrecut cea mai mare parte a după-amiezii în trânte şi lupte cu pumnii. Când vreunul dintre ei voia să se ia la trântă cu altul, el se ridica într-o parte a cercului şi traversa terenul cu paşi mărunți, plesnindu-şi voinicește încheietura cotului, anume îndoit şi producând astfel un sunet cavernos; acest gest însemna provocarea. Dacă nimeni din partea opusă nu voia să se ia la luptă, atunci provocatorul se înapoia în acelaşi mod şi se aşeza la loc; uneori rămânea totuşi în mijlocul terenului, continuând să-şi plesnească brațul pentru a convinge pe

cineva să se măsoare cu el. Când se ridica vreun potrivnic, cei doi se întâlneau, dând dovadă de cea mai bună dispoziție, surâzând şi aranjându-şi alene bucata de pânză ce o aveau prinsă în jurul mijlocului. Luptele nu durau mult, căci repede unul din ei se declara învins. Câțiva dintre ai noştri s-au încumetat să se ia la întrecere cu indigenii în aceste două feluri de exerciții, dar au fost totdeauna biruiți.

Animalele aduse de noi se aflau toate pe țărm. Cunoscând apucăturile hoțeşti ale băştinaşilor, am socotit cuminte să-i înştiințez că am de gând să las acolo o parte din vite şi că împărțirea o voi face înainte de plecare.

De aceea, în seara de 19 iunie am adunat pe toți şefii în fața casei noastre şi le-am arătat darurile pe care le hărăzeam lor. Regelui Paulaho îi dădui un taur şi o vacă de rasă englezească lui Mariwagi un berbec şi două oi de la Cap, iar lui Finau un armăsar şi o iapă. Indigenii aflaseră din ajun că aveam de gând să fac împărțirea, erau deci de față, în acel moment, mai toți cei din vecinătate. Omai le spuse din partea mea că asemenea vietăți nu se găseau decât la o depărtare de mai multe luni de navigație pe mare, că le-am adus pentru folosința lor de la acea nemăsurată distanță cu destulă bătaie de cap şi cheltuială; că de aceea trebuiau să aibă grijă să nu ucidă vreuna dintre ele înainte de a se fi înmulțit de ajuns, în sfârşit, că ei şi copiii lor sunt rugați să-şi amintească de faptul că le-au primit de la oameni din Britania. Omai îi mai lămuri asupra diferitelor întrebuințări ale acestor animale, precum şi asupra tuturor celorlalte lucruri pe care trebuiau să le ştie, aplicându-le atât cât se pricepea şi el, deoarece nici Omai nu prea era deprins cu astfel de vietăți.

A doua zi am prânzit pe țărm. Regele, deşi a stat cu noi, nici n-a mâncat, nici n-a băut. Faptul se datora, pe cât ara aflat, prezenței unei femei care, după cum am înțeles mai târziu, avea un rang superior lui. Îndată ce această înaltă personalitate îşi termină prânzul, ea păşi spre rege, iar acesta îşi puse mâinile la picioarele ei; apoi ea se retrase. Imediat Paulaho îşi vârî degetele într-un pahar cu vin şi primi reverențele tuturor însoțitorilor ei. Aceasta a fost de

fapt singura dată când l-am văzut aducând cuiva o asemenea dovadă de respect. La dorința regelui am poruncit jocuri de artificii în acea seară; dar, din nefericire, spectacolul n-a corespuns aşteptărilor, căci artificiile se stricaseră.

Deoarece nici de o parte nici de alta nu se mai pregăteau astfel de divertismente şi cum între timp curiozitatea populației fusese satisfăcută îndeajuns, majoritatea indigenilor ne părăsiră. Totuşi se mai aflau hoți în jurul nostru oare, încurajați de neglijența propriilor noştri oameni, s-au dedat la repetate furturi.

Câțiva ofițeri de pe ambele corăbii făcuseră o excursie în interiorul insulei fără învoirea şi ştirea mea; se întorceau în acea seară, după o absență de două zile. Îşi luaseră cu ei puştile şi munițiile necesare, precum şi diverse mărunțişuri care, în cursul acelei excursii le fuseseră toate şterpelite cu multă dibăcie de către indigeni. Finau şi Paulaho făcură cu acest prilej observația foarte înțeleaptă că, dacă vreunul din oamenii mei ar fi vrut să meargă în interiorul țării, trebuia să-i înştiințeze în prealabil ca să se dea însoțitorii cuveniți şi atunci ar fi fost răspunzători de siguranța lor. Nu duceam grijă că mărunțişurile furate în timpul excursiei vor fi înapoiate; într-adevăr cele mai multe, în afară de o puşcă şi de câteva alte lucruri de mai mică însemnătate, ne-au fost restituite prin mijlocirea lui Finau.

Ne făcusem acum provizia necesară de lemne şi de apă pentru corăbii şi terminasem reparația velelor. Totuşi, întrucât ne aflam în 25 iunie şi la 5 iulie urma să aibă loc o eclipsă solară, am hotărât să amân plecarea, pentru a putea observa fenomenul.

ÎNTOARCEREA DE LA PESCUIT
ÎN INSULELE AMICIȚIEI

Dispuneam deci de câteva zile de răgaz; unii dintre noi, însoțiți de Paulaho, porniră într-o barcă în zorii dimineții următoare spre Mua, satul în care era reşedința obişnuită a regelui şi a celorlalți oameni de vază. În timp ce vâsleam în susul golfului, întâlnirăm paisprezece pirogi întovărăşite pentru pescuit; într-una din ele se afla şi fiul lui Paulaho. Fiecare pirogă avea câte o plasă triunghiulară, întinsă între două prăjini şi purta la capătul ei de jos un coş pentru peşti. Prinseseră nişte chefali frumoşi, din care ne dădură vreo doisprezece. Când mi-am manifestat dorința de a le vedea procedeul de pescuit, ei au acceptat bucuros. Presupunând că pe unul din bancurile de nisip se găsea o mulțime de peşti, ei înconjurară bancul într-o clipă cu o plasă largă, asemănătoare unui năvod. Câte un pescar din fiecare barcă intră apoi în apă; se aşezară cu toții pe lângă plasa cea mare şi cu plasele triunghiulare, pe care le țineau în mâini, scoteau peştii din năvod sau îi prindeau dacă aceştia încercau să sară din el.

Despărțindu-ne de principe şi de echipa lui de pescuit, înaintarăm spre fundul golfului. Aici dădurăm de o *fiataoka*

sau loc de înmormântare, care era mult mai întins şi, pe cât se părea, mai însemnat decât oricare din cele întâlnite în alte insule. Ni s-a spus că aparţinea regelui. Era alcătuit din trei case mari, frumoase clădite pe un teren mai ridicat şi din încă una mică, ceva mai îndepărtată, dar aşezată în lungime ca şi primele trei. Pe jos şi pe acoperiş răspândiseră un pietriş curat şi totul era mărginit de lespezi mari, plate, din stâncă de coral tăiată cu multă măiestrie aceste lespezi măsurau câte patru metri lungime, şaizeci de centimetri lăţime, un metru şi ceva în grosime. Într-una din case se aflau două busturi de bărbaţi sculptate rudimentar în lemn. Cercetând rostul lor, aflarăm că erau doar simple chipuri ce aminteau nişte căpetenii înmormântate acolo şi nu reprezentau vreo zeitate. În altă casă dădurăm de capătul cioplit al unei pirogi tahitiene care, fiind adusă de valuri pe ţărmul lor, fusese depusă acolo.

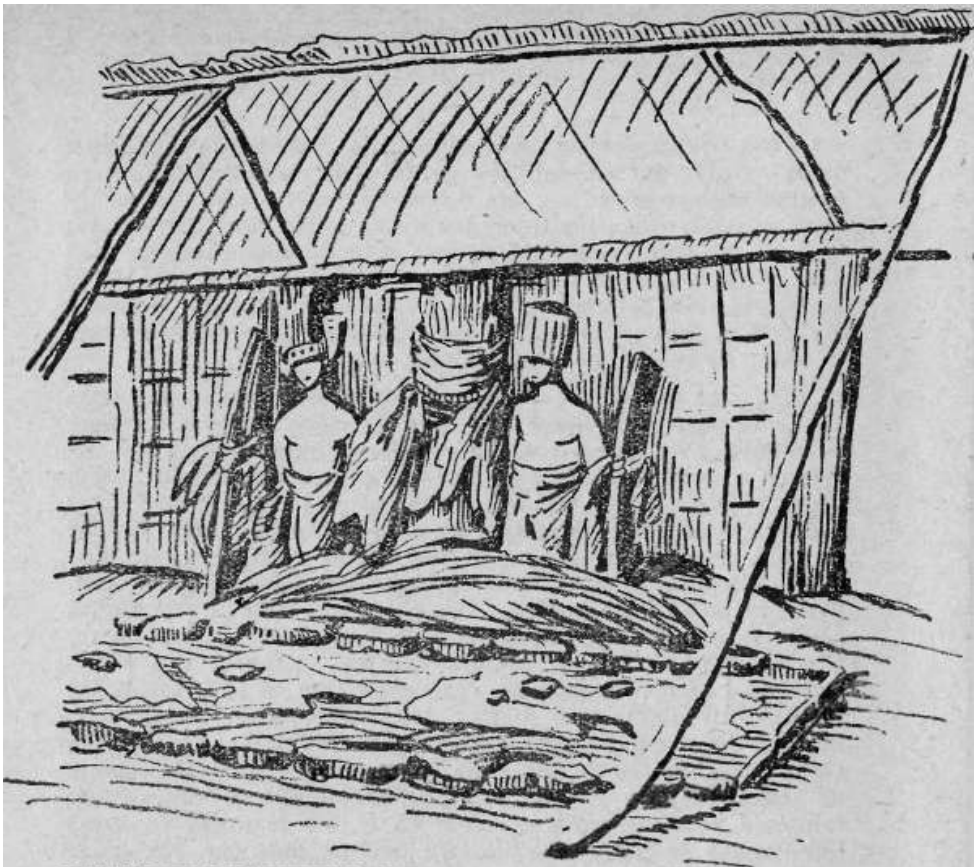
După ce am mâncat, am pornit însoţiţi de unul din sfetnicii regelui într-o excursie prin ţinut. Alaiul nostru nu era mare, deoarece sfetnicul n-a îngăduit mulţimii să ne urmeze. Pe deasupra, el silea pe toţi cei ce ne ieşeau în cale să se aşeze jos până ce treceam, semn de respect datorat numai suveranilor. Marea majoritate a ţinutului era cultivată şi plantată cu felurite soiuri de vegetale. Numeroase drumuri publice, bine bătute, şi o mulţime de cărări duceau spre toate colţurile insulei. Este demn de remarcat că, atunci când ne urcam pe vreo colină ce se ridica la cel puţin treizeci de metri deasupra nivelului mării, întâlneam deseori aceeaşi varietate de stâncă de coral ca pe ţărm. Chiar şi aceste locuri, care abia aveau puţin pământ pe ele, erau acoperite de o vegetaţie luxuriantă. Am întâlnit şi izvoare, dar apa lor era sau urât mirositoare sau sălcie.

Când ne-am înapoiat din plimbare, pe înserate, ne aştepta cina, adică un porc fript, peşte şi batate, toate excelent gătite după metoda utilizată în aceste insule. Întrucât după cină nu s-a întâmplat nimic care să ne facă să ne mai treacă timpul, am urmat obiceiul pământului şi ne-am culcat; aşternuturile erau alcătuite din rogojini întinse pe podea şi o pânză drept cuvertură. Regele, dare se înveselise datorită vinului şi

rachiului adus de noi, dormi, împreună cu mai mulți alți băştinaşi în aceeaşi casă.

A doua zi dis-de-dimineață indigenii începură să pregătească un vas de *kava.* Văzusem câteodată în alte insule că oamenii beau această licoare, dar nu atât de des ca aici unde, înainte de prânz, părea a fi singura îndeletnicire a oamenilor mai de seamă. *Kava* este un fel de piper, cultivat în acest scop şi socotit un articol de mare preț. El creşte rareori mai înalt decât omul şi se ramifică foarte mult; frunzele-i sunt mari şi în formă de inimă, iar tulpinile au noduri. Indigenii întrebuințează doar rădăcina, pe care o fărâmă în bucăți; cu o scoică răzuiesc pământul de pe ea şi apoi iau în gură câte o bucată pe care încep s-o mestece şi o scuipă după aceea într-o frunză de banan. Cel ce prepară licoarea adună toți aceşti dumicați şi îi pune într-un vas mare de lemn, adăugând atâta apă cită trebuie pentru a-i da tăria cuvenită. Le amestecă apoi bine cu mâinile şi presară deasupra o substanță afinată din care se fac rogojini. Nu neam putut da seama de efectul pe care îl are această băutură asupra indigenilor, pentru că ei o consumă foarte des; dar unii dintre noi, care s-au încumetat s-o guste, deşi fusese preparată într-un mod atât de respingător, au simțit acelaşi soi de amețeală ca după o intoxicație cu băuturi spirtoase; sau mai de grabă ca după opiu ori altă substanță asemănătoare. Indigenii o beau de câte şapte ori până în prânz, cu toate că este, sau cel puțin pare atât de neplăcută încât mulți dintre ei se strâmbau când o înghițeau, iar apoi se scuturau.

Ajunşi pe bordul corăbiei, am constatat că în lipsa mea fusese linişte şi că nu se săvârşise niciun furt; de aceea Finau şi Fatafaihe, fratele regelui, care preluaseră conducerea insularilor se umflau în pene. Aceasta dovedeşte puterea de care se bucurau căpeteniile atunci când voiau să şi-o exercite, lucru la care nu prea ne aşteptasem, căci mai întotdeauna obiectele furate de la noi le erau transmise lor.

INTERIOR DE CASĂ INDIGENĂ ÎN CARE SE AFLĂ DOUA CHIPURI DE BĂRBAȚI SCULPTATE ÎN LEMN REPREZENTÎND CAPETENII MOARTE

Buna purtare a indigenilor a fost însă de scurtă durată chiar de a doua zi vreo şase sau opt dintre ei năvăliră peste câțiva oameni de-ai noştri care tăiau scânduri cu ferăstraiele. Santinela trase asupra lor şi se bănui că unul ar fi fost rănit; pe alți trei, care au putut fi prinşi, i-am ținut închişi toată noaptea şi nu le-am dat drumul fără a-i pedepsi. După aceea s-au purtat cu mai multă sfială şi ne-au dat mai puțin de furcă. Această schimbare a fost prilejuită desigur şi de rănirea acelui om căci, înainte, auziseră doar despre urmările armelor de foc, pe când acum le şi simțiseră.

La 30 iunie l-am vizitat pe Fatafaihe, la care am petrecut noaptea; am fost însă tulburați de ciudatul lux pe care îl

practică indigenii de seamă, şi anume, de a se lăsa bătuți în timpul somnului. Două femei şedeau lângă Fatafaihe şi îndeplineau acest ritual numit *tugi-tugi,* lovindu-i tare şi repede trupul şi picioarele cu amândoi pumnii ca pe o tobă şi asta nu numai până ce a adormit ci în tot cursul nopții, cu scurte întreruperi. Când căpetenia aținea, ele slăbeau oarecum tăria şi repeziciunea bătăilor, dar le întețeau din nou când observau vreun semn premergător trezirii. Dimineața descoperirăm că femeile lui Fatafaihe se înlocuiau una pe alta şi dormeau cu rândul. În orice altă țară s-ar crede că un asemenea tratament ar pune capăt oricărei odihne, dar aici el acționează desigur ca un narcotic şi este o dovadă vădită a puterii obişnuinței. Zgomotul bătăilor nu era totuşi singurul lucru ce ne-a împiedicat să adormim; oamenii care şi-au petrecut noaptea în casă nu numai că vorbeau foarte des între ei ca şi peste zi, dar se sculară cu toții înainte de a se lumina şi se ospătară voios cu peşte şi batate aduse de cineva ce părea să cunoască foarte bine timpul sorocit acestui ospăț nocturn.

Îmi prelungisem şederea în insulă din pricina apropierii datei eclipsei, dar la 2 iulie, cercetând micrometrul care folosea la stabilirea longitudinii, am descoperit că o parte din mecanism era sfărâmat; instrumentul nu se putea deci întrebuința fără o reparație prealabilă pentru oare nu mai rămânea însă timp, căci data când trebuia să avem nevoie de el era foarte apropiată. Ne pregătirăm prin urmare de plecare, aducând pe bord în aceeaşi zi toate vitele, păsările şi celelalte vietăți, în afară de cele destinate insulei.

În ziua următoare desfăcurăm odgoanele pentru a fi gata să ne folosim de primul vânt prielnic. Am băgat de seamă că regele, care în ziua aceea lua masa împreună cu noi, se uita cu o deosebită luare-aminte la farfurii. Am folosit atunci prilejul de a-i oferi una de cositor şi alta de porțelan. El o alese pe prima şi începu apoi să înşire diferitele întrebuințări pe care avea de gând să i le dea. Două dintre ele sunt atât de neobişnuite, încât îmi este cu neputință să nu le menționez. El ne declară că ori de câte ori va pleca în vizită în vreuna din celelalte insule, va lăsa farfuria la Tongatabu ca un fel de

reprezentant al lui în timpul absenței; oamenii vor putea astfel să-i aducă omagiul pe care obişnuiau să i-l prezinte lui însuşi. Întrebându-l ce obiect întrebuințase în acest scop înainte de a căpăta farfuria, avurăm mulțumirea să aflăm că ciudata onoare fusese până acum conferită unui lighean de lemn în care îşi spăla mâinile. Cealaltă nemaiîntâlnită folosință pe care avea de gând să o dea farfuriei în locul ligheanului de lemn era «pentru găsirea hoțului». Ne spuse că, atunci când nu se putea descoperi autorul vreunui furt, toți oamenii erau adunați în fața lui, iar el îşi spăla mâinile în apa din acest vas; vasul era apoi clătit şi toți băştinaşii înaintau unul câte unul atingându-l aşa cum ating şi picioarele regelui când îi fac reverența. În clipa în care ajungea vinovatul la rând, murea pe loc, nu de moarte violentă, ci de mâna providenței; iar dacă vreunul refuza să se atingă de vas, atitudinea aceasta dovedea limpede că el era cel căutat.

În dimineața de 5 iulie, ziua eclipsei, cerul era întunecat şi înnorat şi cădeau ropote de ploaie; aveam deci slabe nădejdi de a efectua observația. Pe la ora nouă, soarele răzbătu de vreo câteva ori într-o jumătate de oră, dar apoi fu acoperit în întregime până la un minut sau două înainte de începerea eclipsei. Eram la telescoape cu toții, adică Bayly, King, căpitanul Clerke, Bligh şi eu însumi. Dar eu am ratat observația prin faptul că n-am avut la îndemână o sticlă afumată potrivită norilor ce treceau într-una peste soare, iar Bligh n-a izbutit să prindă soarele în câmpul aparatului său; prin urmare începutul eclipsei n-a fost observat decât de ceilalți trei.

Înfățişarea generală a țării arată privitorului cât de rodnic este ținutul, deşi nu ştiu dacă belşugul se datorează îngrijirii din partea omului sau dacă totul este încă în stare naturală. De la oarecare depărtare, suprafața apare în întregime înveşmântată cu copaci de diferite mărimi, iar cocotierii înalți alcătuiesc una din cele mai bogate podoabe laie țărilor în care cresc.

Dintre fructele cultivate cele mai de seamă sunt bananele şi fructele de pâine. De asemenea creşte din belşug aici şi o

excelentă trestie de zahăr.

Ca patrupede n-am întâlnit decât porci, câțiva şobolani şi câini. Mai există aici şi o rasă de găini mari, domestice.

Deşi eram pregătiți să înălțăm pânzele la 6 iulie, am fost nevoiți să mai amânăm plecarea două-trei zile, din pricina vântului neprielnic. Ne luarăm deci ultimul bun rămas de la Tongatabu la 10 iulie şi, peste două zile, în zori, am ajuns la Middleburgh sau Eoa.

Cum ancorarăm, ne vizitară pe bord căpetenia Taufa, şi alți câțiva indigeni care păreau cu toții să se bucure mult de sosirea noastră. Taufa mă cunoştea încă de pe vremea opririi mele aici în cursul precedentei călătorii; prin urmare nu eram; străini unul față de celălalt. După puțin timp am coborât împreună cu el pe țărm, să căutăm apă dulce, a cărei procurare fusese de altfel pricina de căpetenie care mă adusese la Eoa. Mă conduse mai întâi la un izvor sălciu, aşezat între nivelul refluxului şi al fluxului din golful în care debarcasem. Văzând că nu ne plăcea, prietenii noştri ne călăuziră o bucată de drum mai înăuntrul insulei unde, într-o mică vâlcea, găsirăm o apă foarte bună. Dar decât să întreprindem munca plictisitoare de a o căra în jos pe țărm, ne-am mulțumit cu provizia luată de la Tongatabu.

Pe această insulă am debarcat berbecul şi cele două oi din rasa de la Capul Bunei Speranțe, încredințându-le grijii lui Taufa, care părea mândru de însărcinarea primită.

Din locul nostru de ancorare insula avea o înfățişare cu totul deosebită de tot ce văzusem până atunci, o privelişte dintre cele mai frumoase ne apăru în fața ochilor.

În după-amiaza de 13 iulie, făcurăm o excursie în partea cea mai înaltă a insulei, pentru a avea de acolo o vedere de ansamblu asupra țării. De pe dealul pe care ne suirăm puteam privi întreaga insulă, în afară de o parte a promontoriului sudic. Câmpiile şi fânețele, dintre care unele au o mare întindere, se află toate în partea nord-vestică; deoarece sunt presărate cu pâlcuri de copaci şi cu plantații, prezintă din toate direcțiile o privelişte foarte frumoasă. În timp ce treceam în revistă această panoramă încântătoare, nu m-am putut împiedica să-mi imaginez plăcuta clipă în

care nişte viitori navigatori vor vedea, poate din acelaşi loc, păscând pe fineţe vitele aduse aici de către corăbiile Angliei; împlinirea fie şi numai a acestui scop binefăcător, în afară de orice alte consideraţii, va arăta îndeajuns posterităţii folosul adus de călătoriile noastre intereselor obşteşti ale omenirii.

În dimineaţa următoare am sădit un ananas şi am semănat seminţele de pepeni şi alte legume în plantaţia căpeteniei. Eram oarecum întemeiat să cred că asemenea străduinţe nu vor rămâne fără roade, deoarece în ziua aceea mi s-a servit la prânz o farfurie de napi, produsul seminţelor lăsate de mine în cursul ultimei mele călătorii.

Hotărâsem ca plecarea să fie în ziua de 15 iulie, dar Taufa mă tot îndemna să mai stau o zi-două, pentru a primi darul ce mi-l pregătise, şi anume două grămezi mici de batate şi câteva fructe, care păreau să fi fost colectate, ca şi pe celelalte insule, printr-un fel de contribuţie a tuturor. L-am răsplătit potrivit acestei dărnicii şi, curând după aceea, ridicarăm ancora.

Ne despărţeam acum de Insulele Amiciţiei după aproape trei luni de şedere, în care vreme legasem cu locuitorii lor cea mai călduroasă prietenie. Surveniseră, ce e drept, din când în când neînţelegeri întâmplătoare, datorită nestăpânitei lor înclinări spre furtişag, dar ele fuseseră foarte adesea provocate chiar de neglijenţa oamenilor noştri. Nu ne-am irosit timpul petrecut printre ei. Cheltuisem foarte puţin din proviziile noastre de mare, hrănindu-ne tot timpul cu produsul insulelor; pe deasupra, luasem cu noi o cantitate suficientă de merinde proaspete, care aveau să ne ajungă până la sosirea într-un alt loc de escală, unde ne-am fi putut bizui pe o nouă provizie de alimente. Pe lângă aceasta, nu-mi părea rău că avusesem prilejul de a îmbunătăţi starea unor oameni atât de cumsecade, lăsându-le animalele folositoare mai sus amintite; pe de altă parte, vitele destinate insulei Otaheite prinseseră iar puteri în păşunile din Tongatabu. Dar, în afară de foloasele neprecuite pe care în cursul vizitei le-au dobândit atât indigenii Insulelor Amiciţiei cât şi noi, – iar viitori navigatori europeni, dacă se vor găsi unii să păşească pe urmele noastre, vor profita de indicaţiile adăugate de mine geografiei

acestei părți din Oceanul Pacific, iar cititorul căreia îi place să cerceteze firea omenească în situații necunoscute încă va găsi poate lucruri amuzante, dacă nu chiar instructive, în informațiile pe care am fost în stare să le dau cu privire la locuitorii acestui arhipelag. După ştirile căpătate acolo, arhipelagul este foarte întins. Băştinaşii, care foloseau bucăți de frunze pentru a stabili numărul insulelor, ne-au arătat că sunt peste o sută cincizeci.

Indigenii din Insulele Amiciției depăşesc doar rareori statura obişnuită (deşi se întâmplă ca unii să aibă peste un metru optzeci înălțime), dar sunt foarte voinici şi bine făcuți, îndeosebi în ceea ce priveşte membrele. Sunt de obicei lați în spete şi, deşi musculatura bărbaților, consecință a unei activități intense, le dă mai curând o înfățişare de forță decât de frumusețe, am văzut totuşi unii pe care-i puteam socoti chiar frumoşi. Am întâlnit printre ei sute de tipuri cu adevărat europene, precum şi multe nasuri romane veritabile. Aveau ochii sănătoşi ca şi dinții, deşi aceştia din urmă nu sunt atât de albi şi nici aşa bine formați ca la popoarele indigene în general.

Femeile nu se deosebesc atât de mult de bărbați prin trăsături ci mai ales prin constituția lor generală; de cele mai multe ori, ele nu au carnea pietroasă întâlnită la semenii lor. Trăsăturile unora dintre ele sunt totuşi atât de gingaşe încât nu numai că le indică în mod sigur sexul, dar denotă frumusețe şi expresivitate; trupurile şi membrele lor sunt bine proporționate, unele alcătuind chiar modele desăvârşite de corp sculptural. Dar cea mai remarcabilă distincție a femeilor o constituie neobişnuita micime şi delicatețe a degetelor.

Culoarea pielii este de un cafeniu-arămiu mai închis, dar mulți bărbați şi multe femei au un ten curat măsliniu, pe când unele femei au fața aproape albă. Am văzut la Hapai un bărbat şi un adolescent, iar la Anamuka, un copil complet alb. Asemenea cazuri se pot întâlni printre toate popoarele negre dar, din câte pricep eu, culoarea lor s-ar datori mai curând unei boli decât unui fenomen natural.

Expresia lor vădeşte atât o mare bunătate sau o fire

blândă, cât şi faptul că sunt cu totul lipsiți de acea înflăcărare sălbatică caracteristică popoarelor în stare înapoiată. Deschişi la suflet, veseli şi plini de voie bună, sunt uneori atât de gravi în prezența şefilor şi îşi iau un aer atât de serios încât devin țepeni şi stângaci – şi capătă o înfățişare rezervată.

Şi-au dovedit îndeajuns gândurile paşnice prin prietenoasa primire pe care au făcut-o tuturor vizitatorilor străini. În loc să încerce a-i ataca, pe față sau în ascuns, cum au făcut cei mai mulți dintre locuitorii acestor mări, ei nu s-au arătat cât de cât duşmănoşi; dimpotrivă, întocmai ca cele mai civilizate popoare, au încheiat relații cu oaspeții lor prin schimb de mărfuri. În concluzie, păreau să aibă multe din cele mai fericite însuşiri care alcătuiesc mintea omenească; erau bunăoară sârguincioşi, iscusiți, stăruitori, prietenoşi şi mai aveau, poate, şi alte virtuți, pe care scurta noastră şedere printre ei ne-a împiedicat să le observăm.

Singurul cusur pe care l-am cunoscut şi care constituie o pată a caracterului lor este înclinarea către furtişag; am constatat că şi bărbații şi femeile, tineri şi vârstnici, îl practicau într-o mare măsură. Trebuie să fim desigur mai îngăduitori față de slăbiciunea acestor sărmani băştinaşi din Oceanul Pacific, ale căror minți erau tulburate şi stăpânite de strălucirea îmbietoare a unor obiecte atât de noi şi de atrăgătoare. Se poate socoti că adeseori furturile comise de indigeni se datorau numai curiozității lor vii sau dorinței de a poseda obiecte cu care nu mai fuseseră deprinşi înainte şi dare, pe deasupra, mai aparțineau şi unui soi de oameni atât de diferiți de ei.

Părul lor este de obicei lins, des şi puternic, deşi la unii era stufos sau creț. Culoarea lui naturală cred că este aproape fără excepție neagră, dar majoritatea bărbaților, ca şi unele dintre femei, şi-l vopseau în brun sau purpuriu, iar unii în portocaliu.

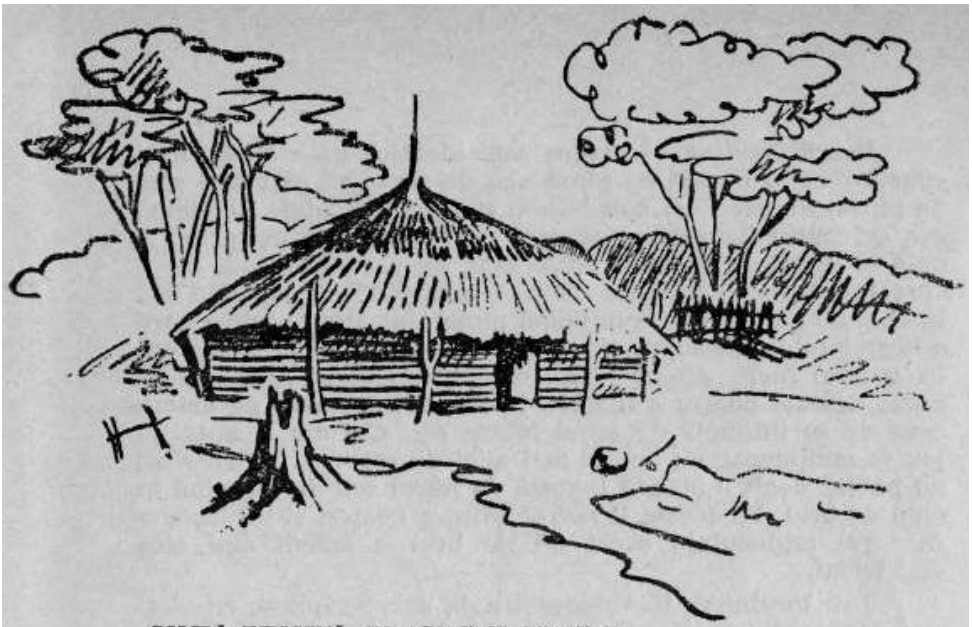
Îmbrăcămintea bărbaților este identică cu a femeilor şi constă dintr-o bucată de pânză sau de rogojină (dar mai ales de pânză) de vreo doi coți lățime şi doi şi jumătate lungime, are cel puțin lungimea necesară ca să poată fi petrecută o

dată şi jumătate în jurul mijlocului, de care se prinde cu o cingătoare sau o frânghie. În față este dublă şi cade în jos în chip de fustă, până la mijlocul piciorului. Partea superioară a veşmântului, deasupra cingătorii, o petrec de mai multe ori, în aşa fel încât, atunci când o desfăşoară, să mai rămână pânză destulă pentru a fi trasă în sus şi înfăşurată pe umeri, ceea ce se întâmplă de altfel foarte rar. Cei din treapta de jos se mulțumesc cu bucăți mai mici de material şi adeseori nu poartă decât o bucată îngustă de pânză sau de rogojină în chip de brâu. Pe acesta îl petrec printre coapse şi-l înfăşoară în jurul mijlocului; acest fel de brâu e folosit mai ales de bărbați.

Toți localnicii, fără deosebire de sex, se gătesc cu şiraguri făcute din fructe de pandan şi din felurite flori frumos mirositoare care se numesc toate la un loc *kahula.* Mai fac şiraguri şi din scoici mici, din oase de aripi şi picioare de păsări, din dinți de rechin şi altele, şiraguri care atârnă liber pe piept. De asemenea în degete au inele de baga ori le poartă asamblate în formă de brățări la încheieturile mâinilor.

În grija femeilor cad cele mai uşoare îndeletniciri, dar în cea mai mare parte sunt casnice. Fabricarea pânzei, de pildă, este lăsată în întregime în grija lor.

O altă ocupație, ceva mai puțin însemnată decât aceasta, dar care face parte tot din atribuțiile femeilor, este confecționarea rogojinilor care, atât prin împletitură cât şi prin frumusețe, sunt superioare tuturor celor pe care le-am văzut în alte părți.

COLIBĂ INDIGENĂ CU ACOPERIŞ DE STUF SPRIJINIT DE STÎLPI SI CĂPRIORI

Domeniul de activitate al bărbaților este, după cum era de aşteptat, mult mai anevoios şi mai vast decât acela al femeilor. Agricultura, arhitectura, construcția bărcilor, pescuitul şi alte îndeletniciri legate de navigație cad în sarcina lor. Deoarece rădăcinoasele şi fructele cultivate constituie principala lor hrană, se cere o neîntreruptă muncă agricolă, pe care ei o îndeplinesc cu multă sârguință. De altfel, în această privință par să fi ajuns aproape la desăvârşire, în măsura în care le-au îngăduit-o împrejurările. Plantează banane şi batate cu atâta orânduială încât, din orice parte ar fi privite, rândurile apar perfect alineate.

De remarcat că aceşti oameni, care în multe domenii dovedesc gust şi ingeniozitate, dau greş în ceea ce priveşte construcția locuințelor – nişte colibe sărăcăcioase şi foarte mici, pentru oamenii de jos, ceva mai încăpătoare şi mai confortabile pentru cei mai înstăriți. Iată dimensiunile unei colibe de mărime mijlocie: vreo nouă metri lungime, şase lățime, şi patru înălțime. La drept vorbind, o astfel de casă este un şopron acoperit cu stuf, sprijinit de stâlpi şi de căpriori aranjați cu multă chibzuință. Pardoseala, înălțată cu

pământ, netezită şi acoperită cu o rogojină groasă şi solidă, este ținută foarte curat. Mobila se reduce la un blid-două, în care prepară *kava,* câteva tigve, coji de nuci de cocos şi câteva scăunaşe de lemn, care le servesc drept perne.

Ca arme au diferite feluri de ciomege (cu ornamentarea cărora îşi pierd mult timp), sulițe şi geriduri[225]. Au şi arcuri cu săgeți, dar nu par destinate scopurilor războinice, ci doar distracțiilor ca, bunăoară, vânatul păsărilor.

Nu se aşază la masă la ore anumite. Se culcă de îndată ce se întunecă şi se scoală în zori.

Distracțiile lor constau mai ales din cântece, dansuri şi muzică, toate executate de femei. Dansurile bărbaților cuprind mii de feluri de mişcări ale mâinilor, care nouă ne par cu totul ciudate şi pe care ei le îndeplinesc cu o uşurință şi o grație ce nu se poate descrie de către cei ce le-au văzut".

N-am izbutit să stabilim cu precizie dacă la ei căsătoriile sunt întărite prin vreun contract solemn; dar ceea ce este sigur, e că marea mulțime a bărbaților din popor se mulțumesc cu o singură soție. Totuşi căpeteniile au de obicei mai multe femei; unii dintre noi erau de părere că numai una dintre ele era socotită stăpână în familie.

Nimic nu dovedeşte mai bine omenia acestor locuitori decât întristarea pe care o manifestă față de moarte. În semn de doliu, îşi lovesc dinții cu pietre, îşi zgârie capul cu un dinte de rechin până ce curge sângele şiroaie, îşi fac împunsături cu sulițele în partea interioară a coapsei, în coaste, la subsuori şi prin obraji în gură. Toate aceste chinuri ne dau ideea unui ritual foarte riguros, care nu poate fi menținut decât de un neobişnuit grad de afecțiune sau de cea mai grosolană superstiție.

Lungul şi obştescul lor doliu dovedeşte că ei socotesc moartea ca o foarte mare nenorocire. Această părere ne-o întăreşte un ciudat obicei pe care-l practică cu scopul de a o abate din drum. Ei îşi închipuie că divinitatea va primi degetul mic ca o jertfă destul de însemnată în schimbul recăpătării sănătății. De aceea din zece oameni, cu greu se

[225] Un băț în formă de suliță cu care se trage la țintă; dardă. – N. T.

găsea unul care să nu fi fost astfel mutilat la una din mâini sau chiar la amândouă.

Ei cred că zeitățile îi pot pedepsi şi încearcă toate mijloacele pentru a le îndupleca în favoarea lor. Pe zeul lor suprem îl numesc Kalafutonga care, spun ei, este o femeie ce locuieşte în cer şi dirijează tunetele, vântul, ploaia şi, în general, toate schimbările vremii. Au credința că, atunci când ea se mânie pe ei, roadele pământului se usucă şi multe lucruri sunt nimicite de trăsnet iar oamenii, porcii lor şi celelalte animale, sunt prăpădite de boli şi lovite de moarte. Când această mânie se domoleşte, ei îşi închipuie că totul a revenit la rânduiala firească. Admit şi o pluralitate de zeități, deşi toate sunt mai prejos de Kalafutonga. Noțiunile lor despre puterea şi celelalte atribute ale acestor ființe sunt de aşa natură, încât presupun că după moarte nu vor mai avea deloc de-a face cu ele.

Natura cârmuirii lor politice n-o cunoaştem decât în linii generale. Unii dintre ei ne-au spus că puterea regelui este nelimitată şi că viața şi proprietatea supuşilor sunt la dispoziția sa; am văzut destule exemple ce dovedeau că cei din pătura săracă nu au nici proprietate, nici siguranță personală, ci se află la bunul plac al căpeteniei de care aparțin.

Limba vorbită în Insulele Amiciției este cât se poate de asemănătoare cu cea din Noua Zelandă, din Atiu şi Mangia; şi, prin urmare, şi cu cea din Otaheite şi Insulele Societății.

După plecarea noastră din Insulele Amiciției, o bucată de timp nu s-a întâmplat nimic de seamă. În dimineața de 8 august am zărit pământ la nouă-zece leghe depărtare. Pe măsură ce ne apropiam, descopeream că era încercuit de un recif de corali ce se întindea uneori până la o milă de uscat; talazuri uriaşe se sfărâmau de el. În mai multe părți ale coastei am observat şi oameni, iar la puțin timp după ce am ajuns în partea de sub vânt a insulei, i-am văzut lăsând două pirogi în care se urcară vreo duzină de bărbați ce vâsliră spre noi.

Am redus din pânze, atât ca să las timp pirogilor să ajungă în dreptul nostru, cât şi ca să sondez pentru ancoraj. După ce veniră cam până la o împuşcătură de pistol de corabie,

pirogile se opriră. Îl folosirăm pe Omai ca de obicei în asemenea împrejurări. El îşi desfăşură elocinţa spre a-i îndupleca pe indigeni să vină mai aproape, însă nicio rugăminte nu i-a putut convinge să se încumete până la noi. Plini de nerăbdare, ei arătau într-una cu vâslele lor spre ţărm, strigându-ne în acelaşi timp să mergem într-acolo; unii dintre cei de pe plajă agitau în aer ceva alb, semn, pe care îl luarăm tot ca o invitaţie la debarcare. Dar n-am găsit nimerit să risc pierderea vântului bun, de dragul cercetării unei insule ce părea să nu aibă prea mare însemnătate. De aceea, am navigat spre miazănoapte, nu însă înainte de a afla, în răstimpul cât indigenii au stat pe lângă corabia noastră, că insula se numea Tubuai.

În zorii zilei de 12 august zărirăm insula Maitea. Curând după aceea se ivi şi Otaheite.

Când ne apropiarăm de insulă, mai multe pirogi porniră spre corabie, fiecare fiind condusă de câte doi, trei bărbaţi. Dar, deoarece erau oameni de rând, Omai nu-i prea băga în seamă şi nici ei pe el. În cele din urmă Uti, un şef pe care-l mai întâlnisem, şi cumnatul lui Omai, care atunci se afla din întâmplare în acea parte a insulei, se urcă pe bord împreună cu vreo trei-patru inşi, toţi cunoscuţi de-ai lui Omai. Dar clipa întâlnirii trecu fără să se petreacă nimic înduioşător; dimpotrivă, o deplină nepăsare domnea şi într-o parte şi în cealaltă, până ce Omai, ducându-şi cumnatul jos în cabină, trase sertarul în care îşi ţinea penele roşii şi-i dădu câteva. Vestea se răspândi ca fulgerul printre indigenii de pe punte şi situaţia luă cu totul altă înfăţişare. Uti, care mai înainte de-abia catadicsea să-i vorbească lui Omai, îl rugă acum să lege prietenie cu el şi să facă schimb de nume. Omai acceptă această cinstire şi o întări cu un dar de pene roşii; iar Uti, drept răspuns, trimise pe ţărm după un porc. Pentru noi toţi însă era clar că nu omul, ci avuţiile lui erau îndrăgite de indigeni. Aşa se desfăşură întâia întâlnire dintre Omai şi compatrioţii săi. Mărturisesc că nu mă prea aşteptasem la altceva, dar trăgeam totuşi nădejdea că preţioasa încărcătură de daruri, cu care îl copleşiseră mărinimoşii lui prieteni din Anglia, îi va da mijlocul să devină un om influent şi să fie

respectat şi chiar căutat de cele mai de seamă persoane de pe tot cuprinsul Insulelor Societății. Fără îndoială că aşa s-ar fi întâmplat dacă el s-ar fi purtat cu oarecare prevedere. Dar, dimpotrivă, trebuie să spun cu părere de rău că el a dat prea puțină atenție repetatelor sfaturi ale celor ce-i doreau binele şi s-a lăsat înşelat de orice ticălos ce umbla cu vicleşuguri.

Importanta ştire că pe bordul corăbiilor noastre se aflau pene roşii a fost răspândită pe țărm de prietenii lui Omai; de aceea, în dimineața următoare, nici nu începuse să se crape bine de ziuă că am şi fost împresurați de o mulțime de pirogi pline de oameni care aduceau porci şi fructe de vânzare. La început, o cantitate de pene nu mai mare decât ai aduna de la un pițigoi ajungea ca să cumperi un porc de douăzeci sau douăzeci şi cinci de kilograme. Dar cum mai toți cei de pe corăbii aveau câteva din aceste prețioase articole de negoț, valoarea lor scăzu cu peste cinci sute la sută chiar înainte de căderea nopții.

Curând după ce ancorasem, sora lui Omai a venit pe bord să-l vadă. M-am bucurat constatând că, spre cinstea amândurora, revederea lor a fost însoțită de expresia celei mai duioase afecțiuni, care e mai uşor de bănuit decât de descris.

După ce această scenă mişcătoare a luat sfârşit, corabia fiind amarată cum trebuie, Omai şi cu mine am coborât pe uscat. Ținta mea de căpetenie era să vizitez un om pe care prietenul meu mi-l înfățişase ca pe un personaj într-adevăr neobişnuit; era vorba de zeul Bolabolei. L-am găsit şezând sub unul din acele umbrare pe care indigenii le fac de obicei pe pirogile mai mari. Era un om destul de vârstnic şi pierduse putința de a-şi mişca mâinile şi picioarele, aşa că băştinaşii îl transportau dintr-un loc în altul pe o targă. După cele ce-mi spusese Omai despre această persoană, mă aşteptam să văd că i se face vreo manifestare de adorare religioasă; dar, în afară de câțiva banani tineri ce zăceau înaintea lui şi deasupra umbrarului sub care şedea, n-am observat nimic ce l-ar fi putut deosebi de celelalte căpetenii. Omai îi dărui un mănunchi de pene roşii legat de capătul unui bețigaş şi după o scurtă convorbire cu acest om din

Bolabola, în cursul căreia se discutară lucruri neînsemnate, atenția lui Omai se îndreptă spre o bătrână, sora mamei lui. Ea i se şi aruncase la picioare şi i le scălda din belşug cu lacrimi de bucurie.

Lăsându-l cu respectabila bătrână în mijlocul unui număr de oameni ce se îngrămădiseră în jurul lor, m-am dus să văd o casă despre care se spunea că ar fi fost durată de străini, după şederea mea anterioară aici. Dintr-o inscripție am constatat că fusese ridicată de nişte spanioli, care trecuseră pe aici cu două corăbii din Lima.

La înapoiere l-am găsit pe Omai ținând o predică unei mari mulțimi şi cu greu l-am putut smulge de acolo, rugându-l să mă însoțească pe bord, unde aveam o treabă importantă de orânduit cu privire la tainul de băuturi spirtoase; am avut mulțumirea să văd că echipajele celor două corăbii au consimțit în unanimitate să micşoreze rația obişnuită pe tot timpul şederii lor în această insulă; altfel s-ar fi văzut siliți să se mulțumească cu o cantitate mai mică atunci când am fi ajuns într-un climat rece.

A doua zi ne-am apucat de câteva treburi mai însemnate. Am dus pe țărm taurul, vacile, caii şi oile şi am pus doi oameni să le păzească la păscut, căci nu aveam de gând să las vreuna din ele în această parte a insulei.

În cursul următoarelor două zile a plouat tot timpul. Indigenii au venit totuşi la noi din toate părțile, deoarece vestea sosirii noastre se răspândise cu mare repeziciune. La 17 august m-am dus cu Omai pe țărm ca să fac o vizită oficială unui tânăr şef numit Waheiadua, care coborâse pe plajă. Cu acest prilej, Omai, ajutat de câțiva dintre prietenii săi, se îmbrăcă, nu după portul englezesc, nici după cel din Otaheite sau din Tongatabu, nici, în sfârşit, în vreun chip obişnuit în vreuna din țările lumii, ci într-o ciudată amestecătură din tot ceea ce poseda ca veşminte.

După debarcarea noastră, Etari sau zeul din Bolabola, purtat pe o targă, ne-a însoțit până la o casă mare, unde a fost depus jos, în timp ce noi ne-am aşezat de-o parte şi de alta a lui. Am pus să se aştearnă în fața noastră o bucată de pânză din Tongatabu pe care am aşezat darurile ce aveam de

gând să i le fac. Curând veni tânărul şef, însoţit de mama lui şi de mai mulţi oameni de seamă; luară loc cu toţii la celălalt capăt al pânzei, cu faţa spre noi. Apoi un bărbat care şedea lângă mine ţinu o cuvântare în fraze scurte şi sacadate, unele dintre ele fiindu-i dictate de cei din jur. Îi răspunse unul din partea opusă, de lângă căpetenie. Apoi vorbi Etari, după el Omai şi amândurora li se răspunse tot din partea opusă. Aceste cuvântări se refereau în întregime la sosirea mea şi la legăturile mele cu ei. În cele din urmă, tânărul şef a fost îndrumat de însoţitorii săi să vină şi să mă îmbrăţişeze şi, pentru a întări acest tratat de prietenie, ne schimbarăm numele. La încheierea ceremoniei, el şi cu prietenii săi mă întovărăşiră pe bord pentru prânz.

După ce ne-am aprovizionat cu apă proaspătă şi ne-am terminat toate celelalte operaţii necesare, la 22 august, am urcat vitele pe bord şi ne-am pregătit pentru ieşirea în larg".

La 23 august am înălţat pânzele îndreptându-ne spre golful Matavai unde *Resolution* ancoră în aceeaşi seară. Dar *Discovery* nu izbuti să intre în radă decât a doua zi dimineaţa.

Pe la ora nouă, Otu, regele întregii insule, întovărăşit de un mare număr de pirogi pline de oameni, sosi de la Oparri, locul său de reşedinţă, şi-mi trimise pe bord un mesaj în care-şi exprima dorinţa de a mă vedea. Ca urmare am debarcat împreună cu Omai şi câţiva ofiţeri. Am găsit o mulţime uriaşă de oameni adunaţi cu acest prilej; în mijlocul lor se afla regele, însoţit de tatăl său, de cei doi fraţi ai lui şi de cele trei surori. Am mers să-l salut primul, urmat de Omai, care îngenunchie şi-i îmbrăţişă picioarele. Se pregătise pentru această ceremonie îmbrăcându-şi cel mai bun costum de haine şi se comportă cu foarte mult respect şi modestie. Cu toate acestea nu i se dădu mai de loc atenţie. Poate că şi invidia provocase într-o oarecare măsură această primire rece. El dărui şefului un mănunchi mare de pene roşii şi vreo doi, trei coţi de pânză aurie, iar eu îi dădui un costum de ţesătură fină de in, o pălărie cu panglică de fir, câteva unelte şi, ceea ce avea mai mare preţ decât toate celelalte lucruri, o cantitate de pene roşii şi o tichie din cele ce se poartă în Insulele

Amiciției.

După potolirea zarvei produsă de această vizită, regele şi întreaga familie regală mă întovărăşiră pe bord; alaiul era urmat de mai multe pirogi încărcate cu tot felul de merinde care ar fi ajuns să hrănească echipajele ambelor corăbii timp de o săptămână. Curând sosi pe bord şi mama regelui, care nu fusese de față la prima întrevedere şi care aducea numeroase provizii şi pânză. Ea împărți totul între mine şi Omai, căci acesta, deşi la început abia fusese băgat în seamă de conaționalii săi, de îndată ce îşi făcuse cunoscute bogățiile, deveni o persoană de vază, a cărei prietenie era foarte căutată. Am încurajat acest lucru pe cât mi-a stat în putință, căci dorința mea era să-l aciuez pe lângă Otu. Întrucât intenționam să las aici toate animalele pe care le adusesem din Europa, mă gândeam că el ar fi fost în stare să dea indigenilor oarecare lămuriri asupra modului lor de îngrijire şi de întrebuințare. Pe lângă aceasta, mai ştiam şi vedeam că cu cât era mai departe de insula lui natală, cu atât se bucura de mai mult respect. Dar, din nefericire, sărmanul Omai mi-a respins sfatul şi s-a purtat într-un mod atât de necugetat, încât a pierdut foarte curând prietenia lui Otu şi a tuturor celorlalți oameni de seamă din Otaheite.

După ce am terminat prânzul, o parte dintre noi l-am întovărăşit pe Otu la Oparri, luând cu noi orătăniile cu care urma să populăm insula. La Oparri le-am lăsat în stăpânirea lui Otu; gâştele şi rațele începuseră să se înmulțească încă înainte de plecarea noastră din insulă. Am găsit acolo: un gânsac oare, după spusele indigenilor, era cel pe care îl dăduse Obereei căpitanul Wallis cu zece ani în urmă, mai multe capre şi un taur spaniol, legat de un copac în apropierea casei lui Otu. Niciodată n-am văzut un exemplar mai frumos. Aparținea acum lui Etari şi fusese adus aici de la Ohitipeha, spre a fi îmbarcat pentru Bolabola. Ceea ce depăşeşte înțelegerea mea este felul în care a izbutit să-l transporte cu piroga. Dacă n-am fi sosit noi, n-ar fi avut importanță cine îl stăpânea, deoarece, fără vacă, el nu putea fi de niciun folos. Într-adevăr nu fusese lăsată aici nicio vacă. A doua zi am adus pe uscat trei vaci, un armăsar, o iapă şi

câteva oi.

După ce scăparăm astfel de aceşti călători, m-am simţit uşurat de o foarte (anevoioasă sarcină. Bătaia de cap şi necazurile provocate de transportul acestei încărcături vii, de la o depărtare atât de mare, sunt greu de închipuit.

Cum aveam de gând să fac o escală mai îndelungată aici, am instalat cele două observatoare la capul Matavai. În vecinătatea lor au fost aşezate două corturi pentru adăpostirea gărzii şi a oamenilor necesari pe ţărm, pentru îndeplinirea diverselor servicii. Am încredinţat comanda acestei staţiuni locotenentului King, care avea printre alte sarcini şi pe aceea de a supraveghea observaţiile pentru determinarea mersului cronometrului.

La 26 august am pus să se desţelenească o bucată de teren pentru grădină în care să se sădească mai multe legume. Înainte de a părăsi locul, am observat că pepenilor, cartofilor şi celor doi ananaşi începuse să le meargă destul de bine. Adusesem din Insulele Amiciţiei mai mulţi arbori de grepfrut pe care i-am plantat aici şi cred că vor prospera dacă nu vor fi opriţi din creştere de aceeaşi curiozitate prematură care nimicise o viţă plantată de spanioli la Ohitipeha. Nişte indigeni se apucaseră să guste primele ei roade, dar, strugurii fiind încă acri, au crezut că era un fel de otravă şi au hotărât în unanimitate să calce vița de vie în picioare. În această stare a găsit-o din întâmplare Omai, care se bucura nespus de descoperirea sa, fiind pe deplin încredinţat că, dacă ar avea struguri, ar face cu uşurinţă vin. Tăie deci mai mulţi butaşi de pe arbust spre a-i lua cu el, iar noi curăţarăm şi rânduirăm ceea ce mai rămăsese din ea. Probabil că, devenind mai înţelepţi după lămuririle lui Omai, băştinaşii vor aştepta de data aceasta ca fructele să ajungă la maturitate şi nu vor mai condamna planta cu atâta nesocotinţă.

Aici am dat şi de tânărul pe care îl numisem cândva Oididi, dar al cărui nume adevărat este Hiti-hiti. Îl luasem cu mine din Ulietea în 1773 şi-l adusesem îndărăt în 1774 după ce vizitase Insulele Amiciţiei, Noua Zelandă, Insula Paştelui şi Insulele Marchize; stătuse pe bordul corăbiei mele vreo şapte

luni, cât durase acea lungă călătorie. Ținea foarte mult la buna lui creştere şi repeta deseori „yes, sir”[226], sau „if you please, sir”[227]. Hiti-Hiti, originar din Bolabola, sosise cu vreo trei luni înainte în Otaheite fără alt gând, după ştirea noastră, decât pentru satisfacerea curiozității sau, poate, a vreunei alte patimi preferate. Era totuşi vădit că prefera veşmintelor noastre, moda şi portul simplu al compatrioților săi. Când i-am dat nişte haine pe care Consiliul Amiralității binevoise să i le trimită, le-a purtat câteva zile şi apoi le-a părăsit. (In acelaşi timp, ca un dar al meu personal, i-am mai înmânat o ladă cu scule şi câteva alte articole). Acest caz poate fi socotit ca o dovadă a puternicei înclinații naturale a omului de a se întoarce la obiceiurile căpătate la o vârstă fragedă şi întrerupte doar întâmplător.

În dimineața zilei de 27 august sosi un om din Ohitipeha, care ne spuse că două corăbii spaniole ancoraseră acolo în noaptea precedentă. Pentru întărirea acestei ştiri, scoase la iveală o bucată de pânză albastră grosolană, declarând că ar fi căpătat-o de pe una din corăbii; după înfățişare, era într-adevăr aproape nouă. Am trimis pe locotenentul Williamson într-o barcă să arunce o privire în golful Ohitipeha, iar între timp am aşezat corăbiile într-o poziție potrivită pentru apărare. Căci, deşi ştiam: că Anglia şi Spania întrețineau relații de pace când părăsisem Europa, la data aceasta poate că lucrurile se schimbaseră. Totuşi individul ne înşelase, după cum se constată din raportul lui Williamson.

Până acum atenția lui Otu şi a oamenilor săi fusese îndreptată asupra noastră, dar în dimineața următoare s-a ivit altceva şi anume sosirea unor soli din Eimeo, care aduceau vestea că poporul din acea insulă pusese mâna pe arme şi-i înfrânsese pe partizanii de acolo ai lui Otu, care se văzuseră nevoiți să se retragă în munți. Conflictul dintre cele două insule izbucnise în 1774 şi părea să se fi prelungit parțial până la această dată. Formidabila flotă de război pe care o văzusem pe vremea aceea înălțase pânzele curând după ce părăsisem noi Otaheite; dar răsculații din Eimeo i se

[226] Da, domnule. – N. T.

[227] Dacă vreți, domnule. – N. T.

împotriviseră atât de aprig încât flota se întorsese fără prea mari rezultate, iar acum se vedea necesară o nouă expediție.

După sosirea acestor mesageri, toate căpeteniile aflate întâmplător la Matavai se adunară în casa lui Otu, unde tocmai mă aflam şi eu; am avut deci cinstea să fiu admis în sfatul lor. Unul dintre soli deschise şedința printr-o cuvântare de o lungime considerabilă, încercând să atâțe căpeteniile tahitiene întrunite ca să se folosească de acest prilej şi să ia armele în mâini. Părerea lui a fost combătută de alții care se împotriveau începerii ostilităților. În cele din urmă, precumpăni grupul războinic. Otu păstrase tăcere în cursul întregii dezbateri. Cei din consiliu, care erau pentru ducerea până la capăt a războiului, mi se adresară cerându-mi ajutorul şi cu toții vrură să ştie de partea cui aş fi eu. Am trimis după Omai pentru a-mi fi interpret, dar cum nu putu fi găsit, am fost nevoit să vorbesc eu însumi; le-am spus atunci, pe cât am izbutit de bine că, de vreme ce poporul din Eimeo nu mă supărase niciodată, nu-mi puteam lua îngăduința de a lua parte la ostilități îndreptate împotriva lui. Ei se arătară mulțumiți de această declarație.

Interesându-ne de pricina războiului, ni se spuse că nu cu mulți ani în urmă, un frate al lui Wahiadua din Taiarabu fusese trimis în Eimeo la cererea lui Mahine, un şef popular al acelei insule, ca să le fie rege; dar nu trecu nicio săptămână de la aceasta şi Mahine, după ce pusese să-l ucidă, pretinse titlul lui Taiartabume care, ca moştenitor legitim, fiind fiul surorii celui mort, fusese ales de poporul din Otaheite succesor la domnie după moartea celuilalt.

Se întâmplase ca Touha, un om cu multă greutate în insulă, să lipsească din Matavai la data aceea. Părea totuşi să nu fie străin de cele ce se petreceau, căci se amestecase în dezbateri cu mai multă energie decât oricare altă căpetenie. Într-adevăr, în zorii zilei de 1 septembrie, sosi un sol de-al lui care-l încunoştință pe Otu că Touha jertfise lui Itua un om, pentru a implora ajutorul zeului împotriva insulei Eimeo. Serviciul divin trebuia să aibă loc la marele *morai* de la Atahuru şi, pe cât se părea, prezența lui Otu era absolut necesară în această împrejurare solemnă.

I-am propus lui Otu să mi se îngăduie să-l întovărăşesc, îşi dădu lesne încuviinţarea şi pornirăm îndată cu barca mea, însoţiţi de vechiul meu prieten Potatou, de Anderson şi de Webber; Omai ne urma într-o pirogă.

Cum debarcarăm la Atahuru, pe la ora două după prânz, Otu îşi exprimă dorinţa Ca marinarii să rămână în barcă, iar Anderson, Webber şi cu mine să ne scoatem pălăriile îndată ce vom ajunge la *morai,* către care pornirăm neîntârziat, însoţiţi de foarte mulţi bărbaţi şi de câţiva tineri, însă de nicio femeie. Acolo ne aşteptau patru preoţi şi însoţitorii sau ajutoarele lor.

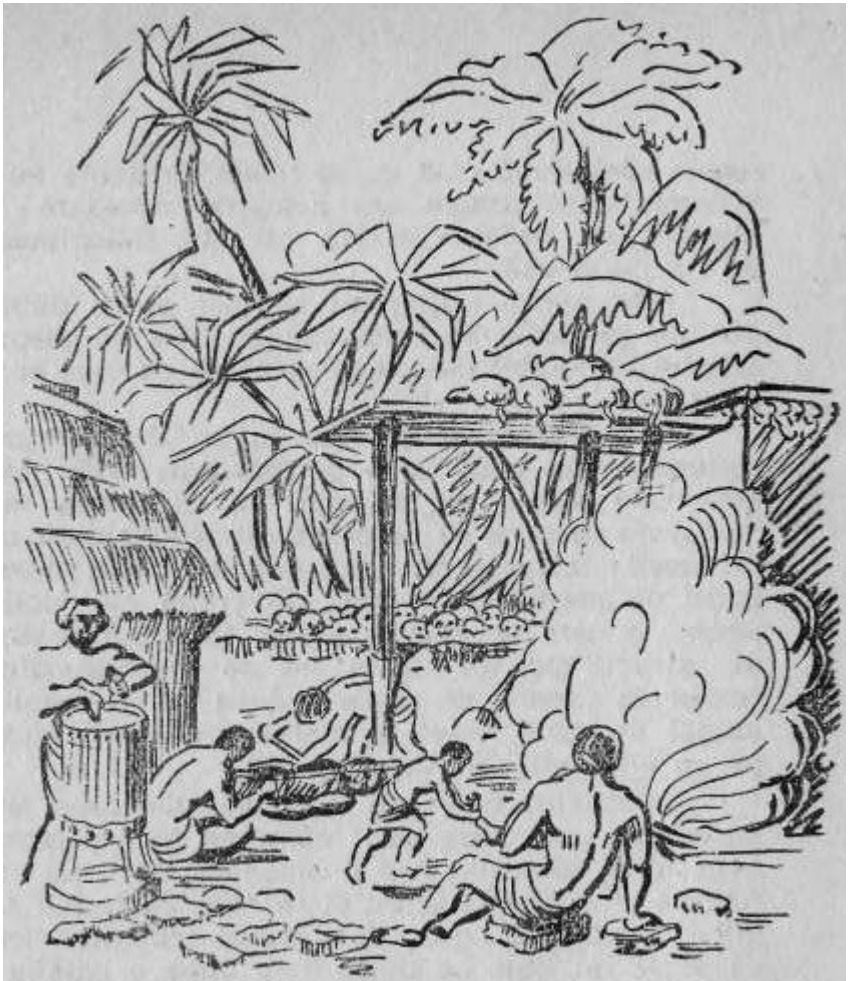
Apoi începură ceremoniile. Unul dintre însoţitorii preoţilor aduse un banan tânăr şi-l aşeză jos, dinaintea lui Otu. Un preot, aşezat lângă *morai,* începu o rugăciune lungă. În cursul rugii, un bărbat ce stătea lângă preotul care oficia, ţinea în mână două legături ce păreau din pânză. Într-una din ele, după cum aflarăm mai târziu, se afla *morai*-ul regal, iar cealaltă, dacă-mi este îngăduită expresia, era arca lui Itua. Îndată ce se termină rugăciunea, preoţii de la *morai* împreună cu ajutoarele lor se aşezară lângă cei de pe plajă, ducând cu ei cele două legături. Aici făcură noi rugăciuni. Trupul mortului fu scos acum dintr-o pirogă şi pus pe plajă cu picioarele spre mare. Preoţii se rânduiră în jurul lui, unii în picioare iar alţii şezând, unul sau mai mulţi dintre ei repetând câteva fraze timp de vreo zece minute. Apoi cadavrul a fost aşezat paralel cu ţărmul. Unul dintre preoţii care stăteau la picioarele lui rosti o lungă rugăciune, la care se asociau din când în când şi ceilalţi, fiecare ţinând în mână câte un mănunchi de pene roşii. În cursul rugăciunii se smulse puţin păr de pe creştetul victimei şi i se scoase ochiul stâng; atât părul, cât şi ochiul au fost apoi învelite într-o frunză verde şi aduse prinos lui Otu. El nu le atinse totuşi, ci dădu celui ce le prezentase mănunchiul de pene primit de la Touha. Acest mănunchi, împreună cu părul şi ochiul, a fost apoi dus preotului înapoi. În cursul ceremoniei, un pescărel făcu oarecare zgomot în copaci; Otu se întoarse către mine, zicând „Este Itua!"; păru că socoteşte întâmplarea de bun augur.

Trupul a fost purtat pe urmă o bucată de drum cu capul înspre *morai* şi aşezat sub un copac, în apropierea căruia erau fixate trei bucăți late, dar subțiri, de lemn sculptat în chip diferit, însă rudimentar. Legăturile de pânză au fost depuse într-o parte a *morai*-ului, iar mănunchiurile de pene roşii, la picioarele sacrificatului, în jurul căruia luară loc preoții; nouă ni se îngădui acum să ne apropiem cât doream. Cel ce părea să fie marele preot şedea la o mică depărtare şi grăi timp de un sfert de oră cu tonuri şi gesturi variate, părând să mustre sau să pună întrebări răposatului, căci i se adresa într-una. Împreună cu doi preoți, cu Potatou şi câțiva alții, psalmodie cu o voce plângăreață şi plină de tristețe o rugăciune ce dură aproape o jumătate de oră. În cursul acestei rugăciuni, un preot smulse alte smocuri de păr din capul victimei şi le puse pe una din legături. După aceea, marele preot se rugă singur, ținând în mână penele ce proveneau de la Touha. Când sfârşi, i le trecu altuia, care se ruga în acelaşi mod. Apoi toate mănunchiurile de pene au fost depuse pe legăturile de pânză şi cu asta se isprăvi ceremonia de aici.

Corpul cu penele şi legăturile de pânză au fost transportate după aceea în partea cea mai importantă a *morai*-ului, în rare bătăi de tobă. În timp ce penele şi legăturile erau sprijinite de grămada de pietre, trupul era întins pe jos, alături. După ce se aşezară din nou în jurul lui, preoții reîncepură rugăciunile, pe când câteva dintre ajutoarele lor săpau o groapă de vreo şaizeci de centimetri adâncime, în care aruncară nefericita victimă şi o acoperiră cu pământ şi cu pietre. Când o băgară în mormânt, un băiat scoase un țipăt, iar Omai îmi spuse că era Itua. Între timp fusese aprins un foc şi fusese adus un câine, pe care indigenii îl uciseră sucindu-i gâtul şi sugrumându-l. Îi îndepărtară părul prin pârlire, îi scoaseră măruntaiele şi le aruncară în flăcări, unde le lăsară să ardă. Trupul câinelui, după ce a fost mânjit cu sânge şi uscat la foc, a fost adus, împreună cu ficatul şi cu inima, în fața preoților ce stăteau rugându-se în jurul mormântului. Ei continuară să oficieze şi asupra câinelui câtva timp, în vreme ce doi oameni băteau în răstimpuri şi cu

mare putere în două tobe, iar un băiat țipa ca şi mai înainte de trei ori cu un glas piţigăiat şi tare. Ni se spuse că prin acest ceremonial îl invitau pe Itua să se înfrupte din ospățul pregătit. Îndată ce preoții îşi isprăviră rugăciunile, stârvul câinelui şi tot ce-i aparținea, a fost aşezat pe o schelă din apropiere, înaltă de vreo doi metri, pe care zăceau rămăşițele altor doi câini şi a doi porci, ce fuseseră sacrificați de curând, dar care acum răspândeau o duhoare de neîndurat. Din această pricină, ne-am ținut la o depărtare mai mare decât se cădea. După ce câinele a fost aşezat pe schelă, preotul şi ajutoarele lui scoaseră un soi de strigăt cu care se terminară, deocamdată, ceremoniile. Deoarece şi ziua era acum pe sfârşite, am fost conduşi într-o casă ce aparținea lui Potatou, unde am fost ospătați şi găzduiți peste noapte. În ziua următoare se mai săvârşiră şi alte ritualuri religioase, dar despre acest subiect cred că am spus destule pentru a satisface curiozitatea cititorilor – sau poate, mai degrabă, pentru a le pricinui dezgust.

Nefericita victimă jertfită cu acest prilej zeului lor părea să fi fost un bărbat de vârstă mijlocie şi, după cum ni s-a spus, era un *tautau,* adică făcea parte din pătura cea mai de jos a poporului. Dar, cu toate investigațiile mele, n-am izbutit să aflu dacă a fost ales din pricina vreunei fărădelegi deosebite pe care ar fi făptuit-o şi care ar fi meritat pedeapsa cu moartea. Având prilejul de a cerceta cum se înfățişa acum corpul sărmanului sacrificat, am băgat de seamă că era însângerat pe față şi în jurul capului, şi foarte tare învinețit la tâmpla dreaptă – mărturie a modului în care fusese ucis. Ni s-a spus că-l loviseră cu o piatră în cap, departe de privirile altora.

SACRIFICIU UMAN LA OTAHEITE

Ori de câte ori, într-o împrejurare urgentă, vreo mare căpetenie socoteşte că e necesară o jertfă umană, victima este aleasă la întâmplare. Câțiva dintre slujitorii de încredere ai acestui şef se năpustesc pe neaşteptate asupra omului şi-î ucid cu bâta sau cu lovituri de pietre. Apoi este înştiințat regele căci, după cum mi se relata, prezența lui la ritualurile solemne care urmau era neapărat necesară; şi am putut observa cu prilejul acesta că Otu îndeplinea într-adevăr un rol de seamă

Este foarte regretabil că mai poate dăinui un obicei atât de groaznic în felul său şi care să disprețuiască atât dreptul

inviolabil de autoconservare cu care se naşte fiecare dintre noi.

Deşi trebuie să credem că la Otaheite nu se sacrifică niciodată mai mult de o persoană în astfel de împrejurări, este însă destul de probabil că asemenea întâmplări sunt destul de dese ca să determine o scandaloasă risipă de vieți omeneşti; într-adevăr, am numărat în fața *morai*-ului nu mai puțin de patruzeci şi nouă de cranii ale victimelor precedente, la care se adăuga acum, în văzul nostru, încă unul. Şi, întrucât niciun craniu nu se alterase prea mult prin scurgerea vremii, se poate deduce că nu trecuse timp îndelungat de când aceşti numeroşi nenorociți fuseseră jertfiți pe un altar atât de sângeros.

Sacrificiile omeneşti nu constituie totuşi singurul obicei barbar pe care l-am găsit dăinuind încă printre aceşti indigeni, altfel buni din fire şi omenoşi. Căci, pe lângă faptul că retează şi apoi poartă cu ei în chip de trofeu fălcile duşmanilor omorâți în lupte, ei oferă şi trupurile acestor inamici ca jertfă lui Itua. La puțin timp după o bătălie din care ies învingători, ei adună toți morții şi-i aduc la *morai* unde, cu foarte multe ceremonii, sapă o groapă în care-i înmormântează pe toți, cu tot atâtea prinoase aduse zeilor, dar țestele acelora nu sunt niciodată despărțite de trupuri.

Înainte de a ne despărți ni se puse întrebarea dacă solemnitatea la care luasem parte răspunsese aşteptărilor noastre şi ce părere aveam despre eficacitatea ei şi dacă în țara noastră se săvârşeau asemenea acte de adorație. Noi păstrasem o adâncă tăcere în tot cursul celebrării oribilei ceremonii, dar cum s-a isprăvit, n-am şovăit să le spunem verde în față, atât lui Otu, cât şi celor ce-l înconjurau, simțămintele noastre în legătură cu ritualul acela. Şi nici într-o convorbire ulterioară cu Tauha nu m-am putut opri să nu condamn asemenea obiceiuri. Omai, pe care l-am folosit ca interpret, îşi însuşise cu atâta patimă argumentele noastre, încât Tauha se mânie nespus îndeosebi când i se mai declară că în Anglia, dacă ar fi pus pe cineva să omoare un om cum făcuse el aici, rangul lui nu l-ar fi scăpat de spânzurătoare pentru nimic în lume. La acestea el exclamă într-una:

maeno! maeno! (ruşinos! ruşinos!) şi refuză să ne mai dea ascultare în cursul dezbaterii erau de faţă mulţi indigeni, mai ales însoţitori şi slujitori de-ai lui Tauha însuşi; iar când Omai începu să-i lămurească despre pedeapsa ce s-ar aplica în Anglia celui mai de seamă om, dacă acesta şi-ar îngădui să ucidă pe cel mai neînsemnat servitor, ei părură să asculte cu mare luare-aminte, având fără îndoială cu totul altă părere în această privinţă decât el.

La 4 septembrie câţiva dintre noi am luat masa pe ţărm la Omai, care ne-a oferit un prânz minunat, constând din peşte, carne de găină şi de porc şi budincă. După masă l-am însoţit pe Otu, care fusese şi el oaspete, îndărăt la casa lui, unde am găsit pe toţi slujitorii foarte ocupaţi să pregătească o cantitate de provizii pentru mine. Printre altele era un porc gras, pe care îl uciseră în prezenţa mea. Mai preparau şi o budincă mare, al cărei întreg proces de fabricaţie mi-a fost dezvăluit. Se compunea din fructe de pâine, banane coapte, taro şi nuci de palmieri sau de pandan[228], fiecare ingredient fiind ras, răzuit sau bătut bine şi copt separat. O cantitate de suc stors din miezuri de nuci de cocos se turna într-o tavă mare sau într-un vas de lemn. Celelalte preparate scoase fierbinţi din cuptor se depuneau în acest vas, în care se mai adăugau câteva pietre încinse pentru a face conţinutul să sfârâie. Trei sau patru oameni amestecau diferitele ingrediente cu nişte beţe, până ce deveneau toate o masă, iar sucul nucii de cocos se prefăcea în ulei; întregul preparat căpăta până la urmă consistenţa unei budinci pripite. Asemenea budinci sunt excelente şi cele pregătite în Anglia ilar le egalează. Când porcul lui Otu se fripse şi budinca descrisă mai sus era gata, au fost puse toate împreună cu doi porci vii şi o cantitate de fructe de pâine şi de nuci de cocos într-o luntre şi trimise pe bordul corăbiei mele; le-am urmat curând însoţit de întreaga familie regală.

În seara zilei de 7 septembrie am prezentat jocuri de artificii în faţa unei uriaşe adunări de oameni. Câţiva s-au desfătat copios la acest spectacol, dar marea majoritate a

[228] Plantă monocotiledonată. – N. T.

privitorilor s-au înspăimântat atât de îngrozitor, încât cu mare greutate au putut fi înduplecați să rămână până la încheierea reprezentației. Când ultimul artificiu, o rachetă, zbură de pe masă, întreaga mulțime se risipi într-o clipă, chiar şi cei mai curajoşi dintre ei o luară desperați la fugă".

Otu avea grijă nu numai să ne împlinească cerințele printr-un şir întreg de daruri, dar căuta să ne şi distreze printr-o serie de divertismente. La 10 septembrie m-am dus la Oparri împreună cu un grup; el ne prezentă ceea ce s-ar putea numi o piesă de teatru. Actrițe erau cele trei surori ale lui, care au apărut în nişte costume mai noi şi mai elegante decât tot ce văzusem în această privință pe vreuna din insule.

Am plecat seara din Oparri unde am lăsat pe Otu şi întreaga familie regală; n-am mai văzut pe niciunul din ei până la 12 septembrie, când cu toții, în afară de şef, îmi făcură o vizită. Îmi spuseră că Otu se dusese la Atahuru să asiste în acea zi la o altă jertfă omenească, pe care şeful din Taiarabu o făcea acolo pentru *morai.* Un nou caz asemănător, în curs de numai câteva zile, era o prea tristă mărturie a marelui număr de victime pe care o superstiție sângeroasă le face printre oameni atât de blajini. Aş fi luat parte şi la acest sacrificiu dacă aş fi fost înştiințat din timp, dar acum era prea târziu.

În seara următoare Otu se întoarse de la îndeplinirea celei mai neplăcute dintre toate îndatoririle sale de suveran, iar a doua zi, fiind onorați de prezența lui, căpitanul Clerke şi cu mine încălecarăm pe cai şi dădurăm o raită în jurul câmpiei Matavai, spre nespusa uimire a unei mari mulțimi de oameni ce erau de față şi care ne priveau minunându-se de parcă am fi fost centauri. De fapt Omai încercase să încalece o dată sau de două ori, dar calul îl trântise de fiecare dată înainte ca el să izbutească să se aşeze în şa; tahitienii vedeau deci pentru prima oară pe cineva călărind. Demonstrația căpitanului Clerke şi a mea a fost apoi repetata zilnic în tot timpul şederii noastre aici, când de unul, când de altul dintre oamenii noştri; şi totuşi curiozitatea indigenilor nu se potolea. Erau încântați peste măsură de cai, văzând la ce pot

fi folosiți; şi, atât cât am putut eu judeca, faptul acesta le dădea o idee mai limpede despre măreția altor popoare decât toate noutățile pe care le duseseră acolo vizitatorii europeni.

În dimineața de 18 septembrie, doctorul Anderson, eu însumi şi Omai merserăm împreună cu Otu la Oparri; luarăm cu noi ovinele pe care aveam de gând să le las pe insulă şi anume: un berbec şi o oaie din Anglia şi trei oi de la Cap; pe toate i le dădui lui Otu.

După ce prânzirăm cu Otu, îl părăsirăm la Oparri şi ne înapoiarăm la Matavai. În acea zi, ca şi la 19 septembrie, am fost foarte sărăcăcios aprovizionați cu fructe. Auzind aceasta, între orele nouă şi zece seara, Otu veni împreună cu fratele lui, care se legase mult de căpitanul Clerke; aduceau cu ei o provizie bogată pentru amândouă corăbiile. Aceasta era mai mult decât tot ceea ce făcuse pentru noi până atunci: o mărturie a grijii omenoase pe care o avea de noi. A doua zi, întreaga familie regală se înființa cu daruri, aşa încât nevoile noastre nu numai că fuseseră împlinite, dar aveam acum mai multă merinde decât am fi putut consuma.

Cum apa necesară fusese adusă pe bord, corăbiile călăfătuite, greementul revizuit şi toate celelalte rânduite, am început să mă gândesc la plecare, căci doream să-mi rămână timp suficient ca să vizitez şi insulele din vecinătate. De aceea, ne ridicarăm de pe țărm observatoarele şi uneltele şi învergarăm velele.

În zorii dimineții de 22 septembrie, Otu veni pe bord împreună cu tatăl său, pentru a afla când aveam de gând să plec. Cum fusesem înştiințat că la Eimeo se găsea un port bun, le-am spus că în drum spre Huaheine voi vizita acea insulă; ei doreau să-i iau cu noi şi să-i duc acolo în timp ce flota lor ar fi plecat tot atunci în ajutorul lui Tauha. Deoarece eram gata de plecare, i-am lăsat pe ei să aleagă ziua; se hotărî deci ca miercurea următoare să iau pe bord pe Otu, pe tatăl lui, pe mama lui, pe scurt întreaga lui familie. Aceste puncte fiind stabilite, am propus să pornim îndată către Oparri, unde toată flota pregătită pentru expediție urma să se adune în ziua aceea pentru a fi trecută în revistă.

Dar nici nu apucasem bine să mă urc în barca mea, că

sosi ştirea că Tauha ajunsese la o înțelegere cu Mahine şi se înapoiase cu flota la Atahuru. Această întorsătură neaşteptată zădărnicea orice noi măsuri militare; în loc să li se mai dea întâlnire la Oparri, pirogile de război primiră poruncă să se întoarcă acasă în districtele respective.

Am revenit atunci pe bordul corăbiei, însoțit de mama lui Otu, de cele trei surori ale lui şi de alte opt femei. La început am crezut că acest numeros alai de femei se urcase în barca mea doar în vederea unei traversări spre Matavai. Dar când am sosit la corabie, mi-au spus că aveau de gând să-şi petreacă noaptea pe bord ca să încerce să mă vindece de indispoziția de care mă plânsesem şi anume de o durere reumatică. Am primit deci prietenoasa lor ofertă; după ce am pus să se facă un aşternut pe podeaua cabinei, m-am dat pe mâna lor. Ele începură să mă frământe cu amândouă mâinile din cap până în picioare, dar mai ales în părțile în care se încuibase durerea, şi făcură aceasta până ce-mi trosniră oasele, iar carnea deveni o adevărată mumie. Pe scurt, după ce m-am supus acestui tratament timp de vreun sfert de oră, am fost bucuros să scap de el. Totuşi operația îmi aduse îndată alinare, ceea ce-mi dădu curaj să mai îndur o nouă fricțiune înainte de culcare; efectele au fost atât de bune, încât m-am simțit uşurat toată noaptea. Medicii mei feminini au repetat tratamentul în dimineața următoare, înainte de a coborî pe țărm, şi seara, când au revenit pe bord; parcă-mi luaseră durerile cu mâna. Cura fiind împlinită, ne despărțirăm a doua zi dimineața. Indigenii numesc „romi" acest tratament care, după părerea mea, depăşeşte cu mult fricțiunile noastre cu peria sau orice alt procedeu asemănător folosit de europeni ca mijloc extern. El este universal răspândit printre aceşti insulari şi se îndeplineşte uneori de către bărbați, dar mai ales de către femei.

Războiul cu insula Eimeo fiind definitiv încheiat, prietenii noştri veniră cu toții în vizită la 20 septembrie; cum ştiau că eram gata de plecare, aduseră cu ei mai mulți porci decât puteam să încărcăm pe bord. Căci, nemaiavând sare ca să conservăm carnea, nu achiziționam animale vii decât pentru consumul imediat.

Prietenul nostru Omai făcuse rost pe această insulă de un singur lucru bun, în schimbul multelor obiecte folositoare ce le risipise. Anume, o foarte frumoasă pirogă dublă cu pânze, complet echipată şi gata de ieşit în larg. Cu câtva timp înainte am pus să i se confecţioneze o serie de pavilioane englezeşti, dar el le socoti prea preţioase pentru a le folosi în clipa de faţă; îşi alcătui deci din petice un stoc de „culori", adică vreo zece-douăsprezece steaguri şi flamuri şi le arboră pe toate în diferite colţuri ale vasului său atrase atât de mulţi privitori în jurul lui, de parcă ar fi fost o navă de război pavoazată, într-un port european. Pavilioanele lui Omai erau un amestec de drapele engleze, franceze, spaniole şi olandeze, adică toate drapelele europene pe care le văzuse".

Omai se mai aprovizionase şi cu o însemnată cantitate de pânză şi de ulei de cocos, care nu numai că sunt lesne de găsit la Otaheite, ci şi mult mai bune decât în oricare din Insulele Societăţii, atât de bune, încât se întrebuinţau ca articole de negoţ. Prietenul nostru nu s-ar fi purtat cu atâta nesiguranţă şi nestatornicie, dacă n-ar fi fost sora şi cumnatul lui care, împreună cu alte cunoştinţe ale lor, îl monopolizaseră în întregime cu singurul ţel de a-l despuia de tot ce agonisise. Fără îndoială că ei ar fi izbutit dacă n-aş fi intervenit la timp, luând în posesia mea cele mai folositoare din obiectele ce-i aparţineau lui.

La 28 septembrie Otu veni pe bord să mă înştiinţeze că procurase o pirogă pe care mă ruga s-o iau cu mine în patrie ca dar din partea lui drept mărturie de recunoştinţă pentru darurile preţioase pe care le primise. Această mărturie de recunoştinţă a lui Otu îmi făcu mare plăcere. Iniţiativa îi aparţinea în întregime, căci niciunul dintre ai noştri nu-i făcuse vreo cât de uşoară aluzie în această privinţă, însă, deoarece piroga era prea mare ca să poată fi luată pe bord, n-am avut decât să-i mulţumesc pentru buna iui intenţie deşi el ar fi fost mult mai încântat dacă i-aş fi acceptat darul".

Brize uşoare din apus ne reţinură aici câteva zile mai mult decât plănuisem. În cele din urmă, la data de 29 septembrie la ora trei după amiază, vântul se mută la răsărit, iar noi ridicarăm ancora.

Desele vizite pe care le făcusem în ultima vreme în această insulă păreau să fi creat convingerea că legăturile dintre noi nu vor fi întrerupte. Otu îmi ceru ca o dată cu primele corăbii ce-ar veni din Anglia, să i se trimită pene roşii şi păsările care le poartă, topoare, o jumătate de duzină de puşti cu pulbere şi gloanţe – şi, neapărat, cai.

Dacă l-aş fi putut îndupleca pe Omai să se statornicească la Otaheite, n-aş fi plecat atât de repede, deoarece nu prea întrevedeam vreun mijloc de a ne aproviziona în altă parte mai bine şi mai ieftin decât continuam s-o facem aici, chiar la data plecării noastre. Pe lângă aceasta, o prietenie şi o încredere atât de caldă domneau între noi şi locuitori, încât cu greu ne puteam aştepta să le mai întâlnim în altă parte; şi, lucru destul de neobişnuit, aceste legături de prietenie n-au fost niciodată întrerupte în urma vreunei întâmplări nenorocite şi nu s-a comis niciun furt care să merite a fi amintit.

Când corăbiile spaniole oare se opriseră aici cu câtva timp înaintea noastră părăsiră insula, patru spanioli rămaseră pe loc. Doi dintre ei erau călugări, unul servitor, iar al patrulea devenise foarte popular printre băştinaşi, care-l distingeau cu numele de Matima. El părea să fi studiat limba lor, căci în orice caz izbutise s-o vorbească aşa ca să se facă înţeles; părea de asemenea să se fi străduit din greu pentru a întipări în mintea insularilor cele mai înflăcărate idei despre măreţia poporului spaniol şi cele mai proaste opinii despre englezi. Ajunsese chiar să-i asigure că noi nu mai fiinţăm ca naţiune de sine stătătoare, că «Pritani» era doar o insuliţă pe care ei, spaniolii, o nimiciseră cu desăvârşire, că pe mine mă întâlniseră în larg şi trimiseseră corabia mea împreună cu toţi oamenii de pe ea la fund cu câteva împuşcături; aşa încât de data aceasta vizita mea la Otaheite a fost într-adevăr cu totul neaşteptată.

Ce scop urmăreau călugării rămaşi aici, nu puteam ghici. Dacă avuseseră de gând să-i convertească pe indigeni la credinţa romano-catolică, atunci n-au izbutit în niciun caz. După vreo zece luni, sosiră la Ohitipeha două corăbii, îi luară pe bord şi, peste cinci zile, ridicară din nou pânzele. O

plecare atât de grăbită dovedea că orice gânduri vor fi avut spaniolii cu privire la aceste insule, la data aceea le lăsaseră baltă, totuşi, înainte de a pleca, voiră să-i încredinţeze pe indigeni că înţelegeau să revină aducând Case, tot felul de animale şi bărbaţi şi femei care să se aşeze aici, să trăiască şi să moară pe insulă. Otu declară că dacă s-ar reîntoarce spaniolii, el nu le-ar îngădui să vină la fortul Matavai care, spunea el, era al nostru. Se vedea uşor că gândul acesta îl încânta, nu-i trecea prin minte că împlinirea acelui fapt l-ar lipsi dintr-o dată pe el de regat, iar pe popor de libertăţi. Se înţelege deci lesne cu câtă uşurinţă s-ar putea face o aşezare la Otaheite, dar, din recunoştinţă pentru nenumăratele înlesniri care mi s-au adus aici, sper că acest lucru nu se va întâmpla vreodată.

Îndată ce ancorarăm în insula învecinată, Eimeo, locuitorii năvăliră pe corăbii mânaţi numai de curiozitate, căci nu aduceau nimic pentru schimb. Dar a doua zi dimineaţa împliniră această lipsă, căci mai multe pirogi sosiră din locuri depărtate, cărând belşug de fructe de pâine, nuci de cocos şi câţiva porci. Le schimbară toate pe securi, cuie şi mărgele, deoarece penele roşii nu erau atât de căutate aici ca la Otaheite.

În dimineaţa zilei de 2 octombrie, Mahine, căpetenia insulei, îmi făcu o vizită. El se apropie cu multă precauţie de corabie şi a trebuit să desfăşurăm destulă putere de convingere pentru a-l îndupleca să urce pe bord.

Acest şef care numai cu câţiva supuşi izbutise să se facă oarecum independent faţă de Otaheite, avea între patruzeci şi cincizeci de ani. Era chel, lucru mai curând neobişnuit în aceste insule la o astfel de vârstă. Purta un fel de turban şi părea ruşinat să-şi descopere capul, căci indigenii văzuseră cum răsesem capul unuia de-ai lor pe care îl prinsesem furând şi socoteau deci că aceasta era pedeapsă pe care o dam de obicei tuturor hoţilor; din acelaşi motiv am putut băga de seamă că unul sau doi dintre ai noştri, ale căror capete nu erau prea bogate în păr, erau bănuiţi că ar fi teto sau hoţi.

Vreo trei zile ne-am îndeletnicit cu scoaterea din cală a

tuturor butoaielor de băuturi spirtoase, pentru a le unge fundurile cu gudron; acest lucru se impunea din pricina unei mici insecte ce se străduia să le distrugă. De aceea, abia la 6 octombrie dimineața am împins corabia în mijlocul curentului cu gândul să ieşim a doua zi în larg; dar surveni un incident care ne mai opri pe loc; trimisesem caprele la păscut pe țărm cu doi oameni care să aibă grijă de ele dar, deşi neam luat măsurile de prevedere, indigenii au făcut tot ce le-a stat în putință ca să fure una în seara acelei zile. Pierderea caprei n-ar fi avut prea mare însemnătate, dacă nu mi-ar fi încurcat planurile de a înzestra alte insule cu aceste animale; aşa stând lucrurile, ne văzurăm siliți să ne străduim s-o recăpătăm; şif după multă bătaie de cap, izbutirăm.

La Eimeo ne aprovizionarăm din belşug cu lemne. N-o făcusem la Otaheite, unde dobândirea lor ar fi fost foarte anevoioasă, căci la Matavai nu se afla niciun arbore în afara celor trebuincioşi localnicilor. Am mai luat de aici şi o bună rezervă de alimente proaspete.

Între femeile din această insulă şi cele din Otaheite este o deosebire izbitoare. Cele din Eimeo sunt mărunte de stat au culoarea întunecată şi, în general, trăsături respingătoare. Dacă se întâmpla să întâlnim printre ele vreo femeie frumoasă, puteam fi siguri că, cercetând, am fi aflat că venise din altă insulă.

Părăsirăm Eimeo la 12 octombrie şi, în dimineața următoare, zărirăm insula Huaheine. La amiază aruncarăm ancora la intrarea nordică a portului Auhari, care este aşezat în partea de vest a insulei.

A doua zi după sosirea noastră, adică la 3 octombrie dimineața, se adunară la corăbii toți oamenii de seamă ai insulei. Era tocmai ceea ce doream şi eu, căci venise de mult momentul să-l statornicesc pe Omai şi socoteam că prezența acestor căpetenii îmi va da putința s-o fac în modul cei mai mulțumitor. El părea că înclină acum să se aşeze în Ulietea şi, dacă ne-am fi putut înțelege amândoi asupra felului în care trebuia îndeplinit acel plan, n-aş fi şovăit nicio clipă să-l adopt. La cucerirea insulei Ulietea de către oamenii din Bolabola, tatăl lui fusese deposedat de oarecare pământ. Nu

mă îndoiam că i-aş fi putut sili pe ocupanţi să restituie fiului pământul luat de la părinte. Pentru aceasta însă, trebuia neapărat ca Omai să fie în termeni buni cu stăpânii actuali ai insulei, dar el era un prea bun patriot ca să-şi plece urechea la aşa ceva; pe de altă parte, mai era şi destul de înfumurat ca să-şi închipuie că-l voi reinstala cu forţa pe pământurile sale pierdute. Statornicirea lui în Ulietea era deci cu neputinţă; găsii atunci că Huaheine ar fi locul potrivit. Iată pentru ce am hotărât să mă folosesc de prezenţa căpeteniilor insulei şi să le fac lor această propunere.

După ce se termină cu forfota dimineţii, ne pregătirăm pentru o vizită oficială la suveranul Tairitaria; aveam de gând să fac acolo încercarea. Omai se îmbrăcă foarte decent cu acest prilej şi alese un dar frumos pentru şef şi altul pentru Itua sa. Într-adevăr, după ce scăpase de banda care-l înconjurase în Otaheite, se purta cu atâta prevedere că-ţi impunea respect. Am aşteptat câtva timp până să se arate Tairitaria, căci nu voiam să întreprind nimic înainte de sosirea acestui «iri rahi»; când în sfârşit s-a ivit mi-am dat seama că ne-am fi putut lipsi de prezenţa lui, deoarece nu avea mai mult de opt sau zece ani. Omai, care se oprise la o mică depărtare de cercul oamenilor de seamă, începu să aducă zeilor jertfe ce constau din pene roşii, pânză etc. El punea fiecare obiect în faţa unui membru al adunării care, după câte am înţeles, era preot; însoţea darul de o rugăciune sau de o cuvântare stereotipă, rostită de un prieten al lui ce se afla lângă el dar, în cea mai mare parte, dictată de el însuşi. În aceste rugăciuni nu-şi uita amicii din Anglia şi nici pe cei ce-l aduseseră teafăr îndărăt. În fiecare erau menţionaţi lordul Sandwich, şi «Tuti, Tuti»[229]. Când Omai termină jertfele şi rugăciunile, preotul luă fiecare articol în ordinea în care fusese pus înaintea lui şi, după ce repeta o rugăciune, îl trimitea la *morai;* acesta, după spusele lui Omai, se afla la o mare depărtare, altfel şi-ar fi dus prinoasele direct acolo.

Ceremoniile religioase fiind încheiate, Omai se aşeză jos lângă mine şi intrarăm în miezul tratativelor. Atunci le-am

[229] Cook şi Clerke. – N. A.

propus şefilor adunaţi, instalarea lui Omai pe insulă.

El îi încunoştinţă că fusese dus de noi în ţara noastră unde îl primiseră bine *iri*-ii noştri şi-i dăduseră toate dovezile de cinste şi de prietenie cât timp stătuse printre noi, că-l adusesem îndărăt, că se îmbogăţise prin mărinimia noastră cu o sumedenie de lucruri ce se vor dovedi foarte folositoare compatrioţilor săi şi că, pe lângă cei doi cai ce urmau să rămână cu el, numeroase animale noi şi de preţ fuseseră lăsate la Otaheite, unde se vor înmulţi în curând şi vor furniza un număr îndestulător tuturor insulelor din vecinătate. Le mai dădu apoi să înţeleagă că eu le ceream stăruitor ca, în schimbul tuturor serviciilor mele prieteneşti, să i se dea o bucată de pământ pe care să-şi clădească o casă şi să-şi cultive plantele necesare hranei lui şi a slujitorilor săi, mai adăugă că, dacă nu va putea obţine aceasta aici, fie prin dăruire fie prin cumpărare, eram hotărât să-l duc la Ulietea şi să-l statornicesc acolo.

Unul dintre şefi se pronunţă îndată că întreaga insulă Huaheine şi orice lucru de pe ea erau ale mele şi că, prin urmare, pot să dăruiesc din ea prietenului meu orice porţiune aş găsi de cuviinţă. Omai a fost tare încântat la auzul acestui răspuns, căci se gândea fără îndoială că voi fi foarte darnic şi-i voi atribui destul teren. Dar a oferi ceea ce nu se cădea să primesc, am considerat că însemna a nu oferi nimic; de aceea i-am rugat pe şefi, nu numai să fixeze locul, dar şi întinderea exactă de pământ pe care vor să i-o încredinţeze lui Omai. După o scurtă consfătuire între ei, au acceptat în unanimitate cererea mea şi au ales îndată terenul la întâmplare, în vecinătatea casei în care se ţinuse întrunirea noastră. Întinderea de-a lungul ţărmului era de mai bine de două sute de yarzi, în adâncime, ajungând până la poalele dealului, căci o parte proporţională din deal fusese cuprinsă în concesie.

După rânduirea acestei afaceri spre mulţumirea tuturor părţilor, am instalat pe ţărm un cort, am stabilit un post şi am înălţat observatoarele. Meşterii tâmplari de pe amândouă corăbiile se puseră de asemenea pe lucru şi clădiră o căsuţă destinată lui Omai, în care să-şi adăpostească obiectele euro-

pene ce-i aparţineau. În acelaşi timp câţiva dintre oamenii noştri se îndeletniceau cu aranjarea unei grădini tot pentru folosinţa lui.

Omai începuse să se ocupe serios de propriile lui treburi şi se căia din inimă de risipa pe care o făcuse la Otaheite. Găsise la Huaheine un frate, o soră şi un cumnat, căci sora se măritase. Dar aceştia nu-l jefuiră ca celelalte rude. A trebuit să constat însă cu părere de rău că, deşi erau prea cinstiţi ca să-i aducă vreun neajuns, ei nu se bucurau totuşi de nicio trecere în insulă ca să-i poată fi cu adevărat de folos. Nu aveau nici autoritatea şi nici influenţa necesară pentru a-l apăra pe el sau proprietăţile sale; mă temeam deci pe drept cuvânt că în această stare el risca mult să fie despuiat de tot ceea ce căpătase de la noi, de îndată ce nu vom mai fi în preajma lui.

Un om mai bogat decât vecinii săi poate fi sigur că va fi pizmuit de o sumedenie de indivizi care vor dori să-l vadă coborât la nivelul lor. Doar în ţările în care civilizaţia, legea şi religia se impun prin constrângere, bogaţii pot avea temei să se simtă în siguranţă. Dar cazul lui Omai era cu totul altul. El urma să trăiască printre oameni care în mare măsură erau străini de orice alt principiu, în afară de satisfacerea trebuinţelor lor fireşti. Dar pricina de căpetenie a primejdiei care avea să-l pască era situaţia lui neobişnuită, de a fi singurul om bogat într-o comunitate căreia urma să-i aparţină. Ajunsese prin norocoasa lui legătură cu noi în posesia unor comori pe care niciunul dintre compatrioţii săi nu le putea dobândi prin meşteşug sau sârguinţă, în timp ce toţi jinduiau o părticică din această atât de pizmuită bogăţie; era deci firesc să te temi că vor fi cu toţii gata să se unească şi să încerce a prăda pe singurul ei proprietar.

Pentru a preîntâmpina pe cât cu putinţă acest lucru, l-am sfătuit pe Omai să împartă cu socoteală unele dintre bunurile sale mobile la doi, trei şefi din cei mai însemnaţi care, fiind astfel satisfăcuţi ei înşişi, s-ar putea îndupleca să-l ia sub ocrotirea lor şi să-l apere de nedreptăţile celorlalţi. El făgădui să-mi urmeze sfatul; şi am auzit cu mulţumire, înainte de a ridica pânzele, că făcuse acest pas foarte înţe-

lept. Dar, cum nu mă bizuiam totuşi numai pe urmările recunoştinţei, am recurs la mijlocul mai convingător al intimidării. De aceea, am folosit fiecare clipă prielnică pentru a-i înştiința pe locuitori că aveam de gând să mă înapoiez din nou în insula lor, după ce voi fi lipsit ca de obicei; şi că, dacă nu-l voi găsi pe Omai în aceeaşi stare de siguranță în care-l părăseam acum, atunci toți cei pe care îi voi descoperi că i-au fost duşmani vor trebui să simtă pe pielea lor greutatea mâniei mele.

În timpul cât am stat în acest port am cărat pe țărm pâinea ce rămăsese în cămara de pâine, pe care voiam s-o curățăm de gângănii. Un nespus de mare număr de gândaci de casă mişunau pe corabie la acea dată; pagubele pricinuite erau deci extrem de mari şi toate încercările noastre de a-i nimici s-au dovedit zadarnice. După observațiile doctorului Anderson, aceşti gândaci erau de două soiuri: *Blatta orientalis* şi *germanica.* Primii fuseseră aduşi pe corabie în călătoria precedentă şi înduraseră acolo asprimea iernii din 1776, deşi vasul rămăsese tot timpul în docuri. Ceilalți se iviseră abia la plecarea noastră din Noua Zelandă, dar se înmulțiseră aşa de repede, încât, când desfăceam o velă, cădeau cu miile pe punte. Nenumăratele *Blatta orientalis* aproape că nu ieşeau decât noaptea, când toate obiectele din cabină păreau să se mişte din pricina zgomotului deosebit pe care-l făceau târându-se de colo-acolo.

Schimburile şi serviciile prieteneşti dintre noi şi indigeni continuară fără să fie tulburate de vreun incident, dar în seara de 22 octombrie un om găsi mijlocul de a pătrunde pe furiş în observatorul lui Bayly şi luă de acolo un sextant. De îndată ce am fost înştiințat de furt, am coborât pe țărm şi l-am pus pe Omai să facă demersuri pe lângă şefi ca sa obținem, restituirea instrumentului. Omai a încercat tot ce i-a stat în putință, dar ei n-au întreprins nimic în acest sens, căci erau mai atenți la *hiva* care se reprezenta în acel moment; în cele din urmă, am poruncit executanților să întrerupă spectacolul. Şefii, văzând de-abia acum că nu glumeam, hotărâră să facă cercetări pentru descoperirea hoțului. Acesta şedea în mijlocul lor şi era atât de nepăsător,

că nu-mi venea să cred că el ar fi făptaşul, mai ales că-şi nega isprava. Cum Omai mă asigura totuşi că el ar fi omul căutat, l-am trimis pe bordul corăbiei şi l-am ţinut închis acolo. Atunci se stârni o frământare generală printre indigeni, care o luară la fugă cu toţii în ciuda străduinţelor mele de a-i opri. Omai îl cercetă pe cel prins şi-l convinse cu destulă greutate să mărturisească locul unde ascunsese sextantul; dar, deoarece se lăsase noaptea, nu ne-a fost cu putinţă să-l găsim decât în dimineaţa următoare la lumina zilei, când ne-a fost înapoiat nevătămat. După aceea indigenii îşi reveniră din spaimă şi începură să se îngrămădească în jurul nostru ca de obicei. Deoarece hoţul părea să fie un individ foarte înrăit, l-am pedepsit cu oarecare asprime.

Totuşi nu s-a prea înfricoşat, căci în noaptea dintre 24 şi 25 octombrie se iscă o panică generală, prilejuită, după cum s-a spus, de răpirea uneia din caprele noastre de către acelaşi om. Făcând cercetări, am văzut că nu se întâmplase nimic în partea aceea. Caprele fuseseră probabil atât de bine păzite încât hoţul nu-şi putuse îndeplini gândul. Dar duşmănia lui se manifestă cu alt prilej; căci s-a dovedit că nimicise şi furase mai mulţi butaşi de viţă şi nişte varză de pe terenul iui Omai; în afară de aceasta mai ameninţase şi în public că-l va ucide pe prietenul nostru şi-i va da foc casei de îndată ce vom părăsi insula. Pentru a împiedica pe acest individ să mai săvârşească alte rele atât mie cât şi lui Omai, am pus să fie din nou ridicat şi închis pe corabie; aveam de gând să-l iau de pe insulă, şi toţi şefii părură mulţumiţi de măsurile pe care le luasem împotriva lui.

La 26 octombrie, când casa lui Omai era pe terminate, multe din mobilele lui au fost aduse pe ţărm. Printre o sumedenie de diverse alte articole nefolositoare se găsea şi o cutie de jucării care, fiind expusă în public, încântă nespus mulţimea de gură-cască. Dar abia dacă se afla vreun compatriot de-al lui care să-şi arunce privirea asupra oalelor, cratiţelor, farfuriilor, tăvilor, cănilor, paharelor şi întregului şir de ustensile casnice pe care le primise de la noi. Omai însuşi începuse acum să creadă că ele nu-i vor fi de niciun folos; că o bucată de carne de porc coaptă era o mâncare mai

gustoasă decât una fiartă; că o frunză de banan alcătuia o farfurie întinsă sau adâncă tot atât de bună ca şi una de cositor; şi că o țeastă de nucă de cocos era un pocal la fel de comod ca un pahar; de aceea, vându cu multă înțelepciune toată mobila englezească de bucătărie şi sufrageria pentru care găsi cumpărători printre marinarii de pe corăbii, căpătând în schimb de la ei securi şi alte obiecte de fier, care erau mult mai de preț în această parte a lumii şi-i sporeau superioritatea față de cei cu care urma să-şi petreacă restul zilelor.

În zorii dimineții de 30 octombrie omul din Bolabola pe care îl țineam închis găsi mijlocul să evadeze de pe corabie. La cercetare se descoperi că nu numai santinela lui personală, ci şi întregul cart de pe duneta unde era ținut ca arestat se puseseră vârtos pe somn. El folosise acest prilej ca să ia cheia lanțurilor din sertarul habitaclului unde văzuse că-i era locul şi să se elibereze singur. Am fost destul de mulțumit aflând mai târziu că individul fugise în Ulietea.

Îndată ce s-a instalat Omai în noua lui locuință, am început să mă gândesc serios la părăsirea insulei; în aceeaşi seară am pus să se ridice de pe țărm toate instalațiile noastre; am lăsat numai un armăsar, o iapă şi o capră ce era gata să fete; pe acestea le-am încredințat prietenului nostru, de care urma să ne despărțim acum pentru totdeauna. I-am dăruit şi un vier şi două scroafe din cele crescute în Anglia, deşi el făcuse rost de încă vreo două scroafe.

Unii cititori vor fi poate mai interesați de povestea lui Omai decât de orice altă întâmplare din această călătorie. De aceea fiecare amănunt ce poate sluji să prezinte mai lămurit situația exactă în care a fost lăsat se va bucura de atenție; iată de ce s-au adăugat următoarele, spre a completa descrierea rostuirii lui Omai. El luase vreo patru-cinci *tutu* din Otaheite; cei doi tineri din Noua Zelandă rămăseseră şi ei cu el, iar fratele său şi vreo câțiva inşi i se alăturară în Huaheine; aşa că familia lui număra de pe acum vreo opt sau zece persoane – dacă se poate numi familie o adunare care deocamdată nu cuprindea nicio femeie. La data aceea Omai nu părea de loc dispus să-şi ia o nevastă.

Casa pe care o clădisem pentru el avea opt metri pe şase şi trei metri înălțime. Hotărâsem ca, îndată după plecarea noastră, el să înceapă să-şi ridice o casă mare după obiceiul țării sale, urmând ca un capăt al ei să fie clădit deasupra casei pe care o înălțasem noi, aşa ca s-o cuprindă în întregime spre mai multă siguranță. Câțiva şefi îi făgăduisem sprijinul pentru această lucrare şi, dacă plănuita clădire va acoperi terenul pe care îl însemnase el, ea va fi dintre cele mai arătoase de pe insulă.

Ca arme europene avea o puşcă, o baionetă şi o cutie de cartuşe, o carabină, două perechi de pistoale şi vreo două-trei săbii sau cuțite mari marinăreşti. Faptul că i le dădusem îl făcuse foarte fericit, aşa cum mă aşteptam. Dar totdeauna am socotit că ar fi fost mai fericit fără puşti şi alte arme europene, deoarece asemenea unelte, încăpute pe mâinile unui om de care mă cam îndoiam că le-ar folosi cu prevedere, nu fac decât să mărească primejdiile ce-l înconjură, în loc să-i statornicească superioritatea asupra semenilor săi. După ce şi-a dus pe țărm toate lucruşoarele ce-i aparțineau şi după ce şi le-a aşezat în casă, a poftit pe mai toți ofițerii celor două corăbii în două-trei rânduri la prânz; masa lui era întotdeauna încărcată cu cele mai bune merinde produse pe insulă.

Înainte de a ridica pânzele, am pus să se sape pe zidul exterior al casei sale următoarea inscripție:

Georgius Tertius, Rex. 2 Novembrie, 1777
Naves Resolution Jac. Cook, Pr.
Discovery, Car. Clerke, Pr.

La orele patru ale după-amiezii de 2 noiembrie m-am folosit de o briză ce tocmai se iscase dinspre răsărit şi am ieşit din golf. Cei mai mulți dintre prietenii noştri au rămas pe bord până ce corăbiile au înălțat pânzele sus, când am poruncit să se tragă cu cinci tunuri pentru a le satisface curiozitatea. Apoi îşi luară rămas bun cu toții, în afară de Omai, care rămase cu noi până am ajuns în larg. După vreo oră-două plecă şi el pe uscat, luându-şi un foarte călduros

adio de la toți ofițerii. S-a stăpânit cu o hotărâre bărbătească până când a ajuns în fața mea. Atunci toate strădaniile de a-şi ascunde lacrimile se dovediră zadarnice şi locotenentul King, care l-a condus în barcă, mi-a povestit că tot timpul drumului spre țărm a plâns.

Eram nespus de mulțumiți gândindu-ne că îl readusesem teafăr chiar în locul de unde îl luasem. Şi totuşi, atât de ciudată este firea omenească, încât socoteam că nu starea în care îl părăseam era ceia mai de dorit, ci aceea în care se aflase înaintea legăturii lui cu noi.

Omai, fiind prea răsfățat în Anglia, pierduse din vedere condiția lui de baştină şi nu cugetase niciodată asupra felului în care vor fi prețuite de compatrioții săi, la întoarcere, toate achizițiile sale, fie din punct de vedere al cunoştințelor căpătate, fie în ceea ce priveşte avuția; căci acestea erau singurele lucruri pe care se putea bizui că-l vor ridica acum, mai mult decât înainte, în stima lor şi pe care îşi putea întemeia viitoarea măreție sau fericire. Aici rangul pare să fie baza însăşi a oricărei distincții, precum şi a puterii ce-o însoțeşte; şi indigenii țin seama de el cu atâta încăpățânare Sau, mai bine zis, orbire, încât atunci când cineva este lipsit de aşa ceva, el va fi cu siguranță disprețuit şi urât, dacă se încumetă să-şi exercite vreo autoritate. Acesta era în oare-care măsură şi cazul lui Omai, deşi compatrioții lui au fost destul de prevăzători să nu-şi exprime simțămintele cât timp ne aflam încă printre ei. O întrebuințare înțeleaptă a darurilor aduse din Anglia, împreună cu cunoştințele ce le căpătase călătorind atât de departe, l-ar fi pus în situația de a-şi închega cele mai folositoare relații. Dar noi ne dădurăm seama cu câtă copilărească nesocotință îşi risipise acest bun mijloc de a-şi sluji propriile interese. Planurile lui ar fi putut să fie mai înalte, dar erau de o natură ridicolă sau, mai curând, josnică; într-adevăr încă de la început el se arătase mai degrabă însuflețit de dorința de a se răzbuna decât de aceea de a deveni un om însemnat. I se poate găsi o scuză, dacă ținem seama că acest fel de sentimente sunt obişnuite printre conaționalii săi. Tatăl lui fusese fără îndoială un mare proprietar în vremea cuceririi insulei Ulietea de către cei din

Bolabola, împreună cu mulți compatrioți, căutase adăpost în Huaheine, unde murise, lăsându-l pe Omai cu alți copii, care deveniră astfel cu totul dependenți. În situația aceasta se găsea când îl luase pe bord căpitanul Furneaux şi-l dusese în Anglia. Nu putem şti cu siguranță dacă se aşteptase, după modul în care fusese tratat acolo, să i se dea într-adevăr vreun ajutor împotriva duşmanilor tatălui său şi ai țării sale, sau dacă îşi închipuise că prin propriul său curaj şi prin superioritatea cunoştințelor sale va izbuti să deposedeze pe cuceritorii insulei Ulietea dar, de la începutul călătoriei, acesta fusese gândul său. Nu vroia să dea ascultare rezervelor noastre față de o hotărâre atât de sălbatică, ci îşi ieşea din fire dacă, spre binele lui, era sfătuit să fie mai cumpănit şi mai cuminte. Pe măsură ce înaintam în drumul nostru, începea să-şi dea seama totuşi de greşeala pe care o făcea. Când am ajuns în Insulele Amiciției, se temea chiar atât de tare de primirea care i se va face în patrie, încât ar fi rămas bucuros la Tongatabu, sub ocrotirea lui Finau. În acele insule îşi risipise fără niciun rost multe din comorile sale europene. La Matavai se purtase cu tot atâta nesocotință, până când am pus eu piciorul în prag în privința risipei pe care o făcea.

Dacă şi-a chivernisit cu mai multă cumpătare restul avuțiilor lui europene care, în ciuda risipei atât de neprevăzătoare, era încă destul de mare, sau dacă măsurile expuse mai sus, care au fost luate pentru a-i asigura protecția în Huaheine, s-au dovedit rodnice, lucrul acesta nu-l vor cunoaşte decât urmaşii noştri care vor naviga pe acest ocean şi care nu vor uita desigur să cerceteze ce se va fi întâmplat cu prietenul nostru.

Orice cusururi ar fi avut Omai, ele erau mai mult decât precumpănite de marea lui bunătate şi de firea lui supusă. Tot timpul cât a stat pe lângă mine, am avut foarte rareori motive să mă supăr de-a binelea de purtarea lui. Inima sa recunoscătoare a prețuit întotdeauna în cel mai înalt grad sensul favorurilor ce le primise în Anglia şi sunt sigur că nu va uita vreodată pe cei ce l-au onorat cu ocrotirea şi prietenia lor în timpul şederii lui în țara noastră. Era destul de isteț,

dar îi lipseau sârguința şi stăruința de a-şi exercita această însuşire, aşa încât cunoştințele lui asupra lucrurilor erau foarte generale şi, în multe cazuri, imperfecte. Nu prea avea spirit de observație. De la oamenii din Insulele Amiciției ar fi putut transmite conaționalilor săi multe meşteşuguri folositoare şi distracții alese – şi este probabil că ele ar fi fost lesne adoptate de compatrioții săi, căci firea unora se apropia mult de a celorlalți. Totuşi n-am băgat niciodată de seamă ca Omai să fi arătat o cât de mică străduință de a-şi însuşi vreo astfel de cunoştință. Acest soi de nepăsare constituia într-adevăr slăbiciunea caracteristică a neamului său. Iată de ce nu trebuie să ne aşteptăm ca Omai să fie în stare să introducă meşteşugurile şi obiceiurile noastre printre ai săi şi nici să îmbunătățească oarecum pe cele cu care polinezienii sunt obişnuiți de mult. Sunt însă încredințat că el va căuta să cultive feluritele fructe şi legume pe care noi le-am plantat acolo, ceea ce nu va fi un lucru neînsemnat. Dar cel mai mare folos ce se presupune că-l vor avea insulele de pe urma călătoriilor lui Omai sunt animalele lăsate de noi acolo şi pe care probabil nu le-ar fi căpătat niciodată, daca prietenul nostru n-ar fi venit în Anglia. Când acestea se vor înmulți, lucru ce mi se pare neîndoios, Otaheite şi Insulele Societății vor ajunge, dacă nu vor depăşi chiar în privința proviziilor, orice regiune din lumea cunoscută.

Întoarcerea lui Omai şi faptul că se înapoiase cu dovezi concrete ale mărinimiei noastre au îndemnat pe mulți insulari să se ofere ca voluntari să mă însoțească în «Pritani». Am folosit orice prilej ca să fac cunoscută hotărârea mea de a respinge asemenea stăruințe.

Dacă ar fi existat cea mai slabă probabilitate ca o altă corabie să mai fie trimisă în Noua Zelandă, aş fi luat cu mine în țară pe cei doi tineri din acel ținut, deoarece amândoi erau doritori să meargă mai departe cu noi. Taiarua, cel mai în vârstă, era peste măsură de înzestrat cu bun simț natural şi se vedea că ar fi fost în stare să-şi însuşească orice învățătură. Părea că-şi dă seama pe deplin de inferioritatea țării sale natale față de aceste insule şi se resemnase, deşi poate cu greu, să-şi sfârşească zilele în comoditate şi belşug la

Huaheine. Dar celălalt se legase atât de mult de noi, încât a trebuit să-l luăm de pe corabie şi să-l ducem pe țărm cu sila. Fiind un băiat vioi şi plin de haz, i se dăduse multă atenție pe bord.

Când barca ce l-a dus la țărm pe Omai (care nu avea să ne mai întâlnească niciodată) se întoarse la corabie, o urcarăm pe bord şi ne îndreptarăm îndată spre Ulietea, unde aveam de gând să fac prima escală.

La 4 noiembrie sosirăm în portul Ohamaneno şi primirăm vizita lui Oreo, căpetenia insulei, cu care am schimbat gesturi de politețe şi daruri.

La 6 noiembrie ne-am instalat observatoarele şi am dus pe uscat instrumentele necesare.

Deşi ne despărțisem de Omai, ne aflam încă destul de aproape pentru a căpăta ştiri despre faptele sale, iar eu îmi exprimasem dorința de a mai auzi de el. La vreo două săptămâni de la sosirea noastră în Ulietea, el ne trimise doi dintre oamenii lui într-o pirogă; aceştia îmi aduseră vestea îmbucurătoare că Omai nu fusese tulburat de cei de pe insulă şi că toate treburile îi mergeau bine, în afară de faptul că îi murise capra la fătare. Veştile erau însoțite de o cerere din partea lui să binevoiesc a-i trimite o altă capră şi două topoare. Fericit că aveam un nou prilej de a-i fi de folos, i-am expediat la 18 noiembrie la Huaheine prin solii săi, nişte topoare şi doi iezi, mascul şi femelă, de care s-a lipsit echipajul corăbiei *Discovery*.

La 24 noiembrie am fost înştiințat că un aspirant şi un marinar, amândoi de pe *Discovery*, erau dați lipsă. Deoarece se ştia că aspirantul îşi exprimase dorința de a rămâne pe insulă, părea neîndoios că el şi tovarăşul lui plecaseră de pe bord cu această intenție; de aceea căpitanul Clerke porni în căutarea lor în două bărci înarmate şi însoțit de o echipă de soldați din marină. Expediția nu dădu însă roade; se întoarseră pe seară fără să fi căpătat vreo ştire în privința locului unde se aflau fugarii. Din purtarea indigenilor, căpitanul Clerke păru să înțeleagă că aveau de gând să-i ascundă pe dezertori şi că-şi bătuseră joc de el, dându-i în acest scop informații false în tot cursul zilei şi îndrumându-l

să cerceteze locuri în care nu i-ar fi fost cu putință să-i găsească. Raționamentul căpitanului era just, pentru că a doua zi dimineața ni se spuse că fugarii se aflau la Otaha. Cum nu erau singurele persoane de pe corabie care doreau să-şi sfârşească zilele în aceste insule binecuvântate, se impunea să fie aduşi îndărăt cu orice preț, pentru a pune capăt oricărei viitoare dezertări; şi, pentru ca indigenii să fie pătrunşi de faptul că nu glumeam, m-am hotărât să plec eu însumi în căutarea lor.

Am pornit deci în dimineața următoare cu două bărci înarmate, fiind întovărăşit chiar de căpetenie. Am mers după îndrumarea lui, fără a mă opri, până ce am ajuns în partea răsăriteană a Otahei. Îndată ce sosirăm în locul în care ne aşteptam să-i găsim pe fugari, ni se spuse că părăsiseră insula în ajun şi trecuseră la Bolabola. N-am socotit înțelept să-i urmăresc într-acolo, ci m-am înapoiat la corăbii, decis însă să recurg la o măsură care nădăjduiam că-i va sili pe băştinaşi să-i aducă îndărăt.

Curând după revărsatul zorilor, şeful, însoțit de un fiu, o fiică şi de ginerele său, veniră pe bordul corăbiei *Resolution*. Am luat hotărârea să-i opresc pe cei trei din urmă până ce se vor fi înapoiat fugarii. În acest scop, căpitanul Clerke îi pofti pe bordul corăbiei sale şi, cum sosiră acolo, îi închise în cabină. Şeful se găsea lângă mine când află vestea. Mi-o aduse pe loc la cunoştință, închipuindu-şi că măsura fusese luată fără ştirea şi deci fără încuviințarea mea. I-am arătat că greşea. Atunci el începu să nutrească temeri pentru propria sa situație –, într-adevăr, privirile-i trădau o nespusă tulburare. Am izbutit să-l liniştesc repede spunându-i că era liber atât să părăsească vasul oricând ar fi vrut, cât şi să ia măsurile ce i s-ar părea mai bune pentru readucerea celor doi dezertori; de asemenea, că, îndată ce va reuşi aceasta, rudele sale de pe bordul navei *Discovery* vor fi eliberate; dar dacă nu va reuşi, eram ferm decis să-i iau cu mine.

Oreo nu se lăsă copleşit de văicăreli zadarnice; dimpotrivă, luă îndată măsuri pentru prinderea dezertorilor; trimise în acest scop la Bolabola o pirogă cu un mesaj către Opuni, suveranul acelei insule, prin care-i aducea la cunoştință cele

petrecute şi-i cerea să-i ridice pe cei doi fugari şi să-i expedieze înapoi. Mesagerul, care nu era nimeni altul decât chiar tatăl lui Putoe, ginerele lui Oreo, veni să primească dispoziţiile mele înainte de a pleca.

Dar ostaticii se bucurau de atâta trecere, încât indigenii nu prea credeau că li se va da drumul la întoarcerea oamenilor noştri, sau, poate din prea mare nerăbdare, puseră la cale o încercare ce i-ar fi vârât într-un bucluc şi mai mare, dacă din fericire nu i-am fi împiedicat noi; pe seară, între orele cinci şi şase, am observat că toate pirogile lor dinăuntrul şi din jurul golfului începuseră să se desprindă de ţărm de parcă ar fi fost cuprinse de o spaimă năprasnică. Mă găseam în acea clipă pe uscat, în faţa corăbiei, şi încercam în zadar să descopăr pricina forfotelii; în cele din urmă marinarii noştri ne strigară de pe *Discovery* că o ceată de băştinaşi au pus mâna pe căpitanul Clerke şi pe locotenentul Gore, care ieşiseră să se plimbe la o oarecare depărtare de corăbii. Deşi eram uimit de îndrăzneala acestei acţiuni prin care ei îmi plăteau ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte şi totodată îmi dădeau o contralovitură atât de puternică cu propriile mele mijloace, am înţeles că nu aveam timp să stau în cumpănă. Am poruncit deci îndată oamenilor să se înarmeze şi, în mai puţin de cinci minute, un grup puternic, sub comanda locotenentului King, a fost trimis în ajutorul celor doi navigatori. În acelaşi timp două bărci înarmate şi o echipă comandată de locotenentul Williamson plecară pe urmele pirogilor ce se îndepărtau în fugă, pentru a le tăia retragerea spre ţărm. De-abia plecaseră aceste detaşamente, că îmi sosi înştiinţarea că fusesem greşit informaţi; am trimis deci să-i cheme pe toţi îndărăt.

Un lucru era totuşi limpede: reieşea din diferite fapte care se legau una de alta că proiectul de a captura pe căpitanul Clerke fusese într-adevăr urzit de indigeni. Ba, mai mult, vorbind cu noi a doua zi, ei nici nu căutară să ascundă aceasta. Dar cel mai de seamă plan de operaţii al lor era de a pune mâna pe mine. Mă deprinsesem să mă scald în fiecare seară în apa răcoroasă. De foarte multe ori mă duceam la baie singur şi întotdeauna neînarmat. Fiind încredinţaţi că şi

în seara aceea aveam să mă scald ca de obicei, indigenii hotărâră să mă ia prizonier pe mine şi pe căpitanul Clerke, dacă acesta m-ar fi însoţit. Dar, după ce reţinusem familia lui Oreo, socoteam că era mai prevăzător să nu mă dau pe mâna indigenilor; l-am sfătuit deci şi pe căpitanul Clerke şi pe ofiţeri să nu se depărteze de corăbii, în cursul după-amiezii, şeful mă întrebă în trei rânduri dacă nu aveam de gând să merg la scăldătoare şi, când pricepu în cele din urmă că nu mă poate îndupleca s-o fac, se retrase împreună cu toţi ceilalţi oameni ai săi, în ciuda tuturor străduinţelor mele, prin vorbe sau prin fapte, de a-i opri. Deoarece în clipa aceea încă nu bănuiam planurile lor, mi-am închipuit că le căşunase dintr-o dată să fie prevăzători, simţământ care, de obicei nu dura mult timp. Dar ei, dezamăgiţi, se îndreptaseră spre cei ce le erau mai la îndemână. Din fericire pentru cele două tabere dădură însă greş, aşa că nu avu loc nicio vărsare de sânge în această împrejurare. Căci nu s-au tras decât două-trei focuri de armă pentru oprirea pirogilor. Clerke şi Gore au scăpat teferi tocmai datorită acestor împuşcături, întrucât chiar atunci înainta spre ei o ceată de indigeni înarmaţi cu măciuci care, la auzul focurilor de muschete, se împrăştiaseră.

Oreo, căpetenia, fiind la fel de îngrijorat ca şi mine de faptul că nu primise nicio veste de la Bolabola, porni în seara zilei de 28 noiembrie într-acolo şi mă rugă sări urmez a doua zi cu corăbiile. De fapt aceasta fusese şi intenţia mea, dar vântul nu ne-a îngăduit ieşirea în larg. Acelaşi vânt însă, care ne reţinea în port, îl readuse de la Bolabola pe Oreo cu cei doi fugari. Am aflat atunci că ajunseseră la Otaha chiar în noaptea în care dezertaseră dar, găsind că nu le era cu putinţă să treacă în vreuna din insulele răsăritene din lipsă de vânt, plecaseră spre Bolabola şi, de acolo, în mica insulă Tubai, unde fuseseră prinşi. De îndată ce fugarii au fost urcaţi pe bord, cei trei ostatici au fost puşi în libertate. Astfel luă sfârşit o aventură care-mi pricinuise multă bătaie de cap şi destul necaz. N-aş fi acţionat cu atâta hotărâre dacă n-ar fi fost pricina mai sus pomenită, precum şi dorinţa ca fiul unui frate ofiţer să nu fie pierdut pentru patrie.

Între timp vântul ni se tot împotrivea, ținându-ne închişi în golf; dar în dimineața de 7 decembrie, ne folosirăm de o uşoară adiere dinspre nord-vest şi ieşirăm în larg cu ajutorul tuturor bărcilor.

Cum am ajuns afară din port, ne-am luat rămas bun de la Ulietea şi ne-am îndreptat spre Bolabola. Oreo şi vreo şase-opt băştinaşi făcură traversarea cu noi. Vizitând această insulă aveam o singură țintă: să pun mâna pe o ancoră pe care de Bougainville o pierduse la Otaheite şi care fusese luată de acolo şi trimisă în dar căpeteniei de aici. Aveam nevoie de ea pentru a făuri securi şi alte unelte de fier, căci aproape ne terminasem stocul prin schimburile pe merinde iar acum sosise clipa să facem o nouă provizie de articole de schimb.

Debarcarăm în locul unde ne-au îndrumat băştinaşii şi, curând după aceea, am fost prezentat lui Opuni, căpetenia, în mijlocul unei mari îmbulzeli de oameni. Neavând timp de pierdut, îndată ce s-a isprăvit formalitatea necesară a complimentelor, am cerut căpeteniei să-mi dea ancora şi am scos la iveală darul ce i-l pregătisem şi anume: o cămaşă de noapte din pânză de in, o cămaşă de zi, câteva batiste de gaz[230], o oglindă, mărgele şi alte fleacuri, precum şi şase topoare. După primirea acestora, el porunci să ni se înapoieze ancora. Când tratativele de schimb au luat sfârşit, m-am înapoiat pe bord, am ridicat bărcile şi, înălțând pânzele, am părăsit insula îndreptându-mă spre miazănoapte.

Dacă ținem seama că Bolabola nu are mai mult de opt leghe în circumferință, trebuie să recunoaştem că nu este puțin lucru că oamenii de pe ea au încercat şi au fost chiar în stare să ducă la capăt cucerirea insulelor Ulietea şi Otaha, ştiind că numai prima era cel puțin de două ori mai întinsă.

Cât de prețuiți erau cei din Bolabola la Otaheite se poate deduce din faptul că li se dăduse ancora lui de Bougainville. Aceleiaşi cauze trebuie să-i atribuim şi intenția tahitienilor de a transporta aici taurul spaniol; Bolabola mai căpătase şi un

[230] Țesătură foarte subțire de mătase. – N. T.

berbec lăsat la Otaheite de spanioli. Eu le-am dus pe țărm o oaie din cele aduse de la Capul Bunei Speranțe, şi trag nădejdea că prin acest dar am pus temelia creşterii oilor în Bolabola. Am mai lăsat şi în Ulietea, în grija lui Oreo, un vier şi o scroafă din Anglia şi două capre; aşa că nu numai Otaheite, dar şi toate insulele învecinate vor avea în câțiva ani o rasă de porci îmbunătățită şi vor fi probabil înzestrați cu toate animalele de preț ce au fost transportate acolo de vizitatorii lor europeni.

Căpitanul Cook îşi înştiințează acum cititorii că următoarele observații asupra insulelor sunt scrise de chirurgul Anderson.

Nu este uşor să afli pe lumea asta un loc care să ofere o privelişte mai variată ca sud-estul insulei Otaheite. Aici dealurile sunt înalte şi abrupte, dar acoperite de copaci şi tufişuri până la vârf. Şesul ce mărgineşte dealurile spre mare şi văile dintre ele produc de asemenea din belşug felurite plante dintre cele mai viguroase. Natura n-a fost mai puțin milostivă cu răspândirea pâraielor care şerpuiesc în fiecare vale. Locuințele indigenilor sunt risipite în neorânduială pe aceste şesuri; cele răspândite în mare număr pe țărm, înfățişează o panoramă care desfată pe cei ce privesc de pe corăbii.

Datorită rodniciei naturale a ținutului şi climei dulci, indigenii sunt cam lăsători în privința culturilor. Planta din care se face pânză şi ale cărei semințe se aduc din munți şi ava – piperul îmbătător – sunt aproape singurele de care au grijă întrucâtva.

M-am interesat cu multă luare-aminte de medul cum cultivă arborele de pâine, dar mi s-a răspuns totdeauna că ei nu-l plantează niciodată. Şi într-adevăr, te convingi că aşa trebuie să fie, dacă cercetezi locurile unde aceşti arbori dau puieți.

Printre ceilalți pomi mai însemnați se află cocotierul şi bananul, din care numai ultimul necesită supraveghere; el începe să rodească la trei luni după plantare şi între timp dă lăstari noi, ceea ce asigură o producție neîntreruptă de

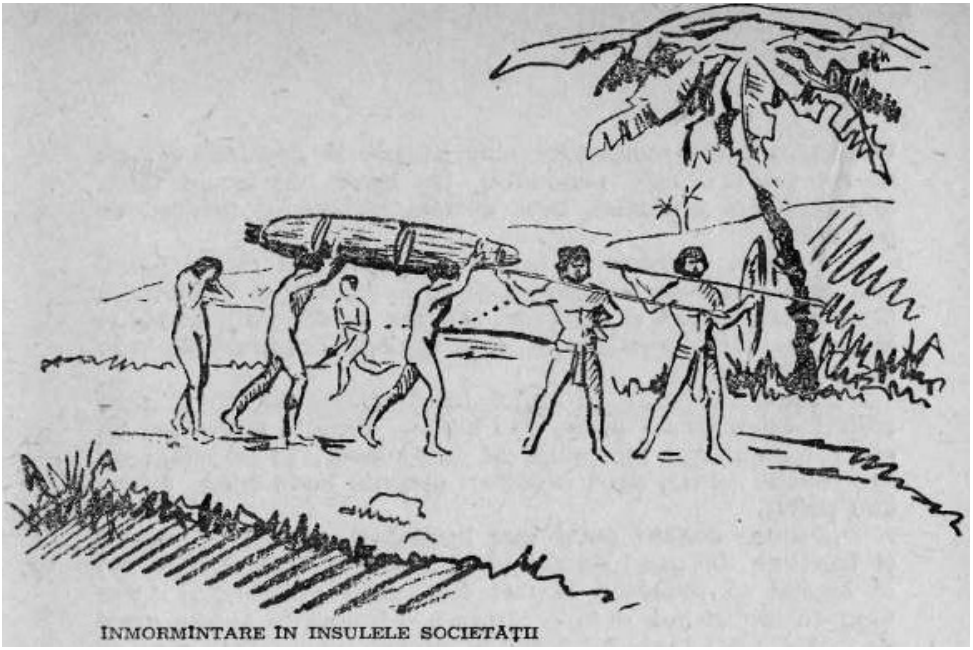
fructe. Căci vechile tulpini se retează îndată după recoltă.

Nu au prea multe curiozități demne de văzut. Printre ele putem aminti un iaz sau lac cu apă dulce, pe vârful unuia dintre cei mai înalți munți. E nevoie de vreo trei sau patru zile ca să ajungi până acolo şi să te întorci îndărăt. Lacul este demn de remarcat prin adâncimea lui şi prin țiparii uriaşi ce trăiesc în el. Trebuie socotit ca una din cele mai de seamă curiozități naturale ale țării.

Înfățişarea musculoasă, atât de comună locuitorilor din Insulele Amiciției şi care pare o urmare a deprinderii lor cu o activitate intensă, nu se mai întâlneşte aici, unde rodnicia pământului face ca băştinaşii să ducă o viață trândavă.

Însuşirile fizice fiind la mare preț printre ei, indigenii recurg la felurite mijloace pentru a şi le îmbunătăți, după părerea pe care o au ei despre frumusețe. Stau astfel în casă câte o lună două, în care timp se acoperă cu o mulțime de veşminte şi nu mănâncă decât fructe de pâine, care par a avea calitatea de a albi pielea.

Hrana lor obişnuită o formează vegetalele, în proporție de cel puțin nouă zecimi; poate că datorită acestui mod cumpătat de viață bolile sunt atât de rare printre ei. Într-adevăr, ei nu cunosc decât vreo cinci şase, ce pot fi numite tulburări cronice sau locale.

INMORMÎNTARE ÎN INSULELE SOCIETĂȚII

În orice împrejurare, aceşti insulari se poartă cu multă sinceritate şi mărinimie. Când se află în răstrişte nu par frământați de vreo nelinişte; iar grijile nu pare să le încrețească vreodată frunțile. Dimpotrivă, nici măcar apropierea morții nu schimbă nimic din vioiciunea lor obişnuită.

Datorită unei asemenea firi, ei îşi îndreaptă toate străduniile numai către ceea ce le pricinuieşte plăcere şi înlesnire. Muzica îi desfată; de asemenea par să cunoască efectele liniştitoare ale anumitor soiuri de mişcări care, în unele cazuri, potolesc orice tulburare a minții cu tot atâta succes ca şi muzica.

Tahitienii îşi enunță cu multă emfază ideile despre moarte, spunând că «sufletul intră în întuneric» sau, mai bine zis, «în noapte». Limba lor este aşa de bogată, încât posedă peste douăzeci de numiri numai pentru fructul arborelui de pâine, în diferitele lui forme; tot atâtea denumiri au şi pentru rădăcina taro şi vreo zece pentru nuca de cocos.

În ciuda neasemuitei rodnicii a insulei, foametea îşi face apariția destul de des şi seceră, pare-se foarte mulți oameni, în vremuri de lipsuri, după ce consumă fructele de pâine şi

batatele, indigenii recurg la felurite rădăcini ce cresc sălbatic în munți. În primul rând folosesc patara, care se găseşte în cantități uriaşe şi seamănă oarecum cu un cartof foarte mare sau cu o batată; este gustoasă dacă o mănânci când se mai află încă în stare de creştere.

În ceea ce priveşte hrana de natură animală, pătura mai de jos a poporului rar are parte de ea şi în cantități foarte reduse; ea e formată din peşti, arici de mare sau alte produse marine. Indigenii nu mănâncă decât rareori sau chiar niciodată carne de porc. *Iri* singur este în stare să aibă zilnic la dispoziție carne de porc; căpeteniile mai mici, fiecare după avuția sa, o consumă o dată pe săptămână, la două săptămâni sau o dată pe lună.

Ava este consumată de asemenea numai de cei din straturile superioare ale populației. Această băutură se pregăteşte aici într-un mod oarecum deosebit de cel văzut atât de des în Insulele Amiciției. Tahitienii toarnă foarte puțină apă peste rădăcină, uneori prăjesc sau coc bucățile, apoi le zdrobesc, dar nu le mestecă niciodată înainte de infuzie. Efectele vătămătoare ale licorii sunt foarte vădite, poate datorită modului de preparare; căci ne-am putut da seama adeseori de puterea ei de îmbătare sau, mai curând, de amorțire. Indigenii se scuză că şi-au luat o deprindere atât de distrugătoare, prin aceea că îi ajută să preîntâmpine îngrăşarea peste măsură, dar este evident că băutura le răpeşte de fapt vigoarea şi, după toate probabilitățile, le scurtează chiar zilele.

Mesele sunt foarte dese la Otaheite. Prima masă a zilei b iau pe la ora două după miezul nopții, apoi se duc la culcare; următoarea masă o iau la ora opt. La unsprezece prânzesc, apoi se hrănesc iarăşi la două şi la cinci; în sfârşit cinează la opt. Femeile trebuie, nu numai să mănânce deoparte şi într-alt loc al casei decât bărbații, ci chiar, obicei ciudat, n-au parte de cele mai multe feluri din mâncările mai gustoase. Ele îşi iau în general singure merindele, căci ar muri cu siguranță de foame dacă ar aştepta ca vreun bărbat adult să le facă un asemenea serviciu. Când am căutat să aflăm pricinile acestei deosebiri, n-am izbutit să căpătăm alt

răspuns decât că aşa e just şi necesar să fie.

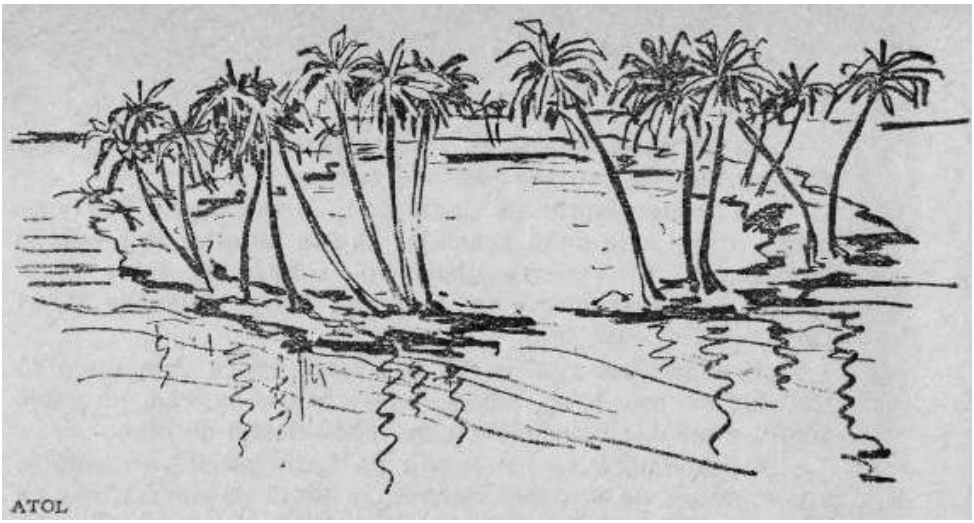
Într-adevăr, adeseori băştinaşii se poartă cu femeile atât de aspru sau, mai bine zis, de brutal, încât cu greu ai crede dacă n-ai vedea cu ochii; ei n-ar trata astfel vreun obiect la care ar ține câtuşi de puțin. Totuşi nimic nu este mai obişnuit decât să-i vezi pe bărbați bătându-şi fără milă femeile; cu greu s-ar găsi justificarea unei asemenea purtări chiar dacă ar exista, poate, pricini de gelozie, sentiment pe care amândouă sexele pretind că-l încearcă uneori.

Credința lor religioasă este cuprinzătoare şi, în multe privințe, neobişnuită; dar numai puțini oameni de rând o cunosc pe deplin; căci aprofundarea ei este rezervată îndeosebi preoților, care sunt destul de numeroşi. Nu par să venereze un singur zeu, precumpănitor; dimpotrivă, ei cred într-o pluralitate de divinități, care sunt toate foarte puternice.

Unele dintre ideile lor despre zei sunt neînchipuit de absurde. Cred, de pildă, că zeul este supus puterii spiritelor cărora le-a dat ființa şi că, la rândul lor, ele îl mănâncă adesea, deşi el are putința de a se recrea. Când luna este în descreştere, băştinaşii socotesc că sufletele tocmai devorează pe Itua; iar când luna începe să crească din nou, zeul reînvie.

Datinile referitoare la facerea lumii sunt, după cum este de aşteptat, încâlcite şi încărcate de obscurități. Indigenii zic că o zeiță, care ținea, un bulgăre sau o bucată de pământ spânzurată de o sfoară, i-a făcut vânt şi a împrăştiat împrejur bucățile de țărână, care au alcătuit Otaheite şi insulele învecinate; toate au fost populate de un bărbat şi de o femeie ce fuseseră la început statorniciți în Otaheite. Ei mai socotesc că petele din lună ar fi crângurile de copaci care creşteau pe vremuri în Otaheite şi care, după ce au fost nimicite în urma unei întâmplări oarecare, au ajuns să rodească acolo, prin semințele lor cărate de porumbei[231].

[231] Aici se termină relatarea lui Anderson. – N. T.

ATOL

Luni 8 decembrie, după ce-am părăsit Bolabola, m-am îndreptat spre miazănoapte" scrie căpitanul Cook; „vântul a suflat în general de la est până ce am trecut ecuatorul şi am intrat în latitudinile nordice".

Trecuseră şaptesprezece luni de când plecasem din Anglia. În ceea ce priveşte punctul principal din instrucțiunile mele, călătoria noastră abia începea la această dată; trebuia, prin urmare, să fiu din nou cu băgare de seamă față de orice factor ce-ar fi putut contribui la siguranța şi succesul ei. Cum am depăşit limita descoperirilor noastre anterioare, am poruncit să se facă un inventar al tuturor mărfurilor ce se aflau în corăbii, pentru a şti cum să le întrebuințez cu cel mai mare folos.

La 24 decembrie, după trecerea ecuatorului, se zări pământul. Apropiindu-ne mai mult, am băgat de seamă că era una dintre insulele joase, atât de răspândite în acest ocean, adică un grind îngust de pământ înconjurând o porțiune de mare[232]. În vreo două trei locuri se vedeau câțiva cocotieri, dar în general uscatul avea o înfățişare de pustiu.

În zorii dimineții următoare am trimis două bărci să caute cu mai multă atenție un loc de debarcare; totodată au mai pornit şi alte două bărci la pescuit în apropierea țărmului. Ultimele două se înapoiară pe la ora opt cu peste două sute

[232] Un atol. – N. T.

de măsuri de peşte. Încurajați de succes, i-am trimis din nou, după gustarea de dimineață.

La 26 decembrie şi în ziua următoare am prins o cantitate uriaşă de broaşte țestoase marine.

La 28 decembrie am debarcat în tovărăşia lui Bayly pe insula dintre cele două canaluri; aveam de gând să pregătim telescoapele în vederea observării eclipsei de soare ce se apropia; aceasta fusese de fapt una din principalele țeluri ale ancorării mele aici.

În dimineața zilei de 30 decembrie, zi în care urma să aibă loc eclipsa, King, Bayly şi cu mine coborârăm pe uscat pentru a efectua observația, care izbuti destul de bine.

După-amiază se întoarseră pe bord bărcile, precum şi toți vânătorii de broaşte țestoase, în afară de un marinar ce ținea de *Discovery* şi care era dat lipsă de două zile. La început doi oameni rătăciseră drumul, şi neînțelegându-se asupra cărării celei mai sigure spre tovarăşii lor, se despărțiseră; unul dintre ei găsi echipa după o absență de douăzeci şi patru de ore, în care timp fusese în mare răstrişte.

Aflând că unul dintre răzleți se găsea încă în această situație nenorocită, căpitanul Clerke trimise în căutarea lui un grup, care se întoarse cu tovarăşul pierdut. Sărmanul om trebuie să fi suferit mai mult decât celălalt rătăcit, nu numai fiindcă rămăsese singur un timp mai îndelungat, dar şi fiindcă, după cum aflarăm era prea mofturos ca să bea sânge de broască țestoasă cum făcuse prietenul său, căci pe insulă nu exista apă.

Având pe bord câteva nuci de cocos şi semințe de batate, am poruncit să fie plantate aici.

Făcusem rost în această insulă, pentru amândouă corăbiile, de vreo trei sute de broaşte țestoase marine, cântărind una peste alta cam patruzeci sau patruzeci şi cinci de kilograme. Toate erau din soiul cel verde şi poate la fel de bune ca oricare altele din lume. Mai prinserăm de asemenea cu undița atâta peşte încât ne-a ajuns să mâncăm tot timpul şederii noastre acolo. Erau mai cu seamă scrumbii de diferite dimensiuni, bibani mari şi mici şi vreo două specii de porcuşori.

N-am întâlnit nicio urmă de ființe omeneşti care să fi fost vreodată pe aici înaintea noastră; şi în fapt, dacă cineva ar avea nenorocul să fie aruncat din întâmplare sau lăsat intenționat pe această insulă, cu greu ar izbuti să rămână în viață. Corăbierii care se vor opri aici să nu se aştepte că vor găsi altceva decât peşti şi broaşte țestoase; dar pot fi siguri că vor recolta o provizie îmbelşugată de astfel de viețuitoare.

Deoarece am sărbătorit aici Crăciunul, am numit acest pământ Christmas Island[233].

La 2 ianuarie 1778 ridicarăm ancora în zori şi ne reluarăm drumul spre nord. Nu mai zărirăm pământ până în zorii dimineții de 18 ianuarie, când se ivi o insulă; curând după aceea mai văzurăm şi alt uscat, net despărțit de cel dintâi.

La 19 ianuarie, pe când răsărea soarele, prima din aceste insule se arătă spre răsărit, la mai multe leghe depărtare. Aflându-se exact în contra vântului, n-am izbutit să ne apropiem de ea; ne-am îndreptat deci spre cealaltă insulă şi curând am descoperit o a treia, în direcția vest-nord-vest, la marginea orizontului. După puțin timp am zărit câteva pirogi pornind de la țărm spre corăbii. Am luat imediat pană[234], pentru a le da putința să ne ajungă. În fiecare pirogă erau de la trei până la şase oameni, iar când se apropiară, am fost plăcuți surprinşi să constatăm că vorbeau limba din Otaheite şi din celelalte insule vizitate de curând. Nu ne-a trebuit prea multă îndemânare ca să-i facem să vină bord în bord, dar niciun fel de rugăminte nu i-a putut îndupleca să urce pe corabie. Am legat câteva medalii de alamă de o frânghie pe. dare am coborât-o la cei dintr-una din pirogi; iar ei ne trimiseră în schimb câteva scrumbii mici, pe aceeaşi cale. Am repetat operația dăruindu-le nişte cuie mici şi bucăți de fier, pe care le prețuiră mai mult decât orice.

Aceşti oameni aveau pielea cafenie şi, deşi de statură mijlocie, erau bine legați. Nuanțele culorii lor nu se deosebeau mult, dar trăsăturile le aveau neînchipuit de variate; unele chipuri semănau destul de mult cu cele ale europenilor. Păreau foarte blânzi şi nu purtau niciun fel de

[233] Insula Crăciunului. – N. T.

[234] Au orientat astfel corabia spre vânt încât să nu mai înainteze. – N. T.

arme, în afară de câteva pietricele cu care avuseseră de gând să se apere, dar pe care le aruncară peste bord când văzură că nu le făceau trebuință.

Neavând niciun indiciu care să ne arate că ar exista un loc de ancorare pe acest capăt răsăritean al insulei, am navigat de-a lungul laturii sud-estice, la o jumătate de leghe de țărm. Cum am înălțat pânzele, pirogile ne-au părăsit; dar pe măsură ce înaintam în lungul coastei, se apropiau altele, aducând porci de fript şi nişte cartofi foarte buni pe care indigenii îi schimbau, ca şi ceilalți, pe orice le ofeream. Astfel am cumpărat mai mulți purcei cu un cui de şase penny, aşa că am înțeles că ne aflam din nou într-o țară a belşugului.

În dimineața următoare ne-am îndreptat spre uscat; ne întâmpinară numeroase pirogi pline de oameni, dintre care câțiva, luându-şi inima în dinți, se încumetară să urce pe bord.

În cursul diverselor mele călătorii nu mai întâlnisem niciodată indigeni atât de uimiți ca aceştia când veniră pe corabie. Ochii lor rătăceau într-una de la un lucru la altul, iar zăpăceala din priviri şi gesturi arăta limpede întreaga lor neştiință în legătură cu tot ce vedeau; ne dovedeau astfel cu tărie că până acum nu mai fuseseră vizitați de europeni şi că nici nu cunoşteau vreuna din mărfurile noastre; despre fier era totuşi neîndoios că auziseră sau îl şi cunoscuseră poate, însă numai în mică măsură, fiind adus la ei în cine ştie ce vremuri îndepărtate. Cu toate acestea păreau să înțeleagă că este un material mult mai potrivit pentru tăiat sau scobit găuri decât oricare alt produs al țării lor. Îl numeau *hamaiti,* referindu-se probabil la vreo unealtă la facerea căreia fierul putea fi întrebuințat cu folos. Din acelaşi motiv îi spuneau adesea şi *toi,* care pe limba lor înseamnă secure sau, mai bine zis, un fel de topor. Când le arătarăm nişte mărgele, ne întrebară mai întâi ce erau şi dacă trebuiau să le mănânce. Le-am spus că puteau să le atârne de urechi, dar ei ni le înapoiară ca fiindu-le nefolositoare. Tot atât de nepăsători se arătară față de o oglindă oferită de noi; ne-o restituiră sub acelaşi cuvânt; îşi manifestară însă pe față dorința de a avea *hamaiti* şi *toi,* pe care îl voiau cât mai mare. Erau oameni de

bun simț, sau cel puțin temători să nu jignească pe cineva, căci întrebau unde să se aşeze jos, dacă pot să scuipe pe punte şi altele asemenea. Câțiva dintre ei rostiră o lungă rugăciune înainte de a se urca pe bord; mai târziu alții cântară şi făcură mişcări cu mâinile aşa cum ne deprinsesem să vedem în dansurile din insulele nu demult vizitate. Încă un amănunt îi făcea să semene leit cu alți insulari; când se urcaseră la început pe corabie, se străduiseră să fure sau mai bine zis să ia fățiş tot ce le venea la îndemână, ca şi cum nouă, ori nu ne-ar fi păsat de acest lucru, ori n-am fi avut de ce să-i împiedicăm. Am izbutit însă repede să-i facem să înțeleagă că greşesc; şi, dacă după câtva timp renunțară să-şi mai însuşească tot ce vedeau, asta se datora faptului că văzură că nu-i slăbeam din ochi.

La ora nouă, aflându-ne destul de aproape de țărm, am trimis trei bărci înarmate, sub comanda locotenentului Williamson, să vadă dacă poate găsi un loc de debarcare şi apă dulce. I-am dat dispoziția ca, dacă va găsi necesar să debarce în căutare de apă, să nu îngăduie decât unui singur marinar să părăsească bărcile.

În timp ce bărcile cercetau coasta, noi navigam în volte cu corăbiile, aşteptându-le întoarcerea. Williamson se înapoie pe la amiază şi-mi raportă că găsise un iaz mare cu apă dulce în apropierea unui sat. Îmi mai spuse că încercase să debarce într-alt loc, dar că fusese împiedicat de indigeni care, coborând în mare număr spre bărci, voiseră să le ia vâslele, puştile şi, pe scurt, tot ce ar fi putut înşfăca; îl înghesuiseră atât de tare, încât s-a văzut nevoit să tragă şi să omoare un om. Această împrejurare nefericită n-am aflat-o totuşi decât mai târziu, după ce am părăsit insula; aşa că, deocamdată, mă purtai ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat.

Între orele trei şi patru m-am dus la țărm cu trei bărci înarmate, pentru a cerceta apa şi a pune la încercare intențiile celor câteva sute de locuitori adunați pe plajă.

Chiar în clipa când am sărit pe uscat, indigenii strânşi acolo căzură cu toții pe brânci şi rămaseră în această poziție foarte umilă până ce, prin semne grăitoare, i-am convins să se scoale. Mi-au adus atunci o mulțime de purcei pe care ini

i-au dăruit împreună cu nişte bananieri, ceremoniile ce însoțeau aceste daruri semănau în bună parte cu cele ce aveau loc în împrejurări asemănătoare în Insulele Societății şi într-alte insule; după ce un ins rosti o lungă rugăciune, la care se alăturau din când în când şi alții din adunare, i-am făcut să înțeleagă că primeam prietenia pe care mi-o ofereau dându-le în schimb darurile aduse în acest scop de pe corabie. După încheierea formalităților de început, am instalat o gardă pe plajă şi am tocmit câțiva băştinaşi care să mă călăuzească la apă; aceasta, foarte bună, se găsea într-un loc potrivit pentru scopul nostru. Eram cu cugetul împăcat în privința aprovizionării cu acest lichid atât de necesar; dispoziția paşnică a indigenilor mă liniştea de asemenea; m-am întors deci pe bord şi am dat poruncă să se pregătească totul ca să putem debarca în dimineața următoare şi să umplem butoaiele cu apă; aveam de gând să cobor şi eu pe țărm tot atunci.

A doua zi, cum am debarcat, s-a încins o neguțătorie cu porci şi cartofi pe care insularii ni-i dădeau în schimbul cuielor şi unor bucăți de fier confecționate în chip de dălți. Nu avurăm de înfruntat nicio piedică la luatul apei; dimpotrivă, indigenii îi ajutară pe marinari la rostogolitul butoaielor spre lac şi înapoi – şi îndeplineau cu voie bună orice le ceream.

FIGURI ŞI CĂŞTI
DIN INSULELE
SANDWICH

Lucrurile se desfăşurau astfel mulţumitor; socotind că prezența mea în acel loc nu mai era necesară, am lăsat comanda locotenentului Williamson, care debarcase cu mine, şi am pornit într-o excursie înăuntrul țării, apucând pe vale în sus în tovărăşia doctorului Anderson şi a lui Webber. Un alai numeros de băştinaşi ne urma; pe unul dintre ei, pe care îl remarcasem pentru măsurile pe care le luase ca să facă ordine printre ai lui, l-am ales drept călăuză. Toți indigenii întâlniți pe drum cădeau la pământ în fața noastră şi aşteptau în această poziție până treceam. După cum am aflat mai târziu, în felul acesta îşi exprimau ei respectul față de propriile lor căpetenii. În timp ce navigam de-a lungul coastei

dinspre răsărit, observarăm de pe corăbii că în fiecare sat se aflau una sau două construcţii albe mai înalte, asemănătoare unor piramide, sau mai curând unor obeliscuri: una dintre ele, a cărei înălţime o apreciasem la cel puţin cincisprezece metri, era foarte vizibilă din locul unde ancorasem şi părea să nu fie la prea mare depărtare în susul văii. Plecasem la plimbare în primul rând pentru a o cerceta mai îndeaproape. Ajungând lângă monument, am băgat de seamă că se găsea într-un cimitir sau *morai* care, în multe privinţe, semăna uimitor cu cele pe care le cunoaştem atât de bine din alte insule ale acestui ocean; curând am aflat că diferitele părţi ce-l alcătuiau aveau aceleaşi denumiri ca şi în alte arhipelaguri.

După o cercetare amănunţită a tot ce se putea vedea primprejurul *morai*-ului, ne-am înapoiat pe alt drum. La amiază m-am dus pe bord să prânzesc. Ne aprovizionasem în cursul zilei cu nouă butoaie mari de apă, iar prin schimburi, îndeosebi pe cuie şi pe bucăţi de fier, căpătasem vreo şaptezeci-optzeci de porci şi câteva găini. Băştinaşii de aici merită toate laudele noastre, căci n-au încercat nicio singură dată să ne înşele, fie pe ţărm, fie lângă bordul corăbiilor. E adevărat că unii dintre ei se arătaseră de la început nărăviţi la furt; dar se lăsară curând de asemenea apucături, căci am izbutit să-i convingem că hoţii îşi vor primi pedeapsa.

Printre articolele aduse la târg în această zi, observarăm un soi deosebit de pelerine şi bonete. Cele dinţii au aproape mărimea şi forma pelerinelor scurte pe care le poartă femeile în Anglia. Sunt confecţionate dintr-o împletitură pe care sunt fixate foarte strâns cele mai frumoase pene roşii şi galbene. Suprafaţa împletiturii poate fi asemuită, atât prin moliciunea la pipăit, cât şi prin înfăţişarea ei lucitoare, cu o catifea groasă şi bogată.

TIP CU PELERINĂ DIN INSULA HAWAII

Bonetele seamănă cu nişte căşti a căror parte de mijloc sau creastă este uneori lată de o palmă; se aşază bine pe cap şi au două tăieturi pentru urechi. Au un schelet de rămurele şi nuiele, acoperit cu o împletitură de pene lucrată ca şi pelerinele, deşi ceva mai deasă şi mai puțin pestriță. Ele şi pelerinele completează probabil îmbrăcămintea, – indigenii apăreau uneori purtându-le pe amândouă[235].

Nu puteam în niciun chip ghici de unde făceau rost de sumedenia aceasta de pene atât de frumoase; am descoperit taina abia mai târziu, când indigenii aduseră la vânzare pieile

[235] Aceste obiecte se pot vedea în Secția Etnografică de la British Museum.

unor păsărele roşii.

A doua zi am băgat de seamă că unul dintre vizitatorii noştri, care ne oferea spre cumpărare nişte cârlige de pescuit, ținea un pachețel legat de ața unuia dintre ele; când ne dădu cârligul îl desfăcuse cu multă grijă şi-l păstrase pentru sine. Întrebat despre ce era vorba, el arătă cu degetul spre burtă. Ne străfulgeră gândul că ar putea fi carne omenească. Întrebându-l, insularul ne răspunse că era într-adevăr o parte dintr-un om. Un alt localnic, care stătea lângă el, a fost întrebat dacă obişnuiau să-i mănânce pe cei ucişi în luptă şi el răspunse îndată afirmativ.

După ce am părăsit insula care se numea Atui[236], am purces spre Onihiau[237], pe coasta căreia ancorarăm.

Vreo şase-şapte pirogi ni se alăturară înainte chiar de ancorare, aducând câțiva purcei, cartofi şi destul de multe batate şi rogojini. Oamenii ce le conduceau semănau cu cei din Atui şi păreați familiarizați cu întrebuințarea fierului, pe care îl cereau tot sub denumirile de *hamaiti* şi toi, cedând lesne orice obiect de-al lor în schimbul unor bucăți din acest prețios metal.

Vizitatorii ne dădură prilejul să ne satisfacem din nou curiozitatea în privința canibalismului. Unul dintre insulari a fost oprit pe când voia să intre în camera tunurilor; ne întrebă atunci ce i-am fi făcut dacă totuşi ar fi intrat: oare l-am fi ucis şi l-am fi mâncat? Avurăm deci prilejul să-i întoarcem întrebarea cu privire la acest obicei; un băştinaş ce stătea în pirogă îndărătul celuilalt şi era atent la tot ce se petrecea, ne răspunse pe loc că, dacă am fi omorâți pe țărm, indigenii ne-ar mânca desigur, dar numai în cazul în care am fi fost duşmanii lor. Nu mă pot deci îndoi că mulți băştinaşi de aici apreciază groaznicul ospăț cu carne omenească la fel ca cei din Noua Zelandă.

La 30 ianuarie toi trimis pe țărm pe Gore cu o gardă de soldați şi o echipă ca să târguiască provizii proaspete de la băştinaşi. Curând vremea se înrăutăți foarte mult, iar marea deveni aşa de zbuciumată, încât orice comunicație cu grupul

[236] Este insula Kanai din arhipelagul Hawaii. – N. T.

[237] Altă insulă din acelaşi arhipelag, numită şi Uiihau. – N. T.

de pe țărm se întrerupse; nici chiar indigenii nu îndrăzneau să se încumete cu pirogile lor până la corăbii. În seara zilei următoare l-am trimis într-o barcă pe *master* la capătul sud-estic al insulei, ca să încerce acolo o debarcare, Se înapoie cu un răspuns favorabil, dar era prea târziu acum ca să mai chemăm echipa de pe țărm, Amânarăm deci plecarea pentru dimineața următoare, îngăduind oamenilor noştri să folosească încă o noapte pentru a strânge legăturile cu localnicii.

Încurajat de raportul *master*-ului, m-am îndreptat eu însumi cu şalupele către acel promontoriu pentru a aduce pe bord echipa; luasem cu mine un țap şi două capre, un vier şi o scroafă de rasă englezească, precum şi semințe de pepeni, dovleci şi ceapă, căci eram tare dornic să viu în ajutorul acestor sărmani oameni, dându-le câteva articole alimentare suplimentare. Acolo am găsit echipa aşteptându-mă în tovărăşia câtorva indigeni. Unuia dintre ei, care, după spusele lui Gore, luase oarecum comanda celorlalți, i-am încredințat caprele, porcii şi semințele.

Terenul prin care am trecut se găsea în starea lui naturală; era foarte pietros, iar solul părea sărac. Totuşi îl acopereau tufişuri de buruieni, dintre care unele înmiresmau aerul cu un parfum mai desfătător decât tot ce întâlnisem în vreuna din celelalte insule ale acestui ocean. Locuințele indigenilor erau foarte răzlețite; bănuirăm deci că nu puteau fi mai mult de cinci sute de suflete pe insulă. Marinarii noştri avuseră prilejul să le observe felul de trai, care părea cuviincios şi curat. Nu văzură totuşi nicăieri bărbații mâncând împreună cu femeile: în general, acestea şedeau adunate în grupuri. Oamenii noştri mai băgară de seamă că noaptea băştinaşii ardeau nucile uleioase de *dui-dui* ca pe nişte opaițe, aidoma ca la Otaheite; îşi coceau de asemenea porcii în cuptoare, Păreau să cinstească în chip deosebit bufnițele, care sunt foarte blânde; destul de răspândit printre ei era şi obiceiul de a-şi scoate un dinte; când englezii cercetară cauza acestei ciudate clatine, nu li se răspunse decât: *tiha!*

Luni 2 februarie ne îndreptarăm spre miazănoapte, urmărind mai departe să atingem ținta călătoriei noastre. Corabia

mea fusese aprovizionată în aceste insule cu hrană pentru cel puțin trei săptămâni; iar căpitanul Clerke, mai norocos, obținuse produse vegetale în cantitate îndestulătoare pentru mai bine de două luni.

Este demn de observat că insulele din Oceanul Pacific care au apărut pe hărțile globului în urma recentelor noastre călătorii sunt aşezate de obicei în grupe sau ciorchini; insulele intermediare singuratice, descoperite până acum, sunt mai puțin numeroase decât celelalte, – deşi probabil că multe dintre ele sunt încă necunoscute şi servesc drept punți de trecere între arhipelaguri. Numărul insulelor ce alcătuiesc grupul descoperit acum rămâne a fi stabilit de viitoarele cercetări. Noi am văzut cinci dintre ele, ale căror nume, după spusele băştinaşilor, sunt Oahau, Atui, Onihiau, Orihaua şi Tahura[238].

Temperatura aerului se poate uşor ghici ținând seama de aşezarea geografică. Dacă ar fi s-o judecăm după experiența pe care o căpătasem, am putea declara că este foarte schimbătoare, cu toate că ne aflam în anotimpul în care se presupune că este staționară, căci soarele se găseşte acum, față de pământ, la cea mai mare depărtare din tot cursul anului. Temperatura la această dată nu este prea ridicată şi puține din neajunsurile pricinuite fie de căldură, fie de umezeală, la care sunt supuse numeroase țări tropicale, par să se facă simțite aici.

Pe lângă produsele vegetale proaspete pe care le-am cumpărat aici, printre care cel puțin cinci sau şase varietăți de banane, insula mai produce fructe de pâine, deşi destul de rare, căci nu văzurăm decât un singur arbore mai mare şi cu puține fructe pe el.

N-am întâlnit niciodată vii păsările de culoarea roşie-aprins pe care le aduseseră la vânzare indigenii; am văzut o singură pasăre cu pene cărămizii-închis, mare cât un canar, o bufniță mare, doi şoimi cafenii, mari, şi o rață sălbatică; dar se pare că acolo trăiesc mult mai multe specii de păsări, judecând după mulțimea de pene gălbui, verzi sau negre,

[238] Toate fac parte din arhipelagul Hawaii sau Sandwich. – N. T.

foarte mici şi catifelate, pe care locuitorii le întrebuinţează la ornamentarea pelerinelor şi la confecţionarea altor podoabe.

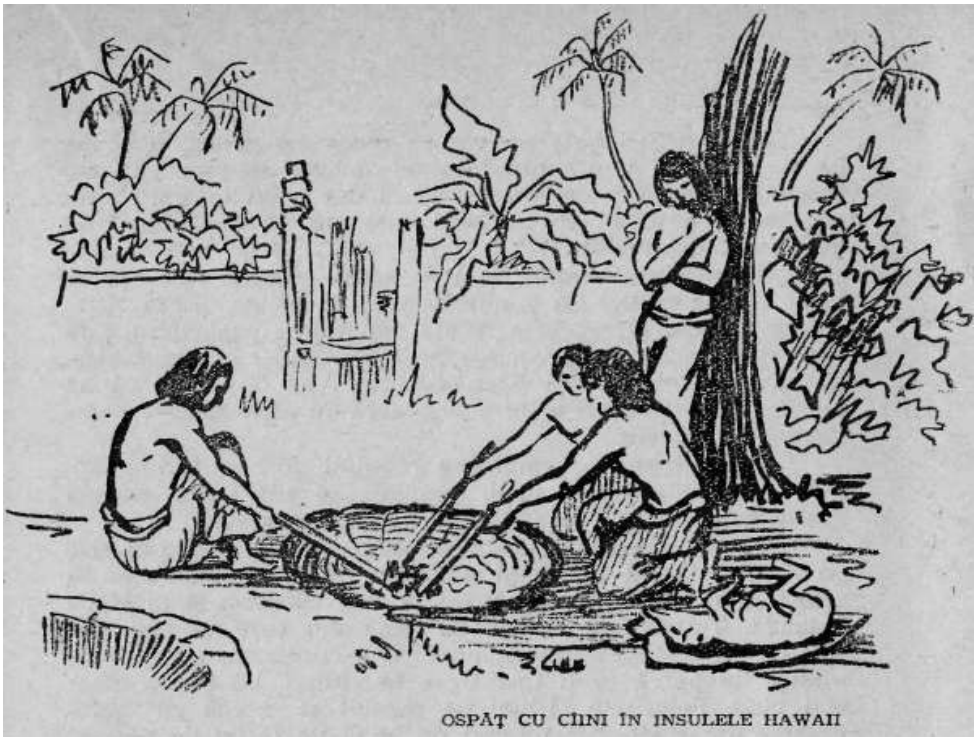
Peştii, ca şi celelalte produse ale mării, nu păreau să fie prea feluriţi.

Porcii, câinii şi găinile – singurele animale îmblânzite sau domestice – semănau toate cu cele pe care le-am întâlnit prin insulele Pacificului de sud.

Locuitorii sunt mijlocii de stat şi bine legaţi. Feţele lor, îndeosebi ale femeilor, sunt câteodată rotunde; dar nu putem spune că am întâlnit vreo trăsătură generală caracteristică pentru întregul popor. Culoarea lor se apropie de cea a alunei coapte. Constituţia femeilor este doar cu puţin mai gingaşă decât a bărbaţilor; trebuie să spun că, lăsând deoparte câteva rare abateri, ele nu pot pretinde că au însuşirile caracteristice sexului lor din alte ţinuturi. Într-adevăr, aici am constatat o mai mare asemănare între mărimea, culoarea şi figurile oamenilor de ambele sexe decât în majoritatea locurilor pe care le-am vizitat.

Băştinaşii sunt foarte iscusiţi înotători. Nu rareori vedeam femei cu prunci la sân sărind din pirogi atunci când revenirea valurilor era aşa de puternică, încât nu puteau ajunge la ţărm cu barca şi străbătând înot marea furtunoasă, fără a-şi pune în primejdie copiii.

Par să fie înzestraţi cu o fire deschisă şi veselă; trăiesc în strânse legături unii cu alţii şi s-au arătat peste măsură de prietenoşi faţă de noi. Era o plăcere să priveşti cu câtă duioşie îşi îngrijeau femeile pruncii şi cu câtă bunăvoinţă le ajutau bărbaţii la această treabă gingaşă; se deosebeau deci mult de acei sălbatici care socoteau femeia şi copilul ca nişte obiecte mai curând trebuincioase decât dorite sau demne de a fi băgate în seamă.

OSPĂȚ CU CÎINI ÎN INSULELE HAWAII

Deşi par să fie statorniciți în sate, nicăieri nu se vede prin apropierea lor vreo construcție de apărare sau fortificație, iar casele lor sunt răspândite ici şi colo fără nicio rânduială. Unele, încăpătoare şi confortabile, măsoară de la patrusprezece până la şaisprezece metri lungime şi între şase şi nouă lățime, în timp ce altele sunt doar nişte bordeie. Indigenii le acoperă cu ierburi lungi aşezate peste prăjini subțiri şi rânduite cu oarecare regularitate. În case se intră ori pe la capăt ori printr-o parte, unde se află o gaură lungă, atât de joasă, încât trebuie să te târăşti ca să pătrunzi înăuntru. Lumina nu străbate în casă decât prin această deschizătură şi, deşi astfel de locuințe închise pot fi un adăpost minunat pe vreme rea, ele nu se prea potrivesc cu căldura climatului. Indigenii nu duc lipsă de hrană animală, deoarece au din belşug porci, care aleargă nestingheriți în jurul caselor; şi fiindcă, pe deasupra, se pare că mai mănâncă şi câini, cresc şi din aceştia foarte mulți. Numeroasele cârlige de pescuit pe care le aveau dovedeau că

se mai aprovizionează şi din mare cu însemnate cantităţi de hrană.

Alimentele vegetale le coc cu ajutorul pietrelor încălzite, ca şi locuitorii unora din insulele sudice. Singura mâncare preparată pe care am văzut-o la ei era o budincă de taro, pe care o devorau cu lăcomie, deşi era un terci lipsit de gust din cauza acrelii.

Orice lucru manufacturat de aceşti oameni este o mărturie a neobişnuitei lor minuţiozităţi şi iscusinţe. Pânza, principalul produs lucrat, este făcută din *Morus papyrifera,* fără îndoială după acelaşi procedeu ca şi la Otaheite şi Tongatabu; în privinţa colorării ei, băştinaşii din Atui dovedesc că au un gust superior căci o înfrumuseţează cu nişte desene neînchipuit de variate.

Confecţionează numeroase rogojini albe şi tari, împodobite cu multe dungi roşii, romburi sau alte figuri, adesea destul de mari, pe care le întreţes pe una din părţi.

Tigvele le vopsesc destul de frumos cu o culoare neagră pe care o întind în dungi ondulate, în triunghiuri sau în alte forme; exemple asemănătoare mai văzusem şi în Noua Zelandă. Talerele şi blidele de lemn din care se bea ava sunt executate din lemn de *etua*[239] sau cordia cu atâta desăvârşire de parcă ar fi fost trase la strung, ba poate chiar mai bine. Feluritele cârlige de pescuit şi le fac cu multă dibăcie din sidef. Am obţinut de la ei un cârlig de pescuit de douăzeci şi doi de centimetri lungime, lucrat dintr-o singură bucată de os, care trebuie să fi provenit fără îndoială de la un peşte mare. Un artist european nu i-ar fi dat o formă mai aleasă şi un lustru mai desăvârşit chiar dacă, pe lângă numărul şi calitatea sculelor, ar fi făcut uz şi de toate cunoştinţele sale.

Singurele instrumente de fier sau, mai bine zis, de bucăţi de fier pe care le-am văzut la ei şi pe care le aveau încă înainte de venirea noastră erau o lamă de vreo cinci centimetri lungime, fixată într-un mâner de lemn, precum şi o altă unealtă tăioasă care, după cum opinau oamenii noştri, fusese făcută din vârful unei săbii late. Cum de-au ajuns

[239] Probabil o varietate de bucsău *(Spartium).* – N. T.

aceste fragmente la ei, nu-mi pot da seama.

Deşi n-am văzut niciun şef mai de seamă, după spusele indigenilor, existau totuşi mai mulți care-şi aveau reşedința la Atui şi în fața cărora ei se prosternau în semn de supunere. După ce *Resolution* părăsi insula, unul dintre şefi îşi făcu apariția şi veni chiar în vizită la căpitanul Clerke pe bordul navei *Discovery*. Însoțitorii lui îl ajutară să urce pe corabie, aşezându-l pe scara de bord. Grija lor pentru el nu încetă nici după aceea, căci stătură în jurul lui ținându-se de mâini şi nu lăsară pe nimeni să se apropie de dânsul în afară doar de căpitanul Clerke. Şeful era un bărbat tânăr îmbrăcat din cap până-n picioare; îl întovărăşea o tânără femeie ce se bănuia că-i era nevastă. Englezii aflară că-l chema Tamahano. Căpitanul Clerke îi făcu darurile cuvenite şi primi în schimb de la el un blid mare susținut de două chipuri omeneşti; sculptura dovedea o oarecare îndemânare, atât ca desen, cât şi ca execuție.

Ca şi tahitienii, cei de aici înlăturau din limbă sunetele aspre, dând cuvintelor un ton dulceag. Îşi însuşiseră chiar şi idiomul lor, folosind aceleaşi prefixe şi sufixe la formarea cuvintelor, precum şi aceeaşi măsură şi cadență în cântece, deşi le executau într-un mod întrucâtva mai puțin armonios".

Ce fericit ar fi fost lordul Anson[240] şi de câte suferințe ar fi fost scutit dacă ar fi ştiut că, la jumătatea drumului Intre America şi Tinian[241] se afla acest grup de insule.

La 2 februarie ne îndreptarăm spre miazănoapte, fără a întâlni în drum nimic demn de a fi amintit; la 7 martie se zări, în sfârşit, după ce o căutasem mult cu privirea, coasta Noului Albion[242] ce se întindea de la nord-est spre sud-est la o depărtare de vreo zece sau douăsprezece leghe. Coasta părea să nu fie prea înaltă, avea o înfățişare variată, datorită dealurilor şi văilor oare o brăzdau, şi era aproape în întregime acoperită de păduri.

---

[240] Amiral englez care a trăit între 1697 şi 1792 şi a făcut ocolul lumii. – N. T.

[241] Una din insulele Mariane. – N. T.

[242] Sir Francis Drake a numit aşa această parte a coastei apusene a Americii de nord. – N. A.

După ce am ținut câtva timp de-a lungul țărmului şi ne-am luptat cu vânturi potrivnice, am ancorat, la 29 martie, într-o apă de o sută cincizeci de metri, atât de aproape de țărm, încât îl puteam atinge cu un cablu.

Îndată ce ne-am apropiat de intrând, am băgat de seamă că țărmurile erau locuite, într-adevăr, trei pirogi se şi alăturară corăbiei. Într-una din ele se aflau doi bărbați, într-alta şase şi în a treia, zece. Ajungând lângă noi, un indigen din ultima pirogă se sculă în picioare şi ținu o lungă cuvântare prin care, judecând după gesturile pe care le făcea, ne îmbia să debarcăm. Totodată avea brațele încărcate de pene pe care ni le aruncă, în timp ce unii din tovarăşii lui ne zvârleau pumni întregi de praf sau pulbere roşie. Cel ce împlinea oficiul de orator purta o blană de animal şi ținea în fiecare mână un obiect zornăitor pe care-l scutura într-una. După ce obosi cu repetatele lui îndemnuri, din care nu înțelegeam nicio iotă, tăcu în sfârşit. Când îşi încetă zgomotoasa cuvântare, alt indigen se puse să ne cânte o arie foarte plăcută, atât de dulce şi de melodioasă cum nu ne aşteptam să auzim. Pirogile soseau acum în mare număr; la un moment dat se găseau treizeci şi două în apropierea corăbiei, fiecare din ele purtând de la trei, până la şapte sau opt persoane, atât bărbați, cât şi femei. Mai mulți dintre aceştia se ridicară în bărcile lor, cuvântând şi făcând gesturi ca şi primii noştri vizitatori. Una dintre pirogi atrăgea atenția printr-un cap ciudat, care era pictat pe ea şi care avea ochi şi cioc de pasăre uriaşă; iar un om care şedea în ea şi părea a fi o căpetenie, nu era mai puțin bătător la ochi prin înfățişarea sa neobişnuită; căci îşi pusese pe cap multe pene şi-şi vopsise fața într-un fel foarte ciudat. Ținea în mână o pasăre sculptată în lemn, mare cât un porumbel, cu care zornăia ca şi primul orator, cuvântarea sa, însoțită de gesturi grăitoare, nu era mai puțin gălăgioasă.

Deşi vizitatorii noştri se purtară foarte paşnic şi nu puteau fi bănuiți de vreun gând duşmănos, nu izbutirăm să înduplecăm pe niciunul să urce pe bord. Arătară însă că sunt gata să se despartă de orice aveau şi luau tot ce le ofeream noi în schimb; dar mai mult decât oricare alt articol de

comerț de-al nostru se bucurau când le dădeam fier, cu întrebuințarea căruia păreau foarte deprinşi. Multe pirogi ne urmară la locul de ancorare şi un grup de vreo zece-douăsprezece rămaseră bord în bord cu *Resolution* în cursul celei mai mari părți din noapte.

Aceste împrejurări ne îndreptățeau să tragem nădejde că în escala pe care o făceam aici ne vom putea aproviziona cu tot ce ne lipsea şi că vom uita greutățile şi întârzierile îndurate din pricina vânturilor potrivnice şi a vremii care, din clipa sosirii noastre pe coasta Americii, a fost aproape tot timpul furtunoasă.

În dimineața următoare mi-am pierdut timpul străduindumă să găsesc un golf prielnic în care să ne putem adăposti în cursul rămânerii noastre acolo. N-a fost nevoie de multă bătaie de cap ca să dau peste ce-mi trebuia. Nu prea departe de corăbii, în partea nord-vestică a brațului în care ne aflam acum, am descoperit un ungher adăpostit, convenabil, foarte potrivit scopului nostru.

O mulțime de pirogi încărcate cu băştinaşi se învârtiră toata ziua în preajma corăbiilor şi se încinse între noi şi ei un târg care se desfăşură, de amândouă părțile, în chipul cel mai cinstit. Ei ne ofereau spre cumpărare piei de diferite animale ca: urşi, lupi, vulpi, cerbi, viezuri, dihori, jderi şi, îndeosebi, vidre de mare care se găsesc în insulele de la răsărit de Kamciatka. Pe lângă blănuri în forma lor brută, mai aduceau şi veşminte confecționate din ele, precum şi un soi de îmbrăcăminte din scoarța unui copac sau dintr-o – plantă asemănătoare cu cânepa; în afară de aceasta, aveau şi arme ca arcuri, săgeți, sulițe, cârlige de pescuit şi felurite unelte, obrăzare de lemn înfățişând diferite chipuri înspăimântătoare, un soi de material de lână ca învelitoare, pungi umplute cu ocru roşu, sculpturi, mărgele şi multe alte mici podoabe de alamă subțire şi de fier, în formă de potcoavă, pe care şi le atârnau de nas; mai aveau şi numeroase dălți sau bucăți de fier înțepenite în minere. Din faptul că posedau aceste metale am dedus că ori că fuseseră vizitați de vreun popor civilizat, ori aveau legături cu alte triburi de pe continentul lor. Dar cele mai neobişnuite articole ce le aduseră la

corăbii spre vânzare erau cranii omeneşti şi mâini încă necurăţate cu totul de carne; ne lăsau să înţelegem limpede că le mâncaseră; şi, într-adevăr, unele dintre ele aveau semne vădite că trecuseră prin foc. Era deci neîndoios că dăinuia şi aici obiceiul groaznic de a-i mânca pe duşmani, în schimbul articolelor înşirate mai sus, primiră de la noi cuţite, dălţi, bucăţi de fier şi cositor, cuie, oglinzi, nasturi, sau orice fel de metal. Mărgelele de sticlă nu le plăceau, iar pânzeturile ni le înapoiară.

Dacă la început nutriseră oarecare neîncredere sau frică faţă de noi, acum păreau să fi uitat, căci veneau pe bordul corăbiilor şi se amestecau nestânjeniţi printre marinari. Am descoperit în curând că degetele lor sunt la iei de dibace ca ale oricăror alţi prieteni ai noştri din insulele vizitate în cursul călătoriei; cei de aici erau însă hoţi cu mult mai primejdioşi deoarece, având instrumente tăioase de fier, puteau tăia, când nu-i vedeam, fie un cârlig de la macara, fie orice altă bucată de fier legată cu o frânghie. Dacă ne dădeam seama de lipsa vreunui lucru îndată după ce fusese furat, nu era greu să găsim hoţul, fiindcă indigenii erau totdeauna gata să se învinovăţească unul pe altul. Dar după oarecare împotrivire, făptaşul renunţa în general la prada lui, deşi uneori ne vedeam siliţi să recurgem la forţă.

Un număr neasemuit de indigeni ne vizitau zilnic, şi la tot pasul vedeam feţe noi. Când veneau pentru prima dată, se prezentau după un ritual ciudat. Vâsleau din răsputeri dând ocol ambelor corăbii, iar un şef, sau altă persoană mai de seamă din pirogă, stătea în picioare cu o lance sau cu vreo altă armă în mână şi vorbea sau, mai bine zis, hăulea tot timpul. Câteodată vorbitorul din pirogă avea faţa acoperită de un obrăzar înfăţişând un chip, fie de om, fie de altă vietate, iar în loc de armă ţinea în mână o zornăitoare ca şi cei de care am amintit mai sus. După ce făceau ocolul corăbiilor, veneau bord în bord şi începeau târgul fără vreo altă ceremonie.

În cursul vizitelor nu ne pricinuiră necazuri; trebuia numai să ne păzim de vicleşugurile lor hoţeşti. În dimineaţa de 4 aprilie însă, avurăm o pricină serioasă de îngrijorare.

Oamenii noştri de pe țărm, care se îndeletniceau cu tăiatul lemnelor şi umplerea butoaielor cu apă, băgară de seamă că indigenii din jurul lor se înarmau cât puteau mai bine, pregătind ciomege şi adunând pietre. Aflând acest lucru, am socotit că era prevăzător să ne înarmăm şi noi. Totuşi temerile noastre s-au dovedit neîntemeiate, căci pregătirile de luptă nu erau îndreptate împotriva noastră, ci împotriva unei cete de alți indigeni din țară, care veniseră să se bată cu ei; prietenii noştri de pe malurile strâmtorii, observând că ne îngrijorasem, se străduiră din răsputeri să ne convingă de realitate. Până în cele din urmă, neînțelegerea, oricare va fi fost, păru să fie înlăturată printr-un compromis, dar străinii nu căpătară îngăduința de a veni lângă corăbiile noastre, nici de a purta vreun târg sau relații cu noi. Probabil că noi fusesem pricina certei.

Ne reluarăm lucrările după-amiază şi continuarăm fără întrerupere repararea vaselor, precum şi celelalte treburi necesare.

Veni apoi o vreme rea, care însă nu-i împiedică pe băştinaşi să ne viziteze zilnic. Ne aduceau adesea provizii destul de mari de peşte – fie sardele, fie alți peşti asemănători, adică un soi mic de plătici, precum şi, uneori, bacaliari mărunți.

La 18 aprilie un grup de străini veniră în vreo şase sau opt pirogi în golful nostru, unde rămaseră câtva timp privindune; apoi se retraseră, fără a se fi alăturat vreuneia din corăbii. Am bănuit că vechii noştri prieteni, care se aflau în număr mare împrejurul nostru şi erau mai numeroşi, decât aceşti nou veniți, nu le îngăduiseră să intre în legătură cu noi. Am mai descoperit că mulți băştinaşi mai de seamă dintre cei ce trăiau în apropiere, făceau cu triburile mai depărtate negoț de articole pe care şi le procurau pentru noi. Băgasem de seamă că dispăreau deseori câte patru şi cinci zile la rând, apoi se întorceau încărcați de blănuri şi curiozități, după care ai noştri se prăpădeau în aşa măsură încât indigenii căpătau totdeauna un preț bun pe ele. Nimic nu le plăcea vizitatorilor noştri mai mult decât metalele; între timp alama înlocuise fierul şi era căutată cu atâta sârguință încât,

înainte de a părăsi locurile acestea, de-abia dacă mai rămăsese vreo bucăţică pe corăbii, în afară de ceea ce aparţinea instrumentelor marinăreşti. Costume întregi au fost despuiate de orice nasture, birourile de accesoriile lor, iar oalele de aramă, cutiile de cositor, sfeşnicele şi alte obiecte asemănătoare se făcură praf.

După două săptămâni de vreme rea, la 19 aprilie se înseninã; căutarăm deci să folosim prilejul şi, urcând pe catarg şi pe vergi, aşezarăm greementul; după ce în dimineaţa următoare se isprăvi cea mai mare parte a acestei grele îndeletniciri, am pornit să arunc o privire prin strâmtoare. M-am dus întâi la capătul apusean, unde am găsit un sat mare. Oamenii m-au primit cu multă politeţe. În cele mai multe case erau femei ce se ocupau cu confecţionarea îmbrăcămintei din planta sau scoarţa mai sus amintită, lucrau pânza întocmai ca şi neo-zelandezii. Altele se îndeletniceau cu tăiatul şi curăţitul peştilor.

Am descoperit acum, mergând câteva mile mai la apus de acest sat, ceea ce-mi închipuisem dinainte, anume că pământul la adăpostul căruia stăteau corăbiile era o insulă şi că mai existau multe insule împrăştiate prin strâmtoare, la apusul ei. Faţă în faţă cu capătul nordic al insulei noastre, pe continent, văzurăm un sat, la care ne-am dus. Locuitorii lui nu s-au purtat atât de curtenitor Ca ceilalţi. Dar această primire rece părea să se datoreze unui şef morocănos, care nu mi-a îngăduit să intru în casele lor, urmărindu-mă ori unde mergeam şi arătându-şi în mai multe rânduri, prin semne grăitoare, nerăbdarea de a mă vedea cât mai repede plecat. Unele femei tinere, mai mulţumite de prezenţa noastră decât neprimitorul lor şef, se îmbrăcară în grabă în cele mai sărbătoreşti veşminte şi ne urară bun venit uninduşi vocile într-un cântec destul de plăcut.

Cum ziua se apropia de sfârşit, am purces spre corăbii. Ajunşi pe bord, am aflat că în lipsa mea veniseră în vizită nişte străini care, prin semne, dădură a înţelege că veneau din sud-est, de dincolo de golf. Aduseseră mai multe blănuri, veşminte şi alte mărfuri pe care le şi vândură. Dar, lucru foarte ciudat, oamenii noştri cumpărară de la ei şi două

linguri de argint care, după forma lor deosebită, păreau de fabricaţie spaniolă. Unul dintre aceşti străini le purta atârnate de gât în chip de podoabe.

Căpitanul Clerke şi cu mine ne-am dus a doua zi înainte de amiază cu două bărci la satul din punctul vestic al strâmtorii. Observasem, când fusesem acolo în ajun, că prin apropiere creşteau din belşug ierburi, iar noi »aveam nevoie de o provizie de nutreţ pentru cele câteva capre şi oi ce mai rămăseseră pe bord. Locuitorii ne primiră cu aceleaşi demonstraţii de prietenie ca în ziua precedentă. În clipa în care debarcarăm, poruncii câtorva marinari să înceapă operaţia de tăiere a ierburilor. Nici nu-mi trecuse prin gând că indigenii s-ar fi putut împotrivi la aprovizionarea noastră cu acele buruieni ce păreau să nu le folosească lor în niciun fel, pe când nouă ne făceau trebuinţă. Greşeam totuşi deoarece, când ai noştri se puseră pe lucru, câţiva localnici intervenira şi nu voiră să-i lase să continue, zicând că ei trebuie *„macuc”,* adică să cumpere mai întâi iarba. M-am tocmit deci cu ei, fiind încredinţat că acum puteam tăia iarba de oriunde am fi poftit. Dar şi aici greşeam, căci mărinimia cu care plătisem primilor pretinşi proprietari îmi atrase noi cereri din partea altora, şi a trebuit să satisfac atât de mulţi, că foarte curând mi s-au golit buzunarele. De-abia când constatară că nu mai aveam într-adevăr nimic de dat, încetară să ne mai plictisească şi ne îngăduiră să tăiem iarba de oriunde şi oricâtă am fi dorit.

Deoarece totul era acum gata de plecare, îmi pusesem în gând să ies în larg în dimineaţa de 26 aprilie; dar atât vântul, cât şi mareea au fost împotriva noastră şi ne-am văzut siliţi să rămânem pe loc. La ora patru după-amiază se iviră toate semnele prevestitoare unei furtuni; de aceea, şovăii puţin dacă să mă încumet să ridic pânzele sau să aştept până a doua zi dimineaţa. Dar nu mai aveam astâmpăr, doream să plec mai departe şi m-am hotărât deci să ies în larg cu orice preţ.

Prietenii noştri indigeni ne-au însoţit până aproape de ieşirea din strâmtoare, câţiva chiar pe bordul corăbiilor, iar alţii în pirogi. Unuia din şefi, care se legase mai mult de

mine, îi dăruii o sabie lată, nouă, care avea un mâner de alamă, acest dar îl făcu foarte fericit. Nu mă îndoiesc că oricine va ajunge aici în urma mea îi va găsi pe băştinaşi pregătiți cu o provizie destul de însemnată de blănuri, căci băgaseră de seamă că eram foarte dornici de acest articol de comerț pe care îl cumpăram spre câştigul nostru personal.

La sosirea mea, denumisem intrândul cu numele de strâmtoarea Regele George, dar după aceea am constatat că localnicii îi spuneau Nutka[243]. Golfurile şi locurile de ancorare de primprejurul ei sunt multe la număr.

Uscatul din vecinătatea litoralului este un şes de înălțime mijlocie, dar înăuntrul strâmtorii se ridică aproape pretutindeni dealuri tare povârnite, foarte asemănătoare ca formă, terminate cu vârfuri rotunde sau retezate şi având pe laturi câteva creste ascuțite, dar nu prea ieşite în afară. Unele din aceste dealuri pot spune că erau înalte.

Pădurile sunt în mare parte alcătuite din pini canadieni, chiparoşi albi, *Cypressus thyoides,* pini sălbatici, precum şi alte două, trei soiuri de pini mai puțin cunoscute.

Deoarece anotimpul înainta foarte repede şi reparațiile trebuincioase ne luaseră toată vremea, n-am făcut niciun fel de excursie, nici pe uscat, nici pe apă. Aflându-ne în golful unei insule, n-am izbutit să zărim în pădure alte animale vii, în afară de doi, trei viezuri, jderi şi veverițe. Nu putem deci să vorbim de patrupede căci nu le-am văzut decât în formă de blănuri aduse la vânzare de băştinaşi.

Blănurile cele mai obişnuite erau cele de urs, cerb, vulpe şi lup. Blănurile de urs erau foarte numeroase, unele dintre ele deosebit de mari dar, în general, de culoare neagră lucitoare. Pieile de cerb erau mai rare şi păreau să aparțină soiului numit de naturaliştii Carolinei cerb roşcat, deşi Pennant socoteşte că e o speță cu totul diferită de a noastră şi o deosebeşte cu numele de cerb de Virginia. Vulpile sunt şi ele foarte numeroase şi de mai multe varietăți, galbene, roşii, albe şi negre. Pe lângă soiul obişnuit de jderi, se mai află aici şi jderi de pin, precum şi hermine. Viezurii şi veverițele sunt

[243] Strâmtoare şi insulă pe coasta vestică a insulei Vancouver. – N. T.

cele obişnuite.

Porcii, câinii şi caprele încă nu şi-au făcut drum până aici. De asemenea, localnicii nu par să aibă vreo cunoştinţă despre şobolanii noştri cafenii pe care, când îi văzură pe bordul corăbiilor, îi numiră veverițe.

Ca animale marine văzusem în largul acestei coaste balene, marsuini şi foci. Ultimele par să fie numai din cele comune, judecând după pieile ce ni s-au arătat.

Vidrele de mare, care trăiesc mai mult în apă, se găsesc de asemenea pe aici. Blana acestor animale, după relatările ruseşti, este neîndoios mai moale şi mai fină decât oricare alta cunoscută de noi; din această pricină nu se poate trece cu vederea descoperirea acestei regiuni a continentului Americii de nord, unde se află un articol negustoresc atât de prețios[244].

Păsările sunt îndeobşte rare, nu numai ca diversitate de spețe, ci şi ca număr, iar puținele pe care le-am întâlnit sunt atât de sperioase că, după toate probabilitățile, par a fi neîncetat hărțuite de indigeni, care le vânează fie pentru a le consuma, fie pentru a-şi însuşi penele lor, folosite ca podoabă. Prin păduri trăiesc ciori şi corbi, care seamănă destul de mult cu cei englezeşti; gaițele albăstrii sau poate coțofenele şi sfredeluşii obişnuiți sunt singurele păsările cântătoare pe care le-am auzit; apoi sturzii canadieni sau călători şi un mare număr de vulturi cafenii cu capete şi cozi albe, deşi par să frecventeze îndeosebi coasta, vin când e vreme rea şi în strâmtoare unde se aşază pe copaci.

Păsările ce populează apele şi țărmurile nu sunt mai numeroase decât celelalte. Spre larg am zărit corbi de mare, pescăruşi şi cormorani crestați; ultimii doi din soiul obişnuit vin şi în strâmtoare. Am mai putut vedea cârduri mari de rațe sălbatice, precum şi cufundări care trăiesc şi în țările noastre de miazănoapte. O dată sau de două ori am mai descoperit şi câteva lebede zburând de-a curmezişul

[244] Coxe, sprijinindu-se pe autoritatea lui Pallas, ne informează că ruşii vând chinezilor la Kiahta blănuri de vidre de mare bătrâne şi de vârstă mijlocie cu prețul de optzeci până la o sută de ruble una, adică între 16 şi 20 de lire sterline fiecare. Vezi *„Descoperirile ruseşti ale lui Coxe”.* – N. A.

strâmtorii.

Numărul peştilor este mai mare decât al păsărilor, deşi nici ei nu sunt prea feluriți, totuşi, mai multe împrejurări dovedesc însă că în anumite anotimpuri varietatea lor creşte.

Cât despre substanțele minerale ale țării, deşi găsisem fier şi aramă, nu prea am avut cuvânt să credem că ar proveni de prin partea Iodului.

Indigenii, în general de statură sub mijlocie, nu erau subțiri, ci mai de grabă destul de împliniți sau rotunjori, deşi nu vânjoşi. Cei mai mulți dintre ei aveau fețe rotunde şi pline, uneori chiar late, cu pometii obrajilor mult ieşiți, adesea cu adâncituri deasupra pometilor; au nasurile turtite în partea de jos, cu nări destul de largi şi cu vârful rotunjit. Frunțile le au mai curând joase, ochii mici, negri, mai mult lâncezi decât scânteietori, gură rotundă cu buze mari, pline şi groase; dinții, destul de egali şi de bine aşezați, dar nu deosebit de albi. Sprâncenele lor sunt ilare şi întotdeauna subțiri, dar părul de pe cap este foarte bogat, cu firul gros şi tare şi, fără excepție negru, drept şi lung sau atârnând pe umeri.

Culoarea pielii n-am putut-o niciodată determina cu certitudine, deoarece trupurile le erau scorojite de vopsea şi murdărie; totuşi, în anumite cazuri, când se frecau bine, pielea lor apărea aproape la fel de albă ca a europenilor.

Femeile sunt cam de aceeaşi înălțime, culoare şi constituție ca bărbații, de oare nu se deosebesc uşor, de vreme ce n-au acea gingăşie firească caracteristică lor.

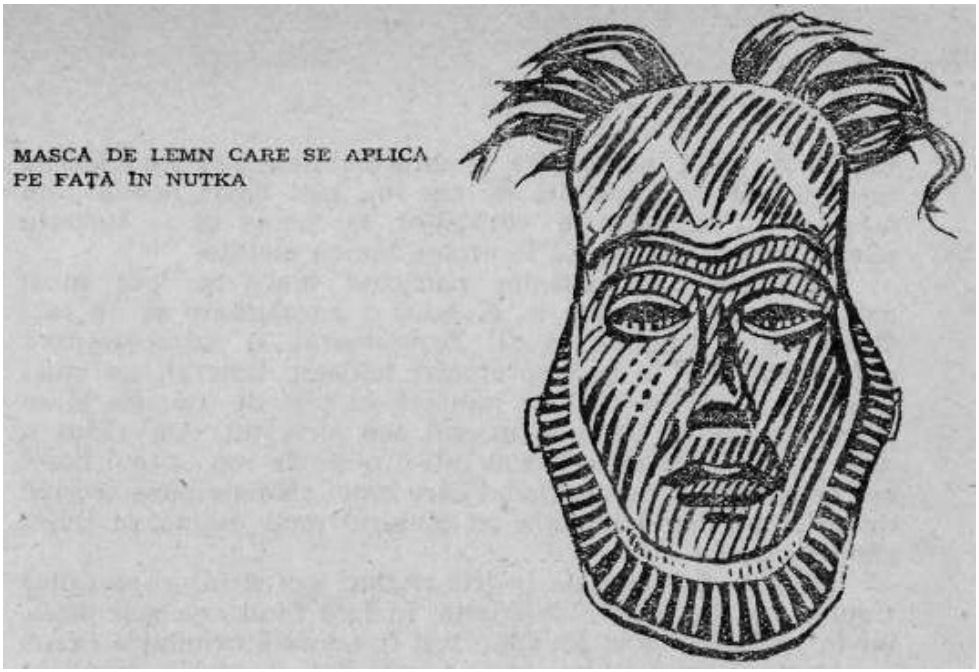
Îmbrăcămintea lor obişnuită este o haină sau o manta de in, prinsă peste umeri şi împodobită la marginea de sus cu o fâşie îngustă de blană, iar la marginea de jos cu ciucuri sau franjuri. Peste această haină, care ajunge până sub genunchi, poartă o pelerină scurtă din acelaşi material şi tot cu ciucuri în partea inferioară. Această pelerină se aseamănă cu un capac rotund de farfurie în întregime închis şi cu o singură gaură în mijloc doar atât de mare cât să lase capul să treacă prin ea.

Pe lângă îmbrăcămintea de mai sus, care este comună celor două sexe, bărbații mai aruncă deseori pe deasupra o

blană de urs, de lup sau de vidră de mare cu părul în afară, pe care o leagă ca pe o pelerină în partea de sus, purtând-o câteodată în față iar alteori pe spinare. Îmbrăcămintea n-ar fi câtuşi de puțin lipsită de eleganță dacă purtătorii ei ar păstra-o curată. Dar, deoarece îşi freacă într-una trupurile cu o vopsea roşie de ocru argilos, amestecată cu ulei, hainele lor ajung să capete un miros rânced respingător şi sunt atât de slinoase, că au o înfățişare din cele mai dezgustătoare.

Mulți indigeni au lobul urechilor perforat de o gaură destul de mare şi de alte două aşezate mai sus, pe marginea exterioară. În aceste găuri agață bucățele de os, pene lungi înşirate pe o cureluşă de piele, scoici mici, mănunchiuri de ciucuri de lână sau bucăți subțiri de aramă, pe care mărgelele noastre nu le-au putut înlocui. Peretele despărțitor al nasului multora este de asemenea străpuns de o sfoară moale, iar alții poartă în acelaşi loc bucățele subțiri de fier, alamă sau aramă, în formă de potcoavă, a cărei deschizătură îngustă prinde septul în aşa fel, încât cele două vârfuri să-l poată strânge uşor, podoaba rămânând astfel aninată deasupra buzei superioare. Inelele nasturilor noştri de alamă, pe care-i cumpărau cu lăcomie, erau foarte potrivite pentru această întrebuințare.

Mai poartă câteodată şi măşti sau obrăzare de lemn sculptat care se aplică pe față ori pe partea de sus a capului sau a frunții. Unele au înfățişarea unor chipuri omeneşti şi sunt înzestrate cu păr, bărbi şi sprâncene; altele înfățişează capete de vulturi, corbi de mare sau multe alte vietăți de uscat sau de mare, ca lupi, cerbi, marsuini etc. Indigenii sunt atât de ahtiați după asemenea deghizări, încât am văzut pe unul din ei vârându-şi capul, din lipsă de alt soi de obrăzar, într-o oală de cositor căpătată de la noi. Nu se poate şti sigur dacă întrebuințează aceste podoabe neobişnuite de mascaradă în anumite împrejurări, cu prilejul unor divertismente religioase, ori dacă le pun când pornesc la bătălie pentru a-şi înspăimânta inamicii prin înfățişarea lor înfricoşătoare, sau dacă le întrebuințează ca momeli când vânează vietățile respective.

MASCA DE LEMN CARE SE APLICA PE FAŢĂ ÎN NUTKA

Din faptul că aduc la vânzare cranii şi oase omeneşti, eşti îndemnat să tragi concluzia că-şi tratează duşmanii cu cruzime şi sălbăticie; totuşi această împrejurare arată mai mult o concordanţă generală de caracter cu majoritatea triburilor de oameni necivilizaţi din toate epocile şi din toate părţile globului, nu trebuie deci să li se reproşeze asemenea apucături, nici să fie învinuiţi de neomenie, căci par a fi un popor supus, curtenitor şi bun din fire.

Când îi supără ceva, devin peste măsură de violenţi, dar se potolesc repede. Curiozitatea le era într-o oarecare măsură adormită, căci puţini dintre ei arătau că doresc să vadă sau să cerceteze lucrurile în întregime necunoscute şi care ar fi apărut uimitoare unor oameni stăpâniţi de patima cunoaşterii. Se mulţumeau doar să-şi facă rost de ceea ce cunoşteau şi duceau lipsă, privind orice alt obiect cu multă nepăsare; nici persoanele, îmbrăcămintea sau apucăturile noastre atât de deosebite de ale lor, nici chiar neobişnuita mărime şi alcătuire a corăbiilor nu părea că le trezeşte admiraţia sau, măcar, că le atrage luarea aminte.

Singurele instrumente muzicale (dacă se pot numi astfel)

văzute de mine la ei erau o zornăitoare şi un mic fluier cu o singură gaură. Zornăitoarea o întrebuinţează când cântă, dar în ce împrejurări folosesc fluierul, nu ştiu; poate doar atunci când se îmbracă în piei de animale şi se străduiesc să le imite şi urletul sau strigătul. Am văzut o dată pe unul din ei îmbrăcat într-o piele de lup; capul fiarei era aşezat peste capul omului care imita sălbăticiunea scoţând un urlet pe care-l modula cu ajutorul unui asemenea fluier ţinut în gură.

Casele sunt aşezate în trei rânduri sau şiruri şi se ridică treptat una în spatele celeilalte, în faţă fiind cea mai mare, iar în spate cele mai scunde. Deşi în această orânduire există o oarecare regularitate, nu tot aşa sunt şi caisele, luate în parte. Înălţimea laturilor şi a capetelor acestor locuinţe este până la doi metri jumătate; partea de la spate e mai mare decât faţada, din care pricină scândurile ce alcătuiesc acoperişul sunt aplecate înainte; aşezate fără a fi prinse, ele se pot mişca din loc pentru a lăsa să iasă fumul sau să pătrundă aerul ori lumina. Laturile caselor au găuri sau ferestre prin care locatarii pot privi afară, dar ele n-au nicio regularitate de formă sau aşezare; în faţa acestora sunt atârnate bucăţi de rogojină care împiedică să pătrundă ploaia.

Mobila este alcătuită mai ales din numeroase dulapuri şi cutii de toate mărimile, care sunt puse de obicei una peste alta, foarte aproape de pereţii laterali sau lângă capetele casei; ele conţin haine de rezervă, blănuri, obrăzare şi lucruri preţuite de indigeni. Ustensilele casnice constau în bună parte din găleţi sau ciubere pătrate sau lungi, în care păstrează apa sau alte lichide, cupe şi vase rotunde de lemn şi jgheaburi mici, joase, tot de lemn, lungi de vreo şaizeci de centimetri, din care mănâncă, precum şi coşuri de nuiele, coşuri de rogojinărie, unelte de pescuit etc.

Murdăria şi duhoarea din case sunt cu toate acestea cel puţin la fel de mari cu neorânduiala ce domneşte în ele. În mijlocul necurăţeniei şi al dezordinii, multe case sunt împodobite cu chipuri cioplite din trunchiurile unor copaci foarte groşi, de vreun metru jumătate înălţime, aşezate vertical, singure sau perechi, la capătul casei; partea din faţă a trunchiurilor este sculptată în chip de obraz omenesc;

braţele şi mâinile sunt tăiate în relief pe laturi; totul e pictat; luate în întregime, sculpturile sunt nişte figuri cu adevărat înfricoşătoare. Numele general al acestor tipuri este Klumna, iar numele special a două din ele care, într-una din case, stăteau faţă în faţă la vreun metru-doi depărtare, era Nacicoa şi Maţita. O perdea de rogojină atârna de obicei în faţa lor, iar indigenii nu prea voiau s-o dea la o parte; când dezveleau totuşi aceste chipuri, păreau să vorbească despre ele într-un chip foarte misterios[245].

Astfel de amănunte ne făceau să ne gândim că figurile întruchipau zeităţi; am avut totuşi dovezi că nu se bucurau de prea multă trecere, deoarece cu o cantitate restrânsă de fier sau alamă aş fi putut cumpăra toţi zeii locului; de fapt, mi-am procurat vreo doi, trei din cei mai mărunţi.

Îndeletnicirea de căpetenie a bărbaţilor o constituie pescuitul şi vânatul pe uscat sau pe mare. Femeile se ocupă cu fabricarea hainelor de in sau de lână şi cu pregătirea sardelelor pentru uscare. Flăcăii păreau a fi grupul cel mai nepăsător sau leneş din sânul acestei comunităţi, deoarece ori şedeau risipiţi cu burta la soare, ori zăceau sau se tăvăleau în nisipul plajei ca o ceată de porci în întregime goi. Lipsa de cuviinţă era însă numai apanajul bărbaţilor. Femeile se îmbrăcau totdeauna cumsecade şi se purtau cu ceia mai mare decenţă, meritând pe drept cuvânt toată lauda pentru sfiala şi modestia care şade bine sexului lor şi care e cu atât mai demnă de laudă la ele, cu cât bărbaţii nu par să aibă simţul ruşinii.

Ca arme, au arcuri şi săgeţi, prăştii, suliţe, bâte scurte de os întrucâtva asemănătoare cu *patu-patu* din Noua Zelandă şi un mic târnăcop destul de apropiat de tomahawkul american. Tomahawkul lor este o piatră de vreo douăzeci de centimetri lungime, cu un capăt ascuţit, iar cu celălalt înţepenit într-un mâner de lemn ce seamănă cu capul şi gâtul unei fiinţe omeneşti; piatra este proptită în gura acestui chip, aşa încât pare un soi de limbă uriaşă.

Din marele număr de arme de piatră şi altele, am înţeles

[245] Erau totemuri. – N. T.

că obişnuiesc să se prindă în lupte corp la corp; iar din numeroasele cranii omeneşti pe care le aduceau la vânzare, am avut dovezi prea convingătoare că războaiele sunt dese şi sângeroase pe aceste meleaguri.

Obiectele fabricate de ei sunt iscusit lucrate, atât în ceea ce priveşte desenul, cât şi execuţia; nu ne aşteptam la aceasta, căci le cunoşteam firea şi ştiam ce puţin progres a făcut civilizaţia printre ei în alte domenii. Îmbrăcămintea cu care îşi acoperă trupurile constituie fără îndoială prima lor grijă; într-adevăr, hainele sunt cele mai însemnate obiecte ce pot fi rânduite în capitolul fabricatelor. Ei le lucrează din coajă de pin, pe care-o bat până ce ajunge fibroasă cum e cânepa. N-o torc ci, după ce o pregătesc aşa cum se cuvine, o întind pe un băţ înţepenit intre alte două beţe verticale. O aşază în aşa chip, încât muncitoarea care şade pe vine în faţa acestei simple maşini face, la depărtare de câte un centimetru nişte noduri de-a curmezişul ei cu mici aţe împletite. Deşi prin acest procedeu materialul nu devine atât de des sau de tare ca o pânză ţesută, smocurile dintre noduri, umplând spaţiile goale, îl fac destul de impermeabil faţă de aer; el mai are şi însuşirea de a fi moale şi uşor de împăturit.

Plăcerea de a împodobi hainele cu desene corespunde dragostei de a sculpta obiectele lucrate din lemn. Artele imitative. fiind înrudite îndeaproape, nu-i de mirare că la îndemânarea de a lucra figuri pe veşminte şi de a sculpta în lemn ei adaugă şi pe aceea de a desena în culori. Am avut o dată prilejul să vedem toate fazele pescuitului de balene pictate pe tichiile pe care le poartă ei. Aceste picturi, deşi rudimentar executate, demonstrează că au noţiunea comemorării unui eveniment şi că ştiu cum să eternizeze o faptă importantă[246].

Pirogile sunt de o construcţie simplă, dar după aspect par bine calculate pentru orice întrebuinţare. Chiar şi cele mai mari, care pot purta douăzeci şi mai bine de oameni, sunt

[246] Aceeaşi înclinare o au şi eschimoşii de la Point Barrow. Specimene interesante de felul cum schiţează pe fildeş „sporturile lor de teren" (N. T.: vânătoarea şi pescuitul) pot fi văzute în colecţia arctică de la British Museum. – N. A.

lucrate dintr-un singur arbore. Multe din ele au doisprezece metri lungime, doi lățime şi cam unu în adâncime. Sunt în bună parte lipsite de ornamente, dar unele poartă ciopluri şi sunt decorate, ca şi obrăzarele şi armele, cu dinți de focă înfipți pe suprafața bordurilor în chip de butoni. Câteva aveau un soi de cap adăugat la provă, ca un bompres cu galion, zugrăvit în chipul vreunui animal.

Principalele lor unelte sunt dalta şi cuțitul. Dalta este o piesă lungă, plată, înțepenită într-un mâner de lemn. O piatră serveşte drept ciocan, iar o bucată de piele de peşte, drept abraziv. Am văzut dălți de câte douăzeci sau douăzeci şi cinci de centimetri lungime şi opt-zece centimetri lățime – dar, în general, ele erau mai mici. Cuțitele au diverse dimensiuni, unele fiind foarte mari.

Băştinaşii cunosc bine fierul, căruia îi spun *sicmeil* (denumire pe care o dau de asemenea cositorului şi tuturor metalelor albe). Totuşi n-am observat niciodată la ei vreun semn cât de mic din care să deducem că ar mai fi văzut corăbii înainte de sosirea noastră acolo, nici că ar fi purtat negoț cu oameni ca noi. Nu arătaseră nici urmă de surprindere la vederea vaselor şi nici măcar nu tresăriseră la pocnitura unei puşti; până ce, într-o zi, pe când se tot străduiau să ne facă atenți asupra faptului că săgețile şi sulițele nu pot pătrunde prin îmbrăcămintea lor de piele, un englez trase un glonț de puşcă într-una din aceste haine, după ce ei o împăturiseră de şase ori. Au rămas atât de uluiți de aceasta, încât se văzu limpede că habar n-aveau de efectele armelor de foc. Ne-am convins de neştiința lor şi după aceea, ori de câte ori întrebuințam puştile în satul lor şi într-alte locuri ca să vânăm păsări, băştinaşii erau pur şi simplu copleşiți de ceea ce vedeau.

Ei obțin fierul probabil prin negoțul cu alte triburi indigene care, fie că sunt în comunicație nemijlocită cu aşezările europene de pe continent, fie că-l primesc ei la rândul lor, prin popoare mijlocitoare. Acelaşi lucru se poate spune despre alama şi arama care se găsesc aici.

Am putut băga de seamă că se află printre ei anumiți oameni pe care-i deosebesc cu numele sau titlul de Acuic,

sau căpetenie, şi cărora ceilalți le sunt în oarecare măsură subordonați. Dar aş zice că autoritatea fiecăruia dintre şefi nu se întinde decât asupra membrilor familiei sale şi că numai aceştia îl recunosc drept cap. Nu totdeauna căpeteniile erau oameni mai în vârstă, din care fapt am înțeles că titlul le revenea prin moştenire.

Limba lor nu este de loc aspră sau neplăcută; dar rostesc literele c şi h într-un chip mult mai accentuat decât noi, dându-le astfel un sunet mai puternic.

Părăsind strâmtoarea, am ieşit în larg şi am cârmit spre nord-vest, direcție în care bănuiam că se află coasta. La ora unu şi jumătate după-amiază începu un uragan cumplit, aşa încât am socotit că era foarte primejdios să-i ieşim în cale; de aceea, am pus corăbiile în pană. În acel timp *Resolution* lua apă printr-o spărtură. De-abia descoperită, observarăm că şi camera de peşte era inundată cu apă iar butoaiele din ea pluteau; inundația se datora în mare măsură faptului că apa nu-şi făcuse drum spre pompe prin cărbunii ce zăceau pe fundul încăperii. Căci, după ce am reuşit să scoatem toată apa – ceea ce ne dădu de lucru până la miezul nopții – văzurăm că ea îşi găsise calea de-a dreptul pe la spărtura pompei; totodată băgarăm de seamă, spre marea noastră mulțumire, că o singură pompă o putea stăvili.

În ziua de 1 mai, la ora şapte seara, apăru în văzul nostru un ținut bogat în dealuri; pe unul din ele care le întrecea pe toate celelalte în înălțime, l-am numit Mount Edgecumbe. Era în întregime înzăpezit, ca şi celelalte vârfuri mai înalte; dar dealurile mai joase şi locurile de şes ce mărgineau litoralul nu aveau zăpadă, ci erau acoperite de păduri.

La 3 mai am dat peste un braț de mare, la şase leghe depărtare; capul cel mai înaintat al uscatului se afla sub povârnişul unui munte cu vârf foarte înalt, pe care-l botezarăm Mount Fair Weather[247]. Brațul de mare a fost botezat Cross Sound, ca fiind cea dintâi descoperire din ziua astfel însemnată în calendarul nostru.

De la 4 la 10 mai nu s-a întâmplat nimic demn de ținut

[247] Muntele Vreme-Bună. situat mai la nord de insula Cicikov, pe coasta sudică a peninsulei Alaska. – N. T.

minte. La 10 mai ne găseam la nu mai mult de trei leghe de coasta continentului care se întindea cât vedeam cu ochii. Înspre apus se afla o insulă care se întindea de la nord la sud, la şase leghe depărtare de noi. De pe continent înainta în mare, spre capătul nord-estic al insulei, un promontoriu care se afla la vreo cinci sau şase leghe şi pe care l-am botezat capul Suckling.

La 11 mai m-am îndreptat spre insulă. La ora zece dimineaţa am plecat cu o barcă şi am debarcat acolo, cu gândul de a da o raită până în cealaltă parte a ei, dar am văzut că până la dealuri era mai mult decât mă aşteptasem, iar drumul fiind abrupt şi păduros, am fost nevoit să renunţ la acest proiect. La rădăcina unui copac, pe o mică înălţime nu prea departe de ţărm, am îngropat o sticlă ce conţinea o notiţă cu numele corăbiilor şi data descoperirii insulei. Alături de ea am pus doi bani de argint de câte doi penny din moneda bătută în 1772. Aceşti bănuţi, împreună cu multe alte obiecte, îmi fuseseră date de reverendul doctor Kaye, astăzi decan de Lincoln. Ca o dovadă a stimei şi respectului ce-i purtam, am dat numele lui acestei insule: Kaye's Island. Ea are cam cincizeci de kilometri lungime; dar în lăţime nu depăşeşte nicăieri cinci-şase kilometri.

Pe insulă cresc foarte mulţi pini şi totul pare acoperit de veşmântul bogat al pădurilor. Pe când traversam de la corabie la ţărm, am văzut o mare mulţime de păsări stând pe apă sau zburând primprejur în stoluri sau perechi; printre cele mai de seama erau corbi de mare, cufundaci, raţe, petreli mari, pescăruşi, cormorani moţaţi şi altele. La locul unde debarcarăm, o vulpe ieşi de la marginea pădurii şi se uită la noi aproape cu nepăsare, plimbându-se agale fără niciun fel de teamă; era de o culoare galbenă-roşcată, semănând la păr cu unele din blănurile cumpărate de noi la Nutka; nu era însă prea mare.

Ne ameninţau acum ceaţa şi furtuna; am căutat, de aceea, să intru undeva ca să pot astupa spărtura înainte de a fi apucaţi de altă vijelie. Din această cauză am cârmit spre un braţ de mare. Cum ajunserăm acolo, vremea deveni atât de neguroasă, încât nu puteam desluşi nimic, nici la o milă

înaintea noastră; fu astfel necesar să punem la adăpost corăbiile în vreun loc oarecare şi să aşteptăm un cer mai senin. Pentru aceasta, ne-am apropiat de un cap pe care l-am denumit atunci Capul *Hinchinbroke* şi am ancorat într-un mic golf, puțin mai în spatele capului şi la vreun sfert de milă de țărm.

La scurte răstimpuri ceața se destrăma, lăsându-ne să aruncăm o privire spre ținuturile înconjurătoare. Promontoriul cel mai apusean, pe care-l zăream pe coasta nordică, era situat spre nord-nord-vest, la două leghe depărtare. Între acest punct şi țărmul la care eram ancorați se afla un golf de vreo trei leghe lărgime, în sud-estul căruia văzurăm două sau trei băi asemenea aceleia înaintea căreia ancoraserăm, iar la mijlocul lor, câteva insulițe stâncoase.

Spre aceste insule l-am trimis pe Gore cu barca, în speranța că va împuşca niscai păsări comestibile. Dar nici nu ajunsese bine acolo, că vreo douăzeci de indigeni îşi făcură apariția în două pirogi mari, aşa încât el socoti mai nimerit să se întoarcă la corăbii. Indigenii îl urmăriră, dar nu se încumetară să vină bord în bord, ci se ținură la oarecare distanță, hăulind şi strângându-şi şi depărtându-şi alternativ brațele; după scurtă vreme începură un soi de cântec în felul celor din Nutka. Aidoma acelora, aveau capetele împodobite cu pene. Un bărbat ținea în sus o haină albă, fapt pe care noi îl tălmăcirăm ca un semn de prietenie. Altul se ridică în picioare în pirogă, era despuiat cu totul şi, ținând brațele întinse în formă de cruce, rămase nemişcat aproape un sfert de oră. Deşi le întoarserăm toate semnele de prietenie şi prin felurite gesturi grăitoare încercasem să-i încurajăm să vină lângă noi, nu-i puturăm convinge s-o facă.

A doua zi dimineața, la ora zece, pornirăm cu pânzele sus în căutarea unui loc unde să putem cerceta şi astupa spărtura, căci atenția noastră actuală era mult prea expusă şi nu corespundea acestui scop.

Indigenii care ne vizitaseră în seara precedentă reveniră din nou dimineața în cinci sau şase pirogi; noi însă ridicasem pânzele, iar ei, deşi ne urmăriră câtva timp, până la urmă nu putură să se țină de noi. La ora opt, violența rafalelor ne sili

să aruncăm ancora într-un golf.

Vremea, deşi rea, nu împiedică pe trei băştinaşi să ne facă o vizită. Tratamentul de care se bucurară aceşti oameni îndemnă pe mulţi alţii să ne viziteze a doua zi dimineaţa, atât în pirogi mari, cât şi în altele mici. Câţiva se încumetară să urce chiar pe bordul corăbiei, dar numai după ce unii dintre noi veniră în bărcile lor. Printre cei ce urcară pe bord se afla un bărbat de vârstă mijlocie, frumos, care după cum descoperirăm mai târziu, era căpetenia. Îmbrăcat într-un costum făcut din piele de vidră de mare, purta pe cap o pălărie împodobită cu mărgele de sticlă albastre ca cerul, de mărimea unui bob mare de mazăre. Părea că pune mult mai mare preţ pe mărgelele lui decât pe ale noastre, din sticlă albă. Totuşi orice soi de mărgele erau foarte preţuite de aceşti oameni, căci dădeau bucuros în schimbul lor tot ceea ce aveau, chiar şi blănurile lor fine de vidră marină.

Indigenii de aici erau de asemenea ahtiaţi după fier, dar doreau bucăţi de cel puţin opt sau zece centimetri lungime şi late de trei sau patru degete. Vârfurile unora dintre sulițele sau lăncile lor erau din acest metal, altele erau de cupru şi unele de os; tot din os erau făcute şi vârfurile geridurilor şi ale săgeţilor. Nu l-am putut convinge pe şef să se încumete să coboare sub covertă, şi nici el nici tovarăşii lui nu rămaseră vreme prea îndelungată pe bord. Dar cât timp ne bucurarăm de prezenţa lor, ne-am văzut siliţi sări supraveghem îndeaproape, deoarece se arătau predispuşi la furtişaguri. În cele din urmă, după ce stătură vreo trei sau patru ore lângă bordul navei *Resolution*, ne părăsiră cu toţii şi trecură la *Discovery*; uitându-se prin bocaporţi[248] şi nevăzând pe nimeni în afară de ofiţerul de cart, socotiră desigur c-ar putea să jefuiască nestingheriţi, mai ales că nava se afla la oarecare depărtare de noi. Nu încape îndoială că acesta era gândul care-i făcuse să se apropie de ea. Unii se urcară pe bord fără nicio codeală, îşi scoaseră cuţitele, făcură semne ofiţerului şi celor de pe punte să stea de o parte şi începură să se uite primprejur în căutare de pradă. Primul lucru ce-l întâlniră a

[248] Capace care acoperă intrările vasului. – N. T.

fost cârma uneia dintre bărci, pe care o aruncară peste bord celor din ceata lor care rămăseseră jos în pirogi. Dar înainte de a avea timpul să mai găsească vreun alt obiect oare să le fie pe plac, s-a sunat alarma şi echipajul începu să vină pe punte înarmat cu cuțite marinăreşti. Văzând aceasta, întreaga bandă de jefuitori se furişă în pirogi cu atâta încetineală şi nepăsare de parcă nu înfăptuiseră nimic necuviincios; am observat apoi cum arătau celor ce nu fuseseră pe bord cu cât erau mai lungi cuțitele marinarilor decât ale lor.

Tocmai când ne pregăteam să ridicăm ancora spre a înainta mai departe în susul golfului, începu să bată vântul şi să plouă la fel de tare ca şi înainte; ne-am văzut deci din nou siliți să fixăm cablul şi să rămânem la ancoră. Spre seară, deoarece furtuna nu se domolea şi putea să treacă destul de mult timp până să se ivească un prilej de a ajunge mai în fundul golfului, am luat hotărârea de a canarisi[249] corabia acolo unde se afla. La aruncarea ancorei din barcă, unul dintre marinari, fie din neştiință, fie din lipsă de grijă, fie din cauza amândurora, a fost tras peste bord de gripie[250] şi dus de ancoră la fund. Este de remarcat că deşi se afla în această situație critică, el avu prezența de spirit să se desprindă şi să iasă la suprafața apei, de unde îl scoaserăm cu o fractură foarte primejdioasă la unul din picioare.

După ce am astupat spărtura, care constatasem că se produsese la încheieturi, am ridicat ancorele, la ora patru în dimineața de 17 mai şi ne-am îndreptat spre nord-vest purtați de o uşoară briză de est-nord-est, socotind că dacă era vreo trecere spre nord prin brațul acela de mare, ea trebuia să fie în direcția luată de noi. Ne aflam acum la peste 520 leghe spre apus de cel mai apropiat punct al golfului Hudson.

A doua zi de dimineață, la ora trei, am ridicat iar ancorele şi cu o briză lină dinspre nord am apucat spre miazăzi, în josul intrândului; am întâlnit iar acele coaste pline de sfărâmături din ajun, dar ne-am descurcat destul de bine printre ele. În seara următoare eram din nou în mare

[249] A apleca nava pe o latură (pentru reparații sub linia de plutire). – N. T.
[250] Parâma care leagă geamandura de o ancoră fundarisită. – N. T.

deschisă şi am putut constata că ţărmul avea direcţia generală spre sud-vest, atât cât se vedea cu ochii.

Intrândului pe care tocmai îl părăsisem, îi dădui numele de strâmtoarea Principele William.

Indigenii care veniseră să ne facă mai multe vizite cât timp ne aflam în strâmtoare, nu depăşeau în general înălţimea obişnuită, iar mulţi dintre ei erau chiar mai scunzi. Erau laţi în spete sau pieptoşi şi partea cea mai disproporţionată a corpului lor părea să fie capul, foarte mare, tu gâtul scurt şi gros; aveau feţe mari şi late, îndeobşte turtite. Ochii lor nu erau nici mici, nici potriviţi cu mărimea feţelor, iar vârful nasului era fie rotund, fie încovoiat, fie cârn. Aveau părul negru, des, drept şi gros; unii aveau bărbi rare iar alţii nu aveau de loc. Foarte puţini se puteau numi frumoşi, deşi expresia lor indica de obicei vioiciune, fire bună şi sinceritate.

Îmbrăcămintea lor obişnuită (deoarece bărbaţii, femeile şi copiii sunt la fel înveşmântaţi) este un soi de haină închisă sau, mai bine zis, un anteriu care le atârnă până la glezne, deşi câteodată se opreşte la genunchi. În partea de sus se află o gaură tocmai atât de largă cât să lase să intre capul, iar mânecile ajung până la încheietura mâinii. Aceste haine sunt confecţionate din blănile unor animale diferite, dintre care cele mai obişnuite sunt vidra de mare, vulpea cenuşie, ursul spălător, jderul de pin, foca. În general ei poartă blănile cu partea păroasă în afară. Unii mai au haine lucrate din piele de păsări, pe care n-a rămas decât puful, dar pe care o lipesc alte substanţe. Unii poartă un fel de pelerină cu guler, alţii o glugă, dar prima este forma cea mai des întâlnită şi pare să fie veşmântul lor de vreme frumoasă. Când plouă, ei pun peste aceasta o altă haină, iscusit confecţionată din intestine de balenă sau de alt animal mare, atât de bine preparate, încât seamănă cu foiţa noastră de aur.

Îndeobşte indigenii nu-şi acoperă pulpele sau picioarele, dar unii poartă un soi de ciorapi de piele[251] care ajung până la jumătatea gambei; şi rar întâlneşti vreunul care să nu aibă

[251] Mocasini. – N. T.

mănuşi făcute din pielea labelor de urs.

Toți au pavilioanele urechilor găurite în mai multe locuri; în aceste găuri agață ciorchini de mărgele. Septul nasului este şi el perforat, pentru a avea posibilitatea să bage în gaură penele cu cotor ale unor păsărele, sau mici podoabe încovoiate, lucrate din scoici şi înşirate pe o sfoară tare sau pe o frânghioară, de trei sau patru centimetri lungime; această podoabă le dă o înfățişare cu adevărat caraghioasă. Dar moda cea mai neobişnuită şi mai urâtă la vedere, adoptată de unii bărbați şi de unele femei, este aceea de a pune să li se cresteze buza inferioară, pe care uneori şi-o taie în direcția lungimii, foarte aproape de bărbie. Această incizie, care se face chiar şi sugacilor, are adeseori peste cinci centimetri lungime; fie prin vindecarea ei naturală când rana este proaspătă, fie prin aplicarea vreunui procedeu artificial, ea capătă adevărata formă a buzelor şi se lărgeşte atât de mult, încât lasă limba să treacă prin ea. Când unul dintre marinari văzu pe cel dintâi individ având o astfel de incizie, strigă că omul are două guri şi într-adevăr aşa şi părea. În această gură artificială ei îşi înfig o podoabă plată, îngustă, făcută mai ales din scoici tari, sau oase tăiate în bucăți mici şi subțiri ca nişte dințişori.

INDIGEN DIN ALASKA

Bărbații îşi vopsesc deseori fețele în roşu-aprins şi în negru, iar uneori în albastru sau plumburiu, dar nu după vreun model precis, iar femeile se străduiesc să-i imite în oarecare măsură punctându-şi sau pătându-şi cu negru bărbia şi toată porțiunea până în centrul fiecărui obraz; obiceiul este foarte asemănător cu cel răspândit printre femeile din Groenlanda. Pe scurt, n-am văzut nicăieri sălbatici care să-şi dea mai multă osteneală ca aceşti oameni cu împopoțonarea sau, mai bine zis, cu desfigurarea fețelor lor.

Ca armură de apărare, poartă un fel de cămaşă sau zale, făcută din lanțuri împletite cu vine, care o fac foarte flexibilă, dar atât de deasă, încât nu lasă să pătrundă nici săgeata, nici geridul. Ea acoperă numai trunchiul şi poate fi destul de bine asemuită cu corsetul unei femei.

În afară de animalele văzute la Nutka, se mai află aici unele care nu trăiesc pe acolo, ca de pildă urşii albi; indigenii veniseră la noi cu mai multe blăni de acest fel, fie de adulți, fie de pui, dar a căror mărime n-am putut-o determina. Am întâlnit glutonul, care avea culori foarte vii, un soi de hermină mai mare decât cea obişnuită, aidoma cu cea de la Nutka, pătată cu cafeniu şi cu foarte puțin negru pe coadă. Băştinaşii mai aduseseră pielea capului unui animal foarte mare, pe care nu l-am putut identifica prea bine deşi, după culoarea şi asprimea părului şi după lipsa de asemănare cu vreun animal de uscat, am socotit că putea să fie al unei mari foci ursine mascule, al „ursului de mare", cum i se mai spune. Numărul de piei pe care le-am găsit aici arată cât de bogată este insula în aceste diverse animale; dar este de remarcat că n-am văzut nici piei de ren american, nici de cerb obişnuit.

Eram încredințat că localnicii primiseră mărgelele şi fierul pe care le găsisem la ei de la vreun alt popor civilizat. Din cele pomenite mai sus căpătasem convingerea că eram primii europeni cu care comunicaseră vreodată în chip nemijlocit; rămânea numai să stabilim de unde făcuseră rost de fabricatele noastre şi cine le-a slujit de agent transmițător. Nu putea încăpea nici cea mai mică îndoială că primiseră aceste articole prin mijlocirea triburilor din interiorul țării, de la golful Hudson sau de la colonia de pe lacurile canadiene.

La 21 mai m-am îndreptat spre sud-vest şi am dublat un promontoriu măreț pe care l-am numit Cape Elisabeth[252]. Dincolo de el n-am putut vedea de loc pământ, aşa că la început am tras nădejdea că ar forma extremitatea apuseană a continentului; dar nu mult după aceea am constat că greşeam, deoarece un nou uscat se arăta ochilor noştri către vest-sud-vest. Am continuat drumul mai departe cu prea puține schimbări, observând în trecere numeroşi munți înalți în apropierea coastei până când, la data de 30 mai, am aruncat ancora într-o apă de treizeci şi patru de metri în dreptul țărmului estic.

[252] Acest cap e situat la extremitatea sudică a peninsulei Kenai care la rândul ei, se află în sudul Alaskăi. – N. T.

Pe la prânz sosiră la corabie două pirogi cu câte un om în fiecare; ele plecaseră din apropierea unui loc în care zărisem puțin fum în ajun. Băştinaşii se trudeau din răsputeri să vâslească de-a curmezişul mareei puternice şi stătură puțin pe gânduri înainte de a se alătura de bordul nostru; dar, în urma semnelor pe care le făcurăm, se apropiară. Unul dintre ei sporovăi timp îndelungat fără niciun rost, de vreme ce noi nu pricepeam o boabă din cele ce spunea. Arăta mereu spre țărm, ceea ce ne făcu să înțelegem că ne îmbia să mergem într-acolo. Acceptară câteva mărunțişuri pe care le trimisei de pe dunetă.

Când sosi fluxul, ridicarăm ancora şi virarăm spre a trece pe țărmul apusean, împinşi de un puternic vânt de nord-nord-est. Între acest țărm şi cel opus, canalul se strâmba până la o înălțime de patru leghe. Prin acest canal se năpustea vijelios mareea.

Pe măsură ce navigam mai departe în sus, se arătau semne că ne apropiam de gura unui râu. Constatarăm că apa devenea din ce în ce mai puțin sărată, în aşa măsură, încât eram încredințat că ne aflam în apele unui fluviu mare şi nu într-o strâmtoare ce trebuie să comunice cu mările nordice. Aveam nevoie însă de dovezi mai puternice; de aceea ridicai ancora o dată cu mareea următoare şi în dimineața de 31 mai navigai în volte mai sus sau, mai bine zis, mă lăsai târât în sus de flux, căci nu prea aveam vânt.

Pe la ora opt primirăm vizita mai multor băştinaşi, care sosiră într-o pirogă mare şi în altele mai mici. Acestea din urmă transportau câte o singură persoană şi unele aveau o padelă cu lamină la fiecare din capete, ca ale eschimoşilor.

Nu mult după aceea ancorarăm la vreo două leghe de țărmul apusean. Vremea era cam pâcloasă, cu ploaie măruntă şi înseninări rare. În intervalele limpezi văzurăm o deschizătură aşezată între munții de pe țărmul estic şi îndreptată către răsărit de locul de şedere al corăbiilor; se vedea şi un şes, care părea să fie vreo insulă aflată între noi şi continent. După cele ce zăream, nu puteam şti cu siguranță dacă intrândul lua cumva direcția spre răsărit, prin deschiderea aceea, sau dacă deschiderea nu era decât o

ramură a intrândului, iar canalul principal îşi urma mai departe drumul spre nord prin şesul care se întindea înaintea noastră.

Pentru a stabili acest lucru şi pentru a cerceta grindurile de nisip, am trimis două bărci sub comanda *master*-ului şi, de îndată ce veni şi fluxul, le urmarăm cu corăbiile. Căpătarăm acum destule dovezi că ne aflam într-un mare fluviu.

A doua zi, 1 iunie, dis-de-dimneaţă, *master*-ul se întoarse şi raportă că intrândul său, mai bine zis, fluviul se strimta până la lăţimea de o leghe; malurile-i erau joase pe ambele părţi, iar el curgea înspre nord. *Master*-ul înaintase trei leghe prin această porţiune îngustă dar navigabilă pentru cele mai mari corăbii. Când refluxul sau curentul alerga în josul fluviului, apa era cu desăvârşire dulce, dar când începea să vină fluxul, apa devenea cam sărată, iar în toiul fluxului era foarte sărată, chiar şi în locul acela depărtat de gură unde fuseseră ei.

Părăsirăm deocamdată orice speranţă de a găsi vreo trecere. Am trimis cu toate acestea două bărci sub comanda locotenentului King, pentru a examina mareele şi pentru a face unele observaţii care ar putea servi la o mai bună cunoaştere a fluviului pe care îl voi numi fluviul Turnagain. Prin mijlocirea acestui fluviu şi a diferiţilor săi afluenţi se poate stabili o bună cale de comunicaţie spre interiorul ţării. Noi îl străbăturăm până la peste şaptezeci de leghe de la vărsare, fără să aflăm nici cel mai mic semn din care să deducem că ne-am apropia de izvor.

Dacă descoperirea acestui mare fluviu[253], care pare să întreacă cele mai bogate cursuri de apă cunoscute până acum, se va arăta folositoare fie epocii noastre, fie altei epoci viitoare, pe apele lui putându-se naviga spre interiorul ţinutului, n-ar mai trebui să ne pară atât de rău de timpul pierdut navigând în susul lui. Dar pentru noi, care aveam un obiectiv mult mai măreţ, întârzierea ce ne-a pricinuit-o el a

[253] Căpitanul Cook a lăsat aici un spaţiu gol, în care n-a trecut niciun nume. De aceea lordul Sandwich dădu directive, aşa cum se cuvenea, ca râul să fie botezat cu numele lui Cook. – N. A.

fost o pierdere însemnată. Anotimpul neprielnic se apropia cu repeziciune. Nu ştiam cât de departe vom fi siliți să mergem înspre miazăzi şi eram acum încredințați că întinsul continent nord-american se prelungea mult mai spre apus decât am fi avut cuvânt să credem cercetând cele mai renumite hărți moderne. Acest fapt scădea probabilitatea existenței unei treceri înspre golful Hudson, sau cel puțin dovedea că o astfel de trecere trebuia să aibă o mai mare lungime. Aveam totuşi o mulțumire gândindu-mă că, dacă n-aş fi examinat acel însemnat intrând, fabricanții de geografie speculativă ar fi putut crede că el avea legătura spre nord cu Oceanul Arctic şi spre răsărit cu golful Hudson.

După-amiază am trimis iarăşi pe King cu două bărci înarmate, dându-i dispoziții să debarce la capul nordic al şesului de pe malul sud-estic al fluviului şi să înalțe acolo un steag, să ia în stăpânire țara şi fluviul şi să îngroape în acel teren o sticlă conținând câteva monede englezeşti din anul 1772 şi o notiță care să cuprindă numele corăbiilor noastre şi data descoperirii.

Ridicarăm ancora îndată ce veni fluxul şif cu ajutorul unei slabe adieri dinspre miazăzi, ne îndreptarăm spre țărmul apusean, unde înapoierea fluxului ne obligă să ancorăm a doua zi dis-de-dimineață. Curând după aceea indigenii în mai multe piroge mari şi câteva mici veniră să facă târg cu blăni de animale; îşi vândură însă şi hainele, astfel că mulți dintre ei rămaseră goi puşcă.

În timp ce coboram în volte pe fluviu, numeroşi băştinaşi se apropiară de pe țărmuri. Tovărăşia lor ne era foarte bine venită, căci aduceau cu ei o mare cantitate de lostriță delicioasă, pe care o schimbară cu mărunțişurile noastre. Peştele astfel achiziționat a fost în bună parte despicat şi pus la uscat; am păstrat pentru consum imediat o cantitate de mai multe chintale, care a fost împărțită între cele două corăbii.

În dimineața zilei de 2 iunie norii s-au risipit şi pentru prima dată de când intraserăm în estuar am zărit munții şi am descoperit un vulcan printre cei din partea vestică. Nu avea o înfățişare amenințătoare, căci scotea numai un fum

alb, nu flăcări.

Vântul urmând să bată spre miazăzi, am continuat să coborâm fluviul folosind mareele. Înainte de a părăsi acel loc, s-au apropiat de noi şase pirogi de pe ţărmul răsăritean, unele conduse de un singur om, altele de câte doi. S-au oprit la o mică depărtare de corăbii, privind cel puţin o jumătate de oră cu surprindere tăcută, fără a schimba un singur cuvânt nici cu noi, nici între ei. În cele din urmă îşi luară inima în dinţi şi veniră bord în bord; începură să facă târg cu oamenii noştri şi nu ne părăsiră până ce nu dădură tot ce aduseseră cu ei, adică vreo câteva blăni şi nişte lostriţe.

Cele mai multe blăni pe care le cumpărasem aici erau confecţionate ca haine. Cu toate acestea unele se aflau în bună stare, pe când altele erau vechi şi destul de uzate. Deoarece aceşti sărmani oameni nu foloseau blănile decât pentru îmbrăcăminte, nu pot presupune că-şi băteau capul să-şi confecţioneze mai multe haine decât aveau nevoie la un moment dat. Acesta este poate motivul de căpetenie pentru care ucid animalele, căci în privinţa hranei, marea şi râurile par să-i aprovizioneze cu cele mai de seamă articole alimentare. Lucrurile ar sta probabil cu totul altfel dacă s-ar deprinde să facă un comerţ constant cu străinii.

Nimic deosebit nu se mai întâmplă până la 18 iunie când, având prilejul să trimit o barcă la bordul corăbiei *Discovery*, unul din cei de pe ea împuşcă o pasăre foarte frumoasă, asemănătoare şoimului. Puţin mai mică decât o raţă, ea era toată neagră în afară de partea dinainte a capului, care era albă; deasupra şi pe dinapoia fiecărui ochi avea un moţ elegant alb-gălbui, răsucit îndărăt ca un corn de berbec. Ciocul şi picioarele erau roşii. Văzusem mai multe zile în şir păsări din acestea zburând în stoluri mari.

La 19 iunie, aflându-ne în apropierea ţărmului, *Discovery* trase trei salve de tun, puse în pană şi lansă semnalul că voia să ne vorbească. Am trimis îndată o barcă şi în scurtă vreme aceasta se întoarse cu căpitanul Clerke. Aflai acum de la el că nişte băştinaşi de pe trei sau patru pirogi care urmăriseră câtva timp corabia, ajunseseră în cele din urmă sub pupa ei. Unul dintre ei făcuse o mulţime de semne,

scoțându-şi tichia de pe cap şi făcând plecăciuni după obiceiul europenilor. Atunci cei de pe corabie lăsară jos o frânghie de care el legă o cutie mică, subțire, de lemn; după ce-o predă, localnicul rosti câteva vorbe, mai făcu alte semne şi apoi pirogile părăsiră *Discovery* şi se îndepărtară. Nimeni de pe bordul corăbiei nu bănuia că în cutie putea să fie ceva; dar, după ce pirogile plecară, deschiseră cutia din întâmplare şi găsiră în ea o bucată de hârtie împăturită cu grijă, pe care era scris ceva în limba rusă, după cum se presupuse. În capul hârtiei se putea citi anul 1778, iar în cuprinsul notiței era o referire la anul 1776. Nu ştiam să descifrăm alfabetul autorului, dar numeralele evidențiau faptul că alții ne-o luaseră înainte şi vizitaseră aceste posomorâte părți ale globului. Cu oamenii aceştia, care erau nişte neguțători ruşi, ne simțeam uniți şi prin alte legături iar speranța de a-i întâlni în curând ne umplea de mulțumire, căci de atâta vreme nu mai vorbisem decât cu sălbaticii Oceanului Pacific şi ai continentului Americii de nord.

Căpitanul Clerke fusese la început de părere că nişte ruşi naufragiaseră pe aici şi că aceste nenorocite ființe, văzând trecerea corăbiilor noastre, recurseseră la acest mijloc pentru a ne informa de starea lor. Cuprins de simțămintele prilejuite de o asemenea împrejurare, el dorea să ne oprim până când vor avea timpul să vină la noi. Eu însă nu eram de aceeaşi părere. Socoteam mai degrabă că vreun neguțător rus, care trecuse nu demult prin aceste locuri, lăsase o notiță pentru ca să fie înmânată viitorilor vizitatori. Deplin încredințat de aceasta, nu stătui să mai cercetez mult afacerea, ci ridicai pânzele şi mă îndreptai spre apus.

Continuarăm să navigăm toată noaptea, împinşi de o briză lină de la nord-est, iar la ora două, în dimineața următoare, câteva recife se arătară în dreptul nostru la depărtarea de două mile.

Recifele ne siliră să ne îndepărtăm atât de mult de continent, încât abia mai vedeam coasta. Pe deasupra câtorva insule învecinate puturăm zări uscatul acoperit de zăpadă, dar mai ales nişte munți ale căror vârfuri se ridicau deasupra norilor la o înălțime uluitoare. Cel mai sud-vestic dintre

aceste lanțuri muntoase avea un vulcan care arunca într-una uriaşe coloane de fum negru. El nu se afla prea departe de țărm şi ieşea în evidență prin forma sa, cu desăvârşire conică, şi cu craterul chiar în vârf.

În cursul după-amiezii, având trei ore de acalmie, marinarii noştri prinseră peste o sută de cambule[254], dintre care unele cântăreau patruzeci şi cinci de kilograme. Acest peşte, ca hrană proaspătă, era binevenit pentru noi. În toiul pescuitului ni se alătură o pirogă condusă de un singur om, care venea de la insula cea mare. Apropiindu-se de corabie, omul îşi scoase tichia şi se închină. Era limpede că ruşii aveau legături comerciale cu acest popor; se deducea aceasta, nu numai din gesturile de politețe pe care le învățaseră indigenii, dar şi din notița amintită mai sus. Acum aveam o nouă dovadă, căci vizitatorul nostru purta o pereche de pantaloni de pânză verde şi o jachetă de pânză sau stofă neagră. Nu avea nimic de vânzare în afară de o blană de vulpe cenuşie şi câteva unelte sau harpoane de pescuit, ale căror minere erau foarte minuțios lucrate din os.

Timpul era noros şi neguros; din când în când se însenina. Dar în după-amiaza de 22 iunie, când vântul se mută spre sud-est, începu ca de obicei vremea rea şi ploioasă, înainte de lăsarea ceții, în câmpul vederii noastre nu se mai aflau decât vulcanul şi un alt munte învecinat. Câteva zile înaintarăm foarte puțin, din pricina vânturilor schimbătoare şi foarte slabe.

În dimineața zilei de 25 iunie prinserăm o briză dinspre răsărit şi vreme senină, ceea ce era neobişnuit când bătea acest vânt, aşa că văzurăm din nou mult mai limpede decât în alte dăți atât vulcanul, cât şi munții de la apusul şi de la răsăritul său, precum şi întreaga coastă a continentului ce se întindea sub el.

După prânz cerul se posomorî şi, în cele din urmă, se lăsă o ceață atât de deasă, încât nu mai puteam vedea nici la o sută de metri înaintea noastră. Ne îngrijorarăm auzind zgomotul brizanților la provă-babord. Trăgând afară plumbul,

[254] Pleuronecte din mările reci. – N. T.

constatarăm că apa, avea acolo o adâncime de cincizeci de metri. Pusei îndată în pană corabia şi ancorai pe un fund groscior de nisip.

La puține ore după aceea, ceața se risipi întrucâtva şi băgarăm de seamă că scăpasem dintr-o primejdie grozavă. Ne găseam la trei sferturi de milă de latura nord-estică a unei insule. Două stânci se înălțau fiecare la vreo jumătate de leghe de noi şi cam la aceeaşi depărtare una de alta. În jurul lor ne pândeau mai multe şiruri de recife. Totuşi întâmplarea făcuse ca să ne putem strecura, cu tot întunericul printre aceste stânci, între care nu m-aş fi încumetat să pătrund nici pe timp senin; mă aflam totuşi într-un loc de ancorare mai bun decât aş fi putut eu să aleg.

Undeva către apus de corabie, la trei sferturi de milă depărtare, se desluşeau mai mulți indigeni şi locuințele lor. Zărirăm oameni trăgând în direcția aceea două balene, pe care presupuneam că tocmai le omorâseră. Câțiva dintre ei veneau din când în când până la corăbii şi făceau târg cu oamenii noştri, schimbând câteva lucruri mărunte; dar nu rămâneau niciodată aici mai mult de un sfert de oră. Dimpotrivă, păreau mai curând temători, deşi socoteam că vasele de felul celor cu care navigam noi nu le erau străine. Aveau în purtări o bunăcuviință neobişnuită la triburile sălbatice.

În zorii zilei de 28 iunie ridicarăm ancora, împinşi de o uşoară briză de la miazăzi, căreia îi urmară adieri schimbătoare din toate direcțiile. Dar cum mareea în creştere venea repede, într-un chip prielnic pentru noi, ne strecurarăm afară înainte de venirea refluxului. Aruncarăm ancora în apă, la cincizeci de metri adâncime destul de aproape de țărmul sudic.

În timp ce ne aflam acolo, mai mulți indigeni veniră până la noi şi schimbară câteva unelte de pescuit pe tutun. Unul dintre ei, un bărbat tânăr, îşi răsturnă piroga în timp ce era bord în bord cu una din bărcile noastre. Oamenii noştri îl prinseră dar piroga se duse în derivă. Datorită acestei întâmplări, tânărul a fost nevoit să se urce pe corabie; chiar de la prima invitație, coborî în cabina mea, fără a arăta nici cea mai mică împotrivire sau stinghereală. Hainele fiindu-i

ude, îi dădui altele, în care se îmbrăcă tot atât de nestingherit cum aş fi făcut-o şi eu. Din purtarea lui, ca şi din comportarea celorlalți, mă încredințai că acestor oameni nu le erau străini europenii şi niciunele dintre obiceiurile lor Dar în corăbiile noastre era ceva care le ațâța mult curiozitatea, deoarece cei ce nu puteau veni cu pirogile se adunau pe dealurile învecinate pentru a privi.

Curând după ce ancorarăm, un indigen de pe insulă aduse pe bord o altă notiță, asemănătoare cu cea dată căpitanului Clerke. După ce omul mi-o înfățişă, văzui că era scrisă tot în limba rusă, pe care, după cum am mai spus, n-o putea citi niciunul dintre noi. De vreme ce mie nu-mi folosea, iar altora ar fi putut să le fie necesară, o înapoiai purtătorului şi-l trimesei îndărăt cu câteva daruri, pentru care el îşi exprimă mulțumirea, făcând mai multe plecăciuni adânci în timp ce se retrăgea.

Cețurile dese şi vântul potrivnic ne reținură până la 2 iulie, ceea ce ne dădu prilejul să culegem unele informații asupra ținutului şi locuitorilor săi. Băştinaşii numesc această regiune Samganudha. Se poate obține cu uşurință acolo multă apă dulce, dar nimic altceva.

Ieşind apoi în larg, ne-am îndreptat spre miazănoapte, neîntâlnind nicio piedică în drum; am înaintat foarte puțin mai multe zile la rând fără ca să survină ceva vrednic de amintit.

În dimineața de 16 iulie ne găseam mai aproape de uscat decât ne aşteptam. Aici, între două capete de țară, coasta forma un golf atât de mare, încât din unele locuri abia deslueam pământul chiar dacă ne suiam în gabie. L-am trimis pe locotenentul Williamson cu dispoziții de a debarca şi de a vedea ce direcție lua țărmul precum şi ce producea ținutul deoarece, de pe corăbii, uscatul avea o înfățişare de pustiu.

Williamson se întoarse curând şi raportă că debarcase la promontoriu şi, cățărându-se pe dealul cel mai înalt, văzuse că porțiunea cea mai depărtată a coastei se îndrepta către miazănoapte. Luase în stăpânire ținutul şi lăsase pe deal o sticlă în care se aflau înscrise pe o bucată de hârtie numele

corăbiilor şi data descoperirii. Promontoriul pe care-l boteză Cape Newenham, este un cap stâncos, destul de înalt. Dealurile sunt pleşuve, dar la poalele lor cresc ierburi şi alte buruieni. El n-a văzut niciun animal în afară de o ciută cu puiul ei şi o morsă sau vacă de mare, moartă pe plajă.

PIROGA ESCHIMOSĂ
DE O SINGURĂ PERSOANA

De la 16 la 21 iulie nu s-a întâmplat nimic mai de seamă. La 21 iulie ne-am văzut nevoiți să zvârlim ancora pentru a evita un grind submarin, care se afla doar la un metru jumătate adâncime. În timp ce ne găseam acolo, douăzeci şi şapte de oameni din ținut, fiecare în câte o pirogă, veniră spre corăbii, de care se apropiară cu multă băgare de seamă, hăulind şi deschizându-şi într-una brațele pe măsură ce înaintau. Înțeleserăm că în felul acesta vroiau să-şi arate intențiile paşnice. În cele din urmă, câțiva ni se alăturară atât cât să poată primi câteva mărunțişuri care le fură aruncate. Acest gest îi îmbărbătă şi pe ceilalți care se încumetară să vină lângă bord şi curând începu târgul între ei şi marinarii noştri. Se asemănau cu ceilalți băştinaşi ai coastei şi păreau cu totul neobişnuiți cu oameni ca noi; nu cunoşteau întrebuințarea tutunului şi nici nu dețineau vreo marfă străină, în afară de un cuțit. Acesta era doar o bucată de fier obişnuit, înțepenit într-un mâner de lemn; avea astfel

înfăţişarea unui cuţit.

Pirogile, lucrate din piei, ca toate celelalte luntri văzute în vremea din urmă, se deosebeau totuşi de ele fiind mai largi şi având gaura în care şade omul mai mare decât la oricare din cele întâlnite mai înainte.

Vânturile schimbătoare şi ploile domniră până la 3 august. Anderson, chirurgul, care lâncezise mai bine de douăsprezece luni, suferind de ftizie, îşi dădu sufletul în această după-amiază, între orele trei şi patru. Fusese un tânăr înţelept, un tovarăş plăcut, nespus de priceput în meseria lui şi având cunoştinţe foarte întinse şi în alte ramuri ale ştiinţei. Cititorul acestui jurnal va fi observat cât sprijin găsisem în el în cursul călătoriei. Dacă am fi putut să-i salvăm viaţa, nu mă îndoiesc că cititorii ar fi primit de la el comunicări foarte importante asupra diferitelor domenii ale istoriei naturale din diversele locuri pe care le vizitasem, comunicări pentru care ar fi meritat din plin orice laudă. Nu mult după ce el şi-a dat ultima suflare, am zărit pământ înspre apus, la douăsprezece leghe depărtare. Am presupus că era o insulă şi, pentru a perpetua memoria celui decedat, faţă de care nutream foarte multă consideraţie, am numit-o Anderson's Island.

În dimineaţa de 5 august, pe la ora zece, deşi bătea un vânt de la sud-vest, ne-am oprit şi am ancorat între o insulă şi continent, în apă de doisprezece metri adâncime. Această insulă care a fost botezată Sledge Island[255], are vreo patru leghe în circumferinţă. Am debarcat aici, dar n-am văzut copaci sau tufişuri, nici pe insulă, nici pe continent. Era vădit că nu demult fuseseră oameni pe acolo, căci se vedeau urmele picioarelor lor. Descoperirăm în apropierea locului debarcării o sanie, care dădu numele insulei. Părea să fie una ca acelea ce le întrebuinţează ruşii în Kamciatka, pe gheaţă sau zăpadă. Avea trei metri lungime, o jumătate de metru lăţime şi un fel de şină de os pe fiecare tălpică. Construcţia ei era admirabilă şi toate părţile erau asamblate cu mare precizie.

După ce am făcut diferite observaţii de la 6 la 9 august,

[255] Insula Săniei. – N. T.

ne-am convins că întregul ținut era o coastă. Am navigat în volte, m-am îndreptat spre nord-vest, şi am aruncat ancora în apropierea unui promontoriu, pe care l-am numit capul Principele de Wales. Era extremitatea vestică a întregii Americi, după cele ce ştiam până atunci.

În zorii dimineții de 10 august am reluat calea spre apus şi, pe la ora zece, am ancorat într-un golf mare, la două mile de țărm.

În timp ce stăteam în acest golf, desluşirăm pe țărmul de miazănoapte un sat şi nişte oameni. Vederea corăbiilor părea să fi băgat spaima în ei. Mi-am pus în gând să debarc lângă locuințele lor şi m-am dus acolo cu trei bărci înarmate, întovărăşit de câțiva ofițeri. Vreo treizeci sau patruzeci de oameni înarmați fiecare cu un soi de halebardă, cu un arc şi săgeți, stăteau înțepeniți pe un teren povârnit din vecinătatea satului. Când ne apropiarăm, trei dintre ei coborâră pe țărm; se arătară atât de politicoşi că-şi scoaseră cuşmele de pe cap şi ne făcură adânci plecăciuni. Noi le întoarserăm salutul, dar purtarea aceasta nu le inspiră destulă încredere pentru a aştepta debarcarea noastră căci, în clipa în care bărcile ajunseră la țărm, se retraseră. M-am dus pe urmele lor singur şi, prin semne şi gesturi, i-am convins să se oprească şi să primească în dar nişte mărunțişuri. Ei îmi dădură în schimb două piei de vulpe şi o pereche de dinți de morsă.

Păreau a fi foarte precauți, exprimându-şi prin semne dorința să nu mai îngăduie altor marinari să urce până la ei. Câteva mărgele împărțite celor din jurul nostru creară în curând o oarecare încredere şi, treptat-treptat, începu între noi un soi de târg. În schimbul cuțitelor, mărgelelor, tutunului şi altor articole, ei ne dădură nişte haine şi vreo câteva săgeți. Dar nimic din ce aveam noi de oferit nu-i putu îndupleca să se despartă de vreo suliță sau arc. Le țineau necontenit pregătite şi nu le-au părăsit nicio singură dată; o făcură totuşi timp de câteva clipe în care patru sau cinci localnici ne prezentară un cântec şi un dans.

Săgețile aveau vârfuri de os sau de piatră, foarte puține dintre ele erau împănate, iar câteva aveau un vârf trunchiat, rotunjit. Ce întrebuințare li se poate da acestora din urmă,

nu pot spune; poate că sunt folosite pentru a ucide vietățile mai mici fără a le vătăma pielea. Arcurile erau aidoma cu cele văzute pe coasta americană şi asemănătoare cu cele întrebuințate de eschimoşi. Sulițele şi halebardele erau de fier sau oțel şi de lucrătură europeană sau asiatică; depusesem multă osteneală pentru a le împodobi cu sculpturi şi incrustări de alamă şi de un metal alb.

Mai multe alte lucruri, şi mai cu seamă, veşmintele lor arătau că erau înzestrați cu o iscusință ce întrecea cu mult aşteptările, fiind vorba de un popor atât de nordic. Toți americanii pe care-i văzusem de la sosirea noastră pe această coastă erau de statură mai mult scundă, cu fețe rotunde, pline şi pometi proeminenți. Cei printre care ne aflam acum, departe de a le semăna, aveau fețe prelungi şi erau solizi şi bine legați. Pe scurt, se arătau a fi cu totul de alt neam. N-am văzut nici femei, nici copii de vreun sex ori altul, nici bătrâni, în afară de un bărbat care avea capul pleşuv şi care era singurul om neînarmat dintre ei. Cu toții aveau urechile perforate şi unii purtau mărgele de sticlă atârnate de ele. Acestea erau singurele lor podoabe. La buze nu aveau niciun fel de ornament.

Îmbrăcămintea lor era alcătuită dintr-o tichie, o haină, o pereche de pantaloni şi una de mănuşi, toate făcute din piei de cerb, câine, focă etc. Erau foarte bine croite; unele aveau încă părul sau blana pe ele, iar altele nu.

Satul cuprindea locuințe de vară şi de iarnă. Cele din urmă sunt întocmai ca o boltă; podeaua este puțin sub suprafața pământului. Una dintre ele, pe care am examinat-o avea o formă ovală de vreo şase metri lungime şi vreo trei sau mai mult înălțime.

Colibele de vară sunt destul de mari, circulare, având sus un vârf ascuțit. Căpriorii sunt formați din prăjini subțiri şi oase, acoperite cu pieile unor animale marine. Cercetând interiorul uneia din ele, am văzut chiar lângă uşă un cămin în apropierea căruia se aflau vreo câteva vase de lemn, toate foarte murdare. Culcuşurile, aşezate la perete, ocupau cam jumătate din circumferință. Patul şi aşternutul, din piei de cerb, erau în majoritate uscate şi curate.

La început am crezut că pământul care se zărea la apus era o parte din Alaska, trecută pe harta lui Staehlin dar, după înfățişarea coastei, după aşezarea țărmului american opus şi după longitudine ne-am dat seama că era mai probabil extremitatea răsăriteană a Asiei, explorată de Behring în 1728.

După o şedere de vreo două-trei ore printre aceşti oameni, ne-am înapoiat la corăbiile noastre şi, curând după aceea, am ridicat ancora şi am ieşit din golf. Din acest loc am virat spre răsărit spre a fi mai aproape de coasta americană.

Luni 17 august, înainte de amiază, desluşirăm o lumină strălucitoare în zare spre miazănoapte, asemănătoare cu cea răsfrântă de gheață, numită de obicei „orbul zăpezilor". La vreo oră după aceea zărirăm un mare câmp de gheață, aşa că nu mai avurăm nicio îndoială în privința cauzei care produsese această strălucire a orizontului. La două şi jumătate navigam în volte chiar pe lângă marginea gheții, într-o apă de patruzeci de metri, fără putința de a înainta, deoarece gheața era cu totul de nepătruns şi se întindea de la sud-vest către nord-est cât se vedea cu ochii. Întâlnirăm prin acele locuri o mulțime de morse.

La 18 august, pe la amiază, ne găseam aproape cu cinci leghe mai spre răsărit. Ne aflam de data aceasta chiar lângă marginea gheții, care era compactă ca un zid şi părea să aibă cel puțin trei metri şi jumătate înălțime; dar mai departe la nord, părea să fie mult mai înaltă.

Ne îndreptam acum spre miazăzi şif după ce plutirăm vreo şase leghe, dădurăm de grinduri submarine la doisprezece metri sub apă, dar apa se adânci apoi curând până la cincisprezece metri. Tot atunci zărirăm uscatul care se întindea de la sud la est-sud-est, la vreo trei sau patru mile depărtare. Extrema lui răsăriteană alcătuia un promontoriu acoperit din belşug cu ghețuri, din care pricină îl numirăm Icy Cape[256]. Cealaltă extremitate a țării se pierdea în mare,

[256] Capul Ghețurilor, cel mai înaintat punct al călătoriei căpitanului Cook, a fost dublat de căpitanul Beechey cu nava *Blossom,* în 1826, cu care prilej răposatul Elson şi actualul amiral Smyth au atins Capul Barrow, la 126 mile spre nord-est de Icy Cape. Primul vas care a ocolit acest cap a

aşa că nu încăpea îndoială că era tot o continuare a continentului american.

Situaţia noastră era acum din ce în ce mai grea. Ne aflam în apă puţin adâncă, pe un ţărm sub vânt, în vreme ce corpul principal al gheţii, banchiza, se găsea în vânt şi înainta spre noi. De aceea am făcut semn corăbiei *Discovery* să execute volta în vânt, iar eu am schimbat murele în acelaşi timp[257].

A doua zi o mulţime de sloiuri pluteau în jurul nostru, iar câmpul de gheaţă se afla la vreo două leghe spre miază-noapte. Gheţurile erau prea compacte şi prea mari pentru ca să încercăm să pătrundem cu corăbiile printre ele. Pe sloiuri zăceau nespus de multe morse şi, deoarece duceam lipsă de alimente proaspete, bărcile fiecărei corăbii au fost trimise să vâneze câteva.

Grăsimea lor, la început dulce ca măduva, se râncezeşte în câteva zile dacă nu este sărată, stare în care se poate păstra mult mai mult timp. Carnea macră este cam tare, neagră şi cu un gust pătrunzător; în schimb inima e aproape tot atât de gustoasă ca şi cea de vacă. Grăsimea dă la topire o mare cantitate de ulei, care arde foarte bine în lămpi. Pieile morselor, foarte groase, ne-au fost de mare folos pentru greement. Dinţii sau colţii celor mai multe dintre ele erau în acest timp al anului extrem de mici; unii, chiar ai animalelor celor mai mari şi mai bătrâne, nu depăşeau cincisprezece centimetri lungime. De aici am tras concluzia că îşi lepădaseră de curând dinţii cei vechi.

Zăceau pe gheaţă în cirezi de mai multe sute, îmbulzindu-se una peste alta ca porcii şi mugind sau răgând din toate puterile, aşa că noaptea sau pe vreme ceţoasă ne dădeau ştire de vecinătatea gheţii înainte ca noi s-o putem vedea. Nu

---

fost iahtul *Nancy Dawson* al lui Robert Shedden, Esq. în 1849; apoi sir Robert McClure şi căpitanul Collinson împinseră cu îndrăzneală corăbiile lor mai departe spre răsărit, de-a lungul ţărmului nordic al Americii, deschizând drumul tuturor viitorilor navigatori; nu trebuie de asemenea să uităm numele căpitanului Maguire, care petrecu două ierni la capul Barrow cu nava *Plover* şi civiliză în mare măsură pe băştinaşi. – N. A.

[257] În limbaj marinăresc aceste expresii înseamnă că navele îşi schimbară direcţia. În cazul acesta, ele apucară în sens contrar. – N. T.

găseam niciodată întreaga cireadă adormită – totdeauna stăteau de veghe câteva. La apropierea bărcii, acestea le trezeau pe cele de lângă ele şi, transmiţând astfel alarma de la urna la alta, întreaga turmă se deştepta la repezeală. Nu păreau animale primejdioase, aşa cum le-au descris unii autori. Nu erau periculoase nici măcar atunci când le atacam, căci sunt de temut mai mult în aparenţă decât în realitate. Ne urmăreau în număr nesfârşit şi veneau chiar lângă bărci, dar cum îndreptam o muschetă spre ele sau chiar numai la vederea unei arme, fugeau într-o clipă. Cu toate acestea femela este gata să-şi apere puiul până la ultima suflare şi-şi dă viaţa pentru el, fie că atacul se întâmplă în apă, fie pe gheaţă. La rândul lui, puiul nu-şi părăseşte mama nici dacă aceasta a murit.

De ce sunt numite «cai de mare», este greu de spus, afară dacă nu cumva numele este o deformare a cuvântului rusesc *morsc*[258], căci nu au nici cea mai mică asemănare cu caii. Sunt fără îndoială aceeaşi specie de vietăţi găsite în golful Sf. Laurenţiu şi care acolo se numesc vaci-de-mare. Seamănă desigur mai mult cu vacile decât cu caii, dar această asemănare se mărgineşte numai la bot. Pe scurt, este un animai asemănător cu foca, dar incomparabil mai mare, cântărind uneori mai mult de patru sute cincizeci de kilograme şi măsurând trei metri de la bot până la coadă.

În timp ce aduceam morsele pe bord, gheaţa aproape ne împresurase şi nu ne rămânea altă cale de scăpare decât să ne îndreptăm spre miazăzi, ceea ce şi făcurăm navigând în direcţia aceea până la ora trei a dimineţii următoare. La două ceasuri după-prânz, dădurăm de banchiză şi ţinurăm de-a lungul marginii ei, fiind în bună măsură îndrumaţi de muget-ele morselor, deoarece ceaţa era foarte deasă. Aşadar navigarăm mai departe până aproape de miezul nopţii, când nimerirăm iar printre sloiuri plutitoare şi auzirăm zgomotul mării care se izbea de gheţari.

În dimineaţa următoare, risipindu-se negura, zărirăm continentul american ce se întindea spre sud-est, cea mai

[258] Morsc, adjectiv care înseamnă „de mare, naval”. – N. T.

apropiată parte a lui fiind la cinci leghe depărtare de noi.

M-am îndreptat către el ca să-l pot cerceta mai îndeaproape şi să caut un golf, dar pe la ora opt, nevăzând nimic asemănător, am cârmit din nou spre nord.

Gheața ne silea să ne schimbăm în dese rânduri direcția, dar la 27 august, schimbând murele, ne-am îndreptat spre vest; pe la şapte seara sosisem chiar la marginea banchizei care se întindea dinspre est şi nord-est spre vest-sud-vest cât puteai cuprinde cu ochii. Vântul fiind slab, m-am dus cu bărcile să cercetez starea gheții. Am constatat că este formată din bucăți desprinse de diferite întinderi, dar atât de înghesuite, încât anevoie aş fi izbutit să intru cu barca printre ele; ar fi fost la fel de imposibil să pătrund cu corăbiile ca şi în cazul când în locul sloiurilor de gheață ar fi fost stânci.

O ceață deasă ne învălui în timp ce mă plimbam astfel cu bărcile şi mă făcu să mă înapoiez pe bord mai devreme decât aş fi dorit, vânasem însă câte o morsă pentru fiecare corabie. Ucisesem mai multe, dar nu puteam aştepta ca să le luăm cu noi. Numărul acestor animale de pe întinderea de gheață era aproape de necrezut[259]. Marinarii noştri începuseră acum să le savureze carnea. Pornirăm apoi iar la drum spre sud-est.

La 29 august cerul, care fusese cețos, se însenină. Aveam acum o privelişte încântătoare a coastei asiatice, care se asemăna în toate privințele cu cea americană; era un ținut jos în apropierea mării; mai departe, spre interior era mai înălțat. Cu totul lipsită de păduri şi chiar de zăpezi, dar fiind acoperită probabil cu muşchi, regiunea avea un aspect castaniu. Pe şesul situat între ținutul de sus şi mare se afla un lac care se întindea spre sud-est mai departe decât se putea vedea cu ochii.

Anotimpul era acum atât de avansat şi epoca înghețului

---

[259] Căpitanul Sir Robert McClure de pe *Investigator* dădu peste uriaşe cirezi de morse în acelaşi loc.

La început pregătisem un tun, cu gândul de a împuşca vreo câteva, dar ordinul a fost contramandat de căpitanul McClure, din simțăminte de milă trezită de duioşia ce domnea între mamele şi pruncii acestei comunități primitive.

Vezi *„Povestirile căpitanului Sherard Osborn”,* – N. A.

aşa de aproape, încât socotii că nu mai era cuminte să fac în anul acesta altă încercare de a găsi încotrova o trecere înspre Atlantic, atât de mică era perspectiva de a izbuti. Atenția mea se îndrepta acum în altă direcție: căutam un loc de unde ne-am fi putut aproviziona cu lemne sau cu apă; iar obiectul suprem al năzuințelor mele era cum să petrec iarna în aşa fel, încât să pot transcrie observațiile mele de geografie şi navigație şi totodată să fiu în stare să mă reîntorc către miazănoapte în vara ce urma, pentru a căuta mai departe trecătoarea.

După ce ne-am depărtat până am ajuns în apă de opt-sprezece stânjeni, m-am întors spre răsărit de-a lungul coastei asiatice. În zorii zilei de 30 august am înălțat pânzele şi am păstrat direcția aceea care ne apropia de uscat; vremea era mai cețoasă ca oricând şi ningea fără întrerupere. La ora zece am dat cu ochii de coastă, care se întindea către sud-vest, la patru mile depărtare.

Înăuntrul țării împrejurimile erau împânzite de dealuri, dintre care unele atingeau mari înălțimi. Ținutul era acoperit de zăpezi.

La 2 septembrie vremea se însenină, soarele începu să strălucească şi cum pluteam de-a lungul coastei la o depărtare de patru mile, zărirăm mai mulți locuitori ce păreau nişte movilițe de pământ. Niciunul însă nu încercă să pornească spre noi, ceea ce ne păru cam neobişnuit. Aceşti oameni trebuiau să fie ciuci, un popor care, pe timpul când scria Müller, nu putuse fi subjugat.

Cu cât eram mai încredințat că mă aflam acum pe coasta Asiei, cu atât îmi venea mai greu să împac harta lui Staehlin asupra Noului Arhipelag Nordic cu observațiile mele – şi nu găseam nicio cale să limpezesc deosebirile pe care le constatasem, decât presupunând că aş fi luat din greşeală vreo parte din ceea ce numeşte el Insula Alaska drept continentul american şi că mi-ar fi scăpat din vedere canalul care le desparte. Dar chiar admițând acest lucru, mai rămâneau destul de multe nepotriviri. Era pentru mine un lucru foarte însemnat să lămuresc chestiunea în anotimpul de față, pentru ca, în cel viitor, să pot avea în vedere numai un

singur obiectiv. Deoarece Staehlin descrie insulele nordice ca fiind acoperite din belşug cu păduri, trăgeam nădejdea că, dacă le-aş găsi, aş putea să mă aprovizionez cu lemne, de care în prezent începusem să ducem mare lipsă pe bord.

Cu aceste intenţii am cârmit dincolo, spre coasta americană şi, la data de 6 septembrie, ea ne apăru înaintea ochilor.

Urmându-ne drumul până la capăt, la 9 septembrie ne aflarăm în faţa unei coaste acoperite cu păduri, era o privelişte plăcută, cu care nu ne mai întâlnisem în ultimul timp. A doua zi dimineaţă ne găseam la aproape o leghe de ţărmul apusean, aşa că luai două bărci şi coborâi pe pământ, însoţit de locotenentul King, pentru a căuta lemne şi apă. Observarăm pe plaja de aici urme de cerbi şi de vulpi; mai era acolo o mare cantitate de lemne aruncate de valuri, iar mai departe, apa dulce se găsea din belşug. Revenii pe bord cu gândul să ancorez corăbiile în acest loc, dar vântul sări la nord-est; m-am dus atunci pe ţărmul opus, sperând că voi descoperi şi acolo lemne; am ancorat abia la ora opt seara. A doua zi dimineaţa constatarăm că ne aflam pe o peninsulă legată de continent printr-un istm scund; într-o parte şi în alta coasta forma câte un golf. Botezarăm acel pământ cu numele de Cape Denbigh.

Pe peninsulă se zăreau mai mulţi oameni. Un bărbat veni într-o luntre mică până la noi. Îi dădui un cuţit şi vreo câteva mărgele, de care păru foarte încântat. Deoarece îi făcusem semne să ne aducă de-ale mâncării, el ne părăsi repede şi vâsli către ţărm; întâlnind un altul care tocmai pleca spre noi şi care se întâmpla să aibă două lostriţe uscate, le obţinu de la acela şi, întorcându-se pe corabie, nu vru să mi le dea decât mie. Unora dintre marinarii noştri li se păruse că ar fi întrebat de mine cu numele de „Capiten”, dar în această privinţă probabil că se înşelau.

De data aceasta l-am trimis pe uscat pe locotenentul Gore, care la înapoiere raportă că nu se putea găsi prea multă apă dulce, iar lemnele cu greu se puteau transporta întrucât, la oarecare depărtare de plajă, bărcile dădeau de fund. Aşa stând lucrurile, m-am îndreptat din nou spre ţărmul celălalt

şi, la ora opt în dimineața următoare, am trimis toate bărcile şi un grup de oameni cu un ofițer ca să facă rost de lemne din locul unde debarcasem cu două zile mai înainte”.

A doua zi o familie de băştinaşi se apropie de echipa care tăia lemne. Nu ştiu câți vor fi fost la început, dar eu n-am văzut decât pe soț, pe nevastă şi pe copilul lor-, îi însoțea şi o a patra persoană care avea doar o formă omenească, dar era mai schilodită decât orice ființă pe care o văzusem sau de care auzisem vreodată. Celălalt bărbat era aproape orb şi nici el, nici nevasta lui nu aveau înfățişarea chipeşă a oamenilor pe care-i întâlnisem uneori printre indigenii acestei coaste. Amândoi aveau buza inferioară găurită; posedau mărgele de sticlă la fel cu cele pe care le mai văzusem la vecinii lor. Fierul era însă articolul lor preferat. Pentru patru cuțite pe care le făurisem dintr-un vechi cerc de fier de butoi, am obținut de la ei aproape două sute de kilograme de peşte, pe care-l prinseseră în aceeaşi zi sau în ajun. Dădui copilului, care era o fetiță, vreo câteva mărgele; la acest gest, mama izbucni în plâns, apoi tatăl, pe urmă invalidul şi, în cele din urmă, pentru a completa concertul, chiar fetița însăşi. Dar această muzică nu ținu mult.

Înainte de căderea nopții, terminasem de aprovizionat corăbiile cu rezerve bogate de lemne şi cărasem pe bordul fiecăreia peste douăsprezece butoaie mari de apă.

Deoarece mai păstram încă unele îndoieli dacă țărmul pe care ne aflam acum aparținea unei insule sau continentului american însuşi, şi întrucât mica adâncime a apei excludea putința de a lămuri acest lucru cu corăbiile noastre, l-am însărcinat pe locotenentul King să comande două bărci care să facă cercetările necesare în aşa fel, încât să nu mai lase loc niciunei divergențe de păreri asupra acestui subiect.

Ofițerul se întoarse din expediție la data de 16 septembrie şi raportă că înaintase cu bărcile vreo trei sau patru leghe mai departe decât fuseseră în stare să meargă corăbiile; că debarcase apoi în partea apuseană; că de pe înălțimile pe care se suise putuse vedea că cele două coaste se uneau; şi că intrândul se termina cu un mic fluviu sau râu, înaintea căruia se aflau grinduri de nisip sau de nămol şi peste tot

apă foarte puțin adâncă.

De pe înălțimea de pe care cercetase strâmtoarea, King putuse vedea numeroase văi largi străbătute de cursuri de apă, bine împădurite şi mărginite de coline cu povârnişul lin şi înălțimi moderate.

În cinstea lui sir Fletcher Nortch, preşedintele Camerei Comunelor şi rudă apropiată a lui King, am botezat acest intrând strâmtoarea Norton[260].

Se făcuse de mult timpul să mă gândesc la părăsirea acestor regiuni nordice şi să mă retrag pentru iarnă în vreun loc unde să pot procura hrană proaspătă pentru oamenii mei, precum şi o mică rezervă de merinde. Nu se afla altă regiune mai potrivită şi mai la îndemâna noastră pentru împlinirea acestor cerințe decât insulele Sandwich. De aceea mă hotărâi să pornesc spre ele.

În zorii zilei de 2 octombrie zărirăm spre sud insula Unalaşka. Dar deoarece acum priveam locul din alt unghi, iar pământul era înnegurat de o pâclă deasă, nu eram siguri de poziția noastră; la amiază însă, observarăm că ne găseam la latitudinea cerută. Fiindcă toate golfurile păreau deopotrivă de bune dacă erau tot atât de sigure şi de convenabile, m-am tras înăuntrul unui golf situat la zece mile spre vest de Samganudha, cunoscut sub numele de Egucişac; dar acolo apa era foarte adâncă, aşa că părăsirăm golful cât se poate de bucuroşi. Indigenii care trăiau în mare număr pe aici ne vizitară în diferite rânduri, aducând cu ei lostrițe uscate şi alți peşti, pe care îi schimbară pe tutun. Cu câteva zile mai înainte, tutunul de pe corabie fusese împărțit marinarilor până la ultimul dram, iar rația cuvenită fiecăruia nu răspundea nici pe jumătate cerințelor lor. Cu toate acestea, marinarii englezi erau atât de neprevăzători şi atât de largi la mână la încheierea târgului, de parcă s-ar fi găsit într-un port din Virginia[261].

În după-amiaza zilei de 3 octombrie ancorarăm în golful

[260] Strâmtoarea şi golful cu acelaşi nume se află la gurile râului Yukon. – N. T.

[261] Virginia, stat în S. U. A., cunoscut prin producția de tutun de calitate. – N. T.

Sanganudha, iar în dimineața următoare, tâmplarii de pe amândouă corăbiile începură să lucreze la revizuirea şi repararea vaselor.

Pe țărmul acesta creşteau mulți arbori foarte bogați în nişte fructe asemănătoare unor bobițe. Ca să ne aprovizionăm cu o cantitate cât mai mare din aceste poame proaspete, care ne erau atât de folositoare, o treime din marinari primiră îngăduința să meargă cu rândul să le culeagă. Mai achiziționarăm şi de la băştinaşi alte însemnate cantități. Aceste bobițe, împreună cu berea din muguri de pini, care trebuia luată din două în două zile, desființau radical orice urmă de scorbut care s-ar fi ivit pe vreuna din corăbii.

Făcurăm de asemenea rost de foarte mult peşte; în primul rând de lostrițe atât proaspete, cât şi uscate, pe care ni le aduceau indigenii. Câteva dintre lostrițele proaspete ajunseseră la punctul maxim de dezvoltare. Mai prinserăm destul de mulți păstrăvi, iar o dată o cambulă care cântărea o sută patrusprezece kilograme. Pescuitul cu plasa dând greş, recurserăm la cârlige şi sfori. În fiecare dimineață pleca o barcă şi rareori se înapoia fără opt sau zece cambule, ceea ce era mai mult decât îndestulător pentru toți ai noştri.

La 8 octombrie am primit din mâinile unui om din Unalaşka, numit Deramuşka, un dar foarte ciudat, dacă ținem seama de localitate. Era o pâine de secară sau, mai bine zis, o turtă făcută în formă de pâine, căci conținea lostriță foarte pipărată. Acest om ducea un dar asemănător şi căpitanului Clerke, precum şi câte o notiță pentru fiecare dintre noi, scrisă cu nişte litere pe care nu le putea citi nimeni. Era firesc să presupunem că darul provenea de la ruşii din vecinătatea noastră; de aceea, trimiserăm prin aceeaşi mână acestor prieteni necunoscuți vreo câteva sticle de rom, vin şi porto, împreună cu Deramuşka l-am trimis şi pe caporalul Lediard, unul din puşcaşii de marină, un om dezghețat, pentru a lua informații suplimentare, cu dispoziția ca, dacă-i va întâlni cumva pe ruşi, să se străduiască să-i facă să înțeleagă că noi eram englezi, prietenii şi aliații națiunii lor.

La 10 octombrie Lediard se înapoie cu trei marinari sau furieri ruşi care, împreună cu alți câțiva, sălăşluiau la Egucişak, unde aveau o casă de locuit, câteva magazii şi un cuter de vreo treizeci de tone. Erau toți trei oameni deştepți, cu bune purtări, şi dispuşi să-mi dea toate informațiile de care aveam nevoie. Dar, din lipsă de tâlmaci, ne-a fost greu să ne înțelegem unii cu alții.

La 14 octombrie seara, în timp ce Webber şi cu mine ne aflam într-un cătun la o mică depărtare de Samganudha, debarcă acolo un rus; aflai că era persoana cea mai de seamă dintre conaționalii săi care locuiau în insula aceea ca şi în cele învecinate. Numele lui era Erasim Gregoriov Sin Ismailov. Sosise într-o pirogă de trei persoane, însoțit de alte douăzeci sau treizeci de pirogi conduse fiecare de câte un singur om. Am observat că primul lucru pe care l-au făcut după debarcare a fost să înjghebeze un mic cort pentru Ismailov, din materialele ce le aduseseră cu ei; pe urmă întinseră alte corturi pentru ei înşişi din canoele şi padelele pe care le acoperiră cu iarbă, aşa încât locuitorii satului nu avură bătaie de cap cu încartiruirea lor. Ismailov ne invită în cortul lui şi ne puse dinainte nişte lostriță uscată şi bobițe de arbust; nu mă îndoiam că era cea mai bună mâncare de care dispunea. Părea să fie un om înțelegător şi deştept şi mă simții destul de stingherit că nu puteam fi în stare să conversez cu el decât prin semne, prin mijlocirea cifrelor şi a altor caractere scrise, care ne-au fost totuşi de foarte mare ajutor. Îmi exprimai dorința de a-l vedea a doua zi pe bord şi, ca urmare, el veni cu toți însoțitorii săi.

Constatai că era familiarizat cu geografia acestor meleaguri şi cu toate descoperirile făcute acolo de ruşi. Văzând hărțile mele moderne, îmi arătă îndată unde existau greşeli.

Din ceea ce am putut culege de la Ismailov şi de la compatrioții săi, am priceput că ruşii făcuseră mai multe încercări de a se stabili în partea continentului care vine în atingere cu Unalaşka şi cu insulele învecinate, dar că fuseseră mereu respinşi de indigeni, pe care-i descriau ca fiind un popor foarte viclean. Amintiră de doi sau trei căpitani sau conducători care fuseseră uciși de localnici, iar

câțiva ruşi ne arătară răni pe care ziceau că le căpătaseră acolo.

Ismailov ar fi fost bucuros să-mi dăruiască o blană de vidră de mare, despre care spunea că valorează optzeci de ruble în Kamciatka. Am socotit cu toate acestea că era mai bine s-o refuz şi am acceptat în schimb nişte peşte uscat şi mai multe coşuri de rădăcină de crin sau „saranne" care este amănunțit descrisă în *Istoria Kamciatkăi.* A doua zi, Ismailov ne părăsi cu întreaga lui suită, făgăduind să se reîntoarcă după câteva zile. În consecință, la 19 octombrie, veni într-o nouă vizită şi rămase cu noi până la 21 octombrie seara, când îşi luă ultimul rămas bun. Îi încredințai o scrisoare adresată lorzilor din Consiliul Amiralității, la care adăugasem şi o hartă a tuturor coastelor nordice pe care le vizitasem[262],

[262] Redăm mai jos scrisoarea despre care se vorbeşte aici, fiind ca de obicei, de o limpezime şi de o concizie remarcabilă şi de mare interes:

Resolution, pe insula Unalaşka de pe coasta Americii, la latitudinea de 53° nord, longitudinea de 192° 30' est de Greenwich, 20 octombrie 1778.

Domnule,

Deoarece am întâlnit întâmplător nişte ruşi care mi-au făgăduit să facă în aşa fel încât această scrisoare să ajungă la Petersburg şi întrucât nici n-am avut şi nici n-am deocamdată de gând să vizitez Kamciatka, mă folosesc de această împrejurare spre a da senioriilor lor o scurtă relatare a acțiunilor mele de la părăsirea Capului Bunei Speranțe până la această dată.

După ce am lăsat în urmă Capul, urmărind instrucțiunile senioriilor lor, am vizitat insula văzută de curând de către francezi şi aşezată între latitudinile de 48° 40' şi 50° sud, longitudinea de 69° 30' est. În aceste insule se află din belşug locuri bune de ancorat şi apă dulce, dar nu sunt nici copaci, nici arbuşti şi aproape niciun fel de vegetație. După ce am petrecut cinci zile pe coastele lor, le-am părăsit la 30 decembrie; m-am oprit în trecere în Țara Van Diemen; am sosit în strâmtoarea Reginei Charlotte din Noua Zelandă la 13 februarie 1777; am părăsit-o la 25 şi am pornit spre Otaheite; dar nici nu apucasem bine să ies în larg, că am dat peste un vânt de răsărit care m-a ținut în loc atâta vreme, încât trecuse de mult anotimpul prielnic pentru a mai explora ținuturile dinspre miazănoapte în acel an. În cele din urmă lipsa de apă şi de nutreț pentru vitele pe care le aveam pe bord m-au silit să virez spre Insulele Amiciției, aşa că abia în august am ajuns la Otaheite. Am constatat că de la data plecării mele în 1774 spaniolii din Callao fuseseră de două ori în

Ismailov părea să aibă aptitudini care l-ar fi îndreptățit la o mai înaltă situație în viață, decât aceea în care îl găsisem noi.

În dimineața zilei de 22 octombrie făcurăm o încercare de a ieşi în larg cu vântul de la sud-est, încercare care dădu greş. În după-amiaza următoare primirăm vizita unui rus, Iacob Ivanovici Soposnikov, care comanda un mic vas la Umanak. Era deosebit de modest, dar în aceeaşi măsură inteligent.

---

această insulă. Când au venit prima oară, au lăsat intenționat în urma lor patru spanioli, care au rămas pe insulă vreo zece luni, dar plecaseră cu toții cu câtva timp înainte de sosirea mea. Tot spaniolii aduseseră şi lăsaseră pe insulă țapi, porci şi câini, un taur şi un berbec, dar nicio femelă din aceste spețe, aşa încât cele pe care le-am transportat şi debarcat eu acolo au fost cât se poate de binevenite. Eu le-am lăsat un taur şi trei vaci, un berbec şi cinci oi, pe lângă patru feluri de păsări de curte. Lui Omai i-am dat un armăsar şi o iapă. În Insulele Amiciției am lăsat un taur şi o vacă, un armăsar, o iapă şi câteva oi.

L-am instalat pe Omai la Huaheine; am părăsit Insulele Societății la 9 decembrie; am purces spre nord şi, la latitudinea de 22° nord şi la longitudinea de 200° est, am dat peste un grup de insule locuite de acelaşi popor ca în Otaheite. Aveau din belşug porci şi rădăcinoase. După o scurtă şedere în aceste insule, ne-am continuat drumul spre coasta Americii, pe care am zărit-o la 7 martie 1778, iar la 29 martie, după ce am avut de înfruntat mai multe furtuni, am ajuns într-un golf la latitudinea de 49° 30' nord. În acest loc, în afară de faptul că am. făcut provizii de lemne şi de apă, *Resolution* a fost înzestrată cu un nou arbore artimon, cu o gabie artimon, iar arborele trinchet a fost demontat şi reparat.

Am pornit din nou la 26 aprilie şi, cum am ieşit din port, am fost prinşi de o furtună violentă, împrejurare căreia i se datoreşte faptul că o atât de mare porțiune din coastă a trecut neobservată. În cursul acestei vijelii, *Resolution* a luat apă printr-o spărtură, ceea ce m-a obligat să intru într-un golf situat la latitudinea de 61° şi longitudinea de 213° est. După vreo câteva zile am ieşit din nou pe mare şi curând am constatat că ne aflam pe o coastă unde fiecare pas trebuia bine cântărit, şi despre care nu se putea căpăta nicio informație din hărți, fie ele moderne, fie vechi; bizuindu-ne prea mult pe cele dintâi, am fost adeseori greşit îndrumați şi ne-am găsit în mare încurcătură. Aflându-ne pe o coastă întinsă şi cu totul necunoscută, cred că nu este nevoie să mai spun că ne-am lovit de multe piedici înainte de a descoperi îngusta strâmtoare ce desparte Asia de America, şi unde coasta celei din urmă ia direcția spre nord-est. Am urmat-o, îndrăznind să sper că trecusem în sfârşit peste toate greutățile, când, la 17 august, la latitudinea de 70° 45' şi longitudinea de 198° est, am fost opriți de o banchiză de netrecut; înaintaserăm atât de departe

După ce făcurăm cunoştinţă cu aceşti ruşi, câţiva dintre ofiţerii noştri le vizitară în diferite rânduri aşezământul de pe insulă, unde fură totdeauna primiţi cu multă căldură. Aşezământul constă dintr-o casă de locuit şi două magazii. Pe lângă ruşi, se aflau acolo un mare număr de locuitori din Kamciatka precum şi localnici, slujitori ai celor dintâi. Tot acolo trăiau şi alţi câţiva indigeni, care nu păreau să depindă

între ea şi uscat înainte de a o descoperi încât n-a lipsit mult să nu ne lovim de ţărm.

Constatând că nu mai puteam înainta de-a lungul coastei, am încercat să văd ce se putea face mai departe, dar aceleaşi obstacole se prezentau pretutindeni şi neîntrerupt până la coasta asiatică pe care am zărit-o la 29 a aceleiaşi luni (august), la latitudinea de 68° 55' şi longitudinea de 180° 30' est. Deoarece îngheţul şi ninsoarea, premergătoare iernii, începuseră să se ivească, am socotit că este prea târziu să mai încerc să trec în acest an în orice direcţie; de aceea, am cârmit spre sud-est de-a lungul coastei asiatice; am trecut strâmtoarea mai sus pomenită care desparte Asia de America şi m-am îndreptat spre coasta americană, pentru a-mi lămuri unele îndoieli şi a căuta însă zadarnic – vreun golf în care să ne completăm proviziile de lemne şi apă. Lemnele sunt un articol foarte rar în toate aceste meleaguri nordice; în afara unui singur loc, n-am găsit pe această coastă decât lemnele aruncate pe ţărm de valuri, din care am luat unele pe bord; apoi am pornit spre regiunea prin care trecusem la venire, pentru a lua apă. De aici am de gând să-mi continui drumul spre insulele Sandwich, adică acelea descoperite la 22° latitudine nord. După ce ne vom aproviziona acolo cu hrană proaspătă, mă voi întoarce către nord, spre Kamciatka, iar în vara viitoare voi face o nouă şi ultimă încercare de a găsi o trecătoare pe la nord; dar trebuie să mărturisesc că nu prea trag nădejde să izbutesc. Gheaţa, deşi e o piedică nu prea uşor de învins, nu este poate singura ce ne stă în drum. Coastele celor două continente sunt netede pe o mare întindere de-o parte şi de alta; la mijloc, între ele, adâncimea apei este neînsemnată. Aceasta şi alte câteva împrejurări tind toate să dovedească existenţa în Oceanul îngheţat a altor pământuri de unde provine gheaţă, precum şi faptul că regiunea polară este departe de a fi o mare deschisă.

Încă o împrejurare descurajatoare îngreuiază navigaţia în aceste ţinuturi nordice; şi anume, lipsa de golfuri în care nava să se poată retrage vremelnic pentru a se apăra de gheaţă sau pentru repararea stricăciunilor. Cât despre amănuntele cu privire la coasta americană, cer îngăduinţa să fac trimiteri la harta alăturată, care este copiată în grabă după un original la aceeaşi scară.

Motivul pentru care nu m-am dus în portul Sf. Petru şi Pavel (Petropavlovsk) din Kamciatka, spre a petrece acolo iarna, este marele

de ruşi. Locuiau cu toţii în aceeaşi casă, ruşii la capătul de sus, camciadalii la mijloc, iar localnicii la capătul de jos, unde se afla un cazan mare în care se pregătea mâncarea. Hrana lor consta îndeosebi din produse marine la care se adăugau rădăcini şi fructe sălbatice.

Insula procură locuitorilor săi îmbrăcăminte, în aceeaşi măsură în care le procură hrană. Îmbrăcămintea consta mai ales din piei şi este poate cea mai nimerită pe care o pot

---

dezgust ce-l am de a sta inactiv şase sau opt luni, în timp ce o parte atât de vastă a Oceanului Pacific de nord rămâne neexplorată, iar starea şi condiţiile corăbiilor îmi permit să mă mişc. Bolile nu prea s-au făcut simţite pe corăbii, iar scorbutul chiar de loc. Am avut totuşi nenorocirea de a-l pierde pe Anderson, chirurgul meu, care a murit de tuberculoză acum două luni. Cu câtva timp mai înainte, un marinar a murit de hidropizie; căpitanul Clerke a avut un înecat prin accident. Aceştia sunt toţi cei pe care i-am pierdut de când am părăsit Capul Bunei Speranţe.

Avem destule rezerve şi provizii pentru douăsprezece luni şi chiar mai mult; fără stocul necesar, cu greu ne-ar fi posibil să mai rămânem în aceste mări; dar oricâtă vreme vom sta aici, vom folosi timpul în aşa fel, încât să pot spune că la îmbunătăţirea geografiei şi a navigaţiei a contribuit, domnule, şi prea supusul şi plecatul dv. servitor,

James Cook".

„Insulele descoperite în cursul călătoriei şi menţionate în această scrisoare:

Mangia	latitudine 21° 57' sud,	longitudine 201° 53' est
Wantien	latitudine 20° 01' sud,	longitudine 201° 45' est
Tubuai	latitudine 23° 25' sud,	longitudine 210° 24' est

Aceste trei insule sunt locuite. Pe cea din urmă, spre deosebire de celelalte, se găseşte loc de ancoraj şi altul bun pentru debarcare.

Insula Christmas, situată la 1° 55' latitudine nordică şi 202° 40' longitudine estică, este o insulă joasă, stearpă, nelocuită, cu loc de ancorare pe partea apuseană. Are din belşug broaşte ţestoase, dar nu are apă dulce.

Pe lângă aceste insule, am mai vizitat câteva încă necunoscute, între 19° şi 20° latitudine sudică, învecinate cu şi făcând parte din Insulele Amiciţiei.

(Scrisorile căpitanului Cook, volumul 25, –
Arhivele Amiralităţii, Whitehall.).

purta. Haina de sus este croită ca aceea a unui căruţaş şi ajunge până la genunchi. Pe sub ea mai poartă o vestă sau două şi o pereche de pantaloni; pe cap îşi pun o cuşmă îmblănită şi se încalță cu cizme, ale căror tălpi şi fețe sunt din piele rusească, dar carâmbii sunt lucrați dintr-un soi de maț tare.

Ruşii s-au aşezat pe toate insulele mai de seamă dintre Unalaşka şi Kamciatka. Singurul lor țel este să adune blănuri. Urmăresc să prindă mai ales castori şi vidre de mare. Nu i-am auzit niciodată întrebând de vreo altă vietate, deşi în încărcătura lor intră şi acelea ale căror blăni sunt de o valoare mai mică.

Acum e timpul să povestesc ceva şi despre băştinaşi. După toate aparențele, sunt oamenii cei mai paşnici şi mai inofensivi pe care i-am întâlnit vreodată. În privința cinstei, ar putea servi drept pildă celui mai civilizat popor de pe pământ. Dar, după câte am observat la vecinii lor, cu care ruşii n-au niciun fel de legătură, mă cam îndoiesc că au avut această calitate de la bun început şi cred mai curând că este o consecință a actualei lor stări de supuşenie.

INDIGEN DIN UNALAŞKA

Aceşti oameni sunt mai mult scunzi de statură, dar plinuți şi bine conformați, cu gâturi scurte, fețe oacheşe rotunjite, ochi negri, bărbi mici şi păr lung, drept şi negru, pe care bărbații îl poartă lung la spate, dar tăiat în față, iar femeile şi-l strâng într-un coc.

Oamenii de ambele sexe se îmbracă în acelaşi mod: singura deosebire o constituie materialul. Haina femeilor este făcută din piele de focă, iar a bărbaților din piei de păsări, amândouă ajungând până sub genunchi. Aceasta este toată îmbrăcămintea femeilor. Peste ea, bărbații poartă încă o haină confecționată din mațe, impermeabilă şi înzestrată cu o glugă care se trage peste cap. Unii dintre ei poartă cizme şi toți au un fel de şapcă cu cozoroc, făcute din lemn, cu o margine în care intră capul.

Nu întrebuințează vopsele, dar femeile îşi punctează uşor

fețele; atât bărbații cât şi femeile îşi găuresc buza de jos, în care vâră bucăți de os.

Hrana lor constă din peşti, vietăți marine, păsări, rădăcini şi fructe ori chiar alge din mare. Le mănâncă aproape pe toate crude. Fiertul şi friptul mâncărilor erau singurele procedee de bucătărie pe care le foloseau şi cred că pe cel dintâi l-au deprins de la ruşi.

Eram de față când căpetenia din Unalaşka îşi lua prânzul format din capul crud al unei cambule mari, abia prinsă, pe care-l înghițea cu plăcerea cu care înghițim noi stridiile crude. După ce a terminat, rămăşițele capului au fost tăiate în bucăți şi date însoțitorilor, care smulgeau carnea cu dinții şi rodeau apoi oasele ca nişte câini.

Procedeul după care-şi construiesc casele este următorul: sapă în pământ o groapă pătrată ori lungă de cel mult cincisprezece metri şi lată de şase; dar îndeobşte dimensiunile sunt mai mici. Peste această groapă clădesc un acoperiş din lemne aruncate de mare pe țărm. Acest acoperiş îl învelesc întâi cu iarbă, apoi cu pământ, încât pe dinafară pare o movilă de gunoi. În mijlocul lui, spre fiecare capăt, lasă câte o deschizătură pătrată prin care pătrunde lumina; una din deschizături e destinată numai luminii, iar cealaltă foloseşte pentru a intra şi ieşi din casă, cu ajutorul unei scări. În jurul laturilor şi capetelor acestor locuințe, familiile sălăşluiesc mai multe la un loc în apartamente separate, în care dorm şi lucrează, nu pe bănci, ci într-un soi de tranşee concave, săpate în interiorul casei, de-a lungul pereților şi acoperite cu rogojini; deci cel puțin în această parte domneşte decența. Dar mijlocul casei, care este comun tuturor familiilor, se prezintă cu totul altfel căci, deşi este acoperit cu iarbă uscată, acolo se aruncă murdării de toate felurile.

În gospodărie au străchini, linguri, căldări, ciuturi sau castroane, coşuri de răchită şi, câteodată, un ceainic sau o oală rusească. Toate aceste ustensile sunt foarte minuțios lucrate şi bine întocmite, cu toate că n-am văzut la ei nicio altă unealtă în afară de cuțit şi secure. Prea puțini sunt cei care să nu fumeze, să nu mestece şi să nu prizeze tutun; luxul acesta promite să-i țină totdeauna în sărăcie.

N-am văzut nicio sobă în casele lor. Acestea sunt luminate şi în acelaşi timp încălzite de lămpi, care sunt simple şi totuşi corespund foarte bine scopului lor. Băştinaşii le întocmesc dintr-o piatră lată, scobită într-o parte ca o farfurie şi cât ea de mare sau ceva mai largă. În scobitură se pune uleiul, amestecat cu puțină iarbă uscată care slujeşte drept fitil.

Obțin foc atât prin izbire, cât şi prin frecare; în primul caz, lovesc una de alta două pietre, dintre care una a fost în prealabil unsă cu pucioasă. În cazul al doilea folosesc două bucăți de lemn, şi anume un băț de vreo optsprezece centimetri lungime, şi o piesă plată. Capătul ascuțit al bățului îl apasă pe bucata plată şi îl învârtesc repede ca pe un sfredel, până când izbucneşte focul. Totul durează câteva minute".

Luntrile lor sunt construite aproape după chipul acelora întrebuințate de groenlandezi şi de eschimoşi, scheletul lor fiind alcătuit din şipci subțiri, iar învelişul din piei de focă. Au vreo patru metri lungime, o jumătate de metru lățime la mijloc şi treizeci-patruzeci de centimetri adâncime. La nevoie ele pot purta două persoane, din care una se întinde pe fund, iar cealaltă se aşază în deschizătura rotundă care se află aproape la mijlocul ambarcației.

Uneltele lor de pescuit şi de vânătoare sunt făcute toate cu mare iscusință, fie din lemn, fie din os, ele se deosebesc foarte puțin de cele întrebuințate de groenlandezi. Aceşti oameni sunt foarte dibaci în a lovi peştii atât în mare, cât şi în râuri. Folosesc de asemenea cârlige şi undițe, plase şi baraje în râuri. Cârligele şi le confecționează din os, iar sforile de undiță din tendoane.

Peştii care trăiesc de obicei prin alte mări nordice se găsesc şi aici, bunăoară balenele, delfinii, marsuinii, peştii-spadă, cambulele, bacalearii, lostrițele, păstrăvii, limbii, peştii plați şi multe alte specii de peşti mărunți; pot să mai fie încă numeroşi alții pe care n-am avut prilejul să-i vedem. Morsele trăiesc în număr extraordinar de mare primprejurul banchizelor, iar vidra de mare cred că nu poate fi găsită nicăieri în afară de aceste mări. Zăream câteodată un animal cu un cap ca de focă şi care răsufla în genul balenelor. Era însă mai

mare decât o focă şi avea o culoare albă cu câteva pete întunecate. Probabil că era ceea ce se numeşte vaca-de-mare sau lamantinul.

Cred că mă pot încumeta să spun că păsările marine şi de apă nu sunt nici atât de numeroase şi nici atât de variate ca acelea pe care le-am cunoscut în părțile nordice ale Oceanului Atlantic.

Puținele păsări de uscat pe care le-ani întâlnit erau cele existente în Europa, deşi puteau fi multe altele pe care noi n-am avut prilejul să le cunoaştem; o pasăre foarte frumoasă a fost împuşcată în pădurile de la strâmtoarea Norton; această pasăre, după cum ni s-a spus, se găseşte câteodată în Anglia şi e cunoscută acolo sub numele de *amperis.*

Deoarece excursiile şi observațiile noastre se limitau numai la coasta mării, să nu se aştepte cineva ca noi să fi aflat prea multe despre vietățile sau vegetalele ținutului. Nu se găsesc cerbi la Unalaşka sau pe vreo altă insulă de acolo. Indigenii n-au animale domestice, nici măcar un câine. Vulpile şi nevăstuicile au fost singurele patrupede pe care le-am văzut.

Există la Unalaşka o mare varietate de plante; majoritatea lor erau în floare la sfârşitul lunii iunie. Cea mai de seamă este „saranne", sau rădăcina de crin, care are cam mărimea unei căpățâni de usturoi; gustul ei nu e neplăcut şi am găsit mijlocul de a face câteva bucate bune din ea.

Trebuie să mai înşir, printre alimentele indigenilor, câteva alte rădăcini sălbatice, ca: tulpina unei plante care seamănă cu angelica; bacele de mai multe soiuri, ca bunăoară murele, răchițelele, afinele, vuietoarele, o bacă mică roşie care în Terra Nova se cheamă perişoară; şi o altă bacă brună, necunoscută nouă. Aceasta are întrucâtva gustul porumbei, dar nu-i seamănă în nicio altă privință. Este foarte astringentă dacă o mănânci în cantitate mai mare. Din ea s-ar putea distila rachiu.

Pe terenurile de şes şi în văi se găseşte din belşug iarbă, care creşte foarte grasă şi foarte înaltă. Sunt de părere că vitele ar putea trăi în Unalaşka în tot cursul anului fără a avea nevoie de adăpost.

Ce noțiuni despre divinitate au băştinaşii şi ce cred ei despre viața viitoare, nu ştiu. Nici distracțiile lor nu le cunosc, căci n-am văzut nimic care ar fi putut să ne lămurească în aceste două privințe.

Sunt neasemuit de veseli şi de prietenoşi. Nu par să trăiască prea mult. N-am văzut nicăieri vreo persoană, bărbat sau femeie, care să arate de şaizeci de ani şi deci foarte puțini ce păreau să aibă peste cincizeci.

Am remarcat deseori cât de mult se aseamănă indigenii părții nord-vestice a Americii cu groenlandezii şi cu eschimoşii, atât în ceea ce priveşte înfățişarea, cât şi îmbrăcămintea, armele, canoele şi altele. Totuşi am fost mult mai puțin izbit de acest fapt decât de înrudirea ce am constatat că există între dialectele groenlandezilor şi eschimoşilor, de o parte şi al celor de la strâmtoarea Norton şi din Unalaşka, de altă parte. Se poate trage de aici concluzia că toate aceste seminții au o origine comună; şi dacă aşa stau lucrurile, atunci nu încape îndoială că ar exista o comunicație nordică, pe mare, între partea apuseană a Americii şi partea răsăriteană, prin golful Baffin; această comunicație poate fi totuşi închisă navigației din cauza gheții şi a altor piedici. Cel puțin aşa credeam eu în acel timp.

În dimineața de luni 26 octombrie, ieşirăm din portul Samganudha. Intenția mea era să mă îndrept acum spre insulele Sandwich, să petrec acolo câteva luni de iarnă, să-mi completez proviziile proaspete şi apoi să pornesc spre Kamciatka, pentru a încerca să ajung acolo pe la mijlocul lunii mai a verii viitoare. Ca urmare a acestei hotărâri, dădui căpitanului Clerke instrucțiuni cum să procedeze în caz de despărțire: fixarăm insulele Sandwich ca prim loc de întâlnire şi portul Petropavlovsk din Kamciatka, al doilea.

În cursul călătoriei noastre nu s-a întâmplat nimic deosebit. În zorii zilei de 26 noiembrie am zărit pământul de la sud-sud-est către vest. Eram acum convinşi că nu descoperisem toate insulele din grupul Sandwich, fiindcă cele pe care le vizitasem în cursul călătoriei noastre spre miazănoapte se aflau acum toate sub vânt față de punctul în care ne găseam în prezent.

Am continuat drumul de-a lungul coastei spre apus. Nu trecu mult şi în mai multe locuri de pe țărm apărură oameni şi zărirăm câteva case şi plantații. Ținutul părea să fie bine împădurit şi bogat în ape curgătoare.

La amiază văzând că localnicii pornesc spre noi în câteva pirogi, am pus corabia în pană. Căpătarăm de la vizitatorii noştri o cantitate de sepii în schimbul unor cuie şi a unor bucăți de fier. Ei aduseseră foarte puține fructe şi rădăcinoase, dar ne declarară că au destule pe insula lor, pe lângă porci şi păsări. Neavând vreo îndoială că insularii vor reveni la corăbii a doua zi cu produsele țării lor, am navigat în volte toată noaptea, iar dimineața mă aflam foarte aproape de țărm. La început veniră doar câțiva băştinaşi; dar pe la amiază ne bucurarăm de tovărăşia unui grup destul de numeros, care adusese fructe de pâine, cartofi taro, vreo câteva banane şi purcei: pe toate le dădură în schimbul cuielor şi unor scule de fier.

În după-amiaza zilei de 30 noiembrie, pe când ne aflam în dreptul capătului nord-estic al insulei, porniră spre corăbii mai multe pirogi. Cele mai multe aparțineau unei căpetenii cu numele Teriobu, care sosi într-una din ele. El îmi dărui doi sau trei purcei, iar de la ceilalți obținurăm, prin târguire, câteva fructe. După o şedere de vreo două ore, ne părăsiră cu toții în afară de şase sau opt, care au preferat să rămână pe bord. O pirogă dublă cu pânze veni curând după aceea şi rămase să-i aştepte; o remorcarăm la pupă toată noaptea. Pe înnoptate descoperirăm în vânt o altă insulă pe care indigenii o numesc Auaii[263].

În ziua de 1 decembrie, la opt dimineața, constatând că putem merge spre insula Auaii, mă îndreptai spre ea; iar vizitatorii noştri dintr-altă insulă numită Maui, nemaivrând să ne însoțească, se îmbarcară pe pirogile lor şi plecară acasă.

În dimineața următoare râmaserăm surprinşi văzând culmile munților din Auaii acoperite de nea. Când ne apropiarăm de țărm, câțiva indigeni porniră către noi. Erau

[263] Hawaii; în unele atlase e trecută şi Owhyhee, în ortografia engleză; pronunțarea e ca în text. – N. T.

cam sfioşi la început, dar apoi ademenirăm pe unii din ei pe bord şi, în cele din urmă, îi convinserăm să se înapoieze pe insulă şi să ne aducă cele ce ne lipseau.

Făcurăm astfel rost de o cantitate de trestie de zahăr şi, constatând că dacă o fierbeam bine obţineam o bere foarte gustoasă, poruncii să se fiarbă cât mai multă pentru folosinţa noastră obştească. Dar, când ajunserăm să dăm cep butoiului, niciun marinar din echipajul meu nu vru s-o guste. Numai eu şi ofiţerii o mai consumam când găseam unele substanţe cu care s-o fierbem împreună. Câţiva snopi de hamei, din care aveam o provizie pe bord, o îmbunătăţiră mult. Avea gustul berii proaspete de malţ; şi cred că nimeni nu se va îndoi că era foarte sănătoasă. Totuşi nesocotiţii mei marinari pretindeau că le face rău.

Orice fel de inovaţie pe bordul unei corăbii, oricât ar fi de folositoare marinarilor, va întâmpina cu siguranţă cea mai puternică împotrivire din partea lor. Atât supa în pastile, cât şi varza acră fuseseră la început osândite ca nişte substanţe nepotrivite pentru fiinţe omeneşti. Puţini comandanţi au introdus pe corăbiile lor mai multe inovaţii decât mine, cu scopul de a varia alimentaţia şi băuturile. Acestor felurite mici abateri de la obiceiurile statornicite se datorează totuşi în bună măsură faptul că izbutisem să-mi apăr oamenii, vorbind în general, de acea îngrozitoare boală, scorbutul, care a distrus poate mai mulţi marinari în călătoriile paşnice decât au căzut în faţa duşmanilor în cursul expediţiilor militare.

M-am ţinut la oarecare depărtare de coastă până la 13 decembrie, când m-am apropiat iarăşi de ea, şi după ce târguisem câte ceva de la indigenii care ne vizitaseră, am ieşit din nou în larg.

În zorii zilei o înspăimântătoare năvală de talazuri se sfărâmă de ţărmul care nu se afla la mai mult de o jumătate de leghe; era clar că ne găseam în cea mai mare primejdie. Şi nici nu puteam deocamdată să ne punem în siguranţă, căci vântul se mutase mai la răsărit, aşa că o bucată de vreme nu puturăm decât să ne păstrăm depărtarea de coastă.

În după-amiaza zilei de 20 decembrie, câţiva indigeni

veniră spre noi în pirogile lor, aducându-ne vreo câțiva porci şi banane. Târguirăm cu aceşti oameni până la ora patru după prânz când, deoarece strânsesem destule provizii, ridicarăm pânzele şi plecarăm întins spre miazănoapte.

În relațiile mele cu diversele triburi de sălbatici, nu mi se mai întâmplase niciodată să dau peste oameni care să se poarte atât de nestingherit şi încrezător ca locuitorii acestei insule. La ei era ceva foarte obişnuit să-şi trimită pe corabie diversele articole pe care voiau să le vândă şi abia după aceea să se urce şi ei pe dunetă şi să înceapă negocierile. Nici chiar insularii din Otaheite, pe care îi vizitasem în repetate rânduri, nu avuseseră atâta încredere în noi.

La data de 23 decembrie schimbarăm murele, pornind spre miazăzi şi trăgând nădejde să depăşim iute insula. Am fi izbutit poate dacă vântul n-ar fi scăzut treptat lăsându-ne la cheremul unei hule puternice care ne târa cu repeziciune înspre uscatul care se afla la mai puțin de două leghe depărtare de noi. În cele din urmă nişte rafale uşoare de vânt, însoțite de averse de ploaie, ne scăpară de primejdie. În timp ce stăteam pe loc din cauza acalmiei, mai mulți insulari veniră cu porci, găini, fructe şi rădăcini.

La ora patru după-amiază, după ce cumpărarăm toate cele aduse de indigeni, înălțarăm pânzele şi ne îndreptarăm spre nord. La miezul nopții schimbarăm murele şi cârmirăm spre sud-est. Socotind că *Discovery* ne va vedea făcând volta, nu mai lansarăm semnalul; dar vecina noastră nu ne văzu, după cum constatarăm mai târziu, ci navigă mai departe spre miazănoapte, astfel că în dimineața următoare, la lumina zilei, nu se zărea nicăieri. La ora şase seara extremitatea sudică a insulei rămase spre sud-vest, iar țărmul cel mai apropiat se găsea la şapte sau opt mile depărtare; aceasta însemna că izbutisem să trecem în partea din vânt a insulei, țintă pe care o urmărisem cu atât de multă stăruință.

Totuşi *Discovery* încă nu se arăta. Vântul bătea în aşa fel, încât trebuia s-o poarte spre noi, de unde trăsei concluzia că nu va trece mult până ce ne va ajunge.

La 30 decembrie începurăm să simțim lipsa merindelor proaspete. În dimineața următoare, la ora zece, insularii ne

întâmpinară cu fructe şi rădăcini, dar în toate pirogile lor nu se aflau decât trei porci mici.

Înainte de a se crăpa de ziuă, cerul se acoperi iarăşi cu nori grei, şi Anul Nou intră pe uşă însoţit de o ploaie torenţială, care continuă în răstimpuri până după ora zece. Eram la capă[264] şi am făcut negoţ cu locuitorii până la ora trei după-amiază; apoi, deoarece strânsesem o provizie destul de bună, ridicarăm pânzele cu gândul de a pleca în căutarea corăbiei *Discovery*.

Petrecurăm următoarele trei zile navigând de-a lungul părţii sud-estice a insulei.

La 5 ianuarie 1779, dimineaţa, dublarăm capul dinspre miazăzi al insulei. Pe el se găsea un sat destul de mare, ai cărui locuitori se înghesuiau să pornească spre corabie cu porci şi cu femei. Pe acestea îmi era imposibil să le împiedic să urce pe bord. Se părea că această parte a ţării, după înfăţişarea ei, nu putea să ofere vreun produs vegetal. Peste tot se vedeau semne că fusese pustiită de erupţia unui vulcan: devastările din împrejurimi se puteau zări cu ochiul liber.

În dimineaţa următoare, între orele zece şi unsprezece, zărirăm cu bucurie corabia *Discovery* apărând de după capătul sudic al insulei; iar la ora unu după-amiază sosi lângă noi. Căpitanul Clerke se urcă pe bordul nostru şi mă înştiinţă că timp de patru sau cinci zile navigase în cruciş şi-n curmeziş în regiunea unde ne despărţiserăm şi că apoi se învârtise în jurul părţii răsăritene a insulei; dar că, fiind prins din nou de vânturi neprielnice, fusese târât în larg la o oarecare depărtare de coastă. În tot acest timp păstrase pe bord un băştinaş, care rămăsese acolo de bună voie şi refuzase să părăsească vasul, deşi avusese numeroase prilejuri s-o facă.

Mai multe zile în şir navigarăm ca de obicei, schimbând într-una murele şi primind din când în când vizite ocazionale din partea indigenilor. În zorii zilei de 16 ianuarie, am văzut ceva ce semăna cu un golf şi l-am trimis pe Bligh să vadă

[264] Capa este navigarea cu vele reduse din cauza timpului rău. – N. T.

despre ce e vorba. Acesta a plecat luând cu el câte o barcă de la fiecare corabie, iar noi am rămas în larg la vreo trei leghe de mal. Începură apoi să sosească pirogi din toate părțile, aşa că până la ora zece, erau cel puțin o mie în jurul celor două nave; mai toate erau pline de oameni şi încărcate cu porci şi alte produse ale insulei. Unul dintre oaspeții noştri luă de pe corabie cârma unei bărci. Când îl descoperirăm era prea târziu ca s-o mai putem recăpăta. Socotii că se ivise un bun prilej de a arăta acestor oameni cum se întrebuințează armele de foc; ordonai deci ca două sau trei muschete şi tot atâtea tunuri cu încărcături de patru funzi să tragă în piroga ce ducea cârma. Deoarece nu avusesem de gând ca vreunul din focuri să aibă efect, mulțimea indigenilor din jur păru mai mult uluită decât înfricoşată. Pe seară, Bligh se întoarse şi raportă că găsise un golf prielnic pentru ancorare, în care se găsea apă dulce. Hotărâi atunci să poposim acolo cu vasele, ca să le reparăm şi ca să ne acoperim lipsurile de alimente cu proviziile proaspete pe care le-am fi putut găsi prin partea locului. Numeroşi vizitatori ne cerură îngăduința de a dormi pe bord. Curiozitatea nu era singurul lor motiv, cel puțin al unora dintre ei, fiindcă în dimineața următoare ne lipseau mai multe lucruri, ceea ce mă determină să nu mai găzduiesc peste noapte atât de mulți localnici.

La ora unsprezece înainte de prânz, ancorarăm în golful pe care băştinaşii îl numesc Karakakua. Corăbiile noastre erau ca şi mai înainte înțesate de indigeni şi împresurate de o mulțime de pirogi. Nicăieri n-am mai văzut, în cursul întregii călătorii, atât de mulți oameni adunați într-un singur loc. Căci, pe lângă cei din pirogi, pe țărm era puzderie de privitori şi multe sute dintre ei înotau în jurul corăbiilor ca nişte cârduri de peşti. Eram de-a dreptul uluiți de ciudățenia acestei scene; prea puțini dintre noi mai regretau acum că dădusem greş cu străduințele noastre din vara trecută de a găsi trecătoarea nord-estică spre țară. Acestui eşec se datora însă posibilitatea pe care o aveam acum de a vizita din nou Insulele Sandwich şi de a îmbogăți călătoria noastră cu încă o descoperire care, deşi cea din urmă, părea în multe privințe să fie cea mai însemnată din câte s-au făcut până acum de

către europeni în cuprinsul Oceanului Pacific.

În timp ce se bucura la gândul acelei descoperiri, căpitanului Cook nici nu-i trecea prin minte că strădaniile sale se vor termina atât de curând în acest loc nefast, care avea să rămână pe vecie legat de trista lui soartă. Aici se sfârşeşte jurnalul lui; dar, după cum am înregistrat întâmplările mai de seamă ale vieţii sale atât de bogată în fapte de vrednicie, vom povesti acum amănunţit împrejurările triste în care şi-a găsit o moarte jalnică. Ne vom păstra cât mai aproape de cuvintele bunului său adjunct, căpitanul King, a cărei relatare începe acum.

Golful Karakakua este aşezat în partea apuseană a insulei Hawaii, într-un ţinut numit Akona. Are aproximativ o milă în lungime şi este mărginit de două promontorii joase, situate la o jumătate de leghe depărtare unul de celălalt. La capătul nordic, care este şes şi sterp, se află satul Couroua, iar în fundul golfului, în apropierea unui crâng de cocotieri înalţi, se află un alt sat, mai mare, numit Cacua. Deoarece căpitanului Cook i s-a părut că acest golf este bun şi pentru repararea corăbiilor şi prielnic pentru încărcarea unei rezerve suplimentare de apă şi de provizii, am ancorat în partea lui nordică.

De îndată ce pricepură că avem să ancorăm în golf, localnicii porniră spre noi în număr nemaipomenit de mare şi-şi exprimară bucuria prin cântece şi strigăte, făcând o mulţime de gesturi sălbatice şi extravagante.

Printre şefii care veniră pe bordul corăbiei *Resolution* se găsea un tânăr numit Paria, care, după cum am băgat de seamă, era o persoană cu multă autoritate. Înfăţişându-se înaintea căpitanului Cook, îi spuse că este *jakani* al regelui insulei, care în acel timp era plecat într-o expediţie militară la Maui; îl aşteptau să se înapoieze după trei sau patru zile. Câteva daruri din partea căpitanului Cook l-au legat cu totul de interesele noastre şi ne-a fost peste măsură de folositor la disciplinarea compatrioţilor săi, după cum am avut prilejul să constatăm curând, căci nu mult după ce am ancorat, am

băgat de seamă că de unul din bordurile vasului *Discovery* se agățaseră atâția oameni, încât corabia se canarisise[265] considerabil, din cauză că echipajul nu era în stare să îndepărteze cetele ce se îmbulzeau într-una pe ea. Temându-se că din această cauză nava ar putea suferi unele stricăciuni, căpitanul Cook arătă pericolul lui Paria, care sări îndată în ajutorul marinarilor, eliberă corabia de cei ce o îngreuiau şi îndepărtă pirogile care o împresurau.

Autoritatea căpeteniilor asupra populației de rând se dovedi, în această împrejurare, despotică şi neîndurătoare. Un caz asemănător se petrecu în aceeaşi zi pe *Resolution*. Acolo înghesuiala era atât de mare, încât constituia o piedică în executarea manevrelor. De aceea, furăm nevoiți să recurgem la ajutorul lui Kanina, un alt şef al lor care, ca şi primul, se legase mult de căpitanul Cook. După ce l-am înştiințat că eram stingheriți în lucru, el porunci pe dată compatrioților săi să părăsească vasul – şi tare ne-am mirat când i-am văzut sărind fără nicio şovăire peste bord.

Aceşti şefi erau amândoi nişte bărbați cu trupuri puternice şi bine proporționate, cu chipuri nespus de plăcute; Kanina, mai ales, era unul dintre cei mai frumoşi oameni pe care-i văzusem vreodată. Înalt de vreun metru optzeci, avea trăsături regulate şi expresive, ochi vioi de culoare închisă, iar ținuta lui era fermă, nestingherită şi plină de grație.

Locuitorii se purtaseră până atunci cu cea mai mare corectitudine şi cinste, dar acum lucrurile se schimbară peste măsură de mult. Din cauza uriaşei mulțimi de insulari care împânzeau toate punțile corăbiilor, se iveau dese prilejuri de şterpeleală fără ca făptaşii să rişte a fi descoperiți; pe de altă parte, inferioritatea noastră numerică le dădea convingerea că vor scăpa fără pedeapsă în cazul că vor fi prinşi cu mâța-n sac. Un alt fapt care ne explica schimbarea purtării lor era prezența şi încurajarea pe care o primeau de la căpetenii; căci în general, găseam prada în stăpânirea unor oameni mai de vază; aşa că aveam cel mai puternic motiv să bănuim că jafurile erau înfăptuite la îndemnurile

[265] A se canarisi, a se apleca într-o parte. – N. T.

şefilor.

Nu mult după ce *Resolution* ajunsese la locul ei de şedere, prietenii noştri Paria şi Kanina aduseră pe bord o a treia căpetenie, numită Koa[266] care, după cum ni s-a spus, avea funcţia de preot şi fusese în tinereţe un războinic distins. Era un bătrân mititel, cu obrazul slab, cu ochii foarte inflamaţi şi roşii; avea corpul acoperit cu coji albe ca de lepră – efecte ale întrebuinţării exagerate a avei. Fiind condus în cabină, el se apropie de căpitanul Cook cu multă veneraţie şi-i aruncă peste umeri o bucată de pânză roşie, pe care o adusese cu el. Apoi făcând câţiva paşi înapoi, îi aduse în dar un purcel, pe care îl ţinea în mână, în timp ce rostea o cuvântare care a durat o grămadă de vreme.

Când această ceremonie luă sfârşit, Koa prinzi cu căpitanul Cook, mâncând cu poftă ceea ce i se punea dinainte, dar, ca şi ceilalţi locuitori ai insulelor din aceste mări, se lăsa greu convins să guste a doua oară din vinul nostru sau din alte băuturi spirtoase. Seara, căpitanul Cook, împreună cu Bayly şi cu mine, îl întovărăşirăm pe ţărm. Când debarcarăm pe plajă, ne întâmpinară patru oameni ce purtau beţe de care erau legate smocuri de păr de câine şi care păşiră înaintea noastră, rostind cu voce tare o frază scurtă, din care nu puturăm distinge decât cuvântul *Orono*[267]. Mulţimea adunată pe ţărm se retrase la apropierea noastră şi nu mai rămase nimeni acolo, în afară de câţiva oameni care zăceau prosternaţi la pământ, pe lângă colibele satului învecinat.

Înainte de a trece la povestirea adoraţiei care i s-a făcut căpitanului Cook şi a ceremoniilor extraordinare cu care a fost primit pe această insulă fatală, va fi necesar să descriu un *morai* sau loc de îngropăciune, aşezat în partea de miazăzi a plajei din Cacua. Era o masivă îngrămădire pătrată de pietre, de vreo patruzeci de metri lungime, douăzeci lăţime şi paisprezece înălţime. Vârful era teşit, bine pavat şi înconjurat

---

[266] Printr-o inadvertenţă această căpetenie va fi desemnată mai jos când cu numele de Kau, când cu cel de Koa. – N. T.

[267] Căpitanul Cook era cunoscut îndeobşte sub acest nume printre indigenii din Hawaii, dar n-am putut afla niciodată înţelesul lui precis; era, desigur un titlu de veneraţie religioasă. – N. A.

de o bară de lemn, pe care erau înțepenite craniile captivilor jertfiți la moartea stăpânilor lor. În centrul arenei se înălța o veche clădire de lemn, cam ruinată, legată de bară pe două părți printr-un zid de piatră, care împărțea întreg spațiul în două jumătăți. În partea dinspre uscat se aflau cinci prăjini de peste şase metri înălțime, care susțineau un soi de schelă neregulată; iar în. partea opusă, cea dinspre mare, se înălțau două căsuțe legate printr-un coridor acoperit.

Pe un povârniş uşor, Koa ne conduse până la vârful acestei grămezi de pietre. La intrare, văzurăm două chipuri mari de lemn, cu trăsături foarte schimonosite; o bucată de lemn cioplit în forma unui con lung şi răsturnat pornea din creştetul capetelor lor; restul era lipsit de formă şi înfăşurat în pânză roşie. Aici am fost întâmpinați de un tânăr înalt, cu o barbă lungă, care îl prezentă pe căpitanul Cook acestor chipuri; după ce cântă popeşte un soi de imn, la care se asocie şi Koa, ne conduseră cu toții către capătul *morai*-ului, unde erau înfipte cele cinci prăjini. La baza lor se aflau alte douăsprezece chipuri, rânduite în semicerc; dinaintea figurii din mijloc se găsea o estradă sau o masă înaltă, pe care zăcea un porc intrat în putrefacție, iar dedesubtul ei, bucăți de trestie de zahăr, nuci de cocos, fructe de pâine, banane şi cartofi dulci. Koa, după ce îl aşeză pe căpitan sub această masă, trase jos porcul şi-l ținu întins; apoi i se adresă a doua oară, printr-o lungă cuvântare rostită cu multă vehemență şi repeziciune, lăsă hoitul să cadă la pământ şi-l conduse pe căpitan la schelărie, pe care începură să se cațere amândoi, deşi erau în mare primejdie de a cădea. Între timp, la intrarea *morai*-ului, apăru o procesiune solemnă formată din zece oameni, care purtau un porc viu şi o bucată mare de pânză roşie. După ce înaintară câțiva paşi, se opriră şi se aruncară la pământ, iar Keirikia, tânărul pomenit mai sus, se duse la ei şi, luând pânză, i-o dădu lui Koa, care o înfăşură în jurul căpitanului; apoi îi oferi porcul, care fusese adus de Keirikia cu aceeaşi ceremonie.

În timp ce căpitanul Cook era cocoțat acolo sus în această situație neplăcută, înfăşurat în pânză roşie şi de-abia ținându-şi cumpătul printre lemnele schelăriei putrede,

Keirikia şi Koa începură slujba, cântând uneori împreună şi alteori alternativ. Aceasta dură un timp considerabil; în cele din urmă, Koa lăsă porcul să cadă, apoi el şi căpitanul coborâră împreună. Îl conduse după aceea, la chipurile amintite înainte şi, după ce le spuse fiecăruia câte ceva pe un ton batjocoritor, plesni din degete către ele, îndreptându-se cu oaspetele său spre cel din centru care, fiind acoperit cu pânză roşie, părea să fie prețuit mai mult decât celelalte. Se prosternă înaintea acestei figuri şi o sărută, invitându-l şi pe căpitanul Cook să facă la fel, el care-i îngăduise lui Koa să-l îndrumeze în cursul întregii ceremonii.

Am fost conduşi acum înapoi, într-o altă despărțitură a *morai*-ului, unde se afla o suprafață de vreo trei metri pătrați, scufundată cu vreun metru sub nivelul arenei. Coborârăm în acea groapă şi căpitanul Cook a fost poftit să ia loc între doi idoli de lemn, în timp ce Koa îl susținea de un braț, iar eu eram! invitat să-l susțin de celălalt. Între timp sosi o a doua procesiune de indigeni, aducând cu ei un porc fript şi o budincă, precum şi nişte fructe de pâine, nuci de cocos şi alte vegetale, care ne-au fost înfățişate ca şi mai înainte.

Când terminară cu aducerea prinoaselor, băştinaşii se aşezară pe jos, față în față cu noi; unii începură să taie în bucăți porcul copt, să curețe vegetalele de coajă, să spargă nucile de cocos, pe când alții se îndeletniceau cu pregătirea avei, care aici se face ca şi în Insulele Amiciției prin mestecare. Keirikia luă apoi o parte din miezul unei nuci de cocos şi o mestecă; învelind-o după aceea într-o bucată de pânză, frecă cu ea fața, capul, palmele, brațele şi umerii căpitanului. Apoi ava trecu din mână în mână şi, după ce o gustarăm cu toții, Koa şi Paria începură să taie în bucăți carnea porcului şi să ni le bage în gură. În ceea ce mă privea, nu mă prea împotriveam să fiu hrănit de Paria, care era foarte curat la trup, dar căpitanul Cook, servit de Koa şi amintindu-şi de porcul cel putred, nu putu să înghită nicio îmbucătură şi dezgustul lui, după cum se poate închipui, nu se micşoră nici chiar atunci când bătrânul, uzând de obiceiul lor de a fi politicoşi, o mestecă în locul lui înainte de a i-o oferi.

Când şi această ultimă ceremonie se isprăvi, căci căpitanul Cook îi puse capăt de îndată ce izbuti s-o facă fără să calce regulile, părăsirăm *morai*-ul după ce împărțirăm celor prezenți câteva bucăți de fier şi alte mărunțişuri, de care părură foarte încântați. Oamenii cu bastoane ne conduseră la bărci repetând aceleaşi cuvinte ca la venire. Poporul se retrase din nou din calea noastră, iar puținii care rămaseră se aruncară iarăşi la pământ, în timp ce treceam de-a lungul țărmului. Ne urcarăm repede pe bord având în minte cele ce văzusem şi pe deplin convinşi de bunele intenții ale noilor noştri prieteni, al căror respect față de persoana căpitanului Cook părea să se apropie de adorație.

În dimineața următoare am coborât pe țărm cu o gardă de opt soldați, plus caporalul şi locotenentul; primisem ordin să instalez un observator în aşa fel, încât să-mi fie uşor să supraveghez şi să ocrotesc atât pe cei ce se îndeletniceau cu încărcarea apei, cât şi celelalte echipe de lucru ce urmau să vină pe uscat. Pe când cercetam un teren corespunzător scopului nostru, şi care era aşezat în mijlocul satului, Paria se oferi să dărâme câteva case care ne-ar fi împiedicat observațiile. Totuşi socotirăm că era mai bine să respingem această ofertă şi ne aleserăm un câmp de cartofi dulci din vecinătatea cimitirului, lucru pe care ei îl încuviințară cu uşurință; iar preoții, ca să preîntâmpine invazia localnicilor, declarară imediat locul tabu, înfigându-şi bastoanele în jurul zidului cu care era îngrădit terenul.

Nicio pirogă nu se încumeta să debarce în apropiere; indigenii stăteau pe zid, dar niciunul nu îndrăznea să intre în spațiul tabu până ce nu obținea îngăduința noastră. Dar deşi, la cererea noastră, bărbații străbăteau câmpul, aducându-ne merinde, n-am izbutit în niciun fel să le facem pe femei să se apropie de noi. Această împrejurare era deosebit de amuzantă pentru prietenii noştri de pe bord, unde se înghesuiau o mulțime de oameni şi mai ales de femei, ceea ce-i silea pe marinari să evacueze vasul aproape din oră în oră ca să-şi poată îndeplini treburile aşa cum se cuvenea.

De la 19 până la 24 ianuarie, când Paria şi Koa ne pără-

siră, ca să-l întâmpine pe Teriobu, care debarcase într-o altă parte a insulei, nu se petrecu pe bord nimic însemnat.

Nu mult timp după ce ne stabilisem observatorul, descoperirăm în vecinătate locuințele unei tagme de preoți, care se duceau cu atâta regularitate la *morai,* încât ne atâțaseră curiozitatea. Colibele lor, răspândite în jurul unui mic lac, erau înconjurate de un crâng de cocotieri, care îi despărțea de plajă şi de restul satului, dând locului un aspect de sihăstrie religioasă. Când l-am înştiințat pe căpitanul Cook despre aceste lucruri, el se hotărî să le facă o vizită şi, după cum se aştepta, a fost primit în acelaşi chip ca şi mai înainte.

În tot restul timpului cât am rămas în golf, de câte ori cobora căpitanul pe țărm, era slujit de unul din aceşti preoți, care mergea înaintea lui, dând de ştire că Orono debarcase şi porunci poporului să se prosterneze. Aceeaşi persoană îl însoțea de asemenea în mod constant şi pe apă, stând în picioare în prova bărcii cu un baston în mână şi anunțând indigenilor care se aflau în pirogi apropierea lui; cum auzeau despre ce era vorba, ei încetau îndată vâslitul şi se culcau pe burtă până ce trecea căpitanul.

Politețea acestor preoți nu se mărginea totuşi numai la ceremonii şi paradă. Echipa noastră de pe țărm primea în fiecare zi şi cu regularitate o provizie de porci şi de vegetale mai mult decât îndestulătoare pentru alimentarea lor; totodată, mai multe pirogi încărcate cu merinde erau trimise la corăbii cu aceeaşi punctualitate. Nu mi se cerea niciodată ceva în schimb, nici măcar nu mi se dădea de înțeles că ar dori aşa ceva. Făceau aceste daruri cu atâta statornicie, încât mai degrabă păreau că împlinesc o îndatorire religioasă, decât că dăruiesc pur şi simplu nişte alimente oarecare.

Deoarece tot ce este în legătură cu caracterul şi cu comportarea acestui popor trebuie să intereseze pe cititor, din pricina tragediei care se petrecu mai târziu în acest loc:, va fi potrivit poate să-l încunoştințez de faptul că nu eram atât de mulțumiți de purtarea războinicilor-şefi sau *iri,* pe cât eram de aceea a preoților. Din schimburile pe care le făceam cu cei dintâi ne dădurăm seama că erau destul de grijulii față

de propriile lor interese şi, pe lângă obiceiul de a fura, care găsea poate o scuză, fiind un năravuniversal răspândii printre insularii acelor mări, ei se mai foloseau şi de alte vicleşuguri, tot atât de necinstite.

La data de 24 ianuarie am rămas destul de surprinşi constatând că nicio luntre nu mai avea voie să se desprindă de ţărm şi că indigenii se ţineau numai pe Ungă casele lor. După câteva ore de linişte, am aflat că golful fusese declarat tabu şi că orice relaţii cu noi fuseseră oprite, din pricina sosirii lui Teriobu, în după-amiaza zilei următoare Teriobu, însoţit doar de o singură pirogă, în care erau nevasta şi copiii săi, vizită neoficial corăbiile. Stătu pe bord până aproape de ora zece, când se înapoie în satul Kauraua.

În ziua următoare, pe la amiază, regele însoţit de alte două pirogi plecă din sat într-o luntre mare şi vâsli spre corabie cu deosebită pompă. Înfăţişarea lor era strălucită şi măreaţă. În prima pirogă se aflau Teriobu şi şefii ce ţineau de el, îmbrăcaţi în veşmintele şi coifurile lor bogat acoperite de pene şi înarmaţi cu suliţe lungi şi cu paloşe; în a doua venea venerabilul Kau, căpetenia preoţilor şi călugării săi, cu idolii expuşi la vedere pe pânză roşie. A treia pirogă era încărcată cu purcei şi fel de fel de produse vegetale. În timp ce lunecau pe apă, preoţii din luntrea de la mijloc cântau imnuri foarte solemne; după ce dădură ocol corăbiilor, în loc să se urce pe bord, aşa cum ne aşteptam, se îndreptară spre ţărm către plaja unde erau staţionaţi ai noştri.

Îndată ce i-am văzut apropiindu-se, am poruncit micii noastre gărzi să iasă în întâmpinarea regelui; iar căpitanul Cook băgând de seamă că se ducea pe ţărm, îl urmă şi ajunse acolo aproape în acelaşi timp. Îi călăuzirăm în cort, unde de-abia luară loc, că regele se şi sculă şi, cu multă graţie, aruncă pe umerii căpitanului haina ce-o purtase el însuşi, îi puse pe cap un coif împodobit cu pene, iar în mână un ciudat evantai. Aşternu de asemenea la picioarele lui Cook cinci sau şase alte veşminte, toate peste măsură de frumoase şi de cel mai mare preţ. Curtenii săi aduseră apoi patru porci uriaşi, trestie de zahăr, nuci de cocos şi fructe de pâine; în cele din urmă această parte a ceremoniei se încheie

cu schimbarea numelor între căpitanul Cook şi rege, ceea ce, printre toți insularii Pacificului, este socotit ca cel mai puternic legământ de prietenie. Se ivi acum o procesiune de preoți, în fruntea căreia se afla un venerabil bătrân, urmat de un lung şir de oameni ce mânau porci mari, în vreme ce alții aduceau banane, cartofi dulci şi altele. Din privirea şi gesturile lui Keirikia îmi dădui numaidecât seama că bătrânul era căpetenia preoților, pe socoteala bunătății căruia trăiserăm atâta timp. Ținea în mână o bucată de pânză roşie, pe care o înfăşură în jurul umerilor căpitanului, iar după aceea îi dărui un purcel, aşa cum era obiceiul.

De îndată ce formalitățile acestei întâlniri se isprăviră, căpitanul îi luă pe Teriobu şi pe alți şefi de pe lângă el, încărcă cu ei şalupa şi-i duse la bordul corăbiei *Resolution*. Acolo fură primiți cu toate semnele de respect ce li se puteau arăta, iar căpitanul, în schimbul coifului cu pene, îl îmbrăcă pe rege într-o cămaşă de in şi-l încinse cu propria lui cingătoare, de care atârnă o sabie scurtă. Bătrânul Kau şi vreo jumătate de duzină de alți şefi în vârstă rămăseseră pe țărm şi-şi găsiseră sălaş în casele preoților. În tot acest timp nicio pirogă nu s-a ivit în golf, căci indigenii stăteau fie în colibele lor, fie prosternați la pământ.

Datorită comportării liniştite şi paşnice a băştinaşilor, n-am fost cuprinşi de nicio presimțire rea, aşa că nu şovăiam să ne aventurăm printre ei în orice vreme şi în orice împrejurări. Ofițerii de pe ambele corăbii mergeau zilnic înăuntrul țării, în mici grupuri sau chiar singuri şi adesea rămâneau acolo toată noaptea. N-aş mai sfârşi dacă m-aş apuca să povestesc toate manifestările de bunătate şi politețe pe care le primeau oamenii noştri cu aceste prilejuri. Oriunde ne duceam, băştinaşii se îngrămădeau în jurul nostru, gata să ne ofere tot ce aveau şi erau foarte încântați dacă le acceptam serviciile.

Mulțumirea ce ne-o dădea blândețea şi ospitalitatea lor era totuşi tulburată adesea de năravul lor de a fura – obicei comun tuturor insularilor acestor mări. Faptul ne mâhnea cu atât mai mult, cu cât ne silea uneori să recurgem la acte de severitate, pe care bucuros le-am fi înlăturat, dacă

necesitatea momentului nu ni le-ar fi impus.

La 28 ianuarie, căpitanul Clerke, a cărui sănătate şubrezită îl reținea cea mai mare parte din timp pe bord, făcu prima sa vizită lui Teriobu, în coliba acestuia de pe țărm. A fost primit cu aceeaşi ceremonie cu care fusese întâmpinat căpitanul Cook; la plecare, deşi vizita fusese cu totul neaşteptată, primi în dar treizeci de porci mari, împreună cu atâtea fructe şi rădăcini cât putea consuma întregul echipaj timp de o săptămână.

Deoarece nu asistasem încă la jocurile sau exercițiile lor atletice, indigenii ne desfătară în seara aceea, în urma cererii unor ofițeri de-ai noştri, cu o întrecere de lupte cu pumnii. Jocurile lor erau mai puțin solemne şi mai puțin mărețe, iar luptătorii nu se arătau atât de îndemânatici şi nici aşa de puternici cum sunt cei din Insulele Amiciției; totuşi, fiindcă modul de executare se deosebea în unele amănunte, poate că nu este nepotrivit să facem o scurtă relatare asupra lor. Ne găseam în fața unei mari mulțimi de oameni adunați pe un teren şes, la o mică depărtare de corturile noastre. Un spațiu lung fusese lăsat liber la mijloc, la capătul de sus al acestui spațiu stăteau arbitrii, lângă trei colonade, de care atârnau mai multe fâşii de pânză de diferite culori, două piei de gâşte sălbatice, câteva păsărele şi mănunchiuri de pene. Când jocurile erau gata să înceapă, arbitrii dădură semnalul şi numaidecât se înfățişară doi luptători. Înaintau cu încetineală, ridicându-şi picioarele foarte sus la spate şi ştergându-se cu mâinile în lungul tălpilor. Pe măsură ce se apropiau, se măsurau unul pe altul din cap până în picioare într-un chip disprețuitor, aruncând în schimb priviri şmechereşti către spectatori, umflându-şi muşchii şi gesticulând exagerat în diferite feluri. Ajungând aproape unul de celălalt, îşi ațineau calea cu amândouă brațele întinse drept înainte şi căutau să se izbească numai în față. Se luptau într-un fel care, în ochii noştri, părea stângaci, lovind în plin cu brațul şi nefăcând nicio încercare de a para; înlăturau atacul adversarului prin aplecarea trupului sau prin retragere. Lupta se decidea repede, deoarece, dacă vreunul din ei era dat jos, sau chiar de cădea întâmplător,

era considerat învins iar învingătorul îşi exprima triumful printr-o mulţime de gesturi, care de obicei stârneau, aşa cum era şi intenţia, râsul zgomotos al privitorilor. De vreme ce aceste jocuri ne fuseseră prezentate la dorinţa noastră, ne dădurăm seama că aşteptau cu toţii să luăm şi noi parte la ele; dar marinarii noştri, deşi stăruitor rugaţi de către indigeni, rămaseră surzi la provocările lor, aducându-şi prea bine aminte de buşelile încasate în Insulele Amiciţiei.

În această zi muri William Watman, un marinar din echipa tunarului şef, care se legase sincer de căpitan şi-l urmase timp de mai mulţi ani.

La cererea regelui insulei, el a fost înmormântat la *morai,* iar ceremonia se săvârşi atât de solemn pe cât o îngăduiau împrejurările[268]. Bătrânul Kau şi preoţii săi erau spectatori; păstrau cea mai adâncă tăcere şi priveau cu luare-aminte în timp ce se citea slujba de înmormântare. Când începurăm să umplem groapa, se apropiară cu multă, venerație, aruncară înăuntru un porc mort, nişte nuci de cocos şi banane; după aceea, timp de trei nopţi în şir, înconjurară groapa, sacrificând porci şi executând obişnuitele lor ceremonii însoţite de imnuri şi rugăciuni, care ţineau până în zorii zilei.

Corăbiile duceau mare lipsă de combustibil; ca urmare, în ziua de 2 februarie, căpitanul îmi ceru să tratez cu preoţii cumpărarea grinzilor ce împrejmuiau partea de sus a *morai*-ului. Trebuie să mărturisesc că, la început, aveam oarecare îndoieli asupra decenţei unei astfel de propuneri şi mă temeam că simpla menţionare a acestui lucru ar putea fi socotită de ei ca o nelegiuire strigătoare la cer. În această privinţă aflai însă că mă înşelam. N-am constatat nici cea mai mică uimire pe feţele lor când am făcut demersul, ba îmi dădură lemnul, fără măcar să pretindă vreo compensaţie.

Teriobu şi căpeteniile sale ne întrebaseră de mai multe ori în ultima vreme când aveam de gând să plecăm. Faptul mă făcu tare curios să aflu ce părere avea poporul acesta despre noi şi care erau ideile lor cu privire la cauza şi ţelurile

[268] Nu cumva răspândirea veştii că oaspeţii lor sunt muritori a contribuit la micşorarea exaltării de care băştinaşii păreau la început însufleţiţi? – N. A.

călătoriei noastre. Mi-am dat destulă osteneală ca să-mi satisfac curiozitatea în legătură cu aceste întrebări, dar n-am putut să aflu nimic mai mult decât că-şi închipuiau că veneam dintr-o țară în care lipseau merindele şi că vizita noastră la ei nu avea alt scop, decât de a ne umple burțile. Într-adevăr, înfățişarea slăbănoagă a unor oameni din echipajul nostru, straşnica poftă de mâncare cu care înfulecam merindele lor proaspete şi marea noastră grijă de a cumpăra şi încărca tot ce puteam, îi duseseră în mod destul de firesc la o asemenea concluzie. Era destul de ridicol să-i vezi mângâind coastele şi bătând uşurel pe burțile marinarilor (care, fără îndoială, se mai înzdrăveniseră în cursul scurtei noastre şederi în insulă) şi spunându-le, în parte prin semne, în parte prin cuvinte, că sosise timpul plecării, dar că, dacă vor reveni în anotimpul fructelor de pâine, ei vor fi din nou în stare să le satisfacă nevoile. După ce înştiințarăm pe Teriobu că vom părăsi insula peste două zile, observarăm că se făcu numaidecât un soi de proclamație prin sate, prin care se cerea oamenilor să-şi aducă porcii şi produsele vegetale la rege, pentru ca acesta să le dăruiască lui Orono la plecare.

Ziua următoare, 3 februarie, fiind sorocită plecării, Teriobu ne invită, pe căpitanul Cook şi pe mine, să-l însoțim la reşedința lui Kau. La sosirea noastră, găsirăm pământul acoperit cu bucăți de pânză, o uriaşă cantitate de pene roşii şi galbene legate cu fibre din coajă de nucă de cocos şi un mare număr de securi şi alte scule de fier pe care le căpătaseră prin schimburile făcute cu noi. La o mică depărtare de acestea, zăceau imense maldăre de vegetale de toate soiurile, iar pe lângă ele o foarte numeroasă turmă de porci. Keirikia mă înştiință că era dajdia populației acelui ținut; drept urmare, cum ne aşezarăm, ei aduseră toate legăturile şi le puseră în mai multe rânduri la picioarele lui Teriobu, care ne dădu, căpitanului Cook şi mie, toți porcii, toate vegetalele şi două treimi din pânză. Râmaserăm uimiți de valoarea şi măreția acestui dar, care întrecea pe oricare altul căpătat în Insulele Amiciției ori în Insulele Societății.

În aceeaşi zi părăsirăm *morai*-ul şi transportarăm pe bord corturile şi instrumentele astronomice. Vraja tabuului a fost

astfel înlăturată; să mi se îngăduie să relatez acum o împrejurare de mică însemnătate, în care însă am fost principalul interesat. Deoarece comandasem grupul de pe țărm în tot timpul şederii noastre în golf, avusesem prilejul să fac îndeaproape cunoştință cu indigenii.

N-am cruțat nicio strădanie pentru a-mi atrage dragostea şi stima lor, şi am avut norocul să izbutesc în aşa măsură încât atunci când se află data plecării noastre am fost stăruitor solicitat să rămân, cu oferte dintre cele mai măgulitoare. Când m-am scuzat, arătând că nu puteam face aceasta, deoarece căpitanul Cook nu şi-ar fi dat consimțământul, ei îmi propuseră să mă retrag în munți, unde îmi declarară că mă vor ascunde până la plecarea corăbiilor; iar când i-am asigurat în continuare că fără mine căpitanul nu va părăsi golful, Teriobu şi Kau se duseră în audiență la căpitan, al cărui fiu socoteau că sunt, cu cererea formală să mă lase la ei. Căpitanul, pentru a evita să refuze categoric o ofertă atât de bine intenționată, le spuse că nu se putea despărți de mine la acea dată, dar că va reveni în insulă peste un an şi atunci se va strădui să rezolve chestiunea spre mulțumirea lor.

În ziua de 4 februarie, dis-de-dimineață, ridicarăm ancora şi, cu pânzele sus, ieşirăm din golf, urmați de un furnicar de pirogi. Gândul căpitanului Cook era să termine topografierea insulei Hawaii înainte de a le vizita pe celelalte, cu speranța de a găsi o radă mai bine adăpostită decât golful pe care tocmai îl părăseam.

Atât în acea zi, cât şi în următoarea, avurăm vreme liniştită, ceea ce încetini mult înaintarea noastră spre miazănoapte. În dimineața zilei de 6 februarie dublarăm capul cel mai vestic al insulei şi ajunserăm în fața unui golf adânc, numit de indigeni To-ia-ia. Aveam mari speranțe că vom găsi în acest golf o radă sigură şi convenabilă, deoarece spre nord-est se zăreau mai multe cursuri de apă frumoase. La cercetare, golful se dovedi însă nepotrivit scopului nostru.

După ce întâmpinarăm câteva vijelii şi suferirăm neînsemnate pagube, la 8 februarie, în revărsatul zorilor, consta-

tarăm că se frânsese arborele de mizenă[269]. Acest necaz determină pe căpitanul Cook să se înapoieze în golful Karakakua. La 10 februarie vremea se mai potoli şi câteva pirogi veniră până la noi; aflarăm de la ocupanții lor că recenta furtună făcuse multe pagube şi că numeroase pirogi mari se pierduseră. În restul zilei luptarăm mereu împotriva vântului şi, înainte de căderea nopții, eram la mai puțin de o milă de golf; dar nevrând să intrăm pe întuneric, navigarăm încoace şi încolo până se lumină de ziuă şi, în dimineața următoare, zvârlirăm ancora aproape de locul unde ancorasem înainte.

În tot cursul zilei de 11 februarie şi a unei părți din cea de 12, ne îndeletnicirăm cu desfăcutul catargului de mizenă şi cu transportarea lui şi a tâmplarilor pe țărm. Deoarece reparațiile urmau să țină vreo câteva zile, Bayly şi cu mine duserăm la 12 februarie aparatele astronomice pe uscat şi ne instalarăm corturile pe *morai;* aveam cu noi o gardă formată dintr-un caporal şi şase soldați. Reluarăm legăturile noastre prieteneşti cu preoții, care, spre mai marea siguranță a lucrătorilor şi a sculelor lor, declarară tabu locul unde se afla catargul, înfigându-şi în jurul lui bastoanele, ca şi mai înainte. Pânzarii au fost de asemenea trimişi pe țărm ca să dreagă stricăciunile pricinuite velelor în cursul recentelor vijelii.

Ancorând, am rămas surprinşi să constatăm că eram primiți cu totul altfel decât la prima noastră vizită; nici strigăte, nici îmbulzeală, nici zăpăceală, ci un golf în care domnea singurătatea; ici şi colo câte o pirogă se furişa pe lângă țărm. Curiozitatea, care înainte îi însuflețise în aşa de mare măsură, acum dispăruse, după cum se putea presupune; dar tratamentul ospitalier pe care-l găsisem întotdeauna la ei şi termenii prieteneşti în care ne despărțisem ne dădeau oarecare temei să ne aşteptăm ca ei să se îngrămădească iarăşi cu multă bucurie în jurul nostru.

Făceam fel de fel de presupuneri asupra cauzei acestei purtări neobişnuite, dar în cele din urmă neliniştea noastră

[269] Catargul din față. – N. T.

se potoli, la înapoierea unei bărci, care fusese trimisă pe țărm şi care ne aduse vestea că Teriobu lipsea şi că declarase golful tabu. Deşi această lămurire satisfăcu pe cei mai mulți dintre noi, unii erau totuşi de părere că interzicerea oricăror legături cu noi numai pe temeiul pretinsei lipse a regelui era doar un subterfugiu care să-i dea acestuia răgaz să se consulte cu căpeteniile sale asupra celui mai indicat chip de a se purta cu noi. N-am putut afla niciodată dacă bănuielile erau întemeiate, sau dacă explicația ce ne-o dăduseră indigenii era adevărată. Probabil că întoarcerea noastră neaşteptată li s-a părut de neînțeles, mai ales că, după cum ne-am dat seama mai târziu, ne-a fost foarte greu să-i facem să priceapă că nu avusesem altă cale de ales. Poate că acest lucru i-a cam alarmat; dar purtarea sinceră a lui Teriobu care, la aşa-numita lui înapoiere de a doua zi dimineață, veni numaidecât în vizită la căpitanul Cook, şi revenirea indigenilor la vechile lor raporturi prieteneşti au fost pentru noi dovezi puternice că nici nu aveau de gând, nici nu se temeau de vreo schimbare în purtări.

Cu toate acestea, la 13 februarie, pe înserate, ofițerul care comanda echipa care lua apă pentru *Discovery* veni să mă înştiințeze că mai multe căpetenii se adunaseră la fântâna de lângă plajă şi izgoniseră pe băştinaşii tocmiți de noi ca să ajute la rostogolirea butoaielor spre țărm. Îmi spuse în acelaşi timp că purtarea lor îi cam dădea de bănuit, căci păreau să aibă de gând să-i facă şi alte necazuri. De aceea, la cererea lui, trimisei un soldat să-l însoțească, dar nu-i dădui voie să-şi ia decât armele de cingătoare. După puțin timp, ofițerul se întoarse şi îmi aduse la cunoştință că insularii se înarmaseră cu pietre şi deveniseră foarte zgomotoşi; mă dusei atunci eu însumi la fața locului, întovărăşit de un soldat înarmat cu o muschetă. Văzând că ne apropiem, băştinaşii îşi lepădară pietrele şi, după ce vorbii cu unii dintre mai-marii lor, gloata se îndepărtă, iar cei care au vrut, au rămas să ajute la umplerea butoaielor.

Nu mult după înapoierea noastră la corturi, am fost alarmați la auzul unor pocnete prelungite de muschete care veneau dinspre *Discovery*. Observarăm că focurile se abăteau

asupra unei pirogi care se îndrepta în mare grabă spre țărm, fiind urmărită de una din bărcile noastre mici. Conduserăm numaidecât că împuşcăturile erau urmarea vreunui furt, iar căpitanul Cook îmi porunci să-l urmez cu un soldat înarmat şi să mă străduiesc să prind pe făptaşi când vor ajunge la țărm. În consecință, alergarăm spre locul unde bănuiam că piroga va atinge litoralul, dar sosirăm prea târziu; oamenii o luaseră la sănătoasa înăuntrul ținutului înaintea sosirii noastre; dar găsirăm bunurile furate.

În cursul lipsei noastre se iscase o neînțelegere mult mai serioasă şi mai neplăcută. Ofițerul trimis în barca mică şi care se înapoia pe bord cu lucrurile recuperate, zărindu-ne, pe căpitanul Cook şi pe mine, ocupați cu urmărirea vinovaților, socoti de datoria lui să captureze o pirogă ce fusese lăsată pe țărm. Din nefericire, aceasta aparținea lui Paria care, sosind în aceeaşi clipă de pe bordul corăbiei *Discovery*, îşi reclamă avutul, protestând şi arătându-şi nevinovăția. Ofițerul refuză să i-o predea şi căpătând întăriturii o dată cu sosirea echipajului şalupei, în încăierarea care urmă, Paria a fost doborât de o puternică lovitură la cap cu o vâslă. Băştinaşii, care se adunaseră în jurul locului şi care până atunci priveau liniştiți, se năpustiră îndată asupra oamenilor noştri şi aruncară în ei atâtea pietre încât îi siliră să se retragă în mare pripă şi să înoate spre o stâncă, la o oarecare depărtare de țărm. Imediat insularii procedară la jefuirea şalupei şi dacă Paria, care părea că-şi revenise de pe urma loviturii şi uitase ce pățise, nu intervenea la timp, şalupa ar fi fost distrusă cu totul. Alungând mulțimea, el făcu semne marinarilor noştri să vină şi să reia şalupa, dându-le să înțeleagă că el se va strădui să aducă îndărăt lucrurile de care fuseseră prădați. După plecarea lor, îi ajunse din urmă cu piroga lui, aducând cascheta unui aspirant şi alte câteva obiecte fără însemnătate din cele furate. Părea foarte mâhnit de ceea ce se întâmplase şi întrebă dacă Orono îl va ucide, sau dacă îi va îngădui să vină pe bord a doua zi. Când primi asigurarea că va fi bine primit, îşi frecă nasul (după obiceiul lor) de al ofițerilor, în semn de prietenie şi vâsli dincolo, spre satul Kauraua.

Căpitanul Cook, înştiinţat de cele petrecute, se arătă foarte îngrijorat şi, în timp ce ne înapoiam pe bord, îmi zise: «Mă tem că aceşti oameni mă vor sili să iau nişte măsuri aspre; căci, adăugă el, nu trebuie lăsaţi să-şi închipuie că au câştigat un avantaj asupra noastră».

În dimineaţa următoare, la 14 februarie, după ce se luminase, mă duceam pe bordul corăbiei *Resolution* ca să iau cronometrai; în drum am fost strigat de pe *Discovery* şi înştiinţat că în cursul nopţii li se furase cuterul de la geamandura la care fusese amarat.

Ajuns pe bord, i-am văzut pe marinari înarmându-se şi pe căpitanul Cook încărcându-şi puşca sa cu două ţevi. Procedeul său obişnuit era ca, ori de câte ori se încurcau ţele mai tare pe vreuna din insulele acestui ocean, să aducă pe bord pe rege sau pe câţiva dintre principalii *iri* ai locului şi să-i ţină ca ostatici până ce se lămureau neînţelegerile. Avea de gând să aplice şi în împrejurarea de faţă această metodă, care fusese întotdeauna încununată de succes.

Se făcuse ora şapte sau opt, când am părăsit împreună corabia; căpitanul era în şalupă, însoţit de Phillips şi de nouă soldaţi, iar eu, în barca mică. Ultimele ordine pe care le-am primit de la el au fost să liniştesc indigenii din partea noastră a golfului, asigurându-i că nu vor fi loviţi, să-mi ţin oamenii adunaţi şi să stau mereu de veghe. Apoi ne despărţirăm; căpitanul se duse spre Kauraua, unde îşi avea reşedinţa regele, iar eu pornii spre plajă. Prima mea grijă ajungând la ţărm, a fost să dau ordine stricte soldaţilor să rămână în corturi, să-şi încarce puştile cu gloanţe şi să nu le lase din mână. După aceea m-am dus până la colibele bătrânului Kau şi ale preoţilor, ca să-i lămuresc cât mai bine asupra obiectului pregătirilor noastre de luptă, care-i îngrijoraseră peste măsură. Constatând că auziseră de răpirea cuterului, i-am asigurat că, deşi căpitanul Cook era hotărât să-l ia înapoi şi să pedepsească pe autorii furtului, ei şi întreagă populaţie a satului nu aveau motiv să se teamă câtuşi de puţin că vor suferi vreun neajuns din partea noastră. Kau mă întrebă cu multă gravitate dacă Teriobu urma să fie pedepsit. L-am încredinţat că nu, şi atât el cât şi ceilalţi preoţi părură foarte

mulțumiți de această asigurare.

Între timp, căpitanul Cook chemase şalupa, care staționa la capătul nordic al golfului, se îmbarcase, mersese mai departe la Kauraua şi debarcase acolo împreună cu locotenentul şi cu cei nouă soldați. A pornit imediat spre sat, unde oamenii l-au întâmpinat cu obişnuitele dovezi de respect, prosternându-se în fața lui şi aducându-i cuvenitele daruri, care constau în purcei. Constatând că nimeni nu-i bănuia intenția, căpitanul trecu la faza următoare şi întrebă de Teriobu şi de cei doi băieți, fiii lui, care fuseseră aproape mereu oaspeții săi pe bordul corăbiei *Resolution.* După puțin timp băieții se întoarseră cu băştinaşii trimişi în căutarea lor şi-l conduseră îndată pe căpitan la casa în care dormea regele. Acolo îl găsiră pe bătrân abia trezit din somn; după o scurtă convorbire în legătură cu pierderea cuierului, convorbire în urma căreia căpitanul se încredință că regele nu luase parte la jaf, îl invită să se suie în barcă şi să-şi petreacă ziua pe bordul navei *Resolution*. Regele primi bucuros şi se sculă numaidecât ca să-l însoțească.

Lucrurile mergeau deci cât se poate de bine; cei doi băieți se şi aflau în şalupă, iar restul grupului înaintase până la marginea apei când, o femeie mai vârstnică, numită Kanikaba-ria, mama băieților şi una din nevestele favorite ale regelui, veni după el şi, cu lacrimi şi rugăminți, îi ceru să nu meargă pe bord. În acelaşi timp, două căpetenii care o însoțeau îl apucară şi, stăruind să nu meargă mai departe, îl siliră să se aşeze jos. Băştinaşii, care se adunau în număr uimitor de mare de-a lungul țărmului şi care, probabil, fuseseră alarmați de exploziile tunurilor şi de pregătirile de război din golf, începură să se îngrămădească în jurul căpitanului şi al regelui lor. În această împrejurare, locotenentul din marina regală, observând că oamenii săi sunt înghesuiți unii în alții de mulțime şi că astfel nu mai erau în stare să-şi folosească armele în caz de nevoie, propuse căpitanului să-i rânduiască de-a lungul stâncilor, pe lângă marginea apei; gloata le făcu lesne loc să treacă, iar ei se aşezară în şir la depărtare de vreo treizeci de metri de locul unde şedea regele.

În tot acest timp bătrânul rege rămăsese jos; pe fața lui se

citeau cele mai puternice semne de groază şi de deznădejde; căpitanul Cook, nevrând să părăsească scopul pentru care venise pe țărm, continua să-l îndemne cât putea de stăruitor să meargă mai departe, dar ori de câte ori regele se hotăra să-l urmeze, căpeteniile din jurul lui îl împiedicau, mai întâi cu rugăciuni şi cereri, mai apoi recurgând la forță şi violență şi stăruind să rămână unde se afla. Între timp, căpitanul constată că alarma prea se răspândise pretutindeni şi că era zadarnic să-şi mai închipuie că va putea să-l ia de acolo fără vărsare de sânge, aşa că renunță în cele din urmă, spunându-i lui Phillips că nu mai era cu putință să-l constrângă pe rege să meargă pe bord, fără riscul de a ucide un mare număr de locuitori.

Deşi încercarea aceasta dăduse greş şi trebuia să fie abandonată, totuşi căpitanul nu era câtuşi de puțin în primejdie. Dar se petrecu un eveniment, care dădu lucrurilor o întorsătură tragică. Marinarii din bărcile care staționaseră în partea cealaltă a golfului traseră asupra unor pirogi care încercau să iasă şi, din nenorocire, uciseră o căpetenie de primul rang. Ştirea morții lui sosi în satul în care se afla căpitanul tocmai când acesta părăsea pe rege şi păşea încet spre țărm. Frământarea ce s-a iscat a fost destul de mare: femeile şi copiii au fost numaidecât trimişi de acolo, bărbații îşi îmbrăcară rogojinile de război şi se înarmară cu sulițe şi pietre. Unul dintre indigeni, având în mâini o piatră şi o țeapă lungă de fier (pe care ei o numeau *pahua),* se apropie de căpitan agitându-şi arma în semn de sfidare şi amenințând să arunce piatra. Căpitanul îl invită să înceteze dar, cum omul stărui în obrăznicia lui, în cele din urmă se văzu silit să tragă în el cu o încărcătură de alice. Indigenul avea pe el rogojina, pe care alicele n-o puteau străbate, aşa că focul nu avu alt rezultat decât să-l întărite şi să-i îmbărbăteze pe toți ceilalți. Aruncară multe pietre asupra puşcaşilor, iar unul dintre *iri* încercă să-l străpungă pe Phillips cu sulița, dar dădu preş şi primi de la ofițer o lovitură cu patul muschetei. Căpitanul trase apoi cu puşca încărcată cu gloanțe şi ucise pe unul dintre băştinaşii mai din față. Urmă numaidecât o năvală generală însoțită de o

ploaie de pietre, la care, soldații şi marinarii din bărci răspunseră cu o salvă de muschete. Contrar aşteptărilor tuturor, insularii înfruntară cu multă tărie focul şi, înainte ca soldații să aibă timp să-şi reîncarce armele, tăbărâră pe ei cu strigăte şi țipete îngrozitoare. Urmă o scenă deosebit de înfricoşătoare.

Patru soldați, care rămăseseră printre stânci în cursul retragerii, căzură jertfă furiei duşmanilor; alți trei fură grav răniți; locotenentul, care primise o împunsătură de *pahua* între umeri, îşi rezervase din fericire un glonț şi îl împuşcă pe omul care-l rănise, tocmai când acela se pregătea să-l lovească a doua oară. Nefericitul nostru comandant a mai fost zărit pentru ultima oară lângă marginea apei, de unde striga celor din bărci să înceteze focul şi să vină la țărm. Cât timp stătuse cu fața spre indigeni, aceştia nu dăduseră semne că ar avea de gând să-l atace; dar cum se întoarse ca să dea ordine celor din bărci, i se aruncă o suliță în spate iar el se prăbuşi cu fața în apă. Văzându-l cum cade, insularii dădură un chiot puternic şi-i traseră numaidecât trupul pe uscat, îl împresurară, smulgându-şi unul altuia din mână spada cu care îl loveau, cuprinşi de o sălbatică impetuozitate.

Aşa căzu marele şi minunatul nostru comandant! După o viață bogată în fapte nemaiîntâlnite şi încununate de succes, moartea lui, în ceea ce-l priveşte pe el însuşi, nu poate fi socotită ca prematură, de vreme ce a trăit destul ca să-şi ducă la bun sfârşit marea operă pentru care părea că fusese născut; dacă n-a avut parte de bucurie, în schimb s-a umplut ele glorie[270]. Nu este nevoie şi nici n-aş putea descrie cu cită sinceritate au resimțit şi i-au plâns pierderea toți cei care de atâta vreme se găseau în siguranță sub conducerea lui înțeleaptă, toți cei care, în vremuri de restrişte, îşi aflaseră mângâierea în bunătatea şi omenia sa; şi încă mai puțin voi încerca să zugrăvesc groaza care ne-a cuprins sau amărăciunea şi descurajarea ce au urmat după nenorocirea aceasta atât de zguduitoare şi de neaşteptată.

[270] Acelaşi lucru se poate spune şi de Sir John Franklin: el terminase marea operă pentru care fusese destinat, descoperind primul trecătoarea nord-vestică. – N. A.

S-a povestit mai sus că patru dintre soldații care-l însoțiseră pe căpitan fuseseră omorâți pe loc de către insulari. Ceilalți, împreună cu locotenentul Phillips, se aruncară în apă şi scăpară acoperiți de focul puternic al celor din bărci, în această împrejurare, ofițerul mai sus pomenit a dat o remarcabilă pildă de comportare cavalerească şi de dragoste pentru oamenii săi. Căci, abia ajuns în barcă şi zărind pe unul din soldați, care era un înotător neîndemânatic şi se străduia să iasă din apă, că este în primejdie de a fi prins de inamici, Phillips sări numaidecât în mare, în ajutorul lui, deşi era destul de greu rănit el însuşi; după ce primi în cap o lovitură de piatră, care aproape îl trimise la fund, izbuti să-l apuce pe soldat de păr şi-l trase teafăr de acolo.

După ce se mai potoli consternarea pe care o provocă vestea nenorocirii în rândurile ambelor echipaje, atenția tuturor a fost atrasă de echipa de la *morai,* care repara pe țărm catargul şi pânzele, păziți fiind numai de şase soldați, îmi este cu neputință să descriu propriile mele emoții din timpul când se desfăşurau aceste fapte în cealaltă parte a golfului. Fiind la numai o milă depărtare de satul Kauraua, am putut vedea limpede o nesfârşită mulțime adunată în locul unde tocmai debarcase căpitanul. Auzisem împuşcăturile muschetelor şi observasem o frământare şi o agitație neobişnuită în rândurile mulțimii. După aceea văzusem indigenii fugind, iar bărcile îndepărtându-se şi trecând printre corăbii încolo şi încoace, în mare tăcere. Trebuie să mărturisesc că n-a durat mult şi am fost cuprins de presimțiri rele. Când era în joc o viață atât de scumpă şi de prețuită, nu se putea să nu fii alarmat de priveliştea aceea neaşteptată şi amenințătoare.

Prima mea grijă, auzind că muschetele deschid focul, a fost să-i asigur pe băştinaşi că nu vor avea nimic de suferit. Se adunaseră o sumedenie în jurul zidului care înconjura tabăra noastră consacrată de preoți; erau tot atât de încurcați ca şi noi şi nu-şi puteau da seama de rostul celor ce vedeau şi auzeau. Cât despre mine, îi încredințam că doream să păstrez mai departe aceiaşi termeni paşnici cu ei. Am rămas în această situație până ce s-au înapoiat bărcile

pe bord, când căpitanul Clerke observă prin telescop că suntem înconjuraţi de indigeni şi, temându-se că ei ar avea de gând să dea năvală peste noi, porunci să se tragă două încărcături de două kile asupra lor. Din fericire aceste focuri, deşi bine ţintite, nu făcură nicio victimă, dar dădură băştinaşilor o dovadă grăitoare a puterii noastre. Una din ghiulele frânse de la mijloc un cocotier sub care se adăpostise o ceată de indigeni. Cealaltă ghiulea făcu să se cutremure o stâncă ce se afla chiar în rând cu ei. Deoarece abia le dădusem cele mai serioase asigurări că vor rămâne teferi, am fost peste măsură de stânjenit de acest gest de duşmănie; pentru a preîntâmpina o repetare a lui, am trimis îndată o barcă să înştiinţeze pe căpitanul Clerke că în prezent eram în cei mai prieteneşti termeni cu insularii; în cazul că va trebui să-mi schimb atitudinea faţă de ei, voi înălţa un steag ca semnal că aveam nevoie de tot ajutorul pe care mi-l putea da.

Aşteptam înapoierea bărcii cu cea mai mare nerăbdare şi, după un sfert de oră, timp în care ne frământă cea mai chinuitoare nelinişte şi nesiguranţă, temerile noastre au fost, în cele din urmă, întărite de sosirea lui Bligh cu ordinul de a strânge corturile cât mai repede şi de a trimite velele ce se reparau pe bord. În aceeaşi clipă, prietenul nostru Keirikia, care primise de asemenea vestea morţii căpitanului de la un indigen sosit din partea cealaltă a golfului, veni la mine, cu faţa brăzdată de tristeţe şi deznădejde, să mă întrebe dacă este adevărat.

Împrejurările în care ne aflam atunci erau extrem de critice. Nu numai vieţile noastre şi soarta expediţiei se găseau în primejdie, dar şi întoarcerea cel puţin a uneia dintre corăbii era acum un lucru nesigur. Catargul vasului *Resolution* şi cea mai mare parte din velele noastre se aflau pe ţărm protejate doar de şase soldaţi; pierderea lor ar fi fost ireparabilă. Deşi băştinaşii nu arătau deocamdată nici cea mai vagă intenţie de a ne supăra, era totuşi cu neputinţa să fiu sigur că nu-şi vor schimba purtarea când vor primi ştirea celor petrecute la Kauraua. Socotii de aceea mai cuminte să le ascund moartea căpitanului şi să-l invit pe Keirikia să

dezmintă zvonul, de teamă ca nu cumva, fie frica de răzbunarea noastră, fie pilda plină de succes a compatrioților lor, să nu-i împingă să folosească prilejul ce li se oferea acum de a ne da o a doua lovitură.

După ce am aşezat pe soldați în vârful *morai*-ului, ocupând astfel un post puternic şi avantajos, am lăsat comanda lui Bligh, dându-i cele mai categorice directive de a se ține numai în defensivă, iar eu m-am dus pe bordul corăbiei *Discovery*, pentru a arăta căpitanului Clerke restriştea în care ne găseam. Îndată ce am părăsit locul, indigenii au început să-i provoace pe oamenii noştri cu pietre şi, abia ajuns la corabie, am şi auzit focuri trase de soldați. De aceea m-am înapoiat numaidecât pe țărm, unde am constatat că evenimentele deveneau din clipă în clipă mai grave. Insularii se înarmau şi se îmbrăcau cu rogojini, iar numărul lor creştea cu repeziciune. Am putut de asemenea să deslușesc mai multe oşti mari îndreptându-se spre noi de-a lungul râpei ce despărțea satul Cacua de partea nordică a golfului unde era aşezat satul Kauraua.

Indigenii începură întâi să ne atace cu pietre din spatele zidurilor şir văzând că nu le opunem vreo împotrivire, deveniră repede mai cutezători. Vreo câțiva flăcăi hotărâți, care se târâseră de-a lungul plajei la adăpostul unor stânci, se iviră deodată la poalele *morai*-ului cu intenția, pare-se, de a-l lua cu asalt din partea de lângă mare, care era singura accesibilă, nu i-am putut goni de acolo, decât după ce au înfruntat un destul de mare număr de focuri şi după ce văzuseră pe unul din ceata lor căzând.

În vremea aceea debarcase o puternică trupă de întărire, sosită de la corăbii, ceea ce-i făcu pe indigeni să se retragă înapoia zidurilor; în felul acesta, am avut calea deschisă spre prietenii noştri, preoții, şi am trimis pe unul din ei să încerce să-i facă pe conaționalii lor să ajungă la o înțelegere şi să le spună că, dacă vor înceta să arunce cu pietre, eu voi opri pe soldați să tragă. Acest armistițiu a fost primit, iar noi am avut putința să urnim din loc catargul şi să cărăm de acolo, nesupărați, pânzele şi aparatele astronomice. Dar cum părăsirăm *morai*-ul, băştinaşii îl şi luară în stăpânire; unii

din ei aruncară vreo câteva pietre, fără însă a ne pricinui vreo pagubă.

Era ora unsprezece şi jumătate când am ajuns pe bordul corăbiei *Discovery*, unde am constatat că nu se adoptase vreun plan decisiv pentru viitoarele noastre acțiuni. Restituirea bărcii şi obținerea trupului căpitanului erau obiective asupra cărora căzusem cu toții de acord; părerea mea era că trebuiau luate unele măsuri energice, în caz că cererile noastre nu vor fi numaidecât îndeplinite. Totuşi, după matură chibzuință, se luă hotărârea să ne atingem scopul, dacă se putea, prin măsuri paşnice.

Dându-se urmare acestui plan, mi s-a dat însărcinarea să mă duc la țărm cu bărci bine înarmate de pe amândouă Corăbiile, să caut să-i chem pe băştinaşi la tratative şi, dacă era cu putință, să ajung la o consfătuire cu câteva dintre căpetenii.

Am părăsit corăbiile pe la ora patru după-amiază şi, pe măsură ce ne apropiam de țărm, desluşeam semnele premergătoare unei primiri duşmănoase. Întreaga masă a indigenilor era în mişcare: femeile şi copiii se retrăgeau, bărbații îşi îmbrăcau rogojinile de război şi se înarmau cu sulițe lungi şi cu țepuşe. Am tras deci concluzia că toate încercările de a-i determina să parlamenteze vor fi zadarnice, dacă nu le-aş da mai întâi un temei oarecare pentru stabilirea unei încrederi reciproce am poruncit, aşadar, bărcilor înarmate să se oprească şi am plecat mai departe singur, în barca mică, ținând în mână un steag alb; din strigătul general de uşurare care a izbucnit pe țărm, am avut mulțumirea să constat că mă înțelesesem îndată. Femeile se înapoiară repede de pe colina unde se re trăseseră, bărbații îşi lepădară rogojinile şi toți se aşezară jos, lângă marginea apei, întinzându-şi brațele şi îmbiindu-mă să vin pe țărm.

Cu toate că această purtare era concludentă şi arăta intențiile lor prieteneşti, nu puteam totuşi să nu am unele bănuieli în privința sincerității ei. Dar, când l-am văzut pe Koa, cu o îndrăzneală şi o siguranță cu totul inexplicabile, înotând cu un steag alb în mână spre barcă, am socotit necesar să-i întorc această dovadă de încredere; de aceea l-

am primit în barcă, deşi era înarmat, fapt care nu prea îmi îndepărta bănuielile. Trebuie să mărturisesc că nutream de multă vreme o părere defavorabilă în privința acestui om. I-am spus că venisem să cer trupul căpitanului Cook şi să le declar război, dacă nu-l înapoiau numaidecât. El mă încredința că vom fi satisfăcuți cât mai curând posibil şi că va pleca el însuşi cu această misiune; după ce îmi cerşi o bucată de fier cu atâta lipsă de ezitare de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic neobişnuit, sări în apă şi înotă la țărm, strigându-le compatrioților săi că eram iarăşi buni prieteni.

Am aşteptat întoarcerea lui aproape o oră, cu mare nelinişte; în acest timp, celelalte bărci se apropiaseră aşa de mult de țărm, încât ocupanții lor intraseră în vorbă cu un grup de indigeni, la oarecare depărtare de noi; aceia le dădură foarte limpede a înțelege că trupul fusese tăiat în bucăți şi transportat înăuntrul țării; dar de acest fapt n-am fost înştiințat decât după înapoierea noastră la corăbii.

După diferite tergiversări, negocieri şi preparative duşmănoase, pe la ora opt, lăsându-se întunericul, se auzi o pirogă vâslind spre corabie; îndată ce o zăriră, amândouă santinelele de cart traseră asupra ei. În pirogă erau două persoane, care răcniră numaidecât *Tini* (felul în care pronunțau indigenii numele meu) şi spuseră că erau prieteni şi aveau ceva pentru mine care aparținuse căpitanului. După ce urcară pe bord, se aruncară la picioarele noastre, arătându-se peste măsură de înfricoşați. Din fericire, niciunul dintre ei nu fusese lovit, cu toate că gloanțele celor două muschete străpunseseră piroga. Unul dintre ei era cel care, însoțise pe căpitanul Cook cu ocazia ceremonialului descris înainte; deşi era un om de vază în insulă, anevoie putuse fi împiedicat de a îndeplini pentru căpitan cele mai puțin plăcute servicii. După ce plânse cu belşug de lacrimi pierderea lui Orono, ne înştiință că adusese o parte din trupul lui. Ne înfățişă apoi o mică legătură înfăşurată în pânză, pe care o purtase sub braț. Nu-mi stă în putință să descriu groaza ce ne cuprinse, când găsirăm în ea o bucată de carne omenească, în greutate de vreo patru kilograme. Asta, ne zise el, era tot ce mai rămăsese din trup; restul

fusese tăiat în bucăți şi ars, iar craniul şi toate oasele, în afară de cele aparținând trunchiului, se aflau în stăpânirea lui Teriobu şi a celorlalți *iri;* ceea ce vedeam fusese partea atribuită lui Kau, căpetenia preoților, pentru a fi folosită la vreo ceremonie religioasă şi că acel Kau ne-a trimis-o da dovadă a nevinovăției lui şi a ataşamentului său față de noi.

Această împrejurare ne dădu prilejul să ne informăm dacă erau canibali şi nu ne lăsarăm până nu aflarăm. Păreau tot atât de îngroziți de această idee ca orice european şi ne-au întrebat, foarte natural, dacă aşa se obişnuia la noi. Ne mai întrebară după aceea cu multă seriozitate şi teamă evidentă, «Când va reveni Orono? şi ce le va face la întoarcerea sa?» Aceeaşi întrebare ne-a fost pusă mai târziu de alții. Gândul acesta corespunde cu purtarea lor față de el şi arată că îl socoteau o ființă supranaturală.

Stăruirăm pe lângă prietenoşii noştri vizitatori să rămână pe bord până dimineața, dar în zadar. Ei ne spuseră că, dacă înțelegerea noastră ar ajunge la cunoştința regelui sau a căpeteniilor, ea putea fi legată de cele mai grave urmări pentru întreaga lor tagmă; ca să preîntâmpine acest lucru, fuseseră nevoiți să pornească spre noi pe întuneric; aceeaşi precauție trebuia deci luată şi la înapoierea pe țărm. Ne mai dădură ştirea că şefii erau nerăbdători să răzbune moartea compatrioților lor şi ne îndemnară mai ales să fim prudenți şi să nu ne bizuim prea mult pe Koa care, spuneau ei, era neîmpăcatul nostru duşman de moarte – şi care nu dorea nimic altceva decât un prilej bun de a se bate cu noi.

Aflarăm de la aceşti oameni că în prima încăierare de la Kauraua fuseseră ucişi şaptesprezece băştinaşi; cinci dintre ei erau căpetenii; şi că bunii noştri prieteni, Kanina şi fratele său, se aflau din păcate printre morți. La observator fuseseră ucişi alți opt, dintre care trei erau, de asemenea, de primul rang.

În cursul nopții auzirăm zgomotoase urlete şi vaiete. Dis-de-dimineață primirăm o altă vizită a lui Koa. Trebuie să mărturisesc că eram întrucâtva enervat să constat că, în ciuda celor mai vădite semne de trădare din partea sa şi a mărturiei categorice a prietenilor noştri preoți, i se îngăduia

încă să joace mai departe aceeaşi comedie şi să ne tragă pe sfoară cu fățărnicia lui. Într-adevăr, situația noastră devenise cât se poate de încurcată şi nelămurită şi niciunul din țelurile pentru care adoptasem acest gen de tratative paşnice nu fusese atins până acum nici pe departe.

În aceeaşi zi, un insular avu îndrăzneala să vină până la o împuşcătură de muschetă de prora corăbiei şi, după ce zvârli mai multe pietre spre noi, flutură deasupra capului cascheta căpitanului, în timp ce compatrioții săi de pe țărm săreau în sus de bucurie şi-l îmbărbătau. Oamenii noştri se făcură foc şi pară în urma acestei insulte şi, venind in corpore pe dunetă, cerură să nu mai fie siliți să îndure asemenea provocări repetate; mă rugară să obțin de la căpitanul Clerke încuviințarea de a se folosi de primul prilej bun ca să răzbune moartea comandantului lor. Aducându-i la cunoştință cele ce se petreceau, Clerke dădu poruncă să se tragă cu tunurile mari asupra băştinaşilor de pe țărm şi făgădui echipajului că, dacă vor avea vreo supărare a doua zi la locul de luat apă, vor putea folosi atunci în toată libertatea orice mijloc de pedepsire.

Este de remarcat că înainte de a ne îndrepta tunurile spre ei, insularii înțeleseră intențiile noastre din mişcarea ce o zăriră pe corabie; de aceea se retraseră îndărătul caselor şi zidurilor lor. Ne-am văzut nevoiți, aşadar, să tragem oarecum la întâmplare dar, în ciuda acestui fapt, salva noastră produse efectul dorit. Nu mult după aceea îl văzurăm pe Koa vâslind în mare grabă spre noi; la sosirea sa, aflarăm că fuseseră omorâți câțiva oameni, printre care şi Maia-maia o căpetenie de seamă şi ruda apropiată a regelui.

Noaptea luarăm precauțiile obişnuite pentru siguranța corăbiilor; cum se întunecă bine, cei doi prieteni ai noştri care ne vizitaseră în noaptea precedentă sosiră din nou. Ei ne asigurară că, deşi îi efectul tunurilor noastre mari, înspăimântase, în acea după-amiază, din cale-afară pe şefi, aceştia n-au renunțat de loc la gândurile lor duşmănoase; ei ne sfătuiau deci să fim cu ochii în patru.

În dimineața următoare bărcile de pe amândouă corăbiile au fost trimise pe țărm după apă, iar *Discovery*, trasă la edec

lângă plajă, ca să acopere această misiune. În curând înțeleserăm că înştiinţarea pe care ne-o dăduseră preoți nu era lipsită de temei şi că băştinaşii erau hotărâți să folosească orice prilej pentru a ne hărțui, când o puteau face fără prea mari riscuri.

În tot cuprinsul acestui grup de insule, satele sunt de cele mai multe ori aşezate în apropierea mării, iar terenul învecinat este împrejmuit cu ziduri de piatră de vreo trei metri înălțime. Zidurile sunt clădite din pietre necimentate, iar locuitorii sunt foarte îndemânatici în a le muta la repezeală după cum le cerea sensul atacului. Pe coastele muntelui ce domina golful erau nişte mici intrări, care duceau la nişte peşteri de o adâncime considerabilă; intrările erau apărate în acelaşi fel de metereze. Din spatele acestor două soiuri de adăposturi, indigenii hărțuiau fără încetare pe oamenii trimişi după apă, aruncând în ei cu pietre; iar mica trupă de pe țărm nu izbutea, cu toată superioritatea muschetelor, să-i silească să se retragă.

Aşa stând lucrurile, marinarii noştri erau atât de absorbiți de grija apărării lor, încât le-a trebuit dimineața întreagă ca să umple un singur butoi cu apă. Întrucât nu le era deci cu putință să-şi îndeplinească însărcinarea până nu alungau la o mai mare depărtare pe hărțuitori, *Discovery* primi porunca să-i risipească, trăgând în ei cu tunurile cele mari; după câteva salve, oamenii putură debarca fără să li se mai căşuneze vreo supărare. Cu toate acestea, localnicii ieşiră din nou la iveală şi atacară ca de obicei; se văzu atunci că era absolut necesar să se dea foc câtorva case izolate de lângă zid, îndărătul cărora se adăpostiseră ei. Trebuie să adaug cu părere de rău că, îndeplinind aceste ordine, oamenii noştri s-au dedat la cruzimi şi devastări care nu-şi aveau rostul.

INDIGEN BĂTÎND TOBA

Li se dăduse dispoziția să dea foc doar la vreo câteva colibe izolate, care ofereau adăpost indigenilor. Dar am rămas uimiți când am văzut întregul sat incendiat; şi, mai înainte ca barca trimisă să oprească întinderea focului să ajungă la țărm, casele vechilor şi statornicilor noştri prieteni, preoții, au fost cuprinse de flăcări. Nu pot regreta îndeajuns indispoziția ce mă reținuse în acea zi pe bord.

Mai mulți insulari au fost împuşcați, când încercau să scape din vâlvătaie, iar la doi dintre ei, oamenii noştri le tăiară capetele şi le aduseră pe bord. Am deplâns cu toții soarta unui sărman localnic. În timp ce venea să ia apă de la fântână, un soldat trase asupra lui. Glonțul îi lovi tigva pe care el o zvârli numaidecât şi fugi. A fost însă urmărit până în una din peşterile descrise mai sus; niciun leu nu şi-ar fi

apărat vizuina cu mai multă vitejie şi sălbăticie ca el; în cele din urmă, plin de răni, după ce ţinuse în loc o groază de timp pe doi dintre ai noştri, îşi dădu sufletul.

Nu mult după nimicirea satului, zărirăm coborând dealul un om însoţit de vreo cincisprezece-douăzeci de băieţi, care ţineau în mâini bucăţi de pânză albă, ramuri verzi de bananieri şi altele. Când se apropiară mai mult îl remarcarăm pe mult preţuitul nostru prieten Keirikia; el fugise când izbucniseră primele flăcări în sat şi se înapoiase în acel moment, dorind să fie trimis pe bordul corăbiei *Resolution*.

Sosi peste măsură de grav şi de îngândurat. Ne străduirăm să-l facem să înţeleagă necesitatea ce ne silise să dăm foc satului, fapt în urma căruia casa lui şi ale fraţilor săi fuseseră mistuite de văpăi, fără ca noi să fi avut această intenţie. Ne mustră un timp pentru lipsa de prietenie şi pentru nerecunoştinţa noastră. Abia acum aflarăm câtă pagubă le-am pricinuit. El ne povesti că, bizuindu-se pe făgăduinţele ce i le făcusem eu şi pe asigurările date mai târziu celor ce ne aduseseră rămăşiţele căpitanului, nu-şi transportaseră lucrurile înăuntrul ţinutului, ca ceilalţi locuitori, ci puseseră tot ce aveau mai de preţ, ca şi tot ce primiseră de la noi, într-o casă aşezată lângă *morai,* pe care avură apoi durerea s-o vadă incendiată chiar de către noi.

Venind pe bord, zări capetele conaţionalilor săi zăcând pe punte, lucru care îl impresionă peste măsură; îşi exprimă cu multă seriozitate dorinţa ca ele să fie aruncate peste bord. Căpitanul Clerke porunci numaidecât să i se împlinească această dorinţă.

Pe seară, echipa care lua apă se întoarse pe bord fără să mai fi fost tulburată în muncă. Petrecurăm o noapte neliniştită, ţipetele şi văicărelile de pe ţărm fiind mai îngrozitoare ca oricând. Singura noastră mângâiere era speranţa că în viitor nu vom mai avea prilejul de a repeta asemenea sancţiuni.

Fiind în sfârşit încredinţaţi că nu neputinţa de a-i pedepsi ne făcuse până atunci să le răbdăm provocările, indigenii se lăsară păgubaşi şi nu ne mai căşunară alte necazuri, pe

seară, o căpetenie cu numele Ipo, care ne vizitase doar rareori, dar care ştiam că este un om cu mare trecere, veni cu daruri de la Teriobu ca să ceară pace. Darurile lui au fost primite, dar pe el l-am trimis îndărăt cu răspunsul care le mai fusese dat şi înainte, anume că nu vor avea pace până ce nu vor aduce toate rămăşiţele căpitanului Cook. Aflarăm de la acest om că indigenii arseseră toate trunchiurile tovarăşilor noştri, atât carnea cât şi oasele; că oasele membrelor ce aparţinuseră soldaţilor s-au împărţit căpeteniilor de rang inferior, iar ale căpitanului Cook fuseseră repartizate în chipul următor: capul, unei mari căpetenii, numite Kahuopion, părul lui Maia-maia, iar picioarele, coapsele şi braţele lui Teriobu.

În ziua de 20 februarie, între orele zece şi unsprezece, zărirăm o mare mulţime de oameni coborând colina care domina plaja; erau rânduiţi într-un soi de procesiune, fiecare om purtând pe umeri una sau două trestii de zahăr, iar în mâini fructe de pâine, taro şi banane. Îi precedau doi toboşari, care, când ajunseră la marginea apei, se aşezară jos lângă un steag alb şi începură să-şi bată tobele; în acest timp ceilalţi păşeau înainte, unul câte unul şi, după ce depuneau în grămezi darurile pe care le aduceau, se retrăgeau în aceeaşi ordine. Curând se ivi şi Ipo îmbrăcat în lungul său veşmânt cu pene; purta ceva în mâini cu multă solemnitate şi, după ce se aşeză pe o stâncă, făcu semn să i se trimită o barcă.

Căpitanul Clerke, presupunând că aducea oasele căpitanului, ceea ce era adevărat, se duse el însuşi cu şalupa să le primească şi-mi ceru să-l însoţesc în cuter. Când sosirăm pe plajă, Ipo se urcă în şalupă şi predă căpitanului Clerke oasele învelite într-o mare cantitate de pânză nouă, fină şi acoperite cu o haină bălţată cu pene negre şi albe. Ne însoţi apoi până lângă *Resolution*, dar nu putu fi convins să se urce pe bord, probabil fiindcă prefera, din bună-cuviinţă, să nu fie de faţă la desfacerea legăturii. Găsirăm în ea amândouă mâinile căpitanului Cook, întregi; le cunoşteam bine, căci pe una din ele avea o remarcabilă cicatrice, care despărţea degetul gros de cel arătător de-a lungul metacarpului; apoi

craniul cu scalpul[271] separat de el, dar cu oasele feței lipsă; scalpul era cu părul tăiat scurt şi cu urechile ținând încă de el; mai erau acolo oasele brațelor, de care atârna pielea antebrațelor şi oasele coapselor şi ale picioarelor, nedesprinse între ele, dar fără labe; ligamentele încheieturilor erau întregi. Toate însă purtau semne vădite că trecuseră prin foc, în afară de mâini, care aveau pe ele carne şi erau crestate în mai multe locuri şi sărate din belşug cu intenția, probabil, de a fi conservate. Scalpul avea o tăietură în partea dinapoi, dar craniul nu prezenta nicio fractură. Maxilarul inferior şi labele picioarelor lipseau şi Ipo ne spuse că fuseseră înşfăcate de diferite căpetenii şi că Teriobu făcea tot ce-i stătea în putință spre a le recăpăta.

În dimineața următoare, Ipo şi fiul regelui veniră pe bord, aducând celelalte oase ale căpitanului Cook, țevile puştii sale, încălțămintea şi câteva lucruri fără valoare care îi aparținuseră. Ipo se osteni mult să ne convingă că Teriobu, şi el însuşi doreau sincer pacea, că ne dăduseră cea mai convingătoare dovadă de care erau în stare şi că alți şefi, dintre care mulți ne erau încă duşmani, îi împiedicaseră s-o facă mai devreme. Aflarăm acum că barca furată fusese sfărâmată.

Nu ne mai rămânea deci altceva de făcut, decât să aducem ultimele servicii marelui şi nefericitului nostru comandant. Ipo a fost trimis îndărăt cu indicația de a declara tabu întregul golf, iar după-amiază, după ce oasele au fost aşezate într-un sicriu şi s-a citit slujba, au fost încredințate adâncurilor, cu obişnuitele onoruri militare. Care erau simțămintele noastre în acele clipe, las lumea să-şi imagineze; cei ce au fost de față ştiu că nu stă în puterea mea să le exprim.

În cursul dimineții de 22 februarie nu se zărea nicio pirogă prin golf, tabu-ul pus de Ipo în ajun, la cererea noastră, nefiind încă ridicat. În cele din urmă, Ipo veni spre noi. Îl asigurarăm că acum eram în întregime satisfăcuți şi că, deoarece Orono fusese înmormântat, orice amintire în legă-

[271] Părul şi pielea de pe țeasta capului. – N. T.

tură cu cele petrecute era îngropată împreună cu el. După aceea îl invitarăm să ridice tabu-ul şi să aducă la cunoştinţa poporului că indigenii puteau veni cu merinde ca de obicei. Corăbiile au fost curând împresurate de pirogi şi numeroşi şefi veniră pe bord, exprimându-şi adânca mâhnire pentru ceea ce se întâmplase şi mulţumirea lor că ne împăcasem. Mai mulţi dintre prietenii noştri care nu ne vizitară ne trimiseră în dar porci mari şi alte provizii. Printre alţii se înfăţişă şi bătrânul trădător Kau, dar i se refuză intrarea.

Deoarece acum aveam totul pregătit pentru călătorie, pe la ora opt seara, i-am trimis înapoi pe toţi indigenii; Ipo şi prietenosul Keirikia îşi luară un călduros rămas bun de la noi. Ridicarăm îndată ancora şi ne îndreptarăm spre larg. Indigenii se adunaseră pe ţărm în număr mare şi, în timp ce treceam prin faţa lor, primiră ultimele noastre cuvinte de adio, cu toate semnele dragostei şi ale bunăvoinţei.

Întrucât fiecare amănunt, oricât de mic, cu privire la moartea căpitanului Cook şi la evenimentele care au pricinuit-o, este plin de interes, editorul, cu riscul repetării, adaugă mai jos un extras din notele căpitanului Clerke, care i-a urmat lui Cook la comanda expediţiei. Notele, care au fost scrise atunci, pe bordul navei *Resolution* le-am obţinut de la Arhivele Amiralităţii. Se va constata că ele sprijină relatarea căpitanului King asupra acestei triste întâmplări.

NOTE SCRISE PE BORDUL CORĂBIEI *RESOLUTION,* LA HAWAII

Duminică, 14 februarie 1779

De când am sosit aici, în această a doua a noastră vizită, am observat că indigenii sunt acum mult mai ispitiţi să fure, decât în cursul şederii noastre precedente; în fiecare zi ieşeau la iveală prădăciuni mai numeroase şi mai îndrăzneţe. Astăzi s-au comportat atât de rău pe bordul vasului *Discovery*, încât m-au silit să poruncesc tuturor să plece de pe corabie, ceea ce s-a întâmplat, după cum am auzit şi pe bordul navei *Resolution*. N-au mai fost îngăduiţi pe bord decât oameni de seamă. Îi lăsarăm cu toate acestea să se apropie de vas cu pirogile şi să se amuze aşa cum ar fi dorit. După-amiază am primit în dar o haină şi un porc de la

Teriabu[272] care, împreună cu alaiul său, îmi făcu o vizită. Pe seară părăsiră corabia şi, curând, veni pe bord un *iri* mai de seamă, al cărui nume era Terrare. În timp ce şedeam cu el în cabină, un ticălos făcu ce făcu şi se căţără pe puntea corăbiei, o străbătu în goană, trecând prin faţa tuturor celor de pe ea, înhăţă cleştele armurierului, o daltă şi sări peste bord. Totul se petrecu într-o clipită, aşa încât individul ajunse în apă mai înainte ca oamenii noştri să-şi fi dat bine seama de intenţiile lui. O pirogă îl luă numaidecât şi se grăbi spre ţărm. Auzind alarma, am alergat pe punte şi, aflând cele petrecute, am poruncit oamenilor să tragă în fugari. În acelaşi timp, Edgar, *master*-ul, porni cu cuterul mic în urmărirea pirogii, care acum ieşise din bătaia muschetelor noastre. Totuşi, deoarece am văzut că şalupa de pe *Resolution* pornise şi ea în urmărire, iar căpitanul Cook alerga de-a lungul ţărmului să-l prindă pe individ la debarcare, am tras concluzia că nu mai era cu putinţă ca acesta să scape; lăsarea întunericului m-a împiedicat să urmăresc în depărtare desfăşurarea evenimentelor, dar eram foarte liniştit căci mă aşteptam să văd curând înapoierea bărcii, aducând cleştele şi dalta. Se făcu însă aproape ora opt, când se întoarse Edgar şi îmi povesti nişte lucruri care mă tulburară de-a binelea. În primul rând, căpitanul Cook fusese condus cu totul în altă parte de cei ce se tocmiseră să-l călăuzească. Şalupa şi cuterul urmăriseră şi mânaseră la ţărm piroga în care se refugiase vinovatul, iar bunurile furate fuseseră recăpătate şi înapoiate păgubaşilor. Edgar socoti însă că trebuia dată o lecţie pentru asemenea purtare nelegiuită, aşa că sechestră piroga care ajutase la fuga hoţului. Barca se întâmplă să fie a lui Perar[273], care îl adusese pe bord şi rămăsese să-l aştepte, în timp ce el se afla cu mine în cabină. Această purtare trezea bănuieli în privinţa nevinovăţiei lui Perar; dacă el uneltise furturile, însemna atunci că era nu numai perfid, ci şi nerecunoscător, căci în diferite rânduri fusesem foarte atent şi darnic cu el. Totuşi, când s-a comis furtul, el m-a părăsit în grabă, făgăduindu-mi că se va înapoia repede cu prada şi, ca să fiu drept, trebuie să recunosc că de multe ori, în asemenea cazuri aşa se şi întâmplă. De data aceasta el sosi la ţărm cam în acelaşi timp cu barca noastră; constatând că piroga lui proprie era în primejdie, se opuse cu tărie la confiscarea ei şi veni curând cu o gloată prea numeroasă pentru ca echipajul bărcii noastre să-i poată ţine piept. Cum ai noştri nu voiau să lase aşa

[272] Este acelaşi pe care King îl numea Teriobu. – N. T.

[273] Este vorba de indigenul pe care King îl numea Paria. – N. T.

uşor din mâini captura, au fost atacaţi cu pietre şi ciomege de către înflăcăratul Perar şi banda pe care o recrutase. Din nenorocire, amândouă bărcile erau lipsite de arme de foc (căci legăturile noastre prieteneşti cu băştinaşii ne adormiseră vigilenţa). Ocupanţii bărcilor nu aveau decât arme aproape de acelaşi fel cu ale indigenilor şi încercau să respingă cu ele atacul. Consecinţa a fost o înfrângere a englezilor, copleşiţi de numărul duşmanilor. După ce au primit destule ghionturi zdravene, au fost mulţumiţi să-şi poată recupera propriile lor bărci cu jumătate din vâsle rupte sau pierdute. Aşa cum stăteau lucrurile acum, întâmplarea aceasta era cât se poate de nefericită, întrucât mărea încrederea în sine a localnicilor.

În zorii zilei, locotenentul Burney, care era ofiţer de cart, îmi aduse la cunoştinţă că dispăruse cuterul cel mare de la geamandură, unde îl legasem şi-l scufundasem, pentru a împiedica încovoierea scândurilor din cauza căldurii soarelui, care era foarte puternic. Cercetând o parte a legăturilor rămase pe geamandură, şi anume o frânghie de patru inci, mi-am dat seama limpede că fusese tăiată cu un instrument oarecare, ceea ce dovedea neîndoios că indigenii erau cei ce luaseră. ambarcaţia de acolo. Aşa stând lucrurile, m-am dus de-a dreptul la căpitanul Cook şi l-am pus în cunoştinţă de cele petrecute; dezbătând chestiunea, el a propus ca bărcile sale să meargă la capătul nord-vestic al golfului, iar ale mele la cel sud-estic, pentru a împiedica plecarea vreunei pirogi, iar dacă ar încerca vreuna s-o facă, s-o ducem înapoi la ţărm; zicea că le va captura pe toate şi nu se îndoia că, pentru a le răscumpăra, ei ne vor restitui foarte bucuroşi cuterul. Era cam pe la şase sau şapte dimineaţa. M-am întors pe bord pentru a da urmare ordinului şi l-am trimis pe locotenentul Rickman cu şalupa şi cuterul mic cu echipajele lor şi cu câţiva soldaţi bine înarmaţi, la punctul stabilit de căpitanul Cook. Puţin după aceea am luat barca mică, singura care îmi mai rămăsese, şi am venit spre *Resolution* cu intenţia de a mai discuta puţin cu căpitanul Cook despre această afacere; dar, când am ajuns mai aproape, locotenentul Gore mă înştiinţă că cel pe care îl căutam plecase cu şalupa mare, şalupa mică şi cuterul mic spre un oraş aşezat chiar înăuntrul capătului nord-vestic, unde locuia atunci regele Teriabu şi cea mai mare parte a oamenilor de vază. M-am întors deci pe corabia mea, conchizând că, de vreme ce căpitanul se dusese la rege, lucrurile se vor limpezi în curând, căci deocamdată nu ne aflam în termeni răi cu *iri*-i sau cu oricine

altcineva. În clipa aceea multe pirogi mici făceau negoț în jurul corăbiilor. Curând după sosirea mea pe bord, am auzit focuri de muschetă de pe şalupa şi cuterul meu cel mic, în urma cărui fapt am expediat bărcuța să vadă cum merg treburile de asemenea, am trimis ordin către locotenentul Rickman în sensul că, dacă făcuse vreo captură de pirogi, să le trimită la corabie cu barca mică.

Se făcuse ora opt, când ne alarmă descărcarea unei salve de arme mici din partea oamenilor căpitanului Cook, precum şi un puternic strigăt al indigenilor. Cu ocheanul am văzut limpede că ai noştri erau respinşi spre bărcile lor, dar n-am putut distinge vreo persoană în mulțimea aceea confuză. Tirul din şalupa mare şi din cea mică se prelungea, iar *Resolution*, care era destul de aproape ca să-şi poată zvârli ghiulele pe țărm, îşi descărcă tunul într-acolo. Prins în viitoarea acestor împrejurări, fără vreo barcă spre a putea merge în ajutor şi, prin urmare, lipsit de orice mijloace de a le oferi vreun serviciu, am fost silit să aştept înapoierea bărcilor pentru a afla urmarea acelor nefericite neînțelegeri. Echipajele, terminându-şi munițiile, se întoarseră pe *Resolution*, iar locotenentul Williamson, care comanda misiunea, veni puțin după aceea pe bordul corăbiei *Discovery* şi ne povesti îndurerat cum au căzut, în încăierarea aceea îndrăcită, căpitanul Cook şi patru soldați. Ne mai spuse cât de anevoioasă a fost salvarea celorlalți puşcaşi ai marinei care fuseseră pe țărm şi dintre care, trei erau răniți grav, îndeosebi locotenentul Phillips, care avea o mulțime de vânătăi de la loviturile de pietre, în afară de rana adâncă din umăr, pe care i-o făcuse o țepuşe de fier. M-am dus numaidecât pe bordul corăbiei *Resolution*, şi am trimis un grup puternic de oameni să apere pe astronomi la corturile lor şi pe tâmplarii ce lucrau la catarg în partea răsăriteană a golfului. Totodată locotenentul Phillips, care fusese pe țărm cu căpitanul Cook şi luase parte la toate întâmplările, îmi făcu următoarea relatare:

Căpitanul Cook acostase cu şalupele lângă satul situat la capul nord-vestic, lăsând în urmă cuterul cel mic ca să împiedice trecerea pirogilor care ar fi încercat să scape pe acolo. După debarcare, poruncise unui număr de nouă soldați pe care îi avea în bărci, precum şi mie, să coborâm pe uscat spre a-l sprijini, el porni îndată spre sat, unde întrebă de Teriabu şi de cei doi băieți (fiii lui, care locuiseră mai îndelung cu căpitanul Cook pe bordul corăbiei *Resolution* încă de la prima venire a lui Teriabu printre noi). Numaidecât plecară nişte mesageri şi cei doi băieți sosiră curând şi ne conduseră la casa tatălui lor. După ce aşteptarăm câtva timp

afară, căpitanul Cook începu să se îndoiască de prezența bătrânului şef şi mă trimise înăuntru pentru a-i anunța sosirea. Am găsit pe vechea noastră cunoştință, abia trezit din somn, iar când l-am înştiințat că la uşă se afla căpitanul Cook, veni foarte bucuros cu mine să-l întâmpine. După o scurtă convorbire, căpitanul băgă de seamă că Teriabu era cu totul nevinovat de ceea ce se întâmplase; propuse atunci bătrânului să meargă cu el pe bord, invitație pe care căpetenia o acceptă îndată. Pornirăm deci spre bărci dar, ajungând lângă marginea apei, o femeie vârstnică pe care o chema Carnacubra[274] şi care era una din nevestele lui Teriabu, veni la el şi cu un potop de lacrimi, îl rugă să nu meargă pe bord; în acelaşi timp, două căpetenii îl apucară de mâini, stăruind şi ei să nu se ducă şi silindu-l să se aşeze jos; bătrânul părea acum deprimat şi înspăimântat. În vremea aceea începusem şi noi să bănuim că indigenii nu prea nutreau gânduri bune puşcaşii fiind înghesuiți la un loc în mijlocul unei uriaşe mulțimi, alcătuită din cel puțin două sau trei mii de oameni, i-am propus căpitanului să-mi dea voie să-i înşir de-a lungul stâncilor de la marginea apei; când el încuviință aceasta, mulțimea le făcu loc de bună voie, iar puşcaşii se aşezară în linie. Vedeam acum limpede că indigenii îşi adunau sulițele şi celelalte arme; între timp, un ticălos de preot cânta şi aducea cu toate ceremoniile un prinos căpitanului şi lui Teriabu pentru a le distrage luarea-aminte de la manevrele mulțimii înconjurătoare. Căpitanul renunță acum la gândul de a-l lua pe Teriabu pe bord şi-mi spuse următoarele: «Nu-l vom putea constrânge să meargă pe bord fără să ucidem pe câțiva din oamenii aceştia». Cred că se pregătea tocmai să dea ordinul de îmbarcare, când a fost întrerupt de un individ înarmat cu o piatră şi cu o lungă țepuşe de fier, pe care ei o numesc *pahua.* Acest om îşi flutura țepuşa şi amenința cu piatra. Căpitanul Cook trase atunci o încărcătură de alice, dar omul era îmbrăcat cu rogojina prin care alicele nu pătrundeau; ele nu avură alt rezultat decât de a-i înrăi şi de a-i aţâța mai mult pe indigeni. N-am observat printre ei nici cea mai slabă urmă de teamă. Îndată după aceea un *iri,* înarmat cu o *pahua,* încercă să mă împungă, dar îi zădărnicii încercarea dându-i o puternică lovitură cu patul muschetei. În aceeaşi clipă indigenii începură să arunce cu pietre şi unul dintre puşcaşi fu doborât. Căpitanul trase atunci un glonț şi omorî un om. Băştinaşii porniră acum o năvală generală, iar căpitanul dădu ordin puşcaşilor să tragă şi, după aceea, strigă

[274] În relatarea lui King, femeia se numea Kani-Kaba-ria. – N. T.

«Luați-o spre bărci». Am tras imediat după căpitan şi am încărcat din nou în timp ce puşcaşii trăgeau şi ei. Aproape în clipa în care isprăvisem de transmis ordinul de a porni spre bărci, am fost doborât de o piatră; pe când mă ridicam de jos, am primit o împunsătură de *pahua* în umăr; adversarul meu era gata-gata să repete lovitura, când l-am ucis cu un foc. Încăierarea luase acum o întorsătură dintre cele mai nenorocite. Strigătele şi urletele indigenilor întreceau cu mult orice vuiet pe care-l auzisem până atunci. Aceşti oameni, în loc să dea înapoi când trăsesem asupra lor, după căpitan, şi după cum – credeam eu – mulți alții dintre noi socotiseră că aşa vor face, acționară, dimpotrivă pe dos, aşa încât puşcaşii nu avură răgaz să-şi reîncarce armele; indigenii se năpustiră asupra lor şi i-ar fi ucis până la unu, dacă focul viguros al celor din bărci nu i-ar mai fi întârziat; cei dintre noi care nu fuseseră răniți prea grav şi izbutiseră să ajungă la bărci au fost traşi sus de marinari. După ce m-am prăbuşit, nu l-am mai zărit pe căpitanul Cook. Toți oamenii mei erau cu desăvârşire înfrânți şi se străduiau să scape cu viață, înotând spre bărci. De aceea m-am aruncat aşa cum am putut în apă şi am înotat spre şalupă, de care, din fericire, am izbutit să mă agăț, nu însă înainte de ş mai primi o lovitură de piatră chiar lângă tâmplă; dacă barca n-ar fi fost foarte aproape, această lovitură m-ar fi trimis la fund.

Iată deci miezul relatării locotenentului Phillips despre această întâmplare, atât de tragică la care trebuie să mai adaug un amănunt, pentru a face dreptate vitejiei şi devotamentului său. El se afla doar de câteva minute în barcă şi desigur de-abia se dezmeticise din amețeala ce i-o pricinuiseră *pahua* şi pietrele când văzu că unul din puşcaşi, înotător foarte priceput şi care acum era şi istovit din cauza rănilor, era pe punctul de a se scufunda. Numaidecât locotenentul sări din nou peste bord, îl apucă pe om de păr şi-l trase în barcă. Majoritatea acestor *pahua,* cu care atâția dintre *iri* erau înarmați atunci, fiind arma lor cea mai ucigătoare, fuseseră furnizate chiar de noi. *Iri*-i se arătaseră totdeauna foarte dornici a le avea, iar noi nu ne întrebasem de loc la ce au de gând să le întrebuințeze. Bătrânul Teriabu primise două de la căpitanul Cook şi una de la mine, chiar în ajun. Cu câtva timp înainte de năvală venise ştirea din partea cealaltă a golfului că cei din bărcile de acolo, comandați de locotenentul Rickman, uciseseră un om care era un fel de ari, ştire care, după cum observară ai noştri, îi cam tulburase pe localnici; dar asta se petrecuse înainte de a trece

la violență. În ce fel se iscase nefericita împrejurare, este foarte greu de lămurit, după toate aparențele, nu era o urmare a unui plan premeditat. Dacă am analiza purtarea lui Teriabu de la început şi până la sfârşit, va trebui să-l absolvim de orice gânduri rele. Fiul lui, tânărul principe Kaua, şedea în şalupă cu Roberts, unul dintre secunzi (care avea atunci comanda bărcii), cu intenția de a veni pe corabie; aceasta era situația când căpitanul Cook trase primul foc. Atunci sărmanul băiat spuse că-i este frică şi rugă să fie dus pe țărm, dorință care i se îndeplini imediat. În ceea ce priveşte faptul că se înarmaseră cu *pahua,* aceasta se întâmpla întotdeauna, cei care le aveau erau aşa de mândri de o asemenea armă, încât nu se duceau nicăieri fără ea; cât despre pietre, natura le răspândise prin toate colțişoarele insulei, aşa că le aveau la îndemână din belşug. Dacă ținem seama de toate acestea, cred că lucrurile n-ar fi ajuns atât de departe, dacă nu i-ar fi venit ideea căpitanului Cook să-l pedepsească pe omul acela chiar în mijlocul conaționalilor săi, întemeindu-se numai pe convingerea că focul puşcaşilor avea să împrăştie în chip neîndoios pe cei ce s-ar fi răzvrătit. Când gândise astfel, căpitanul se bizuise, desigur, pe vasta sa experiență căpătată în timpul cât trăise în mijlocul atâtor popoare indigene, din diferite părți ale lumii; dar nefericitul eveniment de astăzi dovedi că în cazul de față experiența lui l-a amăgit. Un argument foarte puternic în sprijinul părerii că indigenii n-ar fi procedat astfel dacă, din nenorocire, căpitanul Cook n-ar fi tras primul, este că, numai cu câteva clipe înainte de a începe încăierarea, ei făcuseră bucuros loc puşcaşilor să coboare lângă marginea apei, tocmai în dreptul locului unde se aflau bărcile (aşa cum am arătat); dar căpitanul Cook n-a vrut să plece atunci. Phillips crede că, după toate aparențele, indigenii n-ar fi încercat să-l oprească. Căci dacă ar fi pus la cale mai dinainte atacul asupra soldaților, atunci ar fi pornit la asalt cu mai multă siguranță şi cu mai multă eficacitate pentru cauza lor în clipa când oamenii noştri se aflau în mijlocul norodului, iar nu după ce fuseseră puşi în linie de bătaie; acesta era un avantaj prea evident, pentru a scăpa istețimii lor. Cât despre faptul că, după cum observase Phillips, adunaseră sulițe şi alte arme, cu puțin timp înaintea atacului, aceasta s-a datorat, după părerea lui – şi cred că are dreptate – temerii că englezii ar fi putut recurge la violență ca să-l ducă pe Teriabu pe corabie, încercare pe care ei erau hotărâți s-o împiedice cu orice preț. Totuşi, oricum ar fi stat lucrurile, nenorocirea se produsese, iar acum îmi revenea mie sarcina să iau

măsurile cele mai eficace pentru a preîntâmpina alta. Aşa cum am arătat mai sus, am trimis o trupă puternică, sub comanda locotenentului King, în partea răsăriteană pentru a apăra pe astronomi şi pe tâmplarii care lucrau la arborele de mizenă. Am observat curând o mare mulţime de indigeni strângându-se în jurul lor; am avut posibilitatea să trag în ei, pe deasupra corăbiei *Discovery,* o încărcătură de patru funzi, care, de la depărtarea aceea, i-a împrăştiat. Dar efectul n-a fost prea strălucit, deoarece s-au retras după zidurile de piatră, care se aflau din belşug atât în sate, cât şi prin împrejurimi şi care, presupun eu acum, au tocmai rostul de a le oferi un adăpost, atunci când sunt tulburaţi de duşmani. Uriaşa mulţime de oameni care se adunase în diferitele colţuri ale golfului şi hotărârea dezvăluită prin năvala lor (aşa cum ne povestesc locotenenţii Williamson şi Phillips) făceau din ei, după părerea mea, un inamic formidabil, aşa că cea mai sigură şi cea mai bună cale de urmat, pentru noi, era să transportăm tot ceea ce mai aveam pe uscat, la corăbii, unde puteam lucra pe-ndelete şi unde ei n-ar fi izbutit să ne stinghereasc㠄 fără să se expună primejdiei de a fi nimiciţi. Am poruncit, prin urmare, să se ridice de acolo în mare grabă observatoarele şi catargul de mizenă. Nu mă îndoiesc o clipă că am fi putut să apărăm destul de bine pe meseriaşii de pe ţărm cu ajutorul unei grupe foarte puternice, dar oamenii ar fi fost fără încetare hărţuiţi şi lucrările lor împiedicate; iar dacă, printr-o întâmplare nenorocită, catargul ar fi intrat în stăpânirea indigenilor măcar pentru câteva minute, acest lucru ar fi însemnat prăbuşirea campaniei noastre spre miazănoapte, care în prezent este, desigur, principalul obiectiv ce mi l-am fixat. Echipa noastră de pe ţărm, de sub comanda locotenentului King, ocupase o poziţie bună pe o ridicătură făcută de băştinaşi în vederea clădirii unui *morai;* poziţia aceasta le dădea avantaje mari asupra indigenilor, deoarece dominau de acolo toate împrejurimile. Băştinaşii au dat două sau trei atacuri cu pietre pe care le aruncau cu praştiile, dar de fiecare dată au fost respinşi, cu pierderi de la zece la doisprezece oameni; căci nu se puteau strânge în număr prea mare din pricina focului de pe *Discovery.* Pe la amiază sosiră pe bord toţi oamenii, împreună cu diversele lucruri aflate pe uscat; catargul de mizenă se afla lângă bord; cu ocheanele îi puteam vedea perfect pe indigeni îndeletnicindu-se cu transportarea morţilor peste o colină înăuntrul ţării. Nu pot să nu deplâng aici starea proastă a sănătăţii mele, care câteodată era atât de rea, încât abia îmi îngăduia să stau pe punte şi mă

împiedica deci să fiu un urmaş demn al unui navigator atât de destoinic ca onoratul meu prieten şi predecesor; totuşi aveam ofiţeri foarte iscusiţi şi îndrăznesc să cred că, cu ajutorul lor, voi fi în stare să duc până la capăt cu sârguinţă şi agerime, sarcinile indicate de senioriile lor în aşa fel, încât să îndreptăţesc cinstea cu care am fost învrednicit. Puşcaşii căzuţi o dată cu căpitanul Cook sunt caporalul Thomas, Theophilus Hinks, John Allen şi Thomas Blabchett; iar locotenentul, sergentul şi alţi doi, au fost răniţi.

Luni, 15 februarie 1779

Deoarece se afla încă o mare mulţime de oameni la locul acelei nenorocite încăierări, mă bătea gândul să plec cu o echipă puternică per ţărm, să nimicesc pe toţi cei care mi-ar fi căzut în mână şi să dau apoi foc satului, pirogilor şi celorlalte; nu mă îndoiam că armele de foc ar fi măturat totul în faţa lor şi aş fi putut apoi păşi la alte acţiuni; dar ofiţerii care fuseseră de faţă la încăierare observaseră că, deşi până la urmă muschetele noastre şi-ar dovedi eficacitatea, totuşi numărul covârşitor, hotărârea neclintită şi adăposturile prielnice dindărătul zidurilor pe care le aveau insularii vor face ca încercarea să ne coste fără îndoială mulţi oameni; că, de asemenea, vom întâmpina mari greutăţi la debarcare, pe care vom fi nevoiţi s-o efectuăm pe nişte stânci alunecoase, unde oamenii noştri cu încălţămintea lor, de-abia s-ar fi putut ţine pe picioare, pe când ceilalţi ar fi fost pe deplin stăpâni pe mişcările lor; în urma acestor consideraţii şi dat fiind faptul că ne-am fi resimţit în chip deosebit dacă am fi pierdut oricât de puţini oameni, am socotit că nu se cuvine şi că este dăunător expediţiei să mai risc alte noi jertfe, omeneşti. De aceea am luat hotărârea să îndrept toate strădaniile noastre spre o cât mai grabnică echipare a corăbiei *Resolution*, întrucât ea se: afla acum într-o stare jalnică. Îndată ce vom fi pus cât de cât lucrurile în ordine şi dacă indigenii nu se vor purta cu destulă cuviinţă, aveam de gând să remorchez vasul până la o oarecare depărtare de satul lor şi" debarcând sub protecţia tunurilor, să-i încredinţez că îşi datoraseră siguranţa doar blândeţii şi nicidecum slăbiciunii noastre. Aşa încât am adus. catargul de mizenă pe corabie, l-am aşezat în lung de la provă la pupă, între tengă şi dunetă, şi am pus tâmplarii de pe ambele corăbii să lucreze la el. Pe seară am trimis bărcile de pe cele două corăbii, bine echipate şi înarmate, sub comanda locotenenţilor King şi Burney, cu un steag de armistiţiu

şi cu ordinul de a nu debarca în niciun caz, ci de a înainta destul de aproape pentru a deschide vorba şi a cere trupurile oamenilor noştri, îndeosebi al căpitanului Cook. Când King se apropie de țărm, le spuse ceea ce dorea, iar indigenii părură că se bucură nespus la perspectiva unei împăcări; îşi aruncară praştiile şi rogojinile, care alcătuiau armele şi armurile lor şi îşi întinseră brațele – pe scurt, arătară că sunt fericiți, exprimându-şi în felurite chipuri mulțumirea. Un bătrân al cărui nume este Coaa[275], cu care făcusem cunoştință mai de mult, înotă cu un steag alb în mână până la cuterul cel mic, unde se afla steagul nostru şi făgădui că vom avea trupul căpitanului Cook a doua zi deoarece fusese dus prea departe înăuntrul țării, pentru a putea fi adus îndărăt în seara aceea. King primi asigurări asemănătoare şi de la mulți alți băştinaşi cu care vorbi atunci.

Burney, care se afla la o mică depărtare de King, vorbi cu alți oameni. El zice c-a înțeles limpede de la unii dintre ei că trupul ar fi fost tăiat în bucăți; totuşi, în urma făgăduielilor primite, speram că a. doua zi vom obține trupul într-o stare sau alta. Pentru a fi cât mai în siguranță față de uneltirile acestor insulari, am poruncit celor din bărcile de veghe să vâslească în jurul corăbiilor cât timp va ține întunericul nopții, căci bănuiam că vor încerca să facă de petrecanie cablurilor noastre.

Marți, 16 februarie 1779

Dimineața, bătrânul Coaa a făcut mai multe drumuri până la noi, într-o luntre mică, în care flutura steagul alb; era însoțit de un singur om şi ne-a făgăduit din nou că ne înapoiază trupurile, în diverse rânduri ne-a adus doi sau trei purcei, pe care i-am acceptat, deoarece mărturisea atât de multă prietenie şi părea să se încreadă în noi.

Astă-seară, îndată după lăsarea întunericului, un preot, al cărui nume era Carnacare, prieten cu King, veni pe bord, aducând cu el o mare bucată de carne, care se vedea că e de om; ne făcu să înțelegem că era o parte din cadavrul răposatului şi nefericitului nostru căpitan; era fără îndoială o parte din coapsă şi cântărea vreo şase sau opt funzi, fără niciun os. Bietul om ne povesti că tot restul de carne fusese ars în diferite locuri cu un anumit ceremonial, că această bucată îi fusese predată în acelaşi scop, dar că, deoarece noi păream dornici să: recăpătăm trupul, ne adusese

[275] King îl numea când Koa, când Kau. – N. T.

tot ceea ce putuse strânge; totodată mai adăugă că oasele, care erau tot ce mai rămăsese, se găseau acum în stăpânirea regelui Teriabu. Aceşti preoţi ne-au arătat încă de la prima noastră întâlnire o prietenie şi atenţie atât de neobişnuite, cum nu mai întâlnisem noi vreodată şi cum nu mai puteam aştepta de la alţi indigeni, ba chiar, aş putea zice, de la orice alt popor de pe lume. Ei se bucură din belşug de bogăţiile ţării, dar le şi împart cu o dărnicie din cele mai neprecupeţite. Astronomii şi oamenii noştri de pe ţărm fuseseră bine întreţinuţi de ei; pe lângă acestea, mai şi trimeteau într-una daruri ca porci, peşti, fructe şi altele, atât căpitanului Cook, cât şi mie, fiind în acelaşi timp atât de dezinteresaţi, încât cu greu îi făceam să accepte vreo compensaţie cât de cât pe măsura donaţiilor lor. Pe la sfârşitul lunii ianuarie, o echipă fusese trimisă înăuntrul ţării spre a cerceta împrejurimile. Plecaseră pe seară şi, acolo unde înoptase, au fost ajunşi din urmă şi li s-a alăturat un om trimis de bătrânul Coaa, care era căpetenia preoţilor sau, cum îi ziceam noi, episcopul. Acel bătrân de treabă, auzind că unii dintre noi porniseră într-o expediţie prin insulă, trimisese pe acest om după ei, cu porunca să aibă grijă ca excursioniştii să nu ducă lipsă de nimic, în orice loc ar fi poftit să călătorească. Cinstitul Carnacare, pe care-l cred fiul episcopului, adusese bucata de carne, desigur, cu o intenţie cât se poate de prietenoasă; el ne rugă să nu punem niciun fel de temei pe înfăţişarea prietenoasă şi pe făgăduielile compatrioţilor lui, fiindcă ei au de gând şi sunt hotărâţi să ne pricinuiască şi alte necazuri în măsura în care le va sta în putinţă. El ne mai spuse că bătrânul Coaa este folosit ca iscoadă pentru a afla condiţiile noastre de apărare şi altele, având oarecari planuri de a da năvală asupra corăbiilor. Se vedea bine că aici erau în joc antagonismele de clan dintre laici şi clerici; în aceste cazuri cred că a lua prea mult în serios afirmaţiile unora sau ale altora, înseamnă să te îndepărtezi mult de adevăr cu toate acestea trebuia să avem grijă să nu ne răsfirăm şi să nu le dăm putinţa să desfăşoare un plan mişelesc care să ne atingă; iar atacul lor asupra corăbiilor ar putea fi cea mai nefericită acţiune ce au întreprins-o vreodată. După ce stătu vreo două ore pe bord, Carnacare sa înapoie la ţărm, declarând că grija de siguranţa lui proprie l-a obligat să ne facă vizita pe întuneric, căci dacă s-ar afla ceva, ar fi nimicit. Deoarece comanda îmi revenea acum mie, m-am numit eu pe *Resolution* iar pe Gore, primul locotenent al aceleiaşi corăbii, l-am pus comandant pe *Discovery*; pe *Resolution.* King era acum prim locotenent,

Williamson secund, iar William Harvey, care în prezent se afla la a treia sa călătorie cu căpitanul Cook, a primit rangul de al treilea locotenent. Nu cunosc vreo dispoziție anumită a senioriilor lor în cazul posturilor vacante, dar auzisem deseori pe căpitanul Cook, în convorbiri particulare, dezvăluindu-şi intenția de a-l înainta pe Harvey ca locotenent; şi, deoarece sunt cu desăvârşire neştiutor în ceea ce priveşte intențiile senioriilor lor în această privință, sper că vor înțelege că am dat dovadă, cu acest prilej, de atenție şi respect față de amintirea acelui mare navigator şi că am căutat să lucrez în acord cu scopurile sale mărturisite.

Miercuri, 17 februarie 1779

Imediat după-amiază un ticălos neruşinat veni dinspre sat la capătul nord-vestic şi, când ajunse până la mai puțin de două sute de metri da corabie, flutură spre noi o pălărie care, după cum se vedea foarte clar, era a căpitanului Cook. Şi-o puse apoi pe cap şi cu o praştie zvârli spre corabie câteva pietre, în timp ce o mare adunătură de popor striga şi râdea pe țărm. Era o insultă prea grosolană pentru a fi îndurată cu răbdare. Ticălosul din pirogă, fiind chiar în fața prorei corăbiei, băgă în curând de seamă că oamenii noştri se urcă în barcă; de aceea o întinse la țărm cu atâta iuțeală, încât nu-l mai puturăm ajunge. N-am ordonat să se tragă asupra lui, deoarece era sigur că nu va fi nimerit, ceea ce le-ar fi arătat localnicilor, o dată mai mult, că armele noastre puteau greşi. Cu toate acestea, întrucât el era aţâţat de cei de pe uscat, care se aflau încă pe stâncile de la marginea apei, iar corabia se afla prea departe de ei pentru a arunca ghiulele cu precizia pe care aş fi dorit-o şi cum totuşi nu se aflau în afara bătăii armelor noastre, iar pe de altă parte, mulțimea era pentru noi o țintă cât se poate de bună, am poruncit să se tragă asupra lor mai multe încărcături de câte patru funzi, atunci ei s-au împrăştiat în mare grabă. Pe seară sosiră de la țărm doi *iri*-i, care ne cerură să nu mai tragem în ei şi-şi exprimară dorința de pace. Am constatat că ghiulelele cele mari îi înfricoşaseră straşnic, căci unele căzuseră în mijlocul gloatei şi răniseră pe un nepot al lui Teriabu, al cărui nume era Cai-mari-mari (un vechi prieten al meu) şi încă vreo trei, patru inşi, împroşcând printre ei frânturi de stânci. Aflarăm acum că în încăierarea cu căpitanul Cook fuseseră ucişi patru *iri,* trei-sprezece oameni de rând, iar mulți alții fuseseră grav răniți. Dimineața deoarece îmi lipsea apa, am poruncit ca *Discovery* să se

apropie de țărm să asigure echipei de luat apă; am trimis apoi bărcile celor două corăbii armate aşa cum trebuia pentru o astfel de însărcinare, sub comanda locotenenților Rickman şi Harvey, cu ordinul de a nu permite niciunui indigen să se apropie de ei, dar nici să nu-i supere cu nimic dacă n-ar fi fost provocați mai întâi printr-o faptă duşmănoasă. Foarte curând după debarcarea lor, intrase atâta panică în indigeni, încât, deşi vedeau limpede că nu aveau nicio şansă, au început să arunce pietre asupra echipei. Au avut totuşi destulă minte ca să se ascundă îndărătul caselor unui sat clădit de-a lungul plajei şi să se suie pe un deal înalt, sub care era aşezată fântâna; de acolo rostogoleau pietrele. Câțiva avură îndrăzneala să iasă pe plaja deschisă ca să-şi azvârle pietrele cu mai multă uşurință. Dar cum cinci sau şase dintre aceştia căzură împuşcați, ceilalți puseră capăt luptei de pe plajă şi se retraseră cu toții înapoia caselor, de unde continuară să azvârle fără încetare pietre, dar cu foarte puțin efect, deoarece era atâta depărtare între ei şi ceilalți, încât dacă ultimii pândeau bine, puteau evita cu uşurință pierderile. La amiază bărcile se înapoiară.

Joi, 18 februarie 1779

După-amiază bărcile se întoarseră de la încărcatul apei şi, deoarece băştinaşii nu încetau să ne tulbure, dădurăm foc satului de la capătul plajei, ceea ce îi lipsi de principalul lor adăpost. Nemernicii de pe colină continuau să rostogolească bolovani peste noi, căci erau aşezați atât de sus, încât noi nu puteam să le facem nimic. Cu toate acestea, nu ne pricinuiră altă pagubă, decât că ne întârziară în oarecare măsură de la treabă, căci ai noştri erau nevoiți să stea de veghe pentru a evita pietrele. Pe seară indigenii se plictisiră; mulți dintre ei coborâră la echipa de apă cu ramuri verzi şi steaguri albe (embleme ale păcii) şi cerură să fim prieteni, făgăduind să nu ne mai pricinuiască supărări. Ai noştri îi primiră cu politețe şi-i asigurară că, dacă se vor purta cumsecade, nu li se va face niciun rău. Dimineața, când echipele reveniră la misiunea lor, băştinaşii se arătară politicoşi şi săritori, aprovizionându-i cu fructe.

Vineri, 19 februarie 1779

Bunii noştri prieteni, preoții, nu-şi precupețesc extraordinara lor grijă şi bunăvoință. Ne trimit numeroase daruri constând în porci,

fructe şi altele. În tot acest timp – în afară de o singură zi – am izbutit să adunăm destule rădăcini pentru consumul nostru zilnic, cu ajutorul acestor oameni binevoitori şi al câtorva sărmani inşi care veneau pe întuneric să facă târg cu noi, căci le era teamă, după câte ziceau ei, să fie văzuţi că au legături cu duşmanii. Cât despre carnea de porc, avem din belşug.

Sâmbătă, 20 februarie 1779

Un *iri* distins veni de pe uscat cu doi porci şi cu o mare cantitate de rădăcini, ne înştiinţă că era un dar din partea lui Teriabu care, îmi dădu el să înţeleg, era foarte doritor de pace. I-am spus că nu mă împotriveam dorinţei lui, dar stăruiam ca mai întâi să ne înapoieze rămăşiţele căpitanului Cook, ceea ce făgădui îndată că va face. Îşi lua apoi rămas bun şi se întoarse la ţărm. Pe la amiază sosi pe plajă Earpo cu foarte mulţi însoţitori, încărcaţi cu rădăcini şi porci. Eu am luat şalupa, iar King cuterul şi ne-am apropiat de ţărm, atât cât să pot duce o convorbire; i-am cerut rămăşiţele căpitanului Cook, iar el mi le predă foarte cuviincios împachetate. L-am luat atunci pe bord împreună cu alţi trei *iri*-i, prietenii lui, tratându-i cu multă politeţe. I-am cerut şi rămăşiţele celorlalţi patru inşi, dar el mi-a spus că răposatul nostru căpitan, fiind omul cel mai de seamă, devenise proprietatea regelui Teriabu pe când ceilalţi fuseseră luaţi de diverşi *iri* care erau acum risipiţi în diferite părţi ale insulei şi că ar fi fost cu neputinţă să-i mai adune la un loc. Afirmaţiile lui mi se părură atât de verosimile, încât nu mai vorbii despre acest subiect.

Duminică, 21 februarie 1779

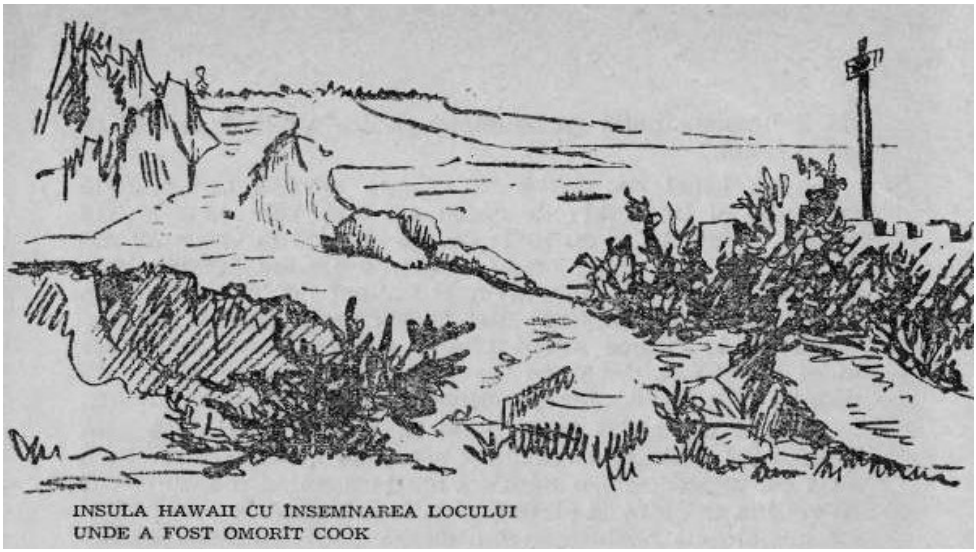
Pe seară Earpo şi prietenii lui se înapoiară la ţărm, în aparentă foarte fericiţi. Îmi arătaseră câte pierderi omeneşti avuseseră în cursul diferitelor noastre hărţuieli; aceste pierderi se ridicau în ceea ce priveşte *iri*-i la patru morţi şi şase răniţi; iar dintre oamenii de rând fuseseră douăzeci şi cinci de morţi şi cincisprezece răniţi. Tot aşa auzisem şi de la alţii deoarece ştirea era astfel întărită, presupun că acesta este adevărul. La cercetarea rămăşiţelor răposatului meu prieten, onorat şi mult regretat, am găsit că erau toate oasele, în afară de cele ale spinării, maxilarului şi labelor picioarelor. Ultimele două mi le aduse Earpo de dimineaţă. Cele dintâi, îmi declară el, au fost arse scrum o dată cu trunchiul. După

cum ne spusese Carnacare, carnea a fost luată de pe toate oasele, în afară de mâini, care fuseseră crestate în mai multe locuri şi sărate cu intenţia neîndoioasă de a fi conservate. Tot de dimineaţă Earpo aduse cele două ţevi ale puştii căpitanului – una turtită prin ciocănire, cu intenţia de a face din ea un instrument tăios, iar cealaltă mult îndoită şi zgâriată, împreună cu ele mai aduse şi treisprezece porci de la Teriabu. În ajunul zilei în care se petrecuse întâmplarea aceea nenorocită, cu prilejul vizitei pe care ne-o făcuse bătrânul rege, eu îi dăruisem o haină de pânză roşie; el dorise să fie tivită, dacă se putea, cu pânză verde şi în acest scop a lăsase la mine pe bord, propunându-şi să vină după ea a doua zi dimineaţa; dar în dimineaţa următoare avură loc evenimentele acelea nefericite şi haina a rămas la mine, acum îl însărcinase pe Earpo să mi-a ceară, iar eu i-am trimis-o împreună cu o compensaţie potrivită cu darul său. Menţionez acest amănunt dintre multe altele ca să arăt cât de puţin conştienţi erau ei de prăpastia care se săpase între noi. Înainte de amiază am primit vizita tânărului principe Kaua care, după cum am mai arătat, este unul din fiii lui Teriabu; l-am tratat cu toată cinstea şi respectul cuvenit rangului său.

Luni, 22 februarie 1779

În această după-amiază am târguit din belşug porci şi fructe. Atât *iri,* cât şi poporul se lăsă cu totul în voia noastră, fără niciun fel de teamă. Par peste măsură de doritori să restabilim încrederea şi relaţiile noastre dinainte, şi aceasta, cu atâta sinceritate, încât, dacă aş avea vreun obiect scump, cred că l-aş putea încredinţa lor fără cea mai mică grijă; dar ţinta mea este acum să ies în larg şi să părăsesc acest grup de insule îndată ce împrejurările mi-o vor îngădui.

Pe seară am încredinţat adâncurilor rămăşiţele căpitanului Cook, cu toata pompa şi cinstirea ce i le puteam aduce în această parte a lumii.

INSULA HAWAII CU ÎNSEMNAREA LOCULUI
UNDE A FOST OMORÎT COOK

Reluăm acum povestirea căpitanului King:

La data de 22 februarie am ieşit în largul mării pe la ora zece şif trăgând sus bărcile, ne-am îndreptat spre nord.

După ce ne-am oprit la Oahu, unde am constatat că era greu de luat apă, căpitanul Clerke a hotărât, fără să mai piardă vremea, să înaintăm spre Atui. La 28 februarie am cârmit spre insula, aceea, pe care am zărit-o către prânz –, pe la apusul soarelui ne găseam în dreptul extremității ei răsăritene.

Nici nu ancorasem bine în vechiul nostru loc de staționare, că şi sosiră lângă noi mai multe pirogi; dar băgarăm de seamă că nu ne mai dădeau bineț cu aceeaşi cordialitate în purtări şi cu aceeaşi mulțumire pe fețe ca înainte.

Ținta noastră cea mai de seamă aici era să aprovizionăm corăbiile cu apă în cea mai mare grabă; de aceea am fost trimis pe țărm în primele ore ale după-amiezii. Am găsit o sumedenie de oameni adunați pe plajă; la început ne-au primit cu multă bunăvoință, dar cum am coborât butoaiele pe uscat, au început să devină peste măsură de supărători. Cu multă greutate am reuşit să trasez un cerc după obişnuitul nostru procedeu, pentru înlesnirea negocierilor comerciale, dar abia o făcusem, că am văzut un om apucând baioneta de la muscheta unui puşcaş şi străduindu-se din

răsputeri să i-o smulgă din mână. Încăierarea începuse din cauză că soldatul îl înțepase puțin cu baioneta, pentru a-l face să stea în afara liniei.

Am băgat de seamă că situația noastră cerea multă precauție şi iscusință; de aceea am dat cele mai stricte ordine ca nimeni să nu tragă sau să recurgă la vreun alt act de violență fără ordin precis. După ce am dat aceste directive, am fost chemat în ajutorul echipei de luat apă, unde am constatat că indigenii erau de asemenea porniți pe rele. Ceruseră oamenilor noştri câte o secure mare de fiecare butoi de apă şi, deoarece nu li se împlinise cererea, nu dădeau voie marinarilor să rostogolească butoaiele spre bărci.

Când am ajuns la ei, unul din băştinaşi înaintă spre mine şi-mi pretinse cu multă obrăznicie acelaşi lucru. I-am spus că, prieteneşte, îi dăruiam foarte bucuros o secure, dar că voi lua apa fără să plătesc ceva în schimbul ei; am poruncit numaidecât oamenilor din şalupă să-şi continue treaba şi am chemat trei soldați de la târguitori pentru a-i ocroti pe ceilalți.

Deşi cei mai mulți dintre insulari continuau să-mi acorde multă cinstire şi respect, totuşi nu m-au slăbit până n-am contribuit şi eu cu ceva la prada de care aveau nevoie. Unul dintre ei veni la mine cu un aer familiar şi, cu multă îndemânare, îmi atrase în altă parte luarea-aminte; între timp, un altul îmi smulse sabia, pe care o țineam nepăsător în mână şi fugi cu ea fulgerător de repede.

În zadar m-aş fi gândit să reprim această obrăznicie cu ajutorul forței; trebuia să ne păzim pe cât puteam împotriva necuviințelor, căci nu aveam nimic de făcut decât să le suportăm cu răbdare. Totuşi mă îngrijora oarecum ştirea pe care mi-o dăduse nu mult după aceea sergentul, anume că, întorcându-se pe neaşteptate, zărise un om ținând în spatele meu un pumnal în poziție de atac. În cazul unei adevărate năvale, întreaga noastră forță, oricât de bine ar fi fost desfăşurată, n-ar fi putut îngădui decât o slabă împotrivire. Pe de altă parte, socoteam că faptul de a arăta indigenilor că nu ne era teamă de ei, avea şi el destulă însemnătate.

În cele din urmă aduserăm toate lucrurile în bărci şi

numai tunarul, un marinar din echipajul bărcii şi cu mine râmaserăm pe țărm. Deoarece şalupa plutea ceva mai departe şi trebuia să înotăm până la ea, le-am spus să se îndrepte cât mai repede într-acolo, urmând ca eu să vin după ei.

Am constatat cu uimire că amândoi refuză să se supună acestui ordin; între noi se iscă atunci o discuție cu privire la cel ce trebuia să fie ultimul pe țărm. Se pare că unele cuvinte pe care cu puțin înainte le adresasem cam fără socoteală marinarului şi care, după cum înțelesese el, s-ar fi referit la curajul lui, erau cauza acestor neaşteptate mofturi; iar bătrânul tunar, găsind că era vorba de o chestiune de onoare, socotea că nu se cădea să stea deoparte. În asemenea situație ridicolă am fi putut rămâne mult şi bine, dacă cearta n-ar fi fost curmată brusc de pietrele care începuseră să zboare pe lângă noi, precum şi de strigătele celor din bărci, care ne îndemnau să ne grăbim, deoarece indigenii ne urmăreau prin apă cu ciomege şi suliți. Am atins primul bordul şalupei şi, constatând că tunarul rămăsese în urmă la oarecare depărtare şi că nu era cu totul în afara primejdiei, am strigat soldaților să tragă o salvă cu muschetele. În graba executării ordinului ei traseră două şi, când mă urcam în barcă, i-am zărit pe băştinaşi fugind care încotro; un singur bărbat, lângă care şedea o femeie, rămase în urmă pe plajă. Omul făcu mai multe încercări zadarnice de a se ridica şip cu multă părere de rău, am băgat de seamă că fusese rănit la pântece.

În timpul absenței noastre căpitanul Clerke fusese foarte îngrijorat de soarta noastră. Temerile lui erau considerabil mărite şi de faptul că înțelesese cu totul greşit sensul unei convorbiri pe care o avusese cu nişte indigeni care se urcaseră pe bord. Fiindcă aceia pomeneau des numele căpitanului Cook şi făceau descrieri vii şi amănunțite despre moarte şi distrugere, el crezuse că nenorocitele întâmplări de la Hawaii ajunseseră până la ei şi că insularii se refereau la ele. În realitate, ei voiau să-i aducă la cunoştință că se iscaseră nişte războaie de pe urma caprelor pe care căpitanul Cook le lăsase la Onihiau; şi că, în cursul bătăliilor pentru

stăpânirea lor, aceste nefericite capre au fost măcelărite.

În dimineața următoare, la 2 martie am primit din nou ordin să merg pe uscat cu echipa de luat apă. Primejdiile prin care trecusem în ajun l-au determinat pe căpitanul Clerke să trimită forțe mai însemnate de pe amândouă corăbiile ca să ne însoțească; aveam astfel o pază însumând patruzeci de oameni înarmați. Această măsură de prevedere nu mai era totuşi necesară acum, deoarece plaja fusese lăsată în întregime în folosința noastră, iar terenul dintre locul de debarcare şi lac fusese declarat tabu, fiind înconjurat de steguleţe albe. După toate aparențele, am dedus că unele căpetenii indigene vizitaseră regiunea aceea şi că, neputând rămâne prin preajmă, luaseră în mod binevoitor şi plin de considerație această măsură, pentru ca noi să fim în mai mare siguranță şi cât mai puțin stingheriți.

A doua zi am luat apă fără să mai întâmpinăm vreo împotrivire. La înapoierea pe corăbii, aflarăm că pe bord fuseseră câteva căpetenii, care-şi ceruseră scuze pentru comportarea compatrioților lor, atribuind răzvrătirea certurilor care mai dăinuiau în acel timp printre oamenii de seamă ai insulei. Neînțelegerea se stârnise în legătură cu caprele lăsate de noi la Onihiau anul trecut, Toneoneo pretinzând dreptul de proprietate asupra lor, deoarece insula îi era închinată lui.

La data de 7 martie ne-a surprins vizita lui Toneoneo însuşi. Când auzi că principesa văduvă era pe bord, nu-l puturăm convinge decât cu multă greutate să urce şi el, nu că s-ar fi temut pentru siguranța lui, ci fiindcă nu voia să dea ochi cu dânsa. Întâlnirea lor avu loc de față cu noi; s-au uitat unul la altul cu priviri posomorâte şi piezişe. El n-a stat prea mult şi părea tare amărât; dar remarcarăm cu oarecare uimire că femeile, atât la venirea cât şi la plecarea lui, se prosternau înaintea sa; de asemenea fusese tratat de către toți băştinaşii de pe bord cu respectul cuvenit celor de rangul lui. Într-adevăr, era destul de neobişnuit ca o persoană care în acea vreme se afla în dușmănie cu partida adversă şi se pregătea chiar de o nouă bătălie să se încumete să vină aproape singur în mijlocul taberei dușmane,

La 8 martie, la ora nouă dimineața, am ridicat ancora şi ne-am îndreptat spre Onihiau, iar la ora trei după-amiaza am ancorat într-o apă de treizeci şi şase de metri, aproape în acelaşi loc ca în anul 1778.

La 12 martie vremea fiind liniştită, *master*-ul a fost trimis în partea nord-vestică a insulei ca să caute un loc de ancorare mai convenabil. El s-a întors spre seară, după ce găsise un golf frumos cu bune posibilități de ancorare; în partea lui estică se aflau patru mici izvoare cu apă potabilă, la care ducea un drum neted potrivit pentru rostogolitul butoaielor.

Fiind acum gata să părăsim Insulele Sandwich, socot că se cuvine să fac câteva observații asupra lor. Acest grup este alcătuit din unsprezece insule. Indigenii le numesc: 1. Owhyhee; 2. Maui; 3. Ranai sau Omai; 4. Morotini sau Morokini; 5. Kahauraui sau Tahuraua; 6. Morotoi sau Morokoi; 7. Uahu sau Oahu; 8. Atui, Ataui sau Taui şi, uneori, Kaui; 9. Nihihau sau Onihiu; 10. Orihaua sau Rihaua; şi, 11. Tahura, toate sunt locuite, afară de Morotini şi Tahura. După spusele indigenilor, pe lângă insulele enumerate mai sus se mai află una, numită Modupapapa Komodupapapa, care este netedă, nisipoasă şi vizitată numai pentru vânătoarea de broaşte țestoase marine şi păsări de mare.

Ele fuseseră numite de căpitanul Cook Insulele Sandwich în cinstea exploratorului, sub a cărui oblăduire îmbogățise el geografia cu atât de multe descoperiri strălucite şi pline de însemnătate.

Locuitorii Insulelor Sandwich aparțin fără îndoială aceleiaşi rase ca cei din Noua Zeelandă, din Insulele Societății şi din Insulele Amiciției, din Insula Paştelui şi din Marchize. Faptul, oricât ar părea de extraordinar, poate fi considerat suficient dovedit, prin aceea că apucăturile şi moravurile lor se aseamănă în chip izbitor; asemănarea în linii generale dintre oameni este stabilită, dincolo de orice controversă, prin absoluta identitate a graiurilor lor.

Doritorilor de discuții îndelungi pe această temă nu le va fi prea greu să-şi închipuie de pe ce continent au emigrat la început şi în ce etape s-au răspândit pe o suprafață atât de

vastă aceşti oameni. Am arătat mai sus că am observat puternice semne de înrudire între ei şi unele din triburile indiene ce locuiesc în insulele Ladrone[276] şi Caroline; aceeaşi afinitate se poate urmări şi între battas[277] şi malaezi. Când s-au petrecut aceste evenimente nu este lesne de aflat; probabil, nu prea de curând, deoarece insulele sunt foarte populate şi oamenii n-au păstrat nicio tradiție a originii proprii, în afară de cele ce țin cu desăvârşire de domeniul legendelor.

Băştinaşii din aceste insule depăşesc în general statura mijlocie şi sunt bine legați. Culoarea feței lor este mai închisa decât a tahitienilor şi nici nu sunt atât de frumoşi ca aceştia. Totuşi, mulți dintre ei au fețe iar femeile, îndeosebi, au ochi şi dinți frumoşi, precum şi o dulceață şi o sensibilitate în priviri, ceea ce le face foarte ademenitoare. Părul lor e negru-castaniu, nici drept ca al indienilor din America, nici cârlionțat ca al negrilor africani, ci variat ca şi părul europenilor.

Aceeaşi superioritate a înfățişării, pe care am constatat-o la *irii* din toate celelalte insule, am remarcat-o şi aici. Cei pe care i-am văzut erau, fără excepție, desăvârşit realizați trupeşte pe când cei mai mulți, pe lângă scăderile lor în general, dovedeau acea diversitate a făpturilor şi figurilor care se întâlneşte şi la alte popoare.

Ei par să sufere de puține boli locale, dar mulți dintre iri sunt înspăimântător de bolnavi din cauza întrebuințării fără măsură a avei. Este ceva deosebit de ciudat în istoria acestui drog vătămător. Când căpitanul Cook vizitase prima oară Insulele Societății, ava era prea puțin cunoscută acolo. La a doua lui călătorie, ea se consuma mult la Ulietea, dar nu prea câştigase teren în Otaheite. Iar când ne-am oprit acolo ultima dată, ravagiile îngrozitoare ce le făcea acum erau de necrezut: căpitanul abia mai recunoscuse pe mulți dintre vechile lui cunoştințe. În Insulele Amiciției căpeteniile consumă în mod obişnuit această băutură, dar o subție atât de mult cu apă, încât nu pare că produce vreun efect rău. La

[276] Vechiul nume spaniol al insulelor Mariane. – N. T.

[277] Malaezii din Sumatra. – N. T.

Atui este folosită, de asemenea, cu multă cumpătare şi, ca urmare, căpeteniile au o înfăţişare mult mai chipeşă acolo decât în oricare dintre insulele învecinate. Bunii noştri prieteni Keirikia şi bătrânul Kau se lăsară convinşi de noi să renunţe la această băutură; de aceea se îndreptară uimitor în scurtul timp cât mai stăturăm după aceea pe insulă.

Cu toată pierderea ireparabilă ce o suferisem de pe urma supărării bruşte şi a violenţei acestor oameni, trebuie totuşi, să fim drepţi faţă de ei, să recunoaştem că, dintre toţi insularii, ei au cea mai blândă şi duioasă fire; se deosebesc cu desăvârşire de acei nemaipomenit de uşuratici şi schimbători tahitieni, şi nici nu au distanta gravitate şi rezervă a locuitorilor din Insulele Amiciţiei. Hawaienii par să trăiască în cea mai deplină înţelegere şi prietenie unii cu alţii. Femeile care au copii sunt remarcabile prin duioasa şi statornica lor grijă pentru cei mici, iar bărbaţii le dau adesea ajutor la treburile casnice, cu o bunăvoinţă ce nu poate fi decât spre lauda lor.

Locuitorii acestor insule se deosebesc de cei din Insulele Amiciţiei prin faptul că aproape toţi îşi lasă barba să crească. Într-adevăr, puţini erau cei care şi-o râdeau în întregime, aşa cum făcea bătrânul rege, sau purtau numai mustăţi. Aceeaşi diversitate în privinţa modului de purtare a părului se poate observa şi la ei ca şi printre ceilalţi insulari ai Pacificului de sud; ei au şi o modă ce le este proprie, după câte ştim, şi anume, îşi tund părul scurt de tot, de o parte şi de alta a capului şi în jos până la urechi.

Oamenii de amândouă sexele poartă la gât coliere făcute din sfori pe care sunt înşirate scoici mici împestriţate, precum şi o podoabă de forma unei cozi de ceaşcă, de vreo doi centimetri lungime şi de o jumătate de centimetru lăţime, lucrată din lemn, piatră sau fildeş frumos lustruită, pe care o atârnă de gât prin fire subţiri de păr răsucit şi învârtit uneori de o sută de ori. În locul acestui ornament, unii dintre ei poartă pe piept o mică figură omenească, lucrată în os şi spânzurată în acelaşi chip.

Ca şi restul indigenilor din insulele Pacificului de sud, au obiceiul de a-şi tatua corpul, dar numai în Noua Zelandă şi

în Insulele Sandwich îşi tatuează şi faţa. Au de asemenea ciudatul obicei, a cărui noimă n-am putut-o afla niciodată, de a tatua vârful limbii femeilor.

Îmbrăcămintea bărbaţilor este formată îndeobşte dintr-o singură bucată de pânză groasă, numită *maro,* de vreo douăzeci şi cinci de centimetri lăţime, pe care o petrec printre picioare şi o leagă în jurul mijlocului. Aceasta este îmbrăcămintea comună tuturor categoriilor sociale. Rogojinile, dintre care unele sunt frumos lucrate, au diferite mărimi, de cele mai multe ori vreun metru jumătate lungime şi unu lăţime. Pe acestea şi le aruncă peste umeri şi le trag în faţă; dar le întrebuinţează rareori şi mai ales în timpul războiului, deoarece, putând amortiza lovitura unei pietre sau a oricărei arme boante, par mai folositoare atunci decât în vreme de pace.

Îmbrăcămintea obişnuită a femeilor este foarte asemănătoare cu a bărbaţilor. Ele îşi înfăşoară mijlocul cu o bucată de pânză care ajunge până la jumătatea coapselor; câteodată, când răcoarea serii se face simţită, îşi aruncă peste umeri bucăţi libere de pânză fină, ca şi femeile din Otaheite. *Pau* este numele altei îmbrăcăminţi foarte des purtată de femeile tinere. Este confecţionată din cel mai subţire şi mai fin soi de pânză, se înfăşoară de mai multe ori în jurul pântecelui şi coboară până la genunchi, aşa încât capătă înfăţişarea unei fuste scurte şi bogate.

Felul lor de a-şi petrece timpul pare să fie foarte simplu, puţin variat. Se trezesc o dată cu răsăritul soarelui şi, după ce se bucură de răcoarea serii, se retrag la odihnă puţin timp după apusul soarelui. Cu lucratul pirogilor şi al rogojinilor se îndeletnicesc *iri*-i; femeile sunt ocupate cu fabricarea pânzei, iar în plantaţii şi la pescuit lucrează mai ales *tautau*-ii[278]".

Muzica lor este rudimentară; n-au nici fluiere, nici naiuri, nici alte instrumente, în afară de tobe de diferite mărimi. Dar melodiile lor sunt foarte plăcute, fiindcă le cântă pe mai multe voci şi le însoţesc cu mişcări line ale braţelor, la fel cu cei din Insulele Amiciţiei.

---

[278] Servitorii. – N. T.

Oamenii din aceste insule se împart în mod vădit în trei pături sociale. Cea dintâi este alcătuită din *iri,* sau căpetenii de districte; unul dintre ei este superior celorlalți şi se numeşte la Hawaii *iri-tabu* ori *iri-moi.* Prima denumire arată autoritatea lui absolută, iar a doua îi obligă pe ceilalți să se prosterne în fața lui. Din pătura a doua fac parte cei ce se bucură de un drept de proprietate, fără însă a avea autoritate. A treia o alcătuiesc *tautau*-ii sau servitorii, care nu au nici rang, nici proprietate.

Şefii îşi exercită puterea, unii asupra altora, în modul cei mai semeț şi mai asupritor. Voi da două exemple în acest sens. Un şef dintr-un ordin inferior se purtase cu multă cuviință față de unul din ofițerii noştri şi, drept răsplată, l-am luat pe bord şi l-am prezentat căpitanului Cook, care l-a invitat să prânzească cu noi. În timp ce eram la masă intră Paria, care era căpetenie de un rang mai înalt şi cum îl văzu pe oaspetele nostru într-o situație atât de onorabilă, fu cuprins de o nemărginită indignare, care i se citea pe față. Îl apucă numaidecât de păr şi era cât pe ce să-l târască afară din cabină, dacă n-ar fi intervenit căpitanul; după destulă gâlceavă, toată indulgența ce o puturăm obține, fără a ajunge să ne certăm cu Paria, a fost ca oaspetele nostru să aibă îngăduința de a rămâne aşezat pe podea, în timp ce Paria îi lua locul la masă. Altădată, când Teriobu urca pentru prima oară pe bordul corăbiei *Resolution,* Maia-maia, care era printre însoțitorii săi, găsindu-l pe Paria pe punte, îl izgoni de pe corabie în modul cel mai înjositor.

Religia acestor oameni seamănă în mai multe privințe cu a celor din Insulele Societății şi Amiciției. *Morai*-urile lor, *whatta,* idolii, sacrificiile şi cântecele sacre, care le sunt comune tuturor, dovedesc că toate noțiunile lor religioase au aceeaşi obârşie.

S-a mai amintit că titlul de Orona[279] fusese acordat căpitanului Cook cu toate onorurile legate de el; este de asemenea sigur că ne priveau în general ca pe nişte oameni mai aleşi şi obişnuiau să spună deseori că marele Itua sălăş-

[279] Clerke şi alții transcriseseră Orono. – N. T.

luita în țara noastră.

Sacrificiile omeneşti sunt mai frecvente aici, după propriile spuse ale băştinaşilor, decât în oricare dintre insulele vizitate de noi. Aceste groaznice rituri nu se practică numai la începerea războaielor şi înaintea marilor bătălii, ci ori de câte ori se apucă ei de ceva mai de seamă; iar moartea oricărei căpetenii însemnate cere jertfirea unuia sau a mai multor *tautau*-i, după importanța rangului şefului respectiv. Ni s-a spus că la moartea lui Teriobu mai mulți oameni sunt sorociți sacrificării.

Tot printre obiceiurile lor ciudate putem să-l trecem pe acela de a scoate prin lovire incisivii, ca o jertfă în cinstea lui Itua, pentru ca acesta să îndepărteze orice primejdie sau necaz la care ar putea fi ei expuşi.

În ziua de 15 martie, la ora şapte dimineața am ridicat ancora şi, trecând pe la nord de Tahura, ne-am îndreptat spre sud-vest. La 23 martie, vântul, care fusese în ultima vreme potolit, se înteți şi crescu până ce deveni o puternică vijelie, care ne sfâşie câteva dintre pânzele vechi şi pricinui ruperea greementului în repetate rânduri. Această vijelie dură douăsprezece ore, după care se mai potoli şi o ținu mai departe aşa până la 25 martie, la amiază, când se domoli cu totul, lăsând în locul ei doar o adiere uşoară.

La data de 30 martie vânturile şi starea nestatornică a vremii îl determinară pe căpitanul Clerke să-şi schimbe planul şi, pe la ora şase seara, îndreptarăm cârma spre nord-vest, continuând aşa până la şase aprilie, când pierdurăm alizeul.

Rânduielile stabilite pe vremea când trăia căpitanul Cook pentru aerisirea aşternuturilor, aprinderea focurilor între punți, spălarea acestora cu oțet şi afumarea lor cu pulbere de puşcă, erau respectate în permanență. De câtva timp, chiar şi cârpirea hainelor vechi ale marinarilor se transformase într-o îndatorire grea şi însemnată. Poate că este necesar să informăm pe cei nefamiliarizați cu obiceiurile marinarilor de pe navele de război, că aceştia sunt aşa de deprinşi să li se comande de către ofițerii lor când şi cum să se îngrijească de ei înşişi, încât pierd orice prevedere şi devin

nesocotiți ca nişte copii. Sunt sigur că dacă oamenii noştri ar fi fost lăsați de capul lor, întregul echipaj ar fi rămas în pielea goală, înainte de a ajunge la jumătatea călătoriei. Era firesc să ne aşteptăm ca pățaniile din cursul călătoriei spre miazănoapte din anul precedent să-i fi făcut să simtă nevoia de a da puțină atenție acestor lucruri; dar, dacă le-au trecut vreodată prin minte astfel de gânduri, ele au fost atât de superficiale, încât la întoarcerea noastră în climatul tropical hainele îmblănite precum şi celelalte veşminte pentru ținuturile reci şi le aruncau cu lovituri de picior de colo-colo pe punți, ca lucruri fără preț, deşi pe amândouă corăbiile se ştia că urma să facem o nouă călătorie spre pol. Iată de ce aceste haine au fost strânse de ofițeri şi îndesate în butoaie, iar acum se restituiau proprietarilor lor.

La data de 12 aprilie, vântul schimbându-se treptat, ajunse să bată spre răsărit, şi crescu până deveni o puternică vijelie. Tot timpul de când părăsisem Insulele Sandwich ne-a supărat o spărtură, prin care pătrundeau în fiecare oră doisprezece centimetri de apă; dar, deoarece reuşeam mereu să ținem pe loc nivelul apei cu ajutorul pompelor de mână, spărtura nu ne-a necăjit prea mult până la 13 aprilie, când na alarmă tare o inundație bruscă ce potopise întregul spațiu dintre punți. Apa din magazia de cărbuni, negăsind ieşire îndestulătoare prin cocpit[280], forțase platformele de deasupra ei şi, într-o clipită, făcuse să plutească toate cele. Situația noastră era într-adevăr peste măsură de îngrijorătoare, căci nu aveam la îndemână niciun mijloc de a ne descurca. Îndată ce izbutirăm să-i dăm o scurgere, cea mai mare parte din apă ieşind prin cocpit, noi am fost astfel în măsură să scoatem restul cu căldările. Dar spărtura se mărise acum atât de mult, încât jumătate din echipaj trebuiau să lucreze neîncetat la pompe şi la ispol[281]. Această situație a durat până la 15 aprilie la amiază. Oamenii noştri suportau cu multă bunăvoință această osteneală excesivă, la care se adăuga faptul deosebit de supărător că nu aveau un loc uscat unde să doarmă; pentru

[280] Gaură la pupa unei ambarcații. – N. T.

[281] Căuş pentru scos apa de pe fundul vasului. – N. T.

acest considerent începurăm să le servim raţia întreagă de grog.

Deoarece ne apropiam acum de Jocul unde se zice că Da Gama ar fi văzut o mare întindere de pământ, ne ¿bucuram de prilejul ce ni se înfăţişa de a contribui la îndepărtarea îndoielilor care ar mai fi putut dăinui în privinţa acestei pretinse descoperiri. După ce navigarăm încoace şi încolo în tot cursul zilei, fără a zări vreo urmă de pământ, cârmirăm iarăşi spre miazănoapte, socotind că nu merita să ne pierdem timpul în căutarea unei ţări, a cărei existenţă era o părere ce-şi dovedise până acum îndestul netemeinicia.

Trecerea bruscă de la căldura apăsătoare ce o simţisem la începutul lunii, la frigul grozav pe care-l înduram acum, era însoţită de multe alte neajunsuri.

La data de 21 aprilie zărirăm o balenă şi o pasăre de uscat, iar după-amiază, apa arătându-se miloasă, aruncarăm plumbul, dar nu găsirăm fundul nici la două sute cincizeci de metri. În cursul celor trei zile precedente văzurăm mari cârduri de păsări dintr-o speţă asemănătoare raţelor. Ivirea zburătoarelor se socoteşte de obicei ca o dovadă a vecinătăţii uscatului, dar de la 16 aprilie nu mai întâlnisem alte semne, deşi în acest timp parcursesem peste o sută cincizeci de leghe.

La 22 aprilie frigul ajunsese peste măsură de aspru şi frânghiile erau atât de îngheţate, încât numai cu mare greutate le puteam trece prin scripeţi.

La 23 aprilie, la ora şase dimineaţa, uscatul apăru sub forma unor munţi acoperiţi de zăpadă, care se întindeau spre sud-vest; desluşirăm o stâncă înaltă şi conică, la trei sau patru leghe depărtare. Abia dădurăm cu ochii de această privelişte nelămurită, că ne şi învălui o ceaţă deasă. Când vremea se limpezi din nou, ne îndreptarăm într-acolo, spre a vedea mai de aproape pământul, dar ni se înfăţişă o perspectivă mai posomorâtă şi mai sumbră decât văzusem vreodată. Coasta părea dreaptă şi uniformă, neavând intrânduri sau golfuri; terenul urca de la ţărm către nişte dealuri de înălţime moderată, dincolo de care se aflau şiruri de munţi, ale căror piscuri se pierdeau în nori. Totul era în întregime acoperit de

nea, în afara unor povârnişuri şi râpi ce ieşeau prea abrupt din mare pentru ca zăpada să se poată aşeza pe ele.

Vântul continua să sufle foarte puternic dinspre nord-est, iar pe mare domnea o ceaţă deasă şi cădea lapoviţă; vremea aceasta a ţinut de la 24 la 28 aprilie. Corabia părea să fie o adevărată masă de gheaţă, şarturile erau aşa de încărcate, încât aveau în circumferinţă mai mult de două ori grosimea lor obişnuită; pe scurt, cei mai vechi marinari nu mai pomeniseră niciodată ceva asemănător, iar lapoviţa continua să cadă fără încetare şi gerul se înăsprea mereu.

În dimineaţa zilei de 28 aprilie, cerul se lumină, în sfârşit, şi vântul se domoli până la tăria unei uşoare brize, deşi bătea din aceeaşi direcţie ca şi mai înainte. Avurăm o zi caldă şi frumoasă şi, fiindcă ne aşteptam să vină dezgheţul, oamenii începură să sfărâme gheaţa de pe greement, catarge şi pânze,. pentru a preîntâmpina căderea ţurţurilor în capetele noastre.. Pe la trei după-amiază se iscă un vânt straşnic dinspre miazăzi; cu ajutorul lui ne îndreptarăm spre golful Auaţca.

După ce trecurăm de gura golfului, care este lungă de vreo patru mile, ni se deschise în faţă o mare baie circulară de douăzeci şi cinci de mile în circumferinţă; la ora patru şi jumătate ancorarăm într-o apă de şase stânjeni. Cercetarăm, toate colţurile golfului cu ocheanele în căutarea oraşului Petropavlovsk[282], care, după cum auzisem la Unalaşka, era o localitate de oarecare mărime şi însemnătate. În cele din urmă descoperirăm, pe un strâmt capăt de pământ înspre nord-est, câteva cabane de bârne şi câteva colibe conice, înălţate pe prăjini, însumând vreo treizeci de aşezăminte; după poziţia lor, am ajuns la concluzia că era Petropavlovsk. Totuşi, ca să fim drepţi faţă de generosul şi ospitalierul tratament de care ne-am bucurat aici, voi cere îngăduinţa să merg în întâmpinarea curiozităţii cititorului şi să-l asigur că dezamăgirea noastră a fost mai degrabă ridicolă decât serioasă. În această amărâtă extremitate a pământului baricadat cu gheaţă şi acoperit cu zăpadă până şi în timp de

[282] Port pe coasta răsăriteană a peninsulei Kamciatka. – N. T.

vară, într-un port mizerabil, am cunoscut oameni pătrunşi de simţăminte de omenie şi având atâta măreţie sufletească, încât ar fi făcut cinste oricărui popor de pe glob.

În cursul nopţii, la venirea mareei, ne înconjurară o mulţime de sloiuri. În zori, am fost trimis cu bărcile să cercetez golful şi să predau scrisorile pe care le adusesem de la Unalaşka pentru comandantul rus.

În timp ce ne apropiam, observarăm câţiva oameni mergând iute încoace şi încolo; apoi o sanie trasă de câini, cu unul dintre locuitori în ea, coborî spre ţărm în faţa noastră. În timp ce priveam la cele ce se petreceau pe uscat şi admiram marea politeţe a străinului care, gândeam noi, venise în ajutorul nostru, bărbatul, după ce ne măsură din priviri câtva timp cu multă luare-aminte, se întoarse scurt pe loc şi se îndepărtă în grabă în spre ostrog[283]. Eram mai puţin supăraţi decât dezamăgiţi de această plecare neaşteptată, deoarece începusem să constatăm că drumul nostru pe gheaţă este întovărăşit nu numai de greutăţi mari, dar şi de primejdii.

Când ajunserăm la mai puţin de o jumătate de kilometru de ostrog, desluşirăm mărşăluind spre noi un grup de oameni înarmaţi, format din vreo treizeci de soldaţi, în fruntea cărora se afla o persoană cu înfăţişare importantă, care ţinea un băţ în mână. Se opri când ajunse la câţiva metri de noi şi-şi aşeză oamenii într-o ordine perfectă. I-am înmânat scrisorile lui Ismailov şi m-am străduit să-l fac să înţeleagă că eram englez şi că aduseserăm acele note de la Unalaşka. După ce ne examină cu luare-aminte, ne conduse către sat în mare tăcere şi solemnitate, oprindu-şi deseori oamenii, pentru a-i grupa în diferite chipuri şi a-i pune să execute mai multe exerciţii.

În cele din urmă sosirăm la casa ofiţerului care comanda grupa şi intrarăm înăuntru, după destulă agitaţie în legătură cu darea poruncilor şi orânduirea militarilor de afară, gazda noastră îşi făcu apariţia, însoţit de o altă persoană care, pe cât înţeleserăm, era secretarul portului. Deschiseră apoi una

[283] Fortificaţie de lemn la Graniţele Rusiei din secolele XVII şi XVIII. – N. T.

din scrisorile lui Ismailov şi o trimiseră pe cealaltă cu un mesager special la Bolcereţk, un oraş de pe coasta apuseană a peninsulei Kamciatka, unde-şi avea reşedinţa comandantul rus al acestei provincii.

Slujbaşul în casa căreia ne aflam era sergent, el era comandantul ostrogului. Nimic n-ar putea întrece bunătatea şi ospitalitatea lui, după ce şi-a revenit din panica provocată de venirea noastră. Ni se părea că în casă este o căldură excesivă, dar totul se vedea curat şi bine rânduit. După ce mi-am schimbat hainele ude cu altele pe care sergentul mi le-a pus la dispoziţie cu multă politeţe, – un costum complet al lui – am fost poftiţi la masa de prânz, care nu mă îndoiesc că era cea mai bună pe care ne-o putea servi; ţinând seama de timpul scurt ce-l avusese spre a o prepara, pot zice că o pregătise cu destulă iscusinţă. Însăşi nevasta sergentului ne aduse mai multe bucate, dar ei nu i se dădu voie să şadă la masă. După ce terminarăm ospăţul, în cursul căruia conversaţia se mărgini la câteva plecăciuni şi alte semne de respect mutual, ne străduirăm să-i explicăm gazdei pricina şi ţelurile vizitei noastre în acest port. Deoarece Ismailov atinsese probabil acelaşi subiect în scrisorile ce i le înmânasem mai înainte, el păru să înţeleagă foarte lesne ce voiam să-i spunem; dar, cum nu se afla nimeni la faţa locului care să poată vorbi vreo altă limbă decât rusa sau camciadala, ne-a fost foarte greu să înţelegem ştirile ce vroia să ni le comunice. După un timp, străduindu-ne să ne înţelegem unul pe altul, ajunserăm la concluzia că în această localitate nu se puteau obţine niciun fel de merinde sau de mărfuri navale dar că aceste articole se aflau din belşug la Bolcereţk. Comandantul va fi probabil foarte binevoitor şi ne va da ceea ce ne lipsea, dar că, până nu va primi poruncă de la el, nici sergentul, nici oamenii săi, nici indigenii nu se vor încumeta măcar să meargă pe bordul corăbiei noastre.

Era acum timpul să ne luăm ziua bună; ni se puse numaidecât la îndemână pentru fiecare persoană din grupul nostru câte o sanie trasă de cinci câini şi condusă de un vizitiu. Marinarii erau tare încântaţi de acest gen de transport, ceea ce-i desfăta încă şi mai mult era că cele două

căngi ale bărcilor primiseră şi ele câte o sanie. Aceste sănii sunt atât de uşoare şi construcţia lor este aşa de bine adaptată scopurilor pentru care sunt folosite, încât alunecau cu mare iuţeală şi în deplină siguranţă pe o gheaţă pe care noi n-am fi izbutit s-o trecem pe jos, oricâte precauţii am fi luat.

La întoarcere găsirăm bărcile trăgând corabia la edec înspre sat; pe la ora şapte ajunserăm lângă gheaţă şi amarărăm. În dimineaţa următoare tâmplarii se puseră pe lucru pentru a astupa spărtura care ne dăduse atâta de furcă în cursul ultimei noastre traversări. Mai mulţi ofiţeri făcură vizite sergentului, care îi primi cu multă politeţe; iar căpitanul Clerke îi trimise două sticle de rom, fiindcă înţelesese că ar fi fost darul cel mai potrivit pe care i l-ar fi putut face; în schimb primi câteva păsări frumoase asemănătoare cocoşului de munte şi douăzeci de păstrăvi.

În dimineaţa următoare, după ce văzusem două sănii intrând în sat, căpitanul Clerke mă trimise pe ţărm să aflu dacă nu cumva sosise vreun mesaj de la comandantul Kamciatkăi; după socoteala sergentului, mesajul putea sosi, ca urmare a veştii trimise în legătură cu vizita noastră. Bolcereţk este pe cale obişnuită la vreo două sute de kilometri de Petropavlovsk. Mesajele noastre fuseseră trimise cu o sanie trasă de câini la data de 29 aprilie pe la ora prânzului. Iar răspunsul sosise, aşa cum aflarăm mai târziu, în zorii zilei aceleia; aşa că fusese nevoie de ceva mai mult de trei zile şi jumătate pentru o călătorie de patru sute treizeci de kilometri.

Venirea răspunsului de la comandant ne-a fost totuşi tăinuită deocamdată; când am ajuns la locuinţa sergentului, mi-a spus că vom afla a doua zi despre ce era vorba.

A doua zi, pe la ora zece înainte de amiază, zărirăm mai multe sănii coborând în jos spre marginea gheţii; trimiserăm o barcă să-i aducă pe ocupanţii lor pe bord. Venise un negustor rus din Bolcereţk, numit Fedosici şi un neamţ. Port, care aduseseră o scrisoare de la maiorul Behm, comandantul Kamciatkăi, către căpitanul Clerke. Când ajunseră la marginea gheţii şi zăriră ce mari erau corăbiile care se aflau

la mai puțin de două sute de metri de ei, părură peste măsură de îngrijorați; înainte de a se încumeta să se îmbarce, cerură ca doi marinari să fie lăsați pe țărm ca ostateci, pentru siguranța lor. Descoperirăm mai târziu că Ismailov, în scrisoarea lui către comandant, nu ştiu pentru care motiv, ne prezentase greşit; scrisese că era vorba de două mici bărci de negoț, iar sergentul, care nu văzuse corăbiile decât de la oarecare depărtare, nu îndreptase această greşeală în mesajul lui.

Când sosiră pe bord, am dedus, din purtarea lor prevăzătoare şi temătoare, că se aflau încă sub stăpânirea unei îngrijorări inexplicabile; o neobişnuită satisfacție se putu citi pe chipurile lor atunci când neamțul găsi printre noi un om cu care să poată discuta. Era Webber, care vorbea nemțeşte extrem de bine. După ce Port a fost prezentat căpitanului Clerke, comandantul nostru primi scrisoarea comandantului rus, scrisă tot în limba germană, prin care îl invita pe Clerke şi pe ofițerii lui să vină la Bolşereț k. Port îi aduse în acelaşi timp la cunoştință că maiorul îşi făcuse o idee greşită despre mărimea corăbiilor şi despre însărcinarea pe care o îndeplineam, deoarece Ismailov, în scrisoarea sa, ne dăduse drept două mici vase comerciale englezeşti şi-l prevenise să fie atent, insinuând că am fi nici mai mult nici mai puțin decât pirați.

Deoarece aveam posibilitatea să conversăm cu ruşii prin mijlocirea tălmaciului, primele noastre întrebări au fost dacă putem să ne procurăm provizii cu care să ne completăm merindele proaspete şi articolele marinăreşti, din lipsa cărora fuseserăm de câtva timp în mare restrişte. La cercetare, se vădi că întregul stoc de animale pe care le putea procura ținutul din împrejurimile golfului se urca la numai două junei; sergentul făgăduise cu multă uşurință că va face rost de vite. Începurăm apoi demersuri pe lângă negustor, clar condițiile în care se oferea să ne servească erau aşa oneroase, încât căpitanul Clerke socoti necesar să trimită un ofițer la comandantul de la Bolşereț k pentru a se interesa de prețul mărfurilor în acel loc.

Deoarece căpitanul Clerke găsi nimerit să-mi dea mie

această misiune, am primit ordin ca, împreună cu Webber, ce urma să mă însoţească în calitate de interpret, să mă pregătesc de plecare a doua zi dimineaţa.

Se alătură apoi echipei noastre şi căpitanul Gore şi ne însoţiră de asemenea Port şi Fedosici, cu doi cazaci; călăuzele noastre ne dădură îmbrăcăminte călduroasă, – îmblănită – precauţie care se dovedi curând binevenită, întrucât începu să ningă îndată ce pornirăm la drum.

A doua zi dimineaţa ne întâmpină *toion*-ul sau căpetenia din Karacin, care fusese înştiinţată de venirea noastră şi făcuse rost de pirogi, mai uşoare şi mai nimerite pentru navigaţia pe râul Auaţka. Înaintam acum foarte repede, oamenii *toion*-ului fiind pe cât de mari la stat, pe atât de puternici şi buni cunoscători ai meseriei lor. La ora zece ajunserăm la ostrog, reşedinţa, unde ne întâmpinară pe malul apei bărbaţi şi femei camciadali şi câţiva servitori ruşi de-ai lui Fedosici, care se ocupau cu facerea pirogilor. Erau cu toţii îmbrăcaţi în haine de sărbătoare.

Acest ostrog era frumos aşezat pe malul râului. Am fost conduşi la locuinţa *toion*-ului[284], un om simplu şi cum se cade, a cărui mamă era rusoaică iar tatăl, camciadal. Casa lui ca toate celelalte din ţinutul acesta, era împărţită în două încăperi. O masă lungă şi îngustă, cu o laviţă în jurul ei, alcătuiau toată mobila din camera din faţă; iar în cea din fund se găsea bucătăria; uneltele casnice erau la fel de puţine şi sărăcăcioase. Dar binevoitoarea primire a gazdei şi cordiala întâmpinare ce ni se făcuse, compensau din plin modestia locuinţei.

În timp ce ne aflam la prânz în această colibă, ca oaspeţi ai unui popor, de a cărui existenţă abia auzisem, şi aşezaţi la capătul lumii locuibile, ne atrase luarea-aminte o singuratică lingură de cositor, pe jumătate tocită, a cărei formă ne era familiară; cercetând-o, constatarăm că pe dos avea gravat cuvântul Londra. Nu pot trece sub tăcere acest fapt din recunoştinţă pentru multele gânduri plăcute, speranţele, grijile şi duioasele amintiri ce le-a trezit atunci în noi. Acei

[284] Toion, şef local. – N. T.

care au simțit ce urme lasă în suflet o lungă absență ori marea depărtare de patrie vor înțelege cu ușurință plăcerea ce ți-o fac asemenea întâmplări neînsemnate.

Urma acum să părăsim râul şi să facem restul călătoriei cu săniile.

După ce ne-am plimbat în jurul satului, care nu avea nimic vrednic de reținut, ne-am întors la cină şi, după aceea, ne-am odihnit puțin; curând ne-au trezit urletele triste ale clinilor, pe care le auzirăm tot timpul cât dură legatul bagajelor pe sănii; dar odată prinşi în ham şi noi fiind cu toții gata de plecare, urletele se preschimbară într-un lătrat uşor şi vesel, care încetă în întregime în momentul în care porniră săniile. Aceşti câini se aseamănă întru câtva cu cei din rasa de Pomerania, dar sunt mult mai mari.

Deoarece nu aveam încredere în propria noastră dibăcie, ni se dăduse fiecăruia dintre noi câte un om care să mâne sania, operație care se dovedi, după starea în care se aflau drumurile, a fi un lucru nespus de trudnic. Însoțitorul meu era un cazac foarte bine dispus, însă atât de nepriceput la această treabă, încât ne răsturnam aproape în fiecare minut, spre marea veselie a celorlalți tovarăşi. Grupul nostru era format în total din zece sănii. Cea în care era transportat căpitanul Gore era formată din două sănii legate la un loc şi echipată din belşug cu blănuri şi piei de urs; avea zece câini înhămați, câte patru alături, la fel ca la alte câteva dintre săniile cele mai greu încărcate cu bagaje.

După ce străbăturăm vreo şapte kilometri, începu să plouă, fapt care, adăugat la întunericul nopții, ne puse în mare încurcătură. În cele din urmă ne înțeleserăm să rămânem unde ne găseam până ce se va lumina de ziuă; şi ca urmare, înfăşurându-ne în blănuri, aşteptarăm cu răbdare dimineața. Pe la ora trei am fost chemați să plecăm, călăuzele noastre temându-se să nu fim prinşi de dezgheț, dacă mai aşteptam mult şi atunci n-am mai fi fost în stare nici să înaintăm, nici să ne înapoiem. După nenumărate greutăți, provocate mai cu seamă de starea proastă a drumului, la ora două după-amiază am sosit teferi la un ostrog numit Nacikin.

Acolo am fost primiți cu aceeaşi ospitalitate ca şi la Karacin, iar după-prânz ne-am dus să vizităm un izvor deosebit de fierbinte de lângă acest sat. Încă din depărtare se zărea aburul ridicându-se ca dintr-o căldare care fierbe; iar când ne-am apropiat, am simțit în aer un miros pătrunzător de pucioasă. Izvorul principal se afla într-o adâncitură cu un diametru de vreun metru; era înconjurat de mai multe izvoare mai mici, tot atât de calde, răsfirate pe terenul învecinat; de aceea, tot acest petic de pământ pe o întindere de peste patru metri pătrați era atât de fierbinte, încât nu puteam sta două minute în acelaşi loc. Apa care curgea din izvoare se aduna într-o mică scăldătoare şi forma apoi un pârăiaş care, după ce curgea vreo sută cincizeci de metri, se vărsa în râu. Baia, ziceau localnicii, vindecă mai multe boli, ca bunăoară reumatismul, încheieturile umflate şi înțepenite şi ulcerele scorbutice.

În dimineața următoare ne îmbarcarăm în pirogi şi pornirăm pe Bolşoi Reka[285]. Pe ambele maluri priveliştea era romantică dar monotonă, râul curgea prin munți foarte prăpăstioşi şi sterpi; nimic nu dădea diversitate peisajului, decât, când şi când, apariția unui urs şi zborurile păsărilor sălbatice.

Când, la 12 mai, se lumină de ziuă, am constatat că ieşisem din munți şi că intram într-o întinsă câmpie joasă, acoperită cu arbuşti stufoşi. Pe la ora nouă înainte de amiază ajunserăm la un ostrog, numit Opacin, care se afla la aproape optzeci de kilometri de Nacikin şi avea cam aceeaşi mărime ca ostrogul Karacin. Găsirăm aici un sergent cu patru soldați ruşi, care ne aşteptau de două zile şi care trimiseră numaidecât o barcă uşoară spre Bolşereţk ca să vestească apropierea noastră. Făcurăm restul călătoriei cu multă uşurință şi repeziciune, deoarece, pe măsură ce coboram, râul devenea din ce în ce mai iute, iar bancurile se răreau.

Cu cât ne apropiam de capitală, observam cu părere de rău, din agitația şi forfoteala de pe maluri, că urma să ni se

[285] Râul Mare. – N. T.

facă o primire oficială. Un costum bun devenise de multă vreme o plăcere rară pentru noi, iar hainele de călătorie erau un amestec caraghios de modă europeană, polineziană şi camciadală. Felul în care ne-a primit comandantul a fost mai plăcut decât se poate închipui, dar am constatat cu ciudă că uitase aproape cu desăvârşire limba franceză, aşa încât plăcerea de a conversa cu el a avut-o numai Webber, care vorbea nemţeşte.

În tovărăşia maiorului Behm se afla căpitanul Şmalev, al doilea la comandă, un alt ofiţer, precum şi întreaga corporaţie a negustorilor din localitate. Ei ne-au condus în casa comandantului, unde am fost întâmpinaţi cu multă curtenie de soţia sa şi unde am găsit ceai şi alte bunătăţi pregătite pentru noi.

Pe la ora şapte, comandantul observă că eram obosiţi de călătorie şi ne ceru voie să ne conducă la locuinţele noastre. În drum, trecurăm pe lângă două corpuri de gardă, unde soldaţii fuseseră puşi să prezinte armele în cinstea căpitanului Gore; iar după aceea am fost călăuziţi la o casă foarte curată şi potrivită pentru noi, după cum ne lămuri maiorul, urma să ne fie reşedinţă în cursul şederii noastre acolo. La uşă ne-a postat două santinele, iar într-o casă învecinată a instalat o gardă cu un sergent. Apoi maiorul îşi luă rămas bun, făgăduind să ne viziteze a doua zi.

Dis-de-dimineaţă primirăm salutările comandantului, ale căpitanului Şmalev şi ale locuitorilor mai de seamă al oraşului, care, nu mult după aceea, ne onorară cu prezenţa lor. După ce ne retraserăm să ne odihnim, primii doi trimiseră după Port şi îi puseră întrebări cu privire la mărfurile de care credeau că ducem cel mai mult lipsă pe bordul corăbiilor; de aceea, i-am găsit pregătiţi să stăruie ca noi să acceptăm ca garnizoana de sub comanda lor să împartă cu noi micul stoc de provizii ce-l mai aveau.

În schimbul acestei dărnicii nemaiîntâlnite nu prea aveam ce să-i oferim, în afară de admiraţia şi mulţumirile noastre. Din fericire totuşi, căpitanul Clerke îi trimisese prin mine o serie de tipărituri şi hărţi referitoare la penultima călătorie a lui Cook, pe care mă rugase să i le dăruiesc în numele său;

comandantul, care se entuziasma de orice lucru în legătură cu descoperirile, le primi cu o bucurie ce ne arăta că darul nostru, deşi o nimica toată, era cât se poate de binevenit. Căpitanul Clerke îmi mai dăduse dezlegarea să-i arăt harta descoperirilor făcute în actuala noastră călătorie şi, deoarece am socotit că un om în situaţia şi cu preocupările sale ar fi peste măsură de satisfăcut de o comunicare de acest fel, i-am dezvăluit, fără şovăire, toate datele pe care întreaga sa purtare dovedise că le merită.

Am avut plăcerea să constat că era sensibil la acest compliment, aşa cum sperasem, şi că a rămas uluit, văzând dintr-o privire întinderea acelei coaste, atât pe partea Asiei, cât şi a Americii, în lungul căreia compatrioţii săi se îndeletniciseră atât de mulţi ani cu explorările.

În ziua aceea am prânzit în casa comandantului, care nu scăpa niciun prilej de a ne satisface curiozitatea; preparase deci, pe lângă mai multe feluri de mâncare gătită ca la noi, o mulţime de alte mâncări, după obiceiul rusesc şi camciadal. Ne-am petrecut după-amiaza făcând o plimbare prin oraş şi prin ţinutul învecinat. Bolşereţk este aşezat într-o câmpie joasă şi mlăştinoasă, care se întinde spre marea Okoţk, măsoară vreo şaizeci şi patru de kilometri în lungime şi are o lăţime considerabilă. Oraşul e situat în partea nordică a Râului Mare (Bolşoi Reka). În dreptul oraşului, râul are de la doi la doi metri jumătate adâncime şi vreo jumătate de kilometru lăţime. Niciun fel de cereale nu se cultivă în această regiune, iar maiorul Behm mi-a făcut cunoscut că singura grădină plantată până la acea dată era a lui. Am văzut vreo douăzeci-treizeci de vaci, iar maiorul avea şase cai zdraveni. Acestea şi câinii sunt singurele animale domestice pe care le posedă.

Casele din Bolşereţk sunt toate de un singur tip, fiind construite din bârne şi acoperite cu stuf. Casa comandantului este mult mai mare decât celelalte, având trei încăperi de dimensiuni considerabile, îngrijit tapetate şi care ar putea fi socotite frumoase, dacă talcul cu care sunt acoperite ferestrele nu le-ar da o înfăţişare sărăcăcioasă şi neplăcută. Locuitorii totalizau un număr de cinci-şase sute.

În dimineața următoare ne adresarăm în particular negustorului Fedosici să ne vândă nişte tutun pentru marinari, care de peste douăsprezece luni erau lipsiți de plăcerea lor favorită. Dar, ca toate celelalte demersuri ale noastre, ajunse şi acesta numaidecât la urechile comandantului; curând după aceea găsirăm cu uimire în casa noastră patru saci de tutun, cântărind peste o sută de funzi fiecare, comandantul ne ceru să-i dăruim marinarilor noştri în numele său şi al garnizoanei de sub comanda sa. În acelaşi timp ne trimise douăzeci de căpățâni de zahăr fin şi tot douăzeci de funzi de ceai, acestea fiind articolele de care înțelesese că ducem mare lipsă şi pe care ne rugă să-i îngăduim să le ofere ofițerilor. Pe lângă acestea, doamna Belim mai trimise un dar căpitanului Clerke, anume, unt proaspăt, miere, smochine, orez şi câteva alte mărunțişuri de acelaşi fel, însoțite de urarea ca ele să-i fie de folos şi să-i ajute să-şi recapete sănătatea. Zadarnic încercarăm să ne împotrivim acestei risipe de bunătăți, căreia doream cu adevărat să-i pun capăt, fiind încredințat că dădeau de la ei nu o parte, ci aproape întregul stoc al garnizoanei.

Prânzirăm în ziua aceasta cu căpitanul Şmalev, iar după prânz, pentru a ne distra şi altfel, ni se oferi o reprezentație de dansuri ruseşti şi camciadale. Figurile dansului rusesc semănau destul de mult cu cele ale dansurilor noastre marinăreşti şi erau executate fie de o singură persoană fie de două sau patru deodată. Făceau paşi mărunți şi repezi, iar picioarele şi le ridicau foarte puțin de la pământ. Dar dacă dansul rusesc era hazliu, cel camciadal dovedea cea mai năstrușnică idee ce i-ar putea trăsni cuiva prin minte. El voia să reprezinte gesturile stângace şi greoaie ale ursului. Dansatorul îşi apleca tot timpul trupul şi-şi îndoia genunchii, în timp ce brațele sale imitau mişcările şi atitudinile animalului.

Deoarece călătoria noastră la Bolşereţk ne răpise mai mult timp decât ne aşteptasem şi întrucât ni se spusese că întoarcerea putea fi şi mai anevoioasă şi plictisitoare, ne văzurăm în situația de a anunța comandantului, chiar în aceeaşi seară, intenția noastră de a pleca a doua zi. Am fost

foarte plăcut surprinşi când maiorul ne-a spus că, dacă puteam rămâne încă o zi, ne-ar întovărăşi şi el, fiindcă i-ar face mare plăcere să vină cu noi la Petropavlovsk, ca să ia el însuşi parte la îndeplinirea celor ce trebuiau făcute pentru noi.

Prânzirăm după aceea cu comandantul care, pentru a ne da putința să cunoaştem cât mai multe din obiceiurile locuitorilor şi datinile țării, în măsura în care ne-o îngăduia timpul, invită în acea seară la el acasă pe toți oamenii de seamă din oraş. Femeile veniră strălucit îmbrăcate după moda camciadală. Era o privelişte fermecătoare în mijlocul celui mai sălbatic şi mai întunecat ținut din lume. Divertismentul era alcătuit tot din dansuri şi cântece.

Dimineața următoare fiind sorocită plecării, ne-am retras devreme în locuințele noastre, unde primul lucru pe care l-am văzut au fost trei costume de călătorie, lucrate după moda țării, costume pe care ni le dăruise maiorul. În acest fel, când cu darurile sale, când cu bunătatea căpitanului Şmalev şi a multor altora, împreună cu uriaşul stoc de provizii ce ne-a fost trimis pentru drum, strânsesem o cantitate destul de însemnată de bagaje.

În cursul drumului ne-a încântat mult marea bunăvoință cu care toionii şi camciadalii ne săreau în ajutor în diferitele ostroguri prin care treceam şi nu mi-a scăpat neobservată bucuria ce li se putea citi pe față la vederea maiorului şi nici marea tristețe ce-i cuprindea la auzul ştirii că avea să-i părăsească în curând.

De la Bolşereţk trimisesem căpitanului Clerke un mesager, informându-l asupra primirii ce ni se făcuse şi asupra intenției maiorului de a ne însoți la înapoiere, înştiințându-l, de asemenea, despre ziua în care se putea aştepta să ne vadă. Maiorul a fost tare uimit de înfățişarea robustă şi plină de sănătate a echipajului bărcilor şi s-a mirat şi mai mult când a văzut că majoritatea oamenilor erau îmbrăcați numai în cămăşi şi pantaloni, deşi chiar atunci ningea din plin.

La sosire maiorul Behm a fost salutat cu treisprezece lovituri de tun şi a fost primit cu toate celelalte semne de distincție pe care i le puteam arăta.

După ce-l vizită pe căpitanul Clerke şi trecu în revistă ambele corăbii, el se întoarse să prânzească pe bordul corăbiei *Resolution*; după-amiază i se arătară diferitele curiozități adunate în cursul călătoriei, iar căpitanul Clerke îi oferi un sortiment complet din fiecare articol. Cu acest prilej trebuie să amintesc gestul de mărinimie şi recunoştință pe care-l făcură marinarii de pe ambele corăbii. Când auziră ce frumos dar le făcuse maiorul, oferindu-le tutun, ei cerură, cu totul din inițiativa lor, să nu li se mai servească grog, iar alocația de spirtoase să fie dăruită din partea lor garnizoanei din Bolşereţk. Nu puturăm decât să admirăm un sacrificiu atât de extraordinar şi, pentru ca să nu aibă de suferit de pe urma acestui gest, căpitanul Clerke şi ceilalți ofițeri puseră în locul neînsemnatei cantități pe care maiorul se lăsă înduplecat s-o accepte, aceeaşi cantitate de rom din rația ofițerilor. Acest dar, împreună cu o duzină sau două de sticle cu vin de la Cap pentru doamnă Behm şi alte asemenea mici daruri ce eram în stare să facem, a fost primit în modul cel mai îndatoritor.

Deoarece maiorul Behm demisionase din postul de comandant al Kamciatkăi şi avea de gând să plece curând la Petersburg, se oferi să ia cu sine mesajele pe care am fi vrut să i le dăm în grijă. Prilejul nu trebuia scăpat şi căpitanul Clerke, fiind convins că relatarea descoperirilor noastre putea fi încredințată în întregime şi în siguranță unei persoane ce ne dăduse asemenea dovezi izbitoare despre virtuțile sale, atât publice cât şi particulare, şi ținând seama că mai aveam încă de înfăptuit o bună parte din călătorie, se hotărî să trimită prin el întregul jurnal al răposatului nostru comandant, împreună cu o parte din propriul său jurnal, care completa perioada de la moartea căpitanului Cook până la sosirea noastră în Kamciatka, precum şi o hartă a tuturor descoperirilor, spre a fi înmânate ambasadorului nostru la curtea rusească.

În cursul următoarelor trei zile maiorul a fost găzduit alternativ pe bordul celor două corăbii şi ne-am străduit să facem acest lucru cât puteam mai bine. În ziua de 25 mai îşi luă rămas bun; îl salutarăm cu treisprezece lovituri de tun,

iar marinarii, după propria lor dorință, strigară de trei ori ura pentru el.

Deşi prietenia noastră cu maiorul Behm durase atât de puțin, purtarea lui nobilă şi dezinteresată făcu să se nască în noi cel mai mare respect şi o deosebită stimă față de el. Valoarea darurilor particulare pe care ni le făcuse, în afara mărfurilor, trebuie să se fi urcat la peste două sute de lire. Dar această mărinimie era cu mult depăşită de delicatețea cu oare ne dăruise toate acele obiecte. «Ceea ce faceți voi acum – zicea el adesea – este în folosul general al omenirii şi prin urmare vă dă dreptul, nu numai la recunoştința umanității, dar şi la privilegii cetățeneşti în orice țară ați fi aruncați.

În timp ce corăbiile se aflau în golful Petropavlovsk, sănătatea căpitanului Clerke continuă să se înrăutățească din zi în zi, în ciuda mântuitoarei schimbări de dietă pe care i-o oferea staționarea în Kamciatka.

La data de 1 iunie încărcăm pe bord patru mii de kilograme de făină de secară, cu care ne aprovizionasem din magazinele din Petropavlovsk, iar *Discovery* lua o cantitate proporțională. Oamenilor li s-au dat numaidecât rații întregi de pâine, favoare de care nu se mai bucuraseră de când părăsisem Capul Bunei Speranțe.

La 4 iunie bătea o briză puternică şi ploua tare, fapt care ne-a răsturnat proiectul de a pavoaza corăbiile şi ne-a obligat să ne mulțumim a trage douăzeci şi una de lovituri de tun în onoarea zilei şi s-o sărbătorim aşa cum se putea.

La data de 6 iunie ne-au fost trimise, din porunca maiorului, douăzeci de vite de mărime mijlocie de la ostrogul Vercinei, care se afla la aproape o sută de mile în linie dreaptă. Ele au sosit în condiții bune. Am folosit următoarele opt zile pentru a ne pregăti de plecare.

La data de 15 iunie, înainte de a se lumina, ne uimi un zgomot huruitor ce semăna cu un tunet depărtat; când se crăpă de ziuă, găsirăm punțile şi bordurile corăbiilor acoperite cu o pulbere fină, groasă de aproape un inci, dare semăna cu şmirghelul. Aerul era încărcat de acest praf şi cerul întunecat, iar către vulcanul de pe muntele situat la miazănoapte de port, zarea era atât de neguroasă, încât nu

se putea desluşi conturul muntelui. O dată cu cenuşa mai cădeau şi multe pietre mici, care nu suferiseră nicio modificare de pe urma acțiunii focului. Pe seară se auziră tunete şi văzurăm fulgere îngrozitoare dare, împreună cu întunecimea din atmosferă şi cu mirosul de pucioasă din aer, aveau într-adevăr un efect din cele mai impresionante şi mai înspăimântătoare. Ne aflam în acel timp la vreo opt leghe de poalele munților.

Împrejurimile aveau acum cu totul altă înfățişare decât la sosirea noastră. Zăpada dispăruse şi coastele dealurilor erau acoperite cu o verdeață de toată frumusețea.

Deoarece căpitanul Clerke poruncise ca atâta timp cât ne îngăduia vremea să nu pierdem din vedere coasta Kamciatkăi, am observat că vulcanul arunca încă mult timp după aceea nesfârşite coloane de fum. În ceea ce priveşte adâncimea apei, la o depărtare de patru leghe de țărm nu dădeam de fund nici la două sute şaptezeci de metri".

În ziua de 6 iulie, la amiază, am dublat un număr destul de mare de sloiuri de gheață: am observat că ele mai aderau încă în multe locuri la țărmul continentului asiatic şi nu ne-a mai uimit faptul că, pe la trei după-amiază, am dat peste un întins corp de gheață ce se prelungea departe, spre apus. Văzându-l, ni s-au spulberat speranțele de a înainta mai către nord decât în anul precedent.

Fiindcă în cursul după-amiezii vântul bătea prea slab, am coborât bărcile şi am început să urmărim morsele, care trăiau în mari cirezi pe sloiuri de gheață plutitoare. Marinarii s-au înapoiat curând fără succes, deoarece aceste vietăți, fiind peste măsură de fricoase, se retrăgeau în apă înainte ca ei să le poată prinde în bătaia puştilor.

Până la 9 iulie străbătusem aproape patruzeci de leghe spre apus, de-a lungul gheții, fără să fi văzut vreo deschizătură în ea sau largul mării dincolo de ea, spre miazănoapte; de aceea nu aveam, deocamdată, nicio perspectivă de a înainta mai departe, spre nord.

În ziua de 10 iulie am coborât iar bărcile pe apă şi le-am trimis la vânătoare de morse, care se aflau în mare număr pe bucățile de gheață ce ne înconjurau. De data aceasta

marinarii noştri avură mai mult succes decât rândul trecut, căci se înapoiară cu trei morse mari şi urna mică; în afară de acestea, uciseră şi răniseră altele. Ofițerii care însoțiseră această echipă au fost martori că aceste vietăți dăduseră multe şi remarcabile pilde de dragoste părintească. Când bărcile noastre se apropiau de gheață, ele îşi luau puii sub aripioarele înotătoare şi se străduiau să se salveze o dată cu ei în mare.

La ora opt seara se iscă un vânt de răsărit, cu care continuarăm drumul spre miazăzi, iar pe la ora douăsprezece dădurăm de alte numeroase sloiuri mari de gheață. Ne străduirăm să ne strecurăm printre ele cu velatura redusă de teamă să nu avariem corabia; ajungând ceva mai departe spre sud, întâlnirăm un singur câmp compact de gheață, care se întindea spre sud-vest, sud-est şi nord-est cât puteam cuprinde cu privirea.

Am continuat să navigăm spre nord cu o briză moderată de la miazăzi. Am avut vreme frumoasă până în ziua de 13 iulie, la zece dimineața, când ne-am trezit din nou alături de un câmp întreg de gheață, căruia nu-i puteam zări marginile nici măcar din gabie. Acest fapt ne-a spulberat dintr-o dată speranțele de a pătrunde mai departe.

Căpitanul Clerke se hotărî atunci să mai facă o nouă şi ultimă încercare de a ajunge în golful Baffin sau Hudson, sondând coasta americană, de vreme ce pe partea aceea izbutisem anul trecut să înaintăm cel mai mult. Prin urmare în tot restul zilei ne trudirăm să navigăm în vânt, cu o viguroasă briză de răsărit.

În ziua de 16 iulie înainte de amiază, ne văzurăm prinşi ca într-un golf, gheața ocolind brusc înspre sud-est şi înconjurându-ne ca o masă compactă din toate părțile, în afară de cartul sudic. Am scăpat însă datorită unui vânt care bătea spre miazăzi. Ne aflam într-o apă de douăzeci şi şase de stânjeni şi, pe cât presupuneam, la vreo douăzeci şi cinci de leghe de coastele Americii.

La data de 18 iulie, dimineața, trecurăm pe lângă nişte mici buşteni plutitori şi văzurăm cârduri de papagali de mare şi păsările de gheață, precum şi câteva balene. Pe la nouă

seara am zărit un urs alb înotând foarte aproape de *Discovery*; după aceea se îndreptă spre o banchiză, pe care se mai aflau încă doi.

În ziua de 19 iulie, la ora unu dimineața, vremea se însenină şi constatarăm că suntem atât de bine împresurați de gheață, încât nu ne rămânea decât o deschizătură spre miazăzi, cart spre care ne îndreptarăm deci, înapoindu-ne printr-o mare foarte liniştită. Niciodată nu pătrunsesem atât de mult spre nord ca de data aceasta şi mai aveam cinci leghe până la latitudinea atinsă în sezonul precedent.

După-amiază văzurăm în apă doi urşi albi; pornirăm imediat cu barca mică să-i vânăm şi avurăm norocul să-i ucidem pe amândoi. Cel mai mare, probabil mama celui mai tânăr, a fost împuşcat primul; celălalt nu-l părăsi, deşi ar fi putut scăpa cu uşurință pe gheață, în timp ce oamenii îşi încărcau din nou muschetele, ci rămase înotând împrejur până când, după ce se trase de mai multe ori asupra lui, a fost împuşcat mortal. Greutatea celui mai mare era de două sute de kilograme.

Datorită acestor animale, avurăm vreo câteva mese excelente de carne proaspătă. Carnea lor avea într-adevăr un puternic gust de peşte, dar era din toate punctele de vedere mult superioară celei de morsă, pe care oamenii noştri au putut totuşi fi din nou convinşi, fără prea mare greutate, s-o prefere merindelor sărate.

În ziua de 21 iulie la ora opt dimineața vântul se înăspri, ceața dispăru şi zărirăm coasta americană spre sud-est, la depărtare de opt-zece leghe; ne-am îndreptat spre ea, dar am fost din nou opriți de gheață şi siliți să virăm spre vest, de-a lungul marginii ei.

Un câmp compact de gheață nimici astfel toate strădaniile de a ne apropia de uscat, de care, după aprecierea noastră, era legat. Ne luarăm, aşadar, rămas bun de la trecătoarea nord-estică înspre bătrâna Anglie[286]. Voi cere îngăduința să

[286] Întreprinderea a fost dusă la bun sfârşit pentru prima oară de Sir Robert McClure, după trei sferturi de secol. Cea mai înaltă latitudine atinsă de căpitanul Clerke pare a fi fost 71° 56' nord, spre nord de Icy Cape. – N. A.

redau cu propriile cuvinte ale căpitanului Clerke motivele acestei hotărâri – finale, ca şi ale planurilor lui viitoare; şi aceasta, cu atât mai mult, cu cât este ultima dare de seamă pe care sănătatea i-a mai îngăduit s-o scrie.

Ne este cu neputinţă să mai înaintăm cât de puţin spre miazănoapte pe această coastă (America) şi este puţin probabil ca această enormă masă de gheaţă să se topească în cele câteva săptămâni de vară ce au mai rămas până la sfârşitul anotimpului, banchiza va rămâne, după toate probabilităţile, o barieră de netrecut pentru orice încercare viitoare. De aceea, cred că cea mai bună măsură ce se poate lua spre binele misiunii este traversarea mării spre coasta asiatică şi căutarea vreunei deschizături care să ne ducă mai departe către nord; iar dacă n-o găsesc, să văd ce mai pot face pe coasta aceea, unde sper să am mai mult succes, deşi nu prea îndrăznesc să cred, căci marea este aici aşa de împânzită cu ghețuri, încât mă tem că o trecere este cu totul imposibilă.

Deoarece căpitanul Clerke hotărâse din motivele mai sus-arătate să renunţe la orice noi încercări pe coasta americană şi să facă ultimele sforţări în căutarea trecerii pe coasta continentului opus, continuarăm, în cursul după-amiezii de 21 iulie, să ţinem cârma spre vest-nord-vest, printre nenumărate sfărâmături de gheţari.

În dimineaţa zilei de 23 iulie navigam mai departe în volte încoace şi încolo, printr-un canal între ghețuri care nu depăşea o milă şi jumătate în lăţime şi se micşora din clipă în clipă. În cele din urmă, după ce ne străduirăm din răsputeri să ieşim din mijlocul sloiurilor desprinse, necesitatea ne împinse să ne creăm drum spre miazăzi, ceea ce izbutirăm abia pe la ora şapte şi jumătate dimineaţa, dar nu fără a ne ciocni de câteva ori cu putere de ghețuri. *Discovery* avu mai puţin noroc, deoarece la ora unsprezece, când aproape ieşise în larg, se încurcă aşa de rău printre sloiuri mari, încât drumul i se bară şi, lunecând sub vânt, veni cu bordul înainte spre marginea unei banchize uriaşe, în clipa aceea avea marea deschisă în vânt, aşa că resacul îl împinse cu violenţă spre banchiză. Aceasta însă, fie că s-a sfărâmat, fie

că s-a dislocat, a liberat până la urmă vasul, iar navigatorii făcură o nouă încercare de a scăpa din nenorocire însă, înainte ca nava să câştige destulă iuţeală pentru a răspunde comenzilor, căzu iarăşi sub vânt, îndreptându-se spre o altă banchiză; deoarece hula făcea nesigură menţinerea corăbiei în vânt şi nu era nicio speranţă de ieşire în loc deschis, *Discovery* intră într-o mică deschizătură, unde îşi strânse pânzele şi se agăţă cu cângile de gheţari.

I-am zărit în această situaţie primejdioasă pe la amiază, la vreo trei mile depărtare, în timp ce o vijelie puternică împingea noi sloiuri spre nord-vest, mărind astfel câmpul de gheaţă ce zăcea între noi. Parcă pentru a îngreuia şi mai mult întunecatele noastre perspective, pe la ora patru şi jumătate după-amiază vremea deveni ceţoasă şi pierdurăm din vedere corabia *Discovery*. Temerile noastre în legătură cu siguranţa ei nu s-au spulberat decât după ora nouă, când îi auzirăm tunurile răspunzând semnalelor noastre; curând după aceea desluşirăm strigătele prin care ne înştiinţau că, în urma schimbării vântului, gheţurile începuseră să se disloce şi că, înălţând toate pânzele, îşi croiseră o trecere printre ele, dar suferiseră stricăciuni destul de însemnate.

În ziua de 24 iulie vântul bătea cu putere dinspre sud-vest, vremea era ceţoasă, iar noi ne îndreptam întins către sud-est. La ora unsprezece înainte de amiază, o mare banchiză plutitoare, al cărei capăt nu-l puteam zări, ne bară trecerea din nou.

Deoarece era necesar să ajungem acum la o hotărâre oarecare în privinţa drumului pe care trebuia să-l urmăm de aici încolo, căpitanul Clerke trimise o barcă la bordul corăbiei *Discovery,* cu tâmplari ca să cerceteze stricăciunile suferite de navă. Ei se înapoiară pe seară, raportând că repararea stricăciunilor va dura trei săptămâni.

Astfel, constatând că înaintarea spre miazănoapte, ca şi apropierea de oricare din aceste două continente, este imposibilă din cauza mării blocate de gheţuri, am socotit că orice altă încercare în vederea găsirii trecătorii ar fi dăunătoare şi misiunii noastre şi ar zădărnici şi scopul călătoriei. La acestea se mai adăugau şi argumentele înfăţişate de

căpitanul Gore, care-l determinară pe căpitanul Clerke să navigheze spre golful Auaţka, unde să ne reparăm stricăciunile; apoi, înainte de venirea iernii, să explorăm coasta Japoniei.

Nu mă voi strădui să ascund bucuria ce lumina chipurile fiecărui ins după ce fu cunoscută hotărârea căpitanului Clerke. Eram cu toţii sătui până-n gât de navigarea aceea plină de primejdii, în care cea mai îndârjită stăruinţă nu fusese răsplătită nici de cea mai vagă posibilitate de succes. Ne îndreptarăm, aşadar, gândurile către patria din care lipseam de trei ani, cu o desfătare şi cu o mulţumire care, în ciuda trudniciei călătoriei ce-o mai aveam încă de făcut şi a nemăsuratei distanţe ce trebuia străbătută, n-ar fi fost mai puternic resimţită de noi, decât dacă am fi ajuns în văzul capului Land's End.

Actualmente căpitanul Clerke nu mai este în stare să se scoale din pat, de aceea, dorind să-mi încredinţeze mie comanda, îmi dădu îndrumări să pornesc cu toată iuţeala spre golful Auaţka. Deoarece vântul sufla tot dinspre apus, ţinurăm mai departe spre miazăzi; la 19 august dis-de-dimineaţă, după o ploaie de câteva ore, vântul se schimbă la răsărit şi se înteţi, până începu o puternică vijelie. Căutarăm să tragem folos de pe urma ei, îndreptându-ne spre apus cu toate pânzele ce le puteam înălţa. La data de 21 august, la cinci şi jumătate dimineaţa, zărirăm un munte cu pisc foarte înalt pe coasta Kamciatkăi, numit muntele Cipunskoi; era la vreo douăzeci şi cinci sau. treizeci de leghe de noi.

La 22 august 1779, la ora nouă dimineaţa, căpitanul Charles Clerke părăsi această lume, în vârstă de treizeci şi opt de ani. El muri de ftizie, boală de care suferea încă înainte de a pleca din Anglia şi din cauza căreia lâncezise în cursul întregii călătorii. Stingerea lui treptată îi întristase pe toţi prietenii săi; totuşi nepăsarea cu care înfrunta microbul, voioşia necurmată pe care o răspândise în jurul său până în ultimul ceas şi resemnarea senină în faţa soartei le dădea acestora o oarecare mângâiere. Era cu neputinţă să nu simţi ceva mai mult decât compătimirea obişnuită în faţa acestui om, a cărui întreagă viaţă fusese un neîntrerupt şir de

greutăți şi necazuri specifice meseriei de marinar, sub a căror povară se prăbuşise în cele din urmă. Fusese pregătit pentru marină din cea mai fragedă tinerețe şi luase parte la mai multe acțiuni în decursul războiului care începuse în 1756; se evidențiase în bătălia navală dintre *Bellonă* şi *Courageux* când, fiind postat pe gabie, a fost aruncat peste bord cu catarg cu tot, dar a fost pescuit fără să fi suferit vreo vătămare. Fusese aspirant pe *Dolphin*, comandat de căpitanul Byron, în cursul primei călătorii a acestei nave în jurul lumii, iar după aceea servise în flota americană. În 1768 înfăptuise a doua sa călătorie în jurul lumii pe *Endeavour,* ca secund al *master*-ului şi, fiind înaintat în timpul expediției, se întorsese ca locotenent. A treia sa călătorie în jurul lumii a făcut-o pe *Resolution*, pe care fusese numit locotenent secund; curând după înapoiere, în 1775, a fost înaintat la rangul de *master* şi comandant. Când se hotărâse organizarea actualei expediții, fusese numit pe *Discovery* pentru a-l întovărăşi pe căpitanul Cook şi, prin moartea acestuia îi urmase, aşa cum s-a arătat, la comanda principală a expediției.

Ar însemna să-l nedreptățim dacă n-am spune că, în scurtul timp cât expediția a fost sub comanda lui, el s-a arătat cât se poate de stăruitor, fiind preocupat de succesul ei. La data la care primise comanda principală, sănătatea lui începuse să lase de dorit şi n-la fost în măsură să înfrunte asprimile unui climat atât de nordic. Dar vigoarea şi activitatea minții sale nu slăbiseră de fel în urma chinurilor trupeşti; deşi ştia că, întârziindu-şi înapoierea într-un climat mai cald, renunță la singura şansă ce-i mai rămăsese de a se îndrepta, totuşi, plin de grijă şi peste măsură de doritor ca nu cumva situația în care se afla să-i influențeze judecata în dauna serviciului, persevera în căutarea unei trecători până ce toți ofițerii de pe ambele corăbii ajunseră la concluzia că încercarea de față nu putea fi tradusă în practică şi că orice alte stăruințe ar fi fost nu numai nerodnice, dar şi primejdioase.

A doua zi ancorarăm în portul Petropavlovsk, unde vechiul nostru prieten, sergentul care comanda încă acea localitate,

veni pe bord, aducând cu el fructe pe care voia să le dăruiască bietului nostru căpitan. A fost peste măsură de mâhnit, aflând de moartea comandantului şi văzând sicriul în care îi aşezasem trupul. Îşi manifestă prin semne intenția de a trimite un mesager comandantului din Bolşereţk, pentru a-i aduce la cunoştință sosirea noastră; căpitanul Gore se folosi de acest prilej pentru a-i scrie o scrisoare, în care solicita să ni se trimită, dacă se putea, cu cea mai mare grabă, şaisprezece vite mari.

În dimineața zilei de 25 august, căpitanul Gore trasă noile însărcinări în urma morții căpitanului Clerke, numindu-se pe sine la comanda corăbiei *Resolution* şi pe mine comandant pe *Discovery;* Lanyan, secund al *master*-ului de pe *Resolution,* care servise în călătoria precedentă în această funcție pe bordul navei *Adventure*, a fost înaintat la gradul de locotenent prim. Aceste promovări aduseră după sine şi alte schimbări. Meşteşugarii se îndeletniceau acum intens cu reparațiile necesare. Duminică 29 august, după-amiază, asistarăm la ultimele onoruri aduse căpitanului Clerke. Ofițerii şi marinarii de pe ambele corăbii merseră în procesiune la mormânt, în timp ce de pe nave se trăgea cu tunurile mici; după terminarea serviciului religios, soldații traseră trei salve. A fost îngropat sub un copac care creştea pe un teren povârnit din valea dinspre nord de port, unde sunt aşezate spitalele şi magaziile. Toți ruşii din garnizoană s-au adunat şi au luat parte la înmormântare, cu mult respect şi seriozitate[287].

---

[287] Ceea ce urmează este inscripția de pe monumentul din Kamciatka înălțat în cinstea căpitanului Clerke:

„La rădăcina acestui copac se odihneşte trupul căpitanului Charles Clerke, Esq. care a urmat la comanda corăbiilor *Resolution* şi *Discovery* după moartea căpitanului James Cook, Esq. (care a fost din nefericire ucis de băştinaşii de pe o insulă din Oceanul Pacific de sud la 14 februarie în anul 1779). El pieri pe mare, fiind bolnav de ftizie, la 22 august în acelaşi an, în vârstă de 38 de ani".

Dedesubtul emblemei sale din biserica din Paratunka se află următoarea inscripție:

„Ceea ce se vede mai sus este emblema căpitanului Charles Clerke, Esq. El a urmat la conducerea corăbiilor *Resolution* şi *Discovery* după moartea

A doua zi sosi un stegar din Bolşereţk cu o scrisoare, prin care comandantul îi aducea la cunoştinţă căpitanului Gore că dăduse porunci în legătură cu vitele, care puteau ajunge peste câteva zile aici; şi că, pe deasupra, căpitanul Şmalev, actualul comandant, ne va face el însuşi o vizită îndată după venirea unui cuter pe care-l aştepta din zi în zi de la Okoţk.

La data de 15 septembrie terminasem reparaţiile, încărcasem toate lemnele şi apa şi eram gata de plecare în larg pentru a doua zi, dar vitele nu sosiseră încă şi, deoarece aveam în primul rând nevoie de merinde proaspete, nu puteam să plecăm fără ele. Socotirăm deci această întârziere ca un bun prilej pentru a căuta să ne treacă de urât pe ţărm. În consecinţă, căpitanul Gore propuse o vânătoare de urşi, dar nu avurăm mare succes.

La 22 septembrie fiind aniversarea încoronării majestăţii sale, am tras douăzeci şi una de lovituri de tun şi am pregătit în cinstea zilei cel mai straşnic ospăţ ce ni-l puteam permite în situaţia noastră. Pe când şedeam la masă, ni se anunţă venirea căpitanului Şmalev. El ne aduse la cunoştinţă că motivul pentru care nu primisem cele şaisprezece vite mari pe care le cerusem, era că la Vercinei ploua cu găleata şi ploaia împiedicase expedierea lor. I-am dăruit exemplare din toate curiozităţile adunate în cursul călătoriei, iar căpitanul Gore adăugă la ele un ceasornic de aur şi o carabină. În dimineaţa următoare, Şmalev îşi luă rămas bun de la noi.

A doua zi am pus la cale o nouă vânătoare, cerând îndrumarea paracliserului parohiei, care era un renumit

---

căpitanului James Cook, Esq. (care a fost ucis din nefericire de băştinaşii de pe o insulă din Pacificul de sud, la 14 februarie 1779, după ce explorase coasta Americii între 42°30’ şi 70°44’ latitudine, în căutarea unei treceri din Asia spre Europa).

Căpitanul Clerke a murit de ftizie pe mare, în ziua de 22 august 1779, în vârstă de 38 de ani şi zace îngropat la rădăcina unui copac, în apropierea ostrogului Petropavlovsk. El a făcut a doua încercare de a găsi trecerea din Asia spre Europa şi a ajuns, cu o diferenţă de câteva mile, aproape tot atât de departe spre miazănoapte ca şi căpitanul Cook, dar a constatat că drumul prin partea aceea era impracticabil”.

(Extras din *Jurnalul de bord al căpitanului Gore, 1779–1780. Arhivele Amiralităţii, Whitehall).* – N. A.

vânător de urşi. La apusul soarelui ajunsesem pe malul unuia dintre lacurile mai mari. Acolo am căutat să ne ascundem cât mai bine cu putinţă şi am izbutit s-o facem, datorită unor ierburi înalte şi stufărişuri ce creşteau chiar lângă marginea apei. N-am stat mult timp la pândă, că am şi avut plăcerea să auzim mormăitul urşilor în diferite locuri din jurul nostru; aşteptările ne-au fost curând răsplătite, deoarece unul din ei se ivi din apă, înotând de-a dreptul spre locul unde stăteam ascunşi. În vremea aceea luna răspândea foarte multă lumină, iar când animalul înaintase vreo cincisprezece metri, trei dintre noi traserăm aproape în acelaşi timp. Fiara se întoarse scurt pe o rână şi scoase un strigăt care nu semăna nici a răget, nici a mormăit, nici a răcnet, căci era un amestec înfiorător din toate trei, nespus de îngrozitor. Apoi ursul se retrase prin nişte tufe dese la o mică depărtare şi nu încetă nici acolo să scoată acelaşi urlet înspăimântător; deşi camciadalii erau convinşi că fusese rănit de moarte, socotiră că, deocamdată, cel mai bun lucru de făcut era să nu-l întărite iarăşi. Trecuse deja de ora unu noaptea şi vremea amenința să se schimbe; ne înapoiarăm deci acasă şi animarăm plăcerea de a ne satisface curiozitatea; a doua zi dimineața găsirăm ursul mort în locul unde-l lăsasem. Era o femelă de mărime neobişnuită.

Camciadalii recunoşteau pe față că le erau foarte îndatorați urşilor fiindcă, mulțumită lor, realizaseră unele progrese, atât în domeniul ştiinţelor, cât şi pe tărâmul artei. Mărturiseau că toată priceperea lor în medicină şi în chirurgie se datora urşilor; că au învățat întrebuințarea celor mai multe buruieni de leac pe care le foloseau fie pe cale internă, fie pe cale externă, observând cu ce ierburi îşi freacă aceste vietăți rănile şi la ce recurg când sunt bolnavi şi lâncezesc, de asemenea ei recunosc în urşi pe profesorii lor de dans. Într-adevăr, ceea ce am văzut cu ochii înlătură orice discuție: dansul ursului camciadal este oglindirea exactă a fiecărei atitudini şi mişcări caracteristice animalului în feluritele lui îndeletniciri; pe de altă parte acest dans serveşte drept bază tuturor celorlalte dansuri, şi este socotit ca cel mai de valoare.

Nicio întâmplare demnă de a fi povestită n-a mai avut loc până la 30 septembrie, când căpitanul Gore s-a dus la Paratunka să aşeze în biserica de acolo o emblemă lucrată de Webber, cu o inscripție privitoare la vârsta şi rangul căpitanului Clerke şi la țelul expediției pe care o comanda la data decesului său. De asemenea, pe copacul sub care fusese înmormântat, am aşezat o tablă cu o inscripție asemănătoare.

La data de 2 octombrie amândouă corăbiile au fost remorcate afară din golf. A doua zi sosiră şi vitele din Vercinei; pentru ca marinarii să poiată trage tot folosul de pe urma acestor provizii atât de dorite, şi anume să le consume proaspete, căpitanul Gore luă hotărârea de a mai rămâne acolo încă cinci sau şase zile.

În după-amiaza zilei de 9 octombrie, la ora patru, desfăcurăm odgoanele şi ne luarăm rămas bun de la această localitate.

Kamciatka este numele unei peninsule aşezate pe coasta răsăriteană a Asiei; se întinde aproape de la nord spre sud.

Este mărginită la miazănoapte de ținutul Koriacilor; către miazăzi şi răsărit, de Oceanul Pacific de nord, iar spre apus de Marea Okoțk. Un şir de munți înalți se întinde în toată lungimea ei de la nord la sud, împărțind-o în două părți aproape egale; din aceşti munți izvorăsc un mare număr de râuri ce se varsă parte în Oceanul Pacific, parte în Marea Okoțk.

Dacă aş judeca fertilitatea solului după produsele vegetale pe care le-am văzut, n-aş şovăi să-l declar cât se poate de sterp. Totul semăna extraordinar de mult cu Terra Nova, mai mult decât cu oricare parte a lumii pe care am vizitat-o vreodată.

E firesc să se presupună că asprimea climatului trebuie să fie proporțională cu lipsa de fertilitate a pământului şi că prima o provoacă pe cealaltă. Am zărit acest ținut pentru întâia oară la începutul lunii mai 1779, când întreaga lui suprafață era acoperită cu zăpadă de vreo doi metri şi jumătate grosime. La înapoierea noastră, la 24 august, frunzişul copacilor şi toate soiurile de vegetale păreau să fie

în deplinătatea dezvoltării lor, dar la începutul lunii octombrie creştetele dealurilor erau iarăşi acoperite cu zăpadă căzută de curând.

Adevărata bogăție a acestei țări trebuie să fie animalele sălbatice, şi nicio îndeletnicire nu poate fi mai productivă decât blănăria, cu care se şi ocupă locuitorii. Aceste animale sunt: vulpea obişnuită, cacomul sau hermina, zibelina sau samurul, isatis sau vulpea arctică, iepurele, şobolanul de munte sau marmota fără urechi, nevăstuica, glutonul, argali sau oaia sălbatică, renul, ursul, lupul şi câinele.

Cârmuirea rusească statornicită asupra acestei țări este într-o mare măsură blândă şi dreaptă, dacă se ține seamă că e militară. Băştinaşilor li se îngăduie să-şi aleagă singuri juzii după vechiul lor obicei şi cu aceleaşi împuterniciri. Unul dintre aceştia, cu titlu de *toion,* stă în fruntea fiecărui ostrog, judecă toate neînțelegerile, pune amenzi şi osândeşte toate crimele şi purtările rele, dând pe mâna guvernatorului Kamciatkăi numai acele pricini asupra cărora nu vrea să decidă el însuşi, fie din cauză că sunt prea încâlcite, fie că părțile se urăsc prea mult. *Toio*-nul are pe lângă el un funcționar civil, numit caporal, care îl ajută la îndeplinirea sarcinii sale şi care, în lipsa lui, acționează chiar în numele său.

Printr-un edict al împărătesei, pedeapsa cu moartea fusese interzisă. Am fost însă informați că în cazurile de omor (care sunt foarte rare), pedeapsa cnutului este aplicată cu atâta cruzime, încât vinovatul, de cele mai multe ori, sucombă.

Întrucât instrucțiunile noastre de la Consiliul Amiralității lăsau ofițerului comandant al expediției puterea absolută în privința înapoierii în Anglia, în cazul când trecerea din Oceanul Pacific în Atlantic nu va fi găsită, căpitanul Gore, care era ținut totuşi să aleagă drumul cel mai nimerit pentru îmbogățirea datelor geografice, ceru ofițerilor principali părerile lor în scris cu privire la modul cel mai potrivit în care trebuiau urmate aceste ordine. Rezultatul anchetei care, spre mulțumirea lui, a întrunit unanimitatea şi a coincis în întregime cu propria sa părere, era că starea corăbiilor, pânzelor şi frânghiilor făcea nesigură o încercare de a naviga prin

marea dintre Japonia şi Asia în cursul acelui anotimp atât de înaintat, deşi această cale ar fi deschis un câmp foarte larg pentru noi descoperiri; că deci era de recomandat să ne ținem la răsărit de acea insulă, iar într-acolo să navigăm de-a lungul Kurdelor şi să cercetăm mai îndeaproape insulele de pe lângă coasta de miazănoapte a Japoniei, care, se zice, au o mărime considerabilă şi sunt independente față de guvernul rus şi cel japonez. Dacă am fi atât de norocoşi, încât să găsim acolo nişte porturi sigure şi comode, am face o descoperire de mare însemnătate, căci asemenea porturi vor fi locuri de adăpostire pentru viitorii navigatori care ar putea fi însărcinați cu explorarea acestor mări, sau vor înlesni stabilirea de legături comerciale cu domeniile învecinate ale celor două imperii. Următorul nostru obiectiv era să topografiem coastele insulelor japoneze, să ne îndreptăm apoi spre China cât mai la nord posibil şi să navigăm de-a lungul ei, spre Macao[288].

Căzându-se de acord asupra acestui plan, am primit ordin de la căpitanul Gore ca, în caz de despărțire, să mă îndrept numaidecât spre Macao. În seara de 9 octombrie la ora şase, după ce ieşisem în largul golfului Auațka, am virat spre sud-est cu vântul din vest-nord-vest. La miezul nopții am intrat într-un calm desăvârşit, care a durat fără întrerupere până la 10 octombrie la amiază. Aruncând sonda, am văzut că ne aflam într-o apă de o sută ori o sută douăzeci de metri; am petrecut apoi timpul în chip folositor, pescuind bacaleari, peste măsură de frumoşi şi de numeroşi. După-amiază se stârni dinspre apus o briză, cu ajutorul căreia ne îndreptarăm, de-a lungul coastei, înspre miazăzi.

După ce înfruntarăm mai multe vijelii şi ne luptarăm cu vânturi potrivnice, care ne îndepărtară de drumul plănuit la început, în zorii zilei de 26 octombrie zărirăm cu bucurie spre apus o creastă înaltă, care se dovedi curând a nu fi altceva decât Japonia.

Navigarăm într-acolo până la ora nouă, când ajunserăm la mai puțin de două leghe de uscat şi văzurăm fumul ce se

[288] Port pe coasta Chinei meridionale, lângă Hong-Kong. – N. T.

ridica deasupra mai multor oraşe sau sate şi numeroase case în apropierea ţărmului, aşezate în atrăgătoare locuri cultivate.

La 29 octombrie, la ora nouă, mutându-se vântul la sud şi norii începând să coboare, navigarăm în volte şi ieşirăm în larg spre răsărit; curând după aceea zărirăm foarte aproape de uscat un vas care plutea de-a lungul ţărmului către nord, un altul, în zare, venea spre noi din vânt. Orice lucru aparţinând unor meleaguri, pe cât de vestite, pe atât de puţin cunoscute, se înţelege de la sine că trebuia să aţâţe curiozitatea tuturor; prin urmare, toată suflarea de pe bord ieşi într-o clipă pentru a privi pe cei ce veneau. Când vasul din vânt se apropie de noi, viră cât mai spre ţărm, iar noi, temându-ne să nu-i speriem făcându-i să-şi închipuie că vrem să-i urmărim, puserăm corăbiile în pană, iar nava lor trecu pe la prova noastră la o depărtare de vreo jumătate de milă. Ar fi fost uşor de vorbit cu ei, dar căpitanul Gore, dându-şi seama după manevrele lor că erau tare înspăimântaţi, nu vru să le sporească teama, socotind că vom avea multe alte prilejuri mai nimerite de a intra în legătură cu acest popor, îi lăsarăm să se îndepărteze fără a-i opri.

La amiază vântul se înteţi, aducând cu el o ploaie puternică; până la ora trei bătu atât de tare, încât marea se umflă cum nu-şi mai amintea nimeni să mai fi văzut vreodată.

Seara pe la opt vijelia se mută către apus, dar violenţa ei nu scăzu; hula porni pe neaşteptate din direcţie opusă celei de până atunci, supunând corăbiile la eforturi peste măsură de mari. În cursul furtunii, mai multe pânze de pe *Resolution* se sfâşiară.

De la 29 octombrie până la 5 noiembrie am continuat să plutim către sud-est; vremea foarte nestatornică era însoţită de fulgere şi multe ploi. În cursul acestor zile am trecut pe lângă multe bancuri de piatră ponce, din care am pescuit mai multe bucăţi care cântăreau de la o uncie până la trei funzi. Am presupus că aceste pietre fuseseră aruncate în mare de diferite erupţii vulcanice, deoarece multe din ele erau acoperite cu midii, pe când altele erau cu desăvârşire

libere.

În ziua de 15 noiembrie, zărind trei insule, am virat către capătul sudic al celei mai mari, pe care se afla un deal înalt, sterp, cam turtit în vârf şi care, privit dinspre vest-sud-vest, avea înfăţişarea unui crater de vulcan. Pământul, stâncile sau nisipul – căci nu se putea distinge lesne din ce era alcătuită suprafaţa insulei – se înfăţişa privirii în felurite culori; după cele ce vedeam şi după puternicul miros de sulf ce simţeam în timp ce ne apropiam de promontoriu, am ajuns la concluzia că acolo se află multă pucioasă. Câţiva ofiţeri de pe *Resolution,* care trecuse mai aproape de uscat, aveau impresia că au văzut ridicându-se aburi de pe culmea colinei. Din această cauză căpitanul Gore îi puse numele de Sulphur Island[289].

Căpitanul Gore îndreptă acum prova către insulele Bashee, spre vest-sud-vest, nădăjduind să găsească acolo oarecare merinde proaspete, ceea ce ar fi scurtat şederea în Macao; dar din nenorocire trecu pe lângă ele fără să le vadă, din cauză că harta pe care se bizuia era greşită.

Înainte de amiază, în ziua de 29 noiembrie, dublarăm mai multe bărci de pescuit chinezeşti, ai căror ocupanţi ne priviră cu multă nepăsare. Ne aflam acum aproape de latitudinea insulelor Lima[290], aşa că virarăm spre nord-vest şi după ce înaintarăm douăzeci şi două de mile, zărirăm una dintre ele la nouă sau zece leghe spre apus.

În dimineaţa zilei de 30 noiembrie navigam în lungul insulelor Lima. La ora nouă o barcă chinezească, ce stătuse înainte pe lângă *Resolution,* veni aproape de noi, iar oamenii din ea voiră să ne trimită pe bord un pilot, ceea ce refuzarăm, întrucât obligaţia noastră era să urmăm corabia tovarăşă.

Ne-am bucurat însă când, curând după aceea, am văzut că *Resolution* trage o lovitură de tun şi arborează culorile prin care cerea un pilot. Se mai semnaliză o dată şi atunci asistarăm la o straşnică întrecere între patru bărci chinezeşti; după ce căpitanul Gore se tocmi cu cel ce sosise primul, să conducă vasul până la Tay-pa pentru treizeci de

[289] Insula Sulfului. – N. T.

[290] Insule în largul golfului Canton. – N. T.

dolari, îmi trimise vorbă că, din moment ce ne era foarte uşor să-i urmărim, noi ne puteam scuti de această cheltuială. Nu mult după aceea, un al doilea pilot se urcă pe bordul corăbiei *Resolution* şi stărui s-o conducă el; fără multă vorbă puse mâna pe cârmă şi începu să dea ordine să se reducă din pânze. Între cei doi piloți izbucni atunci o ceartă violentă care, în cele din urmă, se încheie cu un compromis în privința împărțirii sumei.

Dând urmare instrucțiunilor Consiliului Amiralității primite de căpitanul Cook, ofițerii şi marinarii trebuiau să predea acum jurnalele şi orice alte note referitoare la istoria călătoriei noastre. Îndeplinirea acestei porunci necesită oarecare delicatețe şi fermitate. De aceea am adunat pe punte tot echipajul corăbiei şi le-am adus tuturor la cunoştință ordinele primite şi motivele care credeam că ar putea să-i determine să dea dovadă de promptă supunere. În acelaşi timp le-am spus că hârtiile pe care nu doreau să le trimită la Amiralitate vor fi pecetluite în prezența lor şi ținute în păstrarea mda, până ce intențiile Consiliului cu privire la publicarea istoriei călătoriei vor fi împlinite; apoi aceste hârtii le vor fi înapoiate în modul cel mai cinstit.

Trebuie să mărturisesc cu deplină satisfacție că propunerile mele obținură atât aprobarea ofițerilor cât şi a marinarilor, care se supuseră cu dragă inimă; şi sunt încredințat că mi-a fost predată orice bucățică de hârtie care cuprindea vreo însemnare referitoare la călătorie. Ca să fiu cu totul drept, voi declara că oamenii acestui echipaj au fost cu adevărat cei mai ascultători şi mai binevoitori marinari pe care i-am cunoscut vreodată, deşi erau aproape toți foarte tineri şi nu mai serviseră niciodată pe corăbii de război.

În tot cursul zilei de 1 decembrie ne-am trudit să navigam în vânt, până când am izbutit să ancorăm la ora şase seara.

În seara zilei de 2 decembrie căpitanul Gore m-a Trimis pe țărm să vizitez pe guvernatorul portughez şi să-i cer să mă ajute să procur hrană proaspătă pentru echipajele noastre. În acelaşi timp am întocmit o listă de articolele marinăreşti de care duceau mare lipsă amândouă vasele, căci aveam de gând să merg mai departe la Canton şi să stărui pe lângă

funcționarii Companiei Indiilor Răsăritene, care erau la acea dată acolo. Când am sosit la cetățuie, maiorul fortului mi-a făcut cunoscut că guvernatorul era bolnav şi că deci nu era în stare să mă primească; l-am încunoştințat atunci pe el de dorința mea de a porni imediat spre Canton, iar el mi-a spus că ei nu se puteau încumeta să-mi facă rost de o barcă până nu obțineam încuviințarea lui *ho-po,* adică a vameşului; demersurile în acest scop trebuiau făcute pe lângă guvernatorul Chinez din Canton.

În fața acestei neprevăzute întârzieri mă cuprinsese ciuda, pe care n-o întrecea decât nerăbdarea cu care aşteptam de atâta vreme un prilej de a căpăta vreo ştire din Europa. Se întâmplă adesea ca, atunci când urmăreşti cu înverşunare o țintă, să-ți scape din vedere tocmai mijlocul cel mai uşor de a ajunge la ea. Aşa s-a întâmplat şi cu mine, căci mă înapoiam tare amărât la corabie, când un ofițer portughez care mă însoțea, mă întrebă dacă nu aveam de gând să fac o vizită englezilor din Macao. Nu e nevoie să adaug cu câtă nemaipomenită bucurie am primit această idee, şi nici speranțele, îngrijorarea şi temerile, ori lupta dintre curiozitate şi teamă – care se dădea în cugetul meu pe când păşeam împreună către locuința unuia dintre compatrioții noştri".

Fiind într-o asemenea stare de agitație, n-a fost de mirare că primirea ce ni s-a făcut, deşi n-a fost nici nepoliticoasă, nici lipsită de bunăvoință, ni s-a părut rece şi formală. La întrebările noastre, care se refereau la subiecte de interes personal, ni se dădu – cum era şi firesc – prea puțină satisfacție; dar când aflarăm dintr-o dată ce evenimente de ordin public avuseseră loc de la plecarea noastră din țară, orice alt sentiment se şterse şi râmaserăm câtva timp aproape lipsiți de puterea de a judeca[291].

La data de 9 decembrie căpitanul Gore primi răspuns de la Comitetul englez pentru supravegherea încărcăturilor din Canton, prin care era asigurat că se va face tot posibilul pentru a ni se procura cât mai neîntârziat proviziile de care aveam nevoie şi că se va trimite un paşaport pentru unul din

[291] Anglia se găsea în război cu Franța, Spania şi Olanda. – N. T.

ofițeri.

În ziua următoare, un negustor englez dintr-unul din stabilimentele noastre din Indiile Răsăritene făcu un demers pe lângă căpitanul Gore ca acesta să-i dea ajutor cu vreo câțiva oameni spre a putea duce până la Canton un vas pe care îl cumpărase la Macao. Căpitanul Gore, socotind că era un bun prilej pentru plecarea mea în acea localitate, îmi dădu dispoziții să iau cu mine pe al doilea locotenent, pe ofițerul care comanda soldații şi zece mateloți. Deşi nu era modul cel mai potrivit în care aş fi dorit eu să vizitez oraşul Canton, totuşi, întrucât data când ar fi putut sosi paşaportul era foarte nesigură, iar prezența mea ar fi contribuit în mare măsură la expedierea mai grabnică a proviziilor noastre, nu mai stătui la îndoială şi acceptai.

Am ajuns la Canton la 18 decembrie, puțin după ce se întunecase şi am debarcat la factoria[292] engleză, unde, deşi vizita mea era cu totul neaşteptată, am fost primit cu atenție şi politețe. Dorind să-mi scurtez pe cât posibil şederea, am cerut celor de acolo să-mi procure bărci pentru a doua zi ca să pot transporta mărfurile; dar am fost înştiințat că o asemenea afacere nu se putea încheia atât de repede în această țară, că trebuiau îndeplinite multe formalități şi că, pe scurt, răbdarea este o virtute de care nu te poți lipsi în imperiul chinez.

Am aşteptat timp de mai multe zile rezultatul demersului nostru, fără a ajunge la convingerea că lucrurile ar fi progresat cât de puțin. Pe când stăm la îndoială cu privire la măsurile care ar fi fost mai indicate să le iau, comandantul unei corăbii locale îmi înmână o scrisoare de la căpitanul Gore, prin care acesta îmi dădea de ştire că-l tocmise spre a ne aduce pe propriul lui risc şi cu toate mărfurile în Tay-pa.

Întrucât Cantonul era probabil cea mai avantajoasă piață pentru blănuri, căpitanul Gore mă însărcină să iau vreo douăzeci de piei de vidră de mare, cele mai multe proprietatea defuncților noştri căpitani, şi să le desfac la cel mai bun preț ce-l puteam obține; însărcinarea îmi dădu

[292] Agenție comercială într-o țară străină. – N. T.

prilejul de a face cunoştinţă cu geniul mercantil al chinezilor. Mi-am manifestat intenţiile faţă de unul dintre supraveghetorii comerciali englezi şi i-am arătat dorinţa mea de a fi recomandat unui negustor chinez de încredere, care ar putea să-mi ofere un preţ bun. După ce am întins marfa în faţa lui, acesta le-a cercetat cu multă luare-aminte şi mi-a spus că nu se putea încumeta să-mi dea mai mult de trei sute de dolari. Întrucât ştiam preţul cu care se vindeau aceste piei în Kamciatka, mi-am dat seama că nu-mi oferea nici jumătate din valoarea lor, aşa că am fost nevoit să mă apuc de tocmeală. La rândul meu, i-am cerut o mie; chinezul urcă la cinci sute; apoi îmi dădu ceai şi porţelan în valoare de încă o sută; apoi aceeaşi sumă în bani; în cele din urmă urcă la şapte sute de dolari, după care eu lăsai la nouă sute. În fine, ostenind să mă tot tocmesc, am consimţit să primesc opt sute.

În timpul şederii mele la Canton, unul dintre englezi mă luă cu el în vizită la un om cu mare trecere în oraş. Am fost primiţi într-o cameră lungă sau o galerie, în capătul căreia se afla o masă; îndărătul ei era aşezat un scaun mare, tar de-a lungul fiecărei laturi a camerei se afla un şir de alte. scaune. Învăţasem în prealabil că, dacă voiai să te porţi civilizat, trebuia să rămâi cât mai mult timp cu putinţă în picioare, nu mi-a fost greu să îndeplinesc acest gest de etichetă; apoi am fost trataţi cu ceai şi cu nişte fructe, unele conservate, altele proaspete. Amfitrionul nostru era foarte gras şi avea o figură blajină şi greoaie, dar o ţinută plină de gravitate. Vorbea puţin şi stricat engleza şi portugheza; după ce luarăm răcoritoarele, ne plimbă prin locuinţa şi grădini sa, ca să ne arate îmbunătăţirile pe care le făcuse; apoi plecarăm.

În seara zilei de 26 decembrie mi-am luat rămas bun de la supraveghetorii încărcăturilor, mulţumindu-le pentru îndatoritoarea lor bunăvoinţă; ei nu uitaseră să trimită pentru folosinţa celor de pe corabie un frumos dar constând în ceai şi o mare colecţie de periodice englezeşti. Acestea din urmă erau o valoroasă achiziţie, întrucât ne-au servit atât pentru a micşora plictiseala în cursul lungului drum de întoarcere spre casă, cât şi pentru a ne informa, ca să nu ne

înapoiem cu totul străini de ceea ce se petrecuse în țara noastră de baştină. La ora unu, în dimineața următoare, am părăsit oraşul Canton şi am sosit la Macao a doua zi cam la aceeaşi oră, după ce trecuserăm printr-un canal situat la vest de cel prin care venisem.

În timpul lipsei noastre se încinsese un târg zdravăn cu chinezii pentru pieile de vidră de mare, a căror valoare crescuse din zi în zi. Unul dintre marinarii noştri îşi vânduse stocul cu opt sute de dolari; iar pentru vreo câteva piei de prima calitate, care erau curate şi fuseseră bine conservate, se primiseră câte o sută douăzeci de dolari pe bucată. Suma totală în bani peşini sau în bunuri care se obținuse pentru blănurile de pe ambele corăbii nu era mai mică de 2 000 de lire sterline; ştiam cu toții că cel puțin două treimi din cantitatea de piei pe care o procurasem la început de la americani se stricase şi se tocise prin purtare, sau fusese dăruită ori desfăcută în diferite chipuri în Kamciatka.

Marinarii noştri fuseseră apucați de o turbată dorință de a se întoarce la Râul lui Cook, pentru o nouă încărcătură de piei, ca să se îmbogățească dintr-o dată; din cauza aceasta erau cât pe ce să ajungă la o revoltă fățişă.

În urma negoțului de piei de vidră cu chinezii, o schimbare foarte ciudată se produsese în îmbrăcămintea întregului nostru echipaj. La sosirea noastră aici, înfățişarea zdrențăroasă, atât a ofițerilor mai tineri, cât şi a marinarilor, era de nedescris. Călătoria depăşise atunci cu aproape douăsprezece luni timpul sorocit la început şi mai toate hainele noastre europene se tociseră demult prin purtare sau fuseseră cârpite cu petice de piei sau de diferite țesături căpătate în cursul peregrinărilor noastre. Acum toate acestea erau din nou cârpite şi înnădite cu cele mai țipătoare mătăsuri şi bumbacuri chinezeşti.

În ziua de 12 ianuarie 1780, la amiază, ne-am desprins de chei şi am curățat tunurile, care pe bordul corăbiei mele erau acum în număr de zece; aşa încât, cu ajutorul a patru orificii suplimentare în borduri, puteam, dacă ar fi fost nevoie, să luptăm cu şapte deodată.

Socoteam că era de datoria noastră să ne echipăm cu

aceste mijloace de apărare deşi, din tipăriturile publice care fuseseră primite în timpul din urmă la Canton, reieşea că generozitatea duşmanilor noştri[293] le făcuse în mare măsură de prisos. Deoarece aceste ştiri liniştitoare ne-au fost confirmate prin scrisorile personale ale mai multor supraveghetori de încărcături, căpitanul Gore se simți obligat să răspundă mărinimoaselor favoruri ce ni se făcuseră prin abținerea de la folosirea oricărui prilej de capturare ce i s-ar fi oferit şi să păstreze, în tot cursul călătoriei, cea mai strictă neutralitate.

În după-amiaza zilei de 13 ianuarie, la ora două, înălțarăm pânzele şi *Resolution* salută fortul din Macao cu unsprezece lovituri de tun, care ne-au fost înapoiate în acelaşi număr.

În dimineața zilei de 20 ianuarie cârmeam către Pulo Condore[294]; iar la douăsprezece şi jumătate ajunserăm să vedem insula. De îndată ce ancorarăm, căpitanul Gore ordonă să se tragă o lovitură de tun ca să afle indigenii de sosirea noastră şi să-i atragă pe țărm – măsură care însă nu avu efect. În ziua de 21 ianuarie dis-de-dimineață echipele de tăietori au fost trimise după lemne; acesta era şi motivul cel mai de seamă care l-a determinat pe căpitanul Gore să se îndrepte acolo.

Deoarece niciun băştinaş nu voise să se arate, deşi se mai trăsese încă o lovitură de tun, căpitanul Gore coborî pe uscat şi plecă în căutarea lor. Înaintarăm vreo doi kilometri printr-o pădure deasă în susul unui deal povârnit, după care, coborând, ajunserăm la câteva colibe; pornind eu singur în cercetare, poruncii grupului să rămână deoparte, ca nu cumva vederea atâtor oameni înarmați să-i înspăimânte pe locuitori. Descoperii într-una din colibe un om vârstnic tare înfricoşat, care se pregătea să fugă cu lucrurile sale mai de preț. Îi făcui diferite semne, mai cu seamă unul foarte grăitor: anume, am scos la iveală un pumn de dolari şi am arătat apoi spre o cireadă de bivoli şi spre păsările ce alergau în mare număr primprejurul locuințelor; în felul acesta nu

[293] Deoarece între 1778 şi 1780 Anglia era în război cu Franța, Spania şi Olanda, coloniile engleze din orient au avut şi ele de suferit. – N. T.

[294] Insulă în largul coastelor Cochinchinei. – N. T.

mai avu nicio îndoială cu privire la scopul vizitei noastre. Arătă spre locul unde se afla oraşul şi ne făcu să pricepem că, mergând într-acolo, toate cerinţele noastre vor fi împlinite. Poruncii apoi unui tânăr să ne călăuzească până la oraş ca să înlăture o piedică de care noi nu ne dădeam seama. Când ieşeam din pădure, o turmă de bivoli, în număr de cel puţin douăzeci, porniseră în goană spre noi înălţându-şi capetele, adulmecând aerul şi zbierând înfiorător. Ne urmăriseră până la colibe şi rămăseseră adunaţi grămadă la o mică depărtare; bătrânul ne făcu atunci să înţelegem c-ar fi extrem de primejdios dacă am pleca înainte ca bivolii să fie mânaţi în pădure; dar dobitoacele deveniseră atât de turbate văzându-ne, încât localnicii nu reuşiră să le gonească decât cu multă greutate şi după un timp îndelungat. Bărbaţii nefiind în stare să ducă treaba la bun sfârşit, chemară în ajutorul lor nişte băieţaşi care, spre uimirea noastră, reuşiră în scurt timp să le ducă de acolo. Mai târziu am avut prilejul să observăm că la mânatul acestor animale, ca şi la legatul lor, care se face petrecând o frânghie printr-o gaură din nări, sunt totdeauna folosiţi băieţi mici, care pot să-i mângâie şi să-i îmboldească fără teamă, pe câtă vreme bărbaţii n-ar fi cutezat să se apropie de ei.

Am fost apoi conduşi în oraş, care era format din douăzeci până la treizeci de case înghesuite una în alta.

Cu ajutorul banilor şi arătând spre diferite lucruri din jur, am izbutit să-l fac pe acela care părea omul cel mai de seamă de acolo să înţeleagă scopul principal al venirii noastre; la rândul meu am priceput tot atât de lesne de la el că şeful sau căpetenia lipsea, dar că se va înapoia curând şi că, fără încuviinţarea lui, nu se putea face niciun fel de cumpărături.

După ce am făcut în cele din urmă rost de un număr de bivoli şi de câţiva porci graşi, în ziua de 28 ianuarie 1780 am ridicat ancora şi, îndată ce-am ieşit în larg, ne-am îndreptat spre sud-sud-vest.

La data de 2 februarie, la ora opt dimineaţa, sondarăm fundul, continuând tot aşa din oră în oră până ce trecurăm

de strâmtoarea Sunda[295] şi dădurăm de fund cu o saulă de patruzeci de metri.

În ziua de 5 februarie ne apropiam de coasta Sumatrei. Ţinutul este acoperit de păduri până la marginea apei, iar ţărmurile sunt atât de joase, încât marea acoperă pământul şi scaldă trunchiurile copacilor[296]. În fiecare dimineaţă observam cu groază şi silă ceţuri dese şi pâcle plutind deasupra insulei până ce razele soarelui le împrăştiau; cred că aceste ceţuri se datorau reliefului jos şi mlăştinos al ţărmului. Ţărmurile insulei Banca[297] aşezate în partea opusă sunt mult mai înalte, iar ţinutul dinăuntrul ţării se ridică până la o înălţime potrivită şi pare să fie împădurit de la un capăt la altul.

În dimineaţa de 9 februarie am primit ordin de la căpitanul Gore să întâmpin o navă olandeză care apăruse în zare spre miazăzi şi despre care ne închipuiam că vine din Europa, urma ca după ce voi afla ultimele ştiri, să-l întâlnesc fie la Cracatoa[298], unde avea de gând să se oprească pentru a aproviziona corăbiile cu arac[299], fie să meargă mai departe către capătul sud-estic al insulei Prinţului[300] şi acolo să încarce apă şi să-l aştept.

Prin urmare, am cârmit către corabia olandeză, care ancoră curând după aceea la răsărit de noi; şi apropiindu-ne de ea atât cât ne îngăduia mareea, aruncarăm şi noi ancora.

A doua zi dimineaţa, Williamson se duse pe bordul corăbiei olandeze şi află că plecase de şapte luni din Europa şi de trei luni de la Capul Bunei Speranţe; că, înainte de a ridica pânzele, Franţa şi Spania declaraseră război Marii Britanii; şi că lăsase la Cap pe sir Edward Hughes cu o escadră de vase de război şi o flotă de corăbii ale Indiilor Răsăritene. Am trimis numaidecât o barcă să-l înştiinţeze pe căpitanul Gore

---

[295] Strâmtoare între Sumatra şi Java. – N. T.

[296] Este vorba de mangrove. În realitate situaţia este inversă: aceşti copaci înaintează în mare în porţiunea bătută de maree. – N. T.

[297] Insula Java. – N. T.

[298] Insulă în strâmtoarea Sunda. – N. T.

[299] Rachiu din lapte de cocos. – N. T.

[300] Insulă în strâmtoarea Sunda. – N. T.

de cele ce aflasem.

La ora trei, în dimineața zilei de 12 februarie, traversarăm spre Insula Prințului şi aruncarăm ancora la mai puțin de o jumătate de milă de țărm. Locotenentul Lanyan, care mai fusese pe aici cu căpitanul Cook în anul 1770, a fost trimis, împreună cu *master*-ul să caute un loc unde ne puteam aproviziona cu apă.

Băştinaşii, care veniseră la noi curând după ce ancoraserăm, aduseseră provizii din belşug: găini mari şi nişte broaşte țestoase marine, dar multe din acestea din urmă erau foarte mici.

La data de 19 februarie am plecat împinşi de un vânt prielnic dinspre nord-vest, iar în ziua următoare, pământul pe care-l părăseam dispărea în zare.

Cât am stat pe această insulă am fost peste măsură de uimiți de marea asemănare a indigenilor în privința figurilor, culorii, purtărilor şi chiar şi a limbii cu celelalte popoare din Pacificul de sud.

De când intraserăm în strâmtoare, începusem să simțim pe pielea noastră puternicele urmări ale acestui climat nesănătos. Doi dintre oamenii noştri se îmbolnăviră grav de friguri, a căror răspândire a fost totuşi împiedicată prin izolarea bolnavilor, cărora li s-au dat culcuşurile cele mai aerisite; am avut mulțumirea destul de rară de a scăpa din aceste mări primejdioase fără a pierde o singură ființă, datorită probabil sănătății viguroase a marinarilor noştri, care au respectat cu o strictețe devenită acum deprindere, regulamentele sanitare introduse la noi de căpitanul Cook.

Până acum căpitanul Gore dorea să mergem de-a dreptul la Sfânta Elena, fără a ne mai opri la Capetown, dar cârma corăbiei *Resolution* se stricase rău, aşa că luă hotărârea să se îndrepte numaidecât spre Cap, ca fiind locul cel mai potrivit, atât pentru reînsănătoşirea bolnavilor, cât şi pentru repararea cârmei.

În ziua de 10 aprilie, înainte de amiază, zărirăm ceva alb îndreptându-se spre noi; se dovedi a fi un vas de poştă englezesc al Indiilor Răsăritene, care părăsise Table Bay cu trei zile înainte pentru a transmite ordine flotei din China şi

altor corăbii din Indii.

În dimineața următoare intrarăm în golful Simon. Găsirăm ancorate aici corăbiile *Nassau* şi *Southampton* din Indii, care aşteptau un convoi către Europa. *Resolution* salută fortul cu unsprezece lovituri de tun şi i se răspunse în acelaşi fel.

Brandt, guvernatorul ținutului, veni să ne viziteze îndată ce ancorarăm. Păru tare uimit când văzu cât de sănătoşi erau membrii echipajului nostru, deoarece corabia olandeză care părăsise Macao la sosirea noastră acolo şi care ajunsese la Cap cu câtva timp înainte de noi îi raportase că ne aflam într-o stare din cele mai nenorocite, nemaiavând decât paisprezece marinari teferi pe bordul corăbiei *Resolution* şi şapte pe bordul navei *Discovery*. E greu de priceput motivul care i-a îndemnat pe aceşti oameni să răspândească o minciună care nu avea niciun rost.

La 15 aprilie l-am însoțit pe căpitanul Gore la Capetown şi, în dimineața următoare, am mers în audiență la baronul Pletenberg, guvernatorul, care ne-a primit cu cea mai mare bunăvoință şi politețe posibilă. Atât el, cât şi Brandt aveau multă simpatie pentru căpitanul Cook şi cea mai înaltă admirație pentru caracterul lui; de aceea ascultară cu o sinceră mâhnire istorisirea nenorocirii sale.

În cursul şederii noastre la Cap, atât guvernatorul, cât şi oamenii de seamă din localitate, fie africani, fie europeni, neau arătat cele mai prietenoase sentimente.

După ce ne-am aprovizionat şi ne-am procurat stocul necesar de mărfuri marinăreşti, am ridicat pânzele şi am ieşit din golf la 9 mai.

La data de 12 iunie am trecut ecuatorul pentru a patra oară în cursul acestei călătorii.

La 12 august zărirăm coasta apuseană a Irlandei şi, după o încercare nereuşită de a pătrunde în portul Galway, de unde căpitanul Gore avea de gând să trimită la Londra jurnalele şi hărțile călătoriei noastre, ne văzurăm siliți, din pricina puternicelor vânturi din sud, să cârmim spre miazănoapte, încercarăm apoi să intrăm în Lough şi Swilly[301], dar vântul,

[301] Golful din nordul Irlandei. – N. T.

suflând mereu din aceeaşi parte, ne sili să ne îndreptăm către nordul insulei Lewis[302], iar la data de 22 august, la unsprezece dimineaţa, amândouă corăbiile aruncară ancorele la Stromness. De aici am fost trimis grabnic de către căpitanul Gore să anunţ sosirea noastră Consiliului Amiralităţii, iar în ziua de 4 octombrie corăbiile ajunseră tefere la Nore, după o absenţă de patru ani, două luni şi douăzeci şi două de zile.

Părăsind corabia *Discovery* la Stromness, am avut satisfacţia de a lăsa întregul echipaj în perfectă sănătate; în acelaşi timp numărul convalescenţilor de pe bordul navei *Resolution* nu depăşea doi sau trei, dintre care numai unul nu era în stare să presteze serviciul. În cursul călătoriei noastre, *Resolution* pierduse, datorită bolilor, numai cinci oameni, dintre care trei se aflau într-o stare precară încă de la plecarea noastră din Anglia; *Discovery* nu pierduse niciunul. Respectarea strictă a regulamentelor statornicite de căpitanul Cook, cu care oamenii se şi familiarizaseră poate fi, pe bună dreptate, socotită ca principala cauză a acestui succes rar întâlnit. Urmările vătămătoare ale consumului de carne sărată ar fi putut totuşi să se facă simţite în cele din urmă, dacă nu ne-am fi ajutat noi singuri, hrănindu-ne ori de câte ori aveam prilejul cu orice putea s-o înlocuiască. Şi era înlocuită adesea cu alimentele pe care oamenii noştri nu fuseseră deprinşi să le socotească o hrană omenească şi care erau uneori peste măsură de greţoase, aşa încât era nevoie de sforţările unite ale puterii de convingere, autorităţii şi pildei personale pentru a înfrânge prejudecăţile şi dezgustul marinarilor.

Leacurile preventive pe care ne bizuiam îndeosebi erau varza acră şi supa în pastile. Cât despre remediile antiscorbutice cu care eram din plin aprovizionaţi, n-am avut prilejul să le încercăm eficacitatea, deoarece pe niciuna dintre cele două corăbii nu s-au arătat nici cele mai vagi simptome de scorbut în tot cursul călătoriei. Malţul şi hameiul nostru fuseseră de asemenea păstrate în rezervă

[302] Insula cea mai mare din arhipelagul Hebridelor. – N. T.

pentru cazuri de boală; dar când le-am cercetat la Capul Bunei Speranțe, am constatat că erau în întregime alterate.

Tot atunci am deschis câteva butoaie de făină de biscuiți, mazăre şi făină de ovăz şi drojdie care, pentru încercare, fuseseră ambalate în butoiaşe căptuşite cu foiță de cositor; le-am găsit pe toate, în afară de mazăre, într-o stare mult mai bună decât ne-am fi putut aştepta.

Nu pot lăsa să scape prilejul de a recomanda atenției guvernului necesitatea de a se aloca o Cantitate suficientă de scoarță peruviană corăbiilor care trec prin regiuni cu un climat nesănătos. Pe *Discovery* a fost un mare noroc că numai un singur marinar s-a îmbolnăvit de friguri în strâmtoarea Sunda şi a avut nevoie de acest medicament, căci el singur a consumat întreaga cantitate pe care o iau medicii de obicei pe vase ca al nostru. Dacă însă s-ar fi îmbolnăvit mai mulți oameni, ar fi pierit probabil cu toții din lipsa singurului leac care putea să le micşoreze suferința.

Un alt fapt în legătură cu această călătorie iese în evidență, dacă ținem seama de durata ei şi de natura misiunii pe care o aveam; acest fapt, tot atât de puțin obişnuit ca şi nemaipomenita sănătate a marinarilor, este că cele două corăbii nu s-au pierdut niciodată din vedere una pe cealaltă; doar în două rânduri s-a întâmplat aşa ceva, dar prima oară din cauza unui accident care i se întâmplase corăbiei *Discovery* în largul coastei hawaiene, iar a doua oară, din Cauza cețurilor pe care le întâmpinasem la intrarea golfului Auațka. Nu poate fi o dovadă mai puternică a îndemânării şi vigilenței ofițerilor noştri subalterni, cărora le revine aproape în întregime lauda pentru acest merit.

Astfel luă sfârşit o călătorie care s-a remarcat prin numărul şi însemnătatea descoperirilor. În cursul ei deveni cunoscut, pe lângă alte insule mai mici, frumosul grup numit Sandwich şi tot atunci se stabili vecinătatea celor două mari continente: Asia şi America.

Această întreprindere se dovedi fatală principalilor ei conducători – căpitanii Cook şi Clerke care, după cum am văzut, nu s-au mai întors. Căpitanul King, cu sănătatea măcinată de climă şi osteneli, supraviețui totuşi ca să publice

relatarea călătoriei care îi va imortaliza numele; dar, curând după aceea, căzu victimă suferinţelor îndurate în slujba ţării sale. Muri în toamna anului 1784 la Nisa, unde se retrăsese ca să reinspire aerul sănătos de acolo. Deşi a pierit în floarea vârstei, a lăsat în urmă un nume acoperit de cinste şi de care se pomeneşte cu părere de rău.

Era al patrulea fiu al decanului din Raphoe (Irlanda) dar făcea parte dintr-o familie engleză.

Ajungând la sfârşitul călătoriilor în care geniul şi talentele marelui navigator, căpitanul Cook, s-au arătat atât de extraordinare, nu putem scăpa prilejul de a satisface o dorinţă pe care cititorii noştri desigur că o au, şi anume de a-i informa asupra familiei pe care a lăsat-o căpitanul în urma sa; făcând aceasta, trebuie să spunem cu părere de rău că ne impunem o datorie foarte neplăcută deoarece, din nefericire, suntem nevoiţi să dăm la iveală o poveste de nespusă durere, tristeţe şi nefericire.

Când a pornit în ultima sa călătorie, căpitanul Cook avea o familie formată din soţie şi trei fii, dintre care al doilea a pierit pe bordul navei de război *Thunderer,* la vreo şase luni după nefericita moarte a tatălui său. Fiul cel mai mare era *master* şi comandant pe cuterul de război *Spitfire.* În timp ce nava se afla în largul portului Poole aşteptându-şi oamenii, a încercat să ajungă pe bord cu o barcă, dar a fost împins de vijelie departe de ţărm; fiind noapte, atât el, cât şi ceilalţi oameni care erau în barcă au pierit.

Trupul lui a fost găsit după aceea şi transportat la Spithead pe bordul propriului său vas, iar de acolo a fost dus la Cambridge şi înmormântat alături de fratele lui mai mic, care murise brusc de friguri şi la al cărui serviciu funerar asistase numai cu vreo şase săptămâni înainte.

În acest chip, o mamă duioasă era prea de timpuriu părăsită de soţul şi de copiii ei şi lăsată să plângă soarta lor crudă; întâmplările acestea i-au rănit atât de adânc inima, încât doamna Cook ajunsese doar o umbră din ceea ce fusese odinioară.

Mai rămâne de făcut un lucru: un monument în amintirea căpitanului Cook, şi anume unul demn de marile sale

înfăptuiri, de foloasele pe care le-au adus omenirii şi de strălucirea cu care numele său a împodobit marina Angliei, – vreun far măreț în drumul corăbiilor tuturor națiunilor, ca să le poată călăuzi tefere către porturile lor, sau, dacă aşa ceva nu se poate, atunci cel puțin o statuie în Trafalgar Square, acolo unde dr. Jenner şi Sir Charles Napier n-ar trebui să fie expuşi şi în locul cărora ar fi de dorit să se aşeze statuile unor oameni ca Hardy, Coolingwood, St. Vincent, Howe, Duncan etc.

Singurul monument în amintirea lui Cook se află în prezent la Cambridge şi poartă următoarea inscripție:

ÎN AMINTIREA

Căpitanului *James Cook* din marina regală, unul dintre cei mai renumiți navigatori cu care se poate mândri epoca de față şi cele viitoare; care a fost ucis de către indigenii din Hawai, în *Oceanul Pacific* la 14 februarie 1779, în al 51-lea an al vieții sale.

Lui Nathaniel Cook în vârstă de 16 ani, dispărut odată cu *Thunderer,* navă de război, comandată de *căpitanul Boyle Walsingam,* într-un uragan din cele mai înspăimântătoare, în octombrie 1780.

Lui Hugh Cook de la *Christ's College, Cambridge,* care a murit la data de 21 decembrie 1793, în vârstă de 17 ani.

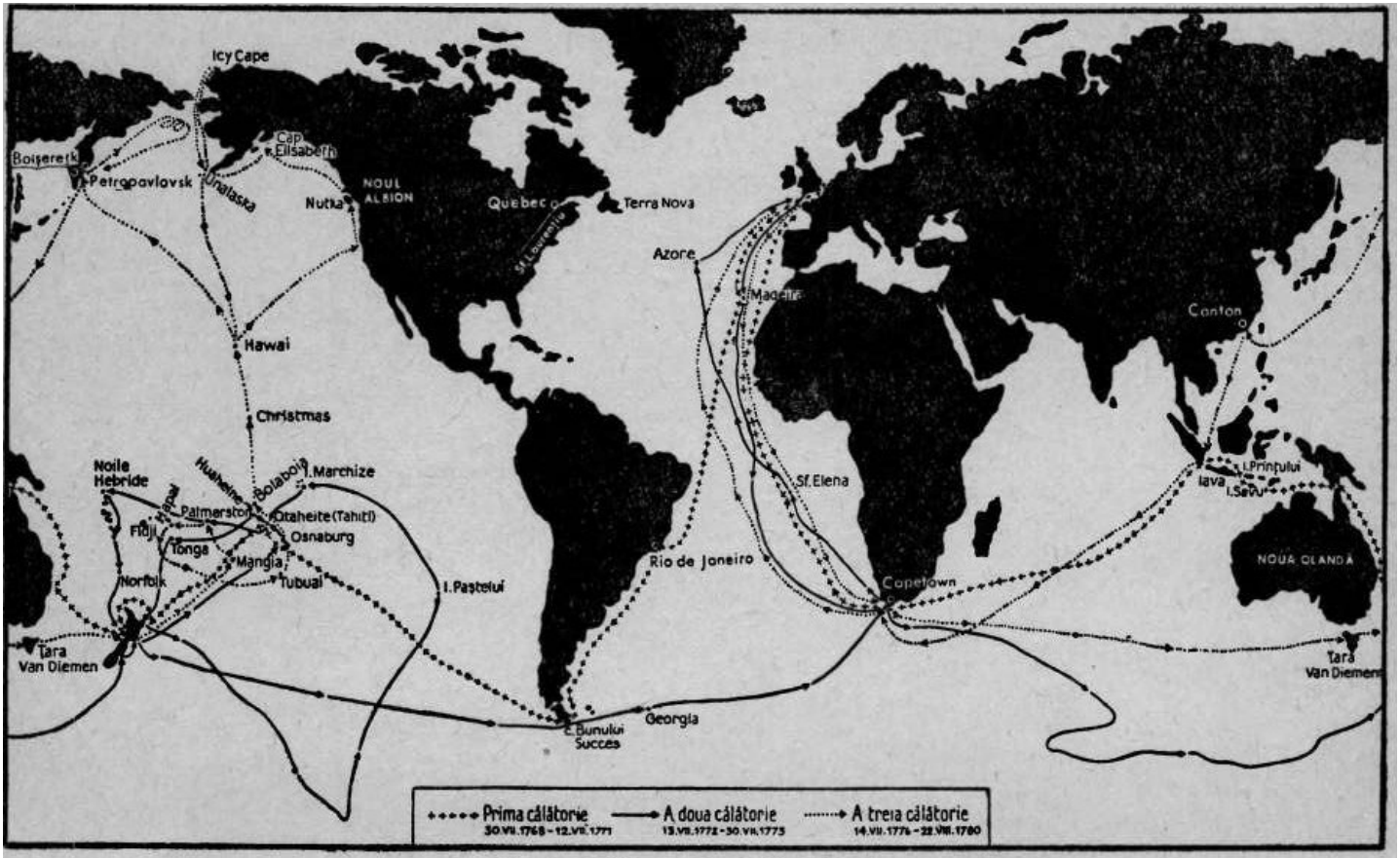
Lui James Cook, Esq. comandant în marina regală, care şi-a pierdut viața la 25 ianuarie 1794, în timp ce trecea din Poole pe *Spitfire,* cuterul de război pe care îl comanda, în al 31-lea an al vieții sale.

Elisabethei Cook, care a murit la 9 aprilie 1771 în vârstă de 4 ani.

Lui Joseph Cook, care a murit la 13 septembrie 1768 în vârstă de o lună.

Lui George Cook, care a murit la 1 octombrie 1772 în vârstă de 4 luni.

Toți, copii ai celui menționat întâi, căpitanul James Cook, şi ai Elisabethei Cook, care a supraviețuit soțului ei 56 de ani şi a părăsit această viață la 13 mai 1835, la reşedința ei din Clapham, Surrey, în al 94-lea an al existenței sale.

Cele trei călătorii ale căpitanului Cook